Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

HVIDOVRE LOKALHISTORIE
AVEDØRE OG HVIDOVRE

Forstadsmuseet/Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Bladet udgivet 2000 - II

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Selskabet, der blev stiftet i 1978 har udgivet "Bladet" siden 1983

Indholdsfortegnelse over bladene årgang 2020 -

Nr.1 2020 3
Nr.2 2020 39
Nr.3 2020 75
Nr.4 2020 111
Nr.1 2021 151
Nr.2 2021 187
Nr.3 2021 223
Nr.4 2021 263
Nr.1 2022 307
Nr.2 2022 343
Nr.3 2022 383
Nr.4 2022 419
Nr.1 2023 459
Nr.2 2023 499
Nr.3 2023 535
Nr.4 2023 575
Nr.1 2024 611
Nr.2 2024 655

Nr.1 2020

Hvidovre
Lokalhistorisk
Selskab

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

HVIDOVRE LOKALHISTORIE

38. årgang - Nr. 1. 2020

Side 3

Indholdsfortegnelse

Formanden har ordet 3

Paa Jagt i Kallebostrand 4

Året 1980 i Hvidovre - som læst i Hvidovre Avis 17

Velkommen til Hvidovre 22

Niels Erik Madsen - om sit liv og virke på Hvidovre Avis 24

Skolefilm - Om Kettevejsskolen 1924 27

Uddrag af farfars dagbog - Valby Gasværk 28

Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs nye logo 29

Den hvide sport i Hvidovre 30

Lutter gode minder fra Hvidovre - næsten da 32

Arrangementer marts - juni 2020 34

Bagsiden 36

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 1, Avedørelejren, 2650
Hvidovre Tlf. 36490030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
Hellbrandt A/S
Trykt i 725 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
HLS nye logo - Af Lars Ellgaard

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Knud K. Sørensen	4183 3108	knudks@privat.dk
Kasserer	Frank Gudmann	2536 5481	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Redaktør:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Bladet: nr. 2 2020
Deadline: Uge 14 2020
Omdeles: Fra Uge 20 2020

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Formanden har ordet

Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Jeg vil begynde med håbet om, at du kom godt ind i det nye år.

Jeg er sikker på, at 2020 også vil bringe mange gode oplevelser i HLS regi. Arrangementsudvalget arbejder som sædvanligt på højtryk med at sammensætte et spændende program, og det skal de have tusind tak for.

Vi glæder os til at møde dig ved vores arrangementer og til generalforsamlingen.

Der er mange, der er med til at trække læsset. Vores udgiftskonto til porto er meget lav takket være vore bladuddelere, der omdeler medlemsbladet i hele Hvidovre Kommune. En indsats det er værd at kippe med flaget for.

Som nævnt deles bladet ud til medlemmerne i Hvidovre Kommune. Til de medlemmer, der ikke er bosat i kommunen, bliver vi desværre nødt til at hæve beløbet med det der betales for forsendelsen. Det koster 20 kr. at få sendt et blad med posten. Vi har derfor set os nødsaget til at hæve beløbet for forsendelse af bladet til udenbys medlemmer til 100 kr. om året.

Det er ikke kun portoen, der er steget jævnligt. Det gør stort set alting, der i blandt udgifter til trykning af bl.a. medlemsbladet. Prisen herfor udgør efterhånden en betragtelig del af foreningens samlede udgifter. Det i kombination med foreningens høje aktivitetsniveau gør, at bestyrelsen på den kommende generalforsamling vil foreslå en kontingentforhøjelse gældende fra januar 2021. Hvis forslaget bliver vedtaget vil medlemskontingentet fra nævnte tidspunkt blive 125 kr/år for pensionister og 150 kr./år for alle andre.

Vi håber du har forståelse for vores forslag.

Den kommende generalforsamling afholdes den 5. marts i Kometen (indkaldelse og dagsorden andetsteds i bladet). Der bliver behov for valg af et nyt medlem til bestyrelsen da selskabets kasserer Frank Gudmann har meddelt, at han ønsker at udtræde af bestyrelsen.

Jeg vil gerne på denne plads takke Frank for hans store indsats på posten.

Der er også i 2019 blevet interviewet mange spændende personer, der har haft deres gang og/eller virke i Hvidovre. Også her skal lyde et trut i trompeten for den store indsats. Interviewene har givet grobund for flere flotte artikler i medlemsbladet.

Og endelig skal der lyde en stor applaus til de mange, der aldrig tøver med at melde sig, hvis behovet for hjælp opstår.

Som du måske har bemærket, er formatet af bladet ændret. Det nye format er med til at øge mulighederne for at gøre bladet mere læsevenligt, et tiltag jeg selv glæder mig meget til opleve. Bladformatet er dog ikke det eneste, der har undergået en ændring. Selskabet logo er blevet fornyet. Bestyrelsen mener selv, at vi med det nye logo giver udtryk for, at hele Hvidovre Kommune er omfattet af vores virke. Vi håber og tror på, det også vil falde i din smag. (Læs evt. artiklen om logoet inde i bladet).

Det virker som om overgangen til elektronisk tilmelding til vore arrangementer er forløbet stort set smertefrit. Der har i hvert fald været fuldtegnet til de arrangementer, hvortil systemet er blevet benyttet.

Fejl i 2020 kalenderen

Desværre er ugenumrene i 2020 kalenderen forkerte!

Der skal lægges 1 uge til ugenummeret for at få korrekt ugenummer.

Vi beklager meget!

Side 5

Paa Jagt i Kallebostrand

Af Poul Sverrild

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Kort over Avedøre Holme i 1885

Foto: Forstadsmuseet

Naturskildringer fra vores del af det københavnske opland er sjældne. Hvidovre og omegn var bondeland med frodig jord og fokus på landbrugsproduktion. Siden 1600-tallet havde det været de magre, kuperede morænelandskaber nord for København, der havde tiltrukket samfundets spidser og skønånder.

Men ligesom farvandet Kalveboderne i anden halvdel af 1800-tallet begyndte at blive attraktivt som fiskevand for befolkningen i København og de fremvoksende forstæder, var der også jagtinteresserede, som enten ikke havde forbindelserne til eller midlerne til at deltage i mere organiserede jagter, der fandt vej til de vildtrige strandsumpe og rørskove i Kalveboderne og den inderste del af Køge Bugt.

Der var dog også personer som den jurastuderende Carl Peter Govertz Jensen, hvis jagtberetning fra Kalveboderne vi gengiver i det følgende. Han havde i hvert tilfælde forbindelserne til tidens klassiske jagt. Han var født i 1845 som søn af en godsejer, blev student i 1864 fra Frederiksborg Skole og blev cand.jur. i 1869. Efter nogle år som fuldmægtig i København købte han proprietærgården Hvidsminde ved Skanderborg og gik ind i amtspolitik. Sideløbende skrev han skildringer ud fra sin store interesse for jagt. Undervejs giftede han sig med en godsejerdatter, så hans liv gav rigelig lejlighed til at dyrke den praktiske jagtinteresse.

I 1886 solgte han proprietærgården og flyttede til Lolland, hvor han blev avisredaktør, og ved siden af fik han litterær debut i bogform med På jagt. Skitser og skildringer af dansk jægerliv fra 1887, hvori den efterfølgende jagtberetning indgår. Den blev første gang publiceret i Illustreret Tidende Nr. 15, 1887. Seks år senere kom yderligere en samling jagtberetninger under titlen Jagtstemninger.

I 1891 kunne han gøre jagten til sit erhverv, da han blev redaktør af Dansk Jagttidende, hvori han publicerede mange artikler. Carl Peter Govertz Jensen døde i 1921.

Beskrivelsen af jagten i Kalvebod Strand er formentlig ikke skrevet umiddelbart efter jagtturen, og naturbeskrivelserne vidner om mange dage tilbragt i naturen. Det har været praktisk for studerende som de tre jægere i beretningen, at jagten kunne nås til fods, og deres forhold til krokonen vidner om, at de ikke sjældent kom i området.

Hvis man studser over, at de tre unge mennesker begejstret skyder mod alt flyvende, må det noteres, at på den tid, var der kun enkelte pattedyrarter, der havde kortere fredningstider, alt andet måtte skydes året rundt.

Først i 1894 kom en jagtlov, der arbejdede med jagttider. Det var adelige jagtinteresser, som nu kunne se, at landbrugsinteressernes bekæmpelse af vildt, ville føre til udryddelse af stadig flere arter, og gennem tiden har jagtinteresserne været blandt de stærkeste forkæmpere for en mangfoldig natur. Det er først med ulvens genkomst til Danmark, man oplever jægere for alvor gå ind for en arts udryddelse.

Det er ikke lykkedes mig at identificere de to andre jagtkammerater, men der er næppe tvivl om, at de har hørt til de privilegerede klasser ligesom forfatteren.

Avedøre Holme indgik i det store Kalvebodsområde, som også omfattede rørskovene og holmene langs det vestlige Amager. Det var et af Nordeuropas vigtigste rasteområder for trækkende vadefugle, og dyrelivet var righoldigt, som sælfangsten i begyndelsen af 1800-tallet allerede havde vist, og som Forstadsmuseets samling af akvareller ved fuglemaleren Victor Johansen fra første halvdel af det 20. århundrede demonstrerer.

På baggrund af de indlysende naturkvaliteter og under indtryk af den da igangværen-

Side 7

de inddæmning af Vestamager indstillede Danmarks Naturfredningsforening i 1938 Avedøre Holme til fredning på initiativ af Grundejerforeningerne i Hvidovre.

Det lykkedes som bekendt ikke at få fredningen gennemført, idet trykket var for stort fra de politiske interesser, som vægtede industri og beskæftigelse højere end naturen. I dag er magtbalancen ændret lidt, men de tabte naturperler får vi ikke tilbage, men må nøjes med at læse om dem.

Teksten bliver gengivet med den retstavning, som var tidens.

Paa Jagt i Kallebostrand.

En Lørdag Eftermiddag i Slutningen af Avgust Maaned i Aaret I868 havde jeg meget travlt.

Jeg var den Gang juridisk Student og skulde op til Examen Aaret efter, men det var alligevel ikke fagmæssige Studier, der optog min Tid. Tvært imod, til Læsningen var der ingen rigtig Andagt den Dag.

Sagen var, at jeg ventede et Par Venner, med hvem jeg skulde paa Bekkasinjagt om Søndagen Kallebostrand, eller rettere langs denne og i Vallensbæk Mose. De bode paa Østerbro og jeg i Frederiksborggade, og for at spare dem et Stykke Vej paa selve Jagtdagen, var det en Aftale, at de skulde komme til mig Aftenen forinden og blive der om Natten.

Det var med Forberedelserne til deres Modtagelse, jeg var saa beskæftiget. Jeg havde lige faaet løst det temmelig vanskelige Problem, af Sengklæderne i en Seng at danne tre Nattelejer. Der var rigtignok kun kommet Underlag ud af mine Bestræbelser, men en Rejsekappe og en Overfrakke havde jeg endnu, og naar vi sov i Klæderne, og saa kom lidt silde i Seng og tidlig op, mente jeg nok, at mine Gjæster vilde tage til Takke. Desuden behøvede de jo ikke at faa Herlighederne at se, førend de skulde i Kareten med det samme.

Jeg lukkede altsaa Døren til Sovekammeret, og gav mig i Færd med at ordne Kort og Jettons paa et Spillebord i min Dagligstue.

Jeg var just færdig dermed, og havde lige faaet mig sat til Ro med en Bog, da der hørtes Støj og Latter paa Trappen. Strax efter gik Døren op, og en Hund kom farende ind, derpaa mere sindig to Jægersmænd og allersidst endnu en Hund.

'Først Folk, siden Svin!' bemærkede den ene Jæger, Forstkandidat Beck, i det han saa sig om efter den sidste Moppe.

'Kan han tage Benene med sig, Chasseur! Og glem ikke Lunten paa Trappen, for nu skal jeg til at lukke Døren. - Du kan tænke dig', vendte han sig til mig, 'det Asen faldt fire Gange i Søvn paa Vejen her hen, saa at Skov maatte tilbage efter ham.'

'Aa! du har nu ogsaa altid saa travlt med min stakkels Chasseur', svarede den anden Jæger, Løjtnant Skov; 'han er i alt Fald mere brugbar til Jagt end din Bekkasse.'

'Saa-aa! Ja, nu kan vi jo lade Juristen dømme: Vi var i Forgaars paa Jagt i Søborg Mose og havde da ogsaa denne dejlige Hund med. Da vi kom ned til Sivene, begyndte den at lave sig til, det vil sige, den lettede Svansen et Par Tommer og forsøgte sig i en kort Gallop. Jeg vilde næppe tro mine egne Øjne, men det blev den da ogsaa snart for strabadserende. Siden holdt den sig umiddelbart foran Fødderne paa Skov, ja somme Tider stod den endog i Vejen, saa at han maatte hjælpe den lidt fremad ved at anbringe sin Støvlenæse i dens Spejl. Naar den traf paa en Bekkasin, Viste den sig umaadelig sikker; men desværre blev dens Talenter i Reglen ikke paaskjønnede, fordi Skov faldt i Søvn ved at se den markere og ikke vaagnede, naar den omsider fik gjort Stand, saa at Bekkasinen i al Ma-

Side 8

gelighed fløj sin Vej, naar den havde forlystet sig med at betragte sin Modstander, der rejste Børster og glode paa den.'

'Sikken et Syn for en Bekkasin!'

'Og saa plumpede han en Gang i en Tørvegrav, og saa varede det saa længe, inden han viste sig paa Overfladen igjen, at Beck trode, han var druknet og fik holdt Ligtalen til ingen Nytte.'

'Er du saa færdig, Forstraad?', spurgte Skov, 'saa kan vi maaske begynde paa Bekkasses Meriteliste.'

'Nej ikke rigtig! Jeg vil helst være retfærdig, og jeg maa indrømme, at Chasseur har sine gode Sider. Han har f. Ex. et rigtig pænt Skind, og han støder aldrig Vildtet. Naar det altsaa er Ejermanden ligegyldigt, enten han faar en Bekkasin op i Dag eller i Morgen, ja saa kan den bruges til Jagt. Og det er et yndigt, roligt Dyr i Stuerne. Der ligger den og snorker jævnt væk hele Tiden.'

'Ja du kender jo nok Forstraaden', tog Skov nu til Orde. 'Knuden er den, at hans egen Hund optræder med et Væsen, saa han i Grunden skammer sig over den og er ganske misundelig, fordi min er saa sikker. - Ganske vist har han faaet lært Bekkasse at apportere, sidde, gaa hinter og avancere paa Kommando. Ligge tout-beau kan den ogsaa, om end Manden er noget ejendommelig, nærmest å la Spædekalv, om jeg saa maa sige, og naar man kommer ind i hans Stue, kan det godt falde Hunden ind at gaa en i Møde paa Bagbenene og gi' Pote.'

'Det er jo meget nydeligt, og Jagtlyst er der ogsaa i hende; det vilde være Synd at nægte det. Da vi kom til Søborg Kro [1] , plukkede den strax alle Fjerene af Ryggen paa en kalkunsk Hane og fik naturligvis sine Klø for Ulejligheden. Men medens vi drak en Kop Kaffe, holdt den alligevel Parforcejagt paa en Flok Kyllinger ude i Gaarden og gav dem saadan en Motion, at de maatte i Ovnen bagefter for at komme til Hægterne igjen. Da vi saa kom ud i Mosen, fordrev den Tiden med at jage Svaler for fuld Hals. Det var yndigt at se den springe med hævet Hoved og lynende Øjne. I et af Løbene fik den oven i Kjøbet Lejlighed til at probere, om den kunde svømme. Svalen fløj over Aaen, og i blind Lidenskabelighed gik Mademoiselle paa Hovedet i denne. Den gav et Pip fra sig, da den mærkede Jorden svigte under sine Fødder, men for Resten klarede den sig som en And.

Det varede ikke længe, inden der var tykt med Bekkasiner i Luften; den kunde faa dem paa Vingerne, skal jeg love for! Heldigvis kom den omsider til at jage med en Flok Faar, og saa fik vi da Ro til at skyde.'

'Det er nok et Par rare Husdyr, I har lagt jer til i Sommerferien', sagde jeg, 'især det med Faarene knytter jeg store Forventninger til. Bønderne ude paa vore i Forvejen mindre lovlige Revierer vil blive glade ved at se den røre deres Fede Lam. Naar vi har haft den med et Par Gange, vanker der nok en Takadresse fra Bønderne og en Opfordring ti! at mødes med dem paa Raad- og Domhuset for at faa den overrakt med de tilbørlige Ceremonier. Naa det Bliver jo Becks Sag at svare paa den. Vi andre er alt for beskedne til at gjøre ham Rangen stridig.'

'Ja lad Bare mig om det!,' faldt Beck ind.

'I kjender jo min Veltalenhed. - Men skal vi nu ikke have lidt at spise? Jeg er bleven saa flov; det maa vist være Skovs Vittigheder, der begynde at virke. En Snaps vilde være en underfuld Ting paa dette Stadium i Livet.'

Saa blev Bordet dækket ved fælles Hjælp, og et tarveligt Maaltid gled ned, krydret af en god Appetit. Senere paa Aftenen fulgte en lille Lhombre, men vi var for unge og for glade til at dyrke Spillet med synderlig Alvor, saa Kortene ofte laa længe paa Bordet, medens en fortalte en Historie, eller vi

1 Der må være tale om den kongeligt privilegerede Søborghus Kro fra 1721, som lå på hjørnet ved den nuværende Gladsaxevej og Søborg Hovedgade.

Paa Vej til Avedøre-Holme i Kallebostrand - Tegnet af K. Hansen Reistrup.
Foto: Forstadsmuseet

fordybede os i Chancerne for Morgendagens Sport.

Forventningerne var naturligvis storartede, og Hjærtet hoppede, oprigtig talt, i Livet paa os ved Udsigten til den glimrende Dag, der skulde følge. Vi kom derfor først sent i Seng eller rettere talt til Ro rundt paa Gulvet, og skjønt som sagt en Sengs Indhold maatte fordeles til tre, viste det sig dog, at der var Overflødighed i alt Fald af Puder. De fløj nu og da hele Natten tykt omkring i Luften, og navnlig naar en gjorde det svageste Forsøg paa at snorke, kunde man være vis paa, at han blev forsynet.

Der maatte imidlertid, ligesom paa Andetræk, sigtes efter Lyden, og som Skov undskyldende bemærkede, da en Stol en Gang væltede med en Lysestage, et Ur og et Par andre Smaating, 'det er ikke altid saa let at beregne, hvor meget man skal holde foran.'

Natten gik imidlertid, og næste Morgen var vi tidlig paa Benene og kom afsted. Passagen ud ad Vesterbo var det værste Stykke at komme over. Vi tiltrak os i fuldt Jægerskrud, som vi var, en meget smigrende, men tillige noget generende Opmærksomhed. og der gik en hel Del Tid til Spilde med at besvare alle de velvillige Bemærkninger, der regnede ned over os.

Alt faar jo imidlertid en Ende, og da vi stadig skred fremad, naaede Vi omsider Valby og derpaa ad den lidet befærdede gamle Kjøge Landevej til Flaskekroen.

Imellem Krokonen, Madam S. [2] , en ældre, godmodig Kone, og os havde der efterhaanden udviklet sig et særdeles venskabeligt Forhold. Vi var ikke videre gode Kunder, det tillod vore Finanser ikke; hun holdt snarere af os, fordi vi var nogle af hendes, gladeste og alligevel manérligste Gjæster, og hun modtog os denne Gang, som sædvanlig, paa en vis moderlig Maade.

2 Den ældre godmodige kone var formodentlig Caroline Christine Schrøder f. Lindner, der var født i 1803 i København og døde i 1860. Hun døde omtrent på samme tid, som kroen overgik til en ny forpagter, hvorefter krokonen hed Christine Rerup. Så ud fra dette må jagtturen være foregået i 1850'erne og ikke i 1868, som forfatteren hævder. Men mere sandsynligt er det, at forfatteren fejlhusker krokonens navn.

'Ja, I er vel ganske fastende endnu?' spurgte hun. 'I render jo altid hjemme fra uden at faa noget i Livet. Men nu skal l strax faa en god Kop Kaffe, førend I skal ud og plaske i alt det Vand.'

Og hun lod Gjerning følge paa Ordene; bragte os hurtig nogle svære Skaaler med fortræffelig Kaffe og en dygtig Portion Hvedebrød og blev saa inde for - som en god Værtinde - at Bøde os lidt, ogsaa paa Konversationens Vegne.

'Kommer I denne Vej tilbage i Aften?' spurgte hun.

'Ja vi gjør, og De maa endelig have en Ret Kjødmad parat til os, lige meget hvad, men dygtig af det, for De ved nok, at vi ingen Ting faar, før De ser os igien.'

'Aa, og naar kan jeg saa vente jer igjen?'

'Aa, vi vil have Andetrækket med, saa det bliver ikke saa meget tidligt.'

'Nej, saa bliver det bælgmørkt, inden I kommer, det kjender jeg nok. Men pas nu paa, at I ikke skyder hverandre, naar I ikke kan se mere! - Og saa skulde De, Skov, se at lade være at svine Dem saa slemt til, som De plejer. De to andre gaar det endda an med, men De er jo altid vaad lige til Ørene og fuld af Mudder.'

'Ja - jeg skal sige Dem, der er nu engang Vand og Mudder i Kallebostrand, og det kan ikke nytte at spille fin Kavaler, naar man vil gaa paa Jagt der. Gaar man og ser efter sine egne Støvler, kan man minsæl ikke se Bekkasinerne.'

'Nej, det kan gjerne være; men de andre faar dog ogsaa nogle og kommer ikke til at se nær saa fæle ud.'

'Hør, ved l hvad, lad os nu gaa' afbrød Skov, 'for nu bliver Madammen ubehagelig.'

Saadan gik det en Stund, indtil Kaffen var drukket. Saa fik vi fat paa Bøsser og Jagttasker, halede op i Støvlerne, tændte en Cigar og kom udenfor. Vi gik langs med Aaen, der løber forbi Kroen, og naaede hurtig Bredningen ved Udløbet i Stranden. [3]

Her i Flægen [4] , der voxer paa temmelig dybt Mudder og nærmest ved Aaen strækker sig et anseligt Stykke ud i Bugten, plejede der altid at være godt med Bekkasiner. Skov og jeg overtalte derfor Beck til foreløbig at binde sin Hund til Jagttasken, da vi nødig vilde have dem allesammen paa Vingerne paa en Gang.

Han var lidt vanskelig at overbevise om det nyttige i denne Foranstaltning, og medens vi stod og talte om Sagen, lettede en Bekkasin fra en Sivtot lige ved Siden af os. I et Nu var alle tre Bøsser ved Kinden, og lige saa mange Skud blev sendte efter den; men da vi bogstavelig skød om Kap, slap den anselige Gjenstand for Væddekampen fuldstændig uskadt fra det, og Krudtrøgen forhindrede os i at bruge det andet Løb.

Dette Udfald bevirkede, at vi spredte os for ikke at forstyrre hverandre, og snart knaldede Skud paa Skud. Hist lettede en dobbelt Bekkasin med det hæse Skrig, der virker saa irriterende paa Jægeren, eller en enkelt fløj op lige ved Benene af en, lavt hen over Flægen eller svingende sig i en Bue, regelmæssig som Glaskuglen fra en Blide. Af og til saas ogsaa en Brushøne [5] over Sivene, og længere borte rejste et Par Graaænder med Rabben og Plasken. Det gik prægtig et Kvarters Tid; men saa havde vi ogsaa, som Beck udtrykte sig, rydet Hulen.

En halv Snes Bekkasiner hang ved Taskerne og lige saa mange eller flere var fløjne

3 De fulgte her Harrestrups Ås løb fra Køgevej ned til vandkanten på Hvidovresiden.

4 Ældre dansk en fællesbetegnelse for større vandplanter med flade sværdformede blade som iris, tagrør og dunhammer.

5 Brushanen/-hønen var almindelig ynglefugl på de fugtige enge. Endnu i begyndelsen af 1970'erne ynglede enkelte par på Vestamager.

Side 11

bort, de fleste heldigvis i samme Retning, som vi vilde tage. Vi gik altsaa videre mod Syd, afsøgende Terrænet i Kjæde, i det vi rakte os fra Sivkanten ved det aabne Vand ind til det faste Land. Langsomt bevægede vi os gjennem Mudderet, og skød af og til en Bekkasin eller skød forbi til en, ligesom Det kunde træffe sig.

Da fik Beck lige ud for Lodsens Hus [6] Øje paa en grønbenet Hejre [7] , og skjønt det var en bestemt Aftale mellem os, at Opdageren ogsaa skulde have Skuddet, fik han alligevel forskrækkelig travlt med at komme foran. Nu var der imidlertid til alt Uheld mellem ham og Hejren et dybt Mudderhul af nogle faa Favnes Længde og Bredde, som vi alle kjendte godt, men som han i sin Hidsighed glemte. Og selvfølgelig landede han midt i Hullet og naaede først Bund, da han sank i det til den tredie Vesteknap. Vi saa ham synke, hørte en fæl Plasken og derpaa Brøl om Hjælp.

'Hjælp mig op, for Fanden, og staa ikke der og grin!' raabte han, da vi kom der hen.

Men det var lettere sagt end gjort; thi i Farten var han kommen midt ud i Hullet, og fra Kanten kunde man ikke en Gang naa at række ham en Bøsse.

'Ja kom lidt nærmere herind ad', sagde Skov, 'Saa skal vi nok hale dig op. Du kan da ikke forlange, at vi skal komme ud til dig.'

'Jeg kan jo ikke røre mig', lød Svaret, ogsaa kom det bønligt: 'Hjælp mig nu op!'

'Kan du mærke, om du er ved Bunden?' spurgte jeg.

'Ja jeg tror det nok, men skynd jer nu! I kan jo tage hinanden i Haanden, saa kan I nok naa mig.'

'Ja, lad gaa'. Vil du være yderst, Skov?', sagde jeg.

'Nej Gu' vi! jeg ej! Tror du jeg vil i Hullet ogsaa?' lød det bestemte Svar.

'Ja saa er der ikke andet for, end at du maa blive siddende, til jeg har hentet en Baadshage oppe hos Lodsen. Vær nu bare taalmodig! Du sidder jo som en Bisp i en Gaaserede.' Og dermed begyndte jeg at fjærne mig.

Men Taalmodighed var nu ikke Becks Sag. Paa en Gang gjorde han nogle krampagtige Anstrængelser, naaede Kanten af Hullet, fik fat i en Tot og slap op uden ringeste Hjælp.

'Bravo!' raabte Skov begejstret. 'Det var godt gjort, og Selvhjælp er altid saa tilfredsstillende.'

Derpaa betragtede han ham nøje og sagde: 'Du er for Resten nydelig paa Nederdelen, og du dufter som en Natviol.'

Men Beck tilkastede os et, som vi nok troede, taknemmeligt B!ik, og gik derpaa uden at sige et Ord et langt Stykke ud i Kallebostrand, til han fandt et Sted saa dybt, at han kunde faa sig vasket af. Vi andre derimod fortsatte glade

og fornøjede vor Vej ad Avedøre Holme til, og da Beck siden mødte os der, var ogsaa han i det herligste Humør.

Alt som vi nærmede os Holmene, blev Udtrykket i vore Ansigter imidlertid mere og mere bekymret. Vi hørte nemlig tydelig en livlig Kanonade dernede, og da vi havde talt fjorten Plaf, var vi temmelig enige om, at der nok var gjort rent Bord paa den Kant. Der var da heller ikke et levende Øje at faa op. Men helt ude mod den sydlige

6 Lodsens Hus lå på sydsiden af den nuværende Lodsvej, og her gik en sejlrende fra Sorte Rende ind til landingsstedet, så man måtte gå inde på land, hvor huller, som det nævnte, kunne stamme fra gravninger fra den tidligere kalk- og teglstensproduktion.

7 Det er uklart, om forfatteren mener fiskehejre eller grønbenet rørhøne.

Malkeplads paa Avedøre-Holme i Kallebostrand - Tegnet af K. Hansen Reistrup.
Foto: Forstadsmuseet

Ende af Holmene mødte vi en ung Mand, klædt i lange Trækstøvler, hvide Buxer og fin grøn Frakke. Han havde tre Hønsehunde med og var udhalet med ganske ny Jagtrekvisitter.

'Har De skudt noget?' spurgte en af os. Der herskede nemlig altid en vis gemytlig Tone paa dette Revier, der nok tillod en at tiltale en ubekjendt.

Manden pegede med Stolthed paa en enkelt Bekkasin, der dinglede uden paa den splinterny Jagttaske.

'Hvad! Har de faaet saa mange?' udbrød den uforbederlige Skov, 'vi hørte kun fjorten Skud.'

'Ja', sagde den grønne lidt forlegen, 'den var noget sejlivet af sig. Jeg ved bestemt, at jeg anskød den hver Gang, for den satte sig altid strax efter Skuddet. Men naar saa en af Hundene vilde apportere den, fløj den op paa ny.

Til sidst maatte den dog give sig' vedblev han.

'Sikken en Vantrivning', sagde Skov, 'hvor skal De nu hen og myrde?'

'Aa, jeg har tænkt paa at trække ind ad Flaskekroen til.'

'Ja gør De det! Ad den Kant er der nok af Luftens befjerede Skabninger. Men vær nu ikke alt for grum imod dem! Og hør lidt! Naar De kommer ud for Lodsens Hus, De ved, saa pas paa, for der er et blødt Sted. De skal gaa lige midt imellem Landet og Strandkanten, og begynder det at gynge, saa gaa bare

rask til! Der holder det nok, men udenfor og indenfor vil De synke i.'

'Tak skal De ha! Ja saa farvel!'

'Naar han nu følger din Anvisning nøjagtig, Skov, kommer han jo lige i Hullet' sagde jeg.

"Ja netop! Han trænger til at faa farvet sine Buxer, Og desuden, hvad skulde han gaa her og skræmme alle Bekkasinerne fra Holmene for?'

Beck sendte et medfølende Blik efter ham, og det var det sidste vi saa ham aldrig mere derude. Maaske gik han sin Undergang i Møde og sidder endnu i Lodsens Hul.

Saa mørke Tanker nærede vi dog ikke den Gang. Tværtimod, jeg tror vi glemte ham

Side 13

rent for at spekulere paa, hvorledes vi skulde komme over det Vand, der skilte den største af Holmene fra Fastlandet. Det var Højvande, og ved den Ende af det, hvor vi befandt os, vidste vi, at Mudderet var forræderisk; men paa den anden Side, var der temmelig langt til et bedre Vadested. [8]

Beck afgjorde efter en kort Betænkning Sagen for sit Vedkommende ved at vade ud i Vandet, som han gik og stod, i det han bemærkede, at han var vaad i Forvejen. Skov og jeg besluttede derimod først at trække Støvler, Strømper og Benklæder af.

Saa sad vi der paa Strandbredden og nød ret vor Klogskab, da vi saa vor Fælle ude ved Midten skue mod Vandet med den tungeste Del af sit Legeme. Tillige benyttede vi Lejligheden til at tage nøjagtigt Øjemaal af ham for at se, hvor langt vi selv behøvede at smøge op. Derpaa anbragte vi vore tørre Sager i Jagttasken, hvis Remme vi forkortede lidt, og saa satte vi af. Det gik ogsaa herligt og i Glæde et godt Stykke Vej, men vi havde ikke beregnet, at der, hvor man gaar nogenlunde ovenaf med Støvler paa, der stikker man mindst sex Tommer dybere i med bare Fødder. Da vi derfor kom til det blødeste Sted, fik vi saa travlt med at skyde Frakke, Skjorte og Vest stedse højere til Vejrs, at vi rent glemte Taskerne. Disse med de tørre Strømper og Benklæder i sejlede derfor nok saa muntert bag efter os i Vandet, og da Beck raabte til os om at hale Bugsertrosserne tæt, trode vi blot, han gjorde Løjer, men maatte naturligvis saa ogsaa tage Skade for Hjemgjæld.

Det værste var at faa Støvlerne paa de vaade Strømper igjen, og det regnede ned med Vittigheder over de heldigvis fraværende Skomagere, naar Fingrene gik igjennem en af de møre Tøjstropper. Til sidst var der ikke andet at gjøre end at bringe Midlet, at putte en brændende Avis i dem, til Anvendelse. Men dette hjælper ogsaa altid næsten mirakuløst. Naar man først har faat Tæerne ind over Ildebranden og begynder at mærke Varmen, er det nemlig det almindeligste, at man sørger for at faa hele Foden ned for at kvæle Luen.

Jeg har aldrig set selv flegmatiske Folk betænke sig videre længe; Støvlerne er slet ikke for smaa mere, Tvært imod, man kommer i dem med et Svup, saa Røgen staar op om Anklerne. Men jeg tror dog, at Virkningen er mere moralsk end fysisk, og dette stemmer ogsaa bedst med en Omstændighed, der jo er almindelig bekjendt, nemlig, at gamle Vandstøvler danne en betydningsfuld Undtagelse fra Læren om Legemers Udvidelse ved Varme.

Vore kom i alt Fald paa, og snart efter vandrede vi videre langs Stranden mod Syd. Af og til skød vi et Par Ryler og en Gang tre Brokfugle [9] oppe paa en Mark, hvor vi havde opdaget en lille Flok. Skov og Beck agerede Hest,da vi gik efter dem, og jeg spillede fuld Mand, der drev af med Helmissen [10] . Og de dumme Fugle lod sig som sædvanlig dupere af denne temmelig plumpe List, saa at de blev siddende og saa paa os, til vi kom dem paa Skud.

Beck mente, at Bonden, paa hvis Mark den smukke Forestilling blev givet. ikke havde nogen rigtig Sans for Skuespilkunsten. Hvorfor skulde han ellers bringe sig i Sved og spilde sin Tid med at rende rundt og samle en Røgter og et Par Karle sammen? Han trode derfor, at han vilde invitere os til at gaa med til Sognefogden. Men vi andre beroligede ham med, at Manden rimeligvis var bleven saa henrykt over Komedien, at han absolut vilde have den da capo og for fuldt Hus.

8 Store Holm, midt i Avedøre Holmes rørskov, hævede sig kun lidt over det øvrige terræn. Fra Hvidovre-siden skulle man passere et vadested for at komme fra sten over til holmene. Datidens regulære adgang til holmene skete over et vadested i den vestlige ende af Avedøre Holme.

9 Brokfugle er navnet på en familie af vadefugle, blandt andre vibe, præstekrave og hjejle.

10 Helmis var betegnelse for en gammel, udslidt hest.

Hvem der havde Ret, fik vi dog aldrig at vide, da vi ikke havde Tid at vente. Der paakom os nemlig alle tre en sælsom Trang til et Fodbad, og den kunde vi ikke faa tilfredsstillet uden ved at vade et langt Stykke ud i den flade Strand. Og senere kom vi uheldigvis i Land et godt Stykke længere mod Syd, end de træge Tilskuere havde haft Lyst til at følge os.

Omsider naaede vi da Store Vejle Aas Udløb dermed Begyndelsen af Vallensbæk. Her bestemte vi at holde et lille Hvil, medens en Hyrdedreng blev sendt op i Landsbyen for at hente Jagttegn, uden hvilke det ikke gik an at drive Sport i Mosen, hvor der blev passet godt paa.

Ventende paa ham laa vi altsaa i Engen og tyggede paa nogle af Flaskekroens Boller, som den omhyggelige Værtinde havde stoppet i vore Jagttasker, da en ny Person viste sig paa Scenen.

Han kom hen imod os fra Jægerkroen, der ligger lidt sydligere, og frembød, alt som han kom nærmere, saa mange utvivlsomme Tillokkelser forenede i en Person, at han blev modtagen med Enthousiasme, da han bad om at maatte slutte sig til os.

Det var en ung Mand paa en Snes Aar eller saa omtrent - 'Urmagersvend af Profession', fortalte han. Hans Ansigt var inderlig fornøjet og udtrykte tillige en Smule uskyldig Tilfredshed med sig selv. Jakken var prydet med Polka-Haar [11] , og Munden med de første Spirer af et lyst Skjæg. Af Statur var Svenden middelhøj og spinkel, og han skred frem paa to Ben, om hvilke det næppe er nok at sige, at de var kalveknæede. Skov mente bag efter, at de slog Sludder under ham. Men Benene havde han stukket i et Par uhyre Smøgestøvler, der faldt godt sammen med et Par gamle sorte Benklæder, og Resten af Kroppen var beklædt med gul Nankins Vest og Frakke [12] . Paa den ene Side af Hovedet balancerede en flot rund Bulehat [13] , og i den vajede et Par Kragefjer.

Fuglen selv havde han i Grævlingeskindstasken, Han havde overrasket den paa Jægerkroens Mødding, og den var endnu det eneste Offer for hans lange Enkeltløber men det skulde nok blive bedre, mente han.

Naa, Drengen kom med Jagttegnene, blev afskediget med en Drikkeskilling, og gav sig strax til at drive de hornede ned i Engen ved Mosen for at nyde det forventede Skuespil af Jagten paa nærmere Hold.

Vi rejste os; og tog Kursen hen ad nogle Tørvehuller til. Hundene trak an - jeg har glemt at fortælle, at de ikke var slet saa gale, som Beskrivelsen fra Aftenen i Forvejen lod formode, - Hundene trak an, stod saa, og det begyndte strax at blive livligt med Bekkasiner, som var forholdsvis lette at skyde, da de holdt godt.

Det gik Knald i Knald, og Urmageren især udmærkede sig stærkt i Retning af det højrøstede. Han kom utilbørlig meget Krudt i Bøssen og var aldrig forlegen for at faa anbragt sit Skud, saa snart han havde ladet. Han meddelte, at han en Gang havde skudt en Vibe paa et Hold af to hundrede Alen, og som en Følge heraf nærede han nu en vis Foragt for Afstande. Men ak! Kragen havde endnu ikke faaet nogen Kammerat i Tasken.

Da oprandt Lejligheden. Beck skjød Svingfjerene af den ene Vinge paa en enkelt Bekkasin, og den flagrede hen og faldt midt i en Tørvegrav.

'Maa jeg skyde den, maa jeg skyde den?' raabte Urmageren, og da det beredvillig blev indrømmet, ilede han afsted. Han

11 Polka-haar var langt mandshår, der faldt ned over nakken og var lige afskåret.

12 Nankin betegner et lærredsvævet bomuldsstof, der oprindelig var importeret fra Østasien og var naturligt gult.

13 Blød bredskygget hat, hvor der er trykket buler i pulden. Ofte brugt lidt nedsættende om en gammel eller afstikkende hat.

naaede Hullet og gik forsigtig ud paa en Balk [14] mellem dette og en anden Grav, der laa lige bag ved. Langsomt og med Bøssen halvt i Anlæg nærmede han sig Bekkasinen, der laa ganske stille i Vandet. Saa kom Bøssen helt til Kinden; han sigtede længe og endelig faldt Skuddet.

Vi hørte et Plask og trode, det var Slaget af Haglene mod Vandet, men da Røgen trak væk, saa vi ikke andet af Urmageren end Smøgestøvlerne, der fortvivlet fægtede i Luften. Stødet af Bøssen havde kastet ham bag over paa Hovedet i det andet Tørvehul.

Vi skyndte os naturligvis til, men Urmageren var dog Mand for at vende op og ned paa sig selv, inden der kom Hjælp. Han fik fat med Hænderne i Balken, og hævede sig lidt efter lidt op over Vandet. Hænderne sad tæt sammen og Albuerne vendte udad, Skuldrene var skudte i Vejret, og Glæden over Redningen fremkaldte et bredt Grin paa hans Ansigt.

Som han sad der med kun Hoved, Bryst og Arme over Vandet, med Mudder og Andemad rislende ned ad Haar og Ansigt, lignede han saa grangivelig en kæmpemæssig Skruptudse, der vilde fra den ene Tørvegrav over i den anden, at vi brast i en ustandselig Latter ved Synet.

Det blev dog snart nødvendigt at komme ham til Undsætning, at han ikke skulde faa Tilbagefald, og ved Hjælp af en Lægtestump, som laa der fra Tørvegravningens Tid, lykkedes det at bugsere ham i Land. Bøssen og Hatten var imidlertid fløjten, og kun den første havde vi Held til at faa fisket op, Hatten rned Kragefjerene var og blev væk; Urmageren var imidlertid ikke raadvild; han tiggede et Lommetørklæde af en af os, slog Knude paa alle fire Hjørner, og hjalp sig saaledes til et Hovedtøj.

Bøssen voldte ham en hel Del mere Bryderi. Om at opgive Jagten og gaa hjem til sin Mor og faa tørt paa, som Skov foreslog, vilde han aldeles ikke høre Tale.

'Nej, paa'en igjen!' var hans Valgsprog.

Ingen af os havde Blaar med, og der var da ikke andet for end at skylle Bøssen i rent Vand, saa soltørre den lidt, medens han vaskede sine Klæder og til sidst begynde at futte Knaldhætter af. Det gav han sig da til, og det var han endnu ikke færdig med, da vi et Par Timer efter atter kom i hans Nærhed. Om han saa opnaaede et bedre Resultat, vides ikke; thi ingen af os har set ham siden. -

Hvis en eller anden Læser, der aldrig har været i Kallebostrand, skulde tro, at denne Skildring er noget overdreven, tager han aldeles fejl. Tvært imod. Den er fuldstændig sand, og jeg har snarest malet med alt for tamme Farver af Frygt for, at Sandheden skulde blive usandsynlig.

Sagen er, at Jagten den Gang i Reglen ikke var indløst derude, og at ingen brød sig om at vogte paa den. [15] Der var altsaa frit Spillerum, og der samlede sig da ogsaa en Flok af de vildeste Originaler fra By og Land, Søndagsjægere, Ordets egentlige Forstand - og saa en lille Skare virkelige Jægere, der her rystede Arbejdsstøvet lidt af sig i Mangel af eget Revier. Disse sidste kunde jo gjærne have ærgret sig over, at hine gik dem i Næringen; Men da de ikke kunde undgaa dem, foretrak de at more sig over dem, og enhver Lejlighed blev benyttet til at faa lidt Drift i Gang.

Jægere, der den Gang kom derude, vil mindes Manden, der havde skudt en Ræv i Rørholmene ved Flaskekroen, og blev overtalt til at holde sit indtog i Kjøbenhavn med Mikkel slængt flot over Nakken, Hovedet

14 Ældre dansk ord for mellemvæggen mellem to tørve- eller mergelgrave.

15 Det var først senere, bønderne i Avedøre, der ejede Avedøre Holme, begyndte at avertere i pressen med, at jagt på deres arealer var forbudt. I 1905 indrykkede ejerne således en lille annonce i Nationaltidende: *Jagtaflysning. Al Jagt og Fxrdsel med Skydeveben samt optagning af Fugleæg pe Avedure Holme forbydes Uvedkommende. Lodsejerne*

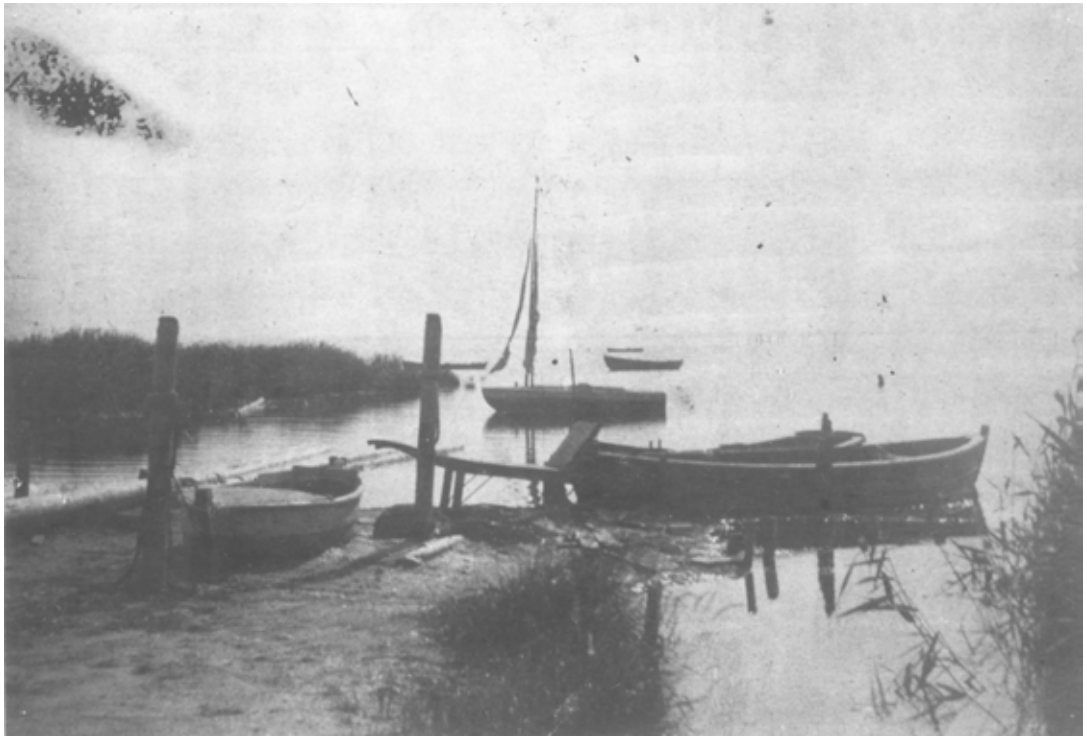

Hvidovre Strand 1890'erne
Foto: Forstadsmuseet

nedad og en Haand om Lunten; sluttelig lagde han Vejen op ad hele Ruten og tog Turen omkring Hesten med. [16]

Eller den fordrukne Forvalter, der en hel Regnvejrs Eftermiddag inde i Flaskekroen udbredte sig i de mest elegiske Toner om det syndige i at fange smaa Sangfugle og lade dem Bytte Friheden mod et gyldent Bur, og siden, da man havde givet sig til at fordrive Tiden med at spille Femkort om røde Snapse, blev greben i at holde Kløver Es i Reserve i Ærmet. Eller »den lange Rækel med Skindpelsen«, der skød efter en Bekkasin, men ramte en Kone, og var meget fornærmet, fordi hun stod i Vejen o. s. v.

Vi vilde have Andetrækket med og naade tilbage til Avedøre hen imod Solnedgang. Der placerede vi os paa hver sin lille Holm, saa langt fra hinanden, at vi kunde skyde aldeles ugenert i alle Retninger.

De Smaaøer vi, efter tidligere Erfaringer, valgte, laa alle i et smalt Løb, der adskilte den største Del af Holmene fra Fastlandet. Man lavede sig et Leje i Sandet eller Tangen og laa saa og ventede.

Det var blevet blikstille. Solen stod endnu over Horisonten, og kastede sine skraa Straaler hen over Vandet og det flade Land, der næsten løb i et med det. De smaa Krusninger, som et enkelt Blaf [17] fremkaldte ude i Kallebostrand, blinkede og tindrede, medens Vandet uden om antog en underlig blegblaa Farve.

Ikke et Hus eller Menneske var at øjne, saa langt man kunde se. Kun et enkelt hvidt Sejl helt ude ved Enden af Sundet mindede om Liv. Der var noget ubeskrivelig øde over det flade, sumpede Land, men tillige noget uendelig fredeligt.

16 Ruten betyder her formentlig det nuværende Strøget og Hesten referer til statuen på Kgs. Nytorv.

17 Ældre dansk for en kortvarig luftstrøm.

Side 17

Henstrakt i Sandet og ladende den blaa Røg af en Cigar stige lige i Vejret, laa jeg der og saa Solen dale ned i Vandene. Den svandt, men lod en luende Glans tilbage over Himlen, over Vandet og Landet og hver en Gjenstand, der højnede sig over dette eller hint.

Alt imedens jeg laa og stirrede mig halvt blind paa denne Gyldenglans, tabte den sig lidt efter lidt. De fjerlette Skyer beholdt den længst, men Søen var bleven vinblaa, og ind over Landet begyndte Skyggerne at lægge sig. En let Taage rejste sig hist og her, og selv den svageste Brise lokkede den til at antage de mest fantastiske Former. Langt borte fra Avedøre By lød Glammet af en Hund og af og til det fjærne Brøl af en Ko, der trak hjemad for at blive malket.

Og nu begyndte Aftenens underlige Liv at røre sig. Smaa Flokke af Ryler suste forbi med deres vibrerende Skrig. En Rørdrum lod sine melankolske Toner høre fra en fiærn Sivtot. I et Kjær sad en Vagtelkonge [18] og forsøgte at overdøve Frøerne. Af og til faldt Brokfuglen ind med sin Fløjten eller Hvidsneppen med sin skarpe Stemme.

Den dobbelte Bekkasin fyldte Luften med sit hæse Skrig, og højt over Hovedet vendte et Par Hejrer hjem til den fjerne Skov, snakkede fornuftig med hinanden om Dagens Slid og Børnene hjemme i Reden.

Da saas helt henne fra den første Holm en lang lysende Ildstribe, og nogle Sekunder efter kom Knaldet. Saa en regelmæssig Susen af Vinger over Hovede. - Bort med Drømmene! Op til Idræt, til en af Jagtens herligste Idrætter.

En ubeskrivelig Larm opstaar i Sundet udenfor. Det er paa en Gang et Brag og et Brus, en Rabben og en Piben. Først kommer Flokke af de hurtige Krikænder; det mærkes næsten som et Stød i Luften, naar de ile forbi, og Bøssen maa hurtig til Kinden, hvis man vil have Bud med. Lidt senere kommer Brunnakken [19] mere sindig, undertiden næsten som en Ugle - og den maa ofte bøde med Livet for sin Mageligheds. Mørket falder stærkere paa; da høres Graaandens hvinende Vingeslag. Man har rejst sig lidt op. Dækning behøves ikke mere, men Syn og Hørelse maa anstrænges til det yderste. Et Glimt af Fuglen! Den er ganske nær, Bøssen kastes til Skuldren, men rolig! Anden maa helst komme forbi, Bagskuddet er det sikreste.

Dog lidt efter lidt slaa Ænderne ned i Vandet. Det larmende Liv dør hen i en træg Rabben hist og her, men endnu høres Hundenes Plasken i Vandet efter døde eller anskudte Fugle

Og saa kom Hjemmarschen i Mørket gjennem Sumpene ved Stranden, over Pløjemarker og Grøfter, snart paa ret Kjøl, snart kyssende den moderlige Jord. Men ingen Besværlighed og ingen Træthed kunde den Gang dæmpe end mindre slukke vort ukuelig glade Humør.

Kun naar vi efter det tarvelige Maaltid i Flaskekroen skulde ad Kjøbenhavn til igjen, kan jeg huske, at vi af og til følte os noget stivbenede, og at der opstod lukulliske Ønsker om en Droschke; men inden vi naade saa langt frem, at vi kunde faa en, var Benene blevne linde igjen.

C. Govertz Jensen

18 Oprindelig tysk navn for engsnarren, som brugtes i ældre dansk.

19 Andet navn for pibeand.

Side 18

Året 1980 i Hvidovre - som læst i Hvidovre Avis

Af Jens Frederik Jørgensen

"1980 har været et af de fredeligste i mange, mange år på den kommunalpolitiske front", konstaterede Klaus Moe i en KOMMENTAR i Hvidovre Avis den 29. december.

Derfor var det andre emner i lokalsamfundet, der trak de store overskrifter i avisen og fyldte godt op i spalterne.

Børneinstitutionen "Haren" i Avedøre Stationsby – åbnet 1.1.1980 – måtte først midlertidigt flytte ind i kirken og senere ind i Folkedanserhuset på Byvej 78, da ukendt stof forårsagede foruroligende mange infektioner og betændelser hos børn og ansatte. Det viste sig, at det skyldtes formaldehyd-dampe fra spånplader og andre byggematerialer kombineret med dårlig udluftning. Langtidsvirkningerne af dampene var ukendte. Arbejdstilsynet og embedslæge blev involveret.

Uge efter uge var der meget i avisens spalter om undersøgelserne af indeklimaet. Medarbejderne i "Ræven" og "Haren" strejkede på grund af den fortsatte usikkerhed om formaldehyddampene. Efter 7 måneders tovtrækkeri installeredes et ventilationsanlæg. Der rejstes spørgsmål om andre daginstitutioner, "Grævlingen", "Ræven" og Hvidovrevej 65 kunne have samme problem.

Bøje Nielsen gjorde sit indtog i Hvidovre. Han fik principiel godkendelse af kæmpemæssigt kontor- og butiksbyggeri på Avedøre Holme. 50.000 m2 kontorareal og 4.000 m2 butiksareal. Centret ville kunne rumme 3.000 nye arbejdspladser. På Kystholmen placerede Bøje Nielsen en betonelementfabrik, der forventedes at skabe arbejde til 3.-500 ansatte, men det blev kun til 40-50 ansatte.

Bøje Nielsens selv som person var markant i bybilledet, når han kom til møder på rådhuset i sin kæmpestore Ford Lincoln Continental, og når han i helikopter besigtigede sine byggerier.

Året 1980 blev gengivet på et maleri på 2 x 5 meter skabt af medlemmer af Livskvalitetsforeningen i dagene 22. – 28. 9, hvor Medborgerhuset summede af liv fra kl. 8 til 23. Tyve foreninger mv. stod for næ-

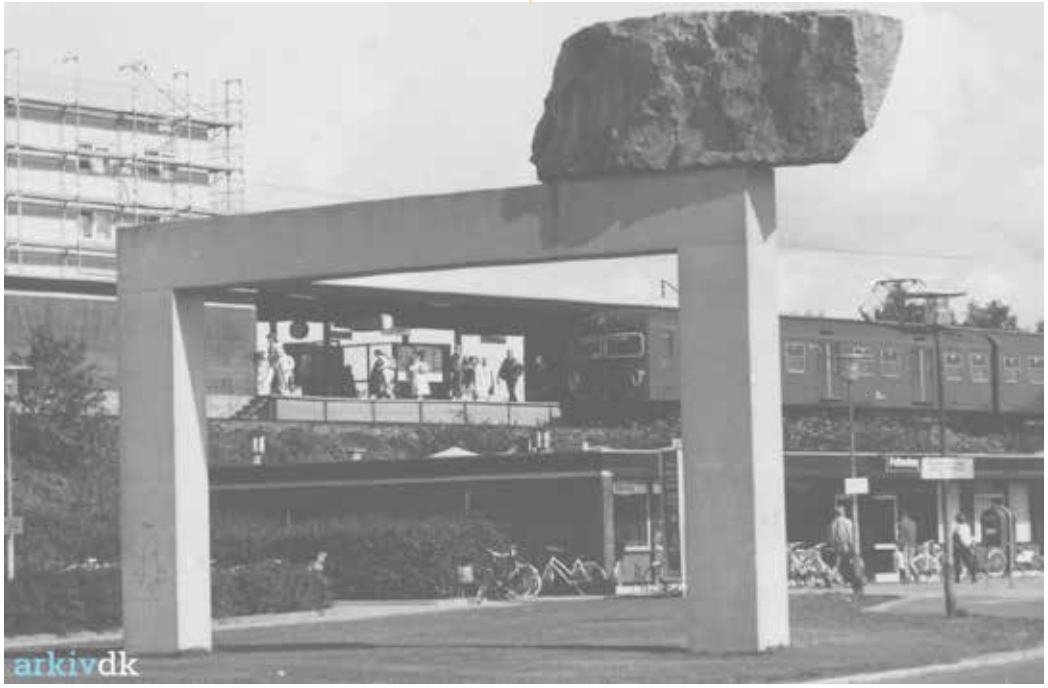

"Frihedens Port" fra 1981-82 af Hein Heinsen, Stig Brøgger og Mogens Møller.
Foto: Forstadsmuseet

Side 19

sten 50 meget forskelligartede kultur- og fritidstilbud til borgerne.

Kommunens kunstindkøbsudvalg besluttede i maj at købe en 7 meter høj og 9 meter lang skulptur i beton og granit. Kunstværket vejede ca. 20 tons og kostede omkring en kvart million kr. Kunstværket skulle placeres ved Frihedens Station. Skulpturen gav anledning til vild debat – for og imod.

Nede i jordhøjde afsluttedes debatten fra 1979 om et par store vejprojekter. Amtet meddelte, at Havnevejen ville blive forlænget til Avedøre Holme. Man var villig til at ændre detaljer. 100 mennesker mødte op ved ekspropriationen for at forhindre "et støjhelvede tyve meter fra vinduerne" i bebyggelsen Friheden. Debat og protestindlæg blev bragt i avisen i flere uger herefter.

Det var ikke kun Bøje Nielsen, som byggede i Hvidovre i 1980. Kay Vilhelmsen ville bygge et kontorhus på 4.000 m2 ved Åmarken Station på grunden mellem jernbanen, Åmarksvej, Gl. Køge Landevej og Damhusåen. Forventedes færdig i 1981.

Inden for 8 dage i september holdt Hvidovre Kommune rejsegilde på 6 nye daginstitutioner. Inden årsskiftet åbnede 444 nye institutionspladser.

Men ikke kraftvarmeværk på Avedøre Holme i første omgang. Elværksfolk og borgmestre i Hovedstadsområdet mente, at det første store elværk i Hovedstaden skulle placeres på Amager.

Kommunalbestyrelsen besluttede, at der ikke skulle bygges en "Kærgårdsskole" i Avedøre Stationsby.

Ved årets udgang var det et farvel til Containerpladsen ved Åmarksvej, da kun omkring 10% af det, der blev smidt i containerne, blev genbrugt. En kommentar lød. "Det er da helt pip at lukke pladsen i disse genbrugstider". Storskraldsordningen udvidedes i stedet.

Erhvervslivet byder på nyt.

Automobilfirmaet E. Roed Sørensen nedlagde afdelingen i Glostrup. Alt, incl. personale flyttede til hovedafdelingen i Hvidovre.

Oluf Svendsen A/S - forhandler af Opel, Mitsubishi og Mercedes-Benz - lukkede salgsafdelingen på Hvidovrevej 219. Beholdt værksted og reservedelslager på Gungevej.

Alf Christensen - Viceborgmester (K) 1987 - 88 - Foto: Forstadsmuseet

Viceborgmester Alf Christensen solgte sin fabrik, Frederiksberg Pakkassefabrik på Bibliotekvej. Ejendommen blev overtaget af Preben Dahlstrøm, Dahlstrøm Pejse og Idebutik.

Det, der huskes fra 1980 er bl.a., at Hvidborg i marts fejrede 50-års jubilæum. Der var 32 elever på Hvidborg og 45 heltids- og deltidsansatte.

Holmegårdsskolen fyldte 40 år. Det fejredes den 27.marts. Indvielsen fandt sted 30.marts 1940.

Esajasskolen startede i lejede lokaler i baptistmenighedens lokaler på Hvidovrevej 215 (Broholmskirken) med 20 elever fordelt på børnehaveklasse, 1.-2. klasse.

19. april kunne rådhuset fejre 25 -års jubilæum. Rådhuset skal udvides med en ny fløj i løbet af 1980-81.

5. juli døde arkitekt m.a.a. Helge Strecker Schønnemann 62 år gammel. Schønnemann betegnes ofte som "manden, der byggede Hvidovre". Han stod bl.a. for byggeriet af rådhuset.

1980 var et stort år for sporten i Hvidovre:

Den 19-årige Heidi Bertelsen fra Hvidovre Skøjte Klub blev i januar dansk seniormester ved mesterskaberne i Frihedens Idrætscenter.

Ved DM i badminton i februar hjemførte Jesper Helledie og Jan Hammergaard Hansen 3 guldmedaljer til HBC. Jesper Helledie vandt single, vandt i herredouble sammen med Jan Hammergaard Hansen og vandt endelig i mixed-double. Senere på måneden sikrede HBC sig tillige DM for hold for første gang i klubbens historie.

Søndag den 18. maj vandt HIF pokalturneringen i fodbold med en sejr på 5-3 over Lyngby. Og 29. maj kunne Hvidovre Stadion fejre 25-års jubilæum. Tribunen fejrede i august 10-års jubilæum.

Jesper Worre, Hvidovre Cykle Klub udtoges til OL i Moskva. Karl Eilersen, Hvidovre Atletik Klub var igen holdleder for de danske OL-atleter. Jørgen Lindhardtsen, Hvidovre Sejlklub "Suset" havde reservetjansen i finnjolle.

HBC-mestre 1980
Foto: Forstadsmuseet

Hvidovre Cykle Klub ved Jesper Worre, Ivar Jacobsen, Steen Michael Petersen og Dan Frost genvandt hold DM (100 km holdkørsel).

Jesper Worre 1980
Foto: Forstadsmuseet

HIF slog i Europa-cuppen i fodbold FRAM Reykjavik 1-0 hjemme og 2-0 ude. I anden runde vandt Feyenoord 2-1 i Hvidovre og 1-0 på hjemmebanen, hvor kampen i november blev spillet i 5 kuldegrader.
I marts debuterede den 45-årige Jens Moestrup. Han skulle som den første HIF-er fremover dømme i dansk fodbolds fineste række – 1. division.
Erik Jørgensen – Avedøre IF.s markante hovedformand fyldte 60 år og stoppede efter 15 års engageret ledergerning. Smedemester Erik Holm, Storegade 9 blev ny formand.
Sol og regn i juni 1980. 8.juni indviedes Køge Bugt Strandpark. 50.000 mennesker strømmede til. Solen skinnede., Luften var 25, vandet var 15 ,og Anker Jørgensen var 57. Statsministeren foretog indvielsen af måske "verdens største kunstige strandpark".
12. juni ramtes Hvidovre af det værste skybrud i 20 år. 1½ måneds nedbør for juni – 71 mm – faldt i løbet af få timer.
25 års jubilaren, Hvidovre Brass Band, og den tidligere Hvidovre-borger Kjeld Ingrisch underholdt ved Skt. Hans festen ved Rebæk Sø. Men regn lagde en "dæmper på udskejelserne" stod der at læse i Hvidovre Avis ugen efter.
Til det mere kulørte stof i Hvidovre Avis 1980 hører årets aprilsnar: "Olien sprøjter

Knud Kiegstad og Mette Schmidt viedes på Jette Jan
Foto: Forstadsmuseet

op af jorden i Avedøre. Milliarder af tons olie vil ændre Hvidovre Kommune totalt". Ugen efter meddelte Hvidovre Avis: "Historien om Avedøre-olien var gas".
22. august viedes Knud Kiegstad og Mette Schmidt på Øresund ombord på Jette Jan. Akkompagneret af alvorlige bølger og stormvejrsagtige vindstød erklærede borgmester Inge Larsen parret "for rette ægtefolk at være – nej, ikke for ægte sø-

Side 22

folk at være".
I årets løb stillede viceborgmester Erik Davidsen gerne op til fotografering i forskellige udklædninger. Han blev også fotograferet med "fiskeøjelinse".

Problemer på "Postterminalen" fik "spøgefugle" til at afprøve Hvidovre postkontors effektivitet. De sendte en gul kuvert, hvor der var "en let forskønnet karikatur" af redaktør Madsen og tillige anført: "2650 HVIDOVRE". Brevet var fremme på Hvidovre Avis allerede dagen efter!

I første uge af december fortalte Troels Kløvedal om langfart med "Nordkapperen" på Frihedens Bibliotek, Niels Henning Ørsted Pedersen spillede på Risbjerggård og trubaduren Otto Hænning sang for hos "Kvidreholdet"/"Syng-glad-holdet" på Sønderkærskolen.

Endelig tilbød Den danske Bank i julemåneden 15% til indskyderne på en "sæsonkonto".

Erik Davidsen - Fiskeøjelinse-foto
Foto: Forstadsmuseet

Brev til Redaktør Madsen
Foto: Forstadsmuseet

Side 23

Velkommen til Hvidovre

Af Jens Frederik Jørgensen

I april 1992 blev der i Hvidovre sat byskilte op, der skulle reklamere for, at nu var man kommet til Hvidovre.

I Hovedstadsområdet kunne det være svært at se, hvor grænsen mellem 2 kommuner præcist gik, og i den indre del af Hovedstadsområdet var der sjældent opsat tavler, der markerede kommune-/bygrænsen. En dag, hvor der var faldet sne, var det nemt at se, hvor kommunegrænsen lå. Så kunne den ene kommune have ryddet sne før den anden. Kiggede man nøje efter, kunne der være forskel i fortovsbelægning, kantsten eller asfalt.

Som led i arbejdet med "Et kønnere Hvidovre" udformede teknisk tegner i Teknisk Forvaltning, Marianne Jelund et byskilt, der ville live op i gadebilledet. Et højt aflangt skilt, hvor der på forsiden stod "HVIDOVRE" med store bogstaver. Og så var der tillige placeret en lille glad mariehøne i "E-et". På bagsiden var der en glad vinkende hånd og ordene "PÅ GENSYN".

Kommunens tekniske udvalg var begejstret for ideen og skiltet, og helt ekstraordinært blev det ført til protokol, at udvalget påskønnede Marianne Jelunds forslag.

Byskilt på Allingvej, 2004
Foto: Jens Frederik Jørgensen

Skiltene blev sat i produktion, og det blev besluttet, at 5 af de nye skilte midlertidigt skulle sættes op ved Frihedens Idrætscenter. Hvidovre kommune skulle den 24. april 1992 være vært for flere hundrede politikere og embedsmænd fra alle kommuner i Københavns amt. Der var tale om generalforsamlingen i Foreningen af Kommuner i Københavns amt (FKKA) – ofte spøgefuldt omtalt som den årlige kommunale "fætter-kusine-fest" i Københavns amt. Det ville være passende at vise skiltene frem i den anledning!

Da skiltene blev sat op på kommunegrænserne, opstod der problemer. Justitsministeriet og trafikministeriet meddelte, at skiltene stred mod de bindende regler for, hvorledes kommunegrænsetavler var udformet for at give trafikanterne orientering om en kommunegrænse. Der var regler for højde, bredde, areal, bogstavsstørrelse, farver og reflekterende bund. De regler levede Hvidovres nye byskilt slet ikke op til.

Skiltene var derfor ulovlige, og det ville være det lokale politis opgave at reagere og påtale overtrædelsen, således som det var tilfældet, når politiet blev opmærksom på "ulovlige hønsehuse og carporte"!

Side 24

Byskilt på Allingvej, 2004
Foto: Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Daværende politimester Herman Langlouis fandt en løsning, som ikke ville give problemer. Skiltene blev flyttet væk fra kommunegrænsen og ca. 40 meter ind i

Hvidovre kommune. Skiltene blev betegnet som gadeinventar i stil med de skilte, der stod ved busstoppestederne.

Ideen med den nye type "byskilte" blev senere taget op af andre kommuner, f.eks Rødovre og Glostrup.

Hvidovres byskilte er nu næsten væk fra gadebilledet, enten på grund af vejomlægninger eller fordi "tidens tand" har gjort skiltene mindre kønne at se på, og dermed ikke nogen god profilering af Hvidovre kommune.

Side 25

Niels Erik Madsen - om sit liv og virke på Hvidovre Avis

Annelise Wildenradt

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Det var et overordentligt velbesøgt arrangement, der fandt sted på Risbjerggård, da Niels Erik Madsen (NEM), chefredaktør på den lokale Hvidovre Avis, var inviteret til at fortælle.

NEM var mødt op på trods af, at han var "snotforkølet" og han undskyldte derfor – på forhånd - at kræfterne og underholdningen kunne blive så som så. Det blev aldrig et problem.

NEM indledte med at fortælle, at han har været i journalistik fra barnsben. Han er 81 år gammel, men still going strong på Hvidovre Avis. En høj alder er, ifølge ham, ingen hindring for at fortsætte med at arbejde, når man har noget at byde på. Man er forpligtet, når samfundet udvikler sig som det gør i dag. NEM henviste her bl.a. til flere reformer, som ikke har vist sig vellykkede, fx ift. Politiet, som nu nærmest er usynligt og Postvæsenet, hvor posten lader vente på sig. Der er nok at tage fat på!

NEM har dog overladt mange opgaver til bl. a. sønnen, Kim Garde Madsen, som er teknisk direktør og datteren, Majbritt Garde, som er bladchef. Med tiden er også børnebørn trådt ind i familiedynastiet Hvidovre Avis, nemlig Karsten, ift. sport og TV-Foto, og Mia, som er i lære som grafisk layouter. Derudover hjælper børnebørnene Sara og Elisabeth også til. Fruen, Nina, har igennem årene varetaget opgaven som distributionsmedarbejder.

Udover opgaven som chefredaktør på Hvidovre Avis har NEM i mere end 25 år været - og er fortsat - formand for De Storkøbenhavns Lokalaviser og har siddet i bestyrelsen for Danske Medier, den sidste indtil han var 79 år, på trods af en aldersgrænse på 65. Derudover har han fungeret som censor på Journalisthøjskolen og skolens optagelsesnævn.

Opdraget fra Hvidovre Lokalhistoriske Selskab var " Et langt liv i journalistik" og det havde aktiveret tankerne – og skriveriet - hos NEM.

Blandt andet havde han fundet ud af, at han i 2009 kunne have fejret sit 50 - års jubilæum som journalist, hvilket han selv havde overset og altså glemt!

NEM fik Hvidovre Avis ind med modermælken, idet det var hans forældre, Niels og Maren Kirstine Madsen, der startede avisen for 93 år siden. Begge var tilflyttere fra provinsen, men byggede, efter at være flyttet til hovedstaden og boet nogle år på Vesterbro, hus på Risbjerggårds Alle nr. 6, hvor også avisen havde kontor og blev drevet fra. Ligesom i dag var annonceindtægter et vigtigt grundlag for avisens økonomi, og i de første 15 år gav avisen underskud, så begge forældre supplerede indtægterne med arbejde på Frederiksberg Teater. Moderen som skuespiller og påklæderske og faderen som tjener og skribent af pressestoffet.

NEM blev født i marts 1938 og voksede op i tæt kontakt med vennerne omkring Risbjerggård. Det var især børnebørnene til gårdejer og restauratør, Jens P. Larsen. Dennes søn, Poul Larsen, startede foderstofforretningen ved siden af Risbjerggård, og her havde drengene en herlig legeplads. Det var en god barndom, på trods af faderens alt for tidlige død i 1948.

Skolegangen foregik på hhv. Kettevejskolen og Holmegårdsskolen, hvor NEM var noget af en spilopmager," og måske også en smule doven i de fag, der ikke interesserede ham". Han kom dog til at opleve den tids noget håndfaste pædagogik af en helt anden grund, da han som 8-9årig fik en ørefigen for at spadsere i gården hånd i hånd med sin dansepartner fra Borring og Sørensens Danseinstitut på Risbjerggård.

Efter Niels Madsens død, valgte Maren Kirstine - på en tid, hvor det ikke var sædvane for en kvinde, at fortsætte driften af Hvidovre Avis som indehaver. Axel Nøhr Møller, fra Frederiksborg Amts Avis, kom til som forretningsfører og redaktør, og gjorde en stor indsats i en lang årrække.

Efter folkeskolen, hvor NEM havde skrevet i foreningsblade, begyndte han som 17-årig at interviewe lokale folk, primært omkring den lokale sport til Hvidovre Avis, ligesom han i en periode var i boghandlerlære.

Side 26

Militærtjenesten blev aftjent på Bornholm og blev en god periode på 1½ år med personlig udvikling. Efter rekruttiden fik han opgaver som auditørmedhjælper for dommerfuldmægtigen. NEM fik brug for sine evner for at interviewe, og var især glad for den juridiske del af området. Her kom han i øvrigt i berøring med dagbla-

Niels Erik Madsen d. 6. november 2019, Risbjerggård - Foto: Jørgen Snedled

dene med opgaver for Hovedstadsbladene.

På dette tidspunkt opdagede NEM, at han – i lighed med sine forældre – kunne lide at optræde og som medlem af en skuespillertrup rejste han rundt og optrådte på øen.

Efter militæret fulgte 4-5 lærerige år på Politiken og Ekstrabladet, der medførte rejser i det meste af Europa. Herunder OL i Rom 1960. I sin tid på Ekstrabladet opfandt NEM Skolefodboldsturneringen, og blev hædret af bladets chefredaktør med en "Cigar".

En stor del af NEM's tid er brugt på fodbold, lige fra Hvidovre IFs oprykning op gennem rækkerne i 60'erne og senere mesterskaber samt pokalmesterskaber Derudover har han haft formandsskaber og bestyrelsesposter i Divisionsforeningen og tre år i bestyrelsen for den engelske divisionsklub, Charlton Atletic FC i London.

Af veneration for familien lod NEM sig i 1962 "trække hjem" til Hvidovre Avis, da hans moder ellers truede med at sælge avisen til et af dagbladene. Her har han været siden og fra redaktørstolen fulgt små og store begivenheder i Hvidovre, herunder syv forskellige borgmestre og – som en sag, NEM fremhævede som en af de mest spændende, udviklingen af Avedøre Holme, som var "den største sejr for såvel borgere som Hvidovre Avis". Den egentlige baggrund var, at man undgik "Engstrandslinien" og dermed en ny ødelæggende motorvejsstrækning gennem Hvidovre. Til gengæld fik man Kalvebodsbroen, som i dag er den meste benyttede bro i Danmark.

NEM understreger, at Hvidovre Avis ikke er involveret politisk eller foreningsmæssigt, hvilket kan være svært i forbindelse med fx lokal- og folketingsvalg, når mange gerne vil til orde i bladet. På avisen fordres en urban tone. Der skal være plads til kritik, men også til svar. Alligevel opleves kritik fra såvel venstre som højrefløjen for favorisering af modstandere. Bestræbelserne går på at producere en god, lokal avis, og NEM understreger, at lokalaviser har været og er en stor succes. Det lokale og det nære prioriteres, og det værdsættes af læserne.

NEM er en mand med stærke meninger og var tydeligt utilfreds med de aktuelle planer om nedrivning/renovering af Risbjerggård. Han nævnte i flæng de aktiviteter, der havde fundet sted på "Gården", revy, teater, danseskole, HIPS-arrangementer, men også julebespisning af ældre arrangeret af foreninger, menighedshuse, erhvervslivet og Hvidovre Avis.

Man fornemmer klart NEM's veneration for det Hvidovre, han oplevede som barn og ungt menneske, og han fortæller levende om området omkring det gamle bibliotek, der måtte vige for det senere Medborgerhus, - nu Kometen, hvis navngivning NEM også kommenterede ironisk med spørgsmålet om "hvorfor noget skal kaldes hvad det ikke er", og tilføjede at "det ender vel med at de kalder rådhuset "Raketten" eller endnu bedre "Rumpetten".

”Betonhoveder” titulerer NEM dem på Hvidovre Rådhus, der har besluttet nedrivningen/renoveringen af Risbjerggård, som han kalder det sidste, lokale kulturmiljø i Hvidovre. Betonhoveder, fordi de erstatter mursten med beton. Et andet eksempel er det gamle bibliotek, bygget i 1936 og på daværende tidspunkt meget moderne, men siden revet ned til fordel for Medborgerhuset. Endnu et betonbyggeri, der, ifølge NEM, ikke som det gamle bibliotek udmærker sig ved sin skønhed. NEM erindrer, at det gamle bibliotek, som en af sine aktiviteter, tilbød højtlæsning i kælderen, hvilket han husker med glæde. ”Cirkuspladsen” bag ved biblioteket blev brugt til forskellige aktiviteter, bl.a. skøjtebane om vinteren. Som et kuriosum fortalte NEM, at kælderen om aftenen blev brugt af Vagtværnet og Modstandsbevægelsen under krigen.

Faderen, Niels Madsen, blev i øvrigt arresteret under krigen, da han ikke ville sætte annoncer for DNSAP i avisen og ej heller annoncere efter arbejdskraft til Tyskland.

Ligesom Hvidovre Avis repræsenterer stort og småt i Hvidovre, var også NEMs oplæg en blandet buket af levet liv med store og små begivenheder. Men alle med rod eller udgangspunkt i Hvidovre.

Tak til Niels Erik Madsen for et humoristisk, nostalgisk og levende tilbageblik på et langt liv med Hvidovre Avis, som altså tydeligvis slet ikke er slut endnu.

FAKTABOKS

”På sporet af ugens avis” Signalement af Hvidovre Avis og familien Madsen, Viggo Nørgaard Nielsen. Udgivet som kulturarvsindslag af Forstadsmuseet.

SPIS I CAFÉ HJERTETRÆET

Cafeén er:
- et spisested, hvor man kan få et billigt måltid mad eller en kop kaffe.
- et sted hvor man kan mødes andre mennesker.
- et sted, hvor der kan holdes gavebaffe eller reception efter en kirkelig handling som fx. dåb.
- et kulturtilbud med foredrag, visesang, banksopil, m.m.
- et sted, hvor man kan få omsorg både som personale og besøgende og få hjælp til at komme videre, hvis man har brug for det.

Priser:
Almindeligt smørrebrød 12,- kr.
Luksus smørrebrød 25,- kr.
Dagens salat 40,- kr.
Dagens salat stor 55,- kr.
Franskbrød m. 3 skiver ost 25,- kr
Dagens ret 40,- kr.
Dagens ret stor 55,- kr.
Ekstra kød fra 5,- kr.

Dagens kage/dessert 15,- kr.

Sodavand lille 10,- kr.
Sodavand stor 14,- kr.
1 glas mælk 5,- kr.
1 glas juice 10,- kr.

Spis brunch den 1. fredag
i måneden for kun 75 kr.
(er også med noget laks, tebirkes og wienerbrød)
Her får du billig og sund mad af gode råvarer i hyggelige omgivelser.
Få dig en tur ud af det og besøge os.
Kom alene eller tag en ven med.

Café Hjertetræet i Avedøre Kirke
Tranevejsporten 6, 2650 Hvidovre
Tlf.: 31162603, mobil: 20806464,
E-mail: [illegible]@avedoere-kirke.dk
Rosana: mobil: 31162558
Åbningstider alle hverdage
fra kl. 10.00 til 14.00

https://www.avedoere-kirke.dk/cafe-hjertetraeet/

Side 28

Skolefilm - Om Kettevejsskolen 1924

Af Annelise Wildenradt

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

”Husker du vor skoletid, husker den så nøje?”

Den sang er nynnet og sunget lige siden revyteksten blev skrevet af Axel Kjerulff sammen med komponisten Walter Kollo i 1914.

Og det skulle vise sig, at det er vi rigtig mange, der gør. Altså - husker vores skoletid, når der først prikkes lidt til hukommelsen.

Torsdag d. 7. november inviterede Hvidovre Lokalhistoriske Selskab (HLS) til hyggeeftermiddag og snak med udgangspunkt i kortfilmen ”Skolebarn i 1924”, der er produceret i 1985 af Stig Sørensen på Videoværkstedet.

28 tidligere skoleelever fra diverse skoler såvel i Hvidovre som andre kommuner, var mødt op for at se og høre historien om Hvidovre Kommuneskole, senere Kettevejsskolen og endnu senere - i 1955 - Sønderkærskolen.

Kettevejsskolen med Hvidovrevej i forgrunden - Billedet fra tidsrummet 1925 - 1940
Foto: Forstadsmuseet

Karen Johansen, formand for Arrangementsudvalget, HLS, bød velkommen, hvorefter Stig Sørensen tog over og fortalte om tilblivelsen af filmen, der også godt kunne kaldes ”En tilflytters historie”, fordi den beretter om Stig Sørensens bedstefar der i 1919 flyttede til Hvidovre med familien.

Hvidovre Kommuneskole blev indviet i 1901, og fungerede som sådan frem til 1924 i Hvidovregade, hvor den flyttede til Kettevej i 1924. Samme år begyndte Stig Sørensens far i 1. klasse på skolen.

I blad nr. 4 i 2019 kan I læse en artikel af Stig Sørensen, hvor hans far beskriver sin opvækst og liv i Hvidovre.

Filmen, der varede ca. 21 minutter, blev efterfølgende ivrigt kommenteret, og den ene fortælling fulgte den anden. I sagens natur var der ingen nulevende elever fra skolens start, men rigtig mange af de fremmødte kunne fortælle om skolelivet i 1950’erne/60’erne på Hvidovre Kommuneskole/Kettevejskolen/Sønderkærskolen.

Tak til Stig Sørensen for filmen og tak til alle de aktive gæster, der mødte op og bidrog med deres egne oplevelser, og dermed til at gøre det til dejlig og vedkommende eftermiddag.

Side 29

Uddrag af farfars dagbog - Valby Gasværk

Af M. Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Lørdag d. 26.09.1964

Jeg har fri i dag og vejret er helt fantastisk – klart og solrigt

Jeg gik i haven og nød det dejlige vejr og freden – da pludselig flænges luften af et fantastisk brag og et lufttryk så voldsomt at luften ligefrem blev presset ud af mig.

Så blev alt stille.

Dørene inde i huset var sprunget op og i det samme rettede jeg mit blik i retning af Valby og fra Gasbeholderen på Valby Gasværk slog kæmpe flammer højt op i luften.

I en fart løb jeg op på første sal for bedre at kunne se, men da var flammehavet allerede væk.

Alle naboerne og genboerne kom ud på gaden og talte om hvad der mon var hændt.

Jeg var dog ret sikker på at gasværket i Valby var sprunget i luften.

Vi prøvede at ringe til min bror Viggo men centralen svarede slet ikke.

Så vi sendte min søn Jørgen af sted på knallert – kort efter kom han tilbage og fortalte at det ganske rigtigt var gasværket som var sprunget i luften, og at alle husene omkring Vigerslevvej var helt ødelagte.

Alle vejene i området var spærret af så min søn kunne ikke komme frem til min bror for at se om de var ok.

Så lukkede vi op for radioen.

Der kom hurtigt en udsendelse om katastrofen, flere hundrede mennesker var såret og nogle dræbte, hvor mange vidste man dog ikke endnu.

Alt var kaos.

Vi prøvede igen at ringe til min bror uden held.

Ringede til min søster Oda, hun var netop kommet hjem – hun havde været forbi min bror Viggo for at høre om de var uskadte, men de var ikke hjemme, hun fik af vide af naboer at de var kørt på skadestuen, Deres lejlighed og alle deres møbler var ødelagte- vand og strøm afbrudt.

Efter mange forgæves forsøg lykkedes det endelig at få fat i min bror Viggo.

Han var helt slået ud, ham og konen havde været på hospitalet for at blive forbundet for snitsår.

Deres hjem var ødelagt, ja selv maden i deres køleskab var oversået med glasstumper.

I en fart pakkede min kone en taske med mad og kaffe og jeg startede cyklen og kørte imod Lundfrydsvej.

Da jeg kom ind til Folehaven viste ødelæggelserne sig allerede.

Store butiksruder var smadret, tagsten lå og flød i gaderne, Vigerslev alle var spærret, så jeg måtte trække min cykel det sidste stykke.

Tagene her var blæst af de fleste af villaerne, der var ikke en hel rude nogen steder og ikke en eneste tagsten på Vigerslev kirke.

Endelig nåede jeg til min brors gade og det var et forfærdeligt syn som mødte mig.

Vejen flød med tagsten, glasskår, vinduesrammer og ud fra de tomme vinduesåbninger flagrede gardiner og persienner.

I opgangen var alle dørene blæst ud af karmene, alle ruder knust og loftet faldet ned.

Inde i lejligheden hang loftet og dinglede i den ene stue, alle deres møbler lå i en stor bunke og det hele var fyldt med glassplinter og kalk fra loftet.

Det så forfærdeligt ud – der var vel ca. 400 lejligheder, rigtigt mange villaer og store huse i kvarteret som nu var helt ubeboelige.

Flere hundrede mennesker såret og 6 som afgik ved døden

(Se billedet på Bagsiden)

Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs nye logo

Af Stig Sørensen

Netop nu indfases det nye logo som afløser det gamle, der har været brugt i nogle årtier. Den primære årsag til skiftet er, at bestyrelsen ønsker et mere moderne logo der signalerer tilhørsforhold til byen med tråde til historien. Det skal samtidig være grafisk enkelt og fleksibelt, så det kan bruges i mange forskellige sammenhænge.

Da vi startede udviklingen af nyt logo nedsatte bestyrelsen et udvalg som definerede Selskabets ønsker til grafikeren. Logoet skulle indeholde et element der grafisk signalerede vores by suppleret med tekst. Vi ønskede en professionel grafiker til opgaven og valget faldt på Lars Anker Ellgaard.

Grafikeren udarbejdede forskellige forslag ud fra bestyrelsens ønsker og vi kunne derefter vælge det endelige forslag som du ser gengivet på forsiden. Dette logo viser omridset af vores kommune med "Hvidovre lokalhistoriske Selskab" integreret.

Logoet er let og luftigt og i teksten er brugt en skrifttype der fører tilbage i tiden. Den er tegnet af John Baskerville i 1757 og var et alternativ til datidens snirklede skrifttyper. Baskerville, som skrifttypen hedder, er brugt til de fleste bøger ogskrifter vi kender fra en stor del af forrige århundrede. En morsom detalje er, at byens omrids ligner en "thump up" som vi kender fra vor tid.

Det har været vigtigt at få udarbejdet en designmanual som beskriver "tilladte" former af logoet, men som samtidig også viser logoet i forskellige former og farver. Dette for at sikre at logoet altid vil være genkendeligt.

Bestyrelsen håber du vil tage godt imod det nye logo, som vil præge Selskabets plancher, breve og elektroniske udgivelser fremover.

Den hvide sport i Hvidovre

Af Jens Frederik Jørgensen

HVIDOVRE TENNIS

Helt tilbage fra Wimbledons spæde start i slutningen af 1800-tallet har det været en ufravigelig regel, at man skulle spille i hvidt på græsbanerne i Wimbledon. Det være sig tøjet, (tennis)skoene og (tennis) sokkerne. Heraf har tennis fået sig kælenavn – "den hvide sport".

I Danmark var tennis i starten mest betragtet som en sport og en livsstil, der hørte til på Frederiksberg og nord for København, men i 1950 kom tennissporten til Hvidovre, da Hvidovre Tennisklub blev stiftet den 5. september. Første formand var Jørgen Gram, der fra midten af 50erne og en snes år frem var konservativt medlem af kommunalbestyrelsen. Boghandler Børge Haastrup, "Hvidovre Boghandel", Hvidovrevej 156 og bankbestyrer A. Andersen, "Arbejdernes Landsbank" var de to øvrige bestyrelsesmedlemmer.

Klubben havde ingen baner, da den blev stiftet. Der var tale om, at man kunne få anlagt baner på et areal, der var stillet til rådighed af Hvidborg, men kommunen kom hurtigt med et tilbud om, at klubben kunne få baner på det stadion, der var ved at blive etableret. 4. juni 1951 blev et tennisanlæg med 3 baner indviet.

Hvis man vil høre om tennissportens udvikling i Hvidovre gennem snart 70 år, så er et interview med Doris Nellemann Stilhoff en god måde at få en vinkel på historien om Hvidovre Tennisklub. Tennis har hele livet været Doris´s hjertebarn.

Doris havde fra hun var 11 år, til hun blev 15 stået på mål i håndbold i HIF om sommeren. "Så blev jeg bidt af tennis,

Doris Nellemann Stilhoff
Foto: Anne-Mette Mikkelsen

som nogle af mine klassekammerater var startet på. Fra 1953 og til 2005 har jeg styrtet rundt efter tennisbolden, og det har givet mig rigtig mange gode oplevelser og mange gode venner. At det så også har givet mig slidgigt i fødderne, det har jeg kun mig selv at takke for", siger Doris.

Doris har som aktiv spiller været klubmester, sjællandsmester og deltaget i holdturneringer.

Som 16-årig blev Doris udpeget til at deltage i klubbens ungdomsudvalg. Det blev starten på over 50 år som meget aktiv leder i Hvidovre Tennisklub – formand i perioden 1971-86. Efter hende var Ib Gunnar Larsen i mange år tennisklubbens formand. Doris blev i 1986 æresmedlem i klubben.

"I starten havde vi et lille skur i forbindelse med banerne, hvor vi kunne klæde om. Da Hvidovre Stadion blev indviet den 29. og 30. maj 1955, kom der et nyt klubhus, hvor tennisklubben fik to omklædningsrum og et lille kontor. På 1. sal var der marketenderi for alle klubberne på stadion.

I forbindelse med indvielsen af Hvidovre Stadion spillede vi kamp mod Rotebro Tennisklub fra Hvidovres svenske venskabsby, Sollentuna. Det blev starten på

Side 32

et samarbejde, der varede til 2009. Jeg stod i alle årene for samarbejdet, hvor vi mødtes hvert 2. år og spillede og festede fra fredag til søndag. Hvidovre kommune ydede velvilligt tilskud til rejse og til afholdelse af arrangementet, når vi var værter. Jeg tænker altid tilbage på samarbejdet med Rotebro med utrolig stor glæde. Jeg ringer stadig jævnligt til venner deroppe."

I 1953 havde tennisklubben fået yderligere to baner og i 1956/57 kom bane 6 og 7 til. "Vi håbede på endnu flere baner, da vi fik mange unge drenge og piger som medlemmer. På et tidspunkt var vi 600 medlemmer om 7 baner – det er ikke meget. Vi kunne ikke få mere plads på stadion. Der skulle tages hensyn til fodbolden, som var en meget vigtig og vindende sport i Hvidovre. Sådan var holdningen. Vi skulle ikke af den grund trampe på kommunen og sige, at vi ville have flere baner, sådan kan man ikke gøre!"

I 1965 blev Dansborghallen indviet, og tennisklubben fik tildelt tid hver lørdag fra kl. 14 til kl. 23, hovedsageligt til doublekampe. 1968 kom der en boblehal på stadion, så der nu kunne spilles tennis hele året.

"En boblehal holder ikke evigt. Så klubben startede, hvad der skulle blive til mange års bestræbelser på at få bygget en egentlig tennishal. Heldigvis holdt boblehallen 15 år længere end ventet. Den blev nedrevet for at give plads til den første tennishal, der kom i 1995. I 2004 blev den dubleret, så bane 6 og 7 i dag ligger inde i de to sammenbyggede haller."

I 1976 opstod der en sjov situation. Kommunen havde svært ved at få brugt alle de penge, der var afsat til investeringer. Derfor tilbød man tennisklubben, at den kunne få kunststofbaner. Til kommunalbestyrelsens store overraskelse sagde klubben nej tak. Den ønskede fortsat at spille på "det røde grus", som klubben spillede på, når den mødte andre klubber på udebane.

"På en grusbane kan man skride, når man spiller. Det kan man kun i begrænset omfang på græs og slet ikke på kunststof. Hvis man forsøger, så falder man", fortæller DNS med sit store tekniske kendskab til spillet.

I 1973 modtog Doris i en relativ ung alder kommunens lederpris som en påskønnelse af det store arbejde, hun havde udført i især tennisklubbens ungdomsarbejde.

Doris har altid haft et stort engagement for sporten i det hele taget og for lederarbejdet. Derfor er hun med sit eget ordvalg "tilfældigvis" blevet valgt til mange tillidsposter. Hun var i over 40 år medlem af og i en længere periode formand for FIH (Fællesrepræsentationen for Idrætsforeninger i Hvidovre) i dag kaldet "Idrætsrådet". I 16 år var hun medlem af Folkeoplysningsudvalget og også her i en periode formand.

Hvidovre Tennisklub, blev kåret som årets tennisklub i Danmark i såvel 2001 som 2013. I 2001 fik man et nyt logo. Ikke længere noget med tennisketchere, men et logo med et næsehorn, der skulle symbolisere, at klubben ville fighte som en næsehorn.

Klubben, der fra 2011 har heddet "Hvidovre Tennis", har haft stor sportslig succes. I 2015 blev det til bronze i den udendørs holdturnering i elitedivisionen. At være med på eliteplan koster penge, og dem har "Hvidovre Tennis" ikke haft. Der er ikke sponsorindtægter. Medlemmerne står selv for den daglige vedligeholdelse af banerne, og medlemmerne betaler et forholdsvist højt kontingent for også at have råd til trænere for voksne og især for mikro- og minispillere. Medlemstallet er ca. 300 og for opadgående.

Lutter gode minder fra Hvidovre - næsten da

Af Jens Frederik Jørgensen

Interviews med personer, der har haft deres opvækst, har boet og virket i Hvidovre, er et vigtigt bidrag til Hvidovres lokalhistorie. Ved interviewene kommer der som oftest nye oplysninger frem, og de minder, der fortælles, bidrager til at udbygge og nuancere historien om vores kommune.

Det har for interviewerne i HLS været et privilegium at få lov at høre de spændende historier på første hånd. Fortællingerne bliver videregivet til Forstadsmuseet, og nogle bliver i resumé bragt her i medlemsbladet.

I september 2019 fik Henning Møgelberg-Nielsen (HMN) muligheden for at komme med sine minder om livet i Hvidovre. Lutter gode minder var hovedoverskriften for interviewet med tilføjelse om den store skuffelse, det var, at hans mor ikke kunne få sit sidste hvilested på Hvidovre Kirkegård.

HMNs historie med og om Hvidovre starter i 1948. HMN var da blevet 12 år, og forældrene, tømrerformand Iver Nielsen og hustru Edith havde bygget en "murermestervilla" på Gadestævnet 33 på en grund, som forældrene i nogle år havde haft som sommerhusgrund. Det var faren selv, der byggede huset. Da det var et

Henning Møgelberg-Nielsen
Foto: Hvidovre Avis

statslånshus, var der en begrænsning på, hvor stor grundplanen måtte være, men der måtte gerne være kælder og 1. sal.

Her voksede HMN og hans to søstre op og fik det, som HMN kalder "en almindelig opdragelse a la 1948."

HMN kom på Holmegårdsskolen og gik der, til han havde afsluttet 7. klasse. Så skulle han ud at tjene penge og have en læreplads, mente faren. Sv. Aage Olsen var skolens inspektør, og HMN spillede lørdag/søndag badminton med inspektørens datter Grethe.

Moren lærte tidligt HMN værdien af penge, og at man ikke skulle bruge sin sidste krone. Kl. 5 om morgenen, inden han skulle i skole, var han bud hos ismejeriet, der lå i en grå villa, Kløverprisvej 4. Han havde især Hædersdalvej som sit distrikt. Han var ude i al slags vejr med 10-12 kasser mælk og havde de tomme flasker med retur.

HMN blev konfirmeret i Hvidovre Kirke af pastor Gaarn-Larsen. HMN var venner og jævnaldrende med Gaarn-Larsens to sønner Leif og Kurt . HMN havde brændende ønsket sig en cykel i konfirmationsgave, men det havde familien ikke råd til, så HMN måtte selv betale halvdelen.

Inden HMN og familien flyttede til Hvidovre, var han blevet KFUM-spejder, så han fortsatte som spejder på Eriksminde. Erik Viffeldt huskes som en dygtig spejderleder. Også sommerlejrene ved Vemmetofte Strand vækker gode minder. HMN var meget interesseret i billeder, og derfor fik han ansvaret for filmaftenerne på Eriksminde.

Som 15-årig blev HMN billettør på Hvidovre Rutebilers ringlinje, 132 - fra Toftegårds Plads, til Strandmarksskolen og videre ad Hvidovrevej og Vigerslev Allé til Valby. Næste tur kørte den modsatte vej. Som oftest var det Larsen, der var

Side 34

bussens chauffør. Det var et rimeligt stort ansvar, en ung mand fik som busbilletør. Som billettør gik man gennem bussen, når passagerne var steget på, og turen ned gennem bussen endte på bagperronen, der ofte var en åben bagperron.

Lønnen var 2.05 kr. i timen, husker HMN. Efter at være kommet i lære, fortsatte han som billettør om aftenen. Derved fik han råd til en motorcykel. Da han havde brug for den i sit arbejde, kunne han købe den til halv pris som et led i Marshall-hjælpen.

Biografdirektør Larsen i Hvidovre Kino kørte ofte med bussen, og han var ikke karrig med fribilletter til busbillettørerne, som også talte Johannes Møllehave dengang.

HMN var fra 1967 til 1998 indehaver af "Frihedens Foto" .

I 1958 blev HMN gift i Hvidovre Kirke med Birthe Lis Petersen. De kunne kun få en lejlighed på Ulkær i Rødovre, men ved et trekantsbytte flyttede de i 1968 ind i højhuset i Friheden og boede der til 1973, hvor de flyttede til Bredholtvej. I 1993 flyttede de til Rungsted Kyst.

HMN har altid ment, at man skulle hjælpe andre, så han sagde straks ja, da Børge Wandorff foreslog ham at gå ind i Lions. Her har han været med i 46 år, de første 33 år i Lions-Hvidovre. Han har beklædt alle de forskellige tillidsposter i klubben og var i 4 år den, der tog ud til øvrige klubber på Sjælland for at fortælle om de humanitære indsamlingsprojekter, som Lions satte i gang.

"At være med i Lions har været en stor fornøjelse", siger HMN, og han har sat pris på det kammeratskab, der er i klubben. "Det har betydet venskaber af længere varighed. Det har også betydet meget arbejde, og det var naturligt, at forretningen som sponsor understøttede arbejdet i Lions. Ægtefæller kunne deltage i arbejdet og blev kaldt "Lionesser". For 10-15 år siden kom der ligestilling, så kvinder kunne blive ordinære medlemmer".

Som led i arbejdet i Lions-Hvidovre var HMN hvert år med til at arrangere Keld og Hildas koncerter på de 5 plejehjem i Hvidovre. HMN blev derved personlig bekendt af Keld og Hilda Heick.

Medlemskabet af Hvidovre Fugleskydnings Selskab er en særlig historie, som vil blive bragt i et senere nummer af medlemsbladet.

Forældrene flyttede til Vanløse, og da moren døde i 1988, ønskede familien, at hun fik sit gravsted på Hvidovre kirkegård.

"Det blev en stor og kedelig sag. Menighedsrådet sagde, at der ikke var plads på kirkegården, og sagen endte hos kirkeministeren. Menighedsrådet fik sin vilje". Familien mente at kunne dokumentere sit tilhørsforhold til Hvidovre kirke, hvor familien også havde deltaget i kirkens arbejde. Datteren Tina var også døbt, konfirmeret og gift i Hvidovre Kirke.

Begravelsen kunne forrettes i kirken, men moren kunne ikke blive gravsat på kirkegården. Da HMN's hustru, Birthe døde i 2015, blev hun bisat på Hvidovre Kirkegård. "Nu var der plads hertil for personer, der ikke længere boede i Hvidovre."

HMN har løst sognebånd til pastor Inge-Hanne Broström i Hvidovre Kirke, og han har også bevaret kontakten til mange personer i Hvidovre. "Hvidovre har betydet utrolig meget for mit liv og virke. Interviewet har været en god anledning til huske på de mange gode minder, som er betydningsfulde at bære med sig i livet", konkluderede Henning Møgelberg-Nielsen, da interviewet var slut.

Arrangementer marts - juni 2020

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

*Tilmelding til arrangementer er nødvendig i de fleste tilfælde og foretages online på **www.hls.nemtilmeld.dk** - eller på hjemmesiden - www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk.
Tilmeldingen kræver en e-mail-adresse - **har du ikke det, eller du har problemer med at tilmelde dig, kan du ringe til et bestyrelsesmedlem, der se vil hjælpe dig med tilmeldingen.**

*Deltagelse er i de fleste tilfælde gratis for medlemmer - ikke-medlemmer betaler 25 kr.

*Der serveres kaffe/the og kage for 20 kr til foredragene.

HUSK: Forstadsmuseet kan ikke længere modtage tilmeldinger til arrangementer i HLS.

Online tilmelding til nedenstående arrangementer åbner samtidig med udgivelsen af dette blad.

! Der er også tilmelding direkte på Magistergården/Avedøre Bibliotek - derfor kan antallet blive nedjusteret. Se tilmeldingen på www.hls.nemtilmeld.dk

---

Hvidovres første boghandel

Torsdag 19.3.20 kl. 13.30 – 15.30

Magistergården ved Hvidovre Kirke, Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre

Ib Andersen - søn af boghandler Leif Andersen - fortæller om sin fars boghandel, der fra 1940 til 1972 lå på hjørnet af Hvidovrevej og Landlystvej.

Ib Andersen beskriver årets og årenes gang i boghandlen samt fortæller minder fra sit eget og familiens liv i Hvidovre.

Max. deltager antal: 80
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer betaler 25 kr.

Foredrag ved Heinz Hildebrandt

Torsdag 2.4.20 14-16

Rytterskolen, Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre

Heinz Hildebrandt flyttede i 1968 fra Vejle til Hvidovre hvor han i HIF spillede 135 kampe, var med til at vinde en bronze- og en sølvmedalje. Desuden var han i en periode målmand på landsholdet. Han blev i 1967 uddannet lærer og arbejdede i 37 år på Strandmarksskolen/Engstrandskolen. Foredraget vil koncentrere sig om Heinz Hildebrandts fodboldkarriere og der vil være mulighed for at se hans samling af scrapbøger fra perioden.

Max. deltager antal: 35
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer betaler 25 kr.

Lad ham dø - 2-årig i Ravensbrück og Theresienstadt

Onsdag 22.4.20 kl. 13.30 – 15.30

Magistergården ved Hvidovre Kirke, Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre

Som 2-årig endte Ib Katznelson i tyske koncentrationslejre sammen med sin familie. De blev anholdt af tyskerne den aften, de skulle have været sejlet i sikkerhed i Sverige.

Ib Katznelson har i sin bog skrevet om familiens overlevelser i to koncentrationslejre - en mørk og brutal tid. Familien blev hentet hjem i "De Hvide Busser".

Side 36

Bogen danner grundlag for foredraget.

Ib Katznelson og hans familie flyttede til Hvidovre i 1953. Ib boede i Hvidovre i godt 15 år.

Mødet er et fællesarrangement mellem Hvidovre Lokalhistoriske Selskab og Hvidovre kirke (Sogneeftermiddage).

Max. deltager antal: 100 !
Tilmelding nødvendig.
Gratis for medlemmer
Gratis for Ikke-medlemmer

Landbetjenten på Stenbroen

Torsdag 14.5.20 kl. 19.00 – 21.00

Avedøre Bibliotek og Kulturhus, Hovedstien 14, 2650 Hvidovre

I over 30 år har politimanden Rud Ellegaard færdedes blandt prostituerede, stofmisbrugere, psykisk syge og plattenslagere på Vesterbro.

Alle har krav på en ordentlig betjening fra politiets side – også dem, de såkaldte pæne borgere kun har foragt tilovers for, har han i 2014 sagt i bogen "Landbetjenten på stenbroen". Samme år modtog han Danmarks store socialpris "Tine Bryld-prisen" for sit arbejde med særlig udsatte skæbner.

Rud Ellegaard er vokset op i Avedøreområdet. Han vil i aftenens foredrag fortælle om sit arbejde og om sine minder fra barn- og ungdommen her.

Mødet er arrangeret af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab i samarbejde med Avedøre bibliotek og Kulturhus.

Max. deltager antal: 80 !
Tilmelding nødvendig.
Gratis for medlemmer
Gratis for Ikke-medlemmer.

Rundvisning på Risbjerg Kirkegård

Mandag 18.5.20 kl.16-18

Høvedstensvej 66, 2650 Hvidovre

Rundvisere Børge Grøn-Iversen, Tommy Nilsson og kirkeværge Ole Brunsgård Rasmussen

Børge Grøn- Iversen har været formand for kirkegårdsbestyrelsen i over 50 år, og fortæller med stor indsigt om Kapellets og kirkegårdens historie. Kirkegårdsleder Tommy Nilsson vil vise rundt på kirkegården, fortælle om beplantningen, og nye tiltag.

HLS har besøgt kirkegården ca 4-5 gange, og altid i maj måned hvor platantræerne står meget smukt og blåregnen blomstrer. Der har været stor interesse hver gang.

Max. deltager antal: 30
Tilmelding nødvendig

Ivan Schjønning - oplevelser fra min tid i Hvidovre.

Onsdag 27.5.20 kl. 19.00 – ca. 21.00

Bibliotekscafeen, Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre

Ivan Schjønning var fra 1973 - 81 medlem af kommunalbestyrelsen valgt for Danmarks Kommunistiske Parti.

I de sidste 4 år var han "tungen på vægtskålen" i kommunalbestyrelsen, og med sin energi og humor opnåede han indflydelse på de beslutninger , der blev truffet.

Det kulturelle område stod Ivan Schjønning særligt nær.

Ivan Schjønning bor nu i Svaneke.

Max. deltager antal: 100
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer betaler 25 kr.

♫ Husker du vor skoletid ♫ - Kaminpassiar med Randi Kronow

Torsdag 11.6.20 - kl. 14-16

Rytterskolen, Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre

Randi Kronow er vokset op i Avedøre Landsby, og bor stadig i Avedøre. Hun startede sin skolegang på Avedøres gamle skole på Byvej, og i 2. klasse begyndte hun på den nye store Avedøre Skole som blev indviet i august 1956.

Randi vil dele minder fra sin skoletid med os.

Max. deltager antal: 35
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer betaler 25 kr.

Valby Gasværk 26. september 1964.

Privatfoto: Søren Peter Sørensen

Læs artiklen på side 28

Side 38

Nr.2 2020

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

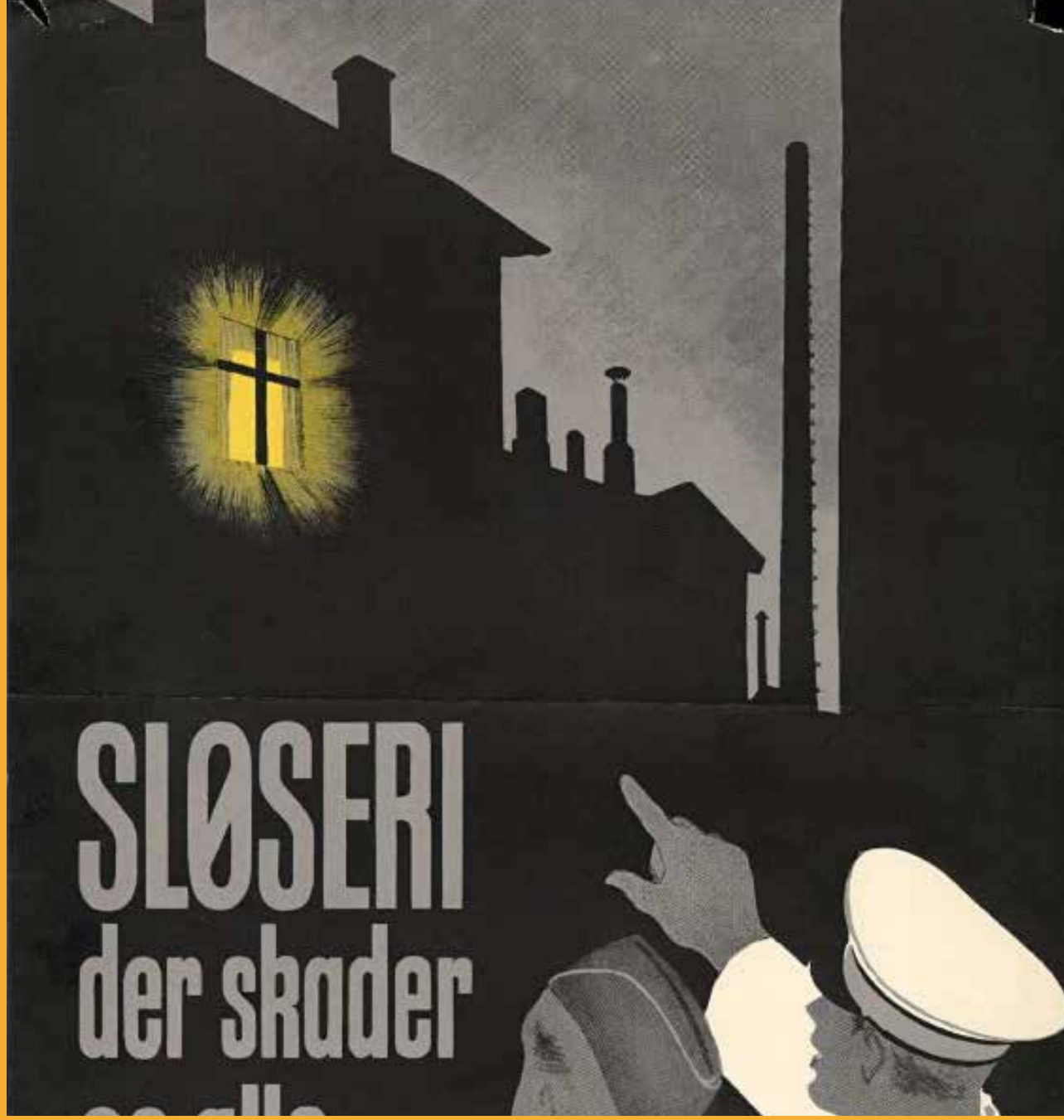

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

38. årgang - Nr. 2. 2020

Indholdsfortegnelse

Formanden har ordet 3
Hvad jeg husker fra tiden 1938 - 1945 4
Doktor Simonsen 12
Velfærdsdrømme og velfærdsbygninger 15
Herfra min verden går - Gl. Køge Landevej 404 18
Avedøre Kirke 22
Rundvisning i Risbjerg Kirke 24
"Et plejehjem skal være beboernes HJEM" 25
Da Frihedens Butikscenter blev indviet 28
Livet under coronaen - Giv din historie til eftertiden 30
Min ven Valdemars dagbøger 31
75-året for Befrielsen 32
Vi er her endnu 33
Bestyrelse og udvalg 34
Arrangementer juli - september 2020 35
VEJENE TIL HVIDOVRE 36

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 1, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
Hellbrandt A/S
Trykt i 725 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Plakat vedr. mørkelægning

Bladet:
Deadline:
Uge 27 - 2020
Omdeles fra:
Uge 33 - 2020
(Hvis corona- situationen er afklaret)

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Formanden har ordet

Anders Aalund

Generalforsamlingen den 5. marts skulle vise sig, at blive det sidste møde i Selskabet inden Covid-19 virussen lukkede ned for mange aktiviteter i Danmark.

Forsamlingsforbuddet udstedt af myndighederne ramte med det samme Selskabets mødeaktiviteter. Alle arrangementer har været aflyst siden da.

Åbent hus arrangementet på Rytterskolen den 15. juli håber vi på at kunne gennemføre. Det bliver således lidt over fire måneder, hvor Selskabets medlemmer ikke har kunnet mødes. Jeg tror selvfølgelig på, at du/I har kunnet få tiden til at gå godt alligevel. Det er ligeledes mit håb, at alle helbredsmæssigt er sluppet fri af virussens favntag.

På generalforsamlingen lovede bestyrelsen at rede trådene ud vedrørende en balancedifference på 3.196 kr. i det aflagte regnskab for 2019. Samtlige bilag er gennemgået. Der er således arbejdet ihærdigt med at gennemgå regnskabet og resultat er følgende: (Se nederst på siden)

Bestyrelsen håber med ovenstående, at have udredt alle diskrepanser.

Jeg kan stærkt anbefale Pouls Sverrilds nye bog (omtalt på bagsiden). Der er vel nærmest tale om "bogen" om Hvidovres og andre forstæders tilblivelse. Virkelig spændende læsning.

I disse virus-tider har kommunikationsudvalget forsøgt sig med at afholde et møde elektronisk. Det gik faktisk fint, der var ingen udfald undervejs, og vi kunne endda se hinanden live.

Arbejdet med udstillingen, der fortæller om forretninger i Hvidovre er fortsat. De involverede har virkelig præsteret et stort arbejde. Tusind tak for det. Går alt som vi håber, kan man i perioden fra 31. august til 24. september begge dage inklusive besøge Hovedbiblioteket og opleve resultatet af den store indsats. Du/I vil kunne se en udstilling, der har opdateret den forrige med alle de input, vi fik af de besøgende. Turen er forsat ned ad Hvidovrevej helt til Strandmarksvej. Gammel Køge Landevej og Brostykkevej er også blevet gennemgået minutiøst. Frihedens Butikscenter bliver det også muligt at studere. Det er også blevet til nogle afstikkere ned ad villavejene i området.

Med to meters afstand ønsker jeg dig god læsning og en rigtig god sommer

Anders Aalund

Indtægter i alt	111.495,69 kr
Egenkapital primo	106.139,00 kr.
Udgifter i alt	118.597,69 kr.
Over/underskud	-7.102,00 kr.
Årets resultat	-7.102,00 kr.
Egenkapital ultimo	99.037,00 kr.

Aktiver ultimo 2019:

Kassebeholdning:	1.131,00 kr.
Foliokonto	81.472,00 kr.
Opsparingskonto	16.433.99 kr.
I alt	99.037,09 kr.

Forskellen på 9 øre skyldes afrundinger i regnskabet. Det ændrede regnskab er underskrevet af formand og kasserer.

Hvad jeg husker fra tiden 1938 - 1945

Af Henny Paaske

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Henny Paaske - Foto: Forstadsmuseet

I 1937 startede min klasselærer Johanne Petersen Hvidovre Gymnastikforening, og her gik min mor og vore nabokoner så til gymnastik om vinteren. Imens samledes deres mænd skiftevis i hjemmene, for at spille kort. Når de var hos os, blev jeg 10 år gammel sendt op på mit værelse. Jeg er fra den tid, hvor børn skulle ses, og ikke høres. Men jeg kunne lytte. Så jeg sneg med ned ad trappen, så jeg kunne høre mændene ordne verdenssituationen. Jeg hørte om Hitler og det ragnarok, der var på vej. Verdens undergang blev forudsagt. Jeg var så skræmt, at jeg måtte kravle op ad trappen, stå på benene kunne jeg ikke.

Den 8. april 1940 var vi til fødselsdag hos Lis. Hendes 12- års fødselsdag blev fejret med, at vi børn igen hørte om verdens undergang og ragnarok. Den slags bør være forbudt for børn. Og så dagen efter 9. april blev vi børn sendt hjem fra skole, og hjemme så jeg min far i færd med at lave mørklægningsgardiner, alt mens han gentog: 'Jeg sagde det jo, det var jo det jeg sagde'. Senere er jeg klar over, at han har været lige så skræmt, som jeg var. Ragnarok blev lidt aflyst, idet vi fik at vide, at vi skulle te os ordentlig overfor tyskerne, og samarbejde. Man har jo været forberedt på krig, for mørklægningspapir lå altså parat. Sommertid blev indført. De lyse sommernætter var ikke noget problem, men da det blev oktober, så blev det mørkt. Man fik bøde, dersom der slap en lysstribe ud ved et vindue, og al udendørs lys var borte. Cykellygter blev forsynet med en hætte, så kun et meget lille glimt slap ud. Cyklens bagskærm blev malet hvid, man gik med hvide armbind.

Der males kantstriber - Foto: Forstadsmuseeet

Side 42

Kantsten blev malet hvide. Når det bankede på døren om aftenen, spurgte man:" Hvem der", og så slukkede man lyset, mens døren blev åbnet.

Måneskin var jo herligt, og på en frostklar aften kunne man orientere sig alene ved lyset fra stjernerne. Da min datter var 55, tog vi på tranetur til Sverige et år i april. Vi boede på en ødegård, og kiggede stjerner, og her så min datter for første gang Mælkevejen – dette brede lysende bånd af millioner af stjerner, tværs over himlen. Under mørklægningen kunne disse stjerner lyse tilstrækkeligt op til, at vi kunne orientere sig.

Fra familie på Nørrebro har jeg hørt, at når de kom med sporvognen på en mørk aften, så talte de gader, for at være sikker på at komme i deres egen gade. Der var gardiner for vinduerne i sporvognen. Hvordan vognstyreren vidste, hvor han skulle holde, forstår jeg ikke.

I vinteren 43/44 kom jeg fra skolescenen i Det ny Teater. Med sporvogn til Toftegårdsplads, løste en tillægsbillet til 5 øre, så kunne jeg komme med bus 21 til Lykkebovej/Vigerslevvej. På gå-ben resten af vejen. På Sønderkær, der er ret bred, blev jeg opmærksom på, at der var én der stod stille på modsatte fortov og røg en cigaret. Jeg havde hørt om overfald og voldtægt etc, så jeg listede af sted, og pludselig lå jeg i en udgravning. Det var ikke en cigaret, jeg havde set, men det var afmærkningen af, at Sønderkær var gravet op på tværs, og i min vejside var der ingen lys.

Det var ikke bare mørkt, det var også koldt. Vintrene var ekstremt kolde, og brændsel var det småt med. Kul fra England og Polen var det slut med, og tyskerne kunne selv bruge deres. Hvor vi dog frøs. Der var et tykt lag is på ruden, sommetider også på ydervæggen om morgenen, så hvis man ville vide, hvordan verden så ud uden for, satte man en varm fingerspids på isen, så der blev et lille kighul. Når kakkelovnen efterhånden havde varmet stuen op, så skulle der tørres smeltevand op. En uldtråd i smeltevandet, ledte vandet ned i en beholder. For et par uger siden, fortalte en mand mig, at hans bror ikke kunne stå op en morgen, fordi hans hår var frosset fast til væggen.

Det var forbudt at have varmt vand i hanen. Med minus 20 grader udenfor og et koldt badeværelse med koldt vand, så kunne man klare sig med at vaske sig til højhalset. Fødderne måtte jo vaskes, og så kunne man se, at man havde vasket fødderne og så jævnedes overgangen til det ikke-vaskede ben.

Der kom hurtigt rationeringsmærker, først på kaffe og smør og sukker. Sæbe blev også rationeret, min mor mente, at hvis ingen hamstrede, så var der nok til alle. Så vi gik hurtig over først til 50% så til -40-30% sæbe. Min moster havde derimod hamstret, så til min konfirmation i 1942 fik jeg et stykke 80% sæbe af hende. Se, det var en gave. De afleverede mærker skulle stemples i forretningen og afleveres for at få nye varer.

Min mor passede sit ismejeri, så vores vasketøj kom på vaskeri. Og en måneds storvask forsvandt. Frotéhåndklæder, lagner, dynebetræk og undertøj kunne ikke erstattes, det var en katastrofe. Man kunne ikke købe noget af dette. Da mine forældre holdt sølvbryllup i marts 45, var den bedste gave de fik 6 brugte viskestykker. Der var købekort til kød og tekstiler, og så kom handelsministeren Halfdan Henriksen sommetider i radioavisen og fortalte, at nu var det tilladt at købe et par sokker eller 100 gr strikkegarn, eller nogle meter lagenstof. Børnefamilier havde et kæmpeproblem med tøj til børn, der hele tiden voksede til en ny størrelse. Det blev almindeligt at have en strikket trøje, hvor ærmerne var blevet forlænget med garn i en anden farve. Mine skistøvler blev forlænget af skomager Kristrup på Turebyalle. De var ikke pæne, men kunne

holde fødderne varme. Der var en omsyningscentral, hvor man kunne få hjælp til at omsy tøj. Der kom noget kunststof, kaldet maximaltøj. Jeg fik syet en kjole, den kradsede og mistede hurtig faconen.

Smørmærker var de dyreste på den sorte børs. Et smørmærke var til ½ pund= 250 gram. Der var også 5 grams mærker, som man skulle aflevere på restauration sammen med et 20 grams rugbrøds-/franskbrødsmærke for et stykke smørrebrød. (Dette også efter krigen til smørrationeringen sluttede omkring 1950.Kaffemærker havde vi til 1952). Sukker måtte man spare på, så man havde nok til at klare syltning af havens bær. For kaffemærket kunne man ikke købe kaffe, men derimod kaffeerstatning, som så blev blandet med en lille Richs.

Der var mangel på alle ting, så al fabrikation gik i stå, der var 56% arbejdsløse, og nogle af disse blev sendt til Jylland for at grave brunkul og tørv til erstatning for koks. I min familie fortæller vi, at det var min far, der fandt på, at der sikkert var tørv i engen ved åen ved Sydkærsvej mellem Mørupsalle og Risbjerggårdsalle. Jeg har været med til at stable tørv her. Min far havde lavet nogle rammer, hvori han hældte den våde tørvejord i, og når det så var tørret, kunne man stable disse tørvestykker. Området blev fordelt mellem Risbjerggårds Villabys ejere efter et eller andet system. Efter krigen blev Vigerslevparken anlagt. Nogle af de mange arbejdsløse drog til lossepladsen, der lå, hvor nu Rosenhaven og den store park i Sydhavnen ligger. Her gravede de efter de koksstykker, som i tidens løb var kommet med, når askeskuffen blev tømt, hver morgen. I de gode tider havde man også kasseret koksstykker, der kun var lidt brændte. De kunne sagtens bruges igen. Der var ting, der var så lidt af, at de ikke kunne rationeres. Her var man nødt til at stå sig godt med sin forhandler, f.eks. tobaksvarer og chokolade. Begge ting var erstatningsvarer, men alligevel 'bukkevarer', som lå gemt i forretningen, og kun solgt til gode kunder. Min mor fik til jul et par chokoladeæsker i forskellige størrelser, som hun så fordelte efter hendes mening.

Vi havde ikke problem med slagtervarer, da vi selv havde en halv gris gående i udhuset. Den anden halvdel var naboens. En gang faldt den om, hønefuld. Den var blevet fodret med affaldet fra min fars vinproduktion. Denne gærede masse fik grisen til at se glad ud. Min bror fortalte siden, at grisen faktisk altid var lidt småfuld, da det brød, den blev fodret med, havde stået i blød i et kar og gæret et par dage. På slagtedagen kom der hjælpere til, med at partere, lave blodbudding, finker af nyrer og andre indvolde, rense tarme til medister. Når de havde fået en andel, blev resten saltet i et stort kar, så kunne vi klare os et godt stykke tid. Når min bror lukkede sin madpakke op lige efter slagtningen, så kunne han få en halv pakke cigaretter for et stykke med fedt og sylte. Den sidste del af besættelsen var selv salt rationeret.

Der var mangel på alt, en gammel plade skulle afleveres for at få en ny. Korkpropper og mælkekapsler skulle også afleveres. Korkindlægget i ølkapsler kunne fjernes, det har mange familier tjent lidt penge ved at gøre.

Tyskerne stillede som betingelse for at levere kul, at vi sendte mænd til Tyskland for at arbejde der. Alle arbejdsløse skulle gå til kontrol hver dag i Ingerslevgade. Her blev de opfordret til at grave brunkul i Jylland og når tyskerne forlangte nye hold arbejdere, fik de arbejdsløse at vide, at de kunne få arbejde i Tyskland. Efter krigen sagde nogle høje herrer, at de havde samarbejdet med tyskerne.

Jeg havde to brødre der var 6 og 4 år ældre end mig. Vi boede i nr. 44, og i nr. 38 boede min bror Ejvinds et år ældre kammerat, der også hed Ejvind Olsen,

de havde leget sammen siden de var 10. Den anden Ejvind var soldat i Avedørelejren den 9. april 40, og jeg har hørt ham fortælle, at soldaterne løb ud og skød med maskingeværer efter de tyske flyvere. Denne Ejvind meldte sig til Frikorps Danmark i 1941. Lederen af dette frikorps fik en orden af Chr. X, fordi de skulle ud og bekæmpe kommunister. Da min brors kammerat kom hjem i 1945, fik han og de andre overlevende straks 2 års fængsel. Kontant afregning. De store værnemagere, der havde tjent styrtende på at arbejde for tyskerne, fik trukket deres sager så længe, at de kun fik en lille straf. I 1947 kom han på besøg lige fra fængslet, for at få min mor til at skrive under på et alle andet. Jeg hørte ham fortælle om, hvordan han var taget til fange af englænderne, der havde armbåndsure på begge arme og ankler, og lommerne fyldt af jernkors. Min bror har fortalt, at han da gerne ville høre om kammeratens oplevelser på Østfronten, den gang Frikorpset var hjemme på orlov. Men han ville ikke ses sammen med en tysk soldat, så de mødtes inde i København.

Min bror skulle have været soldat i efteråret 1940, i stedet for blev han CB'er. DVS Civilbeskyttelse. Disse CB'ere gik som føl til en politibetjent. Min bror sad på kontoret på Rødovre Station på Ros-

kildevej, hvor Hvidovre hørte under. Her var han så længe, som en værnepligt var på den tid. Derefter var han så arbejdsløs, en af de 56%. Hver dag til kontrol i Ingerslevgade, hvor man opfordrede til at tage arbejde i Tyskland. Min bror tog afsted det halve år, kontrakten lød på. Så havde han fået nok af tyskerne, han havde set, hvordan de behandlede de polske fanger. Han kom med i en modstandsgruppe. Han har fortalt om dengang man ville sabotere Halkjærs Maskinsnedkeri på Landlystvej. Han lå i venteposition sammen med sin gruppe i engen ved åen. Her kom pludselig en motorcykel farende igennem. Det har sikkert været nogle Hipoer, der morede sig med at køre ræs her. Men da man ikke kunne vide, om der ville komme flere, så blev aktionen aflyst i første omgang. Man siger at lediggang er roden til alle rødder. Nogle af disse rødder gik ind i HIPO, Hilfspolizei. Min bror var 'under jorden' en tid, og han ringede hjem, og bad os om at fjerne noget, der var gemt i fjedrene under en lænestol.

Jeg var spejder på Eriksminde, og her kendte vi mange, der var modstandsmænd. Bl. Jørgen Schow, der er mindet ved stenen på Hvidovrevej 221, hvor hans forældres hus lå. Nogle her har måske været ulveunger hos den navnkundige Trisse, Helge Tranholm Jensen. Han var også med, og han var medlem af Hvidovre Vagtværn, som blev oprettet efter, at Politiet var ført til Neuengamme i september 1944. Trisse var med til at overtage Avedøre lejren efter Tyskerne i 45, og han har fortalt om, at englænderne kom og forlangte alle tyskernes efterladenskaber brændt. Trisse fik dog reddet et stort telt, som vi spejderne fik stor glæde af på lejre i de næste år. Den engelske officer, der stod for dette, var den kendte danske skuespiller Mogens With.

Vi kendte også Helge Schiønnemann, der var meget let kendelig med sit røde hår. Det fik han så farvet sort, og så var han endnu mere synlig, da det så helt forkert ud. KFUM'erne brugte gymnastiksalen på Kettevejsskolen, og her kom en aften HIPO'erne, efter at de havde gennemrodet Eriksminde. De spurgte drengene, om de havde set Helge Schiønnemann. Selv om han lige var gået ud af døren, så var der ingen, der havde set ham.

Lige efter 9. april 1940 var det småt med modstand. Vi viste tyskerne, at de ikke var velkomne. Nogle ville gerne lufte deres tyskkundskaber, men de fleste tog afstand. Axel Schiøtz holdt den aftalte koncert den 10 april 1940 med danske sange. Og jeg skal love for, at vi sang danske sange. Der blev arrangeret Alsangstævner med masser af deltagere. Også Algang blev populært. Der var ikke så mange fornøjelser, så søndage kunne man se en masse mennesker til fods ned ad Gammel Køgelandevej og tilbage igen. Så havde vi vist samfundssind og modstand mod tyskerne. Jeg tror ikke, at det gik op for tyskerne, at dette var modstand mod dem. De har nok snarere opfattet det som: De indfødtes stammeritualer. Sang som modstand var almindelig. Jeg husker i 4.Mellemklasse i 1944, vi var på vandretur fra et vandrehjem til et andet i Nordsjælland. Hver morgen sang vi, når flaget blev hejst. I Helsingør sang selv brummerne med, fordi vandrehjemmet Wisborg lå lige overfor tyskernes kommandantur med det forhadte naziflag.

Fornøjelser under besættelsen. Vi havde fået Hvidovre Kino i 1940, og straks efter 9. april blev engelske film forbudt, så kunne vi se amerikanske film indtil Pearl Harbour, hvor amerikanerne gik ind i krigen. Der var ingen engelske sange i radioen, så det eneste engelsk vi hørte, var i de engelsktimer vi havde i skolen. Mit oldebarn på 4 har et stort engelsk ordforråd. Nørreport Bio spillede en svensk B-film; Landevejskroen, i over et år, fordi de skulle spille en tysk film derefter.

Aktion "Hvid Bagskærm" (1934) - Foto: Rådet for Større Færdselssikkerhed

Tyskerne havde indført censur. Det var forbudt at tale skrive nedsættende om tyskerne, og især deres krigslykke. For en sikkerheds skyld havde vi også en dansk censur, der skulle sikre, at vi ikke fornærmede tyskerne. Teatercensor Normann kiggede forestillinger igennem. Så kom selv H. C. Andersen under censur. Min klasselærer kom en dag og fortalte, at i Lulu Zieglers kabaret havde Helge Kjærulff Schmidt en aften læst Andersens eventyr: De små grønne. Han læste så dette om en rosenbusk der bliver invaderet og ødelagt af bladlus. Da vi altid sagde ' de grønne' om tyske soldater, kunne vi sagtens se, at det var for farligt. Det var også tegn på modstand at gå med en kalot i Royal AirForce farver – den hvide plet i midten, omgivet af en rød og blå ring.

Der er flere markante datoer fra de 5 år, som man ikke glemmer. 29. August 43, derefter blev tyskerne strengere med clearingmord og dødsstraffe. Når en stikker var blevet skudt, blev der skudt 3-4-5 tilfældige danskere. Når der var foretaget en sabotage, så kom der Schalburgtage lige efter. De ødelagde Tivoli, Apolloteatret og andre populære steder. Der blev af og til udgangsforbud, ingen færdsel fra kl.7- 8 – 9 eller 10 til kl. 5 om morgenen. Da jeg og mine klassekammerater gik til anden-dagsgilder hos hinanden i oktober 42, så måtte vi blive der hele natten.

I juli 1944 blev der udgangsforbud fra kl. 19, det protesterede arbejderne imod. De gik hjem for at passe deres kolonihave, der skulle skaffe dem grønsager til vinteren. Der blev generalstrejke med flere døde til følge. Folk fra København kørte på cykel ud til gårdene sydpå for at skaffe mælk. Så spærrede tyskerne udfaldsvejene ved Gl. Køgevej og Roskildevej. Her i Hvidovre kom tyskerne fra Avedøre lejren og fjernede alle cykler. De stoppede heldigvis et stykke fra os på Risbjerggårdsalle, og senere kunne man komme og hente sine cykler igen på kasernen. Min mors køledisk holdt hurtig op at køle, så vi delte ud af den is, som skulle have været solgt som isvafler. Der var lukket for vand og elektricitet som repressalier. Der blev dog lukket op for vandet, da brandvæsnet skulle slukke ildebrand i Købmandsbutikken på hjørnet af Hvidovrevej og Brostyk-

kevej. Nogle mente, at købmandskonen havde været for venlig over for tyskerne, så mente de, at det var i orden at futte forretningen af.

19. september 1944 er eneste gang jeg har været i beskyttelsesrum på skolen. Luftalarmen skulle få politibetjentene til at melde sig på stationerne. Den politiløse tid blev mere usikker, vi fik et vagtværn i Hvidovre, det holdt til på Biblioteket, og var et dække for en modstandsgruppe.

21. marts 1945 den dag var jeg til sidste eksamensfag i realklassen. Skolen var lukket fra februar grundet mangel på varme. Kun de to 4. mellemklasser og vores realklasse var på skolen. Vi sad omkring varmecentralen. Hjemme igen på Risbjerggårdsalle hørte vi motorstøj, vi sprang op på 1. sal, og kiggede ud. Og så så jeg lige ind i cockpittet på en engelsk maskine, jeg så tydeligt piloten, der styrede sit fly lige forbi vinduet, lige over lysledningerne og mellem husene ind til Shellhuset.

Senere samme dag kom en lille pige 10-11 år, i min mors forretning. Hun var meget bleg, og fortalte, at hun kunne være død samme dag. Hun gik på den franske skole, og var blevet reddet op fra beskyttelsesrummet. Og hjemme igen blev hun sendt i byen efter en pot mælk, - og så taler vi ikke mere om det. Den gang kendte man ikke en gang ordet psykologhjælp.

Hans Mathiasen, Gl. Køgevej gik også på den franske skole, og han kan intet huske derom. Dog husker han, at han senere spurgte om, hvor søster Agnes eller hans små kammerater var henne. Han fik at vide, at de var rejst.

4. Maj 1945 en dejlig lun fredag aften. Vi havde sendt grønsmutterne hjem, og vi var nogle der sad i grøftekanten i Hvidovregade ud for Spurvegårdens mark. En spejderkammerat kom hjemmefra og fortalte, at hun netop havde hørt BBC, og at tyskerne havde overgivet sig. Vi troede, at det var endnu et af de mange rygter, der havde været i omløb. Vi vidste godt, at tyskerne var slagne, men vi vidste ikke, om de ville kæmpe til sidste mand. Der var megen nervøsitet. Vi blev dog klar over, at det var dejligt sandt, for fra Hvidovrevej kom en lille lastbil med mænd på ladet. Her genkendte jeg Helge Schiønnemann, og vi så for første gang det kendte armbind, som modstandsfolkene bar. De skulle vel til Eriksminde for at hilse på forældre, og vel hente våben, som sikkert har været gemt her. Vi ville ind til byen for at se på tingene der, men på Vigerslevvej var de gule busser allerede overfyldte, så jeg gik hjem. På vejen så jeg folk hejse deres flag, her kl. 22 om aftenen.

Hjemme kom min bror på visit, med armbind og en tysk håndgranat i bæltet. Det så drabeligt ud.

Den 5. Maj, lørdag, almindelig arbejdsdag. Jeg var på Postvæsenets skole i Hovedpostkontoret i Tietgensgade. Og på hjemvejen lyttede jeg til en times kirkeklokkeringning. Nogle dage efter oplevede jeg at køre med én af de hvide busser, der havde hentet koncentrationsfanger hjem fra Tyskland. Den populære chauffør Frisendahl havde kørt den. Man kunne tydelig se hvert hvidt penselstrøg, der lige dækkede hele den røde bus. Dog undtaget det grønne bælte under vinduerne, hvor der stod :Toftegårds Plads – Friheden.

Vi kom af med tyskerne, men det tog lang tid, før alt var normalt igen. Rationering havde vi helt til 1952, ingen penge at købe varer for i udlandet, og Englænderne havde heller ingen penge til at købe bacon for. Så vi havde flere kolde vintre med brændselsmangel. Jeg købte et par sko lavet af rødspætteskind. Det var som at stikke fødderne i en papæske. Men de var pæne.

Ordbog

Sabotage – ødelæggelse af ting eller fabrikker, der arbejdede for tyskerne

Clearing – efter en sabotage, foretog Schalburgkorpset en Schalburgtage. F.eks. Tivoli Hvis en tysker eller en tysk-medløber var skudt, så blev 1-3-5 tilfældige clearingmyrdet

Clearingbetaling – de varer tyskerne modtog, blev betalt af statskassen

Pipaluk - praktisk hovedbeklædning, en hætte med halskrave, ned under frakkekraven.

Organisere – at stjæle noget til et godt formål, eller fra en tysker, tyskvenlig

Sort børs – rationeringsmærker blev stjålet og solgt. (Hasselstrøm, edderkoppen)

Maximal - -priser: fastsat af regeringen.

Maximalstof: lavet af mærkelige ting – det kradsede, og kunne ikke holde faconen.

Repressalier - gengæld

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Doktor Simonsen

Af Jens Frederik Jørgensen - interview med Birgitte Simonsen og Annelise Hockenhull

Poul Simonsen ca. 1955. Privatfoto.

Hvis man i Hvidovre siger "Doktor Simonsen", vælter det frem med minder om en dygtig, respekteret og vellidt familielæge. Han kendte sine patienter, der kom fra alle samfundslag. Han gav sig god tid til patienterne.

Det var baggrunden for, at jeg gennemførte et interview med Birgitte Simonsen og Annelise Hockenhull, som er de ældste af de tre døtre, som doktor Poul Simonsen og hans hustru Inga Simonsen havde.

Poul Simonsen blev født i 1912, og da han var blevet uddannet som læge, var hans første ansættelse som læge på Odense sygehus. Her blev Birgitte født.

Den 1. november 1942 overtog Poul Simonsen ejendommen Hvidovregade 97 fra stukkatør Notini

Det blev begyndelsen på en 40-årig lægegerning i Hvidovre. Hvorfor det blev Hvidovre, ligger hen i det uvisse, men doktor Simonsen øjnede vel muligheden for at skabe sig en stor lægepraksis i en af de stærkt voksende forstæder til København.

I huset - en stor villa med kælder bygget i 1938 - blev der indrettet en konsultationsstue. Husets hall var venteværelse for de mange patienter, som doktor Simonsen havde. Dengang var der ikke tidsbestilling. Patienterne sad og ventede i konsultationstiden, der var hver eftermiddag, torsdag aften og lørdag formiddag. Lørdagskonsultationen blev senere til konsultation hver 2. lørdag og senere igen kom der en vagtordning mellem lægerne i Hvidovre.

I begyndelsen havde doktoren vagt døgnet rundt, og fru Simonsen passede telefonen. Doktor Simonsen tog ud på hjemmebesøg, og han har hjulpet mange Hvidovre-børn til verden og senere fulgt dem ved børneundersøgelser og endnu senere haft dem som voksne patienter.

Annelise husker, at faren havde to lægetasker, og når han tog afsted med begge tasker, vidste hun, at han var på vej ud til en fødsel. Doktor Simonsen var meget anerkendende over for jordemødrene - de kendte deres metier.

Doktor Simonsen fik tidligt en bil, hvilket lettede hjemmebesøgene Det var ikke en bil i luksusklassen. Birgitte husker således en BMW lige efter krigen, hvor der var hul i bilens bund.

I 1956 flyttede doktor Simonsen klinikken til Kettegård Alle 7. Det var en kæmpe lettelse for ham, at han fik ansat en sygeplejerske som medhjælp. Mange husker givet fru Anna Svendsen, der var ansat hos doktor Simonsen, lige til praksis lukkede. Hun kunne være skrap og var beskyttende over for "doktoren", det udtryk hun brugte såvel i omtale som tiltale over for doktor Simonsen.

1952-53 blev Danmark ramt af en polioepidemi. Det var en travl periode for doktor Simonsen og hans hustru. Der var stor bekymring i familierne, om man nu var blevet ramt af sygdommen.

Man var ikke klar over, hvor smitten

kunne komme fra, og Birgitte og Annelise legede ofte sammen med andre børn i "Åen" (Stadsrenden), der løb under både Poppel Alle og Birke alle. Det var et spændende legested, men meget uhumsk. Her fik de ikke lov at lege længere.

Annelise husker, at der var en lang kø i forbindelse med den poliovaccination, som blev gennemført. Køen gik helt ud til Hvidovregade.

"Kettebo", Kettevej 47-55 (i dag Sønderkær 47-55). Opført i 1941-42. Foto: Jens Frederik Jørgensen, august 2019.

Birgitte og Annelise mindes en privilegeret barndom, præget af liberalt frisind, ikke noget med en kæft-trit-og-retnings-opdragelse. Legekammeraterne var en flok børn, især fra de røde 2-etagers ejendomme på Kettevej. De holdt sammen. Der var albuerum for børnene. De kunne bruge husets kælder som legeplads, efter at man var holdt op med at fyre med tørv, og det "møgbeskidte" tørverum var nedlagt. Hernede holdt børnene fastelavnsfest, og der var på et tidspunkt et spøgelsesrum.

Huset havde en kæmpehave. Det var også et attraktivt sted at lege om sommeren. Haven var morens fristed, og haven blev plejet og passet. Haven havde et stort blomsterflor samt blomsterkrukker på terrassen. Nederst i haven var "Skoven" - et område med skovplanter.

Det fortælles, at doktor Simonsen under krigen var Hvidovrekompagniets "læge". Han blev tilkaldt, tilså og behandlede sårede frihedskæmpere med fare for eget liv.

Birgitte har ikke sikker viden herom, men hun husker at have fået fortalt, at moren var skrækslagen, når doktoren under krigen blev kaldt ud om natten.

Befrielsesmorgenen er Birgittes første sikre barndomserindring. Der var ikke flagstang ved huset, så hendes meget glade forældre havde hængt et Dannebrog

Hvidovregade 97 (Kirkegade 4). 1953.
Akvarel af Steffens, fysiklærer på Kettevejsskolen.

op på terrassen. Det gav et mørkt skær ind i huset.

Birgitte husker, at der kom lastbiler fyldt med tyske flygtninge, som blev indkvarteret på skolerne i Hvidovre. Hun husker også synet af tyskerbørn, der gik 2 og 2 i kvarteret.

Birgitte gik på Kettevejsskolen. En dag flokkedes børnene foran det store træ i skolegården. Her stod der en lille sort dreng oppe på bænken. Det var første gang, hun og mange andre af skolebørnene så et sort menneske.

Annelise gik også på Kettevejsskolen, indtil hun tog realeksamen. Johs. Møllehave var i perioder vikar for Herdis Jensen. Når Johs. Møllehave gennemgik Kaj Munks "Ordet" eller H.C. Andersen, sad klassen tryllebundet. Han var en fantastisk pædagog, husker Annelise.

Huset Hvidovregade 97 blev solgt til naboen, Risbjerg kirke, i 1982. Da var adressen efter anlæg af motorvejen blevet til Kirkegade 4. Kirken indrettede kontor og mødested i villaen. Mellem kirken og huset var der en sti. Stien blev nedlagt, og villaen revet ned, da kirken i 1998 byggede en sognegård.

Birgitte ville for få år siden ind at se sin dejlige barndomshave. Der var kun lidt tilbage. Hun kunne genkende et fuglebad og nogle gule valmuer. Alt andet var forandret, og hun havde derfor kun mindet om et dejlig barndomshjem tilbage.

Poul Simonsen lukkede sin lægeklinik i 1982 og gik på pension. Inga og Poul Simonsen flyttede til Ordrup. De døde i henholdsvis 1990 og 1991.

SPIS I CAFÉ HJERTETRÆET

Cafeén er:

- et spisested, hvor man kan få et billigt måltid mad eller en kop kaffe.
- et sted hvor man kan møde andre mennesker.
- et sted, hvor der kan holdes gravkaffe eller reception efter en kirkelig handling som fx, dåb.
- et kulturtilbud med foredrag, visesang, bankospil, m.m.
- et sted, hvor man kan få omsorg både som personale og besøgende og få hjælp til at komme videre, hvis man har brug for det.

Priser:

Almindeligt smørrebrød 12,- kr.
Luksus smørrebrød 25,- kr.
Dagens salat 40,- kr.
Dagens salat stor 55,- kr.
Franskbrød m. 2 skiver ost 25,- kr
Dagens ret 40,- kr.
Dagens ret stor 55,- kr.
Ekstra kød fra 5,- kr.

Dagens kage/dessert 15,- kr.

Sodavand lille 10,- kr.
Sodavand stor 14,- kr.
1 glas mælk 5,- kr.
1 glas juice 10,- kr.

Spis brunch den 1. fredag
i måneden for kun 75 kr.
(nu også med røget laks, tebirkes og wienerbrød)
Her får du billig og sund mad af gode råvarer i hyggelige omgivelser.
Få dig en tur ud af det og besøge os.
Kom alene eller tag en ven med.

Café Hjertetræet i Avedøre Kirke
Trædrejerporten 6, 2650 Hvidovre
Tlf.: 21162603, mobil: 20866464,
E-mail: laul@avedoere-kirke.dk
Roxana: mobil: 21162558
Åbningstider alle hverdage
fra kl. 10.00 til 14.00

https://www.avedoere-kirke.dk/cafe-hjertetraeet/

NB: Grundet Corona er Café Hjertetræet lukket foreløbig til d. 10. maj. - Se evt. caféen hjemmeside

Side 52

Velfærdsdrømme og velfærdsbygninger

Af Jens Frederik Jørgensen

Efter anden verdenskrig var Danmark et utroligt fattigt samfund, og alligevel blev store ideer realiseret, og arkitekter var med til at skabe store kvaliteter i byudviklingen og boligbyggeriet.

Dette var Poul Sverrilds udgangspunkt for sit foredrag den 30. oktober 2019 for 60 medlemmer af Lokalhistorisk Forening for Brøndby og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab om to store arkitekter, der i deres virke i Brøndby og Hvidovre satte præg på de to bysamfund, vi kender i dag.

"Velfærd i forbindelse med byggeri og boliger er tanken om at give mulighed for alle til at realisere deres drømme. Velfærdstanken bygger på tanken om lige muligheder til et vist niveau for alle til alt. Den tanke kom også ind i boligtænkningen.

Demokratiseringen af samfundet og forestillingen om sunde boliger i en sund by var med til at præge udviklingen i Hvidovre og Brøndby. Efterhånden som byen voksede udad, voksede de to forstæder frem, i tid forskudt 10-20 år i forhold til hinanden.

Dygtige arkitekter satte deres præg på de store boligbyggerier, der skød op. Det var nyt. Den tidlige forstad havde ikke været noget, man forbandt med arkitektur og arkitekter."

Inden for denne ramme præsenterede Poul Sverrild de to arkitekter Kay Fisker (1893 – 1965) og Svenn Eske Kristensen (1905 – 2000), som fornemme repræsentanter for denne tænkemåde i forbindelse med boligbyggeri i Hvidovre og Brøndby.

Kay Fisker, der grundlæggende er mere kendt i udlandet end i Danmark, er arki-

Bredalsparken Bygget - 1950-52 og 1958-59 af arkitekst Svenn Eske Kristensen
Foto: Fortadsmuseet

tekten bag "Beringparken" på Gammel Køge Landevej. Bebyggelsen skulle ligge på en smal og vanskelig grund, klemt inde mellem Gammel Køge landevej og en planlagt S-togsbane.

"Tanken bag byggeriet var, at når man kom kørende ad Gammel Køge Landevej ind mod byen, så skulle man konstatere, at her starter byen. Blokkene stod tæt og dækkede for hinanden som en lukket mur, og man skulle helt hen forbi dem, før man så, at man kunne komme indimellem dem. Det var tænkt som "Velkommen til København!"

"Halvformede kældervinduer er et pyntеligt træk. Markeringen af etageadskillelserne er italiensk inspireret. Og så nogle utroligt tunge, germansk inspirerede tage. Oprindeligt Reseda-grøn farvet puds på alle blokkene – en farve man ikke lige glemte! I dag har hver andelsboligforenings blokke sin egen farve."

I forbindelse med "Brøndbyparken" stod Kay Fisker både for byplanlægningen og byggeriet. "Han fik den planlagte S-togsstation – Brøndbyøster -flyttet 150-200 meter, så den kom til at ligge ved de 8 etagers teglstenshøjhuse, der ligger omkring et grønt område og med butikker i stueetagen".

I øvrigt består Brøndbyparken af boliger af forskellig størrelse, så "der er boliger til enhver livssituation og til familier af forskellig størrelse. Blokkenes højde reduceres ned ad mod Brøndbyøster landsby".

Svenn Eske Kristensen blev først rigtig kendt i Danmark, "da der for et par år siden udkom en moppedreng af en bog: "Svenn Eske Kristensen -Velfærdsarkitekten". Bogen viser, hvad han kunne og gjorde. Han har bygget ukristeligt meget, og han havde den holdning, at børn skulle bo godt og trygt. En del af hans indsats var, at han standardiserede dansk boligbyggeri og lagde grunden til industrielt boligbyggeri".

Det første han byggede i Hvidovre, var "Kirkebrohuse", Hvidovrevej 130-34. Et muret rødstensbyggeri med mange fine individuelle detaljer.

Nogle år senere byggede han "Bytoften" (Textilmessen). En markant bygning i gadebilledet "med en speciel og veludnyttet tagetage".

Svenn Eske Kristensens boligmæssige mesterstykke og store værk i Hvidovre er

Beringparken - Bygget 1944 af arkitekst Kay Fisker
Foto: Fortadsmuseet

Side 54

”Bredalsparken”. Byggeriet løb over 10 år. Der blev bygget 1.500 boliger.

Byggeriet fik 105 boligtyper, hvilket få år senere ville være utænkeligt, da byggeri var blevet standardiseret. Alt fra gitrene ved de franske altaner til gelændere og dørhåndtag var tegnet af arkitekten. Alle boligernes opholdsrum fik solindfald.

”Hvidovrebo VII og VI”, Tavlekærsvej og Kærstykkevej, samt Strandhavevej og Strandmarksvej blev elementbyggeri i fuld skala. Svenn Eske Kristensen gik forrest i den udvikling, der også kom til at rumme en faglig kamp mellem ufaglærte og murere. Ufaglærte kunne efterhånden støbe elementerne på stedet, så der ikke var behov for murere ved byggeriet.

Brøndby rådhus betegnedes som et mesterværk i tegl. ”Et rådhus, der ikke er pralende og magtfuldkomment, men er nede ved jorden i kontakt med de borgere, det skal betjene”.

Endelig omtalte Poul Sverrild ”Grenhusene”, et byggeri, som der er igangsat en fredning af som et eksempel på tæt-lav-byggeri, som Danmark er berømt for i udlandet.

Et hus med en lukket gårdhave, et hus hvor man ikke udefra kan se, hvorledes beboerne har realiseret deres drømme om, hvorledes en bolig skal være indrettet. Husene ligger som blade på grene, der danner en overgang fra det private til det kollektive. ”Grenene” fører ud i det offentlige rum.

For udefrakommende er det svært at finde rundt i bebyggelsen, da husnummeringen bryder med dansk logik for nummerering af gader, hvor lige og ulige numre ligger på hver side af gaden. Derfor er der i bebyggelsen opsat skilte, hvor de enkelte huses numre er angivet, så gæster kan finde rundt.

Til slut i sit foredrag kom Poul Sverrild med nogle bemærkninger om Arne Jacobsen (1902-1971), en arkitekt, der mest byggede i Gentofte og Søllerød. Han byggede dog også bl. a. Rødovre og Glostrup rådhuse og Rødovre Hovedbibliotek.

I Hvidovre har han kun bygget eet hus, Brostykkevej 23. Et hus der senere er blevet ombygget til ukendelighed, og som i dag er børneinstitutionen, ”Børnehavehuset”.

Poul Sverrild gjorde det igen. Han formidlede på fornem vis sin store viden om lokalhistorie, arkitektur og kulturarv. Vi fik nyt at vide, serveret med spændende iagttagelser af detaljer ved de byggerier, der blev omtalt. Detaljer man vil lægge mærke til, når man fremover færdes i Brøndby og Hvidovre og ser Svenn Eske Kristensens og Kay Fiskers byggerier.

Kay Fisker har bl.a. bygget:
Beringparken, 1944
Brøndbyparken, 1951
Brøndbyøster Skole, 1954
Nygårdsskolen, 1960
Nygårdsparken, 1954 - 1960

Svenn Eske Kristensen har bl. a. bygget:
”Lodderne” i Brøndby, 1942
Kirkebrohuse, 1944-45
Bytoften, 1945-47
Bredalsparken, 1950-52 og 1958-59
Hvidovrebo, afd. VII, Tavlekærsvej og Kærstykkevej, 1952-53
Hvidovrebo afd. VI, Strandhavevej og Strandmarksvej, 1954-56
Grenhusene, 1957-58
Brøndby rådhus, 1957-2002
Schneekloth Gymnasium, Brøndby Møllevej, 1967-69
Brøndby Retsbygning, 1986

Læs mere om disse byggerier i ”Velfærdsdrømme” udgivet af Forstadsmuseet oktober 2010.

Herfra min verden går - Gl. Køge Landevej 404

Af Henrik Berg

Henrik Berg - Privatfoto

Fra 1953 til 1966 havde jeg min barndom i bebyggelsen Gammel Køge Landevej, 392 - 408 B, og jeg har mange gode og sjove minder fra den tid. Vi boede i nr. 404 på 3. sal i en 3-rums lejlighed i den boligblok, der lå hen mod Hvidovre Boulevard. Her havde jeg og min søster, (Bir) gitte vores tidlige barndom.

Det var et fantastisk område at vokse op i. De tre boligblokke lå solitært og frit. Jernbanen, Friheden og Avedøre Havnevej var ikke kommet. Mod nord lå Grækerkvarteret med huse af forskellig beskaffenhed. Der hvor Egevolden [1] nu ligger var der dyrkede marker, og vi fik lov til at hjælpe bondemanden med at høste, og der gik køer på markerne.

Skelbækken, den å, der dannede grænse mellem Hvidovre og Avedøre, er nu rørlagt og ligger under Avedøre Havnevej. Åen var et ekstremt interessant naturområde. Her fik vi lov at lege. Forældre var dengang knap så ængstelige for deres afkom.

Der var vand i åen. Vi kunne fange salamandre. Der var vandrotter, som vi kunne angribe med bue og pil. Vi ramte sjældent plet! Der var mannatræer (elmetræer) langs åen. Og så sloges vi med "Åbisserne", drenge der kom fra nabokvarteret. "Åbisserne" mente, at åen var deres område. Vi mente, tilsvarende, at åen var vores. Jeg holdt mig altid lidt i baggrunden bag de største og stærkeste drenge, når vi sloges mod "Åbisserne" med kæppe.

Der boede mange gamle Hvidovre-familier i bebyggelsen f.eks. familierne Gullak og Fredskov. Vi havde boldbane. Vi legede i kældrene, noget børn med respekt for sig selv ikke gør i dag – de sidder med deres Ipad. Vi hønsede med hønseringe,

Købmand Hermands butik - Foto: Fortadsmuseet

1 Egevolden blev bygget i 1965-66

Lærerpersonalet - Dansborgskolen 1960/61 - Foto: Fortadsmuseet

vi spillede "Terre" med fem terninger, der blev kastet op i luften, og som man skulle gribe med oversiden af hånden. Som de friske drenge, vi var, lavede vi også narrestreger nede i kælderen, som varmemester Riisager ikke måtte opdage.

Vi byggede sæbekassebiler. Jeg husker, at vi fik et gammelt strygebræt af min mor, og så hentede vi en tom appelsinkasse henne hos købmand Herman [2] . Den kasse satte vi på strygebrættet. Hjulene fandt vi nede i kælderen på det, vi troede var en aflagt barnevogn. Det gav ballade, og min far måtte sætte hjulene på barnevognen igen. Så konkurrerede vi dagligt i vores forskellige sæbekassebiler. De store drenge sad og styrede, mens de mindre drenge skubbede.

Vi gik i det hele taget meget op i biler. Ingen børn af i dag vil tro det. Vi kunne sidde ude ved Køgevejen med en bog og skrive numrene op på de biler, der kørte forbi. Vejen var mindre trafikeret, men alligevel hovedvejen ud af byen mod Køge. Vi gættede på, om den første ambulance, der kørte forbi, var en sort (Falck) eller en rød (Zonen). Vi drenge kunne stå og "savle" over varmemester Riisagers flotte bil – en Ford Anglia med skrå bagrude, som han pudsede hver søndag.

Købmand Herman var et vigtigt omdrejningspunkt. Her blev jeg ofte sendt hen efter et pund smør fra drittelen og pakket ind i pergamentpapir. Herman var en "glad sjæl". Han holdt fastelavnsfest for kvarterets børn. Når der ikke var mere slik fra fastelavnstønden, kastede han mere slik – og 25 ører – ud på vejen. Her lå vi så i en flok og sloges for at fat i en 25 øre! Bagefter var vi inde i købmandens stuer, hvor vi fik varm kakao og boller.

Da vi drenge blev lidt ældre, ville vi udforske verdenen. Vi gik over til tobakshandler Andersen [3] . Så splejsede vi til 5 Eiffel eller 5 York, som vi røg i smug i et buskområde, der lå hvor rutebilen til Køge – "Røde Orm" - havde stoppested.

I 1960 startede jeg i 1. klasse på Dansborgskolen i den nye lave fløj – "småbørnsskolegården". Det var dejlig frit i skolen. Som født venstrehåndet blev jeg af frk. Ditlevsen tvunget til at skrive med højre hånd. Hun var en skrap dame, skældte ud, men slog ikke. Resultatet er, at jeg skriver i dag en ulæselig håndskrift

2 Herman Jørgensen, Gammel Køge landevej 386, hvor der i dag ligger en tankstation.

3 Carl Andersen fik i 1956 tilladelse til at opsætte et træskur til udsalg af blade og tobaksgaver på grunden Gammel Køge Landevej 410, der hvor Avedøre Havnevej ligger i dag. Skuret kunne forlanges fjernet med 1 måneds varsel.

med højre hånd!

Min onkel Jørgen, der var lærer på Strandmarksskolen stod for en børnebio i Hvidovre Kino. Vi blev skolevis hentet i en bus og kørt derned. Der var knald på både i bussen og nede i biografen. Det var ikke nemt for onkel Jørgen, der ofte måtte råbe: "Ro i salen".

Jeg var ofte med min mor nede at handle i Bredalsparkens butikker. Op til jul var vi en tur inde i den indre by – Strøget. Vi skulle se juleudstilling med de mekaniske nisser, der bevægede sig, og også se "futtoget" i Daells Varehus. Som afslutning så vi Disney-tegnefilm i Metropol.

Min farmor og farfar, Karl Berg boede på Bjeverskov Allé 27. Farfar kom i 1950 i sognerådet valgt for Socialdemokratiet og sad der til 1958. Han var et aktivt kommunalpolitisk menneske og var med til at stifte boligselskabet HvidovreBo i 1947 og var boligselskabets formand frem til 1953. Derfor var mine forældre tidligt blevet skrevet op i boligselskabet, og i 1966 kunne vi via opnoteringen flytte ind i et papegøjehus på Kærstykkevej 33.

Min far Mogens Berg var noget så ualmindeligt i dag som skotøjsarbejder. Han arbejdede på Holly-Sko Fabrikken var ejet af Holger Sørensen, far til Leif Sørensen, der senere fik en skotøjsbutik i Bredalsparken.

Min far havde en god stemme og var meget sang- og musikinteresseret. Vi havde klaver og senere et flygel i hjemmet. Far begyndte om aftenen at uddanne sig til sanger. Han gik selvbetalt hos sangpædagog Tørsleff. Han endte med at blive professionel sanger, blev en af de 24 sangere i Radiokammerkoret og var i en årrække med i Det kongelige Teaters kor. Han tog også i mange år ud for at optræde sammen med Poul Schønnemann [4] , som var en strålende pianist, musiklærer på Sønderkærskolen og leder af Hvidovreskolernes Pigekor.

Min mor, Lise var hjemmegående, mens jeg og min søster voksede op. Det blev for trist for hende, som tidligere havde beskæftiget sig med bogføring. Hun fik ansættelse hos Matas / Jørgen Andersen i Spurvegården 20 [5] , fik uddannelse som materialist og blev selvstændig i en Matas-forretning der lå på Gammel Køge Landevej nr. 310 i begyndelsen af 1970erne. Jeg var på det tidspunkt ansat som laborant på Lægelaboratoriet i Pilestræde, og hjalp i fritiden min mor med i butikkens kælder at hælde syrer på flasker og veje aktivt kul af i poser.

Da købmand Strunk i Bredalsparken – Hvidovrevej 322 - lukkede overtog min mor forretningen og åbnede den Matas-forretning som jeg og min hustru, Bente i 1988 overtog og havde indtil 2016.

Jeg har altid syntes, at det boligpolitiske arbejde er spændende. Det er vigtigt, at man som beboer er aktiv. Det giver indflydelse på dagliglivet i et boligselskab. Derfor har jeg i over 30 år – mange af årene som formand - været med i bestyrelserne for Bredalsparken og Grenhusene. De seneste 10 år har jeg været formand for DAB – Dansk Almennyttigt Boligselskab.

Det har været vigtigt for mig at kunne være med til at give almindelige mennesker et godt og anstændigt liv i en almennyttig bolig.

4 Medlemsblad 4-1987 beretter om to møder i 1987, hvor man med stor succes også gjorde brug af højskolesangbogen. Poul Schønnemann og Mogens Berg hjalp til med at få denne side af aftenen til at forløbe fint.

5 Denne Matas flyttede senere til Hvidovrevej 156.

Gammel Køge Landevej 392 – 408B - Hvidovrebo, afdeling 2, opført 1952.

Arkitekter: Niels Schou og professor Poul Kjærgaard.

Fra 1952 til 1987 havde Hvidovre Kommune et alderdomshjem med 16 lejligheder i nr. 392-396 på Gammel Køge Landevej, og fra 1987 til 1990 en daginstitution i det tidligere alderdomshjem. Herefter havde Boligfonden for enlige mødre (og fædre) i nogle år råderet over 3-4 nødhjælpslejligheder i de 15 boliger, der blev indrettet i det tidligere kommunale lejemål.

I dag er der 88 boliger i bebyggelsen. Facaden mod Gammel Køge Landevej er opført i fuld højde i gule mursten og med blåmalede altanbrystninger. Facaden mod nord er opført i røde mursten med 2 fulde etager og en udnyttet skrå tagetage.

Bebyggelsen gemmer sig i dag bag en glasstøjskærm opsat i 2003.

Gammel Køge Landevej 392-408B,
Hvidovrebo, afdeling 2.
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen, januar 2020

Gammel Køge Landevej 398-402B, Hvidovrebo afdeling 2.
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen, januar 2020

Side 59

Avedøre Kirke

Af Karen Johansen

Avedøre Sogn- Rødovre og Hvidovre Provsti - Helsingør Stift

På vores rundtur til Hvidovres kirker var første stop Avedøre Kirke.

Vi blev mødt af en veloplagt præst Birgitte Jeppesen, og et veldækket kaffebord.

Birgitte Jeppesen, som har været i sognet i ca. 3 år, havde påtaget sig opgaven at fortælle om kirken. Med stor ildhu havde hun ” gravet ” sig ned i kirkens historie, og med stor begejstring delte hun den med os. Blandt vores gæster var flere tilhørende sognet, hvilket gav en god stemning, da de kunne supplere Birgittes historie.

Avedøre kirke er den yngste af Hvidovre kommunes 3 nyere kirker, kirken blev indviet i 1977. Som det ofte går, blev byggeriet 10 mil. kr. dyrere end projekteret, alt 12 mil. kr.

Ordet sogn er betegnelsen for de folk, der søger samme kirke

Siden 1893 havde sognekirken været Brøndbyøster kirke. Der opstod behov for en kirke i Avedøre, og i 1965 blev Trækirken indviet, den lå på hjørnet af Avedøre Tværvej og Avedøre Byvej. Den blev egentligt rejst som en vandrekirke, men i 1977 da Avedøre Kirke blev indviet, blev vandrekirken solgt til Det danske spejderkorps, den var udtjent som kirke.

Når man kører ind i Avedøre Stationsby ad Naverporten, ser man straks kirken, der ligger lidt højt oppe, lige før vejen drejer, og fører ud af byen langs Avedørelejren. Men når man kommer gående fra Store Hus ad hovedstien, når man kirken lige før Folkets plads. Kirken ligger midt i beboelsesområde, og havde tidligere en daginstitution ” Ternen ” som genbo. Klokkeringningen har gennem årene været til stor gene for store og små, og ”Ternen” fik bygget overdækning til børnenes ude-sovested. I dag er Kirken genbo til et lægehus.

Kirken og menighedshuset er bygget i rødbrune flammende sten, og ligger rundt om en smuk atriumgård. Denne inviterer til at slå sig ned og nyde blomsterne og skulpturen ” Fisken og vandet” lavet af Erik Heide. Fisken hviler på en sokkel, fra hvis top vandet løber nedover soklen. Det skaber lysreflekser og bevægelse.

Fra Atriumgården er der på den ene side indgange til menighedshuset, og i den anden side indgang til våbenhuset, et moderne stort venterum, hvorfra man går ind i kirken og menighedssalen. Kirkerum og menighedssal kan ved behov blive et stort rum.

Selve kirkerummet er kvadratisk, med orgel, alter og prædikestol, placeret modsat indgangen, og med menigheden siddende rundt om. Det store altertæppe er udført af kunstnerparret Mette og Ulrik Røssing. Det er vævet i 3 baner, og fortæller om den første Pinse, med Guds himmel foroven, illustreret ved en due, og forneden de 12 disciple, I midten ses et stormsus af ildtunger der rammer disciplenes hoveder og fylder dem med Helligånden, hvilket betød, at de pludselig kunne forkynde evangeliet på alle tungemål.

Til venstre for prædikestolen ses et stort forgyldt trækors, som er det eneste der er medbragt fra Trækirken.

Avedøre Kirke er en åben kirke, en kirke som deltager i det omkringliggende sogns liv,

Der er aktive tilbud i kirken for børn, unge folk der vil synge i kor, deltage i litteratur, og være fælles Juleaften og meget, meget mere.

Birgitte Jeppesen fortæller at kirken gennem årene har været meget aktiv, været

med " i dit miljø og dit ansvar", arbejdet med menighedsopbygning, og de 2 foregående præster, Poul Kühle og Ida Kongsbak har været aktive, bl.a. også i samarbejdet i Avedøre Stationsby.

Medens vi drak kaffe, fortalte Laila Ullmann om Café Hjertetræet, Laila har været leder af Hjertetræet de sidste ca. 12 år. Hjertetræet er et unikt samarbejde mellem kirken og kommunen. Mange bliver arbejdsprøvet her, inden de fortsætter ud på arbejdsmarkedet, og Hjertetræet har stor succes med det.

Laila Ullmann fortæller om Café Hjertetræet
Foto: Karen Johansen

I hverdagen har Hjertetræet mange besøgende, begravelseskaffe, ansatte og folk fra området, chaufører der kører i området, kommer forbi og spiser deres frokost her. Hjertetræet har en cafe´forening, som afholder fester gennem året, den er velbesøgt og er med til at holde cafe´en gående.

Både kirken og cafeen har mange frivillige, som giver liv, på mange planer.

En dejlig eftermiddag der begyndte med organist Karin Bech ved klaveret, og vi sang

" Nu falmer skoven trindt om land" og sluttede med rundtur i kirke og menighedshuset

Tak til Avedøre kirke

Rundvisning i Risbjerg Kirke

Jens Frederik Jørgensen

16. januar 2020

Kimen til Risbjerg Kirke blev lagt i 1923, da der blev oprettet en bibelkreds tilknyttet Indre Mission. Ebenezer blev opført som missionshus i 1933. Forholdet til præsterne i Hvidovre Kirke var helt frem til dannelsen af en kirkekomite i 1949 ikke præget af samarbejde og hjertelighed.

Risbjerg Sogn kom til i 1952, og Ebenezer blev sognets kirke, indtil Risbjerg Kirke stod færdig i 1959.

Lisbeth Munk Madsen, der har været præst ved kirken siden 1989, fortalte levende, spændende og humoristísk om sognets og kirkens historie samt om kirkens udsmykning. Vi blev vist rundt i kirkens mange lokaler og fik fortalt om de mange aktiviteter, der hører med til kirkens menighedsliv. Også de nye lyse lokaler på 1. sal af tilbygningen langs Hvidovrevej blev vist frem.

Rundvisningen var fuldtegnet (40 deltagere) og med en lille venteliste. Tak for at vi måtte komme forbi og høre en vigtig lokalhistorie, som led i besøgene i vores trossamfund og kirker.

Se sognets historie, som den blev beskrevet i forbindelse med 50 års jubilæet:
www.risbjergkirke.dk/det-sker/jubilaeum/
eller Per Hansens artikel i Nr. 4-2002 side 4-11
www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Ebenezer - senere Broholmkirken
- malet af Lauritz Christiansen 1963
Forstadsmuseet

Kirkerummet set fra orgelpulpituret
Foto: Jørgen Snedled

Side 62

”Et plejehjem skal være beboernes HJEM”

Af Jens Frederik Jørgensen

Lilian Nielsen - Privatfoto

Lilian Nielsen (LN) var i næsten 30 år en kendt og anerkendt bestyrer på henholdsvis plejehjemmet Svendebjerghave og Strandmarkshave. 6. februar sad over 60 forventningsfulde medlemmer parate i Ll. Friheden for at høre Lillian Nielsen fortælle. Mødet var en kaminpassiar, hvor LN fortalte om sit liv, og Karen Johansen og Jens Frederik Jørgensen stillede uddybende spørgsmål.

LN er født i Esbjerg i 1940. Hun mistede sin far, da englænderne bombede Esbjerg Havn i 1942. Sammen med moren flyttede hun til Islands Brygge og blev en ”bryggebisse”, der ikke fandt sig i noget. Det er en holdning, som LN ”aldrig er vokset fra”.

Som 11-årig fik hun en stedfar, og de to kom ikke godt ud af det med hinanden. Derfor gik LN ud af 7. klasse og flyttede hjemmefra. Hun havde som barn haft lyst til sygepleje – et kald - og fik arbejde på sygehjemmet Charlotte i Charlottenlund. Her blev kimen lagt til 60 år i plejesektoren.

9 måneders mellemskolekursus samtidig med arbejde og et halvt års ophold på Rødkilde højskole på Møn gav adgang til uddannelsen som sygeplejerske på Kommunehospitalet. Her gik elever under betegnelsen ”Søstre af den grønne kuppel”, inspireret af kuplen på hospitalet.

LN fik interesse for psykiatrien, og som kun 27-årig blev hun tilbudt at være afdelingssygeplejerske på en afdeling for ældre psykiatriske patienter på Brøndbylund, der var ledet af Jussi Adler Olsens far, Henry Olsen. Her tog LN i 1968 initiativ til, at afdelingen tog på en uges ferie i Gilleleje med de dårlige patienter - helt uhørt dengang.

Som 18-årig mødte hun Bjørn, som hun blev gift med i 1961. De flyttede i 1964 til Beringparken, og i 1973 byggede de hus på Rosmosevej 60. LN stod for at blande al beton til byggeriet, og var kendt som ”Betonblanderen”.

Hvidovre Kommune var i 1975 i gang med at bygge plejehjemmet Svendebjerghave og søgte en bestyrer. LN så annoncen, men hun søgte ikke stillingen for at få den. Hun ville blot gerne vide, hvad ”hendes kommune” stod for, når det gjaldt ældreplejen.

Det var et meget stort ansættelsesudvalg, som LN mødte på rådhuset. Efter 20 minutter havde udvalget stillet de spørgsmål, de gerne ville og var ved at slutte ansættelsessamtalen. Så let skulle det ikke gå. LN havde forberedt en række spørgsmål, da hun gerne ville vide, hvad kommunen havde forestillet sig med det nye plejehjem. Det havde ansættelsesudvalget ikke forberedt sig på.

”Må de gamle brygge vin?”. Det førte til hvisken i udvalget, inden ”grovsmeden”,

socialudvalgsformand, Erik Davidsen svarede: ”Ja, men ikke spiritus”. ”Må vi tage beboerne på ferie?” ”Nej”, svarede Davidsen. ”Hvis beboerne kan tage på ferie, hører de slet ikke hjemme på et plejehjem!”. Et spørgsmål om, hvor mange penge, man som bestyrer, kunne ”lege” med, sendte den senere socialinspektør Ole Salting på jagt efter svaret nede i forvaltningen.

LN gik fra samtalen glad for at have stillet sine spørgsmål og uden forventning om at ville komme i betragtning til stillingen, men næste dag blev hun ringet op - fik tilbudt stillingen, og sagde ja tak. Det blev til 12 år som bestyrer af det ”dejlige hus ” [1] .

LN havde i de år ofte kontakt med Erik Davidsen. Han kom tit cyklende til Svendebjerghave for at drøfte, de sager, som LN havde sendt op i forvaltningen. Han besøgte beboerne, da de var på ferie på Skødshoved, og inden han tog hjem, lagde han penge, så der kunne købes wienerbrød til beboerne på færgeturen hjemad.

En dag kom Davidsen ”buldrende” ind på LNs kontor. ”Jeg skal til karneval, og du er den eneste, jeg kan passe tøj og sko sammen med. Kan jeg låne en kjole og et par sko af dig?”. Det kunne han selvfølgelig.

Der var tæt kontakt til rådhuset, og alt skulle besluttes i socialudvalget. Da LN havde brug for et kuglehoved til hjemmets skrivemaskine, så man kunne skrive og udgive et beboerblad med store bogstaver, fik hun besked om at søge om tilladelse i socialudvalget. Det blev for meget for LN: ”Jeg gør det ikke”. LN var ved at blive fyret af den grund. ”Det er som bestyrer sjovere, hvis man får lov at bestemme nogle ting selv”.

I 1986 kom LN og lederen af Krogstenshave, Hanne Peitersen med i det byggeudvalg, der stod for opførelsen af Strandmarkshave. Byggeriet blev forsinket på grund af mange fejl, men den 10. april 1987 blev plejehjemmet indviet.

LN fik til opgave at åbne det nye plejehjem, samtidig med at hun var leder af Svendebjerghave og stod for at lukke alderdomshjemmet på Gammel Køgelandevej 392.

Strandmarkshave blev bygget på et forholdsvist smalt grundareal, der var reserveret til en motorvejsforbindelse til København – Engstrandslinjen. LN mener, at ”Strandmarkshave er et af de bedst beliggende plejehjem. Det ligger ikke op ad kirke og kirkegård”. De første, der flyttede ind, var de 11 beboere fra alderdomshjemmet. De ville bo på 1. sal, så de havde udsigt til livet på Gammel Køgelandevej, S-banen og parkeringspladsen.

Et plejehjem er ”beboernes HJEM”. Det har altid været LNs holdning. ”Det skal være et åbent og pulserende hus. Beboerne skal være i centrum og behandles som voksne selvstændige mennesker. Beboerne er glade for, at der er en masse forskellige aktiviteter på plejehjemmet”.

Det har været LNs kæphest, at traditioner skal holdes i hævd, ”juleaften skal fejres juleaften”, Det har betydet at LN, hendes mand og deres to sønner har fejret juleaften på plejehjemmet. Personalet har også deltaget og taget deres ægtefæller og børn med. Medarbejderne og deres mænd har stillet op, når plejehjemmet tog på ferie med beboerne, eller når der blev holdt loppemarked.

1 Præmieret i 1976 som et byggeri – opført i traditionelle byggematerialer - hvor der er skabt varme og venlige rammer for beboernes daglige tilværelse i de mindre enheder, som plejehjemmet er opløst i

Alma S. F. Hansen [2] havde testamenteret penge til et nyt plejehjem i kommunen. Beboerrådet ville anvende pengene til en bus, så beboerne kunne komme på tur. Borgmester Inge Larsen ville anvende beløbet til den keramiske udsmykning, som Bodil og Richard Manz skabte på det høje grå tårn på plejehjemmet [3] . Det endte med, at plejehjemmet fik sin bus, og den blev døbt "Alma" af Inge Larsen og socialudvalgsformand Britta Christensen. Endnu en bus samt renovering af busserne er siden betalt af overskuddet fra loppemarkederne.

"Ålegilderne. Ja det er fantastik. Det er nok det eneste, jeg er kendt for i Hvidovre", næsten sukker LN. "Bjørn og jeg inviterede i mange år beboerne til ål og stuvede kartofler hjemme hos os. Det stod på en 5-6 dage hvert år.

Mange vil huske, at Lilian Nielsen blev præmieret af TV-lægen Peter Qvortrup Geisling. Han stod med en stor buket blomster sammen med et TV-hold ude på Strandmarkshave den dag i 1999, hvor der var storm i Danmark, og LN kom tilbage fra et møde på Rådhuset. Hun var blevet indstillet til prisen på grund af den måde, hun ledede Strandmarkshave – "magen til forstanderinde findes ikke i Danmark".

Der er ingen tvivl om, at LN har været en markant bestyrer af de to plejehjem, Svendebjerghave og Strandmarkshave. Hun har haft stærke holdninger og haft sine kæpheste. Hun har villet skabe et godt og spændende hjem for beboerne. Hun er gået foran i arbejdet og har fået sine dygtige medarbejdere med på ideerne. Beboernes pårørende har været taknemmelige herfor.

Det var en spændende eftermiddag i selskab med LN, som med anekdoter, humør og selvironi fortalte om sit liv og om sit arbejde som plejehjemsbestyrer i Hvidovre.

2 Det har ikke været muligt at finde oplysninger om Alma S. F. Hansen. Kan nogen hjælpe, hører Jens Frederik Jørgensen det gerne.

3 "Kalejdoskopiske himmelstrøg", 1988.

HUSK at betale kontingent

Har du ikke allerede betalt kontingent, bedes du huske at foretage indbetalingen snarest.

Du kan betale her: Indbetaling via netbank - kontonr.: 5025 1028523
Indbetaling med MobilePay - nummer: 94672
Indbetaling i bank til kontonr.: 5025 1028523.

Pensionister 100.- kr - Alm. medlemmer: 125,- kr

Da Frihedens Butikscenter blev indviet

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Torsdag den 16. marts 1967 kl. 10 Da blev Frihedens Butikscenter indviet. En ny epoke i Hvidovre Syd blev indledt. Centret rummede 23 specialforretninger og et meget stort ISO-supermarked, som blev en magnet, der trak mange kunder til centret.

Fra 1950-erne havde boligselskaberne i Hvidovre ofte etableret enkelte butikker i forbindelse med bebyggelserne. Det var tilfældet i Lejerbo på Hvidovrevej, i Spurvegården og i Strandbyparken. Da Bredalsparken blev bygget, kom der her et større antal butikker i bebyggelsen, men ikke så mange som der kom i Friheden, hvor der fra 1961 var blevet bygget 1170 lejligheder. Højhuset blev bygget samtidig med butikscentret.

KAB havde erhvervet den gamle Frihedsgårds store arealer. Der var bygget boliger- nu også højhus og butikscenter. Butikker var placeret omkring et ikke-overdækket butikstorv.

Større velstand og dermed større købekraft gav grundlag for flere butikker i kommunerne omkring København.

Butikkerne havde indtil da ligget på hovedgaderne. Nu begyndte der at blive bygget butikscentre, der på ét sted havde butikker med de fleste varegrupper, som kunderne efterspurgte.

Bilen og butikscentrene og det, der fulgte med i form af selvbetjening og store supermarkeder, varslede butiksdøden for de mange små købmænd.

Rebæk Søpark Butiksby slog dørene op i 1965. I 1966 – 1. april – blev det første egentlige indendørs indkøbscenter – Rødovre Centrum – åbnet. Frihedens Butikscenter var således en interessant nyskabelse i forretningslivet i Hvidovre. En konkurrent til Rødovre Centrum ganske vist i en mindre målestok. Frihedens Butikscenter trak kunder fra byerne syd på ad Gammel Køge Landevej og fra Avedøre. Med S-banens indvielse i 1972 fik butikscentret adgang til endnu flere kunder.

Mange lokale forretninger flyttede ind i centret fra centrets åbning.

”ETLY” – parfumeri og lædervarer udvidede firmaet med en forretning i butikscentret ud over forretningen på Hvidovrevej 340. ”Vi må som alle andre følge med udviklingen”, sagde Etly og Palle Tømming i særudgaven af Hvidovre Avis.

Rosenlunds Lædervarer havde ligget Hvidovrevej 178 i over 15 år. Nu flyttede forretningen ned i det nye center, dels fordi ejendommen på Hvidovrevej måtte rives ned som følge af udviklingen og dels på grund af pladsmangel. På Hvidovrevej 178 kom i 1974 Hvidovrevejens Butikscenter med en Kvickly som den store markante forretning.

”Grønlund Garn” flyttede fra Gammel Køge Landevej 312 og ind i centret.

Også Børge Wandorf åbnede en ny forretning, men var stadig også at finde på Hvidovrevej 340. Forretningens slogan blev ”Under een hat - fra ham på 12 år til den unge på 40” ” De unge helt ned til dem på 12 år er skam både pris- og tøjbevidste” udtalte Wandorf.

Arne Jørgensen flyttede sin isenkramforretning fra Gammel Køge Landevej 312.

Henrik Madsen flyttede fra Gammel Køge Landevej 283 og ind i centret under navnet "Center Sko" Forretningen blev indrettet efter selvvalgssystemet opdelt i dame-, herre- og børnesko arrangeret i størrelsesorden.

"Strandmarkens Messe", Strandmarksvej 3 fik med den nye forretning i centret dobbelt så meget plads, og forretningen fik nyt navn "Textil Nyt" fortalte Henning Larsen.

Efter en lang og alsidig uddannelse i fotobranchen ville den 31-årige Henning Møgelberg-Nielsen (HMN) stå på egne ben med fotoforretningen "Frihedens foto". HMN var gået ud af Holmegårdsskolen efter 7. klasse. Hans far havde skaffet ham en læreplads som elektromekaniker. Den læreplads passede ikke HMN, så efter arbejdstid cyklede han rundt til fotohandlere i København, og han fik en læreplads. Allerede fra tiden som KFUM-spejder på Eriksminde havde film og billeder været hans store interesse. HMN havde i de sidste 7 år, før han blev selvstændig, haft job som rejsende i de nye japanske kameraer – Canon og Minolta.

HMN afhændede "Frihedens Foto" i 1996. Inden da havde han åbnet "Møgelberg Foto" i Glostrupcentret. Da "City 2" åbnede, etablerede HMN også en fotoforretning derude, men det blev ingen succes. Centret lå for langt ude i forhold til kundeunderlaget.

Senere flytter flere kendte Hvidovre-forretninger til Frihedens Butikscenter. "Bimbo" v/ Else og Henning Kanstrup, Hein Hansen (Importøren), "Max og Maxine" (Jørgen Henriksen), John Steen Olsen (Sportsforretning), Knud Holmen (Lædervarer) og Tommy Sørensen (frisør). Mange kendte lokale forretninger og forretningsdrivende ville gerne være i Frihedens Butikscenter.

Da Hvidovre C. åbnede i 1979 var det samme mønster ikke tilfældet. Nu var det butikskæder og ikke lokale forretningsdrivende, der flyttede ind i centret. De forretningsdrivende var personligt anonyme, deres navne fremgik ikke så ofte i forretningens navn eller i annoncerne.
I 1975 blev centergården i Frihedens Butikscenter overdækket, og i 2001 blev det udvidede butikscenter taget i brug. En ny stor ombygning og renovering af centret er i disse måneder i fuld gang.

Det sidste butikscenter i Hvidovre kom I 1976, da Centerstriben i underetagen af Store Hus blev åbnet. Problemer med at få lejet butikkerne ud førte til lejetab, som lejerne i boligerne skulle betale. Det var en uholdbar situation for boligselskabet. I 1984 lykkedes det i Folketinget at få vedtaget en saneringsplan for Store Hus. Butiksdelen kunne udskilles og frigøres fra boligerne.

Hvis man ser frem i tiden, så vil handlen over internettet blive en hård konkurrent for butikscentrene, bemærker Henning Møgelberg-Nielsen. Allerede nu oplever de fleste butikscentre ledige butikslokaler.

Livet under coronaen - Giv din historie til eftertiden

Forstadsmuseet

Foto: Anna Louise Wilhelm Dahl -

På billedet ses hendes søster og hendes fars kæreste. Søsteren er på besøg hos hendes far i Hvidovre, hvor de drikker kaffe i haven med behørig afsstand

I disse ekstraordinære tider skriver Danmark og resten af verden historie. Corona-krisen vil blive husket i generationer, men hvordan var HVERDAGSLIVET i Hvidovre under krisen?

Det kan DU nu bidrage med ved at skrive og sende billeder på mail til forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk

Hvordan er det fx. at holde fødselsdag under coronaen? Hvad gør du for at holde kontakten til andre? Drikker du virtuel kaffe med dine venner? Skriv tanker, oplevelser og hændelser ned. Forstadsmuseet gemmer din historie for eftertiden og om 100 år vil man kunne læse om, hvordan lige præcis DIT liv så ud under coronaen!

Min ven Valdemars dagbøger

Af Jens Frederik Jøargensen

Anne Sørensen har som frivillig protokolskriver i Forstadsmuseet kastet sig over at renskrive Hagbard Valdemar Brusch´s dagbøger fra 1844-48. Det var været et stort arbejde at tyde dagbøgerne, der er skrevet i et format, der svarer til Maylands lille lommebog. Dagbøgerne er blevet forstørret op til en mere læselig størrelse. På dette grundlag tegnede hun på medlemsmødet den 27. februar 2020 et billede af den unge Brusch, som senere blev kendt som proprietær i Hvidovre.

At dagbøgerne har været spændende læsning, det fornemmede mødedeltagerne meget tydeligt. Med stor fortælleglæde og humor tegnede Anne Sørensen et billede af den unge Brusch, som hun betegnede som "sin ven Valdemar". De dagbøger, hun indtil nu har renskrevet er fra den periode, hvor Valdemar var 17 - 18 år.

Under arbejdet med renskrivningen har Anne Sørensen gravet sig dybere ned i de oplysninger, der stod i dagbøgerne. Derved tegnede hun ikke blot billedet af en ung mands liv, men også billedet af livet i datidens København. Dagbøgerne rummer tillige en guldgrube af kunsthistorie, kulturhistorie og personalhistorie.

Valdemar var en af de "rige drenge". Faren ejede en restaurant i Østergade 72. Det var det eneste sted i Danmark, hvor man kunne købe ægte skildpaddesuppe, og "faren tjente kassen". Faren købte landstedet Ludvigslyst på Lampevej (i dag Howitzvej). Senere købte han to gårde i Hvidovre til Valdemar.

Valdemar var venner med to af tidens unge kunstmalere – P. C. Skovgaard og J. Th. Lundbye. Valdemar deltog gerne i selskabslivet, gik meget i teater og til baller. Han eksperimenterede med krudt og fyrværkeri. Han boede på Regensen og døjede med at afse tid til sit jurastudium.

I 1845 lykkedes det for Valdemar at få juridisk embedseksamen. Derefter blev han landvæsenselev på Langeland og løjtnant under krigen 1848-51.

I 1854 overtog Hagbard Valdemar Brusch Bredegaard og i 1861 tillige Gammelgaard. Han drev de to gårde frem til sin død i 1903.

Anne Sørensen fortsætter sit store arbejde med at renskrive og analysere Brusch´s dagbøger. Hvis Anne Sørensen på den baggrund ville udgive en "Valdebog", tydede foredraget på, at en sådan bog vil blive spændende historisk læsning.

Læs allerede nu mere om livet på Bredegård, som det er beskrevet i Brusch´s dagbøger fra 1882-88 - medlemsblad 4-2008 og 1-2015.

Porto og digitalt blad.

Som medlem af Hvidovre Lokalistoriske Selskab og bosiddende udenbys koster det 100 kr i porto for forsendelse af Bladet - (4 gange årligt). Vil du slippe for portoen, kan du få bladet leveret i Hvidovre hos f.eks. familie eller venner.

Alternativt kan du få bladet elektronisk. Du vil så modtage en email med Bladet når det ligger klar til uddeling i Hvidovre

75-året for Befrielsen

Af Poul Sverrild

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Med dette billede af Hvidovrekompagniet vil vi mindes afslutningen af Besættelsen. Den anden Verdenskrig var en næsten ufattelig katastrofe med et uendelig stort antal ofre. De bliver lettere at forstå, når vi ser, at selv en lille forstad i et lille land, som slap for de store militære slag, oplevede ofre og krævede stillingtagen af de enkelte: Bør og tør jeg deltage i kampen, og skal jeg sætte mine kæres liv og velfærd på spil for en ide?

I Hvidovres udstrakte villakvarterer blandt sommerhuse og bungalows udspandt krigen sig også med sin stillingtagen og sine personlige tab og katastrofer. Vi har valgt at sætte ansigt på modstandskampen med billedet af Hvidovrekompagniet, der var den største af de to modstandsorganisationer i Hvidovre. Den anden var den kommunistiske gruppe 'Rolf Krake'.

Hvidovrekompagniet var grundlæggende en militær ventegruppe, der i tilfælde af krigshandlinger i Danmark skulle dukke op og deltage i kampene, men en del af medlemmerne var aktive på alle de kendte fronter i modstandskampen: Store kendte sabotageaktioner, ildkampe og likvideringer.

Hvidovrekompagniet / 2. Deling Strandsmarksskolen - Foto: forstadsmuseet

Det hele indgik i kompagnimedlemmernes hverdag, og mange af dem betalte en høj pris både under Besættelsen og i årene derefter.

Hvidovres døde mindes vi ved den smukke mindesten på hjørnet af Hvidovrevej og Præstemosen, men modstandsfolkenes betydning for Danmarks frihed kommer stærkest til udtryk i vores hverdag, når vi for eksempel udøver vores demokratiske rettigheder i folkestyret.

Vi skylder dem vores tak.

Vi er her endnu

Mikkel Knudsen

Det er en udfordrende tid for alle. For museerne kræver det nytænkning, da vi normalt lever af, at lave oplevelser, der skal opleves sammen med andre, hvad end det er rundvisninger, foredrag eller forestillinger. Følelsen af at være sammen med andre giver et ekstra lag og kan for nogle sågar være hele formålet med at tage til et af vores arrangementer. Nu skal vi holde afstand for at passe på hinanden og på Cirkusmuseet skal døren være lukket. Når vi får lov til at åbne igen, bliver det sikkert med strenge restriktioner for at sikre alles sundhed. Derfor er vi tvunget til at prioritere anderledes, og det er gået stærkt samtidig med erkendelsen af, at dette ikke blot er en kortvarig tilstand, er ved at rodfæste sig.

Nogle af de fremmeste kanaler, hvor du i dag kan møde os er på Facebook eller Instagram. Her kan du få en fornemmelse af stadig at være en del af et større hele, og her kan vi præsentere historien på mange måder. Du kan se billeder og film, deltage i quizzer og på Cirkusmuseet få inspiration til at lave cirkus i stuen (ellers kan du give den videre til børnebørnene) eller få gode grin med film med f.eks. klovnen Charlie Rivel. Vi kommer hele tiden til at udvikle på indholdet, så det er værd at hænge på. Der kan være opslag den ene dag, du ikke finder relevante, men næste dag kan der være det opslag, som vækker dine minder, interesse eller engagement.

De sociale medier kan aldrig erstatte de oplevelser, som vi kan have, når vi er i det samme rum sammen, men i en tid, hvor det er sikrest at holde afstand, kan de være med til at give noget af det indhold og det kulturliv, som vi higer efter. Så følg os og kommentér gerne på det vi laver. Vi glæder os til at se det i det tredimensionelle rum snarest muligt, men ikke før, at det er sikkert.

Forstadsmuseet på Facebook www.facebook.com/Forstadsmuseet/ Forstadsmuseet på Instagram www.instagram.com/forstadsmuseet/

Cirkusmuseet på Facebook www.facebook.com/cirkusmuseet/ Cirkusmuseet på Instagram www.instagram.com/cirkusmuseet/

Side 71

Bestyrelse og udvalg

Formand:
Anders Aalund
Nørremarksvej 6
Tlf.: 2420 2655
e-mail: hlsformand@gmail.com

Næstformand:
Karen Johansen
Vestkærs Alle 8
Tlf.: 2992 0417
c-mail: katojo@live.dk

Kasserer:
Knud Kofoed Sørensen
Dansvej 12
Tlf.: 4183 3108
e-mail: hlskasserer@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Gitte Jakobsen
Aktæons Allé 28
Tlf.: 2343 3188
e-mail: gittejak51@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Jørgen Snedled
Borrisvej 1
Tlf.: 6178 7548
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

1.suppl. & sekretær:
Finn Ivo Heller
Menelaos Boulevard 15
Tlf.: 2023 0868
e-mail: hls.sekr@gmail.com

2.suppleant:
Poul Sørensen
Strandvangsvej 11c
Tlf.: 2175 7482
e-mail: anne1poul@gmail.com

3.suppleant:
Stig Sørensen
Sognegårds Allé 46 1.th
Tlf.: 2614 9126
e-mail: stig@cromamedia.dk

Forretningsudvalg:
Anders Aalund
Karen Johansen
Knud Sørensen

KB-medlem:
Maria Durhuus
Tlf.:.2277 8027
e-mail: mdq@hvidovre.dk

Suppleant for Maria Durhuus
Anders Liltorp
Tlf.: 5077 5070
e-mail: aql@hvidovre.dk

KB-medlem:
Mikkel Dencker
Tlf.: 4076 6133
e-mail: mds@hvidovre.dk

Suppleant for Mikkel Dencker
Niels Ulsing
Tlf.: 4063 1311
e-mail: niu@hvidovre.dk

Revisor:
Hubert Steffensen
Hesselbjergvej 12
Tlf.: 3649 0963

Revisorsuppleant:
Inge Larsen
Claus Petersens Allé 18 G, 1. sal
Tlf.: 3678 4736

Arrangementsudvalg:
Karen Johansen (tovholder),
Jens Frederik Jørgensen,
Knud Nygaard Jensen,
Birgit Møller-Kristensen,
Annelise Wildenradt.
Poul Sørensen

Kulturistudvalg:
Karen Johansen

Interviewgruppen:
Knud Sørensen (tovholder)
Anders Aalund,
Jens Frederik Jørgensen,
Gitte Jakobsen,
Ejvind Jensen,
Inger Hansen.
Birgit U. Thomsen.

Kommunikationsudvalg:
Gitte Jakobsen (tovholder),
Anders Aalund,
Jørgen Snedled,
Stig Sørensen
Poul Sverrild
Lisbeth Hollensen.

Web- og bladredaktør:
Jørgen Snedled
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

HUSK at betale kontingent for 2020 - alm. medlem 125 kr Pensionister 100 kr:
Jyske Bank 5025 1028523 - MobilePay: 94672

Arrangementer juli - september 2020

- Tilmelding til arrangementer er nødvendig i de fleste tilfælde og foretages online på **www.hls.nemtilmeld.dk** eller på hjemmesiden. Tilmeldingen kræver en e-mailadresse - **har du ikke det, eller har du problemer med at tilmelde dig, kan du ringe til et bestyrelsesmedlem, der så vil hjælpe dig med tilmeldingen.**
- Deltagelse er i de fleste tilfælde gratis for medlemmer - ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Der serveres kaffe/the og kage for 20 kr til foredragene.

HUSK: Forstadsmuseet kan ikke længere modtage tilmeldinger til arrangementer i HLS.

Åbent hus på Rytterskolen

Dato: onsdag d 15. juli - **kl:** 14-16
Mødested: Hvidovre Kirkeplads

Vi gentager succesen fra sidste sommer: Kom og få Rytterskolens historie i ord og billeder, og få en rundvisning i huset. Kongen, Frederik d. 4, besluttede der skulle bygges skoler over det ganske land, for at højne fremtidige soldaters viden. Skolen blev indviet i 1724, og fungerede som skole til 1904, hvor forholdene var blevet for små.

Max deltager antal: 25
Tilmelding nødvendig.
Pris: Medlemmer gratis
- ikke-medlemmer25 kr
Der serveres kaffe og kage til 20 kr

Besøg på Hvidborg

Dato: 25.6.2020 - **Kl**.: 13.30 – 15.30.
Mødested: Neergårds Allé 6, receptionen.

I 1929 solgte Lorry Feilbergs enke, Marie Feilberg Hvidborg til "Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unge" (i dag LIVSVÆRK). I 90 år har Hvidborg nu været et skole- og behandlingstilbud til børn og familier. Forstander Mikala Frølich vil fortælle om Hvidborgs historie og om Børnecenter Hvidborgs 5 tilbud til børn og familier fra Hvidovre og fra hele Danmark. Der vil tillige blive en kortere rundvisning på Hvidborg.

Max deltager antal: 30
Tilmelding nødvendig.

Pris: Medlemmer gratis
- ikke-medlemmer: 25,- kr
Der serveres kaffe og brød til 20 kr

Rundvisning i Avedøre landsby

Dato: 18.8. 2020 - **Kl**.: 15.30 – ca. 17.30
Mødested: Avedøre gamle Skole,
Smøgen 1, 2650 Hvidovre

Oldermanden i Avedøre Landsbylaug, Johnni Andersen er guide på turen rundt i den smukke Avedøre landsby. Han vil fortælle om landsbyens historie og fortælle om personer, der har boet i landsbyen – alt sammen krydret med anekdoter fra landsbylivet. Rundvisningen afsluttes i Avedøre ældste skole, der er fra 1781.

Max deltager antal: 25
Tilmelding nødvendig

Pris: Medlemmer: gratis
- ikke-medlemmer 25,- kr
Der serveres kaffe og brød til 20 kr

Besøg i Sankt Nikolaj Kirke

Dato: 02.9. 2020 - **Kl**.: 14 - 16
Mødested: Sankt Nikolaj Kirke,
Strøbyvej 2, 2650 Hvidovre,
indgang fra Hvidovrevej.

Siden 1931 har der været en romersk-katolsk menighed i Hvidovre. I 1960 indviedes Sankt Nikolaj Kirke, tegnet af den verdensberømte danske arkitekt, Johan Otto von Sprechelsen. Jette Kromayer og Ole Mohrsen vil fortælle om kirken og om arbejdet i den katolske menighed. Besøget er et led i besøgene i Hvidovres kirker. Under det efterfølgende kaffebord vil der være mulighed for at komme med spørgsmål.

Max deltager antal: 50
Tilmelding nødvendig

Pris: Medlemmer: gratis
- ikke-medlemmer 25,- kr
Der serveres kaffe, the, brød til 20 kr

Så længe der er corona-restriktioner kan vi blive nødt til at aflyse arrangementer.
Hold dig derfor orienteret på vores hjemmeside - eller på www.hls.nemtilmeld.dk.
I TILFÆLDE AF AFLYSNING GIVES DER BESKED VIA E-MAIL - EVT. TELEFON

VEJENE TIL HVIDOVRE

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Så er den kommet, **bogen om Hvidovre og forstæderne.** Forlaget Frydenlund skriver bl.a. om bogen:

Vejene til Hvidovre handler om, hvordan en landsby blev til forstad, og om, hvilke veje udviklingen ikke tog – og hvorfor. Bogen griber fat i den oversete fase i urbaniseringen, hvor det endnu er uklart, hvilken vej byudviklingen vil tage. Det er her, hvor alle muligheder endnu står åbne, og hvor alle kræfter er i spil.

Forfatteren Poul Sverrild kaster samtidig lys over nogle af de nye aktører, som påvirkede opblomstringen af enfamiliehuset i de afgørende år omkring 1. Verdenskrig, hvor det private hus på den lille jordlod blev bolighistoriens darling. Han berører desuden, hvordan forstæderne er behandlet i et teoretisk perspektiv og i den danske litteratur.

Vejene til Hvidovre opfordrer os til at se på forstæderne indefra og afdække de overlejrede udviklingsmuligheder, som historien valgte fra. Her ligger inspiration til fremtidens forstæder. Den henvender sig til alle med interesse for by- og lokalhistorie.

Bogen er forfattet af Poul Sverrild er på 319 sider, illustreret i farver og indbundet.
Prisen er kr. 299,00, men medlemmer af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab får en rabat på 20% og prisen er herefter kr.239,25
Selskabets medlemmer *) kan betale bogen på mobile pay nr. 94672 eller bankkonto 5025 1028523.

Corona-situationen betyder, at medlemmerne ikke kan hente bogen på Rytterskolen, men medlemmer med bopæl i Hvidovre vil få bogen bragt til bopælen.

Vejene til Hvidovre handler om, hvordan en landsby blev til forstad, og om, hvilke veje udviklingen ikke tog – og hvorfor. Bogen griber fat i den oversete fase i urbaniseringen, hvor det endnu er uklart, hvilken vej byudviklingen vil tage. Det er her, hvor alle muligheder endnu står åbne, og hvor alle kræfter er i spil.

Forfatteren Poul Sverrild kaster samtidig lys over nogle af de nye aktører, som påvirkede opblomstringen af enfamiliehuset i de afgørende år omkring 1. Verdenskrig, hvor det private hus på den lille jordlod blev bolighistoriens darling. Han berører desuden, hvordan forstæderne er behandlet i et teoretisk perspektiv og i den danske litteratur.

Vejene til Hvidovre opfordrer os til at se på forstæderne indefra og afdække de overlejrede udviklingsmuligheder, som historien valgte fra. Her ligger inspiration til fremtidens forstæder. Den henvender sig til alle med interesse for by- og lokalhistorie.

Bogen er forfattet af Poul Sverrild er på 319 sider, illustreret i farver og indbundet.

Prisen er kr. 299,00, men medlemmer af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab får en rabat på 20% og prisen er herefter kr.239,25

Selskabets medlemmer kan betale bogen på mobile pay nr. 94672 eller bankkonto 5025 1028523.

Corona-situationen betyder, at medlemmerne ikke kan hente bogen på Rytterskolen, men medlemmer med bopæl i Hvidovre vil få bogen bragt til bopælen.

*) medlem pr. 15.4. 2020

Side 74

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

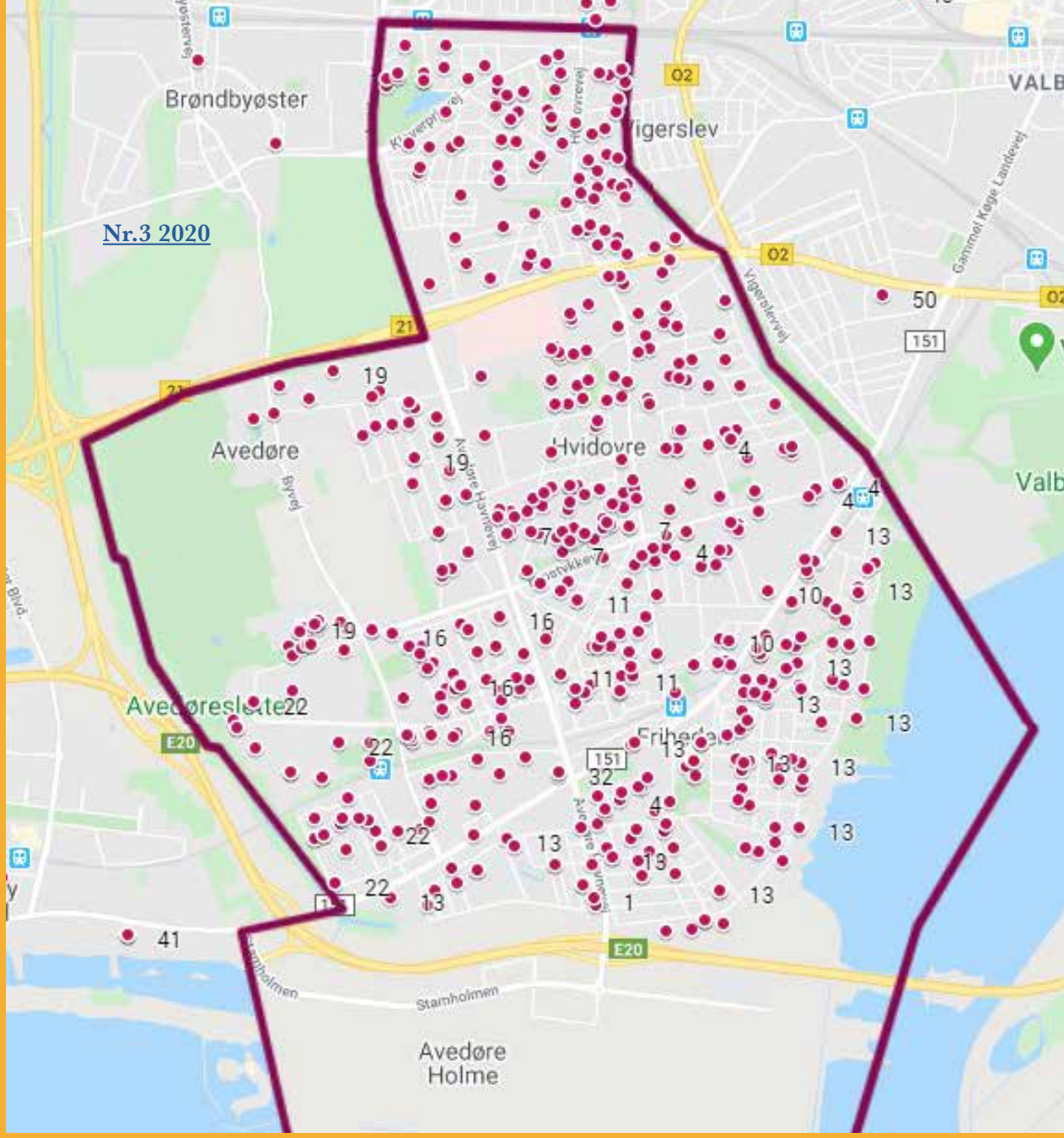

Nr.3 2020

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

38. årgang - Nr. 3. 2020

Indholdsfortegnelse

Formanden har ordet 3
Hvidovre Sygekasse....4
Sygekasse i Avedøre....10
Hvidovre Nord for banen....12
Om enfamiliehuset, villaen og parcelhuset.... 17
Vejene til Hvidovre - Forstadsmuseet indbyder 25
Det hvide forklæde, der hang i vinden og blafrede 26
Hvad er mon historien bag fotoet? 28
Butikker i Hvidovre syd....33
Arrangementer....34
Bagsiden... 36

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 10285232

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 1, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 685 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Sådan fordeler medlemmer af Hvidovre Lokalhistoriskeske Selskab sig i Hvidovre

Bladet nr 4 2020:

Deadline Uge 43:

Omdeles fra:
Uge 49

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Formanden har ordet

Anders Aalund

Jeg håber ikke du har ligget lige så underdrejet hen over sommeren som Hvidovre Lokalhistoriske Selskab. En situation som Covid-19 virussen har afstedkommet.
Der er ikke afholdt nogen arrangementer siden generalforsamlingen den 5. marts 2020. Det første arrangement efter pausen blev rundvisningerne i Avedøre Landsby i august. Det blev til to rundvisninger på grund af de mange, der gerne ville deltage.

Det vil altså sige næsten et halvt år uden arrangementer.

Der er som bekendt åbnet så meget op for muligheden for at forsamles, at arrangementsudvalget har arbejdet ihærdigt for at finde nye datoer for de aflyste arrangementer. Det er stort set lykkedes, så du ikke går glip af de fine tilbud. Endnu engang må det være på sin plads at takke for udvalgets store arbejde.

Har du et forslag til et arrangement er du meget velkommen til ringe til tovholderen for arrangementsudvalget Karen Johansen på telefon 2992 0417 eller maile til katojo@live.dk .

Coved-19 situationen har også betydet, at en del af vores medlemmer ikke har fået betalt kontingent. Kassereren har udført en beundringsværdig indsats for at inddrive restancerne. Tusind tak for det.

Jeg håber at Covid-19 snart går til, så vi kan få Selskabet op i normal pace.

Interviewgruppen har også været aktive, men kunne godt bruge nogle flere kolleger. Så hvis du har lyst til at deltage i dette meget spændende og givtige arbejde, hvor man møder spændende mennesker, der har bidraget til lokalhistorien, må du meget gerne henvende dig til tovholderen for Interviewgruppen:
Knud Sørensen på 4183 3108 eller ved at maile til hlskasserer@gmail.com .

En de aktiviteter, der også er fortsat uden væsentlig indblanding fra Covid-19 er indsamlingen af fakta til den kommende udstilling om forretninger gennem tiden i en stor del af det sydlige Hvidovre. Resultatet af dette arbejde vil kunne ses på Hovedbiblioteket i perioden 3. til 20. september begge dage inklusive. Medlemmer af arbejdsgruppen vil være tilstede på udstillingen hver dag i udstillingsperioden mellem klokken 11 og 17, hvor de vil indsamle dine kommentarer og eventuelle afleveringer, så vi kan komplettere vores viden om forretningslivet i Hvidovre. Der skal lyde en stor tak til gruppen for det store arbejde, der er præsteret.

Selskabets nye logo, der bl.a. fremhæver at Selskabet repræsenterer hele Hvidovre Kommune, er ikke blot symbol på en påstand. Dette vidner "bjergtrøjen" på forsiden af dette nummer. Hver prik angiver et medlems bopæl. Som det kan ses, er medlemsskaren bosiddende i stort set alle ender og kanter af kommunen. En kendsgerning, der nok ikke har været så åbenbar før, men ikke desto mindre er meget tilfredsstillende at erfare.

Der arbejdes stadig med bladets udtryk. Der er blevet arbejdet med bl.a. tykkelsen af omslaget. Nummer 2-2020 havde et meget tykt omslag, hvilket nok ikke var hensigtsmæssigt, så derfor er nærværende udgave forsynet med et tyndere omslag. Det burde gøre det nemmere at håndtere under læsningen. Du må meget gerne fortælle om dine oplevelser med bladet til hlsredaktionen@gmail.com .

Det bliver spændende at komme at deltage i arrangementer igen. Man lærer altid noget nyt, men frem for alt møder man mange rigtig hyggelige mennesker.

Vi har ikke modtaget nogen kommentarer til det regnskab, der blev præsenteret i sidste nummer af bladet. Det tager bestyrelsen som udtryk for, at det er blevet vel modtaget.

Rigtig god læsning, der er mange spændende artikler i dette nummer.

Hvidovre Sygekasse

Af Jens Frederik Jørgensen

1. april 1973 blev sygekasserne nedlagt, og opgaverne overgik til kommuner og amter.

Sygekassernes historie er spændende og rummer så meget arkivmateriale, at historien slet ikke kan rummes og udførligt beskrives i en kort artikel. Derfor har jeg i denne artikel valgt nogle få emner ud.

"Hvidovre Sogns Syge- og Begravelseskasse" – "Hvidovre Sogns Syge- og Begravelsesselskab" blev stiftet i 1875, og i 1892 blev alle sygekasser statsanerkendte. Indtil Steinckes socialreform i 1933, hvor det blev en pligt at være medlem af en sygekasse, var sygekasserne en privat forsikringsordning – et solidarisk fællesskab, der sikrede medlemmerne den nødvendige hjælp ved sygdom og begravelse. En sådan gensidig hjælp havde været familiens ansvar og opgave eller været en del af de forskellige håndværkerlaugs virksomhed. Med industrialiseringen og fraflytningen fra land til by stod arbejdere og samfundets fattige og ubemidlede hjælpeløse og overladt til at søge fattighjælp med det deraf følgende tab af sociale rettigheder og status, hvis de blev syge.

"Som nydende Medlemmer optages kun ubemidlede Personer af Arbejderklassen og med dem i økonomisk Henseende ligestillede Mænd og Kvinder, saasom mindre Jordbrugere, Haandværkere og andre Næringsdrivende, Tjenestemænd o. lign., naar de har fast Ophold indenfor Sognets Grænser, ikke er under 14 Aar og ikke over 40 Aar gamle."[1]

Man kunne ikke optages som medlem, hvis man var *syg, legemssvag eller ikke var arbejdsfør.* Optagelse forudsatte, at man afgav en skriftlig "tro og love-erklæring". Hjælp fra sygekassen kunne man først få 6 uger efter optagelsen. Retten til barselshjælp indtrådte først, når der var forløbet 10 måneder efter optagelsen.

Som medlem i 1929 kunne man få lægehjælp fra en nærmestboende læge, som sygekassen havde overenskomst med. Heraf kommer udtrykket "Sygekasselæge".

Under sygdom kunne der efter 4. dagen ydes "pengehjælp". *Pengehjælp kunne dog ikke ydes for Drankersygdomme eller Sygdomme, der hidrører fra Slagsmål, som er foranlediget af Medlemmet selv. For Alderdomssvaghed, hvormed ikke er forbundet virkelig Sygdom kunne der ikke ydes Pengehjælp.*

Som det fremgår, var sygekassernes sikkerhedsnet i starten meget stormasket.

Efterhånden kom andre muligheder for hjælp og støtte til – tandpleje, hjemmesygepleje, medicin, barselshjælp, invaliderente.

I 1930 blev der indgået aftale mellem sygekasserne og Sygekassernes Optik – i dag Synoptik – om levering af briller til sygekassernes medlemmer ud fra det princip, at design og kvalitet ikke behøvede at koste det hvide ud af øjnene, sådan som Synoptik formulerer det i sine annoncer. Mange fik det, der kaldtes "sygekassebriller" – runde stel, der sad fast på bøjelige stænger bag øret.

I 1929 kunne man også være bidragsydende medlem med ret til at overgå til at være nydende medlem, når betingelserne herfor var opfyldt. Jeg husker hjemmefra, at min far som bonde på grund af forbedrede økonomiske

Foto hentet fra Synoptikannonce.

1 Vedtægt for Hvidovre Sogns Sygekasse. Årstal ikke angivet, men gældende 3/4 1929, da Edith C. Harplod blev optaget som medlem Nr. 2188, jfr. hendes medlemsbevis. Kildemateriale fra Forstadsmuseet.

forhold blev overført til en "Fortsættelsessygekasse" og senere, da økonomien ikke var så god længere blev han og vores familie overført til den almindelige sygekasse igen.

Denne opdeling førte senere til begreberne "Gruppe 1- og Gruppe 2-medlemmer". Ved sygekassernes nedlæggelse etableredes på det grundlag "Sygeforsikringen Danmark".

Sygekassen var ledet af en bestyrelse. Formanden repræsenterede sygekassen udadtil og stod for brevvekslingen. Bestyrelsen valgte en regnskabskyndig som sygekassens kasserer. Denne måtte ikke have sæde i bestyrelsen, men i 1917 kunne Carl Nielsen[2] ifølge en kautionsforsikring være både formand for sygekassen og kasserer i sygekassen.[3]

Kontingent skulle betales på Sygekassens kontor, hvortil sygdom også skulle anmeldes inden 24 timer. Indbetaling til sygekassen har i Hvidovre tillige kunnet finde sted andre steder. Der er således blevet fortalt om et indbetalingssted på William Boothsvej 12 i 1950[4], og om muligheden for at betale i en lille, langstrakt, hvid bygning på hjørnet af Strandmarksvej og Lodsvej ved siden af den daværende Frihedskro. I denne bygning var der også et lille såkaldt postuddelingskontor.[5]

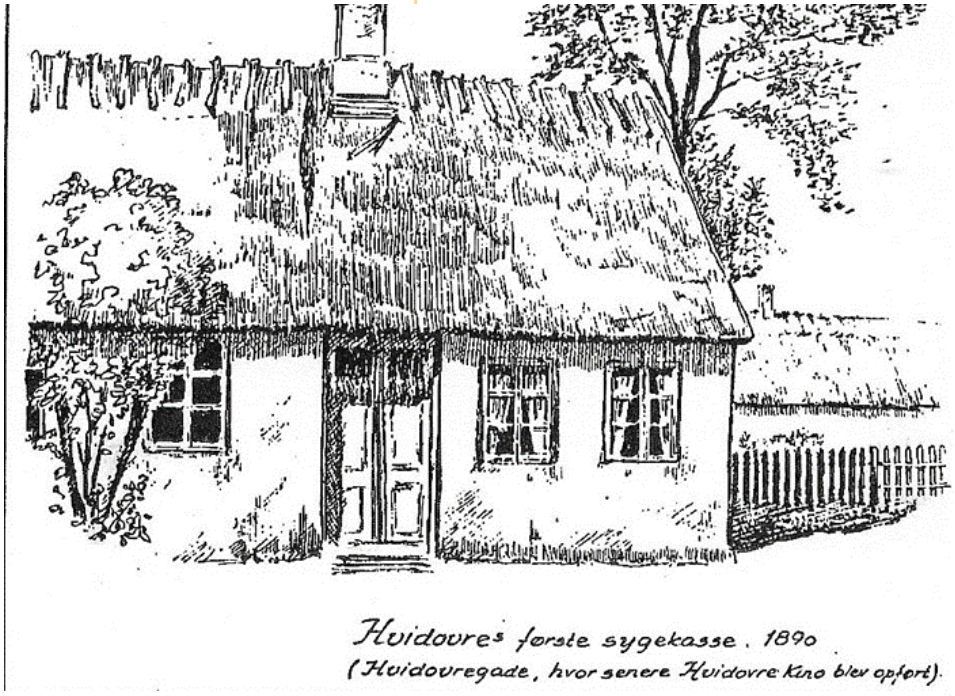

Kilde: Hvidovre Avis. Kunstneren er ubekendt.

2 Gartner, medlem af sognerådet i over 20 år og sognerådsformand fra 1925-28.

3 Jfr. police fra 15. marts 1917 i Dansk Kautionsforsikrings-Aktieselskab.

4 Foto af indbetalingsstedet findes på arkiv.dk – B 11289.

5 Fortalt af Svend Mortensen i medlemsblad 2-2001.

Sygekassen havde også ansat kontrollanter, der tog ud og førte kontrol med de syge.[6]

Hvidovre Sygekasses adresser

I Hvidovregade – hvor senere Hvidovre Kino blev opført – havde sygekassebestyreren sit let faldefærdige hus og her havde sygekassen adresse fra 1885 til 1898.

Frem til 1905 var adressen Hvidovregade 10. Næste sygekasseadresse var Hvidovregade 23. Fra 1911- 23 var adressen Hvidovregade 57 B., hvor sygekassens formand, Carl Nielsen boede. Så flyttedes adressen længere mod syd i Hvidovregade, idet sygekassen rykkede ind på "Eriksminde", Hvidovregade 89 og forblev her til 1931.

De følgende 10 år havde sygekassen kontor og adresse i villa "Trianon", der lå Hvidovregade nr. 79[7]. I 1932 blev Carl Nielsen forretningsfører og fik den daglige ledelse af den hurtigt voksende sygekasse.

I efteråret 1941 flyttede sygekassen ind i eget hus, Hvidovregade 93. Den stilrene administrationsbygning var tegnet af arkitekt H. Gottschalk-Hansen. Huset var på 404 m^2 fordelt på stueetage og en høj kælder. I modsætning til sygekassens tidligere adresser var der her tale om en moderne bygning med centralvarme og vandklosetter. Sygekassen gik selvfølgelig foran med et hus, hvori der var nye sundhedstiltag.

Fra indgangen kom man ind i en vestibule og derfra ind i det store ekspeditionslokale. Bagved lå forretningsførerens og bestyrelsens kontor tillige med et ekstra kontor. Der var spisestue og tekøkken. Endvidere var der 2 massagestuer med tilhørende venteværelse, bad og toilet.

I underetagen var der arkivrum, repræsentantskabslokale, 2 garderober med toiletter, tekøkken, cyklekælder og fyrrum.

I 1943 blev der behov for særlige parkeringsforhold. Ikke til de få biler, der dengang kørte på vejene. Nej der blev etableret et barnevognskur på sygekassens areal.

Sygekassen fik behov for mere plads, og i 1959 flyttede sygekassen ind på Høvedstensvej 3 i en nybygning tegnet af den lokale arkitekt Helge Schønnemann.

"Trianon". Foto fra 1920erne bragt i Hvidovre Avis 1. august 1979

6 Lomholt, der boede i "Gammelgaard", der lå Hvidovrevej 269 er omtalt som kontrollant for sygekassen.

7 Adresse i dag Kirkegade 26. "Trianon" nedrevet i 1984, hvor der blev bygget et enfamiliehus på grunden.

Tidligere sygekassebygningen, Høvedstensvej/Claus Petersens Allé - Foto: Jørgen Snedled.

I stueetagen i bygningsdelen langs Claus Petersens Alle og med indgang fra Høvedstensvej lå et stort ekspeditionslokale og 4 andre kontorer. På 1. salen lå en fysiurgisk klinik med et stort venteværelse, forskellige kabiner, massagekabiner, baderum, kulbuelyslokale, kontor til lægen og overfysioterapeuten. I fløjen langs Høvedstensvej var der en stor gymnastiksal med tilhørende omklædningslokale og garderobe samt personalets spisestue.

Askebæger fra VJ-Dans jubilæum 1962.
Tilhører Lis Blichfeldt - Fotograf: Karen Johansen

Da sygekassen flyttede fra Hvidovregade blev ejendommen overtaget af danseinstruktør Vincent Jensen, og ejendommen fik navnet "VJ-huset". Her var der danseskole samt selskabslokaler i såvel stueetage som kælder.

I 2002 rykkede nye ejere ind. Nu blev huset hovedsæde for rockergruppen "Bandidos" i det storkøbenhavnske område.

I 2019 blev "Sygekassehuset" ombygget til 2 familieboliger.

Sygekassebygningen på Høvedstensvej blev i 1973 overtaget af kommunen og blev kontor for Teknisk forvaltning/ Stadsingeniørens kontor og senere for Social- og sundhedsforvaltningen.

Erindringer fra Hvidovre Sygekasse

Jonna Hansen, fotograf Jens Frederik Jørgensen

Jonna Hansen blev i 1959 ansat i sygekassen, og hun har fortalt mig herom i et interview.

Der var dengang 16-17 ansatte samt fysioterapeuter og læge. Hun husker, at der kunne være kø i forbindelse med den månedlige indbetaling af kontingent. I mange familier var det den vigtigste udgift, da man var ilde-

Jonna Hansen havde som opgave at passe telefonen i den fysiurgiske klinik på 1. sal. Lægerne kunne ordinere behandling i klinikken, der var ledet af Dr. Rossing. Der var tilbud om kortbølgebehandling, massage, gymnastik, varme og kolde "pakninger", strækbehandlinger. Fysiurgisk behandling overgik til amtet, da sygekassen lukkede. Nu er opgaven tilbage i kommunen i form af Sundhedscentret.

Annonce i Hvidovre Avis

stedt, hvis man blev syg og ikke havde fået betalt kontingent. Man havde en sygekassebog, hvori indbetalingen blev stemplet i. Denne bog havde man så med f.eks. ved lægebesøg.

I 1969 gik sygekassen over til at bruge hulkort som medlemsbevis. Det var en næsten sensationel ændring. Hulkortet blev forløberen for sygesikringsbeviset.

Sygekassen var en god arbejdsplads. Når der var personalefest med deltagelse af bestyrelsesmedlemmerne, kom damerne i lange kjoler. Der var levende musik.

Jeg husker særligt 4 af kollegaerne. Robert Jensen, der var bogholder og omkom ved en ulykke i Sverige. Erik Mikkelsen, der var forretningsfører og fortsatte i amtet. Grete Petersen, som var min nabo, foreslog mig at

Jonna Hansens erindringsgave, Hvidovre Sygekasse. "Tandpine", figur fra Bing & Grøndahl. Fotograf: Jonna Hansen.

Side 82

blive ansat i sygekassen. Grete Petersen blev senere socialchef i Hvidovre Kommune. Erik Eldrup, der lige som jeg selv fik ansættelse i kommunens afdeling for sygesikring og dagpenge, da sygekassen opgaver blev overflyttet til kommunen. I 1992 gik jeg på efterløn efter et godt arbejdsliv med spændende og varierede opgaver.

Det skal også med, at de ansatte i sygekassen fik en erindringsgave, da sygekassen lukkede. Vi fik hver en af de små Bing & Grøndal figurer, der forestillede et barn med enten tand, øre, mave- eller hovedpine. På figuren stod der med guldbogstaver "Hvidovre Sygekasse".

Nogen vil måske spørge om hvad, der blev af sygekassernes formue, da sygekasserne blev nedlagt. Den blev indbetalt til den nystiftede "Helsefonden", der støtter forskning, forsøg og udvikling inden for det sociale og sundhedsmæssige område.

Sygekassens faner

Et særligt kapitel i sygekassens historie gekassens to faner, der i dag hænger bag glas og i ramme på Forstadsmuseet i Avedørelejren.

Det var den daværende formand for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, Jens Kristensen, der tog initiativ til at redde og restaurere de to faner. Hvidovre Kommune og en anonym bidragyder betalte i 1983 62.000 kr. for at sikre fanerne mod angreb af enhver art. Restaureringen blev udført på Nationalmuseets afdeling i Brede og fanerne blev hentet hjem derfra den 12.11.1985.[8]

Den ældste fane, der var blevet indviet ved en festlighed på Stengaarden i 1893, blev ophængt i rådhusets nye fløj (Fløj A), hvor socialforvaltningen havde til huse og løste de gamle sygekasseopgaver.

Den anden fane blev ophængt i den gamle sygekassebygning på Høvedstensvej, hvor stadsingeniøren havde kontor.

Faner er for militæret, fagbevægelsen, partier, foreninger, spejderkorps mv. et uvurderligt og kostbart symbol. Fanen anvendes i såvel festlige som alvorlige stunder.

Sygekassens faner har været med, når medlemmer er blevet begravet eller bisat. **Skulle nogen af medlemmerne ligge ind med fotos af fanerne, når de var i brug, så modtager museet gerne besked herom.**

Det har desværre ikke været muligt at affotografere sygekassefanerne på forstadsmuseet i en ordentlig kvalitet. Nedenfor ses et smukt eksempel på fane fra Skorstensfeierlauget. Muligvis har sygekassefanernes "klæde/fane" siddet fastgjort på en vandret arm på fanestangen ligesom Skorstensfeierlaugets.

(Se side 11)

8 Medlemsblad 4-1985.

Lokalhistorisk Forening for Brøndby indbyder:

Mandag den 31. august holder vi det planlagte foredrag om Brøndby Pop Club i teatersalen på UCN, Nykær 44. Det bliver kl. 19 - 20:30, og derefter holder vi den udskudte generalforsamling. Foredraget bliver naturligvis annonceret bredt, så også ikke-medlemmer kan deltage for de sædvanlige 25 kr. Vi er nødt til at vide cirka hvor mange vi bliver, og **derfor beder vi om tilmelding på lokalhistorie.nemtilmeld.dk/3/**

Sygekasse i Avedøre

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre var ikke med, da Glostrup Sogns sygekasse blev stiftet i 1866. Avedøre meldte sig i stedet ind i Brøndbyøster Sygekasse og Sygeplejeforening, da den blev stiftet i 1882.

I 1960 blev der vedtaget en lov, hvorefter, der kun kunne være én sygekasse i hver kommune.

Derfor blev Avedøreområdet fra 1.1.1962 en del af Glostrup Bys Sygekasse. Glostrup kommunalbestyrelse tilkendegav, at medlemmerne i Avedøre ikke måtte blive dårligere stillet end medlemmerne i Glostrup. Det betød, at der kom et indbetalingskontor i Avedøre. Sygekassen købte et hus på Rosmosevej 51, hvor sygekassen fik kontor.

Sygekassens medarbejdere ønskede en turnusordning således, at man ikke hele tiden skulle gøre tjeneste i Avedøreafdelingen. Det blev afslået af sygekassens bestyrelse. I stedet fik medarbejderne i Avedøre et løntillæg – "Avedøre-tillæg"

I 1967 flyttede kontoret ind i en kontorpavillon på Avedøre Tværvej 15 og fik derved en placering i forbindelse med Glostrup Kommunes filialkontor på Avedøre Tværvej.

3-4 personer fra Avedøre var medlemmer af sygekassens repræsentantskab og Skoleinspektør Henry Aabo var næstformand i sygekassens bestyrelse fra 1962-73. Aabo nævnes også specifikt i en sang fra 100 års jubilæumsfesten i 1966:

Henry Aabo 1904 - 1976 [1]

"Også Avedøre har man slugt
(HENRY AABO fulgte med i købet
Og han repræsenterer sig jo smukt)."

Aabo havde også været med i sygekassearbejdet i Brøndbyøster sygekasse. Således skrev Leif Rasmussen i en artikel i medlemsblad nr. 2-1994 om sygekassen i 1950erne: Flytning skulle meldes til sygekassen. Det foregik på den gamle Avedøre Skole på Byvej, hvor overlærer Aabo var kasserer. Senere blev kontingentet krævet op på bopælen. Hver måned blev der banket på døren med et "Goddav, det er fra sygekassen". Det kostede 7 kr. om måneden, og når man så havde betalt, blev stemplet taget op af lommen og kortet blev stemplet, så man var sikret en måned fremover. Hvis man ikke havde nogle penge, kunne man godt få udsættelse, men så måtte man selv henvende sig hos inkassatoren for at betale restancen.

Det hører også med til sygekassehistorien for Avedøre, at der havde været en særlig sygekasseopkræver i Avedøre. I 1930erne var det Valdemar Bagge. Hans søn, Helge Bagge blev senere suppleant til repræsentantskabet i sygekassen i Glostrup

1 Vikar ved Avedøres 2. skole – 1928 Lærer ved Avedøres 3. skole 1930-56 - Skoleinspektør ved Avedøres 4. skole 1956-73 - Medlem af Glostrup Kommunalbestyrelse (A) - Medlem af Avedøre Idrætsforenings bestyrelse. - Medlem af menighedsrådet. - Næstformand i Glostrup Sygekasses bestyrelse. - I det hele taget et aktivt foreningsmenneske.

Skorstensfeierlaugets fane
før og efter restaurering

SPIS I CAFÉ HJERTETRÆET

Cafeén er:

- et spisested, hvor man kan få et billigt måltid mad eller en kop kaffe.
- et sted hvor man kan møde andre mennesker.
- et sted, hvor der kan holdes gravkaffe eller reception efter en kirkelig handling som fx, dåb.
- et kulturtilbud med foredrag, vise-sang, bankospil, m.m.
- et sted, hvor man kan få omsorg både som personale og besøgende og få hjælp til at komme videre, hvis man har brug for det.

Priser:

Almindeligt smørrebrød 12,- kr.
Luksus smørrebrød 25,- kr.
Dagens salat 40,- kr.
Dagens salat stor 55,- kr.
Franskbrød m. 2 skiver ost 25,- kr
Dagens ret 40,- kr.
Dagens ret stor 55,- kr.
Ekstra kød fra 5,- kr.

Dagens kage/dessert 15,- kr.

Sodavand lille 10,- kr.
Sodavand stor 14,- kr.
1 glas mælk 5,- kr.
1 glas juice 10,- kr.

Spis brunch den 1. fredag
i måneden for kun 75 kr.
(nu også med røget laks, tebirkes og wienerbrød)
Her får du billig og sund mad af gode råvarer i hyggelige omgivelser.
Få dig en tur ud af det og besøge os.
Kom alene eller tag en ven med.

Café Hjertetræet i Avedøre Kirke
Trædrejerporten 6, 2650 Hvidovre
Tlf.: 21162603, mobil: 20866464,
E-mail: laul@avedoere-kirke.dk
Roxana: mobil: 21162558
Åbningstider alle hverdage
fra kl. 10.00 til 14.00

https://www.avedoere-kirke.dk/cafe-hjertetraeet/

Hvidovre Nord for banen

Af Jens Frederik Jørgensen

Udefrakommende undrer sig ofte over, at jernbanen ikke er kommunegrænsen mellem Hvidovre og Rødovre. Sådant er det ikke. Nord for Roskildebanen ligger også en del af Hvidovre, ganske vist med postnummer 2610 Rødovre. Beboerne er ikke orienteret mod Rødovre, men oplever sig klart som en del af Hvidovre.[1]

I denne og et par efterfølgende artikler vil jeg prøve at bidrage til at fortælle historien om den del af Hvidovre og fortælle historier fra området.

Hvidovre Station (trinbræt) og stationskiosk ved viadukten ved Hvidovrevej. - Foto: Forstadsmuseet

Toget stopper i Hvidovre

En jernbaneforbindelse og en station var i mange år i 1. halvdel af 1900-tallet startskuddet til byudvikling. Det være sig stationsbyer i provinsen, men også bydele i hovedstadsområdet.

Hvidovre er også et eksempel herpå. Fra 6.10.1935 stoppede toget i Hvidovre. Der var ganske vist ikke tale om en station. Trinbrættet hed officielt "Hvidovre Holdeplads" og lå på sydvestsiden af Hvidovrevej. S-toget med tilhørende station blev åbnet 17.6.1953.

Hvidovre Avis spåede i 1935, at det nye tiltag ville blive fuldstændig revolutionerende og en Appelsin i Turbanen for kommunen: Udviklingen af Kommunen til den side, har hidtil staaet noget i Stampe, hvilket de trafikale Forhold har været Aarsagen til. Men efter at disse Arealer nu saa godt som flyttes en halv Time nærmere Raadhuspladsen, vil der sikkert her sætte en Udvikling og Bebyggelse ind, som vi ikke før har set i Kommunen.[2]

1 I nr.3-2011 og nr.2-2012 refereres artikel af forfatteren Thøger Birkeland om stoltheden ved at bo i Hvidovre. Birkeland boede Nordvang 6 fra 1968 til sin død i 2011.

2 Kilde: Hvidovre Avis 1935 og Forstadsmuseet.

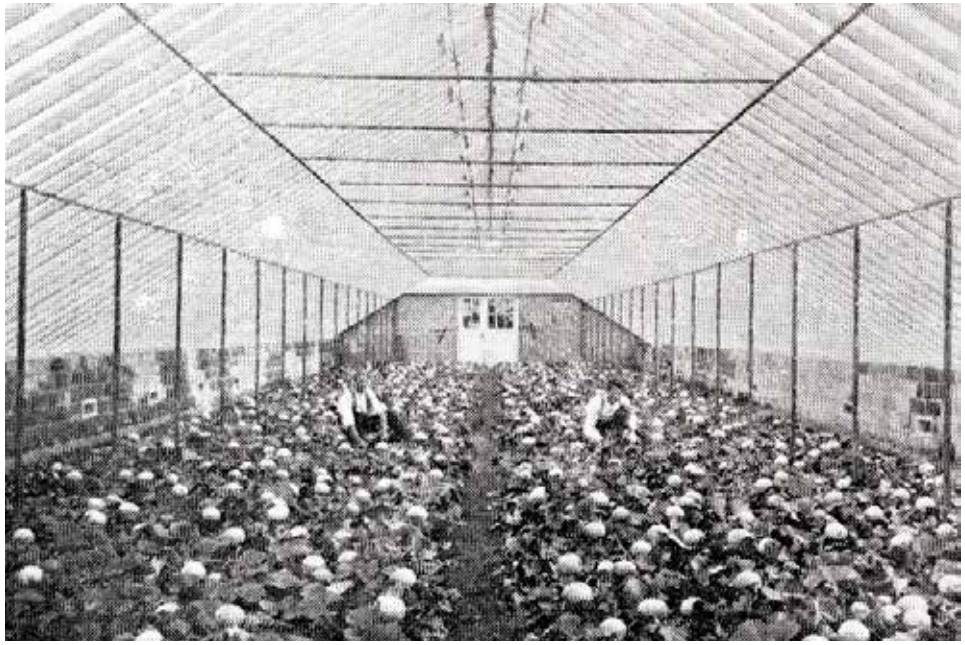

Fra P.O. Kristensens gartneri – drivhuse. Kilde: Valby Lokalhistoriske Selskab og Arkiv

Gartneriets udstykkes

Handelsgartner P. O. Kristensens gartneri havde øje herfor. Han havde i 1912 grundlagt et gartneri med adresse Vigerslevvej 116. Arealet blev flere gange udvidet, og i 1930erne ejede han hele arealet nord for banen og øst for Hvidovrevej[3]. Her drev han et stort grøntgartneri med drivhuse og mistbænke. Hovedafgrøderne var meloner, jordbær, tomater og blomkål. Herudover avlede han blomkålsfrø, der blev tærsket på stedet og solgt til Amerika.[4]

I 1933 var arealet blevet udstykket i 41 villaparceller. I foråret 1936 havde ejendomsmægler Jens Jacobsen solgt 18 villaparceller, og de første huse var ved at blive opført i det, der hedder "Damhusparkens Villaby".[5]

(Her ville det være fint, og lette læsningen, hvis der kunne indsættes et kortudsnit over området. Måske et foto af området taget med drone?))

I 1936 skrev ejendomsmægleren til sognerådet, at *"der i nærmeste Fremtid ville rejse sig et Villakvarter, som kan blive en Pryd for Sognet og et godt Aktiv i skattemæssig Henseende"*. Lige nu var det blevet komplet umuligt at sælge flere grunde på grund af Hr. Henriksens Fedtfabrik, som var beliggende på hjørnet af Vojensvej og Hvidovrevej. *"Den var mere Losseplads end Fabrik. Den var med sin Grimhed en Skændsel for Kvarteret, og var næppe i Overensstemmelse med Byggevedtægterne"*.

3 Matr.nr 3c og 42 a af Hvidovre By og Sogn, og matr.nr. 7d og 17 d af Rødovre.

4 "Danske Gartnerivirksomheder, bind 2, 1935.

5 I forbindelse med salg af de første parceller omtales området som "Viaduktgaardens Udstykning".

Sognerådet bad Peter O. Kristensen *"foranledige Fedtfabrikken (Olierenseriet) nedrevet og fjernet fra grunden inden for 14 dage"*.

Huse skyder hurtigt op

Så kom der gang i salg af grunde og i byggeriet. Der blev søgt om 13 byggetilladelser i 1936, og de to første byggerier (Dæmningen 36 og Nordvang 9) stod færdige og fik bygningsattest i 1936.[6]

Der blev i 1937 givet 13 byggetilladelser, 11 byggetilladelser i 1938 og 6 i 1939. På grund af 2. verdenskrig faldt antallet af byggetilladelser - 1 i 1941 og 1 i 1945. Efter krigen var der kun 3 ubebyggede parceller tilbage, og den sidste fik byggetilladelse i 1957 (Nordvang 6).

Husene er meget forskelligartede. De huse, der minder om bungalows, har som oftest et lidt større grundareal end de bungalows, som der i øvrigt findes mange af i Hvidovre. Der er kælder og stueetage. Husene er bygget med gule mursten. Der kom WC i alle husene – trykvandet var kommet til området. De fleste huse havde brændefyret centralvarme. Fra slutningen af 1950erne blev brændefyret erstattet med en oliefyret kedel.

De fleste af husene var på 85-95 m2 i grundplan, enkelte lidt mindre og enkelte lidt større, 100-105 m2. I kælderen var der typisk brændsels- og fyrrum, vaskerum, tørrerum og viktualierum. I flere tilfælde var der også garage i kælderen. Det siger lidt om ejernes økonomiske formåen. I stueetagen var der i huse på under 80 m2 opholdsstue, spisestue, soveværelse, køkken og bad/WC. I de lidt større huse var der også plads til et kammer.

På Dæmningens sydside blev der opført 6 huse i to etager, dobbelthuse og 2-familiehuse.

Det var ikke altid en arkitekt, der udarbejdede husets tegninger. Håndværksmestre og entreprenører stod selv for tegninger til de huse, de byggede og solgte, når de stod færdige.

Arkitekt Holger Andersen, Allégade, Frederiksberg har tegnet 6 af husene, arkitekt Boesen, Rødovre 4 huse og Hvidovrearkitekten, Vennike 3 huse.

Ved gennemsyn af byggesagerne sidder man tilbage med det indtryk, at det sjældent var husenes første beboere, der gennemførte byggeriet.

Peter O. Kristensen beholdt selv to parceller og byggede sit eget hus på Dæmningen 59. I huset var der ifølge bygningstegningen et herreværelse! Dæmningen 61 frasolgte han i 1955, og grunden blev bebygget samme år.

Husene på nordsiden af Nordkærsvej ligger i Rødovre Kommune. Lige så snart beboerne træder ud ad havelågen og står på fortovet, da står de i Hvidovre Kommune! Det kan forekomme mærkeligt, men det er nok en meget praktisk foranstaltning, Hvis vejmidten havde været kommunegrænse mellem Hvidovre og Rødovre, skulle kommunerne hver især have vedligeholdt halvdelen af vejen.

Grundejerforeningens virke

I 1937 tog Peter O. Kristensen initiativ til, at der blev stiftet en grundejerforening for området - "Damhusparkens Villaby".[7] Anledningen var, at nogle af de første beboere

6 Kilde: Hvidovre kommunes digitale byggesagsarkiv – www.filarkiv.dk

7 Forstadsmuseet har fået grundejerforeningens protokoller fra 1937-77 samt andet materiale fra bestyrelsens arbejde.

Fortovsfliserne ender på Nordkærvej, hvor broen lå. Det samme ses på Leopardvej, hvor broen endte. Stadig en gammel låge i hegnet langs Damhusåen/Harrestrup Å, som broen førte over.
Foto: Jens Frederik Jørgensen, maj 2020.

ønskede opsat vejbelysning. Derefter kom vejnavnene på plads. Dæmningen havde i starten heddet "Vojensvejs forlængelse".

Trafikken på Dæmningen var et tilbagevendende emne i grundejerforeningens arbejde. I 1937 var brandstationen på Dæmningen blevet etableret på en del af Kristensens jorde. Københavns kommune anlagde i 1942 en fast bro over åen ved Dæmningen. Udrykningskøretøjer og trafik ind mod byen gav anledning til mange klager, så vejen har haft en omtumlet tilværelse, snart åben for gennemkørsel og snart kun færdsel for cykler og gående. Dæmningen blev offentlig vej i 1953, og de øvrige veje blev overtaget af kommunen i begyndelsen af 1970erne.

Naboskabet til Damhusåen/Harrestrup Å har også været et tilbagevendende problem på grund af lugtgener og oversvømmelsesskader.

I 1938 anlagte Kristensen en bro over åen for enden af Nordkærsvej. Han ejede nemlig jord på begge sider af åen. Senere overdrog Kristensen broen til grundejerforeningen, der fik pligt til at holde den vedlige og ret til at færdes på broen. I 1961 blev broen, der førte over til Leopardvej, spærret, da den var uforsvarlig at benytte. Behovet for broen var ikke længere til stede, så den blev nedlagt. Med lidt god vilje (og fantasi) kan man stadig ane, hvor broen har ligget.

Annelise Damm Olesen og hendes familie boede i et af rækkehusene på Leopardvej (Rødovre), så hun kom til at gå i skole på Hendriksholm Skole. Da hun var 9 år, flyttede familien til Nordkærvej 12., og hun kom til at gå på Holmegårdsskolen. Annelise Damm Olesen fortæller, at det sydligste rækkehus på Leopardvej – nr. 39 - hørte til i Hvidovre kommune indtil 1974. Da broen over åen var blevet nedlagt i 1961, var det naturligt, at huset blev indlemmet i Rødovre Kommune.

Også naboskabet til jernbanen har givet anledning til diskussioner i grundejerforeningen. I 1950 fik parcellerne på Dæmningens sydside eksproprieret et areal, der skulle bruges til anlæg af et nyt godspor fra Vigerslev Godsstation ("Hvidovre Fjern"). De store godstog gav, efter at have ventet

på signal til at køre ind på sporet mod vest, anledning til kraftig støj, da lokomotiverne måtte "gasse" voldsomt op for at komme op i fart.

I 1974 syntes et par medlemmer, at der ikke længere var behov for grundejerforeningen og foreslog den derfor nedlagt. Men pligten til medlemskab af grundejerforeningen er tinglyst, så forslaget kunne ikke realitetsbehandles.

I forbindelse med grundejerforeningens 25års jubilæum i 1962 sammenfattede formanden, H. Christensen, Dæmningen 67 en beskrivelse af kvarteret med følgende ord. "Det har været et fredeligt og hyggeligt kvarter, og sladder og intriger har jeg ikke mærket noget til".

Forstadsmuseet vil gerne have fotos af husene i området, gerne fra perioden 1936-86.

Damhusåen/Harrestrup Å set mod nord ved vendepladsen på Nordkærvej.
Foto: Jens Frederik Jørgensen, maj 2020.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Side 90

Om enfamiliehuset, villaen og parcelhuset….

Af Poul Sverrild

.. kender vi det, og passer vi på det? [1]

Det almindelige danske enfamiliehuskvarter er bygget op over et stramt vejnet, som sikrer regulære firkantede grunde til flest muligt. Foto: Forstadsmuseet

Enfamiliehuset er i dag en selvfølgelig dansk boligform. For et par generationer siden var enfamiliehuset den drømmebolig, der så småt var ved at blive opnåelig for de mange, og endnu før var det en boligform for de få. Enfamiliehuset er blevet den boligform, hvor de fleste af os bor, og vi, der bor der, elsker naturligvis vores hjem. Der har imidlertid altid været andre, som var mindre glade for vores huse, hvis de ikke lige var i kategorien: villa.

Kært barn har mange navne, og det gælder også enfamiliehuset: Villa/parcelhus/bungalow/murermesterhus/selvbyggerhus/medbyghus/typehus/arkitekttegnet typehus osv.,,osv. Viften er bred, der er noget for enhver, og viften er med tiden blevet stadig bredere. Tidligere var der ikke så mange former at vælge imellem, for enfamiliehuset som boligform i byen er ikke så gammelt et fænomen.

Danmarks industrialisering i midten af 1800 -tallet ændrede mange ting, og én bivirkning var, at byernes boligmarked blev revolutioneret. Hvor boligen tidligere havde været knyttet til arbejdstagernes arbejdspladser, blev den efterhånden for de fleste knyttet til familien og helt uafhængig af arbejdspladsen. I løbet af få årtier udkrystalliserede den industrialiserede by de to boligformer, der gennem de følgende 150 år kom til at dominere den danske boligkultur og skabte det boligmarked, vi kender i dag.

Den ene boligform var lejlighedsejendommen i flere etager, som fra at være et rent by-fænomen også kom til at udgøre et centralt element i de nye forstæder. Den anden boligform var det moderne enfamiliehus, som på den ene side havde rødder i klassisk villakultur og på den anden side i den mindrebemidlede landbefolknings bygningskultur.

1Denne artikel er en bearbejdning af artiklen Enfamiliehuset - danskernes drømmebolig af samme forfatter bragt i by & land nr. 123, juni 2019

I løbet af de efterfølgende 150 år blev den nye - og i dag dominerende danske by-form - forstaden udviklet og udfoldet. Her mangedobledes de ældre bykerners arealer og her udvikledes bymæssighed i nye former og strukturer, som overvejende blev bebygget med de to nævnte boligformer.

En voksende succes

Over hele landet spredte villa- og parcelhuskvarterer sig - og gør det stadig. Undersøgelse efter undersøgelse påviser nu som før, at dette er den bolig- og bosættelsesform, som danskerne foretrækker. Enfamiliehusets vigtigste og naturlige levested blev forstæderne, men det har i efterkrigstiden også bredt sig ud i det åbne land både som fritliggende, i tilknytning til en landejendom og i små klumper som 'forstadskvarterer' til landsbyer. Enfamiliehuset har været med til at udviske skellet mellem land og by.

I Hvidovre kommune dukkede de første enfamiliehuse, der ikke var knyttet til landbrug og gartneri, op lige omkring 1910. De markerede ankomsten af en helt ny slags Hvidovreborger, pendleren. Med arbejdsplads i byen og bopæl i cykelafstand i grønne og landlige omgivelser levede livsformen op til tidens bedste idealer og drømme om 'havebyen'. På godt hundrede år er det blevet til næsten 7.000 enfamiliehuse i kommunen. Dertil kommer godt 3.000 dobbelt-, kæde og rækkehuse, som er de andre varianter af den havebolig, der er blevet vores ideal.

De tidlige enfamiliehuse i Hvidovre kan overordnet placeres i to grupper: de regulære villainspirerede og ofte arkitekttegnede teglstenshuse og de irregulære, selvbyggede huse ofte opført af lette materialer. Der blev opført enkelte store villaer, der ofte kan genkendes på, at det ikke har været nødvendigt at bygge til på dem, men hovedparten af enfamiliehusene i Hvidovre er ombygget og afspejler, at det ikke var overklassen, der byggede her. Så på grund af økonomi og kronologi blev rigtig mange huse i Hvidovre bygget småt, og først senere blev der råd til at bygge ud. Sådan er det ikke alle steder.

Ser man på de danske enfamiliehuses størrelse opgjort i 2016, så ligger de største ikke overraskende i Gentofte og på Frederiksberg, hvor gennemsnitsarealet er henholds-

Villa Justitia lå på Hvidovrevej 79 (oprindelig Hvidovre Torvevej 35) blev opført i 1916 som bolig for landbetjent Harplod. I de landlige omgivelser matchede den moderne, men gedigne villa ejerens autoritet. Huset blev uden diskussion nedrevet i 1980'erne. Foto: Forstadsmuseet.

Side 92

vis 173m2 og 186 m2. I den anden ende af skalaen ligger de to gamle forstadskommuner, Rødovre og Hvidovre med gennemsnitsarealer på henholdsvis 122m2 og 126 m2.

Disse boligstørrelser repræsenterer alle husene fra de ældste til de nyeste. men de nybyggede huses areal er vokset voldsomt gennem hele det 20. århundrede. I 2019 var den gennemsnitlige størrelse på nybyggede enfamiliehuse i hele landet 210m2, hvor det i 1959 var 113m2 - noget af en stigning.

Bag de tal ligger en velkendt byudviklingshistorie med en klar social profil. Men der ligger også en kronologi, hvor de gamle enfamiliehuse i Hvidovre og Rødovre fra årtierne inden 2. verdenskrig naturligvis var væsentlig mindre end efterkrigstidshusene i for eksempel Greve og Solrød kommuner, hvor husene er næsten 20 m2 større. En anden historie er så, at der også har været en stærk tendens til, at husene i provinsen var større end de tilsvarende omkring København - formentlig blandt andet på grund af provinsens lavere grundpriser.

Passer vi på successen?

I 2011 udgjorde fritliggende enfamiliehuse 44 % af Danmarks samlede boligmasse, mens kun 39% var etageboliger. De resterende 17 % var andre boligformer som for eksempel ovennævnte række-, kæde- og dobbelthuse, som jo er varianter af enfamiliehuset mere, end de slægter etageboligen på. Det betyder, at enfamiliehuset er den altdominerende hustype i Danmark, for ved indgangen til 2019 udgjorde den totale mængde af boligbygninger 1.469.086 huse. Af disse var ikke færre end de 1.113.918 enfamiliehuse, og resten var sammensat af rækkehuse, etageboliger og 'anden beboelse'.

Når vi sammenholder enfamiliehusenes overvældende andel af bygningsmassen sammen med, at næsten 90% af enfamiliehusene samtidig er beboet af deres ejere, står vi overfor et markant kulturelt, nationalt fænomen, som rækker langt videre end til husenes arkitektur. Enfamiliehuset rummer om noget dansk kultur. Det kan fastslås, at enfamiliehuset som boligbygning udtrykker en bærende dansk værdi, som ikke mindst har ejerskab som fundament, men som også rummer et nært forhold til matriklens jord og til jordens anvendel-

Selv om enfamiliehusene ligger som et tilsyneladende ensartet tæppe over store dele af forstadslandskaberne, så viser forskellene på de enkelte kvarterer sig tydeligt, når man kommer ned i gadeplan. Strandhaven, Avedøre. Foto: Poul Sverrild

sesmuligheder - skiftende over tid. Vores forkærlighed for boligen på jorden og for den private brugsret til det omgivende areal spejler en kultur, der ikke er langt fra det, de fleste tilflyttere til byen kom fra - landet.

Med enfamiliehusenes helt overvældende succes, deres voldsomme antal og deres kulturelle betydning for de seneste 150 års danske bygnings-, bolig-, social- og familiehistorie skulle man forvente, at vores foretrukne boligform også havde en central placering i vores praksis indenfor bygningsfredning og bygningsbevaring, men det er ikke tilfældet.

I 2018 var 7.102 bygninger bygningsfredet, men blandt dem var blot 769 anført som parcelhuse. Det tal skal ses i relation til, at der var 1.099 fredede etageejendomme. Den tredje gruppe boliger med urban oprindelse er de mindre populære række-, kæde- og dobbelthuse, hvoraf ikke færre end 614 er bygningsfredede.

Som en sidebemærkning skal nævnes, at der i Hvidovre ikke er bygningsfredet nogen boligbygning, men nærmest til en fredning kommer også i Hvidovre boligkomplekser, idet Grenhusene tegnet af Svenn Eske Kristensen er indstillet til fredning af Landsforeningen for Landskabs- og Bygningskultur, og Bredalsparken tegnet af samme arkitekt omtales af Slots- og Kulturstyrelsen som

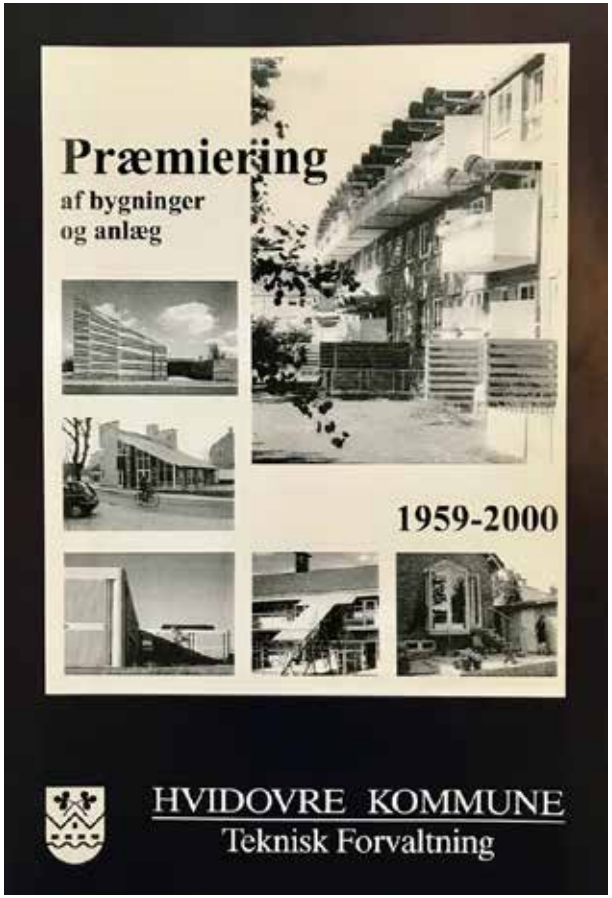

Hvidovre Kommune har gennem godt 60 år præmieret gode byggerier, og blandt det præmierede har gennem årene været mange enfamiliehuse.

værende blandt de absolut bedste parkbebyggelser i Danmark. Derimod har Hvidovre blandt sine 7.000 enfamiliehuse ingen, der blot har nærmet sig en fredningsindstilling.

Med den nævnte fordeling af antal fredninger på henholdsvis enfamiliehuse og etageejendomme og antallet af bygninger i de to kategorier følger, at enfamiliehusene i forhold til deres antal og historiske betydning

Side 94

er stærkt underrepræsenteret i vores fredningspraksis. Det kan forekomme underligt, men det hænger formentlig ikke mindst sammen med, at énfamiliehuset i alle andre udgaver end den eksklusivt arkitekttegnede, har været genstand for den hån og nedladenhed, som 'almindeligheden' sædvanligvis udsættes for af meningsdannere. Et ord som 'ligusterfascist' er ikke blevet til blandt de lykkelige enfamiliehusejere, men blandt meningsdannere, der har den indre by som kulturelt forbillede.

I Hvidovre har vi gennem mere end et halvt århundrede præmieret særlig gode nybyggerier og tilbygninger, og her finder vi - ikke mindst i de tidlige år - enfamiliehuse, og de er alle sammen registreret som bevaringsværdige og de er dermed som udgangspunkt beskyttede og sikrede for eftertiden. Den beskyttelse gælder dog kun, indtil en siddende kommunalbestyrelse mener noget andet om bevaringsværdien.

Hvad freder vi?

Blandt enfamiliehusene har der historisk været stærkest fokus på den borgerlige villa. Det er her skiftende tiders kunst-og arkitekturhistorikere er gået på jagt efter 'de enestående værker', fra 1800-tallets sidste og 1900-tallets første årtier. De er efterfølgende skrevet ind i arkitekturhistorien som en perlerække af stilhistoriske og personlige værker, og meget naturligt er det også blandt dem, fredningsindsatsen først har foldet sig ud.

Dette fokus på bevaringsværdierne i enkeltstående huse (værker) tegnet af markante arkitekter (genier) var meget naturligt at have i tiden før 1. Verdenskrig, men kursen fortsatte forbløffende uforandret ind i det 20. århundredes ellers mere demokratiske kulturelle landskab.

Den tilsyneladende interesse for de demokratiske bevægelser i det 20. århundrede blev i bevaringsarbejdet rettet mod de kollektive bebyggelsesplaner, hvor til dels de samme arkitekter i pagt med tidens fremadskridende først socialfilantropiske, senere selvorganiserede boligpolitiske aktiviteter udmøntede sig i for eksempel byggeforeninger for de bredere lag i befolkningen. Men interesse for den demokratisering af adgangen til det gode boligliv, der både kom til udtryk i etageboligsektoren og i enfamiliehussektoren, hang fast ved etageboligerne og levnede på enfamiliehusområdet fortsat kun plads til det elitære.

Det officielle syn på enfamiliehuset har været styret af det klassiske blik på først villabyggeriets arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter og senere også på de arkitektdominerede boligtypologier som for eksempel forrige århundredskiftes byggeforeninger og de efterfølgende bygningskulturelle bevægelser som 'Bedre Byggeskik'. Den indfaldsvinkel har som sideeffekt kastet skygger over alternative kulturhistorisk og byggeteknologisk betydningsfulde kulturelle udtryk og bevægelser som for eksempel satte aftryk i de titusindvis af individuelt opførte enfamiliehuse, som i samme periode skaffede den største gruppe af danskerne tag over hovedet.

Bedre Byggeskik er også til stede i Hvidovre, selv om de bedste eksempler for længst er nedrevet. Men det stærke fokus på Bedre Byggeskik har for eksempel skygget for en anden organisation, 'Centralforeningen for Parcelforeninger og Villaejere i København og Omegn', som spillede en langt større rolle i en kommune som Hvidovre. Her stod foreningen bag opførelsen af en lang række villaer, som var karakteriseret ved at rette sig mod en bredere del af befolkningen end de huse, som Bedre Byggeskik stod for. Det ville være oplagt at frede et af Centralforeningens huse, men om det nås, inden de alle er revet ned, er usikkert.

Enfamiliehusets 150 års historie er lang periode, og den dækker derfor naturligt over både mange bevægelser, typologier og tidsbundne variationer. Så at forholde sig til Danmarks godt en million enfamiliehuse - eller bare Hvidovres 7.000 - kræver både

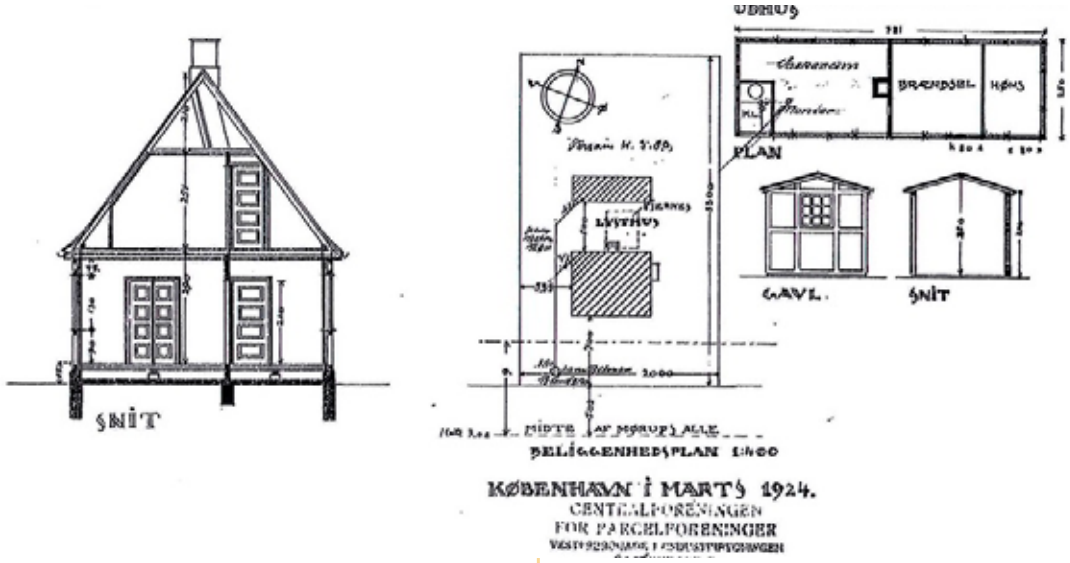

Centralforeningens modeltegninger til overkommelige huse for de bredere befolkningslag var tegnet af en række af de samme arkitekter, der leverede til Bedre Byggeskik. Udsnit af tegning i 'Halvtres Haveboliger' udgivet af Centralforeningen i 1921.

viden og overblik, så en kategorisering kan danne grundlag for bevaringsarbejdet.

De tidlige borgerlige villaer fra 1800 tallets sidste årtier står som nævnt stærkt i både arkitektur- og bygningsbevaringshistorien - og gør det med rette. Men det er også en bygningsmasse, der ligesom de fredede herregårde, repræsenterer størrelsesmæssigt stærkt begrænsede grupper.

De brede enfamiliehuskulturer, som har forandret det danske bylandskab (og såmænd også dele af det åbne land) radikalt, er imidlertid langt mere kompleks, end det billede, litteraturen og statens fredningslister præsenterer. Den danske enfamiliehuskultur er blevet fortolket som et resultat af 'kulturel nedsivning' (de højere klassers normer har over tid påvirket de bredere klasser). Det er den fortælling, der historisk er blevet hævdet. En anden fortolkningsmulighed med større relevans for de første mange årtier af enfamiliehuskulturen er, at hovedmængden af huse blev til i en nødvendighedskultur, hvor store grupper af landboere, der flyttede til de nye forstæder, byggede boliger i krydsfeltet mellem deres baggrundskultur og deres økonomi.

De oversete huse

Allerede i Mellemkrigstiden opførtes over hele landet flere hundrede tusinde enfamiliehuse omkring alle vores byer, og en meget stor andel af bygherrerne tilhørte arbejderklassen. Det var et overvældende antal huse set i forhold til det antal huse, der allerede var opført. Men denne periodes befolknings- og bygningsgruppe er kommet til at stå i skyggen af den endnu større gruppe, som virkeliggjorde samfundsdrømmen om velfærd gennem deres deltagelse i Efterkrigstidens boom for enfamiliehuse. Der kan imidlertid argumenteres for, at mellemkrigstidens enfamiliehusbyggeri repræsenterede en mere radikal samfundsudvikling end den nok så omtalte parcelhushistorie fra efterkrigstiden. Under alle omstændigheder var den fundament for udviklingen efter 2. verdenskrig.

Industrialiseringen indenfor byggesektoren meldte sig tidligt i markedet for enfamiliehuse i form af for eksempel nye byggematerialer. Fra slutningen af 1800-tallet bød talrige industrielt producerede nye tag- og vægmaterialer sig til, og fra 1920-erne også for eksempel præfabrikerede vægmoduler som billige alternativer til de kendte og traditionelle byggematerialer. Det er en

spændende historie, der nuancerer og forklarer boligbyggeriets overordnede vej fra tegl til beton, som er den, vi taler om i dag. Der var mange andre muligheder, der blev prøvet af og praktiseret på vejen frem mod dagens industrialiserede og standardiserede udgave af enfamiliehuset.

Efterkrigstidens hundredtusindvis enfamiliehuse fordeler sig i henseende til kultur, økonomi og teknologi. Der blev selvfølgelig fortsat bygget traditionelt og ustøttet til de selvhjulpne befolkningsgrupper, men hovedmassen af husene blev opført først som statslånshuse og siden - efter 1958 i stigende grad som typehuse. De rummer som hovedgrupper hver for sig meget forskellige kvaliteter som fx statslånshusenes optimering af bygningernes få m2 og typehusenes større boliger, der udviklede rum og funktioner i takt med velstandens skift i retning af nye kulturelle tilstande som ændret ungdomskultur og den eksplosive vækst i andelen af udearbejdende kvinder.

Antallet af enfamiliehuse i efterkrigsårtierne er så voldsomt, at det ikke tillader detaljeret kendskab til hverken de enkelte bygninger eller alle de helheder, de indgår i. Arkitektkonkurrencer, udstillinger og faglitteratur, som markedsførte tidens enfamiliehuse, var hyppige, og det er naturligvis overvejende herfra, de huse, vi dyrker og kender til i dag, stammer. Den landsdækkende og overvældende flade af enfamiliehuse, der kom til at dække landet, rummer imidlertid helt andre fortællinger, som i kraft af at være lokale, provinsielle eller på anden måde uinteressante for de meningsdannende kredse, aldrig er kommet i øjenhøjde med meningsdannerne.

Husene og deres kvarterer er også blevet tolket på baggrund af Efterkrigstidens udbredte accept af angelsaksiske opfattelser og tolkninger. Fagfolk har haft en udbredt tilbøjelighed til at tolke denne del af vores boligkultur i amerikansk, og derfor er enfamiliehuskvartererne både blevet set som base for ukultiverede, materialistiske strømninger og siden som miljømæssigt problematiske områder. Enfamiliehuskvartererne omtales som for arealkrævende og for trafikalt uhensigtsmæssige - helt i forlængelse af amerikansk kritik. Danske forhold er fundamentalt anderledes, og når det handler om de københavnske forstæder er det vanskeligt at forestille sig mindre arealkrævende eller mere pendlingsegnede boligformer, når det sammenholdes med boligkvaliteten og danskernes iboende drøm om jord.

Men årtiers kritik har sammen med den overvældende bygningsmasse ført til, at vi har interesseret os alt for lidt for de huse borgerne prioriterer.

Bevaringsværdierne ligger ikke kun i husene

I vores enfamiliehuskultur ligger ikke bare bolig- og kulturhistorie af national betydning, der ligger også arkitektur-, teknologi- og velfærdshistorie - og så den generelt oversete, men meget afgørende landskabshistorie. Enfamiliehuset kan ikke betragtes uden sin have. Haven er det, der skiller enfamiliehuset fra andre boformer, og forestillingerne om det gode liv i haveboligen har fra dag ét (1890'erne) været orienteret mod havens betydning for sundhed. Fra forestillingerne om lys og luft til ideerne om hjemmedyrkningens kvaliteter og økonomiske nødvendighed. Men vi savner endnu bevaringstænkning, der favner de kulturelle helheder, som er blevet udtrykt gennem skiftende generationers udvikling af hus/have-helheden.

Hvor de danske byer udviklede deres gadenet gennem århundreder og fik deres bebyggelser organiseret derefter, fik de nye enfamiliehuskvarterer i forstæderne udstykning, vejnet og bebyggelse i ét hug. De kvarterer, der opstod, fik med ret få undtagelser en ensartet struktur. Langt hovedparten af husene blev opført på grunde i udstykninger med logiske og praktiske vejnet, som tilgodeså det størst mulige antal af regelmæssigt rektangulære parceller, og som ikke krævede særlig forklaring for at finde rundt,

Enfamiliehusets have har altid været dets største kvalitet. Hvad enten det drejede sig om æstetik, sundhed eller nytteværdi.

for de imiterede grundlæggende brokvarterernes regelrette gadenet.

Den type kvarterer finder vi naturligvis i stor skala omkring vores større byer, men også som vedhæng til selv ret små landsbyer dukkede udstykningerne op i Efterkrigstiden.

Først efter 100 år kom 1960'ernes udstykninger af kvarterer med lukkede vejsystemer og trafikseparering. Det var en nyorientering, der skabte énfamiliehuskvarterer, som signalerede nye kulturelle værdier hos det brede huskøbende publikum. Tidens stadig mere omsiggribende fysiske planlægning banede dermed også vejen for en ny internationalisering af enfamiliehuskvarterernes organisering. Bilen blev en forudsætning for nye bebyggelsesstrukturer fordi velstanden muliggjorde det, og 'villa, vovse og Volvo' handlede mere om denne tids parcelhuskultur end om den klassiske villa.

Farvel til historien og mangfoldigheden

Tusindvis af gode danske enfamiliehuse bliver i disse år truet på eksistensen af typehusfirmaer, som ikke mindst med afsæt i de eksisterende huses energiforbrug anbefaler nedrivning med efterfølgende nybyggeri. Det udfordrer os i forhold til de bevaringsværdier, der ligger i de gamle huse og deres haver. For private husejere er energiregnskabet i et nyt hus fristende, men de færreste tænker på, at CO2-regnskabet ved nybyggeri uendelig meget mere belastende.

Det mindst miljøbelastende hus er det, der allerede er bygget, så der er andre gode grunde til bevaring end kulturhistorien.

Vi ved ikke, hvordan vi skal nå at identificere de huse og kulturmiljøer, som vi skal udpege som bevaringsværdige inden nedrivning, for vi ved ikke, hvad det er for huse, vi har liggende i alle vores enfamiliehuskvarterer.

For at kunne sikre danskernes bygningskulturarv fra for eksempel Efterkrigstiden, må vi have viden om det kolossale byggede landskab, dets forudsætninger, visioner, former og teknologier. Vi må arbejde for, at vi på nationalt plan tager énfamiliehuskulturen lige så alvorligt, som vi tidligere har taget landbrugets bygninger eller Efterkrigstidens murede almene byggerier.

Og i Hvidovre bør vi blandt de 7.000 huse få registreret de bevaringsværdier, som findes i husene fra efter 1940, som vi slet ikke har registreret.

Vi skal bevare af hensyn til kulturhistorien, men vi skal også bevare af hensyn til oplevelses- og identitetsværdierne i villakvarterne. I en kommune som Hvidovre, der har mange ældre kvarterer, er det vigtigt at holde fast ved de kvaliteter, vi oplever i dem. For, som Arkitekt Maria Wedel Søe har beskrevet det:

'Der er en årsag til at udtrykket 'hyggeligt gammelt kvarter' er et plusord. Derfor er det sjældent sjovt for naboerne, når der lander et energioptimeret rumskib i stål og glas i en glatbarberet have klos op af deres murermester villa eller et plans 1970'er-hus med gamle æbletræer omkring.'19

Vejene til Hvidovre - Forstadsmuseet indbyder

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Spændende eftermiddage på 'Vejene til Hvidovre'

Over tre fredag eftermiddage fortæller Poul Sverrild fra Forstadsmuseet om Hvidovre, forstæderne og byen.

Med afsæt i sin forskning om udviklingen af forstaden Hvidovre som del af Storkøbenhavn, taler Poul Sverrild om forstadshistorie og bolighistorie. Men det handler først og fremmest om lokaliteten Hvidovre og de livsvilkår, Hvidovre har budt på og udviklet. Der er så meget at undres over, glædes over, grædes over - og begynde at forstå.

Forstaden Hvidovre, kommunen Hvidovre, sognet Hvidovre, fodboldbyen og selvbyggerbyen. Hvidovre som samfundets laboratorium for boligbyggeri, Hvidovre som spisekammer for København, Hvidovre som ferieland, Hvidovre som tilflytterby o.s.v. o.s.v.

Det er alt sammen brikker til et puslespil med hjemstavnen som motiv.

Den kulturhistoriske vinkel handler ofte om, 'hvor det dog blev af': Uskylden, naturen, stilheden, det rene vand, den gode plads og de uplanlagte tumlepladser for børn og unge.

Men den vinkel skal spejles i ankomstvinklen: Hvor kom borgerne fra, hvor kom de gode boliger fra, hvor kom de gode skoler og dagsinstitutionerne fra - hvor kom 'det gode liv i forstaden' fra?

Poul Sverrild præsenterer og diskuterer i tre foredrag, hvorfor og hvordan Hvidovre og forstæderne blev, som de er blevet.

Hvidovre har først som kulturarvskommune og siden som hjemsted for Forstadsmuseet erobret sin egen historie, og nu er den nye viden tilgængelig i bogen 'Vejene til Hvidovre', men den nye viden skal fortsat deles og diskuteres, så den bliver en del af vores identitet.

Datoer: 25. september, 2. oktober, 9. oktober

Tid: **alle dage 13.00 – 15.00**

Sted: **Fægtesalen, Alarmpladsen 7, 2650 Hvidovre**

Pris: **kr. 25,00 pr foredrag, alle tre foredrag kr. 60,00. Entreen dækker også kaffe og kage.**

Link til billetkøb via Forstadsmuseets hjemmeside.

Begrænset deltagerantal, billetterne sælges efter først-til-mølle princippet.

Side 99

Det hvide forklæde, der hang i vinden og blafrede

Af Karen Johansen

Jordemoderen der kæmper sig på vej til fødsel

Fra slutningen af 1743 kunne man i Valby -Hvidovre, møde et lille hus, med et skilt på døren, hvor der stod Jordemoder. Huset lå på et lille stykke jord, måske med en ko, der græssede, og en tørresnor hvor der hang store hvide Forklæder. Det fortalt: Her bor en jordemoder.

Charlotta Maria Brungarten, havde netop d. 27. oktober 1743 bestået jordemoderek-samen, og fik sit første distrikt i Valby-Hvid-ovre. Hun var hermed den første med attest i hånden, der fik retten til jordemoderskiltet på døren i Valby-Hvidovre.

Betingelserne for at blive jordemoder var dengang: At hun var gift, evt enke, og at hun selv havde født. Dernæst skulle hun medbringe en attest fra sin sognepræst, der angav, at hun var ærlig og gudsfrygtig.

Uddannelsen bestod af teoretisk undervis-ning af både en præst og en læge. Præstens undervisning skulle forberede jordemode-ren på at kunne foretage nøddåb, og lægens undervisning i forskellige håndgreb under fødslen. Den praktiske oplæring skete hos en eksamineret jordemoder. Efter 4-6 må-neders oplæring kunne hun indstilles til eksamination hos Den Kongelige forordne-de Commission for Jordemødre.

Oplysninger om vores Charlotta Maria Brungarten var beskedne, som skik var den gang, men vi kan dog følge hende lidt. Vi ved,at hun var beskikket, dvs at hun fik sit eget distrikt- område, og dermed også en sikker, men beskeden indtægt. Formoden-ligt havde hun inden eksamen hjulpet til ved fødsler, altså den gode nabo. Måske i området Valby-Hvidovre.

I 1744 klagede Charlotta Maria Brungarten over, at hendes jordemoderkollegaer på Frederiksberg og i Vigerslev, tog fødsler i hendes distrikt, og derved mistede hun indtægt. En typisk klage på den tid. Det hang sammen med, at når vores Charlotta var blevet kaldt til fødsel, så måtte hun ikke forlade den fødende, før fødslen var overstået, om det så tog 1-2 døgn. I mellemtiden, kunne en anden kvinde i hendes distrikt gå i fødsel, og hvis hun ikke kunne vente på Charlotta, hentede man den nærmeste jordemoder i Vigerslev eller på Frederiksberg. Charlotta ville væk fra sit distrikt, den ringe indtjening og de lange veje, hun måtte gå af ufremkommelige markveje i al slags vejr. Vi ved desværre ikke, hvor jordemoderhuset lå i Valby-Hvidovre.

Hun søgte både i januar, marts og oktober 1745 om at få tildelt et andet distrikt, helst i staden København. Men da det trak ud, tog hun til Fakse. Her blev hun, til hun fik sit eget distrikt i København. Herefter kan vi ikke følge Charlotta Maria Brungarten længere.

Herefter afløste den ene jordemoder efter den anden i Valby-Hvidovre, indtil 1810 hvor hele landet blev inddelt i mange små distrikter med hver deres distriktsjordemoder. På den måde sikrede staten, at alle kvinder havde lige adgang til fødselshjælp af en eksamineret jordemoder, boende indenfor en afstand af ca.10 km.

En del af lønnen var jordemoderboligen- ofte beskeden – med tilhørende græsning til ko, samt brændsel eller et tilsvarende beløb hertil. Den resterende løndel fremkom ved betaling pr fødsel, som i 1792 var 3 mark for en gårdmand, 2 mark hvis det var en husmand, og 1 mark for mindrebemidlede.

Senere med oprettelse af de statsanerkendte Sygekasser fra 1892, blev fødselshjælp gratis for medlemmerne. Jordemoderkassen eller den kendte jordemodertaske blev almindelig i 1860-80. Tasken indhold var et træstetoskop til aflytning af fosterets hjertelyd. En stor klysmasprøjte til olie for at tømme tarmen, og måske et kateter til at tømme blæren. En åreladningskniv til at tappe blod, hvilket var meget uheldigt, hvis den kom i brug, for de kvinder der i forvejen var ved at forbløde.

1750 blev det første jordemoderhus åbnet i København, som senere blev afløst af den Kongelige Fødselsstiftelse. Herfra blev al jordmoderuddannelse udviklet. Det blev også stedet, hvor de ugifte kvinder – ofte tjenestepiger fødte anonymt, og kunne efterlade barnet til bortadoption.

Fødselsstiftelsens dåbsprotokol er ført fra 1759, og er tilgængelig på nettet.

Jordemoderkommisionens protokol over uddannede jordemødre er fra 1739 og opbevares på Rigsarkivet.

Tak for research og billedmateriale til: Aja Høy-Nielsen pens. Skoleleder , Margrit Juhl pens. Sygeplejerske og Magne Juhl pens Overlæge

Hvad er mon historien bag fotoet?

Af Jens Frederik Jørgensen

Modelracerbane i Hvidovre indviet

Hobbybladet „Teknik for alle" indbød i Søndags til Indvielse af en ny Cementbane for Modelracere i Hvidovre. Banen, der ses paa ovenstaaende Billede, ligger ved Brostykkevej og er Skandinaviens første Cementbane for de hurtigkørende Miniaturebiler. Der var mødt mange Mennesker op i det gode Vejr og paa Banen opnaaedes i Dagens Løb Hastigheder paa indtil 110—115 km i Timen for de smaa Racervogne, der alle var bygget i Danmark og af danske Modelamatører. Banen er 66,6 Meter i Diameter, og der kørtes 400 Meter i seks Baneomgange.

Da jeg i foråret bladrede Hvidovre Avis 1950 igennem, faldt mit øje på dette foto fra 5. maj 1950:

En modelracerbane på Brostykkevej. Den historie er vistnok glemt, så den er værd at grave frem, tænkte jeg [1].

1 "Teknik for Alle" – Det danske Hobbyblad udkom første gang 1.11. 1948. Om bladet stadig udkommer, har jeg kunnet få bekræftet, men i 1974 bladet udkom stadig, da det er muligt at købe blade fra den årgang antikvarisk.

I 1950 [2] var der 6 modelracerklubber i Danmark (København, Lyngby, Kastrup, Søborg, Odense og Fredericia). At bygge modelracerbiler var en ret eksklusiv hobby, der var i rivende fremgang. Fra 1950 begyndte Dansk Model Racer Union [3] at bruge "Teknik for Alle" som medlemsblad.

For at hjælpe modelracesporten gik "Teknik for Alle" i 1950 i gang med at anlægge en betonstøbt modelracerbane på adressen Brostykkevej 180. Banen blev indrettet således, at den også ville kunne bruges til linestyrede modelfly [4]. Banen blev forsynet med sikkerhedsnet for at skærme både publikum og modellerne.

Kilde: "Teknik for Alle" nr. 6 1950, side 34.

"Teknik for Alle" skriver i 1950 indgående om forskellige modeller af racere og modelfly, og om hvorledes de kunne bygges. Der arrangeredes konkurrencer i begge modeltyper, ligesom racerne inddeltes i forskellige klasser, og konkurrencerne skete i henhold til internationale regler.

1950's McCoy tether race car. Kilde: Internettet

"Teknik for alle" skriver også indgående om modelracerbanen/miniaturelufthavnen i Hvidovre.

30. april var der uofficiel åbning af banen. Banen var 66,66 meter i omkreds og bredden af banelegemet var 0,5 meter. Overfladen var glat og plan, og var i det hele taget netop det, enhver modelracer havde gået og drømt om [5].

2 I baggrunden af fotoet ses Phønixhusene på Brostykkevej. Øverst i højre hjørne ses resterne af den lille gård, der lå her – udstykket fra "Bredegård" i 1932.

3 DMRU findes stadig.

4 Hjemmebyggede kunstflyvningsmodeller, der, når flyet er i luften, styres med 2 liner og derved udfører forskellige kunstflyvningsøvelser. En lille dieselmotor er monteret under modelflyet. Var i 1950 en endnu ret ny sport. I dag dyrkes sporten i regi af "Modelflyvning Danmark".

5 På et luftfoto fra 1954 (www.hvidovre.dk/hvidovre/Luftfoto) ses banen tydeligt. Den lå, hvor "Idealcombi A/S" i dag har parkeringsplads, Arnold Nielsens Boulevard 132-134.

Modelracerbanen set fra flyvernes bane. Efter konkurrencens afslutning er en vogn ved at blive startet for at prøve en ny brændstofblanding. En del af publikum er blevet tilbage for at få det hele med.

Kilde. "Teknik for alle nr.8 1950, side 34.

Det er rigtig sommer for modelracerkørerne. I ryttergården på modelracerbanen i Hvidovre er der travlhed under træningen. Når een af kørerne har trimmet sin vogn, er han altid parat til at hjælpe en kammerat, som endnu ikke er færdig med sin vogn. En ting, som imidlertid sinker utroligt, er de mange interesserede tilskuere, som altid flokkes rundt om køreren, mens han trimmer sin vogn.

'Kilde "Teknik for alle" nr. 9 1950 side 3

Ved de første prøvekørsler søndag den 30. april nåede flere af racerne op på hastigheder mellem 100 og 120 kilometer i timen. Der skete en del maskinskader, da vognene kørte ud af banen og blev fyldt med sand og grus. Det førte straks til en forbedring af banen, idet der blev støbt en 1 meter bred asfaltbane langs den rigtige banes inderside. 500 tilskuere var mødt op i prægtigt solskin, men da det blæste ret stærkt, var vilkårene for linestyringsfolkene dårlige. Det førte til en del knækkede propeller.

Den 4. juni havde "Teknik for Alle" arrangeret et konkurrenceløb med deltagelse af 17 vogne. Dupont fra klubben i Lyngby satte danmarksrekord med 145 km/t med sin hjemmebyggede McCoy60, med 10 m3 tændrørsmotor.

Arrangementet fandt sted i det bedst tænkelige vejr – solen skinnede fra en skyfri himmel. Der var mødt et stort og veloplagt publikum, hvor damer og børn lejrede sig i græsset med tæpper og iskager. Før hvert løb blev deltagerne præsenteret fra en højtalervogn, der var kørt op ved siden af

Ryttergården. I pauserne spillede højtaleren musik fra grammofonplader.

Den 27. august kørte Dansk Modelracerunion Danmarksmesterskaber på banen. Som reklame for arrangementet skrev

Side 104

De tre præmietagere. Fra venstre: K. Madsen (3. præ udsat af TFA), hjemmebygget model med Elfin motor; næst Jahn Hache (1. præmie, udsat af „Windy"), hjem bygget modificeret H 68 med Viking motor; og endeli

Kilde: "Teknik for alle" nr. 10, 1950, side 7.

Et nærbillede fra en af starterne. Orla Sørensen, Nykøbing F., med sin Dooling 29. Vil den — eller vil den ikke?

Kilde: "Teknik for alle" nr. 10, 1950, side 7.

"Teknik for Alle" bl.a., at man skulle huske at reservere et par timer til besøget, og at der gik bus fra Toftegårds plads kl. 13.15.

Den 3. september afholdtes danmarksmesterskabet for linestyrede kunstflyvningsmodeller på banen på Brostykkevej. Det var ideelt vejr: stille og overskyet. Hver deltager havde et tidsrum på 8 minutter til at foretage sin flyvning i. Der var 13 deltagere.

"Teknik for alle" omtaler ikke racer banen i Hvidovre i 1951-årgangen. I stedet omtales indvielsen af Motor Racer Klubbens (MRKs) egen nye permanente betonbane på Amager Strandvej. Tillige omtales DM, der fandt sted i Odense i 1951.

Mere er der ikke at fortælle ud fra fotoet i Hvidovre Avis.

Side 105

FAKTA - SIDE

Brostykkevej 180

Adressen Brostykkevej 180 findes ikke længere. Den forsvandt, da Arnold Nielsens Boulevard i 1959 blev ført igennem til Brostykkevej.

I 1932 blev der udstykket en grund på 3 tønder land fra "Bredegård". På grunden opførte marketender H. C. Andersen en landbrugsejendom med svinestald, hønsehus, vognport, redskabsskur og mødding [6].

I 1946 ophørte landbrugsdriften. Grunden begyndte lidt efter lidt at blive udstykket og bebygget. De første erhvervsbygninger blev opført på den sydvestlige del, der i dag har adressen Arnold Nielsens Boulevard 132-144. Efterhånden blev der opført flere bygninger, og der blev påbygget 1. sal. Ejendommen har huset et væld af forskellige virksomheder, bl.a. Linnet & Laursen A/S´s radiofabrik, Irmas frugtpakkeri, trykkerivirksomheder og et kommunal medievirksomhed.

I dag fremstår ejendommen som en renoveret præsentabel moderne erhvervsbygning.

I 1946 byggede den lokale murermester, H. Egeskov to værkstedsbygninger på en udstykket grund, der i dag har adressen Arnold Nielsens Boulevard 128-130. I starten havde grunden vejadgang fra Hvidovre Boulevard og havde husnummer 116. De to bygninger har gennem årene rummet mange forskellige virksomheder – håndværk, autoværksteder, metalvarefabrik mv.

Murermester H. Egeskov byggede i 1961 også på Arnold Nielsens Boulevard 124-126 en ejendom. Den har rummet mange forskellige

virksomheder bl.a. reproduktionsanstalt, "Clemens Diner Transportable". Kommunen har flere gange givet afslag på at indrette ejendommen til klubværelser.

På østsiden af Arnold Nielsens Boulevard var det den lokale snedkermester Harry Andersen, der byggede på to grunde.

I 1948 fik han tilladelse til at indrette en påtænkt beboelsesbygning, Arnold Nielsens Boulevard 179 som værksted, da han ikke længere kunne have sit værksted på Bårsevej. Tilladelsen gjaldt i 5 år. Da den periode var forløbet, blev der givet tilladelse til permanent at drive erhverv på grunden, og der har siden ligget maskinfabrik og metalvarefabrik på ejendommen.

Det var også Harry Andersen, der bebyggede en værksteds- og industribygning på grunden Arnold Nielsens Boulevard 181. Her har "Flora Danica Jewellery A/S" drevet virksomhed i snart 40 år.

Kilder: Hvidovre kommunes byggesagsarkiv og Krak 1946-55.

6 Marketender Andersen boede i haveforeningen Strandhaven, Valby. Kunne det mon tænkes, at han opførte svinestald og hønsehus på grunden, fordi han som marketender havde en "svinetønde" med køkkenaffald. Indholdet kunne bruges som foder til svin og høns. Hvor marketenderiet lå, vides ikke - Avedørelejren?

Butikker i Hvidovre syd

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forstadsmuseet og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab er i samarbejde med en gruppe af frivillige ved at lægge sidste hånd på en udstilling om butikker, der har ligget i Hvidovre Syd.

Udstillingen finder sted på Hovedbiblioteket i september på samme måde, som den tidlige meget besøgte udstilling om butikkerne i Nord.

Den kommende udstilling omfatter butikker, der har ligget på Hvidovrevej syd for Brostykkevej, på Hvidovre Enghavevej, Strandmarksvej, Gammel Køge Landevej og Brostykkevej. Og der er tale om flere hundrede butikker. Gruppen har på arkiv.dk og i Forstadsmuseets samlinger fundet en række fotos, der viser butikkerne.

Den forrige udstilling viste, at der i fotoalbums rundt om i Hvidovre ligger fotos af mange Hvidovre-butikker. Hvis nogen kan hjælpe med fotos af butikker i Syd, vil Forstadsmuseet gerne låne disse fotos til affotografering eller scanning. Museet kan kontaktes på tlf. 36490030 eller på mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk

Iskiosk på Strandmarksvej over for Strandmarksskolen - Foto: Forstadsmuseet.

Arrangementer

- Tilmelding til arrangementer er nødvendig i de fleste tilfælde og foretages online på www.hls.nemtilmeld.dk.
  Tilmeldingen kræver en e-mailadresse - **har du ikke det, eller har du problemer med at tilmelde dig, kan du ringe til et bestyrelsesmedlem, der så vil hjælpe dig med tilmeldingen.**
- Deltagelse er i de fleste tilfælde gratis for medlemmer - ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Der er servering til alle foredragene for 20 kr.

HUSK: Forstadsmuseet kan ikke længere modtage tilmeldinger til arrangementer i HLS.

Rundvisning i Avedøre landsby

Tirsdag d. 18.8. 2020 kl.: 15:30 - 17.30
Gentages:
Søndag d. 23.8. 2020 kl.: 13:30 - 15:30
Mødested: Avedøre gamle Skole,
Smøgen 1, 2650 Hvidovre
En forfriskning serveres efter turen

Oldermanden i Avedøre Landsbylaug, Johnni Andersen er guide på turen rundt i den smukke Avedøre landsby. Han vil fortælle om landsbyens historie og fortælle om personer, der har boet i landsbyen – alt sammen krydret med anekdoter fra landsbylivet. Rundvisningen afsluttes i Avedøre ældste skole, der er fra 1781.

Max deltager antal: 25
Tilmelding nødvendig
Pris: Medlemmer: gratis
- ikke-medlemmer 25,- kr
Herefter servering: 20,- kr

Besøg i Sankt Nikolaj Kirke

Onsdag d. 2.9. 2020 - Kl.: 14 - 16
Mødested: Sankt Nikolaj Kirke,
Strøbyvej 2, 2650 Hvidovre,
indgang fra Hvidovrevej.

Siden 1931 har der været en romersk-katolsk menighed i Hvidovre. I 1960 indviedes Sankt Nikolaj Kirke, tegnet af den verdensberømte danske arkitekt, Johan Otto von Sprechelsen. Jette Kromayer og Ole Mohrsen vil fortælle om kirken og om arbejdet i den katolske menighed. Besøget er et led i besøgene i Hvidovres kirker. Under den efterfølgende servering vil der være mulighed for at komme med spørgsmål.

Max deltager antal: 50
Tilmelding nødvendig
Pris: Medlemmer: gratis
- ikke-medlemmer 25,- kr
Servering 20 kr

Lad ham dø - 2-årig i Ravensbrück og Theresienstadt

Mandag d. 14.9.20 kl. 13.30 – 15.30
Magistergården ved Hvidovre Kirke,
Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre.

Som 2-årig endte Ib Katznelson i tyske koncentrationslejre sammen med sin familie. De blev anholdt af tyskerne den aften, de skulle have været sejlet i sikkerhed i Sverige. Ib Katznelson har i sin bog skrevet om familiens overlevelser i to koncentrationslejre - en mørk og brutal tid. Familien blev hentet hjem i "De Hvide Busser".
Bogen danner grundlag for foredraget.
Ib Katznelson og hans familie flyttede til Hvidovre i 1953. Ib boede i Hvidovre i godt 15 år.
Mødet er et fællesarrangement mellem Hvidovre Lokalhistoriske Selskab og Hvidovre kirke (Sogneeftermiddage).

Max. deltager antal: 100
(Antallet kan ændres, afhængig af antal tilmeldinger til Hvidovre Kirke)

Tilmelding nødvendig.
Gratis for medlemmer
Gratis for Ikke-medlemmer
Servering 20 kr

Foredrag ved Heinz Hildebrandt

Torsdag 22.10 .2020 14-16
Lille Friheden
Lille Friheden 1
2650 Hvidovre

Heinz Hildebrandt flyttede i 1968 fra Vejle til Hvidovre hvor han i HIF spillede 135 kampe, var med til at vinde en bronze- og en sølvmedalje. Desuden var han i en periode målmand på landsholdet. Han blev i 1967 uddannet lærer og arbejdede i 37 år på Strandmarksskolen/Engstrandskolen. Foredraget vil koncentrere sig om Heinz Hildebrandts fodboldkarriere og der vil være mulighed for at se hans samling af scrapbøger fra perioden.

Max. deltager antal: 100
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
- Ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Betales ved fremmøde.
Servering 20 kr..

Ivan Schjønning - oplevelser fra min tid i Hvidovre.

Mandag d. 2.11.2020 kl. 19.00 – 21.00
Hvidovre Hovedbibliotek,
Hvidovrevej 280,
2650 Hvidovre

Ivan Schjønning var fra 1973 - 81 medlem af kommunalbestyrelsen valgt for Danmarks Kommunistiske Parti.

I de sidste 4 år var han "tungen på vægtskålen" i kommunalbestyrelsen, og med sin energi og humor opnåede han indflydelse på de beslutninger , der blev truffet.

Det kulturelle område stod Ivan Schjønning særligt nær.
Ivan Schjønning bor nu i Svaneke.

Max. deltager antal: 35
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
- Ikke-medlemmer betaler 25 kr.
Betales ved fremmøde.
Servering 20 kr.

Hvidovres første boghandel

Tirsdag d. 17.11.2020 kl. 13.30 – 15.30
Magistergården,
Hvidovre Kirkeplads 3, 2650 Hvidovre

Ib Andersen - søn af boghandler Leif Andersen - fortæller om sin fars boghandel, der fra 1940 til 1972 lå på hjørnet af Hvidovrevej og Landlystvej.

Ib Andersen beskriver årets gang og årenes gang i boghandlen samt fortæller minder fra sit eget og familiens liv i Hvidovre.

Max. deltager antal: 80
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Betales ved fremmøde
Servering 20 kr

Julehygge i Rytterskolen

Årets mødeprogram sluttes af med julehygge i Rytterskolen.
Vi ses torsdag d. 10.12. 2020 kl. 14 - 16.

Max deltagerantal 35
Deltagelse: 50,- kr.
betaling ved fremmøde.
Afhængig af coronasituationen
starter tilmeldingen 1. december 2020

Bagsiden…

Besøg udstillingen på Hovedbiblioteket i perioden 3. til 20. september (begge dage inklusive).

Butikker på Strandmarksvej - 1952
Foto: Forstadsmuseet

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

38. årgang - Nr. 4. 2020

Indholdsfortegnelse

Formanden har ordet 3
Udblik fra matr. 13hø af Hvidovre Sogn og By 4
Barndom ved Rebæk Sø og Kløverprisvej i 1950'erne 12
Efterlysning 17
Heinz Hildebrandts fortælling 18
På besøg i Sankt Nikolaj Kirke 20
Frihedskroen 22
Ørnen er skudt - Fuglekongen kan kåres 29
HIF møder Vejle 33
Årsmøde i Dansk Lokalhistorisk Forening 34
Solvognen og Hvidovre 36
Arrangementer 39
Bagsiden... 40

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 1, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Jomfru Maria med Jesusbarnet. Den er skåret af indianere i Bolivia eller Chile
Foto: Stig Sørensen

Bladet nr 1 2021:

Deadline .....Uge 2

Omdeles fra: ..Uge 8

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Formanden har ordet

Anders Aalund

Nu håbede vi lige alle sammen, at det værste var overstået, men Covid-19 har bidt sig fast endnu engang, tilsyneladende med stor styrke.

Jeg håber alle er ved godt mod og helbred. Vi kender nok efterhånden alle sammen en eller flere, der har været eller er ramt af virussen, så pas på, hold afstand og brug mundbind.

Vores arrangementsudvalg har igen haft travlt. Det er heldigvis lykkedes at gennemføre flere arrangementer i løbet af efteråret, men det er desværre også blevet nødvendigt at aflyse. Der er således ikke flere arrangementer i år.

Udvalget er allerede i fuld gang med at finde nye datoer, således at vi ikke går glip af nogen af de oplevelser, vi havde set frem til.

De arrangementer, der er blevet afholdt har alle været lærerige og hyggelige. Vort digitale tilmeldingssystem fungerer rigtig godt. Nogle gange måske for godt. Det sker nemlig næsten ved hvert arrangement, at tilmeldte udebliver. Vi vil meget gerne, at du også melder afbud, hvis du bliver forhindret. Den bekræftelsesmail, der bliver sendt i forbindelse med tilmeldingen, indeholder et link, som du skal benytte ved evt. afbud

DERFOR: Gem mailen til arrangementet er afholdt.

Af større events kan jeg ikke undlade at nævne Selskabets udstilling om forretninger i Hvidovre syd for Brostykkevej. Vi regner med at der var ca. 6-700 besøgende i løbet af de små 3 uger udstillingen på Hovedbiblioteket varede. Lige som ved første udstilling, var der mange genkendelser af forretninger. Der var heldigvis også en hel del, der kunne komme med rettelser og tilføjelser. De bliver alle tilføjet vores efterhånden store datasamling. For at så mange som muligt skal kunne få glæde af det store arbejde, der er lagt i indsamlingen af materialet, arbejdes der på at etablere en database, så man selv kan søge, stort set som man vil. Derom mere senere.

Vi fik ikke færre end 42 nye medlemmer i løbet af udstillingen, hvilket betyder, at medlemstallet er lige ved at runde 700.

Vores kasserer er ved at gøre klart til kontingentopkrævning for 2021. Du vil i dette blad kunne finde en hilsen fra ham.

På bagsiden er der en lille smagsprøve på 2021 kalenderen.

Vi håber du vil synes om den. Du kan læse mere om den sidst i bladet.

Vi får heldigvis meget stof til vores blad. Denne gang har vi modtaget så mange artikler, at vi har besluttet at bringe historien om en tilflytter og hans hus i 1916 på hjemmesiden. Du finder den under fanen Artikler og derefter Modtagne artikler.

Vi ses jo desværre heller ikke til julemarkedet i Avedørelejren, der som bekendt også er aflyst.

Med håbet om en snarlig vaccine ønsker jeg alle en god jul og et godt nytår.

Udblik fra matr. 13hø af Hvidovre Sogn og By

Af Poul Sverrild

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Artiklen er tidligere bragt i 'På fri fod' Byplanhistorisk Udvalg, skrift nr. 75, 2015

Søndag d. 4. september 1954 flyttede den dengang moderne velfærdsfamilie med far, mor og to børn ind i det nybyggede statslånshus på hjørnegrunden i Risbjergkvarteret. Her havde der hidtil ligget et sommerhus, men det var nu revet ned.

Rødstenshuset med tag af eternitskifer var på 112 m2 i et plan, men med halv kælder, og det var tegnet af arkitekt J. Ramild Jørgensen, der i de år tegnede en del statslånshuse i Københavnsområdet, og alene i Hvidovre stod han bag flere end 150 enfamiliehuse.

Min mor bidrog stærkt til husets udformning ved at insistere på et overvældende antal indbyggede skabe i alle værelser, entre og gang. I forhold til de øvrige huse på vejen havde huset yderligere en lille luksus i form af et gæstetoilet ved hoveddøren, som min mor havde ønsket med henblik på, at vi børn, når vi legede i haven, let kunne komme på toilettet.

Poppel Alle 15, mit barndomshjem indflyttet 1. september 1954. Det arkitekttegnede statslånshus fik omkring 1960 en velstandsknast i form af en modulbygget betongarage

Det var på min toårs-fødselsdag, vi flyttede ind og tog det nye hus på den gamle grund i brug. Mine forældre, der var lærere, havde haft grunden i næsten to år, medens de ventede på en statslig lånebevilling. Den lange ventetid hang sammen med efterkrigstidens generelle mangelsituation og landets mangel på valuta. Grunden i Hvidovre havde mine forældre købt af en snedker ved Københavns Sporveje, der havde haft den i en længere årrække og brugt den som sommerbolig.

Udstykningen af Risbjergkvartet i Hvidovre var indledt før 1. verdenskrig, hvor grundene blev solgt som sommerhusgrunde, og de første helårshuse blev bygget fra 1917. Kvarteret ligger midt i Hvidovre Kommunes østligste del - grænsende op til Københavns Kommune. Risbjergkvarteret udmærker sig i dag blandt andet ved at lægge historie til én af de 1001 Danmarkshistorier, som Kulturstyrelsen har udvalgt i sin store Danmarksbeskrivelse. [1]

1 http://www.kulturstyrelsen.dk/kulturarv/kommune-og-turisme/1001-fortaellinger-om-danmark/

Øverst krydset Poppel Alle / Vestkærs Alle

Historien om det helt almindelige og grundlæggende uplanlagte énfamiliehus-kvarter er historien om den almindeligste danske boligdrøm gennem store dele af det 20. århundrede, og historierne om livet i villakvartererne er historier fra den fælles almindelighed, nutidens danske drøm om det unikke liv tager sit afsæt i.

Et blik rundt på de naboer og genboer, der mødte os i Risbjergkvarteret i årene efter vores indflytning i 1954, giver et godt billede af kvarterets sammensatte karakter og af forstadens - for en tid - sammensatte miljø.

Søfyrbøder Hansen under opførelsen af sit første sommerhus, ca. 1920

Side 115

Søfyrbøder Hansens hus fra 1925

Vi boede i krydset Poppel Alle / Vestkærs Alle, og huse og mennesker på de tre andre hjørner spejlede sammen med os og vores hus kvarterets mangfoldighed. Der var tidligere søfyrbøder og syndikalist Hansen med et 'bedre byggeskik'-inspireret hus i halvanden etage, udført i røde sten og bindingsværk. Det var opført i midten af 1920'erne som erstatning for hans tidligere opførte sommerhus. På det næste hjørne lå snedker og retsstatsmand Larsens fine lille rødstenshus fra slutningen af 1930'erne. Det var også i halvanden etage, men med sin lavere rejsning og uden kælder synede det ikke så højt.

Hansen og Larsen var svogre, og de præsenterede på den måde et ikke ualmindeligt fænomen i datidens nye enfamiliehuskvarterer omkring København, at man købte grunde i små klynger - enten som beslægtede eller som kolleger fra større arbejdspladser.

På det tredje hjørne lå Pedersens helårsbeboede sommerhus i træ som et minde om Hvidovres vilde år i mellemkrigstiden, hvor ulovligt beboede sommerhuse på flere leder kom til at definere kommunens fremtidige udvikling. Sommerhuset erstattede Pedersen i 1961 med et etplans rødstenshus, da Hvidovre Kommune nu ikke længere ville dispensere fra byggevedtægtens krav om grundmur og vandkloset som forudsætning for helårsbeboelse.

I nabohuset syd for vores boede Rasmussen i en selvbygget bungalow fra 1934. Et hus, som den førnævnte snedker Larsen - ikke uden en vis tilfredshed i stemmen - konstaterede, var opført af 'noget skidt'.

Efter Rasmussens hus kom et lille fint sommerhus fra 1920, 'Hækkely'. Det blev først erstattet af et nybygget helårshus sidst i 1990'erne. Ejeren, der var sporvejsfunktionær, brugte det til sommerophold, og om vinteren cyklede han pligtopfyldende ud til grunden og skovlede sne, før han mødte på sit arbejde i København.

Derefter kom sekretær og senere kontorchef Olsens nybyggede statslånshus i halvanden etage i røde sten fra 1953, så gartner Arndals bungalow fra 1936, chauffør Bruuns bungalow fra 1934 og hr. Petersens bungalow fra samme år.

Som det sidste hus inden den navnløse stikvej mod øst, nu Borgmester Sørensens

Hækkely på Poppel Alle 19 var vejens eneste sommerhus, som ikke bare overlevede min barndom, men stod på grunden til ind i 1990'erne.

Vænge, lå en noget større rødstensvilla, som en bagermester fra Valby fik opført i 1949. Her boede i anden halvdel af 1950'erne sekretær og senere ambassadør Schack Larsen med sin familie.

Det korte udsnit af en typisk villavej i Hvidovre er et øjebliksbillede af 50'er forstadens socialt sammensatte befolkning. Ti år forinden havde billedet været mere homogent, og ti år efter var det igen blevet mere homogent, men netop i 1950-erne var der under trykket af den voldsomme bolignød tegn på, at forstadslandskabernes velkendte sociale mønster var under opbrud. Den voksende forekomst af mellemuddannede iblandet nogle akademikere illustrerede også samfundets almindelige sociale og uddannelsesmæssige udvikling. I løbet af 1960-erne og 1970-erne ændrede forstædernes værdisætning sig atter med den stigende sociale segregering til følge, som er normen i dag.

Den beskrevne bygningsmasse repræsenterede de tre tidslag, som hele Risbjergkvarteret på den tid rummede. Sommerhuset fra 20-erne pegede på udstykningernes tidligste funktion som sommerland, 30-ernes til dels selvbyggede bungalows karakteriserede overgangen fra sommer- til helårsbrug, og satslånshusene varslede velfærdssamfundets komme i den moderne forstad.

Risbjergkvarterets vejnet var blevet udlagt uden overordnet plan i landkommunen Hvidovre, hvor planlæggere ikke indgik i den endnu rudimentære organisation. Vejstrukturen dækkede over, at kvarteret var opstået ved succesive udstykninger af en hel række gårde, som blev udstykket individuelt af de spekulanter, der tidligere havde købt gårdene med henblik på udstykning.

Kvarterets mange retvinklede kryds minder om den nyttefilosofi, der lå bag købernes forventninger til anvendelsen af grundene. Det var ikke det bedre borgerskab med rod i bykulturen, der udgjorde målgruppen, men nyurbaniserede københavnere, der savnede forbindelsen til landet og jorden.

En regulært firkantet grund var den oplagte ramme om et firkantet hus, og parcellernes formmæssige overensstemmelse med landbrugets ideelle markform spejlede de forventninger, mellemkrigstidens ud- og tilflyttere havde til grundenes formål. En grund på størrelse med Risbjerggårdkvarterets grunde på omkring 800m2 kunne uden problemer producere grøntsager til en gennemsnitlig familiens helårsforbrug. De lige veje var yderligere en hensigtsmæssig måde at organisere pendlingen på, så man ikke

Vestkærs Alle med brede grusfortove, 1961

spildte kræfter og tid på romantisk snoede veje.

Vejene og de grusbelagte fortove var de fælles legefaciliteter, der stod til rådighed for os børn. Den fraværende planlægning havde nemlig bevirket, at der ikke var sat arealer af til grønne områder, legepladser eller andre rekreative formål. I min barndom blev vi i den forbindelse reddet af, at der henlå et åbent areal efter et gartneri på nabovejen, hvor kommunen agtede at opføre et alderdomshjem. Her havde vi i en årrække det grønne frirum, hvor der var plads til de rituelle kampe mellem vejene, til selvorganiserede fodboldkampe og til de lege, der krævede større landskaber at udfolde sig i.

Trafikken på villavejene var sparsom, de fleste af forsørgerne i kvarteret benyttede cyklen til arbejdet, og fordi vejene på grund af Harrestrup Å i grænsen til København ikke var gennemgående. Der var dog den faste trafik fra de omkringkørende handlende som brødbilen fra Røde Vejrmølle og ostemanden og fra koks- og oliebilerne, som forsynede de mange individuelle varmeanlæg i husene. Risikosamfundet havde endnu ikke meldt sin ankomst, så vejene var de møde- og legesteder, hvor barndommens socialisering fandt sted. Med lege som 'land' og 'krig' erobrede vi vejene og etablerede vejens børnehieraki uden nogen form for indblanding fra voksenside eller begrænsninger i relation til den - trods alt - voksende trafik.

Halvtredsernes villaveje havde næsten alle et butiksliv og et lidt mere diskret erhvervsliv i kældre, baghuse og -haver. De små købmænd og ismejerier var de almindeligste i Risbjergkvarteret, men også slagtere var blandt villabutikkerne sammen med et langsomt stigende antal frisørsaloner. Virksomhederne i kvarteret var dels servicevirksomheder som rulleforretning og autoværksted og dels egentlige produktionsvirksomheder som trykkeri, sodavandsbryggeri, serviet-, sko- og lampefabrik m.fl.

I slutningen af 1960'erne var de mange butikker lukket, og hovedparten af virksomhederne fulgte efter - oftest i forbindelse med indehaverens pensionering. Dermed blev kvarteret for første gang siden sin fødsel under den 1. verdenskrig monofunktionelt. Den tilstand varede nogle årtier, hvorunder dagsordenen i kvarterets mange grundejerforeninger og den kommunale planlægning overordnet var at fastholde den nyvundne karakter af rent boligområde. Det synlige liv i kvarteret blev i den monofunktionelle periode reddet af den meget spredte aldersammensætning, som sikrede, at nogle af de enkelte vejes huse konstant var beboet af pensionister.

Trætophus på Poppel Alle 15 af frugtkasser fra Hovedstadens Brugsforening, 1961

Overgangen til det postindustrielle samfund har nu reintroduceret erhvervslivet i kvarteret i kraft af de mange netbaserede virksomheder og et stærkt stigende antal mindre servicevirksomheder, der kan have afsæt i énfamiliehuset uden at komme i karambolage med lokalplanvedtægterne. Et hurtigt vue baseret på netbaseret registrering af virksomheder, dokumenterer aktuelt små hundrede virksomheder i kvarteret - et tal, der ikke ligger langt fra det antal forretninger og virksomheder, der fandtes i 1950-erne.

I 50'erne var haverne naturligvis vores indlysende legepladser, men i mange af haverne måtte vi ikke lege - endsige komme - for forældrene. Børneleg kunne jo gå ud over de store velplejede nyttehaver, som i mange tilfælde indgik centralt i de pågældende familiers økonomi og kultur.

Ved eftertanke var det primært i haver som min families - anlagt som de nye mellemlags rekreative/æstetiske ramme - hvor der var fri leg og mulighed for at bygge huler og de trætop-huse, der var muliggjort af havernes fortid som sommerhushaver med nu gamle frugttræer.

I 50-erne og 60-erne bevægede haverne i Hvidovre sig i takt med generationsskifter bort fra det nytteorienterede og mod det rekreative. Nyttehaver og frugtbeplantning blev erstattet af thuja, cypres og rhododendron, og bebyggelsen voksede sig yderligere ind i haverne i kraft af garager, carporte og vinterhaver.

Den fysiske planlægning af kvarteret indskrænkede sig til de tekniske områder. Man opfyldte bygge-, vej-, og sundhedsvedtægternes krav, men æstetisk rettede overvejelser indgik ikke i udviklingen. Ved selvsyn kan det konstateres, at de få undtagelser fra kvarterets regelrette vejgrid skyldtes naturen i form af tilstedeværelsen af et vandløb eller tilfældigheden i form af gartnere, der ikke ville sælge før sent i udstykningsforløbet. Hvis kvarteret var blevet udstykket og bebygget i årtierne efter 1950-erne, ville det med sin udstrækning på henved 2 km2 være blevet opfattet som et 'parcelhushelve-

de', men i kraft af sin lange tilblivelseshistorie har et nøgleord i hele kvarterets levetid været variation.

Stilarter veksler, de arkitekttegnede huse kiler sig ind imellem selvbyggerhusene, og de fleste spejler den byggeaktivitet og forandringsvilje, der har besjælet husejerne fra første færd. I Risbjergkvarteret blev de fleste huse født for små og måtte derfor vokse i pagt med tiden og behovet.

Det var karakteristisk for de første år i min erindring, at hækkene omkring haverne sjældent var højere end omkring halvanden meter, for der skulle jo snakkes over hække og stakitter. Måske var de lave hække også reminiscens fra en landlig kultur, som mange af tilflytterne bragte med til forstaden, en kultur, der sigtede mod at vise naboerne, at man ikke havde noget at skjule. Men de lave hække muliggjorde også erfaringsudveksling og umiddelbar deling af havernes produkter, som da vores nabo, Danielsen, gav min mor friske hvidløg, som hun skulle stoppe i mine ører mod mellemørebetændelse.

De meget forskelligartede huse i barndommens villakvarter på østsiden af Hvidovrevej blev kontrasteret af det almennyttige boligbyggeri på den anden side af forstadens hovedgade. Her var uniformeret struktur i bygningsform, overflade og tid. Beboerne i bloklandskabet matchede derimod grundlæggende villakvarterets beboere - måske med en lidt højere andel af ufaglærte.

Her i bloklandskabet havde jeg tilbragt mine første to leveår, så Lejerbos røde blokke var en del af min barndoms kvarter. De røde blokke fra slutningen af 1940'ne var en del af tidens andet bud på løsning af boligefterslæbet efter krise og krig ved siden af de individuelle småhuse. Da de første blokke af Lejerbo-bebyggelsen i Hvidovre stod færdige i 1947 i afrensede mursten fra københavnske nedrivninger, blev de efterfølgende pudset i en forunderlig tilnærmet teglrød farve. Her flyttede en ny generation af forstadsbeboere ind.

I modsætning til enfamiliehuskvarteret overfor, var der blandt beboerne i Lejerbo en del, der ikke selv havde valgt adressen, men flyttede ind af den enkle årsag, at her lå den bolig, de kunne få. Bloklandskabets boliger levede op til alle tidens krav om moderniteter og faciliteter i modsætning til hovedparten af enfamiliehusene, der stammede fra mellemkrigstiden.

I boligblokkene var der adgang til moderne vaskemaskiner og ruller, alle havde bad og vandkloset, der var børneværelser, og de store plæner rummede organiserede legepladser, og alle havde adgang til altan. Bloklandskabet havde også ligesom enfamiliehuskvarteret sine egne butikker. Naturligvis en HB (Hovedstadens Brugsforening), men også en række små private forretninger.

Her flyttede fra starten beboere ind, der som nævnt spredte sig lige så bredt over socialgrupperne som enfamiliehuskvarteret. Her var bryggeriarbejderen, murerarbejdsmanden, læreren, den kommunale overassistent, gymnasielæreren, lægen og autolakereren. Det var datidens billede på fremtidens velfærdsorganiserede forstadslandskab.

Men i modsætning til udviklingen i enfamiliehuskvarteret holdt den brede sociale profil i de almene blokke ikke så længe. Ligesom mine forældre fraflyttede rigtig mange andre med drømmen om eget hus i de følgende årtier, og de efterlod bloklandskaberne til de gamle, de ideologisk sindede og de ubemidlede.

Min barndoms to adresser, som lå med trehundrede meters afstand, fortæller historien om efterkrigstidens to dominerende boligtilbud. De repræsenterede det kollektive og det individuelle, det planlagte og det uplanlagte og drømme om to forskellige samfundsmodeller. I barndommens verden var forskellen på de to boligstrukturer lige så markant.

Som det var på landet med rituelle kampe mellem landsbyer og i byen med tilsvarende kampe mellem gader på brokvartererne, var det også i forstaden. Vi børn fra 'villakvarteret' mødtes omme på 'marken' med stokke, kæppe, brædder, flitsbuer og slangebøsser i kampe med rødderne fra Lejerbo. Jeg erindrer nu ikke væsentlige personskader, men det var dødelig alvor, der lå bag. Den største trussel lå i at blive taget til fange og blive anbragt i de uendelige kældergange under blokkene, hvor man kunne blive glemt for altid. Hvad rødderne frygtede i villakvarterets for dem ukendte verden, ved jeg ikke.

50 år efter ligger forstadslandskaberne der endnu - næsten som dengang - adskilt af forstadens hovedfærdselsåre. Bloklandskabets træer er vokset til, medens villakvarterets er fældet, de store plæner ligger nu tomme og ingen leger på villavejene. Villakvarterets boliger er vokset markant i de 50 år, medens bloklandskabets grundlæggende er uforandrede.

Med og uden planlægning bag sig ligger de nu historiske boliglandskaber stabilt udmatrikuleret med de samme ejerformer, der også vil diktere deres funktion i det 21. århundrede.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Barndom ved Rebæk Sø og Kløverprisvej i 1950'erne

Af Inger Hansen 2020

Skøjteløb på Rebæk Sø 1954
Det stråtækte hus var Einars bondegård, hvor vi legede en gang i mellem.
I 1960erne blev lejlighedskomplekser og butikscenter Rebæk Søpark bygget der.
Den lange lave bygning til venstre for gården er Henriksholms Skole, den høje er højhuset i Rødovre, som blev sprængt i luften.

På facebooksiden "Hvidovre i gamle dage" faldt jeg over dette foto. Det ligner virkelig gamle dage, bortset fra noget større og højere bebyggelse til venstre i billedet. Jeg spurgte ind til fotoet og kom derved i kontakt med ejermanden, Henrik Lang. Han lå inde med flere fotos fra sin barndom på Kløverprisvej, som hans forældre havde taget.

Da jeg er medlem af interviewgruppen, sendte jeg en mail, hvori jeg spurgte, om han kunne tænke sig at fortælle til Forstadsmuseet.

Hermed startede en spændende korrespondance under Corona foråret mellem Hvidovre og byen Lisse i Holland, hvor Henrik bor.

Henrik Lang fortæller:

Jeg er født i 1946

Min far (Ove Lang) arbejdede i Frederiksværk på Stålvalseværket. Senere kom han ud at sejle som maskinmester. Først på dampskibe og senere på skibe med dieselmotor. Den gang sejlede man 11 måneder om året og havde 4 ugers ferie derhjemme hos familien, før man tog af sted igen. Normalt blev man udskiftet, når skibet lå i nærheden af København, Lübeck eller Hamborg. Så jeg har ikke set meget til min far i min børnetid. Vores mor havde imidlertid mulighed for at sejle med på skibet, hvis det lå i europæiske havne. Så blev vi passet af enten farmor eller mormor. Inger og jeg fik også mulighed for at sejle med, da vi var 12 og 10 år. Vi kom på skibet i Rotterdam og sejlede med til Valencia og tilbage til Lübeck. Vi havde fået fri fra skole i ca. 1 måned. Jeg har stadig en dagbog fra dengang, som jeg skulle skrive under rejsen.

Min mor var meget syg med hjerteproblemer, så vi tre blev alle sat til at hjælpe med husholdningen. blandt andet at dække bord, fyre op og vaske op og gøre indkøb. Vi havde ikke bil, så indkøbene blev hentet på cykel, til bager, slagter, fiskehandler, grønthandler osv.

Min Mor Karen Lang, med min søster Inger, min bror Søren og mig selv

Min mor døde i 1964 47 år gammel. På det tidspunkt var min far holdt op med at sejle og han fik arbejde hos ØK på Sojakagefabrikken på Islands Brygge.

Vi kom fra en kakkelovnsopvarmet toværelseslejlighed i Frederiksværk, da vi i september 1951 flyttede til Hvidovre, Kløverprisvej 93 i vores nye hus. En arkitekt og murermester stod for byggeriet, som blev finansieret med statslån. Arkitekten boede på Frederiksberg og var en bekendt af min mor.

Da vi flyttede ind var der kun 4-5 villaer på Kløverprisvej fra rundkørslen og ud. Resten af grundene havde kolonihavehuse stående. I løbet af halvtredserne blev stort set alle grunde bebyggede. Der var heller ikke mange huse på Immerkær på den anden side af søen.

Huset er 93 m2 stort med fuld kælder, stue, køkken, 3 værelser og badeværelse med badekar. Vi havde centralvarme, så i vinterhalvåret var der varmt vand i hanerne.

Vi var tre børn på 2, 5 og 7 år. Det var den rene luksus, vi to store fik eget værelse. Når vores far var hjemme, måtte vi to drenge dele værelse.

I kælderen var der koksfyr, det skulle fyldes to gange om dagen. Før jeg cyklede til skole, måtte jeg hælde koks på og fjerne asken, som var i en skuffe nederst i fyret, og om aftenen skulle der igen fyldes koks på. Hvis fyret var gået ud, måtte det startes op igen, - først ved at brænde lidt aviser, derefter hælde tørt træ på, og når der var en god ild kunne koksen puttes på. Ved siden af fyret var der en kokskælder, som blev fyldt ca. en gang om året. Koksene kom i sække, som blev båret ned af kældertrappen. Mange år senere blev koksfyret skiftet ud med et oliefyr. Der kom en oliebeholder i kælderen, og man kunne fylde olie på forsiden af huset, det var mindre beskidt.

Der var mange legekammerater, idet mange tilflyttere havde børn og vi var de store årgange.

På Holmegårdsskolen var der i 1951, 6 førsteklasser med ca. 32 elever i hver klasse. Man var delt op i morgenklasser og eftermiddagsklasser. Vi var vistnok 1100 elever. Da Præstemoseskolen blev taget i brug, blev en del elever flyttet dertil.

Vi fik først telefon, da telefonhuset for enden af Kløverprisvej (145) blev bygget. Der var rigtig mange, som havde stået på venteliste til telefon. Vi fik vaskemaskine i tresserne, ind til da vaskede vi tøjet i et selvbetjeningsvaskeri på Hvidovrevej.

Før vi fik fjernsyn, var jeg tit inde hos naboerne, som havde børn på vores alder, og så fjernsyn der. Når der var seksdagesløb med cykelryttere Kay Werner og Palle Lykke, var det altid par nr. 7 som vandt. Jeg tror, det var aftalt. Fjernsyn fik vi sidst i halvtredserne. Vores mor insisterede på, at hun ikke ville have fjernsyn, før der var farvefjernsyn. Hun måtte give sig, vi fik et sort-hvidt fjernsyn, så vi børn kunne deltage i snakken, om det vi havde set. Der var ikke flere programmer at vælge imellem, vi havde alle set det samme.

Vi blev meldt til filmklub i Hvidovre Bio for enden af Hvidovregade. Jeg husker specielt en film om Kon Tiki-ekspeditionen med Thor Heyerdahl.

Vi var nogle gange på feriekoloni i Skødshoved eller Dragsmur. Det var ikke almindeligt, at man rejste udenlands.

Jeg gik til dans hos Elin og Erik Nielsen i Hvidovregade. I de første år foregik afdansningsballet i Odd Fellow Palæet og senere i KB-Hallen. Jeg dansede med Jette Pingel-Rasmussen fra Vestkærs Alle i 10 år, fra jeg var 6 til 16. I 1961 blev vi instituts mestre Junior A. Efter at Jette var flyttet til Grønland stoppede jeg med at danse.

Her er jeg er fotograferet af boghandler Ove Reumert på Hvidovre Torv med mit ny kamera. Det var et billigt Agfa Clack. Jeg bragte ugeblade ud 2 eftermiddage om ugen. Det var en cykeltur gennem hele Hvidovre fra nord til syd og tilbage.

Jeg fik 10 kr. per uge for 2 eftermiddage. En jul ville jeg give min mor en julegave. Det blev et strygebræt som kostede 20 kr., altså to ugers løn.

Senere kom jeg i lære som boghandler, først hos Ove Reumert og senere hos Einar Harck på Nørreport, hvor jeg blev uddannet som forlagsboghandler. Efter militær tjeneste flyttede jeg i 1969 til England og siden til Holland, hvor jeg stadig bor. Jeg bor med min kone Ruth i byen Lisse, som ligger lidt uden for Amsterdam, mellem Haarlem og Leiden. Lisse er især kendt for blomsterparken Keukenhof, som er åben 7 uger om foråret. Da jeg først kom til Holland i 1971 arbejdede jeg hos forskellige boghandlere. I 1979 fik jeg job på et videnskabeligt forlag, hvor jeg har arbejdet, til jeg gik på pension i 2011.

Vi har to sønner, begge er gift, den ældste med en italiensk pige, de bor i Modena Italien med to børn. Den yngste er gift med en russisk pige og bor i Amsterdam også med to børn. Det er en international familie.

Efter min fars død i 2006 blev huset på Kløverprisvej solgt til min brors datter og hendes mand. Deres børn har også gået på Holmegårdsskolen

Side 124

Tidsbilleder

Kælder under hele huset, så der skulle graves ud med trillebør, ikke noget med hejskraner den gang.

Kultransport i Hvidovre af firmaet O Rasmussen og Søn tlf.: 2372 havde en Kul og Olie handel på Hvidovrevej, jeg mener mellem Landlystvej og Femager.

Badestrand ved Rebæk sø.
Kommunen havde kørt noget sand og læsset det i vandet, så der var en lille sandstrand.
Jeg er der med min lillebror.

Fastelavn. Min mor syede vores udklædningstid

Brandbilen

Jeg står her på billedet med træsko og hue. Foto er fra ca. 1954 og jeg var 8 år.

Brandbilen danskbygget. Det er en triangel fra 1938-1939.
En slangetender er opbygget til at kunne udlægge brandslanger over længere afstande og skabe vandforsyning fra åbent vand til brandstedet. Derfor er slangetenderen udstyret med en pumpe til ansugning.
Den kommer fra Dæmningen 7. Københavns Brandvæsen havde lige fået brandkontakt med Hvidovre Kommuner i oktober 1950.

(Oplysning fra Københavns Brandmuseum)

Aprilsnarrene (Heiberg) Skoleteater på Holmegårdsskolen 1961.
Det er mig med kappe på. - Skolefoto

Årets vindere på danseskolen 1961. Foto fra Hvidovre Avis

Side 126

Efterlysning

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I 1927 stiftede en gruppe af byens borgere Hvidovre Propforening, der havde til formål at yde økonomisk støtte til opklædning af konfirmander fra hjem, der levede under beskedne økonomiske vilkår.

Som medlem af propforeningen betalte man et årligt kontingent. Når man var medlem af Propforeningen, havde man en mønt med foreningens initialer. Den kaldtes for "proppen", og man skulle altid have den på sig. Hvis man så blev proppet, d.v.s., hvis man ikke havde proppen, skulle man betale 25 øre. 25 øren blev lagt i en lommebøsse. Desuden havde Propforeningen indsamlingsbøsser på alle værtshusene og hos en del af de handlende. Det største beløb blev indsamlet ved en årlig bazar, ved tombola og festlige arrangementer.

Er du i besiddelse af en "prop", en lommebøsse eller en indsamlingsbøsse vil Forstadsmuseet gerne affotografere fekten.

Fik du konfirmationstøj betalt af Propforeningen, og vil du fortælle om, hvad det betød for dig og din familie, så send en mail herom til:

Jens Frederik Jørgensen
jfj@tdcadsl.dk
eller ring til
Jens Frederik Jørgensen 24230595.

SPIS I CAFÉ HJERTETRÆET

Cafeén er:

- et spisested, hvor man kan få et billigt måltid mad eller en kop kaffe.
- et sted hvor man kan møde andre mennesker.
- et sted, hvor der kan holdes gravkaffe eller reception efter en kirkelig handling som fx, dåb.
- et kulturtilbud med foredrag, visesang, bankospil, m.m.
- et sted, hvor man kan få omsorg både som personale og besøgende og få hjælp til at komme videre, hvis man har brug for det.

Priser:

Almindeligt smørrebrød 12,- kr.
Luksus smørrebrød 25,- kr.
Dagens salat 40,- kr.
Dagens salat stor 55,- kr.
Franskbrød m. 2 skiver ost 25,- kr
Dagens ret 40,- kr.
Dagens ret stor 55,- kr.
Ekstra kød fra 5,- kr.

Dagens kage/dessert 15,- kr.

Sodavand lille 10,- kr.
Sodavand stor 14,- kr.
1 glas mælk 5,- kr.
1 glas juice 10,- kr.

Spis brunch den 1. fredag
i måneden for kun 75 kr.
(nu også med røget laks, tebirkes og wienerbrød)
Her får du billig og sund mad af gode råvarer i hyggelige omgivelser.
Få dig en tur ud af det og besøge os.
Kom alene eller tag en ven med.

Café Hjertetræet i Avedøre Kirke
Trædrejerporten 6, 2650 Hvidovre
Tlf.: 21162603, mobil: 20866464,
E-mail: laul@avedoere-kirke.dk
Roxana: mobil: 21162558
Åbningstider alle hverdage
fra kl. 10.00 til 14.00

https://www.avedoere-kirke.dk/cafe-hjertetraeet/

Heinz Hildebrandts fortælling

Af Lars Bo Henriksen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Fredag den 22. oktober begyndte Heinz H. med af fortælle, at " Mit liv ", som hans foredrag hed, for ham var: Familie, fodbold og skole.

Han kom til Hvidovre i 1968, fordi han i 1967 var sat af Vejles divisionshold, hvilket han havde ret svært med at affinde sig med. Han savnede spændingen. Hans tidligere medspiller, hvidovrespilleren Leif Sørensen, som han tilfældigvis mødte, anbefalede ham derfor at tage til Hvidovre. Heinz svarede, at hvis HIF kunne skaffe ham bolig og arbejde som lærer, ville han gerne komme. Og det fik klubben ordnet.

Boligen blev på Arnold Nielsens Boulevard, og arbejdet skulle foregå på Strandmarkskolen i Hvidovre Syd. Han startede skoleåret med en 8. klasse sammen med Flemming Groth. Heinz brugte ordet "mini-helvede" om mødet med eleverne, som antog ham for en bondeknold.

Flemming Groth, som var klasselærer for klassen, rejste sig og fortalte, at elevernes forældre var kommet fra broerne i København. Han og Heinz havde klassen med på Skødshoved på Mols, hvor Heinz brillierede som nattevagt med at forhindre at drenge og piger i at komme på hinandens sovesale. Flemming fortalte også om Heinz evner som gårdvagt.

Efterhånden fik Heinz skik på eleverne ved at anvende de metoder, han havde lært som soldat. Han blev med tiden skolebibliotekar og underviste i idræt, som han var glad for. Til gengæld var han ikke særlig glad for ideen med åbenplanskolen på Engstrandskolen, som han kom over på, da Strandmarkskolen lukkede.

Heinz Hildebrandt Kilde: DTB

Vedrørende fodbold, lykkedes det for Heinz at komme på HIF´s divisionshold i sommeren 1968. Han spillede på holdet til 1972, hvorefter han i 1973 valgte at tage til Glostrup, da han var utilfreds med HIF´s honorering af spillerne.

Ifølge Niels Nielsen i HIF spillede Heinz 122 kampe for klubben og fik både sølv (1971) og Bronze (1970). I 1970 førte HIF med 3 points til B1903

Side 128

og Vejle, da der var 2 kampe tilbage, men tabte begge kampene.

Heinz kom i HIF-perioden 3 gange på Danmarks A-landshold. Alle 3 endte 0-2. Han fortalte, at det ofte var spillere fra en af udtagelseskomiteens egen klub, der fik tjansen som målmand. Var i 1972 med til de olympiske lege i München, hvor han oplevede terrorismen og vogtede målet mod Ungarn. Han fik en del reservekampe på landsholdet.

I Glostrup var Heinz et par år og vandt det første år 3. division. Hyren var her 500 kr. om måneden.

Herefter blev han træner 15 år i en del klubber (Rosenhøj, Avarta, Avedøre, Hellas og Køge) og var samtidig i 10 år instruktør på DBU's træneruddannelse. I 1986 startede han Dansk Træner Bureau, som han stadig driver.

I de senere år har Heinz sammen med ca. 20 fodboldglade +60-drenge spillet på en kunstbane i Avedøre mandag og torsdag formiddag. Der er i følge ham en 40 - 50 veteraner i foreningen.

I 2013 døde hans kone. De havde været gift i 47 år og havde sammen drengene, Jim og Mark.

Efter pausen i foredraget startede Heinz med at fortælle, at 5. maj 1945 kom han og hans mor og moster til Danmark, fordrevet af russerne fra Litauen, hvor han 13. feb. 1943 blev født, til en flygtningelejr i Oksbøl.

Hans mor fik i 1947 arbejde på Ørumgård nær Vejle, hvor drengen havde 6 dejlige år. Selv om han havde tyske aner, hørte han aldrig noget dårligt om det.

Hans mor blev i 1953 gift, hvorefter man flyttede til den nærliggende by, Hedensted. Her havde han også gode år med en væld af aktiviteter: oprettelse af en drengeklub, skrivning til byens avis, fodboldspil i Hedensted IF m.m...

I 1959 melder han sig ind i Vejle Boldklub, kommer på hold og bliver udtaget til landsjuniorstævnet. Allerede som 17-årig debuterer han i 1961 på Vejles bedste hold i en kamp mod Arsenal. Vejle er i denne periode måske det bedst spillende hold i Danmark med rigtig mange gode spillere. En del af dem kom på landsholdet.

Heinz nævnte på et tidligere tidspunkt i foredraget de trænere, som han havde haft som senior: Frits Godtfredsen, Ernst Netuka, Bendt Jørgensen, Rudy Strittich og Mario Astori. Alle kompetente, og især Ernst Netuka havde taget sig godt og grundigt af målmanden. Han mente, at Vejle havde haft mange dygtige trænere, fordi man havde formået at få tidligere spillere til at blive i klubben som trænere.

I 1965 var Vejle lige ved at blive danmarksmester, men et mål på frispark i et af de seneste minutter, resulterede i, at Esbjerg fik 1-1 og blev mestre, og Vejle fik sølv. Kampen blev overværet af ca. 20.000 tilskuere. Han spillede ifølge Wikipedia 157 kampe for Vejle.

I pausen mellem foredragene havde tilhørerne kunnet se Heinz scrapbøger. En journalist ved Horsens Folkeblad, Tommy Poulsen, (kaldet Tommy Kuglepen) vil lave et sportsmuseum i forbindelse med det nye Århus Stadion og vil på et tidspunkt overtage bøgerne.

Det interessante og underholdende foredrag sluttede med, at Heinz fortalte, at han nu ikke længere boede i Hvidovre, men var flyttet til Herfølge til sin elskede, Lis, som han havde kendt i 5 år. Han syntes, at hans liv har været et eventyr. Og han og Lis har besluttet, at det skal det fortsat være.

På besøg i Sankt Nikolaj Kirke

Af Karen Johansen

Selskabet har påbegyndt en runde med besøg i de kirker, der findes i Hvidovre. Den 2. september var turen nået til den katolske kirke – Sankt Nikolaj Kirke – på hjørnet af Hvidovrevej og Strøbyvej.

Menighedsrådets formand, Jette Kromayer gav suppleret af menighedsrådets sekretær, Ole Mohrsen en indholdsrig og fortrinlig introduktion til kirkebygningen og til livet i den katolske kirke i Hvidovre.

Jette Kromayer og Ole Mohrsen
Foto: Karen Johansen

Det var på flere måder en verdenskirke, vi besøgte.

Med sine sakramenter og ritualer er kirken en integreret del af den katolske kirke, styret af paven og Vatikanet i Rom. Øverste led i Danmark er Biskoppen af København, Czeslaw Kozon, som er kirkeligt overhoved i Danmark, Færøerne og Grønland, for i alt ca. 40.500 katolikker.

Næsten alle nationaliteter er repræsenteret blandt de 992 troende, der har Sankt Nikolaj Kirke som deres religiøse holdepunkt. Der er en stor gruppe vietnamesere, hvorfor der hver morgen, ugen igennem, er messe på vietnamesisk. Hver søndag er der udover to messer på dansk tillige messe på polsk for en stor gruppe polakker, der søger kirken. De fastboende danskere udgør et mindretal af menigheden.

Kirken blev tegnet af den verdensberømte arkitekt Johan Otto von Spreckelsen [1]. Den imponerende kirkebygning blev taget i brug i 1960, hvor den afløste den lille trækirke – Sankt Nikolaj Kapel, der havde ligget på grunden siden 1931 [2].

Den daværende hollandsk fødte præst Petrus van der Stok Var præst ved menigheden 1958-1992.[3] tegnede det første udkast til den nye kirke og startede samarbejdet med von Spreckelsen. Van der Stok skaffede

Indgang til Sankt Nikolaj KirkeFoto: Jørgen Snedled

1 Johan Otto von Spreckelsen, 1929-1987 tegnede Grand Arche (Den nye Triumfbue) i den nye bydel La Defense uden for Paris. Han har tegnet 4 kirker. Sankt Nikolaj Kirke i Hvidovre 1960, Sankt Nikolaj Kirke i Esbjerg 1969, Vangede Kirke 1974 og Stavnsholt Kirke 1981.

2 Ældre medlemmer af menigheden siger ofte spøgefuldt: "Vi er fra kapellets tid!"

3 Var præst ved menigheden 1958-1992.

den nødvendige kapital til kirkebyggeriet fra forskellige katolske fonde i bl.a. Holland og Tyskland. Kirken besøges i dag ofte af gæster med interesse i arkitektur.

Kirken har et aktivt menighedsliv. Messerne er et tæt samspil mellem præst og menighed. Kirken har ikke råd til sanger eller organist. Kirken har ikke i øjeblikket en fast præst. Kirken har to præsteboliger, hvoraf den ene bebos af den vietnamesisk talende præst. At være præst i den katolske kirke kan være et ensomt liv i cølibat og med en løn, der svarer til folkepensionen.

Kirken har ikke faste grupper, da menigheden geografisk og sprogligt er meget spredt. Man samles derfor ikke i små grupper om forskellige emner og temaer, således som det er tilfældet i folkekirken. Da der ikke er knyttet personale til kirken, hjælper menigheden med et utal af praktiske opgaver såsom rengøring, vinduespudsning, blomsterdekorationer, pasning af udearealer. Det er også menigheden, der står for kirkens fester -den månedlige kirkekaffe, fastelavnsfesten og sommerfesten med mange vietnamesiske retter. Kirkens skytshelgen, Sankt Nikolaus, fejres hvert år den 6. december ved en fest med gløgg og æbleskiver.

En af de 12 små figirer Foto: Karen Johansen

Kirkens indre og udsmykning er meget enkel. Det er slet ikke som de katolske kirker, man måtte have besøgt på ferier i udlandet.

Af kirkens udsmykning er der grund til at fremhæve de 12 små figurer, der hænger på kirkens vægge. De viser Kristi lidelseshistorie fra han blev domfældt, til han blev gravlagt. Man kan gå en "korsvejsandagt" i kirken og meditere ved de enkelte figurer/stationer på "korsvejen".

Von Spreckelsen har tegnet det meste af kirkens inventar. Kirkens alter er specielt interessant, idet det er et fritstående alter, som præst og menighed kan gå rundt om. Ideen hertil er hentet fra oldkirken. Bag alteret oppe i hjørnet hænger et lille skab med blå døre, Tabernaklet, her opbevares alterbrødet til Kristi legemliggørelse. Skabet hænger så tilpas højt oppe, at menigheden kan se det over præstens hoved.

Som katolik tilknyttet Sankt Nikolaj Kirke betaler man et årligt kirkebidrag - enten en fast procent af ens indkomst eller et fast beløb. 60 % tilfalder sognet, de resterende 40 % administreres af bispekontoret. Kirken har tillige indtægter fra kollekter og gaver. Større vedligeholdelsesopgaver må kirken låne til eller søge midler til i katolske fonde.

Her er kun bragt brudstykker af den interessante præsentation, vi fik ved besøget i Sankt Nikolaj kirke. Hele præsentationen kan høres på selskabets hjemmeside www.hvidovrehistoriskeselskab.dk

Det fritstående alter med Tabernaklet i baggrunden - Foto: Jørgen Snedled

Frihedskroen

Af Jens Frederik Jørgensen

I denne artikel har jeg forsøgt at lægge nogle brikker til fortællingen om Frihedskroen, der lå på hjørnet af Gammel Køge Landevej, Strandmarksvej og Lodsvej. Frihedskroen lå i en markant og ikonisk bygning, der også nemt kunne ses fra luften, idet navnet stod malet på taget. Frihedskroen var i mange år et meget besøgt samlingssted for forenings- og forlystelseslivet i Hvidovre på samme måde som Risbjerggård. Frihedskroens storhedstid lå nogle år tidligere end Risbjerggårds.

Frihedskroen lukkede af to omgange. Først blev festsalen overtaget og anvendt af "Frihedens Apotek". Det gamle restaurationslokale fortsatte til 1967. Da apoteket lukkede og flyttede adresse i 1972, kom der på stedet en servicestation, hvilket der i dag stadig ligger på "Frihedskroens grund".

De første 10 år

Historien om Frihedskroen starter for præcis 100 år siden i 1920. Dansborggård havde et lille trekantet areal på sydøstsiden af Gammel Køge Landevej. Her lå en mælkeforpagterbolig, som sognerådsformand Laurits Pedersen [1] overtog i 1920. Han havde været gartner oppe i Hvidovre by, inden han søgte Hvidovre sogneråd om tilladelse til at drive krovirksomhed i huset [2]. Laurits Pedersen kaldte i begyndelsen sin kro for "Cafe Dansborg". Nogle få år senere ændredes navnet til "Frihedskroen". I 1924 fik Laurits Pedersen tilladelse til at have musik i sit restaurationslokale om sommeren.
I 1926 havde Laurits Pedersen fået fornyet sin tilladelse til at udskænke stærke drikke. Det affødte en henvendelse fra Afholdsforeningen "Hvidovres Fremtid", der bad sognerådet om at genoverveje sagen, hvilket sognerådet afviste.

1 Der er i forskellige dokumenter en del forvirring om navnet. Nogle steder omtales han som Lauritz i stedet for Laurits og Petersen i stedet for Pedersen. Både fornavn og efternavn anvendtes dengang i flæng, da navnene som oftest blev udtalt ensartet. Her anvendes navnet: Laurits Pedersen - uanset hvad der måtte stå i en af kilderne til artiklen - da det er det navn, der står på gravstenen på Hvidovre Kirkegård. Gravstenen står lige til højre, når man kommer ud af kirkens våbenhus.
Laurits Pedersen var fra 1912 til 1916 sognerådskasserer. 1.4.-1917 – 31.3.-1921 var Laurits Pedersen sognerådsformand og valgt for Det konservative Folkeparti.

2 Laurits Pedersen fik 8-aarig Beværterbevilling den 5. oktober 1920

I Hvidovre kommunes byggesagsarkiv er det første dokument vedr. Frihedskroen en ansøgning af 14.9.1926, hvor arkitekt Carl Frederiksen på vegne af restauratør Laurits Pedersen anmodede om tilladelse til en udvidelse af Frihedens Kro med nyt restauraionslokale i stueetagen og beboelse i en manzard-etage. Godkendelsen kom fra kommunen 23.11.1926, og den nye restaurationsbygning blev taget i brug i april 1927.

Frihedskroen før 1926 Kilde: https://kbhbilleder.dk/kbh-museum/23803

Der var endnu ikke udført kloakering i området. Sognerådet ville ikke godkende, at afløbet fra WC-er og Pissoir blev ledt direkte ud i den grøft, som grundejerforeningen Skelgaardens Strandvillaby havde. Afløbet skulle føres til bundfældning i en "Samlegrube eller Septictank", inden det løb videre til grøften.

Festsalen bygges og festlighederne tager fart

Den 24.10.1930 fremsendte arkitekt Axel Vennike en ansøgning til sognerådet om, at kroen måtte få tilbygget en festsal, serveringslokale mv. I kælderen skulle der indrettes skydebane og keglebane. Befolkningstilvæksten i Hvidovre betød, at der var behov for et samlingssted for foreningers og familiers fester lidt i stil med forsamlingshuse ude på landet.

På det tidspunkt blev "Frihedskroen" første gang "truet" af et kommende vejanlæg. Der var tvivl om bygningens beliggenhed i forhold til den hovedvej, der var vedtaget, og som skulle føres over Beringgårds arealer. Staten havde allerede eksproprieret et vejareal til "Den nye Køgevej", der stod færdig i 1935 og fik navnet "Gammel Køge Landevej". Amtet, som skulle anlægge vejen, godkendte arkitektens forslag til festsalens beliggenhed.

Sognerådet godkendte også - allerede den 12.11.1930 - den omfattende tilbygning.

Det gik stærkt i de år. I slutningen af april 1931 blev der givet tilladelse til at tage de nye lokaler i brug den 1.5, selvom man ikke var helt færdig med byggeriet. Tilladelsen var betinget af, at diverse udvendige trapper mv. blev afskærmet.

Der blev givet tilladelse til at have grammofon- og radiomusik i restaurationslokalet i sommerhalvåret frem til 30. september. Restaurationslokalerne måtte holdes åbne til kl. 1 nat 2 gange pr. uge i vinterhalvåret.

Scenen kommer til

I 1934 kom næste udvidelse af Frihedskroen. Arkitekt Axel Vennike havde tegnet en scenetilbygning og et filmoperatørrum til den store festsal. Nu var rammerne for kroens storhedstid på plads. Kroen fik nu også tilladelse til solistoptræden. Denne tilladelse blev i 1936 udvidet til også at omfatte musik af et 4-mands orkester

Beværterbevillingen deponeres

I september 1935 solgte Laurits Pedersen tilsyneladende "Frihedskroen" til Peter Emil Sommermark, der fik beværterbe-

Frihedskroen - måske guldbryllup : Foto: Forstadsmuseet

villing. Men 8. 4 1936 genoptog Laurits Pedersen driften af Frihedskroen og fik en bevilling, der gjaldt til 1943. Hvorfor Laurits Pedersen solgte, har det ikke været muligt at spore, men i Hvidovre Propforenings blad "Proppen" kan man i 1942 læse, at " i den korte Periode, hvor en anden forsøgte at drive Kroen i hans Sted, viste det sig med al ønskelig Tydelighed, at ingen anden var i Stand til at udfylde hans Plads. Var man ikke fuldt ud klar over det før, saa blev man det da, og alle, der havde blot den ringeste Tilknytning til Frihedskroen, hilste den Dag med stormende Glæde, da vores egen Kromand paany flyttede ind paa »Friheden«".

Stedet tiltrækker andre virksomheder og aktiviteter

Området omkring Frihedskroen blev et sted, der tiltrak andre aktiviteter. I 1930 havde Jarl S. Ottosen fået tilladelse til at oprette en aviskiosk ved Frihedskroen. I tilladelsen anføres det, at kiosken ikke må virke skæmmende på omgivelserne.

Det er dog ikke alt, der blev givet tilladelse til. I 1934 nægtede amtsvejvæsenet, at der kunne opstilles en iskagebod og en lukket ventesal på amtets trekantsareal ud for Frihedskroen. En ansøgning om at måtte udskænke stærke drikke fra ejendommen Gammel Køge Landevej 258 [3], kunne sognerådet ikke godkende, idet der kun var 800 meter til Frihedskroen.

I 1937 fik firmaet A/S ALBA lov til at opsætte en plakatsøjle og opstille en kiosk, dog måtte der ikke forhandles sodavand fra kiosken. I 1939 kom der holdeplads for to drosker, og i 1939 blev der givet tilladelse til at drive en pølse- og iskiosk, der i 1940 tillige fik tilladelse til at have spilleautomater.

I sommerhalvåret havde Frihedskroen tilladelse til offentlig gratis dans, og i vinterhalvåret 1939-40 fik kroen varietebevilling og tilladelse til at have siddende gæster til kl. 2 om natten. Der blev også givet tilladelse til at have billard og keglebane. Disse tilladelser blev fornyet hvert år, så de var gældende i de første krigsår.

Laurits Pedersen fylder 60 i 1942 og dør i 1943

Den 8. 6 1942 fyldte Laurits Pedersen 60 år. Om ham og kroen stod der i "Proppen"

3 Her ligger Fakta i dag.

bl.a.:
Den elskværdige Maade, han altid har behandlet sine Kunder paa, den varmhjertede Maade, hvormed han altid har været rede til at støtte baade mindre og større Foreninger og til enhver Tid være dem behjælpelige med Raad og Vejledning, har bevirket, at man altid har følt sig hjemme i kroen. Propforeningen, som han var medstifter af og var blevet æresmedlem af, sluttede omtalen af med Ønsket om, at han endnu maa have mange, mange gode Aars lykkelig Virke for sig.

Sådant skulle det ikke blive. "Krofar", som han populært blev kaldt, døde den 17. februar 1943. Hans enke, Marie overtog krodriften. Allerede i december 1943 solgte hun kroen til fru Hammel. I 1949 blev Frihedskroen drevet af restauratør Otto Hildebrandt.

Biograf i kroen?

Der blev længe forhandlet om køb af "Frihedskroen" til biograf, men de sammensluttede foreninger protesterede kraftigt, da de ville mangle lokaler til alle foreningssammenkomster og lignende. Biografplanerne blev opgivet. I en annonce [4] søgtes der efter "et energisk, yngre Ægtepar, der vil købe eller forpagte Kroen, der vil blive Centrum i eet af de største Kvarterer i Omegnen, direkte ved Hovedvej og kommende S-station".

Frihedens Apotek. Kilde: Forstadsmuseet

Motorvej truer

Jeg springer nu frem i tiden til slutningen af 1950erne. Det gik ikke længere så godt med krodriften. Hertil kom, at kroen lå på et areal, der måtte forventes eksproprieret til "Vestmotorvejens sydlige Gren", motorvejen ind til København via Avedøre og Hvidovre, den motorvej der skulle føres ad det, vi i Hvidovre kaldte "Engstrandslinjen".

I 1964 blev en del af Frihedskroens areal eksproprieret. Der var tale om et ret betydeligt restareal, der ikke var bebygget. Det

4 Nationaltidende, 7.12.1952.

eksproprierede areal kunne medregnes som ubebygget areal, når der skulle beregnes en bebyggelsesprocent for det areal, som kroens bygninger lå på.

Frihedens apotek

I oktober 1958 fik apoteker Orla H. Rasch midlertidig tilladelse til at indrette "Frihedens apotek" i Frihedskroens gamle festsal. Apotekeren fik en 5-års uopsigelig lejekontrakt med ejeren restauratør Henry Johansen. I 1962-63 købte apoteker Rasch Frihedskroen [5]. Han ønskede at nedrive hele bygningskomplekset (krolokale, festsal, beboelse) og bygge et nyt apotek, klinik- og medicincenter tegnet af arkitekterne Helge Schønnemann og William Felding. Det var tillige tanken at indrette privat børnehave for de på apoteket ansatte damers børn.

Frem til 1968 indsendte apoteker Rasch og hans rådgivere flere udgaver af byggeprojektet, der drøftedes med kommunen. Apotekeren ønskede en bygningshøjde på 8½ meter, men kommunen vil kun godkende 6½ meter. Der skulle opsættes støttemur i forhold til den projekterede motorvej.

Der skulle også udarbejdes tillæg til byplanvedtægten, så det var muligt at opføre en 3 etagers bygning. Dette forudsatte, at boligministeriets ekspert i byplansager afgav en udtalelse og vejledning til kommunen. Han "stod noget uforstående over for bygherrens ønsker om at etablere handels- og kontorlokaler med en beliggenhed til motorvejens kørebaner, der syntes at udelukke lokalernes anvendelse til formålet."

Frihedskroen og apoteket lukker

Frihedskroen havde med tiden fået karakter af værtshus, hvor nogle gæster spillede en stor del af ugelønnen op ved billardbordet. I en annonce i Aktuelt 12.3 1967 reklameres der med fest, stemning, humør og præmier i

Apoteker Rasch i apotekets ekspeditionslokale.
Kilde: Forstadsmuseet.

5 På arkiv.dk (arkiv.dk/vis/5354238) findes en serie med 20 fotos fra Frihedens apotek, doneret til museet af en af apotekets ansatte.

forbindelse med enkebal om onsdagen. Der ville være musik for de voksne og "Zigeuneren" ville spille ved bordene.

Men festen på Frihedskroen var forbi. Den 1. 11 1967 lukkede restauratør fru Ely Jensen Frihedskroen, og den kom til at stå tom. I et læserbrev i Hvidovre Avis den 15.11 1968 kan man bl.a. læse, at Frihedskroen – et år efter lukningen - stadig stod her i "sin stolte afmagt. På afstand præsentabel – set tættere på, er det blevet en ruin". Den anonyme læserbrevsskribent skrev også, at Ely Jensen mistede sin jule- og nytårshandel i 1967 uden at få en øre i afståelse. Skribenten undrede sig over forløbet og også over, "at kroen ikke kunne være fortsat i det år, der er gået, da Hvidovre næppe kan siges at være overforsynet med danserestauranter og spisesteder".

I september 1968 havde apoteker Orla H. Rasch anmodet om at få tilladelse til at nedrive det tidligere krolokale og tilhørende beboelse, der stod tom efter fraflytning. De tomme lokaler frembød en latent fare for indbrud i apotekets lokaler. Apotekeren meddelte kommunen, at han ville påbegynde projektering af nyt apotek, klinik- og medicincenter, så snart der forelå et stadfæstet tillæg til byplanvedtægten.

12.4 1969 døde apoteker Rasch, og enken, Inger Margrethe Rasch overtog ejendommen. Byggeprojektet blev opgivet.

I februar 1971 krævede kommunen ejendommen nedrevet inden 1.4 1971. En ejendomsmægler og en sagfører meddelte, at ejeren ikke havde råd til at nedrive ejen

dommen, hvorfor et salg af ejendommen

ville blive fremskyndet. Apoteket ville inden for kort tid blive flyttet til hjørnet af Hvidovrevej og Gammel Køge Landevej i en nyopført bygning.

Servicestation på vej

29.9 1971 fik BP Olie-kompagniet A/S købsret til ejendommen og indsendte i december en ansøgning om at måtte etablere en servicestation. Ansøgningen var bl.a. betinget af et magelæg , og af at der blev givet mulighed for overkørsel til Strandmarksvej. (Magelæg er at bytte et areal med et areal, der tilhører en anden ejendom)

2.3 1973 havde BP erhvervet "Frihedskroen", og den 30.3 1973 var nedrivningen påbegyndt. Servicestationen åbnede den 30.11 1974 og var udstyret med elektroniske benzinstandere, ligesom der var mulighed for at tanke op i tørvejr ved de overdækkede benzinstandere. Den første forpagter var den tidligere elektriker Søren Raben. Fra 1989 har det været en Q8-servicestation.

Det hører også med til Frihedskroens historie, at servicefunktioner for hele det sydlige Hvidovre fik til huse på Frihedskroens grund indtil 1967, hvor Frihedens Butikscenter åbnede.

- I 1954 fik restauratør H. Johansen tilladelse til at opføre et garageanlæg på grunden.
- Københavns Handelsbank fik i 1960 tilladelse til at opføre en bygning på grunden til brug for bankens virksomhed. Bygningen blev udvidet i 1964.
- På Frihedskroens grund var der også i en periode omkring 1960 posthus og sygekassefilial

Side 138

Ørnen er skudt - Fuglekongen kan kåres

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvidovre havde i 1951 udviklet sig til et sammenhængende tætbebygget byområde med næsten 25.000 indbyggere. Byen havde ambitioner om at markere sig som et selvstændigt bysamfund og havde købstadsdrømme. Man så sig om efter kulturtræk i købstæder og større stationsbyer for at finde foreninger, som enhver by med respekt for sig selv måtte have.

Mon ikke det var en del af tankegangen bag stiftelsen af Hvidovre Fugleskydningsselskab i 1951. Traditionsrige fugleskydningsselskaber havde Tåstrup haft siden 1859 og Glostrup siden 1896.

Første fugleskydning i Hvidovre 1951

"Hvidovre Fugleskydningsselskab af 1951" blev stiftet i sommeren 1951 på Risbjerggård [1]. Borgmester Ole Toft Sørensen blev selskabets præsident, og depotejer Knud Andersen Landlystvej valgtes som selskabet første formand.

Selskabets formål var "ved en aarlig Fugleskydning at give Brødrene Lejlighed til selskabeligt Samvær. Enhver Art af Politik var Selskabet uvedkommende. Optagelse i Selskabet var betinget enten af fast Bopæl eller fast Erhverv i Hvidovre."

For at blive optaget i selskabet skulle man foreslås af et medlem af selskabet og godkendes af selskabets bestyrelse. "I Selskabet kunne kun optages Mænd".

Første fuglekonge, frisørmester Carl Lauritsen, Hvidovrevej 162.
Kilde: Hvidovre Avis august 1951

Den første fugleskydning blev afholdt på Risbjerggård den 20. august 1951. 74 af selskabets 78 medlemmer deltog i skydningen. Frisørmester Carl Lauritsen blev selskabets første fuglekonge. Udover fugleskydning var der serieskydning fra henholdsvis 15 m og 8 m samt konkurrence i keglespil og pilespil.

Ved skydningens start afsendte man en telegrafisk hilsen til Majestæten, og senere på dagen indløb der svar fra Hoffet. Dette blev en tradition ved hvert års fugleskydning.

En festlig dag for brødrene med god frokost, som "Restauratør Gert Rasmussen høstede fortjent Hyldest for".

Ved 18-tiden samledes brødrene atter – denne gang med damerne til aftenfest med middag til tonerne fra Karl Glad Hansens orkester.

Fotograf Kai Okholm fotograferede hele dagens forløb, og fotografierne kunne efterfølgende ses i Hvidovre Avis´s vinduer.

En årligt tilbagevendende festdag for en stor kreds af byens mænd, hovedsageligt selvstændige erhvervsdrivende havde set dagens lys og var "holdt over dåben".

1 Artiklen bygger på omtale i Hvidovre Avis 3. august og 24. august 1951, 10. april 1975, 22. august 2001 og 24. november 2009 samt samtaler med Søren Becker og Henning Møgelberg Nielsen.

Et flot optog med "kongen" fornemt kørende i hestevogn, og "undersåtterne" spadserende bagude

Første fuglekonge, frisørmester Carl Lauritsen, Hvidovrevej 162. Kilde: Hvidovre Avis august 1951

Fugleskydningsdagens forløb

En fugleskydningsdag forløb efter et helt fast program, fortæller Søren Becker, fugleskydningsselskabets sidste formand. Søren Becker var i mange år indehaver af Cafe Cappuccino og sidenhen Rebæk Bodega.

Festdagen var altid en mandag i august. Den abdicerende fuglekonge blev hentet på sin bopæl af brødrene, som fuglekongen serverede morgenmad og drikke for.

Fuglekongen blev hentet i noget, der havde relation til den pågældende eller dennes virke. En sejler blev hentet i en båd. En Volvo-mand i en stor gummiged af mærket Volvo, hvor fuglekongen sad på en stol i den store grab. En Carlsberg-depotbestyrer på en af Carlsbergs hestevogne.

Søren Becker blev i 2001 selv hentet i en karet forspændt 2 heste. Bag kareten gik et "sølvbryllupsorkester" – 5-6 mand med messinginstrumenter. Så fulgte fanen og brødrene i optoget bag fuglekongen.

Turen gik normalt til rådhuset. Hvis turen ville blive for lang i forhold til dagens program, steg brødrene efter kort tid ombord i en bus. På rådhuset blev selskabet modtaget af borgmester/viceborgmester, der bød på Gammel Dansk, og fortalte lidt aktuelt om kommunen og svarede på spørgsmål.

Så gik turen i bus til det sted, hvor skydningen mv. skulle finde sted. I mange af de senere år var det i lokaler i Allégade, endnu senere blev det på Aldershvile, der også havde keglebane og mulighed for den egentlige fugleskydning.

Brødrene skulle kunne håndtere et skydevåben, men der var ikke noget krav om, at man havde været soldat. Fuglen var en figur af en ørn, placeret på en træplade. Til "ørnen" var der fastgjort små metalplader, der symboliserede vinger, kløer, hale, hals, krone og bryst. Skydningen skete efter et skema, hvor rækkefølgen for de enkelte medlemmers skydning var fastlagt. Man startede med at skyde efter vingerne. Til sidst blev der skudt efter brystet. Det var altid ham, der skød brystpladen ned, der blev kronprins. Så brugte bestyrelsen en hemmelig liste for via skydenumre at finde frem til den nye fuglekonge. Det var reglen, at man ikke kunne blive fuglekonge mere end én gang.

I Allégade skød man efter ørnen ud ad et vindue, men da der var beboelsesejendomme i nærheden, kunne det være risikabelt at gennemføre skydningen, da ikke alle ramte ørnen.

Til dagen hørte også en god og "våd" frokost. I mange år var det en tradition, at medlemmerne sidst på eftermiddagen tog hjem, klædte om til smoking og sammen med hustruen i lang kjole mødte til festmiddag på en restaurant. Denne ordning blev senere ændret, da hustruerne ikke var lige så feststemte på forhånd som mændene. Festmiddagen blev så flyttet til en lørdag.

I forbindelse med aftenfesten blev fuglekongen hyldet og præmier fra de forskellige konkurrencer blev uddelt. Fuglekongen blev iklædt kåbe og fik krone, scepter samt kugle/"æble".

"Kong Søren" - Restaurator Søren Becher modtog undersåtternes hyldest fra morgenstunden

Fuglekongens skjold/plakette

Hver fuglekonge skulle lade fremstille et "skjold"/plakette. Disse plaketter kom til at hænge i trappeløbet mellem stue og 1. sal i Hovedbiblioteket. Her kan de stadig ses, bortset fra nogle stykker, der er taget ned for at blive repareret.

I 1989 blev Henning Møgelberg Nielsen fuglekonge. Han fik en ven til at udarbejde skjoldet.

Historien bag symbolikken er ifølge Møgelberg:

- .....
Fotolinse – Møgelberg var fotohandler i Frihedens Butikscenter.

- .....
Dannebrog – Møgelberg mener, at dansk/Danmark betyder meget for ham.

- .....
Venstre øverste hjørne af flaget symboliserer Møgelbergs medlemskab af Håndværkerforeningen.

- .....
Højre øverste hjørne (de tre Her) symboliserer Hjemstavnsforeningen for Horns Herred, som Møgelberg har været formand for i 20 år.

Fugleskydningsselskabet lukker ned

På en ekstraordinær generalforsamling i januar måned 2010 blev selskabet lukket ned. Til Hvidovre Avis udtalte Søren Becker bl.a., at man " nok måtte erkende, at det i dagens Danmark er meget svært at få erhvervsfolk og andre til at rive en dag ud af kalenderen til fugleskydningen. Folk er meget optaget, så tiden er nok løbet fra den slags arrangementer."

Søren Becker opbevarer stadig selskabets fane og det, der hørte til fuglekongens iklædning.

Fugleskydningsselskabet havde karakter af en loge, men var ikke en velgørende forening som Frimurerne, Rotary og Lions.

Fugleskydningsdagen var en fridag og en selvbetalt festdag for især selvstændige erhvervsdrivende. Mange har set den traditionsrige optog og måske undret sig over, hvad der foregik.

Om fugleskydningsselskaber og skytteforeninger

Fugleskydningsselskaberne blev skabt under 100 års krigen mellem Frankrig og England 1337 – 1453. Skydeselskaberne var derfor byernes værn mod de omvandrende hære, og byernes skytter forsvarede bymuren. Man trænede bl.a. ved at skyde efter en fugl for enden af en høj stang.

Efter 100 års krigen ebbede interessen ud, og skydeøvelser overgik til i større udstrækning at være en selskabelig foreteelse for det bedre borgerskab. Den fugl man skød efter kunne være en farvestrålende papegøje af træ, monteret på en høj stang. Herfra stammer udtrykket "at skyde papegøjen".

Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, er det ældste skydeselskab med et selskabeligt formål i Danmark, formentlig stiftet i 1443. Det nuværende navn stammer fra 1694.

Fugleskydningsselskaber må ikke forveksles med skytteforeninger.

Den danske skyttebevægelse tog sin begyndelse i 1861 efter engelsk forbillede. De Danske Skytteforeningers formål var ved skydning som idræt og andet kulturelt virke at fremme det folkelige foreningsarbejde. DDS' hovedkvarter ligger i Vingsted mellem Vejle og Billund, hvor DDS har Nordeuropas største og mest omfattende skydebaneanlæg.

Kilder: Internettet

Efterlysning:

Hvis nogen har et foto af den "ørn", der blev skud på, så vil jeg gerne låne fotoet for at fådet indscannet.

Kontakt mig på mail jfj@tdcadsl.dk eller mobiltelefon 24 23 05 95.

HIF møder Vejle

Af Jens Frederik Jørgensen

Fotograf: Ubekendt.

Heinz Hildebrandt havde taget dette foto med, men det blev desværre ikke vist for deltagerne i mødet.

Fotoet er fra en kamp i 1966 på Vejle Stadion (*Nørreskoven*) mellem Vejle Boldklub og HIF. Kampen blev overværet af 13.200 tilskuere.

Fra venstre ses John Steen Olsen, HIF, Heinz Hildebrandt, VB. Leif Sørensen, HIF i baggrunden i hvid trøje. Niels Erik Andersen, VB, der redder med hånden. Bag ham i hvide bukser, næsten skjult af NEA´s arm, Erik Pedersen, VB.

HIF havde ikke tabt de første 15 kampe det år.

I Politiken den 12.9.1966 skrev Politikens udsendte medarbejder (flemm) om kampen VB-HIF den 11.9.1966.

VB vinder 3-1 over HIF i en kamp, der satte en stopper for Hvidovres malende sejrmarch.

I kampreferatet står der:

Den geniale boldkunstner Tommy Troelsen, gjorde hvad, der passede ham, og lagde sammen med den kommende landsholdshalfback, Niels Erik Andersen grunden til Vejles 3-1-sejr.

Hvidovre manglede en arbejdskraft på midten, og målmanden (Jørgen Henriksen) spillede uden at være i orden (havde fået en skade i den forudgående kamp mod KB). Villy Bang mistede to tænder i sammenstød med Ulrik le Fevre.

Og mere drama, da det lyslokkede stortalent, fløjhalfen Niels Erik Andersen fik en advarsel, fordi han lavede straffespark ved at stoppe et Fritz Hansen-hovedstød på stregen med hånden, mens Vejle-målmanden Heinz Hildebrandt lå udspillet og rodede ude i siden. Fritz Hansen scorede på straffesparket.

Årsmøde i Dansk Lokalhistorisk Forening

Af Anders Aalund og Knud Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Dansk Lokalhistorisk Forening (DLF) har til formål at styrke interessen for dansk lokalhistorie, herunder fremme det folkelige lokalhistoriske arbejde.

Foreningen skal ved sin virksomhed fremme samarbejdet mellem lokalhistoriske foreninger, institutioner og enkeltpersoner, samt virke for medlemmernes interesser over for offentlige myndigheder.

Fra Hvidovre Lokalhistoriske Selskab deltog denne artikels forfattere i foreningens årsmøde. Den væsentligste grund til at deltage i foreningens årsmøde, og det der giver tilvækst lokalt, er den inspiration til det videre arbejde i bestyrelsen, vi får ved at høre, hvad andre lokalhistoriske foreninger lægger vægt på i deres dagligdag. Fx bruger vi megen energi på vores medlemsblad og vores arrangementer for medlemmer, mens andre foreninger er mere til udgivelse af fyldige årsskrifter og bøger om specifikke lokale begivenheder.

Som så meget andet i dette Corona år blev det oprindeligt fastsatte årsmøde i marts måned udsat. Det lykkedes, at få det afholdt fra den 11. til den 13. september i Sønderborg, hvor det gennemgående tema var en markering af 100-året for Sønderjyllands genforening med Danmark.

Til at komme rundt om emnet havde foreningen samlet en række yderst kompetente foredragsholdere, der alle havde et personligt forhold til begivenhederne for 100 år siden, dels fordi de bor i området og dels gennem de beretninger, de har fået fortalt af bedsteforældre/forældre.

Carsten Porskrog Rasmussen fra Museet på Sønderborg Slot fortalte om alt det praktiske, der skal ske, når man flytter en grænse. Lige fra militærets overtagelse af kaserner over ændring af pengevæsen, hvor der opstod mangel på skillemønt, fordi der var mangel på metal til at præge nye mønter, etablering af pas- og toldkontrol, nye by- og gadenavne, nyt matrikelvæsen til ændringer til dansk skole, kirke og administration samt uendelig mange andre forhold. Her lagde man vægt på, at der blevet taget særlig hensyn til det tyske mindretal. Dette i kontrast til den prøjsiske metode, som blev anvendt efter 1864. Det er lykkedes i en sådan grad, at nuværende tyske politikere betegner grænsen til Danmark som Tysklands lykkeligste grænse.

Infrastrukturen var ikke fulgt med tiden i den tyske periode, og der henstod derfor en større opgave med at få vejnet, telefonvæsen, elforsyning og havne med mere gjort tidssvarende. Det blev finansieret af de penge, Danmark havde fået ved salget af De Vestindiske øer til USA. Som noget enestående i Danmark bliver telefonvæsenet lagt ind under postvæsenet.

Hans Schultz Hansen fra Rigsarkivet i Aabenraa belyste redaktør, grænselands politiker, medlem af Den Tyske Rigsdag og senere dansk minister H. P. Hanssens store andel i, at overgangen forløb så problemløst, som den gjorde. Han var om nogen, hovedmanden bag genforeningen og formede sammen med de dansksindede foreninger fremtiden og fik hermed en større indflydelse på ændringerne end den danske regering, der i udenrigsminister Erik Scavenius havde en mand, der allerede i 1920 lagde vægt på, at bevare et godt forhold til Tyskland. Han mente, at Genforeningen måtte ske på initiativ af sønderjyderne, idet den danske regering ikke selv kunne tage initiativ hertil. Han gik dog ind for, at Tyskland efter aftale skulle lade en afstemning foretage. De allierede fandt, at det var en dårlig ide.

Jørgen Kühl, rektor for A. P. Møller Skolen, der er det danske gymnasium i Slesvig by, fortalte om folkeafstemningen i Sønderjylland (Zone 1) og Slesvig (Zone 2, der stemte tysk) og om tilsvarende folkeafstemninger rundt omkring i Europa efter fredsafslutningen i 1918. Han kom endvidere ind på, hvilke afstemninger, der ikke blev afholdt.

Det forholdt sig sådan, at planlagte afstemninger, der kunne falde ud til Tysklands (taberens) fordel ikke blev holdt. En række af disse afstemninger gav efterfølgende anledning til stridigheder, hvilket sætter folkeafstemningen i Sønderjylland med dens brede accept i relief.

Endvidere var der indlæg om Mindesmærker og mindekultur efter verdenskrigen 1914-1918. De dansksindede var tvungne deltagere i den tyske hær, og de følte derfor ikke på samme måde som de tysksindede gjorde, at de kæmpede for og faldt i en heroisk kamp for Tysklands storhed og led heltedøden. Der blev indkaldt 30.000 dansksindede, hvoraf 6000 faldt.

Erik Nørr fortalte om det dobbeltsprogede dansk-tyske skolevæsen, hvor skolerne i købstæderne blev delt i en tysk og en dansk del, mens der var særlige regler for oprettelse af tosprogede skoler i landdistrikterne. I øvrigt var det sådan, at de eksisterende lærere skulle søge deres egne stillinger.

Der var også indlæg om tiden mellem våbenstilstanden den 11. november 1918 og til genforeningen i 1920.

Den tidligere redaktør af "Æ Rummelpot" fortalte om sønderjysk humor. Som nok ikke adskiller sig væsentligt fra øvrig dansk humor.

Næste år er det 300 år siden at Frederik IV besluttede, at der i forbindelse med hans 50-års fødselsdag i 1721 skulle opføres 240 rytterskoler. Temaet for næste år er derfor rytterskoler, og her er det glædeligt, at rytterskolen i Hvidovre har overlevet både tidens tand og byens udvikling.

Udsigt over Sønderborg - Set fra Alsik Hotel Point of View - med Sct. Maria Kirke forrest t. v. - Kong Christian X Bro i forgrunden til højre og Sønderborg Slot i baggrunden t. h. - Foto: Jørgen Snedled

Solvognen og Hvidovre

Af Birgit Petersen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Kører man på Kirkeåsvejen (motortrafikvej 21) fra Holbæk mod Sjællands Odde, vil man i nærheden af Trundholm Mose komme til en lille P- plads på højre side af vejen.

I tilknytning til P-pladsen er der en indhegning, hvor man kan læse lidt om Solvognens historie. Den er fundet i nærheden på et sted, som man indtil for nylig dog kun kunne se på afstand. Det er der nu taget hånd om. Det er nu muligt at komme helt hen til Solvognens fundsted. Kør fra Odsherredvej

Birgit og ægtefælle ved indgangen til udstillingen. Foto: Jens Frederik Jørgensen

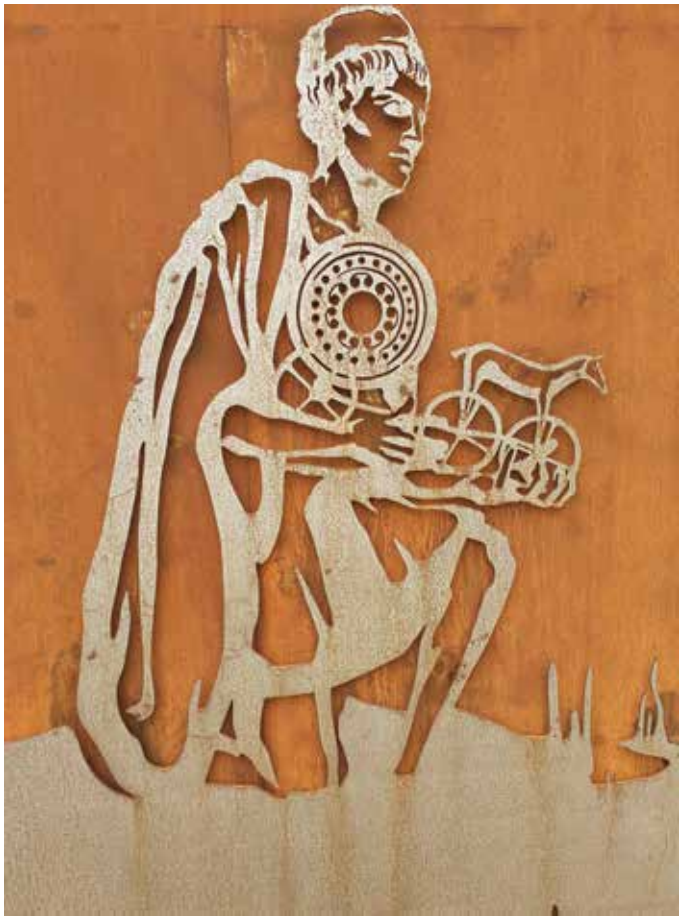

Solvognen frembæres som offergave.
Foto Birgit Petersen

Side 146

Den originale solvogn på Nationalmuseet.
Foto Jørgen Snedled

(vej 225) og ca. 3 kilometer ad Trundholm Mosevej, så er man ved parkeringspladsen og indgangen til udstillingen.

Lørdag den 12. september i år besøgte Dronning Margrethe Odsherred, for at markere åbningen af udstillingen af Solvognens fundsted i Trundholm Mose syd for Højby. Dronningen har allerede i 2016 besøgt stedet, hvor et af Danmarks nationalklenodier blev fundet. Solvognen blev fundet i september 1902, da statens opsynsmand pløjede mosen for første gang. Fundet stammer fra den ældre bronzealder omkring 1300 – 1400 f.kr. Solvognen, der er fremstillet i bronze, består af en guldbelagt solskive, der trækkes af en hest, begge er opsat på en lille sekshjulet vogn. Solhesten trækker solen over himlen om dagen og gennem underverdenen om natten. Fundstedet er nu åbent for gæster hele året. Omkring fundstedet er der etableret en rute på ca. 1 km. med to markante relieffer. Det første er ved indgangsporten, det andet ved væggen med det store relief tæt ved stenen, der markerer, hvor Solvognen dukkede op af jorden i 1902. Det store billede ved indgangsportalen fortæller om bronzealderens religion. Det store billede tæt ved fundstedet viser, hvordan arkæologer forestiller sig et optog forud for ofringen af Solvognen. Det sidste billede på ruten viser, hvordan Solvognen blev frembåret, lige inden den som offergave blev lagt ned i mosen. Den betydning Solvognen tillægges, kan bl.a. ses ved placeringen på vores 1000 kroners seddel og som skulptur opstillet foran FNs hovedbygning i New York.

Den originale Solvogn er udstillet på Nationalmuseet, København, og betragtes som et af de bedst kendte danske nationalklenodier. Hvordan kommer Hvidovre så ind i billedet?

I Hvidovre har vi to synlige mindesmærker fra bronzealderens begravelsesritualer, Simonshøj og Langhøj. Simonshøj ligger næsten upåagtet bag en varmecentral ved Frihedscenterets parkeringsplads og Langhøj langt mere synlig i anlægget ned mod Langhøjskolen.

Har vi mon også en Solvogn? Lad mig med det samme sige, at det har vi ikke

- og så alligevel.

Står man foran Gungehusskolen, Høvedstensvej 35, 2650 Hvidovre, ser man en forstørret skulptur af Solvognen og tænker måske, hvad Solvognen dog har at gøre på en skole i Hvidovre. Den passer helt perfekt som udsmykning med den gule murstensvæg som baggrund, men hvordan er den kommet der?

Gungehusskolen blev indviet i 1960. Skolen er tegnet af arkitekt Hans Chr. Wilhardt, og det er også ham, der har valgt Solvognen som motiv for sin udsmykning til skolen. Han skal have udtalt, at Solvognens symbolik, der forstiller, at den kører solen frem, således at vi får dagen igen – altså bringer lyset frem, passede godt til en skoleindgang. Det kan jeg som tidligere skoleinspektør på Gungehusskolen kun give ham ret i. Lys, varme og liv er forudsætning for et godt læringsmiljø, så at møde den symbolik og i så smuk en udgave hver eneste morgen har været en fornøjelse.

Solvognen på Gungehusskolen. (foto Birgit Petersen

Man kunne næsten tro, at N. F. S. Grundtvig havde set Solvognen for sig, da han i 1826 skrev:

Den signede dag med fryd vi ser
af havet til os opkomme,
den lyse på himlen mer og mer,
os alle til lyst og fromme!
Det kendes på os som lysets børn,
at natten hun er nu omme!

Interessant har det været at se, hvordan symbolikken fra Solvognen – valgt af arkitekten og dygtig udført af Smedefirmaet Samson - har fundet vej til en af Hvidovres skoler.

Det kan herfra varmt anbefales at besøge såvel den ægte Solvogn på Nationalmuseet, den fine udstilling på dens fundsted i Odsherred, men så sandelig også den flotte store gengivelse af Solvognen ved indgangen til Gungehusskolen.

Arrangementer

- Tilmelding til arrangementer er nødvendig i de fleste tilfælde og foretages online på www.hls.nemtilmeld.dk.
  Tilmeldingen kræver en e-mailadresse - **har du ikke det, eller har du problemer med at tilmelde dig, kan du ringe til et bestyrelsesmedlem, der så vil hjælpe dig med tilmeldingen.**
  Deltagelse er i de fleste tilfælde gratis for medlemmer - ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Der er servering til alle foredragene for 20 kr.

Lad ham dø - 2-årig i Ravensbrück og Theresienstadt

Torsdag d. 14.1.2021 kl. 13:30 – 15:30
Kometen (Tidl. Medborgersalen)
Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre.

Som 2-årig endte Ib Katznelson i tyske koncentrationslejre sammen med sin familie. De blev anholdt af tyskerne den aften, de skulle have været sejlet i sikkerhed i Sverige. Ib Katznelson har i sin bog skrevet om familiens overlevelser i to koncentrationslejre - en mørk og brutal tid. Familien blev hentet hjem i "De Hvide Busser".
Bogen danner grundlag for foredraget.

Ib Katznelson og hans familie flyttede til Hvidovre i 1953. Ib boede i Hvidovre i godt 15 år.

Max. deltager antal: 70
Tilmelding nødvendig.
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer: 25,- kr
Servering 20 kr

Besøg Strandmarkskirken

Torsdag d. 11. 2. 2021 - kl 14:00 -16:00
Strandmarkskirken
Strandmarksvej 38, 2650 Hvidovre
Mødested i kirken

Besøget i Strandmarkskirken er et led i besøgene i Hvidovres kirker og forskellige trossamfund.

En af Kirkens præster og Kirkeværgen vil fortælle om sognet og kirkens historie, samt om det menighedsliv der er knyttet til kirken.

Max. deltager antal: 40
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke medlemmer 25 kr
Servering 20 kr

Der har været nogen usikkerhed om hvordan der kan meldes afbud til et arrangement man har tilmeldt sig.

AFBUD

Kort tid efter at du har tilmeldt dig, modtager du en bekræftelsesmail hvori der et et link, som du skal bruge hvis du bliver nødt til at melde afbud. DERFOR: Gem mailen

Det er i øvrigt vigtigt at du husker at melde afbud, så pladsen bliver ledig til at en anden kan tilmelde sig

Bagsiden…

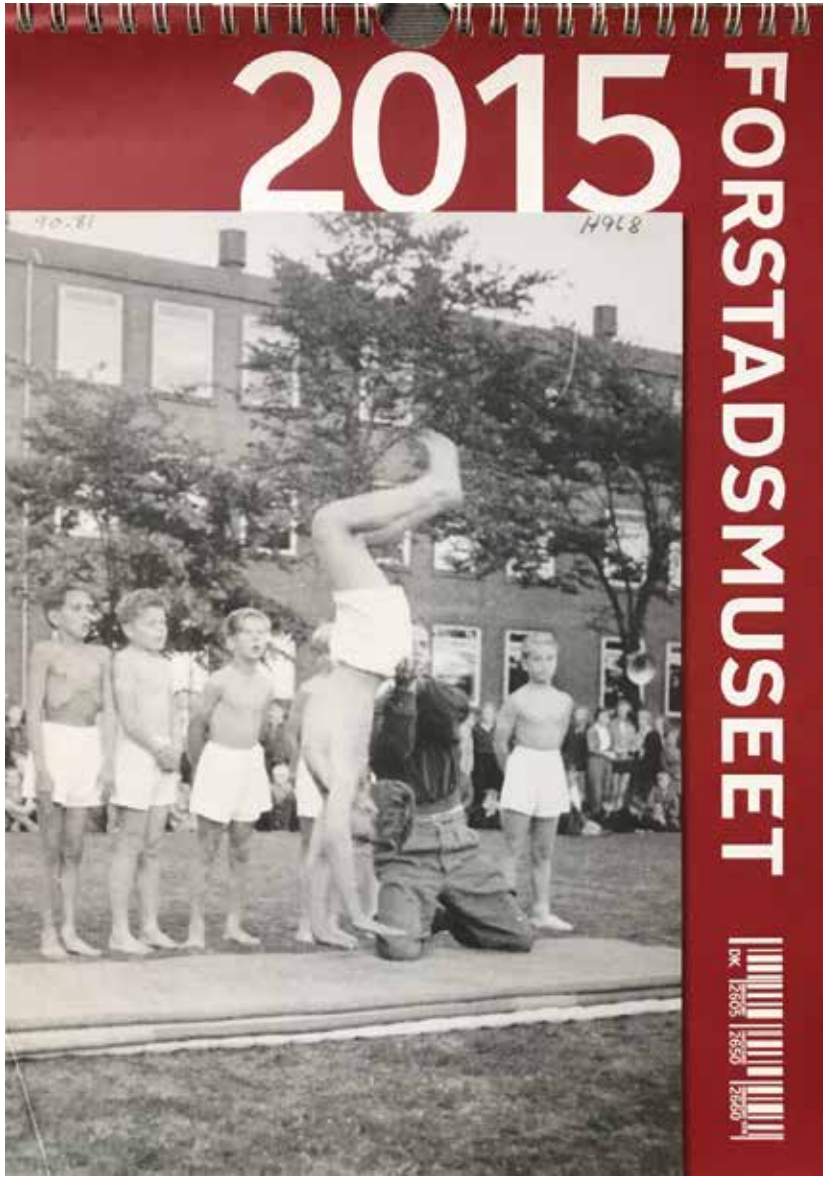

Så er den her igen. Et år er gået, og Hvidovres lokalhistoriske kalender for 2021 er udgivet for sjette gang. Vi bringer her forsiden af den første af kalenderne for at minde om, at de billeder vi bringer i kalendersammenhæng holder længere end det år, kalenderen varer.

I år har Lokalhistorisk Selskab og Forstadsmuseet valgt at bruge billeder fra den dygtige amatørfotograf, Aron Engelhardt, der boede og fotograferede i Hvidovre i årtier. Billederne, vi har valgt til kalenderen er alle fra 1950'erne og 1960'erne.

Årets kalender kan være den gode anledning til selv at gå i gemmerne og se, hvilke gode motiver vi har fra vores lokale fortid. Forstadsmuseets billedsamling er afhængig af, at flest muligt bidrager med deres billeder og historier, og museet scanner billederne og leverer dem retur med tak.

Anders Aalund Og Poul Sverrild

Side 150

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

39. årgang - Nr. 1. 2021

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Indholdsfortegnelse

Formanden har ordet 3

Hundredmandsforeningen 4

Sommerliv 6

Det er en kold tid 8

Hvidovre 1981 - som beskrevet i Hvidovre Avis 12

Syndikatlistløjtnanten 16

De første hjemmesygeplejersker i Hvidovre 20

Tørvegravning i Hvidovre 23

Ny inspektør på Forstadsmuseet 25

Den store brand på Bredegård - og andre sager 26

Badeliv 32

Arrangementer 34

Bagsiden 36

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 1, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Hvidovregade 1941/42

Bladet nr 2 2021:

Deadline .....Uge 14
Omdeles fra: ..Uge 20

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Formanden har ordet

Anders Aalund

Kære Medlem / Læser

Jeg håber du er kommet godt ind i det nye år. Et år der gerne skulle indeholde afslutningen på alle de genvordigheder, vi har oplevet i det forgangne år forårsaget af covid-19 virussen.

Virussen har betydet et voldsomt afbræk i Selskabets aktiviteter. Hvor vi normalt har omkring to arrangementer om måneden, har vi siden sidste generalforsamling i marts 2020 kun afholdt 4 arrangementer, hvilket jeg ved, at arrangementsudvalget gerne havde set meget anderledes. Det store antal aflysninger taler sit tydelige sprog.

2021 er desværre også begyndt med aflysninger af arrangementer, nu må det da snart holde op.

En velbesøgt udstilling om forretninger i Hvidovre Syd blev det også til. Her fik vi en del nye medlemmer og også en del rettelser og tilføjelse til listen over forretninger, tusind tak for det.

Bestyrelsen har ikke set hinanden i meget lang tid. På trods af dette er bestyrelsen ved at lægge sidste hånd på et revideret sæt vedtægter, men derom i indkaldelsen til generalforsamlingen, der i år er udskudt til den 25. august i Kometen.

Du kan på egen hånd blive vældig godt orienteret om lokalhistoriske emner ved læsning af selskabets blade som du finder via www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/medlemsblade/. Dette er stærkt anbefalelsesværdigt.

Kassereren har også udarbejdet et punktligt regnskab for 2020, hvoraf det blandt andet fremgår, at vi mistede 59 medlemmer men til gengæld fik 67 nye medlemmer, altså en tilvækst på 8 så vi ved udgangen af 2020 havde 683 medlemmer. Dette er rigtig flot, men jeg er sikker på, at tallet havde været langt større, hvis vi havde afholdt alle de planlagte arrangementer.

Selskabet mangler stadig at modtage kontingentindbetaling fra ca. 40 % af medlemmerne. Det skulle vi gerne have på plads snarest. Lidt ros skal der også til omkring dette emne. Langt flere end tidligere har betalt kontingent inden årsskiftet.

Vedrørende kontingentindbetaling kunne en løsning være, at du simpelt hen laver en automatisk betaling den 1/1 i din netbank. Dette kan lade sig gøre i alle banker.

På dette sted er der tidligere efterlyst flere bidragsydere til bladet. Denne efterlysning er nødt til at blive gentaget, da det bliver sværere og sværere at "fylde" bladet op.

Lad os nu håbe, at foråret og vaccinationerne gør sit til, at hverdagen kan blive normal igen, så vi atter kan mødes regelmæssigt i selskabet.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Hundredmandsforeningen

Af Lone A. Sperschneider

Hvidovre Hundredmandsforening af Maj 1928.

§ 12. "Kønssygdomme og Sygdomme, der paadrages ved Drukkenskab eller Slagsmål, samt saadanne Sygdomme, hvor det offentlige tiltræder, er Foreningen uvedkommende. Dog erholdes Begravelseshjælp."

Denne kuriøse paragraf står at læse i vedtægterne for Hvidovre Hundredmandsforening af Maj 1928. Foreningen har indtil nu været upåagtet for offentligheden. Selv Forstadsmuseet har ikke haft kendskab til den.

Jeg fandt min farfars medlemsbog i min farmors efterladte gemmer. Min farfar hed Carl Louis Henriksen, og han var medlem nr. 1. Han har altså højst sandsynligt været med til at stifte foreningen. En spændende opdagelse.

I tiden først i 1900-tallet etableredes flere Hundredmandsforeninger, bl.a. i København. På Arbejdermuseet kan man studere lignende foreninger fra blikkenslagere, tømrere, bryggeriarbejdere mm. Foreningerne havde til formål gensidigt at forsikre medlemmerne af foreningen. Ved optagelse betalte et medlem 3 kr. til kassereren, og det ugentlige kontingent var på 50 øre. Ved dokumenteret sygdom kunne et medlem modtage 3 kr. pr. dag i op til næsten 3 år.

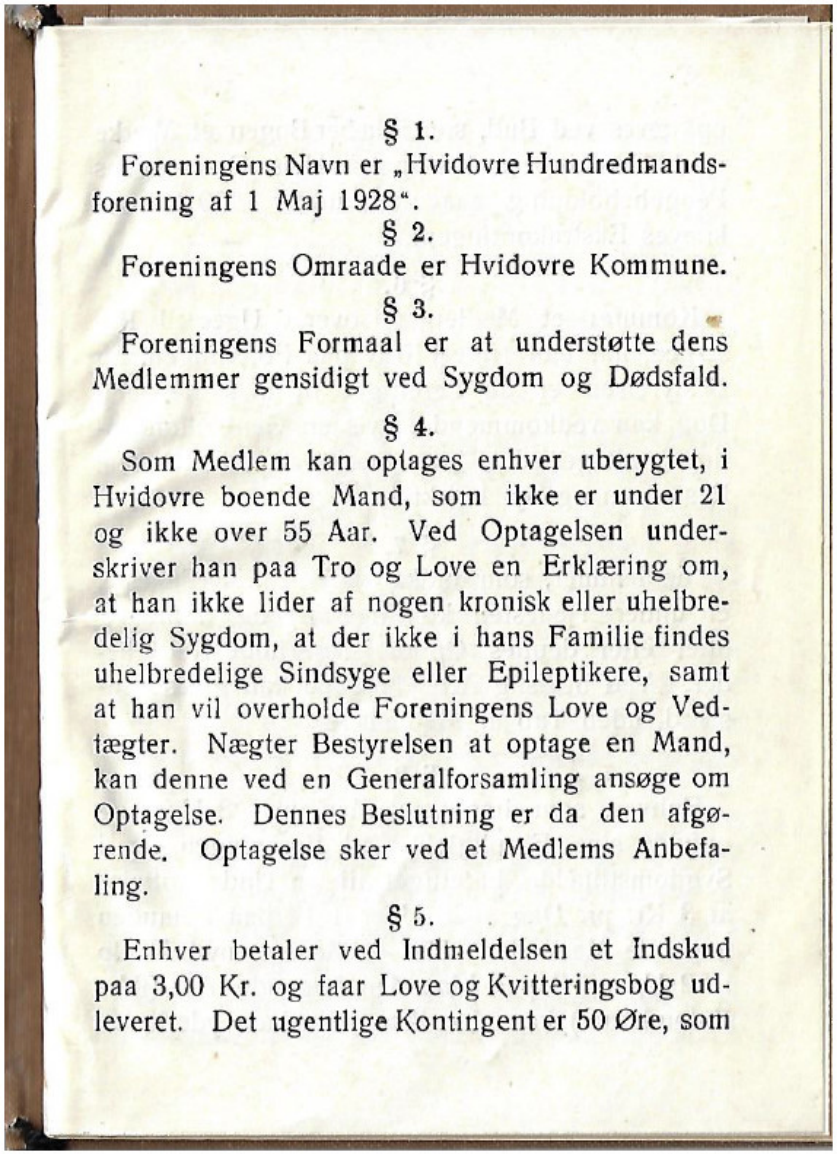

§ 1.
Foreningens Navn er „Hvidovre Hundredmandsforening af 1 Maj 1928".
§ 2.
Foreningens Omraade er Hvidovre Kommune.
§ 3.
Foreningens Formaal er at understøtte dens Medlemmer gensidigt ved Sygdom og Dødsfald.
§ 4.
Som Medlem kan optages enhver uberygtet, i Hvidovre boende Mand, som ikke er under 21 og ikke over 55 Aar. Ved Optagelsen underskriver han paa Tro og Love en Erklæring om, at han ikke lider af nogen kronisk eller uhelbredelig Sygdom, at der ikke i hans Familie findes uhelbredelige Sindsyge eller Epileptikere, samt at han vil overholde Foreningens Love og Vedtægter. Nægter Bestyrelsen at optage en Mand, kan denne ved en Generalforsamling ansøge om Optagelse. Dennes Beslutning er da den afgørende. Optagelse sker ved et Medlems Anbefaling.
§ 5.
Enhver betaler ved Indmeldelsen et Indskud paa 3,00 Kr. og faar Love og Kvitteringsbog udleveret. Det ugentlige Kontingent er 50 Øre, som

Side 154

Dette må anses for at have givet en stor tryghed for den arbejdende befolkning. Der ydedes også begravelseshjælp.

Til sammenligning kan jeg fortælle, at en murerløn var på ca. 78 kr. om ugen i 1923.

I min farfars medlemsbog er der indsat 22 mærker á 50 øre. Så spørgsmålene melder sig: Hvad skete der derefter med foreningen? Hvorfor er der kun 22 ugers indbetaling? Hvem kunne evt. vide noget om dette?

Slutteligt vil jeg fortælle, at jeg er ved at lægge sidste hånd på en spændende roman om 2 par unge mennesker, der flytter væk fra Den spanske syge og de uhumske boligforhold i København og vælger at starte et liv på pløjemarkerne i Hvidovre. Til stor modstand hos det daværende Venstre Sogneråd. Romanen foregår i årene 1914-1932 og udkommer under titlen "De ville Hvidovre" i foråret 2021.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Sommerliv

Poul Sverrild og Anders Aalund

En dag bliver det forår igen. En dag letter corona. En dag kan vi mødes igen. En dag bliver der igen plads til det gode liv i Hvidovre, som forstaden blev skabt til. Billederne her er fra familien Knudsens sommerliv på matriklen på Risbjerggårds Alle 12 i mellemkrigsårene. Billederne fortæller om, hvordan livet kunne være. Solen skinner, haven trækker, børnene nyder livet, og de unge piger læsser cyklerne og tager på badetur til Køge Bugt.

Fotos: Forstadsmuseet

Side 156

Det er en kold tid

Af Hans Galst og Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Vintrene 1939-42 betegnedes som isvintre. De indre farvande frøs til, kulden var hård, og der faldt store mængder af sne. Hertil kom, at krigen gjorde det vanskeligt og dyrt at skaffe brændsel. Det blev en kold periode i de danske hjem.

Alle kommuner blev pålagt at nedsætte et brændselsudvalg, der skulle skaffe og fordele brændsel til de mindst bemidlede.

Vi har haft fornøjelsen at renskrive protokollen for "Brændselsudvalget" for Hvidovre Kommune [1]. Protokollen giver et interessant indblik i, hvorledes brændselsmanglen udvikler sig i Hvidovre. Protokollen fortæller om, hvorledes det brændsel, der kan skaffes, bliver af ringere og ringere brændværdi og kvalitet, ligesom man får et indblik i bestræbelserne på at skaffe det nødvendige brændsel. Protokollen vedrører perioderne 15. juli 1940 – 7. maj 1943 samt 2. december 1946 – 18. februar 1949.

Tørvegravning i Bodal Mose under 2. verdenskrig. - Der var tale om stordrift på Bodal mose, så det var nødvendigt med tipvognstog i stedet for enkelte hestetrukne transportere. - Tørve-pladderet blev hentet op fra "gravene" med kæmpe flytbare transportbånd, og mere end 50.000 godsvogne blev kørt væk med Sorø-Vedde banen.
Fra: Vestegnens tørvemoser - brændsel, levebrød og landskab, udgivet af Københavns amt 2001

Udvalget holdt sit første møde den 15. juli 1940. Sognerådsformanden [2] var udvalgets formand. I udvalget deltog tillige kommuneingeniør H. H. Sellebjerg-Andersen og sognerådets sekretær Ole Olsen / Arne Møller.

Udvalget indkøbte brænde, uddelte indkøbstilladelser og administrerede rationeringskort til brændsel.

I 1940 fik man tilbudt stenkulsbriketter, men udvalget var ikke interesseret i tilbudet. Man mente vel, at det stadig var muligt at skaffe sig det nødvendige brændsel. Således købte man i december 1940 fra Straasø Plantage i Klosterhedens skovdistrikt en banevogn med 200 rummeter brænde, heraf en del bjergfyr opskåret meterlangt.

1 Protokollen fra Brændselsudvalget er renskrevet af Hans Galst og korrekturlæst af Jens Frederik Jørgensen.

2 Arn. Nielsen indtil sin død den 15.10.1942. Derefter Ludvig Rasmussen og efter krigen Ole Toft Sørensen.

I januar 1941 indgik man aftale om køb af 2 banevogne brænde hver 4. dag leveret til Vigerslev station.

En lokal vognmand fik opgaven med at transportere brændet til sin lagerplads, save og kløve det, inden det blev leveret i mindre partier til beboere i kommunen.

Allerede i begyndelsen af 1941 blev det sværere for Brændselsudvalget at skaffe regulært brænde. Nu fik man især tilbudt stød, fagot, klov og knuder [3] fra bøgetræ og forskelligt løvtræ. Kommunen begyndte også at indkøbe og videresælge tørv [4].

Brændselsmanglen i Danmark blev gradvis værre, og i februar 1941 blev alle kommuner opfordret til at iværksætte tørveproduktion, og egnede tørvemoser måtte ikke uden rimelig grund ligge ubenyttet hen. Kommunerne blev pålagt at sikre sig tilstrækkelige mængder af tørv til dækning af kommunens eget behov og til forsyning af kommunens mindstbemidlede borgere.

Brændselsudvalget svarede, at man ikke i Hvidovre havde nogen tørvemose, og man måtte derfor købe tørv hovedsagelig af klasse II, der indeholdt 45 % vand og aske.

I maj 1941 blev Brændselsudvalget gjort bekendt med, at der faktisk blev gravet tørv i Hvidovre.

I Protokollen for mødet den 5. maj 1941 står bl.a. følgende:

Fra Medlem af Parcelforeningen Risbjerggaard Villaby, forelaa en Skrivelse sendt til Landbrugsministeriets Tørvekontor, hvori paagældende oplyser, at Parcelforeningens Medlemmer sidste Aar gravede Tørv paa et Engareal ved Harrestrupaa, men at dette ikke i den forestaaende Tørvesæson lader sig gøre, da Københavns Kommune som Led i sin Beskæftigelsesplan skal indrette Park paa dette Sted. Parcelforeningen henstiller til Ministeriet, at der sikres Medlemmerne Ret til at udnytte dette Areal til Produktion af Tørv, saalænge de nuværende vanskelige Forhold m. H. t. Fremskaffelse af Brændsel foreligger.

Det fremgaar af Skrivelsen, at C. 700 Familier sidste Aar skaffede sig en stor del af deres Vinterbrændsel paa denne Maade. Der har efter hvad der oplyses i Skrivelsen, været rettet Henvendelse til Københavns Kommune om at udsætte Planen om Parkanlæg, men det længste, Kommunen vilde strække sig til, var at give Tilladelse til Tørvegravning paa Betingelse af, at der betales en Afgift paa 3 Kr. pr. m2 opgravet Overflade, at der til Sikkerhed for Betalingen stilles et Depositum paa Kr. 10000,- samt Garanti for at Arbejdet var afsluttet og Arealet ryddet, opfyldt og planeret inden 1. Juni 1941.

Brændselsudvalget vedtog at udtale, at Kommunen sidste Aar havde ladet foretage en Undersøgelse af Kvaliteten af den Tørv, der kunne produceres paa det nævnte Areal, og efter den konstaterende Analyse maatte Tørven nærmest betegnes som værdiløs. Man er dog vidende om, at der i ret stort Omfang har været produceret Tørv, og at adskillige Familier - dog langt fra 700, vel nærmest efter hvad man har faaet oplyst c 200 Familier - derigennem har faaet et Bidrag til deres Brændselsforbrug. Ved Henvendelse til Foreningens Formand har denne udtalt, at efter hans Opfattelse, er der flere Medlemmer, der er stemt for Parkanlæg end for Tørveproduktion.

3 Stød – træstub og rodstykke. Fagot - 60-100 cm lange, 10-15 cm tykke ukløvede stykker brænde. Klov – afkløvet stykke træ, hvor træstammen deler sig. Knude – udvækst på træstammen.

4 Tørv var almindelig brugt brændsel i områder med moser. Tørven blev skåret om foråret, sat i stakke for at tørre og kørt hjem om efteråret.

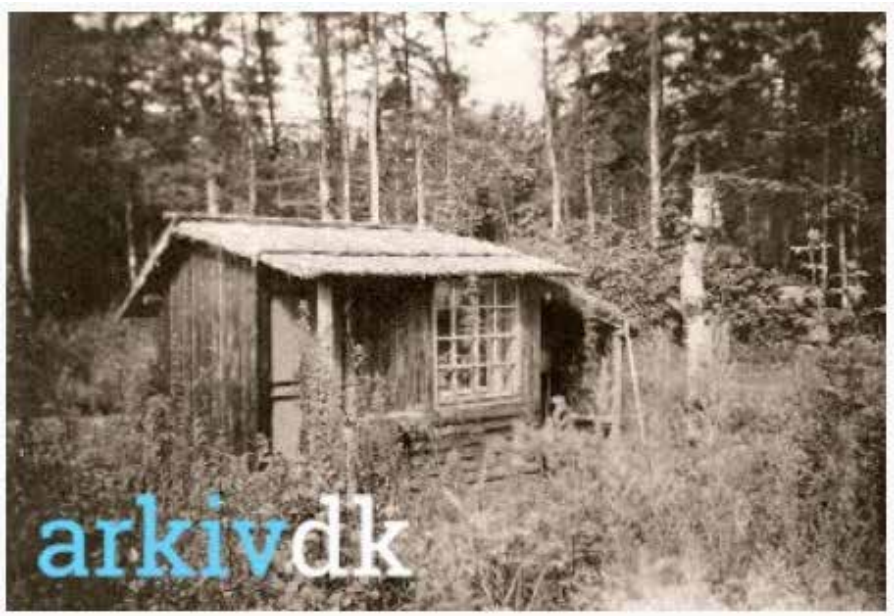

Tørvegravning i Bodal Mose under 2. verdenskrig. - Man kunne leje "hytter" for 3 kr. pr. sæson; men mange byggede selv interimistiske "huse". - Her er pædagog Esther Tornved Pallesens og hendes mands hyggelige lille "hus" på Bodal Mose, hvor de tilbragte flere somre. Hun passede børn i børnehaven på Bodal, som hun selv havde været med til at starte, og han arbejdede i tørven, hvor han tjente til studierne som læge.
Fra: Vestegnens tørvemoser - brændsel, levebrød og landskab, udgivet af Københavns amt 2001

Tørv blev opbevaret på en "læggeplads" i en tørvelade, der i 1942 blev opført på Vandværkspladsen (Bibliotekvej). Tørven blev herfra leveret ("afkastet") på "arbejdsføre beboeres bopæl, mens de portioner tørv, der blev bevilget til alders- og invalideren tenydere, skulle bæres ind".

Den tørv kommunen kunne købe, blev tilsyneladende af stadig dårligere kvalitet. Der blev klaget over tørvenes størrelse og indholdet af smuld.

Endnu værre var det, når tørven indeholdt meget vand. Tørv leveret til Strandmarksskolen i oktober 1941 gav anledning til flere analyser. En analyse viste, at der var 63,3 % vand og aske i tørven. Leverandørens egen undersøgelse viste 36,4 %. To nye analyser gav til resultat, at der var over 60 % vand og aske i tørven.

I1942 omtales salg af savsmuld som brændsel. Alt brændbart kunne bruges.

I 1943 begynder der i Brændselsudvalgets protokol at dukke ansøgninger op om ekstra brændselsmærker. Disse ansøgninger nægtes i alle tilfælde.

En sag drejer sig om, at en nabo har fået 5 brændselsmærker, selv om naboen kun har 3 beboelsesrum. En nærmere undersøgelse viser, at der er indrettet 2 værelser i kælderen til 2 store børn, og at der i det ene værelse var opsat en kakkelovn til opvarmning, og udvalget besluttede ikke at foretage yderligere i sagen.

I 1946 gav brændselsregnskabets regnskab anledning til kritik, da det udviste et underskud. En undersøgelse konkluderede, at der ikke havde været uregelmæssigheder, men at det var vanskeligt at opgøre beholdningerne rigtigt, og at en del tørv havde måttet omlades flere gange, fordi store mængder måtte oplagres på grund af befolkningens tilbageholdenhed med at sikre sig brændsel.

Opvarmning skete nu også på nye måder. I 1948-49 behandlede udvalget sager om tilladelse til køb af udenlandsk brændsel til

opvarmning. Tillige var der ansøgninger om at måtte varme op med petroleum. Endelig behandlede udvalget sager om tilladelse til køb af elektriske varmeovne, halvdelen af disse ansøgninger blev afslået.

I det sidste møde, der er refereret i protokollen [5], ønskede udvalget ikke at indkøbe mere tørv.

"Det var nu godt, Fatter, at vi fandt disse her Remedier ellers havde vi aldrig faaet ild i de raadne Tørv"

Blæksprutten 1941

"At tørv ikke var nemme at have med at gøre, har tegneren Herluf Jensenius illustreret så fint"
Fra Svikmøllen 1941

Det hører med til historien om tørvegravning under krigen, at mange arbejdere var beskæftiget med arbejdet, og undgik derved at blive sendt på tvangsarbejde i Tyskland. I et interview har et medlem fortalt, at hendes far under krigen gravede tørv i Bodal Mose ved Stenlille. Arbejderne boede i 4-mands hytter. Hun var på ferie dernede hos faderen og var med til at vende og stakke tørv.

I interviewet fortælles også om, at der på vejen boede en kranfører, der lossede kul og koks inde ved Søndre Strand. Han foregøglede hendes mor, at man kunne samle nogle kul- og koksstykker op derinde. Derfor travede hun med sin mor derind med en kælk, og så var der kun kulstøv!

5 18.2.1949

Hvidovre 1981 - som beskrevet i Hvidovre Avis

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I det første nummer af Hvidovre Avis 1981 kunne avisen forudse, at Hvidovre i 1981 nærmest ville blive omdannet til en byggeplads med byggerier for en halv milliard kroner. Bøje Nielsen byggede center og elementfabrik på Avedøre Holme. Andre store byggeopgaver ville være motorvej og tilhørende broer over Kalveboderne, rådhusudvidelse, Avedøre Idrætscenter, rørlægning af Hvidovregrøften og opførelse af beskyttede boliger ved Krogstenshave.

Hvidovre Kommunalbestyrelse 1981 - Borgmester Inge Larsen
Foto: Forstadsmuseet.

Bøje Nielsen gik igen i avisens artikler, hovedsagelig pga. hans forslag om at bygge en højbane/hængebane mellem en S-station og Center Syd på Avedøre Holme. Hovedstadsrådet endte med at sige nej til ideen om monorailbanen. Det skal også nævnes, at Bøje Nielsen i efteråret købte Stormlys gartneri i Avedøre.

Ved kommunalvalget den 7.11. vandt Socialdemokratiet 1 mandat ekstra og fik dermed flertal i kommunalbestyrelsen. Inge Larsen, der i august var fyldt 50 år, fik 6.277 personlige stemmer, næsten halvdelen af Socialdemokratiets samlede antal stemmer, og hun blev valgt til borgmester.

8.12. var der endnu et valg – folketingsvalg. Hvidovrekredsen gav valg til Ivar Nørgaard, A, Flemming Jensen, C og Ole Henriksen F. Jørgen Kruse Rasmussen (CD) fik 9 stemmer for lidt til at blive valgt.

HIF vandt igen DM i fodbold. I sidste kamp i Ikast scorede Steen Hansen på frispark, og HIF vandt 1-0 og guld.

En 14 dage lang slagterikonflikt betød ifølge Hvidovre Avis den 29.4., at folk hamstrede kød som vanvittige. Svinekød var udsolgt i Hvidovre, mens okse- og kalvekød enkelte steder kunne fås ugen ud.

Borgmester Inger larsen ønsker Sten Hansen tillykke med DM i fodbold
Foto: Forstadsmuseet.

Den 11 uger lange typografkonflikt betød, at Hvidovre Avis måtte udkomme i nødudgave[1] . Fra 11.2. var avisens 3. sektion begyndt at udkomme i magasinformat - HVIDOVRE MAGASINET.

Januar:
Helle Guldborg og Jan Hammergaard vandt DM i mixed double. Jan Hammergaard vandt også DM i herredouble sammen med Kenneth Larsen, Triton. Endelig vandt den 16-årige Nettie Nielsen DM i damedouble sammen med Dorte Kjær, Greve.

En arbejdsgruppe peger på Avedøre Holme som den fornuftigste placering af et nyt stort kraftvarmeværk i hovedstadsregionen.

Februar:
Gartner Svend Knudsen fylder 50 år og hans hypermoderne gartneri på Rosmosegård har 25-års jubilæum. Pottekrysantemum, kendt som A.K.Chrys, er gartneriets hovedprodukt.

En af Danmarks førende beatgrupper, "Gnags", der har optrådt et utal af gange på Risbjerggård, spiller denne gang på scenen på Avedøre Statsskole.

Marts:
Brugen af trampoliner og trampetter[2] forbydes i skolernes idrætstimer indtil forskellige risici er vurderet, og der er udarbejdet sikkerhedsregler. Steen Garset, Hvidovre Trampolinklub mener, at trampoliner er ufarlige.

1) 27.3 – 10.6

2 Trampet var en videreudvikling af fortidens springbræt.

April:
Kunstværket Frihedens Port [3] ved Friheden Station færdiggøres. Den 25 tons tunge gnejsblok sættes på plads på den 10x7 meter store betonport.

Forud for Kulturrådets 15-års jubilæumssæson udtaler formanden, Axel Helmersen, at kultur ikke skal være tandløs, men opfattes som en livsform og en kamp mellem forskellige livsværdier og anskuelser.

NETTO holder sit indtog i Hvidovre i de lokaler, hvor Spurvegårdens Købmand og Spurvegården Kiosk har haft til huse.

Hvidovregaard 1914
Foto: Forstadsmuseet

Maj:
Forskellige aktiviteter i løbet af vinteren og foråret samt husstandsindsamling betyder, at Hvidovre afleverer en kvart million til Flygtning 81-indsamlingen.

En af Hvidovres ældste gårde, Hvidovregård, senest anvendt af "A.P. Radiotelefoner" hærges af en voldsom brand.

Fra 4. maj til 3. oktober er "Jette Jan" - Hvidovres lejrskoleskib på ture med Hvidovre-ungdom. Elever fra Gungehusskolen er med på togtet i maj til Norge.

Børnehjælpsdagen fejres i Hvidovre C.

Juni:
Dæmningskronen – toppen af diget på Avedøre Holme åbner for cykler.

Brødrene Vestergaard – trucks, maskin- og industriværktøj – har 40-års jubilæum.

3.-4.000 gæstede Torvedagen på Hvidovre Torv den 20.6. kl. 10-13.

3 Kunstværket er skabt af Hein Heinsen, Stig Brøgger og Mogens Møller.

Side 164

Juli:
20-årige Dan Frost, Hvidovre Cykle Klub vinder DM i 4 km. individuelt forfølgelsesløb.

August:
Historiens tredje "Hvidovre Tour" blev også den største med deltagelse af 4.100 cyklende motionister.

September:
Jesper Klein – født og opvokset i Hvidovre – underholder i forbindelse med festarrangement til fordel for "Kræftens Bekæmpelse".

23. – og 24. 9. spiller en fransk teatergruppe stykket "Le Bal" i Medborgersalen i overværelse af Prins Henrik, Dronning Margrethe og Dronning Ingrid.

Oktober:
Med et righoldigt program fejrer Hvidovrebibliotekerne 50-års Jubilæum den 1.10.

Børge Wandorf fejrer 25 års-jubilæum som indehaver af herretøjsbutikker i Hvidovre – Hvidovrevej 340 og i Frihedens Butikscenter.

Hvidovregitteret (1960)
Foto: Forstadsmuseet

November:
1. november indvies de seneste mange års mest omdiskuterede anlægsprojekt i kommunen – udvidelsen af Brostykkevej med cykelstier.

December:
1. december er det 25 år siden, at Hvidovregitteret blev opstillet rundt om Hvidovre Torv. Gitteret er udført af kunstsmedemester Poul S. Hansen – "Samson"-smedje på Landlystvej.

11. december er det 50 år siden Søren Sørensen etablerede cykelværksted. Sønnen John Sørensen har været med i over 40 år. [4]

I midten af december kom der kraftigt snefald og frost. Da en lille traktor fra kommunens gartnerafdeling skulle feje sne væk fra isen på Rebæk Sø, så søen kunne åbnes for skøjteløb, bristede isen. Traktorføreren, David Stefanski redede sig uskadt på det tørre igen, og Falck bjergede med stort besvær den forulykkede traktor.

4 Hvidovre Cykleimport – kaldet Cykel Sørensen havde forretning Hvidovrevej 346, hvor der i dag ligger en ALDI.

Syndikatlistløjtnanten

Af Jens Frederik Jørgensen

I 2015 modtog Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune fra Erik Bo Bruhn[1] det arkivmateriale mv, som hans morforældre Bertel og Frida Budtz Müller ved deres død havde efterladt i Rytterskolen, hvor de boede fra 1938 til deres død i henholdsvis 1946 og 1978.

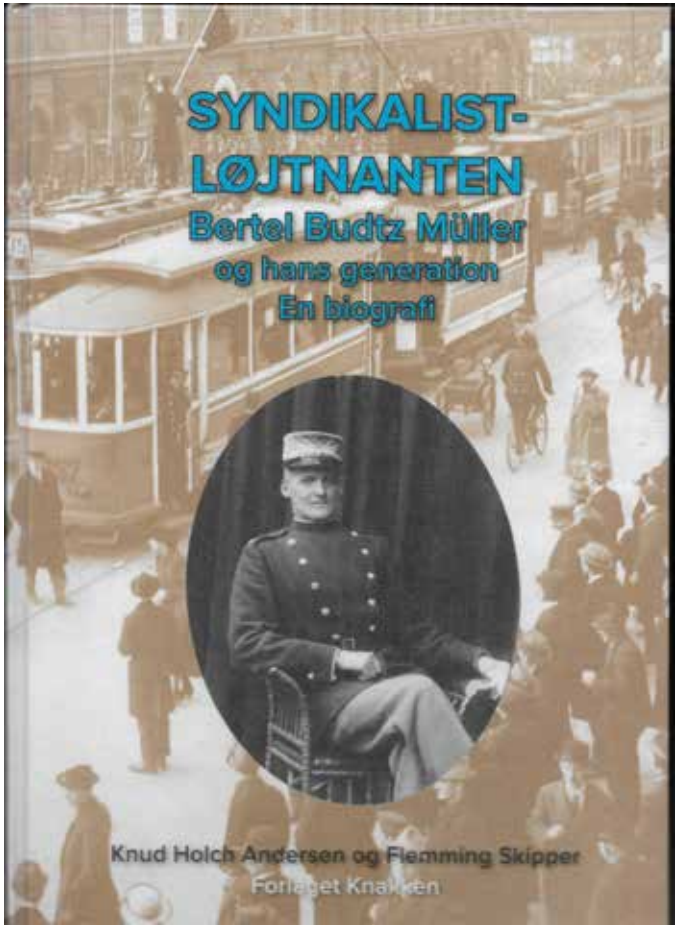

Materialet har været en væsentlig forudsætning for den biografi, som Knud Holch Andersen og Flemming Skipper udgav i 2018: "SYNDIKALISTLØJTNANTEN, Bertel Budtz Müller og hans generation".

Biografien er meget interessant for os i Hvidovre, da den rummer nyt lokalhistorisk stof om ægteparret Budtz Müller og deres datter Ingeborg.

Bogen beskriver Bertel Budtz Müllers (BBM) liv sat ind i den ramme, som prægede samfunds- og kulturdebatten i BBMs levetid, en debat han var rundet af og i hele sit liv var optaget af.

Bogen er rigt illustreret med fotos, med malerier og tegninger skabt af de kunstnere, som BBM arbejdede sammen med. Bogen rummer citater fra tidens toneangivende forfattere og debattører. Tillige findes der i bogen en oversigt over alle de værker BBM har udgivet, iscenesat eller fået opført. Bogen bliver herved også til et kulturhistorisk værk om Danmark i perioden 1917-46.

BBM var i mange henseende en farverig person i et mangfoldigt kor af kunstnere. BBM huskes især som en aktiv debattør, dramatiker, forlægger, tidsskriftsredaktør, teaterdirektør. Hans forfattervirksomhed

1 Søn af Ingeborg Budtz Müller. Bortadopteret og først genforenet med moren i 1999. Ingeborg døde i april 2009.

udgør nok den mindste del af historien om ham og hans liv.

BBM træder ind i samfundsdebatten i 1917 som 27-årig. Han var på det tidspunkt sekondløjtnant i Sikringsstyrken. Her så han til, mens 1. verdenskrig rasede, og han så revolution og kaos bryde ud ved krigens slutning. Han blev en lidenskabelig forkæmper for politisk og kulturel fornyelse af samfundet.

Startskuddet kom, da han i 1918 skrev en artikel i Syndikalisternes dagblad om krigens rædsler og behovet for revolution – "kamp på liv og død". Dette førte til, at han blev afskediget fra hæren. Deraf bogens titel: " SYNDIKALISTLØJTNANTEN".

Indtil da havde han været præget af sin opvækst og uddannelse. Faren var stadsdyrlæge i Thisted og den "sidste Estrup´er i Thisted". Moren var en virksom kvinde blandt de konservative i lokalsamfundet – med "ild i hjerte og renhed i tanke". BMM blev uddannet som forstkandidat og hans glæde ved skoven, dyrelivet og det grønne skinnede igennem i hele hans senere forfatterskab.

Hans revolutionære tankegang blev i løbet af 1920erne skiftet ud med et kulturelt og politisk oprør under Socialdemokratiets faner.

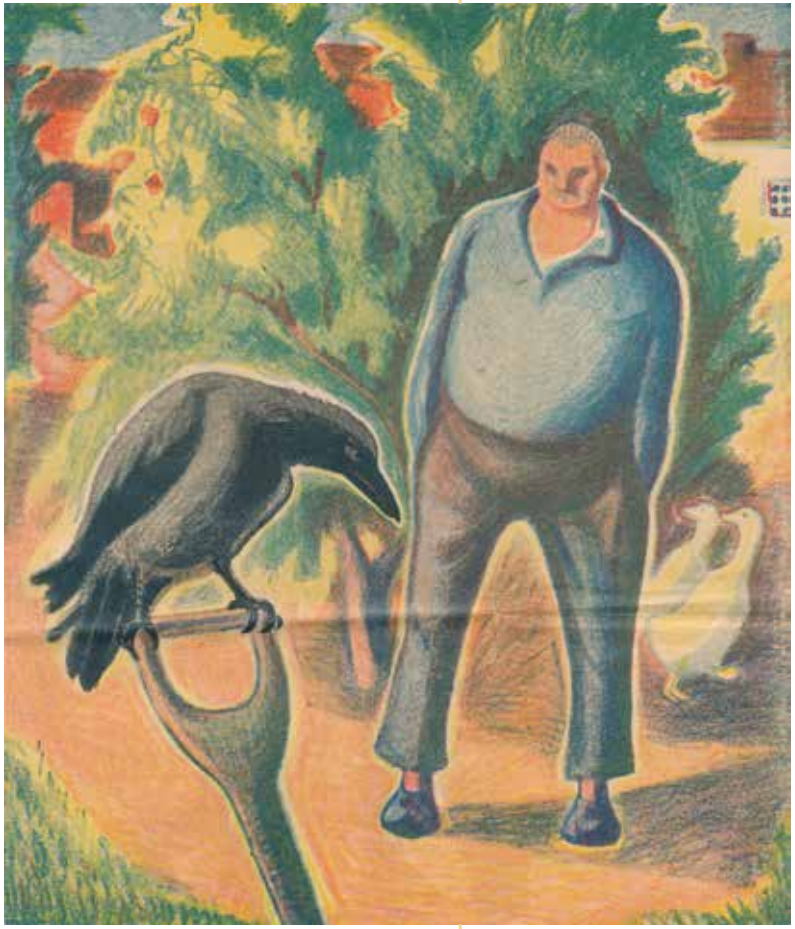

Nobelt Fjerkræ. Tegning af Njál Knudssøn i Berlingske Søndags Magasin 30.08.1942.
Den ældre Bertel i sit rette element i baggrunden skimtes Rytterskolen. Er livet igennem en naturelsker og på fortrolig fod med de dyr, der omgiver ham.
Illustration udlånt fra Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

Side 167

Han tog i 1925 initiativ til, at arbejderbevægelsen fik sit eget teater - Arbejdernes Teater, hvor han som direktør fik utrættelig hjælp og støtte af sin hustru, Frida, der var skuespillerinde, og spillede mange roller og ledede prøverne. I 1928 forlod BBM skuffet teatret, da han ikke fik den nødvendige økonomiske støtte til teatret fra arbejderbevægelsen.

Et voldsomt engagement og temperament prægede ham, og det betød ofte, at han kun i en kortere periode var optaget af de opgaver, han gav sig i kast med.

Nedslidt flyttede BBM, samt Frida og datteren Ingeborg i 1929 til Det gule Hus i Hanstholm [2], hjem til sin elskede hjemstavn Thy, hvor et anderi og hønseri skaffede de nødvendige penge til en altid skrantende økonomi. Fest og selskabelighed deltog BBM gerne i.

BBM var en flittig skribent af artikler og fortællinger om Thys historie og om thyboernes liv. I de store avisers søndagstillæg og i ugeblade kunne man læse hans fortællinger. I 1940 blev - på mange opfordringer - de første 2 af 3 bind med Thybohistorier udgivet i en såkaldt "folkeudgave". Thybohistorierne er det, der gjorde BBM bredest

Det blev om BBM sagt, at han var "et hoved højere end en garder og fyldte for tre gardere i bredden". Bertel engagerer sig fra efteråret 1941 i udviklingen af Thyboforeningen, som han er medstifter af og formand for til sommeren 1943.
Foto udlånt fra Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

2 Se artikel i medlemsblad nr.1 – 2013 s. 4-10: "Farverig Thybo i Hvidovre".

Mindeplade over Bertel Budtz Müller på Hvidovre Kirkegård
Foto: Jørgen Snedled

kendt og husket i befolkningen. Læsere landet over blev opmærksomme på, at der var noget, der hed Thy – og thyboer.

I 1938 flyttede BBM, Frida og Ingeborg ind i Rytterskolen. Biografien rummer meget interessant stof fra den periode. Den del af biografien gengives i bladet i et af de førstkommende numre.

BBM dør i 1946. I nekrologerne siges der blandt andet, at han brændte sit lys i begge ender og brugte sig selv op i en alt for tidlig alder – 55 år. Han var i såvel bogstavelig som overført betydning "et hoved højere end alt folket, en mand af bredde og vægt". BBM blev begravet på Hvidovre Kirkegård, hvor der i 1948 blev opsat en mindetavle med et reliefportræt af BBM tillige med et motto, der sammenfatter BBMs holdninger livet igennem: "De fattige har altid ret".

Det blev om BBM sagt, at han var "et hoved højere end en garder og fyldte for tre gardere i bredden".

Bertel engagerer sig fra efteråret 1941 i udviklingen af Thyboforeningen, som han er medstifter af og formand for til sommeren 1943.

Tak til biografiens to forfattere for det store arbejde, der er gjort for at få fortalt BBMs liv i et samlet værk. Velskrevet, flot illustreret, interessant dansk kulturhistorie.

Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune tilbyder HLSs medlemmer at købe "SYNDIKALISTLØJTNANTEN" med 30% rabat.

Rabatpris og forsendelse i alt kr. 223,75. - Bogen bestilles på www.knakken.dk

Ved bestilling anføres rabatkuponkode: HLS.

De første hjemmesygeplejersker i Hvidovre

Af Karen Johansen

I november 2018 havde vi et arrangement der hed " Kvinder i Hvidovre " hvor tidligere Museumschef på Forstadsmuseet, Anja Olsen og undertegnede Karen Johansen, tidligere sundhedsplejerske i Hvidovre Kommune, fortalte om nogen af Hvidovres kvinder, referat herfra kan læses i blad nr. 1 i 2019.

I blad nr. 3 2020 uddybede jeg historien om Hvidovres første jordemoder, og her vil jeg fortælle lidt mere om de første hjemmesygeplejersker.

De første Sygeplejeforeninger blev oprettet i 1883, og fik statsstøtte fra start. Først 40 år efter i 1922 fik Hvidovre sin Sygeplejeforening, på dette tidspunkt var der 886 foreninger med 923 ansatte sygeplejersker i landet. Årsagen til at der gik så mange år, kan være mange, måske har nabohjælpen været god. Hvidovre var godt dækket ind af praktiserende læger, og med Hvidovres beliggenhed nær København var der let adgang til gratis hospitalsophold, når man var medlem af en sygekasse.

En Sygeplejeforening dengang, var en forening der blev oprettet af en gruppe borgere, som med et betalende medlemskab havde ret til pleje og hjælp i bredeste forstand under sygdom i hjemmet af en sygeplejerske. Sygeplejeforeningen havde samarbejde med sygekassen.

Om Hvidovre Sygeplejeforening må man sige at bestyrelsen i 1922 var fremsynet ved at ansætte en sygeplejerske med 3 års uddannelse og medlemskab af Dansk Sygeplejeråd.

Med **Ella Sofie Rasmine Hansen** 38 år (Frk. Hansen) fik man en sygeplejerske der skulle have højere løn, end gennemsnittet der kun var 2-årigt uddannet, men også en

Sygepl. E. Hansen

sygeplejerske, der ikke ville spilde sin tid på husmoderopgaver, såsom storvask, julebagning, malkning af køer o. lign opgaver.

Gerningen som hjemmesygeplejerske var et meget anstrengende og nedslidende arbejde, fra tidlig morgen til sen aften 7 dage om ugen, på cykel i al slags vejr, vejene var dårlige grusveje.

Lønnen var lille, fri bolig, cykel med bagageholder til hendes taske, der indeholdt de mest nødvendige instrumenter og forbindinger. Efter 2 års ansættelse blev hun berettiget til pensionsopsparing, således at staten og Sygeplejeforeningen hver indbetalte 1/3, og hun selv den sidste 1/3 del.

Hvilke opgaver udførte hun så: Personlig pleje hos hjælpeløse syge og gamle, patienter med kroniske sygdomme, lammelser, daglig hygiejne, skifte tøj og made dem. Sørge for at tarmen var i orden, hertil havde hjemmesygeplejersken en irrigator med slange. Hun skulle forebygge liggesår, hertil havde hun hirse- og hakkelses puder til udlån.

Sårskiftning af skinnebenssår som kunne være 1-2 gange dagligt og vask af forbindsstoffer.

Tuberkulosepatienterne var en stor udfordring, der var mange, da folk ofte blev udskrevet fra hospital til pleje og pasning i hjemmet indtil de døde.

Morfinindsprøjtninger hos kræftpatienter, op til flere gange om dagen, og renholdelse

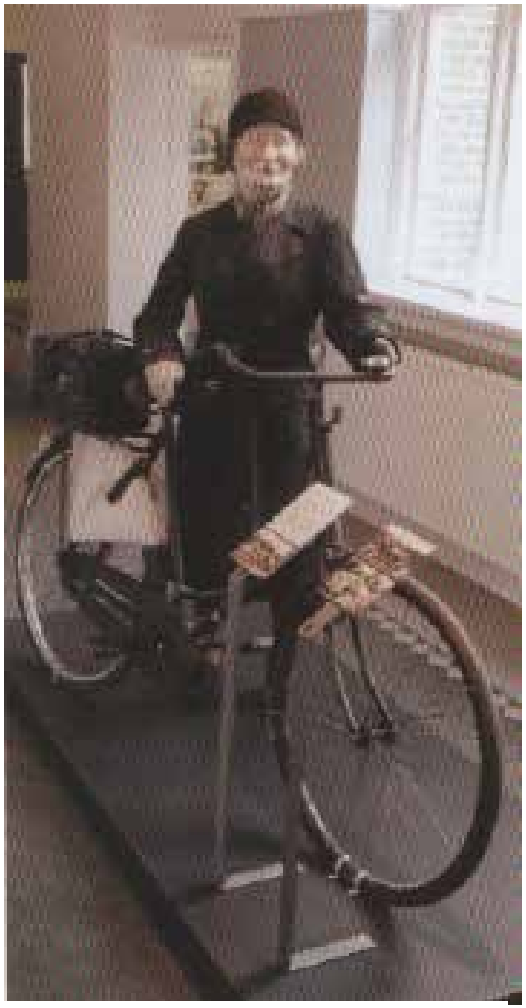

Foto: Inger-Marie Børgesen, tidl. museumsleder Dansk Sygeplejehistorisk Museum

af sprøjter og kanyler. Varme omslag hos patienter med mavesmerter, som skulle skiftes flere gange om dagen.

Herudover øjendrypning, øreskylning, blæreskylning. Insulin blev muligt fra 1922, og blev så også en daglig opgave.

Barselskvinder fik besøg af hjemmesygeplejersken i den første tid efter fødslen og når kvinden var meget svækket, kunne der nemt følge opgaver med, mad til øvrige børn, og blevask, vi er i tiden før gummibukser.

Det var almindeligt at hjemmesygeplejersken blev tilkaldt – uanset tidspunkt på døgnet, når der var dødsfald. Hun skulle hjælpe med at vaske og iklæde den døde inden dødsstivheden indtrådte.

Hvidovre kommune voksede og der blev behov for en hjemmesygeplejerske mere, Frk. Hansen fik en kollega i 1932, **Thora Emilie Schaltz,** 31 år gammel, også en veluddannet sygeplejerske, der var medlem af Dansk Sygeplejeråd.

Frk. Hansen og Thora Schaltz delte kommunen mellem sig, de skulle afløse hinanden ved ferier, sygdom og den nu indførte faste fridag. Allerede i 1933 blev der ansat endnu en hjemmesygeplejerske **Jenny Pouline Bidstrup**. Det er lidt usædvanligt med 3 sygeplejersker, så måske er Frk. Hansen, der nu var 48 år blevet syg, måske tuberkulose hvilket ikke var usædvanligt. Vi kunne også håbe på at hun var blevet gift, hvilket også var meget almindeligt, en husmor dør som hun har passet i mange måneder, enkemanden står tilbage med flere børn, og hjemmesygeplejersken bliver husfrue. Flere landkommuner klagede over de mistede deres sygeplejersker af den grund. Og enkemændene fik veluddannet koner, propre og ordentlige og ikke længere fødedygtige.

Thora Schaltz fik 2 værelser på Eriksminde, kommunen havde betalt husleje for et år, så det kunne være de lokaler som sygekassen fraflyttede i 1931. Der var ikke indlagt lys, vand, eller varme, lokum og vandpumpe var i gården. Thora fik 2 petroleumslamper af Frk. Hansen; hun var glad for sin bolig.

Sygepl. Jenny Bidstrup

Opgaverne var som beskrevet ovenfor, og forholdene dårlige, Thora fortæller at hun skulle til en syg kvinde, men vejene og markerne var oversvømmet, så bondemanden måtte bære hende over til huset. Med årene kom der flere opgaver til, lusekæmning på Hvidovres skoler, og da penicillinet kom, under krigen, blev det også en opgave der fyldte godt for hjemmesygeplejerskerne, opgaver som de praktiserende læger ordinerede skulle udføres.

Den 23. juni 1919 åbnede Frelsens Hær mødrehjemmet Catherine Booth – Kolonien, på grunden hvor Svendebjerggård havde ligget. I 1925 blev det udvidet med spæd-og børnehjem. Det var en del af Thoras distrikt, og hun kom jævnligt i huset, og har udtalt at hun var berørt over at se børn på børnehjem.

I 1937 kom der lov om at hjemmesygeplejersker måtte gifte sig. Vi har en opgørelse fra 1944 der fortæller at 171 sygeplejersker var gift, heraf boede de 114 i København.

Thora fandt også kærligheden, blev gift d. 9. oktober i 1943 i Hvidovre kirke, vielsen trak ud, grundet luftalarm. Måske har de følt sig for gamle til at få børn, eller også kom der ingen. Men den 10. januar 1947 adopterede de Bent, fra Frelsens Hærs børnehjem, han var på det tidspunkt 6 år.

Bent fortæller at han hurtigt blev en del af familien og hjemmesygeplejen, Thora havde fortsat opgaver om aftenen og ofte kørte familien ud på motorcyklen for at Thora kunne give Penicillin, skifte en forbinding eller skylle en barselskvinde, og så hjem til aftensmaden. Thora i sidevognen og Bent på bagsædet. Om morgenen var husets køkken forbudt område for ham, for så holdt Thora sygeplejeklinik, patienter kom og fik insulin inden de tog videre på arbejde.

I 1958 blev hjemmesygeplejevirksomhed et kommunalt ansvar.

Thora arbejde 30 år i kommunen, og sluttede i 1962. Hun blev 97 år. Hun har efter ophør med arbejdet, på et møde i Hvidovre Medborgersal fortalt om sit arbejdsliv. (CD findes på Forstadsmuseet)

Bent bor stadig i sit barndomshjem, og fortæller gerne om sin mor Thora Schaltz Christiansen.

Tak til Bent Christiansen og
Aja Høy-Nielsen sygepl. Pens. Skoleleder

Foto af de 3 sygeplejersker er fra bogen:-
Hjemmesygeplejen. Historisk og Biografisk Haandbog, Centralforeningen af Hjemmesygeplejevirksomheder i Danmark, København 1934 af Julius Voltelen

Side 172

Tørvegravning i Hvidovre

Fra: Glimt af livet i Hvidovre - 1925 - 1940 (Pædagogisk Central)

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

TØRVEGRAVNING
Helmer Rasmussen
fortæller om tørvegravning.

Helmer Rasmussen
Født i 1921 i Københavnn - Kom til Hvidovre i 1929

Nede i Vigerslev parken ved Sygekassevej for enden af Greve Allé gravede vi tørv.

Der var faktisk mange, der benyttede sig af at grave tørv, og på et tidspunkt var hele engen opgravet. Når man graver tørv, fjerner man først mulden med en spade, hvorefter tørven er lige til at grave op.

Man kan bruge tørven på to måder. Man kan ælte den, og så kan man skære den ud i fast form. Når man ælter den, kommer man den op i en bakke og står så og træder i den for at få det mere fast. Hvis man skar tørven ud, så brugte man et stykke værktøj. Vi gjorde det, at vi fik lavet værktøj til dette formål. Så skar vi dem ud i forme på størrelse med en mursten. Derefter blev de lagt op på jorden, så de kunne tørre.

Når de så var tørre, var de lige til at putte ind i komfuret, kakkelovnen eller hvad, man nu havde. Det bedste var jo, hvis de var ældtede. For var de skåret ud, så var de lidt mere luftige, og så brændte de hurtigere.

Det var ikke et stykke kommunen havde stillet til rådighed. Det var grundejerforeningen, der administrerede området.

I 1940 da krigen kom hertil, kneb det jo med at skaffe brænde. Så man fandt ud af, at man kunne grave tørv. Det var der mange grundejere der gjorde, men kun de borgere der hørte til Risbjerggård Villaby. Så gav man et vist symbolsk beløb pr. kvadratmeter for at få lov til at grave efter tørv.

TØRV SOM BRÆNDSEL
Egon Petersen
fortæller her om tørvegravning.

Egon Petersen
Født i 1911 i København - Kom til Hvidovre i 1923

Vi brugte for det meste tørv som brændsel, men hvis min far havde fået noget kul eller nogle brædder et sted, så brugte vi det.

Tørven havde min far gravet op nede i Vigerslev parken ved Harrestrup å. Det tilhørte godt nok kommunen, men de sagde ikke noget til, at man gravede dernede. Jeg tror slet ikke, at de havde tanker for det,

Der var flere, der gravede efter tørv. Og når åen var gået over bredderne, var der blevet meget fugtigt, og derved blev der

dannet tørv. Nu er den jo kantet med fliser og beton, men dengang var den helt åben. Der var mange blomster og siv dernede, og det så meget flot ud. De slæbte tørven hjem på trillebøre, og min far stablede den ude i gården, så den kunne tørre. Det var et ret stort stykke, de gravede fra. Det gik fra Sygekassevejen og helt op til Flaskekroen og så et godt stykke ned mod Rødovre.

De enkelte tørvestykker var ca. 30 cm lange, 20 cm brede og 10 cm høje, og så kunne de nemt puttes i kakkelovnen.

Jeg har også selv gravet efter tørv dernede, da jeg blev voksen. Da min kone og jeg blev gift i 1939, kneb det jo med at få brændsel.

Cafe Hjertetræet

Der er takeaway så længe de nuværende restriktioner gælder. - Der er åbent dagligt fra 10-14.

Menuplan for februar:

Mandag	**1**	Kylling i karry a la Roxana med masser af grønsager og nudler
Tirsdag	**2**	Cafe Hjertetræets populære biksemad med spejlæg
Onsdag	**3**	Stegt flæsk med kartofler & persillesovs
Torsdag	**4**	Osso Buco med kartoffelmos, sovs og porrer
Fredag	**5**	Dejlig Brunch 75 kr. eller frisksmurt smørrebrød
Mandag	**8**	Koteletter i fad lagt i krydret tomatsovs med ris
Tirsdag	**9**	Fiskefrikadeller med kartofler og persillesovs
Onsdag	**10**	Hønsekødsuppe med kartofler og masser af Grøntsager, mel-/kødboller
Torsdag	**11**	Ovnstegt kylling med kartofler, sovs og agurkesalat
Fredag	**12**	Dejlig æbleflæsk med rugbrød
Mandag	**15**	Fisk og chips med remoulade og citron

Tirsdag	**16**	Krebinetter med kartofler, stuvet grønærter og gulerødder
Onsdag	**17**	Stegt flæsk med kartofler & persillesovs
Torsdag	**18**	Ungarsk Gullach med hjemmelavet kartoffelmos
Fredag	**19**	Spaghetti Bolognese mes salat og nybagt brød
Mandag	**22**	Pandestegt Laks med pasta og gorgonzolasovs
Tirsdag	**23**	Kåldolmer med gulerødder, kartofler og sovs
Onsdag	**24**	Kalvelever med bløde løg, kartofler, sovs og agurkesalat
Torsdag	**25**	Hakkebøf med bløde løg, kartofler, sovs og rødbeder
Fredag	**26**	Stjerneskud med det hele

Ny inspektør på Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Nogle steder har man set nok, når man har været der én gang. Andre steder har man lyst til gang på gang at vende tilbage til, fordi man aldrig bliver færdig med at udforske dem. Sådan har jeg det med Hvidovre og forstædernes kulturarv.

Mit navn er Bitten Larsen og jeg er ny inspektør på Forstadsmuseet. Jeg ved nu godt, hvad jeg går ind til, for i 2011-2013 havde jeg en række projektansættelser på museet. Derfor er det muligt, at vi har mødt hinanden før – enten ved byvandringer som en del af projektet "Køge Bugt på Banen" eller ved Avedørelejrens 100-års jubilæum.

Jeg er uddannet historiker, og har siden jeg blev færdig, arbejdet på Odense Bys Museer og Museum Vestsjælland udover Forstadsmuseet. Gennem de sidste mange år har mit hovedfokus været, hvordan mennesket sætter spor i landskabet både i det åbne land og i form af byer og deres indhold.
I Hvidovre kan det for eksempel være de store historier om, hvordan det gamle landbosamfund stadig er synligt i den moderne forstads strukturer, men også de mere nære om kolonialhandlen som lokalt mødested med alle de medfølgende fortællinger om køb af spejderhagl og deling af husmodertips.

Jeg ser frem til at samarbejde med Hvidovre Lokalhistoriske Selskab om Hvidovre Kommunes historie og er helt sikker på, at vi sammen kommer til at få glæde af hinandens arbejde.

Kulturmiljøbesigtigelser kræver varm påklædning.
Her er jeg på kanten af landsbyen Hallelev i mit tidligere virke.

Den store brand på Bredegård - og andre sager

Af Poul Sverrild

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Sidst i 1890'erne nærmede proprietær Hagbard Brusch sig støvets år. Hans liv havde på mange måder udviklet sig forbilledligt fra barndommen i det københavnske borgerskab og på landstedet på Frederiksberg. At være 2.-generationsindvandrer fra den tyske kulturkreds i det københavnske borgerskab var i første halvdel af det 19. århundrede ikke så ringe.

Han havde taget den juridiske embedseksamen på Københavns Universitet og efterfølgende fået en landbrugsuddannelse. Han havde været indkaldt som soldat under treårskrigen, men kom ikke i kamp - hvilket måske var meget godt, idet hans kommentar til det var: Gud ved hvad det er godt for?

Efterfølgende købte hans far i 1850'erne gården Bredegård i Hvidovre til ham, så han var gårdejer i Hvidovre inden, han fyldte tredive. Nogle år senere - i 1861 - købte han nabogården Gammelgård, som han lagde til sine besiddelser. Herefter var han i årtier én af Hvidovres største jordbesiddere kun overgået af ejerne af Holmegård.

Selv om han var tilflytter og uden rødder i dansk landbrug, tog han aktivt del i det lokale liv. Han havde siddet i Hvidovre-Valby Sogneråd, var flittig kirkegænger og førte et aktivt socialt liv. Hans omgangskreds var

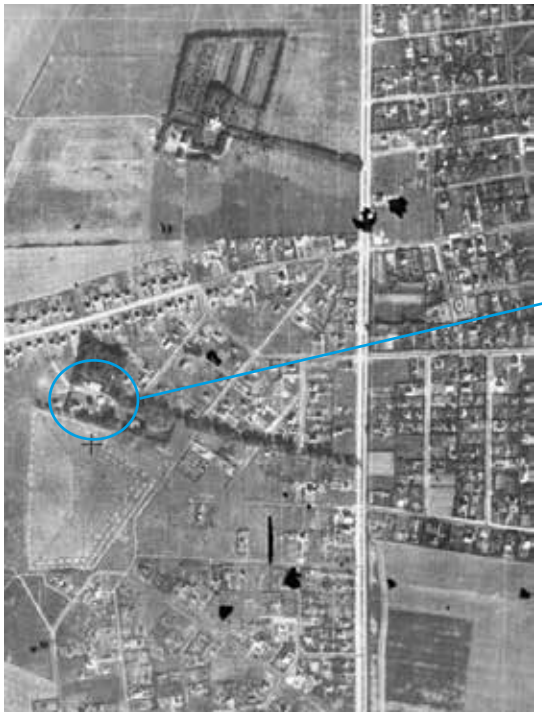

Luftfotografiet fra ca. 1927 viser, hvordan den genopbyggede Bredegård endnu lå med sin lange indkørsel mod Mellemdigsvej og med sin store endnu velbevarede have. Udstykningen af gården var i fuld gang med Phønixhusene som det største enkeltprojekt. Det ses tydeligt, at udstykningerne fra Gammelgård var meget længere fremme med veltilplantede parceller.
Foto fra: Danmark set fra luften.

Hvor Bredegård lå tilbagetrukket midt blandt markerne, lå proprietærens anden gård, Gammelgård ud til Mellemdigsvej – nu Hvidovrevej Man må tro, at proprietærfamilien flyttede herover, medens genopbygningen af Bredegård foregik.
Generalstabskort 1877, Geodatastyrelsen.

Side 176

både lokal med gårdejere i Hvidovre og Avedøre og borgere i Valby og København, og han opsøgte kulturtilbud i København.

I sit ægteskab var han blevet velsignet med en børneflok, og fjernere familiemedlemmer besøgte hyppigt familien på Bredegård. Ejendommen var i god drift i århundredets sidste årtier, som var så gode for dansk landbrug, så Hagbard Brusch kunne fortrøstningsfuldt se sin alderdom i øjnene.

Hans dagbøger fra 1870'erne giver et fantastisk omend lapidarisk billede af livet på en stor gård i nærheden af hovedstaden. Det er blevet beskrevet i en artikel i nærværende blad (nr. 1. 2005). Men her er vi ti år efter afslutningen af den sidste af de dagbøger, vi kender, fra hans hånd. Han havde overdraget en del af driften til sin søn Carl, der var blevet forvalter på ejendommen omkring 1890.

I vinteren 1897/98 kunne meteorologisk Institut den 16. januar 1898 levere en vejrmelding, som fortalte om lav barometerstand over Nordskandinavien og meget højt tryk over Østtyskland. Der ville være overvejende frisk kuling fra sydvest og mildt og tåget vejr over Danmark. Alt i alt en udramatisk vintervejrudsigt.

Men den friske kuling fra sydvest fik afgørende betydning, da en brand brød

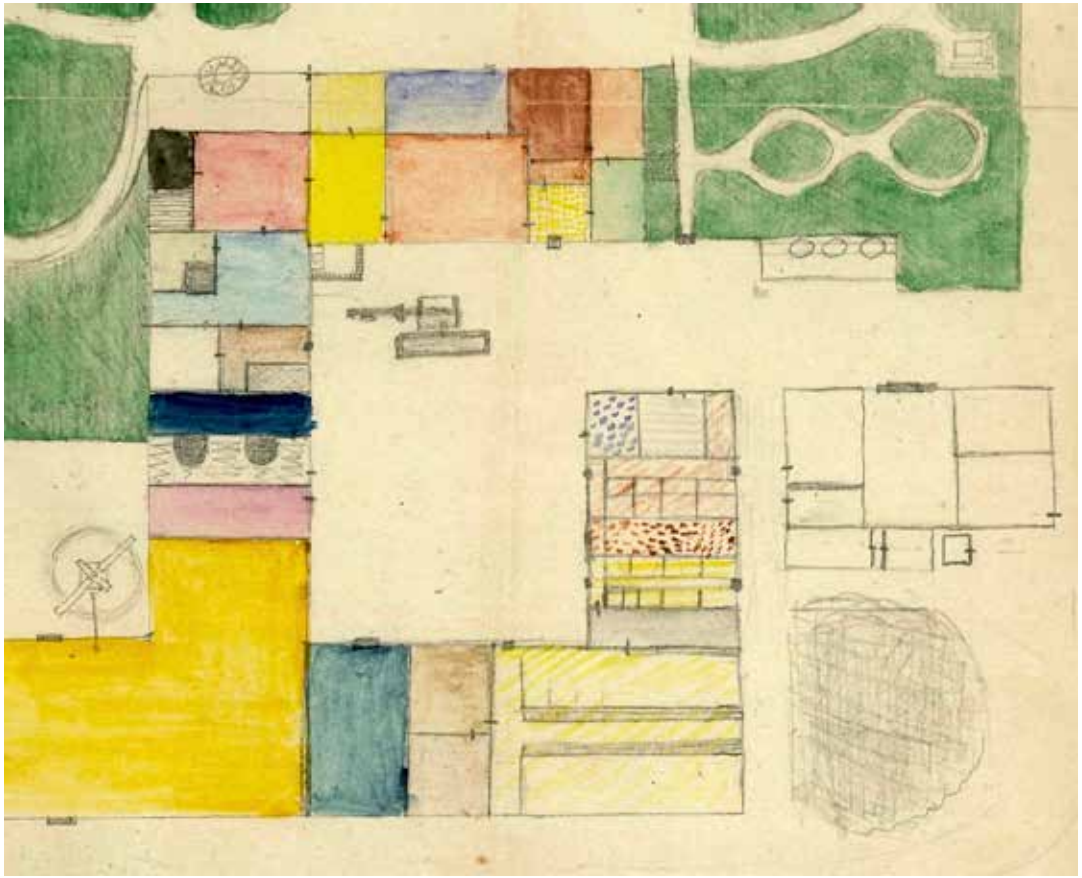

Tegning over Bredegård, 1862. Stuehuset i det firlængede anlæg lå mod nord, hvor også haven lå og strakte sig op mod den senere Brostykkevej

ud omtrent kl. halv otte om aftenen. Det var afslutningen på en i øvrigt formentlig almindelig dag på gården. En af tjenestefolkene, Carl Christian Jespersen, var på det tidspunkt i færd med at hjælpe gårdens røgter med at fodre kalvene. Karl havde på det tidspunkt tjent på Bredegård i omtrent halvandet år, og i forbindelse med branden på Bredegård viste det sig, at han havde en ubehagelig forhistorie.

Side 177

I følge referat fra retssagen tjente Carl Christian Jespersen to år før, i sommeren 1896, hos en jordbruger, Carl Sørensen på Holbæk Mark, hvor han da havde tjent i næsten to år. Tjenestekarlen var da 17 år gammel.

Landmanden, Carl Sørensen var den 14. juli taget af sted fra gården sammen med sin hustru, så Carl Christian Jespersen var alene tilbage på den lille ejendom. Carl vidste, at bonden gemte penge af vejen i sit chatol, som stod i boligen, og han besluttede at stjæle nogle af pengene.

Da sommermørket begyndte at falde på efter klokken ti om aftenen skaffede han sig adgang til boligen, som husbonden havde låst af ved sin afrejse. Karl skaffede sig adgang til stuehuset gennem et vindue til bondens soveværelse, som vendte ind mod gårdspladsen. Han fandt en sten, som han knuste en rude med, så han kunne løfte den nederste af hasperne af - den øverste var ikke lukket.

Efter at være klatret ind gennem vinduet fortsatte Carl fra sovekammeret ind i stuen, hvor chatollet stod. Det var et cylinderchatol, som ikke var låst, så han skød klappen op, og ved hjælp af et stykke jern, han havde fundet i laden og taget med, brækkede han lågen foran det midterste rum i chatollet op. Bag lågen var flere små skuffer, hvor Carl troede, at der var penge. Han vidste, at husbonden netop havde modtaget en større sum på 400 kr. og at de var blevet anbragt dér.

Men Carl Sørensen havde taget pengene med, da han forlod ejendommen, så udbyttet blev ikke det forventede.

Carl Christian Jespersen rodede chatollet igennem, men han fandt efter eget udsagn kun et mindre beløb, som i alt udgjorde 18 kr., og dem tog han med sig. Han forlod derefter stuen gennem hoveddøren ved hjælp af en nøgle, som han fandt på et bord i stuen. Han tog herefter sin egen cykel og kørte mod København, hvor han i den efterfølgende tid brugte det stjålne beløb.

Husbonden mente nu, at det stjålne beløb havde udgjort lidt over tyve kr. og beskyldte yderligere Carl Christian Jespersen for at have stjålet et lommetørklæde til 20 øre og et viskestykke til en krone, men det benægtede den anklagede efterfølgende.

Man kan gennem proprietær Hagbard Bruschs dagbøger fra 1880'erne danne sig et ret godt billede af, hvor vanskeligt det kunne være at skaffe godt tyende så tæt på København, og samtidig fornemmer man, at Brusch kunne være en hård hund i forhold til sit tyende. Der var ofte tyende, der løb bort, og dagbogen fortæller også om adskillige politianmeldelser mod tyendet - ligesom han også var udsat for strejke. Carl Christian Jespersen var efter sit ophold i København og uden at være dømt i den ovennævnte sag kommet i tjeneste på denne større ejendom i Hvidovre og udførte efter bedste evne sit arbejde her.

Bredegårds brand den 16. januar opstod vest for gården i et avnehus, der var opført i træ, og som var tækket med strå. I kraft af den vestlige vind spredte ilden sig hurtigt til gårdens øvrige bygninger, hvor den egentlige gård bestod af fire sammenbyggede stråtækte længer. Den eneste bygning, der overlevede var et vognskur øst for gården.

Da det var en stor gård, var der folk tilbage på ejendommen til at reagere på branden, så hele besætningen blev reddet, ligesom en del indbo. Det bemærkedes også, at fem stakke øst for gården blev reddet.

Der blev straks iværksat undersøgelser af branden, og Carl Christian Jespersen blev arresteret. Han afgav efterfølgende den forklaring, at han bare fik det indfald, at han ville sætte ild på gården. Så da han var færdig med at hjælpe røgteren med kalvene, gik han ind i karlekammeret, hvor han fandt en æske tændstikker på bordet, og derefter gik han gennem hestestalden, over gården og gennem laden ud til avnehuset. Her kom han ind gennem en åbning i den

Side 178

ene væg, strøg en tændstik og fik ild i avnerne, som straks blussede op.

Da Carl havde set ilden blusse op, forlod han avnehuset og begav sig ind i gårdens borgestue. Her blev han, til der var blevet slået brandalarm, og derefter hjalp han til med at redde kreaturerne. Han var klar over, at hele gården ville brænde, da han satte ild til avnerne, idet vinden førte hen mod de andre bygninger. Da ildspåsættelsen skete inden sengetid, var der ingen fare for menneskeliv, ligesom der heller ikke var fare for, at ilden ville brede sig til andre ejendomme, da Bredegård lå tilbagetrukket på sine jorder med en lang indkørsel op til Mellemdigsvej (Hvidovrevej).

Landbrugsejendomme blev i årtier efter midten af 1800-tallet udsat for hyppige ildspåsættelser. Der kunne være mange årsager. Forsikringssvindel var én årsag, men vrede mellem tyendet og herskab forekom også ofte - og så var der sager som denne, hvor det drejede sig om tyende, der var udfordret mentalt.

I sagen med Carl Christian Jespersen blev der også rejst spørgsmål om hans tilregnelighed. Han var meget tunghør, og han tale var meget utydelig. Hans omgivelser beskrev ham som til tider underlig og sær og han havde let ved at blive fornærmet, hvorefter han blev stille og tavs, og endelig havde han flere gange foretaget helt umotiverede handlinger. Men han oplevedes i øvrigt ikke dårligt begavet.

På baggrund af beskrivelserne, og fordi han fastholdt, at hans motiv for brandstiftelsen bare var 'et indfald' blev han underkastet lægelig undersøgelse. Fængselslægen professor de Fontenay kunne i marts måned - forud for retssagen - afgive en erklæring om ham.

Af erklæringen fremgik, at på grund af Carl Christian Jespersens tunghørhed, havde han ikke modtaget nogen grundig skoleundervisning, så hans kundskaber var meget ringe - så ringe, at han ikke var blevet konfirmeret. Hans tale var utydelig og delvis uforståelig, og han anvendte - ligesom børn - selvlavede meningsløse ord. Professor de Fontenay udtalte, at Carls åndelige evner ikke havde nået et alderssvarende udviklingsniveau, så han handlede som et barn uden at overveje følgerne eller indse det forkerte i handlingerne. Så konklusionen var, at han på trods af hverken at være 'idiot eller embecil' kunne anses som tilregnelig på niveau med 'voksne og sjælssunde personer'.

Retten kom noget i tvivl om Carl Christian Jespersens mentale tilstand, for under sagen havde arrestanten både erkendt det ulovlige og det strafbare i hans handling, men dommeren ville nødig gå imod de lægelige autoriteter.

Så retten nåede frem til, at han for sine samlede kriminelle forhold skulle idømmes et års forbedringshusarbejde. Dertil kom, at han skulle udrede en erstatning til Bruschs to forsikringsselskaber på i alt ca. 17.000 kr.

I det der som følge heraf ville være at gå ud fra, at arrestanten kun kan ses at være i besiddelse af en mindre grad tilregnelighed, blev han for de ovennævnte af ham begåede lovovertrædelser ved Københavns Amts Søndre Birks Extrarets dom af 30. april dette år anset efter straffelovens paragraffer 281 og 229 nummer fire jævnfør paragraf 37 og begge paragraffer sammenholdt med paragraf 39 efter omstændighederne med straf af et års forbedringshusarbejde samt tilpligtet at udrede i erstatning til den almindelige Brandforsikring for Landbygninger 14.642 kr., til Ny danske Brandforsikringsselskab 9.596 kr. 83 øre og til forsikringsselskaber 'Danmark' 2.479 kr. 59 øre samt alle af sagen lovligt flydende omkostninger.

Det siger sig selv, at et menneske i Carl Christian Jespersens situation aldrig ville kunne komme i nærheden af at betale en så astronomisk sum.

Tilbage til Bredegård, som nu ikke længere eksisterede som bygningsmasse. Hagbard Brusch kunne i første omgang ikke overskue at skulle begynde forfra med gården og satte efterfølgende ejendommen til salg uden bygninger, men med forsikringssummen som en del af salget. Ejendommen blev udbudt i avisen, men en handel blev det ikke til. Vi kender ikke til de præcise overvejelser, som førte til, at han fortsatte driften i nogle år endnu - frem til sin død i 1903.

Efter hans død videreførte først hans enke og siden hans søn, Carl, bedriften.

For lige at fortsætte lidt med Bredegård som gerningssted, var den nye gård og sønnen som ny ejer i 1906 udsat for en forbrydelse af en helt anden karakter. Proprietær Carl Brusch var en lørdag aften i julen sammen med sin familie taget i byen, og knap var de væk, før der blev begået indbrud. Det viste sig, at en karl og en pige, der tidligere havde tjent på gården, var taget derud, og sammen med en karl, der nu tjente på gården, brød de ind i boligen i det aflåste stuehus.

Det gamle ord om, at når katten er ude spiller musene på bordet blev nu gjort til virkelighed. De tre bag indbruddet satte sig til at nyde, hvad huset kunne byde på. Der blev spist og drukket, og der blev både røget cigaretter og cigarer.

Grundejendom.

Ejendommen Bredegaard i Hvidovre Sogn, beliggende ca. ½ Mil fra Kjøbenhavn, af Areal ca. 126 Tdr. Land, af Hartkorn ca. 15½ Td., med Besætning og Inventarium er tilsalgs paa favorable Vilkaar, **saafremt Handel kan ske i Løbet af 14 Dage.** Ejendommen har i over 43 Aar været i den nuværende Ejer, Løjtnant Bruschs, Besiddelse og sælges kun fordi Ejeren nødig nu i sin høje Alder vil gjenopføre Gaardens Bygninger, som for kort Tid siden nedbrændte. Paa 1ste Prioritet indestaar 60,000 Kr. à 4 pCt. til Livrenteanstalten, paa 2den Prioritet kan formentlig forblive indestaaende 30,000 Kr. Kjøbesum 130,000 Kr. Brandskadeerstatningen, ca. 15,000 Kr., medfølger i Handelen.

Busch & Engelberg,
Overretssagførere, Sagførere,
Nørregade 38, 2. Sal (Kl. 9—2).

Efter den totale nedbrænding af Bredegård havde proprietær Hagbard Brusch ikke energi til at stå for genopbygning af gården. Men hans søn Carl, der senere overtog gården, havde mod på opgaven.
Avisannonce 1898

Da familien kom hjem og opdagede, hvad der var sket, blev det meldt til politiet, og de tre blev umiddelbart efter arresteret. Det luksuriøse måltid kom til at koste dem dyrt. Det blev takseret til henholdsvis 1 år og tre måneder til de tre anklagede. Det må formodes, at det var karlen på gården, der fik den lange straf. Efterfølgende blev straffen dog nedsat på grund af forbrydelsens 'ringe omfang'.

Side 180

Endelig blev Bredegård udsat for et hønsetyveri i juli 1912. To yngre og i øvrigt hidtil ustraffede personer med bopæl i København var taget på tyvetogt til Hvidovre. Det var ikke indbrud i stuehuse, der var målet, men indtrængen i hønsehuse. Først forsøgte de sig på gården Eriksminde, der nogle år før var blevet købt af Trifoleummejeriets direktør I.G.Schmidt, der drev gården videre ved forpagter. Da de havde brudt døren til hønsehuset op, mødte de imidlertid en vagthund og lod sig jage væk. Så vandrede de de ca. to kilometer mod syd til Bredegård, hvor der tilsyneladende ikke var en vagthund. Her lykkedes det dem at stjæle ikke færre end 18 høns. Det varede ikke længe, inden det lykkedes Hvidovres landbetjent at opspore tyvene i København, hvor de blev anholdt. Det kostede dem otte måneders forbedringshusarbejde. Det var dyre høns.

Da det skete, var Carl Brusch ved at være historie som proprietær i Hvidovre. Han havde allerede udstykket en del grund fra Gammelgård, og hans liv var i færd med at undergå dramatiske forandringer. Han blev skilt fra sin kone, og derefter emigrerede han til USA, hvor han igen forsøgte sig som landmand. Det var næppe den største succes, for omkring 1930 vendte han igen hjem til Danmark, hvor han levede resten af livet med bopæl i Vanløse.

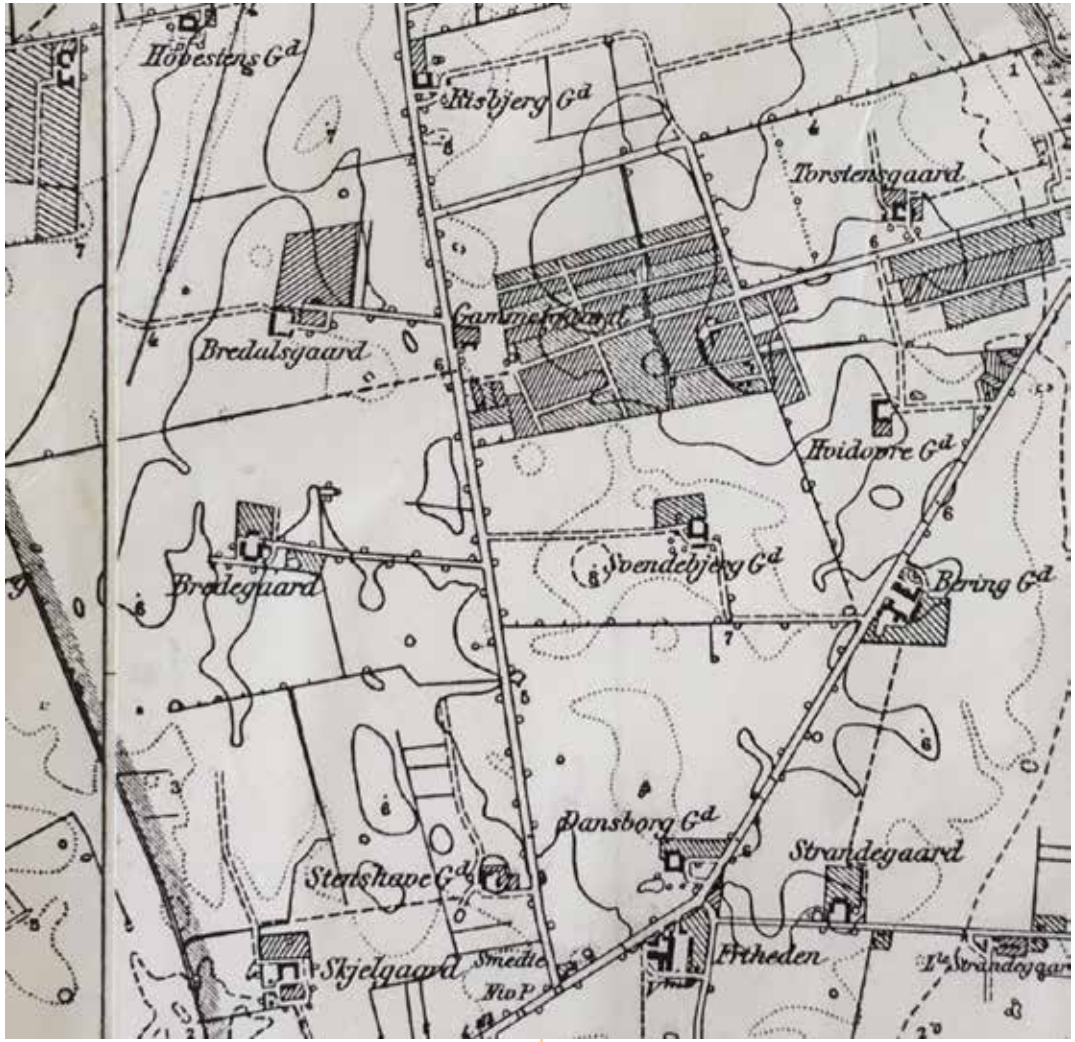

På kortet ses de tidlige udstykninger fra Gammelgård fra lige efter 1908. På Bredegård er ingen parceller endnu stykket fra.
Kortudsnit fra ca. 1915. Geodatastyrelsen.

Badeliv

Poul Sverrild og Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Badelivet betød meget i Hvidovres år som sommerland og de tidlige år som forstad. Badebroer og bådebroer rakte ud i Kalveboderne fra hver enkelt grundejerforening, og for enden af Lodsvej kom det store Hvidovre Søbad til i slutningen af 1920'erne. Det holdt kun i godt 10 år, men gav plads til svømmekonkurrencer, skolesvømning og almindelig badning. Her lagde rutebåden til på sejladserne fra Langebro til Greve Badehotel, her var restaurant og i det hele taget det liv, mange i dag savner ved Hvidovre Lystbådehavn.

Fotos og maleri:

Forstadsmuseet

Side 182

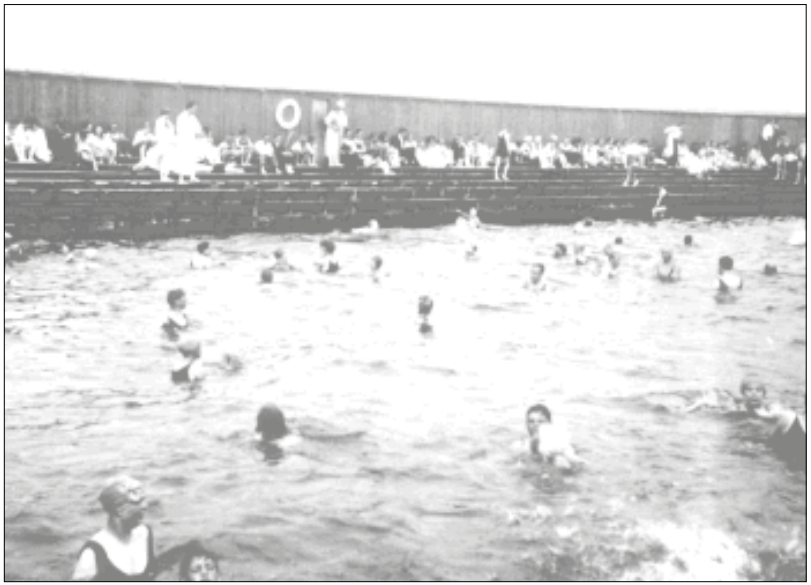

Side 183

Arrangementer

- Tilmelding til arrangementer er nødvendig i de fleste tilfælde og foretages online på www.hls.nemtilmeld.dk. Tilmeldingen kræver en e-mailadresse - **har du ikke det, eller har du problemer med at tilmelde dig, kan du ringe til et bestyrelsesmedlem, der så vil hjælpe dig med tilmeldingen.**
- Deltagelse er i de fleste tilfælde gratis for medlemmer - ikke-medlemmer betaler 25 kr.
- Der er servering til alle foredragene for 20 kr.

Landbetjenten på Stenbroen

Dato:14.04.2021
Tidspunkt: kl. 19.00 – 21.00
Mødested: Avedøre Bibliotek og Kulturhus, Hovedstien 14, 2650 Hvidovre

I over 30 år har politimanden Rud Ellegaard færdedes blandt prostituerede, stofmisbrugere, psykisk syge og plattenslagere på Vesterbro.

Alle har krav på en ordentlig betjening fra politiets side – også dem, de såkaldte pæne borgere kun har foragt tilovers for, har han i 2014 sagt i bogen "Landbetjenten på stenbroen". Samme år modtog han Danmarks store socialpris "Tine Bryld-prisen" for sit arbejde med særlig udsatte skæbner.

Rud Ellegaard er vokset op i Avedøreområdet. Han vil i aftenens foredrag fortælle om sit arbejde og om sine minder fra barn- og ungdommen her.

Mødet er arrangeret af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab i samarbejde med Avedøre bibliotek og Kulturhus.

Max deltager antal: 80

Tilmelding nødvendig:

Betaling for medlemmer: Gratis
Betaling for ikke-medlemmer: Gratis

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen, jfj@tdcadsl.dk

Ivan Schjønning - oplevelser fra min tid i Hvidovre

Dato: 5.5.21
Tidspunkt: kl. 19.00 – ca. 21.00
Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280, 2650 Hvidove.

Ivan Schjønning var fra 1973 -81 medlem af kommunalbestyrelsen valgt for Danmarks Kommunistiske Parti.

I de sidste 4 år var han "tungen på vægtskålen" i kommunalbestyrelsen, og med sin energi og humor opnåede han indflydelse på de beslutninger, der blev truffet.

Det kulturelle område stod Ivan Schjønning særligt nær.

Ivan Schjønning bor nu i Svaneke.

Max deltager antal: 100

Tilmelding nødvendig

Gratis for medlemmer.
Ikke-medlemmer 25 kr.

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen - jfj@tdcadsl.dk

Besøg på kommunens Materielgård

Dato: 19.5.21
Tidspunkt: kl. 15.30 – 17.30
Mødested: Høvedstensvej 21, 2650 Hvidovre

Ved besøget vil der blive fortalt om "Gårdens" historie fra 1953 til nu.

"Vej og Park" er året igennem en synlig virksomhed i kommunen i dens arbejde med at passe og pleje kommunens veje og parker samt

indsamle affald og bekæmpe rotter mv. Der vil være mulighed for at se de mange forskellige maskiner, som bruges i det daglige arbejde. De planter, der hvert år pynter op i kommunen på veje og pladser, vil stå klar til udplantning i drivhuset og vil kunne ses og beundres under besøget.

Max deltager antal: 30

Tilmelding nødvendig

Betaling for medlemmer: 0 kr
Betaling for ikke-medlemmer: 25 kr

Servering :Kaffe og brød.

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen - jfj@tdcadsl.dk

Besøg på Hvidborg

Dato: 22.6.21
Tidspunkt: Kl. 13.30 – 15.30.
Mødested: Neergårds Allé 6, receptionen.

I 1929 solgte Lorry Feilbergs enke, Marie Feilberg Hvidborg til "Kristelig Forening til Bistand for Børn og Unge" (i dag LIVSVÆRK). I snart 91 år har Hvidborg nu været et skole- og behandlingstilbud til børn og familier.

Forstander Mikala Frølich vil fortælle om Hvidborgs historie og om Børnecenter Hvidborgs 5 tilbud til børn og familier fra Hvidovre og fra hele Danmark. Der vil tillige blive en kortere rundvisning på Hvidborg.

Max deltager antal: 30

Tilmelding nødvendig

Betaling for medlemmer: 0 kr
Betaling for ikke-medlemmer: 25 kr

Servering: Kaffe og brød 20 kr

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen - jfj@tdcadsl.dk

Der har været nogen usikkerhed om hvordan man kan melde afbud til et arrangement.

I den bekræftelsesmail du modtager kort efter tilmeldingen er der et et link

som du skal bruge for at melde afbud. DERFOR: Gem mailen.

Huske at melde afbud så en anden kan tilmelde sig - TAK!

Bagsiden…

2020 har været præget af Covid-19 og de restriktioner vi lever under.

HLS har som alle foreninger måtte aflyse planlagte arrangementer og nogle af vores foredrag, endda flere gange.

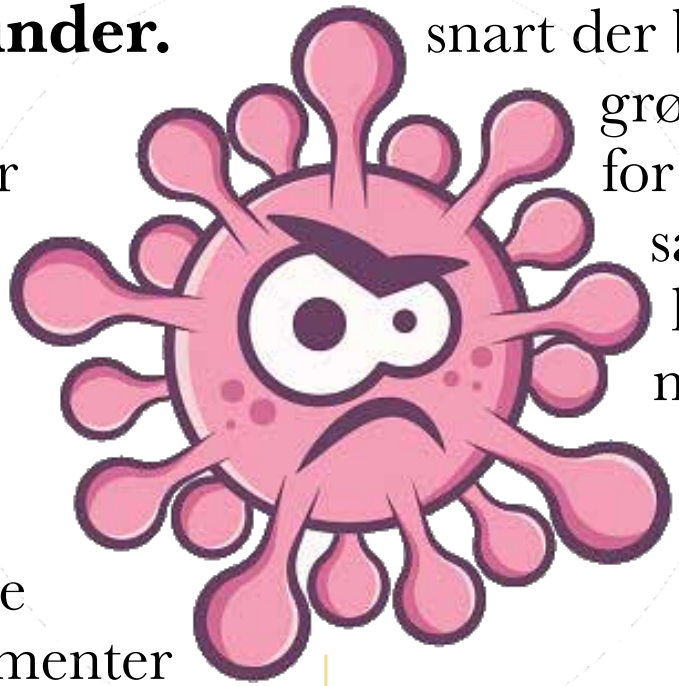

Men vi kan love jer, at vi er på forkant med aftaler og så snart der bliver grønt lys for forsamlinger, mødes vi igen.

På vegne af arrangementsudvalget

Karen Johansen

Vedr. aflysninger

Covid-19 har været årsag til rigtig mange aflysninger det sidste års tid - det beklager vi rigtig meget - men det er desværre et vilkår!

Vi har informeret de tilmeldte via mail, når der har været aflysninger. En del tilmeldte melder, at de ikke har modtaget mailen.

Hvis dette er tilfældet er vi de første til at beklage dette. Det ser imidlertid ud til at mailen - i de fleste tilfælde - er havnet i SPAM-filteret - Det er derfor vigtigt at SPAM-mappen med jævne mellemrum bliver åbnet.

Du kan læse en vejledning til at løse problemet.

Se linket på hjemmesiden:

www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

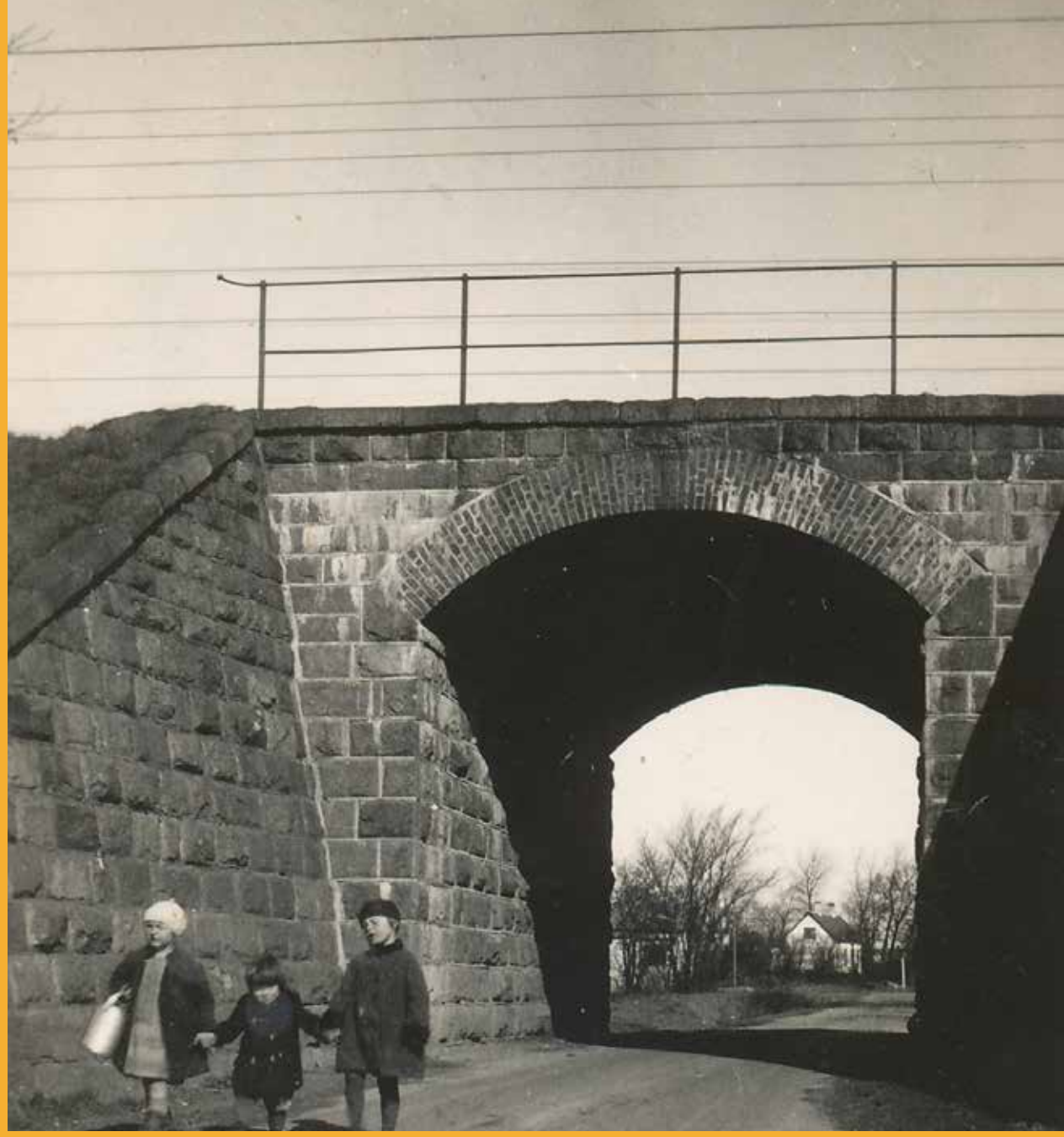

39. årgang - Nr. 2-2021

Indholdsfortegnelse

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formanden har ordet 3
Ørnen er landet hos gravørmester Langemark 4
Jelles Sted 8
Glimt fra barndom i Hvidovre Nord i 50'erne 9
Hvidovrevej nord for banen 12
Vandremanden på Hvidovrebroerne 16
Emaljeskilte 21
Interview med Michael Engelhardt 22
Stadsrenden 25
Konfirmand i 1942 26
Pastor Egede Schack 28
Konfirmand i 1965 29
Samarbejde om Hvidovres kulturmiljøer 31
Bestyrelse og udvalg 34
Arrangementer 35
Bagsiden 36

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Viadukten v. Hvidovre Station 1932
- set mod nord.

Blad nr 3. 2021:

Deadline .....Uge 24
Omdeles fra: ..Uge 30

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Nem TILMELD

Formanden har ordet

Anders Aalund

Aflyst – udskudt – aflyst, ja det lyder næsten som oplæsningen af tipskuponen i hine tider. Men heldigvis arbejder arrangementsudvalget ufortrødent videre. Det lykkes gang på gang at få oplægsholderne til at give tilsagn om nye datoer, så du/I skal nok, om end med forsinkelse, få lov at opleve de spændende foredrag og oplevelser I er blevet stillet i udsigt. Tusind tak herfor til udvalget.

Vi glæder os alle til at vende tilbage til normale tilstande, hvor vi igen kan mødes. Bestyrelsen har f.eks. ikke mødtes siden 5. oktober 2020, og inden da havde vi også en periode uden regelmæssige møder. Jeg håber dog, vi kan gennemføre vores møde i maj måned. Det vil jeg glæde mig til.

Bladet er heldigvis en aktivitet, der stadig bliver holdt godt i gang. Og bladet bliver læst og endda også nærlæst. Således bragte vi et billede 2021-1 af kommunalbestyrelsen i forbindelse med Jens Frederik Jørgensens gennemgang af begivenheder i 1981. Årstallet var angivet til at være 1981, men Niels Ulsing, medlem af kommunalbestyrelsen for SF var hurtig med en korrektion og mailede følgende stilet til Poul Sverrild og undertegnede

”Jeg har lige modtaget det nye blad, og læser teksten på side 12, og ser derefter på billedet af Kommunalbestyrelsen.

Det billede er imidlertid ikke fra valget i 1981, men fra valget i 1985. Min første periode i Kommunalbestyrelsen var fra 1982-1985, hvor jeg sad sammen med Palle Voigt. Næste periode 1986-1989 fik SF 4 valgt ind, foruden mig selv, blev Skjold Elken, Bente Hansen og Lene Lund valgt, og de er alle med på billedet. Inge Larsen og A mistede det absolutte flertal, bl.a. fordi de ville lukke Sønderkærskolen”

Tusind tak for rettelsen og det lokalhistoriske indspark.

På denne tid af året har selskabets kasserer travlt med at modtage kontingenter, dette sker dog ikke helt smertefrit. Der er en del, der har aktiveret automatisk betaling på deres konto, men har glemt at hæve beløbet til 150 kr./år og 125 kr./år for pensionister. Ligeledes opfordres der til at betalingen sker i januar måned hvor kontingentet forfalder.

Vi er pt 685 medlemmer, men mangler stadig kontingent fra 80, der meget gerne må få bragt dette mellemværende ud af verden snarest.

Det er glædeligt at kunne konstatere, at selskabet ikke mister særlig mange medlemmer på trods af de mange aflyste arrangementer.

Lad os håbe at covid-19 vaccinationerne vil føre til ændringer vedr. hvor mange, vi kan være sammen ad gangen, så vi kan komme i gang med afholdelsen af arrangementer og det sociale liv, vi alle trænger til.

Blad nr. 3 vil blive udsendt lidt tidligere i år, så det kan koordineres med udsendelse af materiale vedr. generalforsamlingen. Dette for skåne vore trofaste og flittige omdelere for en ekstra tur.

På forhåbentligt snarligt gensyn

Anders Aalund

Ørnen er landet hos gravørmester Langemark

Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Sven E. Langemark har reageret på de to efterlysninger i medlemsbladet 4-2020 om Hvidovre Fugleskydningsselskab og Hvidovre Propforening.

Hvidovre Fugleskydningsselskab

Sven E. Langemark (SEL) har en "ørn" hængende i sin gildestue. Han fik "ørnen" med hjem i 1991, da han blev fuglekonge.

En af fugleskydningsselskabets "brødre", Bent Mortensen skar "Ørnen" til den årlige fugleskydning ud af en træplade, der blev farvelagt. "Ørnen" måler 76 cm i højden og 62 cm i bredden

Hvidovre Fugleskydningsselskab. Fugleskydningsørnen fra 1991, forside og bagside samt medlemsnål.
Foto: Jens Frederik Jørgensen

På bagsiden var der monteret metalplader som faldt af, når de blev ramt under skydningen. På "Ørnens" forside var der aftegnet, hvor metalpladerne sad på bagsiden, så man havde noget at skyde til måls efter under skydningen, der foregik i en afstand af ca. 15 meter fra "Ørnen"

Årets fuglekonge blev hædret med "skjold"/plakette, som fuglekongen skulle få designet og fremstillet. SEL fik fremstillet noget så usædvanligt som en plakette med et graveret portræt. Oplægget til portrættet er fra den medalje, som SEL fik ved sin 50-års fødselsdag af gravør og medaillør Bent Jensen, Engstrupgårdsvej, der havde skabt medaljen [1].

1 Jørgen Sømod skrev i "MØNTSAMLEREN" nr. 1, 1993:

Plakette, medalje og portræt af Sven E. Langemark. Foto: Jens Frederik Jørgensen

SEL kunne godt ønske sig, at plaketterne fik en mere fremtrædende placering end den, de har i dag, hvor de hænger i trappeløbet op til 1. sal i Hovedbiblioteket.

Gravørmesteren

Det var lidt tilfældigt, at SEL blev gravør. Da han i 1953 gik ud af skolen og skulle i lære, måtte han tage den læreplads, han kunne få. Han havde gode tegnekundskaber og proportionssans, og det var nok afgørende for, at han havnede på en "hylde", der har passet ham særdeles godt.

I 1965 fik SEL næringsbrev og blev selvstændig mester. I de første år udførte han arbejde for andre gravørmestre, bl. a. Byens Stempelfabrik i Boldhusgade. Virksomheden var ejet af Hvidovreborgeren Erik Hansen, der boede på Baunevej. SEL overtog i 1965 virksomheden.

"Et mesterstykke af en mester til en mester". Portrættet i såkaldt trefjerdedels profil regnes for den vanskeligste portrættering overhovedet. Det gjorde det ikke lettere, at Sven E. Langemark bærer briller.

Da parkeringsforholdene blev for besværlige inde i byen, flyttede SEL i 1976 virksomheden til Hvidovre til Tårnfalkevej 2 [2], hvor virksomheden også havde forretning med salg af stempler mv. Senere købte SEL naboejendommen Gammel Køge Landevej 511 [3], hvor der blev indrettet værksted i kælderen.

Da virksomheden havde flest ansatte, var der 4 svende, 2 lærlinge og nogle drenge om eftermiddagen. SEL arbejdede selv med, og konen, Sonja passede kontoret.

I 2002 blev virksomheden forpagtet ud, og i 2006 solgte SEL virksomheden.

Tillidshverv og sponsorater

SEL har i mange år været oldermand for Gravørlauget i Danmark. Gravørfaget er et uddøende fag. I 2020 blev en lærling færdiguddannet men i øjeblikket er der ingen lærlinge. Det er efter SELs opfattelse fagets egen skyld. Han har altid selv talt varmt for, at faget skulle uddanne lærlinge. SEL er i dag formand for Foreningen til Lærlinges Uddannelse i Haandværk og Industri.

Foreningen var initiativtager til Håndværkerskolehjemmet i Emdrup og udlejer værelser til lærlinge i "Fredenshus" – en smuk bygning, der ligger på Østre Allé over for "Parken" og Fælledparken.

SEL har i mange år været sponsor for HIF helt fra klubbens storhedstid, og han har haft stor glæde af samværet i sponsorgruppen og "100 mandsklubben". Forretningsmæssigt har sponsorstøtten gjort virksomheden kendt.

Sønnen Frank var i en periode meget involveret i Hvidovre Ishockey Klub, da den spillede sig i ligaen. Derved blev SEL også sponsor for denne sportsklub.

---

2 Ejendommens adresse var oprindelig Holmevej 2, senere Avedøreholmen 2 og nu Tårnfalkevej 2.
Første ejendom på grunden bygget i 1921 af Detailhandler (Købmand) J. K. Sjønnung, der havde forretning i ejendommen. Nedrevet i 1964. I 1965 opførte Håndværkerbanken i Kjøbenhavn A/S en barakbygning på stedet. Denne bygning udvidedes i 1972 af Den Danske Landmandsbank, der havde filial på adressen, indtil banken flyttede sin filial til Store Hus i Avedøre Stationsby i 1976.
I dag har driver Amirs Dækservice Aps virksomhed på adressen.
Snedkermester Wolmar Borød bygger villaen på grunden i 1939. I 1941 bygger W. Borød en værkstedsbygning og i 1959 ændres tagetagen, hvor der indrettes en selvstændig lejlighed.
I huset bor i dag SELs søn, selvstændig elektriker Frank Langemark, og SELs svigerdatter, lægeeksamineret massør, Mette Ahmt, som har klinik på adressen.

3 Snedkermester Wolmar Borød bygger villaen på grunden i 1939. I 1941 bygger W. Borød en værkstedsbygning og i 1959 ændres tagetagen, hvor der indrettes en selvstændig lejlighed.
I huset bor i dag SELs søn, selvstændig elektriker Frank Langemark, og SELs svigerdatter, lægeeksamineret massør, Mette Ahmt, som har klinik på adressen.

Bopæl i Hvidovre

SELs forældre med to sønner flyttede i 1953 fra Blommehaven i Valby til bebyggelsen "Bag rådhuset" på Sognegårds Allé 17.

I 1966-67 byggede SEL hus på Zeus Boulevard. Det oprindelige sommerhus bruger SEL i dag som værksted.

Gammel Køge Landevej 511.
Foto udlånt fra Sven E. Langemark. Årstal 1998.

Propforeningen

SEL har også prægestempler fra Propforeninger, medlemsnåle mv. Det er effekter fra to gamle gravørvirksomheder, som SEL gennem tiden har overtaget - H. Th. Neergaard grundlagt i 1901, overtaget i 1974 samt P. Nitschkes Eftf. grundlagt i 1897 og overtaget i 1990.

Mere om disse effekter i en kommende artikel i medlemsbladet.

Tårnfalkevej 2. Foto udlånt fra Sven E. Langemark. Årstal ca. 1978.

Jelles Sted

Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

For et par måneder siden opstod ideen om at 3 formænd: Ole Asbjørn Petersen, Jens Frederik Jørgensen og Anders Aalund skulle beskrive Hvidovre nord for banedæmningen. Ole Asbjørn skulle fortælle om sin opvækst i området, Jens Frederik ville foretage en gennemgang bygningerne ved Hvidovrevej nord for banen. Min del blev at fortælle om Jelles Sted.

Jelles Sted

Jeg har haft en hyggelig snak med Knud Christensen, hvis mor var datter af Alma og Jens Martin Jensen, der var de sidste ejere af Jelles Sted. Vi blev enige om, at man ikke skulle være født meget senere end 1945 for stadig at kunne huske stedet. Der hvor Jelles Sted lå bliver ellers set af rigtig mange, nemlig af de omkring 8000 rejsende, der dagligt benytter Hvidovre Station. Et antal der har ligget nogenlunde konstant siden Hvidovre S-togsstation blev indviet i 1953.

Før busholdepladsen blev anlagt, lå der på stedet et husmandssted/gartneri. På billedet (som forstadsmuseet har modtaget af efterkommere af familien, der sidst boede på Jelles sted) ser man Jelles Sted i retning mod vest, det vil sige at banedæmningen løber til venstre for bygningerne. I de to øvrige artikler vil man kunne se flere billeder af Jelles Sted.

Det har ved opslag i byggesagsarkivet ikke været muligt at finde frem til hvornår bygningerne stammer fra. Alle spor er tilsyneladende gået tabt, da man rev bygningerne ned for at kunne etablere busholdepladsen.

Knud Christensen ved billede af Jelles Sted. Malet i 1945 af A. P. Andersen. Tilhører Forstadsmuseet
Foto: Anders Aalund

En ivrig slægtsforsker, Bjarne Hofmann, har for nogle år siden tilsendt Forstadsmuseet materiale om nogle af beboerne. Jelle Jensen blev født i 1819 og ved folketællingen i 1850 tjener den nu 31-årige Jelle Jensen på Holmegården. Jelle køber jorden af Holmegårdens ejer grosserer Kirkegaard. Fra midt i 1850erne bor Jelle i hus og er herefter jordbruger. I 1880 bor Jelle og hans kone stadig på stedet. Jelle dør i 1891, men om han er fraflyttet inden vides ikke.

Næste "livstegn" fra Jelles sted er et skøde dateret 26. januar 1933, der angiver forskellige ændringer i forholdt til et foreløbigt skøde af 3. maj 1930, lyst 6. maj 1930. Her sælger gartner P.O. Kristensen Jelles Sted til arbejdsmand Jens Martin Jensen. Prisen er 12.000 kr.

Jelles sted bestod af jorden ved busholdepladsen, hvor man bl.a. dyrkede blomster i mistbænke. Blomsterne blev solgt i forretning, der hørte til stedet. Der hvor Hvidovre C ligger i dag dyrkede man "grove" grøntsager, der blev solgt på torvet. Jens Martin Jensen døde sidst i fyrrene, hvorefter sønnen Povl Jensen forestod driften.

Jelles Sted måtte i begyndelsen af 1950erne vige pladsen til anlæggelse af busholdepladsen.

Side 194

Glimt fra barndom i Hvidovre Nord i 50'erne

Ole Asbjørn Petersen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Nordkærvej i dag uden plads til boldspil. Foto: Ole Asbjørn Petersen, februar 2021

Nordkærvej er den nordligste vej i Hvidovre kommune og grænsen til Rødovre. Grænsen går midt i vejen fra Hvidovrevej til Harrestrup Å. Min barndom fandt sted i dette område, hvor jeg er født og opvokset i den sidste ejendom inden grænsen til Rødovre. Ejendommen havde 5 opgange med 6 toværelses lejligheder i hver. Gården blev brugt som fodboldbane, når der ikke var hængt vasketøj op i tørrestativerne. Rundbold og stikbold foregik på Nordkærvej. Gården var afgrænset af et plankeværk ind til nabogrunden, hvor der dengang var et lager for forskellige træmaterialer. Bag lageret var der garager, hvor der også var plads til heste. Stor dramatik en dag, hvor rækværket var væltet på grund af blæst, og to heste forvildede sig ind i vores gård. De blev indfanget og kom sikkert tilbage til deres stald.

I ejendommen var der to forretninger, en skomager i den ene ende og en herrefrisør i den anden. Skomagerforretningen er for længst nedlagt og inddraget til beboelse, mens herrefrisørsalonen stadig er i gang. I dag ejes den af frisør June Trustrup. Her bliver jeg stadig klippet og kunne fortælle June, at jeg blev klippet for 2 kr. (Hun lod sig ikke påvirke). Salonstolene er de samme som dengang. Som 5-6-årig fik man lagt et bræt mellem de to armlæn, så frisøren ikke skulle bukke sig så meget, når han klippede. Da June hørte det, trak hun på smilebåndet og hentede det gamle bræt, som er over 70 år gammelt. Et pudsigt gensyn for mig.

Alle børnene på den sydlige side af Nordkærvej gik på Holmegårdsskolen. Dem på den nordlige gik på Hendriksholm Skole i Rødovre. Sjovt som børn kan danne sig fjendebilleder af det fremmede. Det blev ikke bedre af, at to store drenge fra Rødovresiden af Nordkærvej fangede mig og bandt en snor om livet på mig og lod mig hænge og svæve mellem første sal og stueetagen i deres ejendom. Jeg blev dog løsladt.

Nordkærvej var forbindelsen til Engdraget, hvor der var flere fodboldbaner. Der var den gang en bro over Harrestrup Å, som

Hvidovrevej 43A, 43B, 45A, 45B og 47 - sidste ejendom på den østlige side af Hvidovrevej inden Rødovre. Foto: Ole Asbjørn Petersen, februar 2021

gjorde det let at komme til banerne. Boldklubberne Hellas og Star havde klubhus næsten oppe ved Roskildevej. Rødovredrengene spillede i Hellas og Hvidovredrengene i Star.

Min skolegang foregik på Holmegårdsskolen i tiden 1950-1955, inden jeg kom på Statsgymnasiet Schneekloths Skole, der lå på Værnedamsvej, grænsen mellem København og Frederiksberg. Skolevejen var ikke farlig, der var ikke mange biler på Hvidovrevej, men jeg mindes, at min mor sagde, at jeg skulle passe på grøften. Under anlæggelsen af jernbanesporet ved Vojensvej omkom et barn under leg ved tipvognene. Her blev der af forældre sat forbud for deres børn mod at lege på stedet. I 1952 blev vi lidt bange. Den berygtede Keldernæsmorder var flygtet fra fængslet, og der var sat advarselsplakater op ved den gamle station. Keldernæsmorderen Peter V. Larsen havde begået et drab i 1949 på den lokale købmand og havde fået livstidsdom. Han flygtede i 1952 fra Nyborg Statsfængsel og hang under et godstog til Tyskland, og den hidtil største menneskejagt gik i gang over hele Danmark.

Skoletiden på Holmegårdsskolen mindes jeg med stor glæde. Der var 6 klasser i en årgang, så der var altid liv og glade dage i skolegården. Skoleinspektør Sv. Aage Olsen var primus motor i de navnkundige skolekomedier: ”Aladdin” og ”Jorden rundt i 80 dage”. Mange var engagerede enten på scenen eller i fabrikation af kulisser. Overgangen til Schneekloth var brat. Der var stadig lærere, der mindede om lærere fra Scherfigs: ”Det forsømte forår”. Gudskelov ikke alle, og yngre lærere havde en anden tilgang til pædagogikken.

Holmegårdsskolen var i fritiden tilholdssted for en del af kvarterets børn. Hvidovre Badminton Club brugte de to gymnastiksale til badminton om aftenen. Vi havde mange gode timer, hvor engagerede voksne både var trænere og ledere. Navne som Jørgen Holbech, Fritz Ter -Borch, Viggo og Søren Ewald ydede en kæmpe indsats. Klubben voksede, og det var nødvendigt at leje baner i Knuthenborghallen og VBC i Valby for at dække de mange nye medlemmer. En initiativrig gruppe i klubben satte sig for at bygge egen hal. Anført af Georg Røner byggede klubbens medlemmer hallen på Biblioteksvej 62. Den gang på tre baner, i dag er der syv. Vi teenagerdrenge hjalp efter bedste evne med, og det var en stor dag, da hallen i 1958 stod færdig.

Pladsen i dag, hvor Jelles sted lå Jelles Sted som det så ud i starten af 50`erne.
Foto: Ole Asbjørn Petersen, februar 2021

Side 196

Maleriet forestillende "Jelles Sted" fik også minder frem. Efter gartneriet blev revet ned, blev der mulighed for at løbe på rulleskøjter på hjørnet af Hvidovrevej og Dæmningen. Vi forestillede os at være cykelryttere fra Forum. Der var ligesom to kampe på pladsen. Først, hvem skulle være Kay Werner Nielsen og Evan Klamer eller til nød Terruzzi og Gillen. Ingen ville være Benny Schnoor og Max Jørgensen. Det endte gerne med lodtrækning, og parløbet kunne gå i gang. Forbipasserende måtte ikke med velvilje ud på cykelstien, når cykelheltene drønede rundt. På det modsatte hjørne lå virksomheden Vesta, der producerede storkøkkener til hoteller og skibe og autoklaver til hospitaler. Virksomheden havde en lærlingeafdeling, hvor flere af kvarterets drenge fik læreplads efter endt skolegang. Overfor Vesta på Vojensvej lå Glent og co, der producerede ventilationskomponenter. Op i 70`erne var det to af de største virksomheder inden for hver deres område. I dag er der cykeludsalg, hvor Vesta lå, og boligbebyggelse, hvor Glent og co. var.

I den øverste venstre del af maleriet ses et hvidt hus. Det var den gang forhuset til Baltzer Hansens gartneri. I dag er der beboelsesejendomme, hvor Bang & Olufsen har forretning i stueetagen i den første ejendom. Det er sjovt at mindes, at der var gartneri så tæt på bybebyggelse i Hvidovre. En del har ændret sig i Hvidovre Nord, men det meste er genkendeligt fra 70`erne. En ting har ændret sig. Da jeg var dreng, var postadressen Hvidovrevej 43 B, Valby. I dag har området mellem stationen og Nordkærvej postadresse, 2610 Rødovre, selv om det ligger Hvidovre.

Det har været interessant at vende tilbage til kvarteret og oveni købet at se tilbage på en barndom, der har givet så mange gode oplevelser.

Maleriet af Jelles Sted - Malet i 1946 af A. P. Andersen. Tilhører Forstadsmuseet

Hvidovrevej nord for banen

Jens Frederik Jørgensen

I perioden 1936 - 40 kom den del af Hvidovre, der lå nord for banen til at se helt anderledes ud. Når man ad Hvidovrevej passerede kommunegrænsen ved Nordkærsvej, fornemmedes det lidt som at begive sig ned i en tragt. På Rødovresiden var bebyggelserne meget forskellige, men i Hvidovre fra kommunegrænsen og til Hvidovre Holdeplads (Station) blev der bygget etageejendomme. Her skød bymæssig bebyggelse op. De nybyggede ejendomme lå med facade mod Hvidovrevej, på vestsiden en sammenhængende bebyggelse i 3 etager. På østsiden brød en lagervirksomhed den sammenhængende bebyggelse.

Kilde: http://www5.kb.dk/danmarksetfraluften/images/luftfo/2011/maj/luftfoto/object638506

Bebyggelserne rummede mange små og gode lejligheder med moderne bekvemmeligheder som bad og WC og nogle endog med altaner. Her fik mange familier deres hjem og bopæl. Der var små butikker, og i et par af tagetagerne kom der klubværelser. Som i dag skulle der bygges højt og tæt nær ved stationer.

Boligblokkene havde forskellige arkitekter og bygherrer, det kan bl.a. ses af, at ejendommene er bygget i enten røde eller gule mursten.

Hvidovrevej 43 A, 43 B, 45 A, 45 B, 47

Ejendommen – "A/S Skelhusene" - blev opført I 1936-38. 28 2-værelses lejligheder. Bygningen opført i røde mursten og med altaner.

Bygherrer var arkitekt Gunnar Nyberg samt arkitekt og murermester Lars Vingnæs. Sidstnævnte fik indrettet en 3 værelseslejlighed i nr. 45 B. Her boede han i de første år efter, at ejendommen var blevet opført.

Ejendommen blev senere overtaget af handelsgartner P.O. Kristensen, som i sin tid havde udstykket grunden. Han drev og ejede det gartneri, der lå øst for Hvidovrevej

På ejendommens tegninger var den flade tagetage betegnet som en "solterrasse", der dog aldrig blev til noget. Heller ikke muligheden for at udnytte tagetagen til beboelse er blevet udnyttet.

Ejendommen er i dag en andelsboligforening – A/B Ny Hvidovre - hvor andelshaverne udgør lidt over halvdelen af beboerne.

Hvidovrevej 49

Ejendommen var i mange år en erhvervsejendom. I 1930erne ejet af grosserer Chr. Eltons. Frem til 1952 blev ejendommen ifølge KRAK-vejviser anvendt som lager for "Dansk Plantebeskyttelse og Ukrudtsbekæmpelse A/S" med Hulda Eltons som indehaver.

I 1951 fik "Træ- og Finercomp Placage A/S" adresse på ejendommen. I 1965 drev Helge Becker Træ- og finerhandel en gros på ejendommen.

I 1965 søgte "BP- Oliekompagniet A/S" kommunen om at måtte nedrive de to træbygninger på ejendommen og etablere en servicestation eller et tankanlæg for lillebiler. Kommunen fandt det af æstetiske årsager ønskeligt at få nedrevet den store træbygning mod Hvidovrevej. Men man ville "ingensinde" tillade en servicestation på ejendommen. Dette begrundedes i trafikale årsager, da der vil skulle være ind- og udkørsel tæt på det nærliggende lysregulerede gadekryds.
Det var tilsyneladende vanskeligt at bygge en beboelsesejendom på grunden, som i en årrække blev anvendt som parkeringsplads. I 1983 solgte kommunen grunden til Interabia, der i 1984-85 byggede 9 ejerlejligheder.

Dæmningen 64-66 (Hvidovrevej 51)

Ejendommen blev opført i 1938-39 af entreprenør Nikolajsen, der boede på Dæmningen 27. Ejendommen fik 9 2-værelses lejligheder samt et bageri med tilhørende butik.

Senere har der bl.a. været solcenter og pizzeria i ejendommen.

På ejendommens nordside etablerede Poul Persson i 1942 et cykelværksted, som sønnen Johnny driver i dag .

På vestsiden af Hvidovrevej kom længst mod nord en rødstensejendom i 3 etager. Ejendommen blev opført i 1939-40 af grosserer Maibøll, der også opførte en erhvervsejendom, Hvidovrevej 80. Arkitekten var Anthon Bendix, København V.

I ejendommen er der 6 2-værelses lejligheder og 12 3-værelses lejligheder. Byggemuligheden i tagetagen er aldrig blevet udnyttet.

Hvidovrevej 86 – 88 A samt Vojensvej 2-4

Den største ejendom nord for banen er gulstensejendommen på hjørnet af Hvidovrevej og Vojensvej.

Ejendommen blev bygget i 1939-40. 45 2-værelses lejligheder og 3 1-værelses lejlig-

Fra højre mod venstre: Dæmningen 64-66 og Hvidovrevej 49, samt Hvidovrevej 43 A, 43 B, 45 A, 45 B, 47. Februar 2021. Fotograf: Jens Frederik Jørgensen.

heder. Herudover blev der plads til 4 butikker i stueetagen. I tagetagen blev der indrettet 23 kamre/klubværelser, som gradvist er blevet omdannet til store ejerlejligheder med altaner. Ejendommen er i dag udstykket i ejerlejligheder.

Bygherre på ejendommen var murermester Carlo Jensen, Dronninglundvej i Vanløse. Arkitekten var Aage Viby Nielsen.

I ejendommen har der gennem tiden været mange forskellige butikker: købmand, slagter, charcuteri, fiskehandler, kiosk, pub, grill, frugt og grønt, glarmester, ejendomsmægler, hudplejeklinik.

Hvidovrevej 80

I 1936 købte grosserer Maibøll af Hvidovre kommune en parcel af matr.nr. 1a, Hvidovre. Her opførte han 2 fabriksbygninger og en portnerbolig. Ejendommen og dens bruger er tidligere beskrevet i en artikel i medlemsblad nr. 3-2016.

Foto: Fra venstre mod højre Vojensvej 2-4, Hvidovrevej 86 – 88 A samt Hvidovrevej 82- 84 A. Marts 2021.
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Station indvies 17.6.1953 - Foto: arkiv.dk

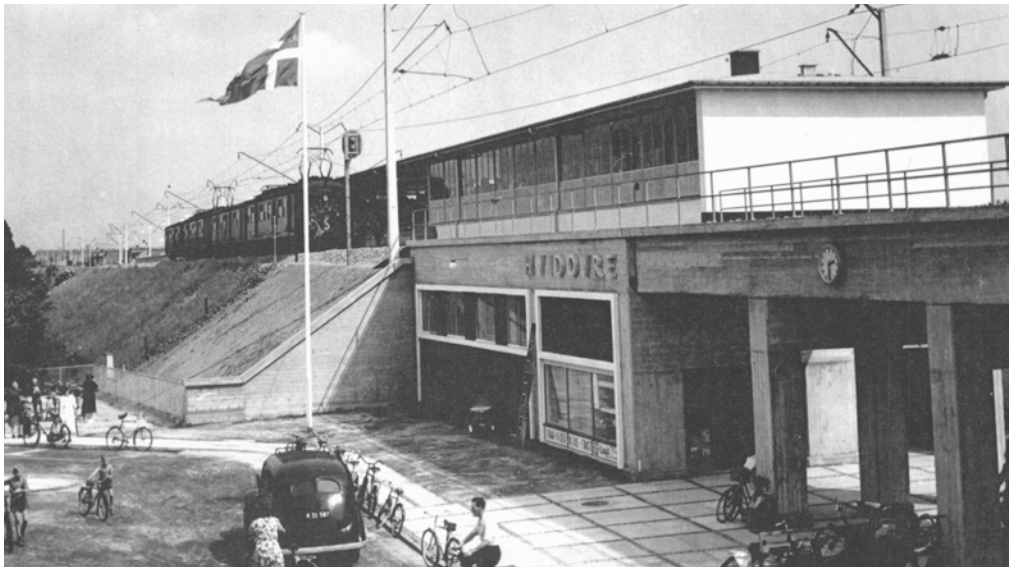

Jelles sted til venstre, i højre halvdel af fotoet Hvidovrevej 43A, 43B, 45A, 45B, 47, 49. Øverste venstre hjørneerhvervsejendommen Hvidovrevej 80.- Foto: arkiv.dk

Vandremanden på Hvidovrebroerne

Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Præsentation:

Erik Hagens, f. 1940 er maler og grafiker samt tillige uddannet litograf.
Han skildrer ofte "velfærdshverdagen" i sine billeder med et kritisk og humoristisk blik. Mange af hans værker er skabt i emalje.

På CVU- Vest i Esbjerg har han i et værk på 135 m2 skabt en moderne fortolkning af bibelen – "Esbjerg Evangeliet".

Ursula Munch-Petersen f. 1937 er 4. generations keramiker.
Siden slutningen af 1970 har Erik Hagens og Ursula Munch-Petersen sammen udført flere udsmykningsopgaver. På Espergærde Bibliotek blev der i 1990 skabt en billedvæg med 365 felter med figurative og farvestrålende motiver.

I juni 1992 blev udsmykningen af Hvidovre Station indviet. Udsmykningen var et led i kommunens arbejde med "Et kønnere Hvidovre" og blev finansieret i et samarbejde mellem kommunen og DSB.

I Glostrup Svømmehal, børneinstitutionen "Tranehusene" i Albertslund samt på facaden af EKS-skolen, Nørrebrogade 5 C kan ses andre detaljemættede billeder.

- "en utrættelig dokumentarisme, der indfanger dagligdagen i et masseopbud af detaljer" skriver kunsthistorikeren Hanne Abildgaard i Billedkunst fra 1995 om mine

Foto: Jørgen Snedled

Side 202

emaljeudsmykninger.

De adskiller sig fra det meste nutidige emaljekunst, hvor de delikate farvevirkninger ofte er i centrum. Jeg har i højere grad videreudviklet emaljeteknikkens herkomst fra skilte såvel i den billedsproglige klarhed som ved brug af skabeloner, gentagelser og hverdagssymbolik.

Jeg benytter den oprindelige metode, hvor den klargjorte og afsyrede og grundede jernplade bemales eller sprøjtes med en farvet, vandig emaljeglasur - ligesom en keramisk glasur på forglødet rødler. Pladen sættes til tørring, og så udbørster jeg motivet ved hjælp af omhyggeligt tilrettelagte, udskårne papirskabeloner. Derefter pustes motiv og plade af med trykluft og klargøres til brænding. Og efter 4-5 minutter ved 800 grader i den store el-ovn, hvor emaljens glasagtige, klare farver smelter ud på pladen, skal den afkøles. Og så kan jeg viderebearbejde det nybrændte motiv. Jeg tilføjer nye farvede emaljeglasurer – hver farve sin skabelon og sin brænding. Nogle emaljer skal i ovnen op til 6-7 gange.

De gamle, danske virksomheder, der i sin tid fremstillede de klassiske reklameskilte for 'Persil'-vaskepulver og 'Wiibroe's og 'Stjernen's Øl' (der nu er samlerobjekter), gav 20 års garanti for skiltets modstandskraft overfor solens og vejrligets indflydelse.

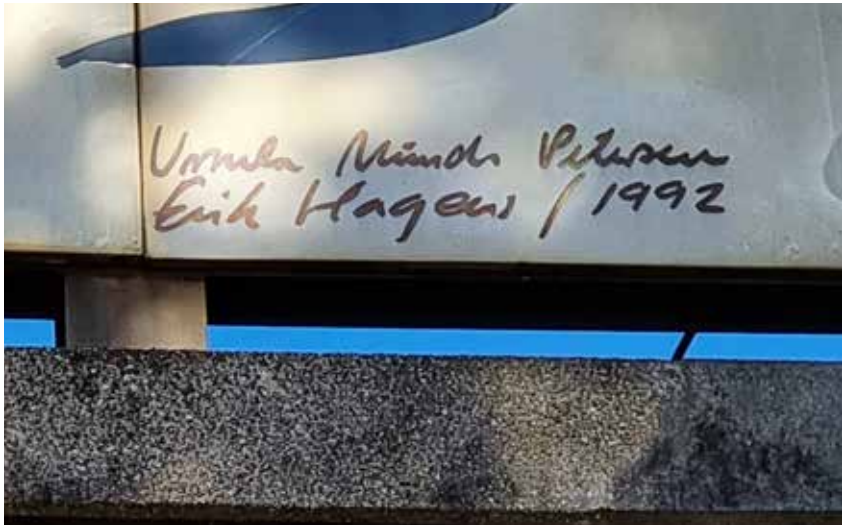

Foto: Jørgen Snedled

Side 204

"Vandremanden" på Broerne ved Hvidovre Station har prydet stedet i snart 30 år. Nu skal emaljerne kigges efter og renses, for udover sol og vejrlig har den tætte togtrafik i den grad sat sine spor – men billederne er intakte.

Og hvad fortæller de så - for udover, at de to skilte på broernes nordside og sydside viser en stor mand med en kraftig kæp, en jætte eller en trold, der skræver over en rivende strøm, er der en hel masse andet at se i hvert fald på den farvestrålende side.

Hvidovre er oldnordisk og betyder Vagten ved åen. I gamle dage kunne menneskegrupper finde sammen gennem hellige tegn. Nu bruges symboler helt kontant som samfærdselstegn for at få os til at reagere ensartet (i trafikken). Den slags symboler handler ikke om følelser. Tegn for handel og omsætning er blevet vor tids hellige tegn. Forbrug er blevet en slags religion, gennem hvilken man viser, hvor vellykket man er. Den, der gennem tilværelsen har nået at købe og samle sig flest ting og sager, er vinderen i forbrugsræset såvel som i sit eget liv. Og det er alt dét, som den nøgne mand oppe på broen træder på for at komme tørskoet over åen – alt det, vi har med at gøre, som vi bruger og forbruger - lige fra de flere jordkloder, der nu er nødvendige for fortsat opretholdelse af levestandarderne til burhøns og udelukkelse af andre.

Selvom denne udsmykning har 30 år på bagen – altså inden klimaproblematikken med CO2 og drivhuseffekten kom på dagsordenen som i dag - viser den os, hvordan der ligesom tankeløst bare er blevet forbrugt. Manden bruger jordkloder, der flyder med, som trædesten for selv at kunne komme videre. Køleskabet er tomt, kasseret og smidt ud, døren muret til, musikradio-musik, burhøns til venstre, stopur og synkende olietanker.

Det er da en hel befrielse med de 6 opmærksomme kvindeprofiler oppe til højre på skiltet, der ligesom fortidens norner vogter og kunne spå fremtid. Og solen og regnbuen er også med – og mandens beslutsomhed - for lige nu er det ikke til at vide, hvor hverken han eller vi er på vej hen!

Foto: Jørgen Snedled

De 12 Skilte under Broerne ligner lidt gammeldags reklamer, og de reklamerer ikke for noget bestemt på samme måder som rigtige reklamer: Køb mig! Gør mig smuk! Spis mig! eller Vis mig det nyeste og det bedste!

De 12 Skilte under Broerne viser noget om, hvad der kan være nødvendigt i det hele taget i vores dagligdag - set fra øverst til venstre med den blå sejrsskjorte -

Tøj til at ha' på . . ! Solskin! Hjemlig hygge! Glem ikke skoven! Korthus og drømme! Trafikræs! Jorden set fra månen (eller Mars)! Tænk dyrevelfærd! Blomsterne i en have! Selv en mur af beton kan slå revner! Lillebrors morgenmad! og endelig Sommer og strand!

Det er billeder af kulturens produkter og muligheder, der flyder rundt på skiltene på – og under broerne ved Hvidovre Station.

Foto: Jens Frederik Jørgensen

Side 206

Emaljeskilte

Jens Frederik Jørgensen

Hvidovregade 11 (fra 1965 nr. 1) - Foto: Forstadsmuseet

Hvidovregade 1 - april 2021. Fotograf Jens Frederik Jørgensen

Emaljeskilte var en vigtig form for reklamer og hang på facaderne hos købmænd og andre handlende. Da der kom supermarkeder, forsvandt de små købmænd. Det samme gjorde emaljeskiltning, da supermarkeder brugte andre former for reklamer.

Et eksempel på en købmandsforretning med emaljeskilte er købmand Ravns butik i Hvidovregade. Forstadsmuseets viden om Købmand Ravn er begrænset, men hans hus står stadig i Hvidovregade - i en renoveret udgave. Man finder Købmand Ravn i Hvidovre telefonbog fra 1946. I 1963 lukker forretningen tilsyneladende.

Forretningen havde adresse Hvidovregade 11, men pr. 1.april 1965 skete der en omnummering i Hvidovregade, således at ejendommen nu fik adresse Hvidovregade nr.1. Anledningen hertil var det nye byggeri i Hvidovregade – Åstruphave.

Annonce fra Hvidovre Lokale Telefonbog 1955-56

Interview med Michael Engelhardt

Inger Hansen

Mikael Engelhardt har bidraget med billeder til årets kalender. Billederne er valgt blandt de mange fotos, som hans far har taget gennem tiden. I marts 2021 er Mikael blevet interviewet af Inger Hansen fra Lokalhistorisk forenings Interview gruppe. Her er et udpluk af det næsten 2 timer lange interview.

Mikael er født i november 1952 på Klovborgvej 27.

Hans mor, Sonja er opvokset i Hvidovre og arbejdede i 1948 ved Olesen & Nørgaard, en varmeovnsfabrik på Brostykkevej, og hans far, Aron arbejdede på radiofabrikken Linnet & Laursen lige ved siden af. Her lærte de hinanden at kende.

1956 flyttede familien til en helt ny lejlighed i Lejerbo på Arnold Nielsens Blv. 8.

Mikael fortæller:

"I vores familie var vi først far, mor og tre børn, men min mor døde allerede som 24-årig i 1957, af den farlige Influenza A, og efterlod sig mand og børn: Jan næsten 7 år, Mikael 5 og Marianne kun 3 år. Et par år senere mødte far Grethe, som havde en lille datter, Lene på bare 1 år.De blev gift i 1961 og fik en dreng sammen, Alan, og nu boede vi 7 i lejligheden!

Privat-foto

Far passede sit arbejde, og vi var i skole eller børnehave. Vi blev tit passet af fars søskende, men mest af alt af mormor og morfar på Ulstrupvej. Mormor forkælede os og gjorde alt for, at vi havde det godt. En dag kom hun endda over og besøgte os i skolegården i et frikvarter, og hun havde fundet på, at putte varme pølser i en termokande, så det stod vi og spiste i skolegården. Morfar lærte min bror og mig at reparere cykler og hjælpe til i haven. Han købte på et tidspunkt et brugt klaver, og det lærte jeg mig at spille på (til husbehov).

Morfar var cigarmager og havde arbejdet som håndruller på Hirschsprungs Cigarfabrik. Han blev som pensionist stadig tildelt tobak og rullede cigarer til sig selv. Det nød vi godt af, forstået på den måde at vi, nogen gange, snuppede en af de tykke Punch cigarer og pulsede. Vi kunne selvfølgelig ikke li' det – men det var spændende. Og så elskede vi, når han spillede sine gamle 78' plader for os – Den kåde Jammerkommode, Davy Crockett (Præriens bedste mand) og så morfars egne favoritter: Hawaii-musik.

Side 208

I Lejerbo i halvtredserne og tresserne myldrede det med børn i gården, vi havde altid nogen at lege med. De fleste familier bestod dengang af en familiefar, som arbejdede, og en hjemmegående husmor. Det var jo lejede lejligheder, som for det meste var beboet af arbejderklasse familier. Og man havde ofte tre, fire, fem børn. Der var store grønne arealer (det er der endnu), der var gode legepladser, og da der næsten ingen biler var dengang, brugte vi hele gården og buskene som legeområde. Stadsrenden (Se s. 25) gik igennem Lejerbo komplekset, så åen legede vi også tit og ofte ved. Nede ved enden af Spurvehøjvej var et braklagt område med en branddam, som vi kaldte "de evige jagtmarker", hvor vi legede indianere. Og den største af drengene udråbte sig selv til høvding – så var vi en stamme. Et andet yndet legested var et stort område med tæt krat ved Lejerbos store legeplads – som hed Tigerbedet!

September-billedet på årets kalender er taget på Kettegårds allé, hvor Hvidovre hospital ligger i dag. Min bror og jeg brugte dén mark, som en spændende legeplads og smutvej til Ulstrupvej. Man kunne også lige snuppe et æble fra én af haverne i kolonihaverne, hvis der ikke var nogen, som så det."

Eftermiddagsjob som bud.

"Min storebror var bydreng og kom hjem og fortalte, at han fik løn. Det synes jeg lød fristende, og jeg ville også være bydreng. Så jeg tog min cykel og kørte ned ad Hvidovrevej, hvor butikkerne lå. Jeg havde en ide om, hvilke forretninger der bragte varer ud, blandt andet en blomsterbutik på hjørnet af Landlystvej og Hvidovrevej, som hed Kastaniely. Der gik jeg ind og tilbød mig og blev faktisk antaget med det samme. Jeg var lige blevet 12 år. Derhjemme plejede jeg at få 5 kr. om måneden i lommepenge, og nu kunne jeg så tjene hele 20 kr. om ugen! Jeg arbejdede hver eftermiddag efter skoletid – også om lørdagen.

Det var ikke et specielt hårdt job, da de fleste mennesker skulle have buketter bragt ud, som jeg kørte på min egen cykel. Men indimellem kunne der være en ordentlig moppedreng af en sammenplantning, der skulle bringes op på 3-4. sal. Til gengæld kunne jeg af og til redde mig en 25 øre eller helt op til en krone i drikkepenge. Jeg husker dog specielt en nytårsaften, hvor butikken holdt åbent til kl. 16. Min sidste tur gik helt ud til Friheden med en sammenplantning. Det var rigtig dårligt vejr, så mine fingre var blå at kulde, da jeg nåede frem, men der var ikke nogen drikkepenge.

Hvis det var en større levering, for eksempel til begravelser, kørte Søren Andersen, som ejeren af butikken hed, med blomsterne i sin bil.

Han var en lidt sjov fætter, men meget flink. Han betroede mig at tippe for ham, og det måtte man jo faktisk ikke, før man fyldte 18. Han gav mig et par tipskuponer, han havde hentet ovre i kiosken skråt over for på Hvidovrevej, og sagde: "kan du ikke fylde den her kupon ud", og jeg skulle jo først have at vide, at der var noget som hed 1, X og 2. Der var 12 rækker dengang, og han håbede selvfølgelig på, at jeg kunne tippe en 12er til ham. Jeg aner ikke, om han nogensinde vandt – i alle tilfælde havde jeg overhovedet ikke begreb om fodbold og hvilke hold, der var bedre end andre.

En anden spøjs opgave jeg havde for ham, var at opvarme hans øl. Han kunne ikke lide kold øl. Han kunne mægtig godt lide øl, men de skulle være lune. Inde i baglokalet stod der et lille kogeblus, hvor jeg satte en øl i vandbad og knappede den op. Præcis når vandet kogte, skulle man tage øllen op, og så var den, ligesom han ville have den. Jeg skulle også feje og rydde op. Det hændte også at jeg blev spurgt af en kunde, når jeg var i butikken, om hvilke blomster, der så fine ud sammen i en buket. Så jeg lærte mig navnet på de forskellige blomster, og hvad slags grønt der passede til. Der var to ekspeditricer ansat. Den ene endte med at blive kæreste med Andersen, som boede oven på. Den anden var faktisk Keld Heicks mor, hun talte altid så pænt om Keld og om The Donkeys.

Nu havde jeg jo fået smag for at være bydreng og tjene penge, og ville ligesom min bror, arbejde hos isenkræmmer Anton F. Nielsen, Hvidovrevej 158, (der hvor Hvidovre Sport ligger nu). Her fik jeg lønforhøjelse og kunne tjene 30 kr. om ugen. Men det var til gengæld et hårdt job, da vi blandt andet bragte flaskegas ud til villaer og kolonihavehuse.

Senere fik min bror job hos Sties Renseri, som lå på Hvidovrevej 156 (nu Bedemandsforretning), og dér fik jeg også job som bydreng. Jobbet her var nemt nok. Selve renseriet lå bag ved Kirken, og her hentede jeg det ny- rensede tøj. Jeg kørte på en budcykel med et lille lad foran, hvor der var fastmonteret en kuffert og med et skilt, hvor der stod Sties Renseri på. Det så flot ud, når man kom kørende – og jeg var meget stolt.

Det næste job jeg fik, var i Ove Reumerts Boghandel. Jobbet hos boghandleren på Torvet var et rigtigt hyggejob: det handlede mest om at sætte varer på plads på hylderne – og nu var lønnen steget til 35 kr. om ugen.

Noget af det første jeg købte for min løn som bydreng, var en ny guitar til 85 kr. Jeg spillede sammen med min bror Jan, som også ses på foto og mine to fætre fra Strandbyparken.

Siden 11-12-års alderen gik jeg meget op i beatmusik. Vi lyttede til alt det, der kom fra England: Beatles, Stones og mange andre. Allerede da jeg var 12 år, kom min storebror og jeg ofte i Hit House på Frederiksberg Allé, og vi var betaget af den såkaldte pigtrådsmusik. Vi banede os altid vej op til første række foran scenen og stod og prøvede at se hvilke akkorder musikerne brugte.

Senere dannede vi vores eget band, lærte at spille (i den rækkefølge), og snart var det min absolutte hovedinteresse. Som 13-årig begyndte jeg at komme i Lejerbo ungdomsklub, og da Rosenhøj ungdomsklub åbnede i 1968, blev vores band kluborkester, og vi øvede dér. Vores debut var som opvarmning for Poul Dissing – det var stort!

Nu spiller jeg igen - efter 40 års pause - med min bror i et lille hyggeorkester."

Privat-foto

Side 210

Stadsrenden

Med tilladelse fra Grundejerforeningen "Ny Hvidovre"

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Gennem "Ny Hvidovre" grundejerforenings arealer løb det gamle vandløb, der afvandede det centrale og nordvestlige Hvidovre. Det noget upoetiske navn, Stadsrenden, antyder, at det er en gravet kunstig rende, men dens navn skyldes en forvrængning af det gamle marknavn "statter", som findes tilbage til 1600-tallet for det sted, hvor bækken krydser den nuværende Hvidovrevej. Vest for hed jorden "Statters Stumpene" og øst for "Statters Sløjer".

Bækkens sydlige forgrening snoede sig ned gennem den nuværende bebyggelse Bredalsparken, mens den nordlige forgrening rakte op mod Brøndbyøster. Bækken, der i stigende grad fik karakter af afvandingsgrøft i takt med dræningen af jorderne i 1800-tallet, løb reguleret gennem Ny Hvidovres område.

Med Hvidovres udvikling til tætbygget byområde overgik der den gamle bæk samme skæbne som så mange andre vandløb i byområder. Vandmængden aftog, og det endte med, at dens afvandingsfunktion henlagdes til et rør under Sønderkær.

Tilbage var en umiddelbart meningsløs grøft.

Den vestlige del blev i ét hug opfyldt af boligselskabet Lejerbo, og i Ny Hvidovre ønskede mange også løbet opfyldt. I dag er kun strækningen fra Birke Allé til Harrestrup Å, som skal bruges til overløbsbassiner, og et lille stykke grøft lige øst for Hvidovrevej tilbage af den oprindelige bæk.

Side 211

Konfirmand i 1942

Konfirmanden i samarbejde med Karen Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Mit barndomshjem lå i Risbjergkvarteret, hvor mine forældre Etly og Niels Peter havde et brødudsalg. Mine to brødre blev konfirmeret, da de var 14 år gamle, Ejvind i 1935 og Børge i 1937, og blev fejret, som skik var med en stor fest, hvor hele familien og venner var med.

Konfirmanden i konfirmationskjole - Privatfoto

Da det blev min tur i 1942, havde der været noget familieknas, så jeg fik at vide, at der ikke blev nogen fest. Det måtte jeg affinde mig med, uden diskussion.

Pastor Egede Scachs konfirmandhold ved præstegården 1933

Foto: arkiv.dk

Kun en enkelt i klassen gik ikke til konfirmationsforberedelse hos en præst. (Hun deltog heller ikke i religionstimerne) Hvidovre havde fået en ny hjælpepræst (kapellan) pastor Stigvad, der mest skulle tage sig af Hvidovre syd. Han var ung og frisk, i modsætning til pastor Egede Schack, der absolut ikke var ung eller frisk. Kun jeg fra min klasse gik hos pastor Schack. Jeg ville også have valgt Stigvad, men jeg lærte et nyt ord, da min far kaldte ham en 'charlatan'. En gang om ugen mødte vi så op i den kolde Hvidovre kirke, og fik terpet katekismus og skriftsteder. En gang blev vi smidt ud, da præstefruen kom over, og beklagede sig over, at en dreng havde råbt den populære hilsen 'Haw-Haw' efter hendes rengøringskone, da denne cyklede forbi.

I øvrigt gav jeg pastoren store bekymringer. Han skulle skrive 'mit' skriftsted i min salmebog, og så viste det sig, at min storebrors navn stod på første side. Og når salmebogen nu blev min, så havde min storebror jo ingen salmebog!?!

Før konfirmationsdagen blev jeg for første gang permanentkrøllet. Det var hos Fru Frenning, Risbjerggårds allé 27. Det var en barsk omgang. Håret blev rullet op på tunge spoler, håret blev vædet med en ildelugtende væske, noget gummi eller folie af en slags dækkede det oprullede hår, og blev holdt på plads af en stor tung metalklemme. Hver spole blev forbundet med to ledninger, der hang ned fra et stativ. Så sad man i lang tid, ret op og ned, for vægtens skyld. Og spolerne var varme.

Der skulle 'købekort' til tøj. Min moster, der var væver, havde skaffet noget silke, så jeg

Side 212

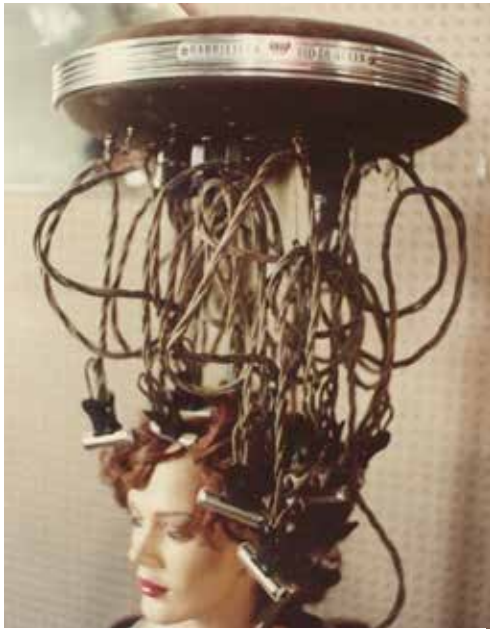

Foto: Flickr

fik en fin hvid kjole. Andre måtte møde op i brugt tøj. Jeg fik også en andendagskjole,- som holdt hele krigstiden. Ny frakke og hat, nu var man jo voksen. Kjolerne blev syet af den lokale syerske. Maden var ikke et problem hos os, da vi havde egen gris. Men andre familier havde måtte spare på deres 'købekort' og undvære kød i lang tid inden festen, så de kunne skaffe gæstemad.

Jeg fik ingen fest, men mine mostre kom til frokost. Af mine forældre fik jeg et guldur, af andre fik jeg håndtaske, fotoapparat, en femkroneseddel og et stykke 80% sæbe, hvilken luksus. Min moster havde hamstret sæbe, så hun brugte ikke 20-30 % sæbe, som os andre.

Pastor Schack mødte op i hjemmet i løbet af søndagen, og han kaldte mig flere gange Gurli, selv om det ikke er mit navn, og ingen rettede denne autoritet. Han var også på besøg ved Børges konfirmation i 1937, og da havde en onkel vældigt besvær med at dække for nogle flasker rødvin i et hjørne- han mente ikke, at en præst kunne tåle sådant et syn.

Efterårsferien startede lige efter konfirmationen, og min kusine boede hos os i den uge. Min moster gav os en biograftur, og jeg husker, at bussen var så overfyldt, at vi måtte gå hjem fra Toftegårds Plads i mørket.

Jeg holdt også 'Andendagsgilde', som de andre i klassen. Traktementet var kager og sodavand. Og gæsterne måtte blive hele natten, grundet spærretid. (ingen ude fra klokken 20 til kl. 5 næste morgen). Min far kom ned om morgenen, og jeg syntes, at han var meget pinlig. Men fædre er jo altid pinlige.

Andendagsgilder foregik rundt om i hjemmene, med sodavand og kager. Der var gerne skrevet en lejlighedssang om de forskellige gæster. Musik var der ellers ikke meget af, da en grammofon ikke var standardudstyr i hjemmene. Vi måtte klare os med radioen.

I klassen holdt vi en lille fest. Bordene blev flyttet i rundkreds, der var skaffet noget slik. Lærerinden Johanne Petersen læste en historie, vi sang, og der var optræden. Kirsten og jeg fremførte bl.a. 'Pater Josef'.

Hverdag igen. Jeg var blandt de heldige, der stadig havde nogle skoleår tilbage. Andre gik ud af skolen efter 7. klasse, til arbejdsløshed.

Konfirmanden og kusine Britta i andendagstøjet
Konfirmanden til højre. - Privatfoto

Pastor Egede Schack

Karen Johansen

Foto: Fra postkort

Pastor Egede Schack var sognepræst i Hvidovre i 14 år, 1930-1944. Han blev 60 år i 1955, og i den anledning havde Kolding Folkeblad et fødselsdags-interview med ham.

Citat fra artiklen: „*Provst Egede Schack, Vor Frelsers Kirke i København, er en af den danske Folkekirkes mest statelige Skikkelser. Høj og præsentabel er han. Hans Fremtræden er præget af naturlig Værdighed, ligesom han har et friskt og sundt Livssyn, der røber Aand og Vid„ (Redaktør Adolf Andersen)*
Egede Schack blev født d 28. juli 1895 i Gudum ved Lemvig, søn af sognepræst Albert Schack, 2 mdr gammel flyttede familien til København. Da han var 12 år gammel, fik faderen embede i Vonsild-Dalby ved Kolding. Han blev student i 1913, og valgte at studere teologi. Efter sin teologiske embedseksamen, valgte han at blive lærer ved Kvindeseminariet i Århus. Det var dog præstegerningen han ville, blev ordineret, og tiltrådte en stilling som sygehuspræst ved Diakonissestiftelsen.
I 1930 til 1944 blev han sognepræst i Hvidovre Kirke."

Citat fra artiklen: „*I Hvidovre var jeg i 14 aar, et Sogn, der stillede meget store Krav til den kirkelige Betjening, et Sogn med mange Mennesker, der trængte til Bistand og Forstaaelse, med store sociale Problemer, med manglende Tradition fra tidligere Slægter, idet en hel ny Befolkning havde indtaget- saa at sige- hele Kommunen. Et saare interessant Sted. Men anstrengende, fordi Kravene til Tider var næsten over-menneskelige. En ting af Betydning: Man havde Frihed til at være sig selv og kunne skabe den Form, der var én naturlig. Vi elskede at være blandt denne sammensatte Befolkning. Naar jeg alligevel rejste derfra, var det, fordi det var et svært Sted at blive gammel, og svare til de krav, der stilledes.*"

Egede Schack sluttede sin gerning i Vor Frelser kirke i København, som provst. Han døde d 22.marts 1957

Det er denne præst vor konfirmand mødte i 1942.

Side 214

Konfirmand i 1965

Gitte Jakobsen

Når man er født og har boet hele sin barndom i Spurvegården, hører man til Risbjergkirken. Jeg er dog døbt i Hvidovre kirke i juni 1951 af Pastor Gaarn Larsen.

Vi var mange fra vores klasse på Præstemoseskolen, der skulle gå til konfirmationsforberedelse sammen hos Provst Mortil. Jeg tror ikke, der var noget valg. Birgitte Holm var en af mine klassekammerater, og hendes far var kordegn i kirken og udover selve konfirmationsforberedelsen, gik vi fredag eller lørdag eftermiddag /aften i kirke til aftensang. Sikkert på grund af Birgittes far. Han blev senere præst på Bornholm, og Birgitte Strand Holm blev præst i Randers. Det var absolut frivilligt, men der var på det tidspunkt også kun 1 dansk TV- kanal og 1 svensk, så vi fik underholdningen i kirken. Hvilke 14-årige vil i dag gå i kirke fredag /lørdag aften?

Selve konfirmationsforberedelsen foregik om eftermiddagen i sideskibet i kirken. Vi var mange, og en del af os kendte ikke hinanden. På vores hold var der en del drenge, der boede på Hvidborg. Det var åbenbart lidt svært for provsten at undervise os, og drengene fra Hvidborg blev behandlet så dårligt, at både jeg og flere af mine kammerater husker det endnu. Det var ikke særlig medmenneskeligt, hvilket man ellers kunne forvente af en provst. Han var af den indremissionske slags, måske ikke så velvalgt på Vestegnen.

Forberedelsen strakte sig over skoleåret 1964/1965, og konfirmationsdagen 10. oktober 1965.

Begge mine forældre arbejdede. Min far, Erik Sørensen var ansat i Livgarden hele sit arbejdsliv, og på det tidspunkt var han premierløjtnant. Min mor, Henny Sørensen var ansat i Irma og blev senere butiksbestyrer i Irma, Rebæk Søpark.

Jeg fik lov til selv at købe mit konfirmationstøj (man er vel enebarn).

Jeg husker ikke, hvor kjolen blev købt, men undertøjet og strømperne var fra Bubbi på Hvidovre Torv. Andendagstøjet blev købt i København og så skulle der jo også klippes og friseres. Min nuværende frisør Peter Lauritzen, Frisør Kaj og Peter var dengang den smarteste frisør, man kunne finde i Hvidovre, og jeg blev klippet efter højeste mode: Beatlesagtig. Peters far, Kaj Lauritzen, der også var også frisør, var absolut ikke moderne, men mere til fruerne i byen. Peter og jeg taler ofte om gamle dage og frisurerne dengang.

Festen skulle holdes i en kælder i nr. 28 i Spurvegården. Arrangementet var midt på dagen. Jeg tror, vi blev konfirmeret kl. 10. Heldigt var det, for så kunne min veninde Kirsten også deltage noget af tiden. Hendes fest var først senere på dagen og ikke i Hvidovre, men på Kagerup Kro.

Min mor stod for borddækningen, hvid dug med lyserøde bånd og blomster.

Der var hyret en kogekone til at lave maden, og forberedelserne foregik i det lille køkken, der var til festlokalet. Desuden 2 damer, der serverede.

Hele den voksne del af familien var inviteret: Mormor, min mors søskende, min fars søskende, min mors moster og kusiner og fætter fra Ødum, mine gudforældre og enkelte af min fars fastre og onkler, så der var fyldt godt op i kælderlokalet. Hvad vi spiste? Det husker hverken min mor eller jeg.

Efter middagen gik vi hjem i nr. 29, og der var der kaffe og kransekage og gå hjem mad i form af snitter. Det var de stakkels damer, der serverede tidligere, der også stod for det. Det må have været hårdt arbejde. Så var der gaverne: En FDB-stol, et skrivebord i teak, et smykkeskrin i rødt "skind" med blåt velour for, en guldring med en blå sten, en guldkæde med et guldhjerte og et ur fra mine forældre, mærket Omega og sikkert meget andet.

Dagen efter kom folk fra opgangen på besøg, mine kusiner, der alle er yngre end mig, og mine veninder. Jeg tror, vi spiste rester.

Min veninde husker at vi havde fri Andendagen, og at vi var i København men der blev afholdt flere Andendagsgilder. Et hos Lene Engelbrecht i Præstemosen og et i selskabslokalerne på Arnold Nielsens Boulevard. Det var et fælles arrangement for vores klasse og uden voksne men med et par storesøstre til at stå for te og madder.

Men der var musik. Et par af drengene fra klassen var med i et band. Måske hed de Eagles. Det var jo i Beatlestiden.

Mine forældre havde sparet så mange penge sammen, at de kunne købe en spritny bil: En Morris Marina. Den havde vi lige fået op til konfirmationen.

Alle billeder i denne artikel er privatfotos

Samarbejde om Hvidovres kulturmiljøer

Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Det sidste år på museet har ligesom for alle andre tegnet sig noget anderledes end normalt. Der har været færre udadvendte opgaver, men til gengæld har vi arbejdet med et projekt, som normalt ikke er synligt. Det skal der rådes bod på her.

Hvidovre Kommune er ved at udarbejde den kommende kommuneplan, som skal beskrive de overordnede mål og retningslinjer for Hvidovres udvikling. Det er et dokument, der kræves i henhold til Planloven, og et af kravene til en kommuneplan er, at den skal indeholde beskrivelser af kommunens kulturmiljøer, samt hvilke retningslinjer der arbejdes ud fra, når der eksempelvis skal laves nye lokalplaner. Det er et arbejde, Forstadsmuseet har deltaget i ad flere omgange, men før vi ser på den konkrete opgave, skal vi spole tiden tilbage til 1994. Det var nemlig her, man begyndte at se på beskyttelse af kulturmiljøerne og besluttede, at det var et offentligt anliggende.

Hvad er et kulturmiljø?

I 1994 var Svend Auken miljøminister, og i en kronik introducerede han miljøpolitikkens tredje dimension: I bekæmpelsen af forurening, i naturgenopretning og bevaring skulle der også tages hensyn til kulturhistoriske værdier. Kulturarven var vigtig for at sikre identitetsmæssig forankring i en periode, hvor der foregik store samfundsmæssige forandringer. I dag - små 30 år senere – ser vi, at forandring vist er blevet et vilkår. Kulturarven er ikke blevet mindre vigtig, når vi har brug for at konkretisere og billedliggøre identiteten på det sted, vi bor -

Billede Avedøre Landsby - Foto: Forstasdsmuseet
Avedøre Landsby er et af de steder, som vi peger på som kulturmiljø. Trods landbrugets afvikling og bebyggelsen af den tidligere forte, er man ikke i tvivl om, at man befinder sig i en landsby. Overordnet er gadenettet og bygningernes orientering mod landsbyens indre velbevaret.

og måske dermed på os selv. Kulturmiljøer bliver særligt vigtige, fordi det er steder, hvor den historiske udvikling er så synlig, at den umiddelbart kan erkendes og opleves.

Hvordan udpeger vi kulturmiljøer?

Tilbage til Hvidovre og den igangværende udpegning. I 2006 blev Hvidovre udpeget til kulturarvskommune, og fem områder blev beskrevet: Risbjergkvarteret, Bredalsparken, Avedøre Holme, Avedøre Stationsby og Avedøresletten. Siden er der lavet beskrivelser for resten af Hvidovre, og der lå derfor et righoldigt materiale om de enkelte områder, som arbejdsgruppen for de nye kulturmiljøer kunne arbejde videre med.

Man kan spørge, hvorfor de gamle kvarterbeskrivelser ikke bare er videreført til den nye kommuneplan? Det skyldes, at der generelt har været et ønske om at gøre kulturmiljøbeskrivelserne nemmere at bruge for planlæggerne og byggesagsbehandlerne, så det f.eks. blev nemmere at fortælle, hvilke træk i et kulturmiljø, der var vigtige at tage med i fremtiden – ikke bare i Hvidovre, men på landsplan. Derfor er der gennem årene udviklet flere metoder til at vurdere og registrere, om et område kan betegnes som et kulturmiljø. Vi har derfor valgt at behandle de eksisterende kvarterbeskrivelser med udgangspunkt i KulturmiljøMetoden, som er udviklet i Esbjerg i samarbejde mellem kommune og museum med støtte fra Slots- og Kulturstyrelsen.

Der er ikke sket en fuldstændig omskrivning, men mere en bearbejdning af det eksisterende. Dels går flere træk fra Forstadsmuseets arbejde fra Kulturarvskommuneprojektet igen i KulturmiljøMetoden. Og dels er ikke alle dele af metoden relevante at tage med i en analyse af forstadslandskabet. Et eksempel er, at man skal forholde sig til kulturmiljøets sammenhæng med naturgrundlaget. Hvad er naturgrundlaget for 1950'ernes almene bebyggelser? Skal vi svare: "Nej. Der er ikke sammenhæng med naturgrundlaget", eller skal vi se naturgrundlag meget bredt som en parafrase for, hvordan der skabes et økonomisk grundlag at leve for? Vi har valgt, at spørgsmålet ikke er vigtigt for Hvidovre i forhold til, om et område skulle udpeges som kulturmiljø. Selv i Avedøre Landsby, som oprindeligt havde stor sammenhæng med naturgrundlaget, skabes det økonomiske grundlag uden for kulturmiljøets grænser.

KulturmiljøMetoden er stærkest i den del, der behandler kulturmiljøets fysiske fremtræden i dag, og her har vi forsøgt at tilføje metodens systematik til de gamle beskrivelser. Hvilke fysiske træk afspejler kulturhistorien og kan samtidig være med til at synliggøre stedets historie trods udvikling?

Men selv her har vi ikke fulgt metoden 1:1 for i tråd med Forstadsmuseets mangeårige arbejde, ser vi det som vigtigt at undersøge, hvordan den immaterielle kulturarv kommer til udtryk, og hvordan den kan bringes i spil i forhold til fremtiden. Vi har fastholdt museets grundtanke, om at bevaring og udvikling skal tænkes sammen i ét hele.

De otte første kulturmiljøer

I denne omgang har vi udvalgt otte kulturmiljøer: Avedøre Landsby, Avedørelejren, Phønixhusene, Papegøjehusene, Strandhavevej, Bredalsparken, Grenhusene og Avedøre Stationsby. De er valgt ud fra deres tidsspand, og at hovedparten af dem er relativt enkle, så de er brugbare i forhold til at tilpasse metoden til lokale forhold. Det er vigtigt at understrege, at de otte ikke er udvalgt, fordi vi synes, at det er de vigtigste kulturmiljøer i kommunen, og at kommuneplanen fortsat er under udarbejdelse og skal igennem en høringsfase og politisk vedtagelse, før den vedtages. Det vil sige, at arbejdet, der bliver beskrevet her i artiklen, stadig er i proces.

Fremtiden

Vi deltager i udpegningen, fordi arbejdet er sjovt, fordi vi tror på, at kulturarven har en værdi i sig selv, og fordi vi tror på, at kulturarven også skaber økonomisk værdi

Billede Grenhusene - Foto: forstadsmuseet
Grenhusene er Svenn Eske Kristensens eksperimenterende gårdhavehuse. Der er endnu ikke en lokalplan for Grenhusene. Hvilke træk fra deres bærende fortælling kan fremtidig udvikling tage afsæt i?

til fællesskabet og til den enkelte husejer. Det sidste er faktisk ikke bare noget, vi tror på, men blev vist af Realdania i en undersøgelse fra 2015, der analyserede samtlige bolighandler fra 1992-2014. For bosætning, erhverv og turisme var kulturarven en faktor, der skabte vækst og merværdi. Dermed bliver kulturarven et vigtigt værktøj i kommunens strategiske arbejde og et element, som det giver mening er sidestillet med eksempelvis detailhandel og klimasikring i kommuneplanen.

Vi glæder os til det videre arbejde med udvælgelse og beskrivelser af de resterende kulturmiljøer og til at se, hvor udviklingen bærer os hen, når den er forankret i historien.

Bestyrelse og udvalg

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formand:
Anders Aalund
Nørremarksvej 6
Tlf.: 2420 2655
e-mail: hlsformand@gmail.com

Næstformand:
Karen Johansen
Vestkærs Alle 8
Tlf.: 2992 0417
c-mail: katojo@live.dk

Kasserer:
Knud Kofoed Sørensen
Dansvej 12
Tlf.: 4183 3108
e-mail: hlskasserer@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Gitte Jakobsen
Aktæons Allé 28
Tlf.: 2343 3188
e-mail: gittejak51@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Jørgen Snedled
Borrisvej 1
Tlf.: 6178 7548
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

1.suppl. & sekretær:
Finn Ivo Heller
Menelaos Boulevard 15
Tlf.: 2023 0868
e-mail: hls.sekr@gmail.com

2.suppleant:
Poul Sørensen
Strandvangsvej 11c
Tlf.: 2175 7482
e-mail: anne1poul@gmail.com

3.suppleant:
Stig Sørensen
Sognegårds Allé 46 1.th
Tlf.: 2614 9126
e-mail: stig@cromamedia.dk

Forretningsudvalg:
Anders Aalund
Karen Johansen
Knud Sørensen

KB-medlem:
Maria Durhuus
Tlf.:.2277 8027
e-mail: mdq@hvidovre.dk

Suppleant for Maria Durhuus
Anders Liltorp
Tlf.: 5077 5070
e-mail: aql@hvidovre.dk

KB-medlem:
Mikkel Dencker
Tlf.: 4076 6133
e-mail: mds@hvidovre.dk

Suppleant for Mikkel Dencker
Niels Ulsing
Tlf.: 4063 1311
e-mail: niu@hvidovre.dk

Revisor:
Hubert Steffensen
Hesselbjergvej 12
Tlf.: 3649 0963

Revisorsuppleant:
Inge Larsen
Claus Petersens Allé 18 G, 1. sal
Tlf.: 3678 4736

Arrangementsudvalg:
Karen Johansen (tovholder),
Jens Frederik Jørgensen,
Knud Nygaard Jensen,
Birgit Møller-Kristensen,
Annelise Wildenradt.
Poul Sørensen

Kulturistudvalg:
Karen Johansen

Interviewgruppen:
Knud Sørensen (tovholder)
Anders Aalund,
Jens Frederik Jørgensen,
Gitte Jakobsen,
Stig Sørensen
Ejvind Jensen,
Inger Hansen.
Birgit U. Thomsen.

Kommunikationsudvalg:
Gitte Jakobsen (tovholder),
Anders Aalund,
Jørgen Snedled,
Stig Sørensen
Poul Sverrild
Lisbeth Hollensen.

Web- og bladredaktør:
Jørgen Snedled
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Side 220

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Ivan Schjønning - oplevelser fra min tid i Hvidovre

Dato: 8.6.21
Tidspunkt: kl. 19.00 – ca. 21.00
Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280, 2650 Hvidove.

Ivan Schjønning var fra 1973 -81 medlem af kommunalbestyrelsen valgt for Danmarks Kommunistiske Parti.
I de sidste 4 år var han "tungen på vægtskålen" i kommunalbestyrelsen, og med sin energi og humor opnåede han indflydelse på de beslutninger, der blev truffet.
Det kulturelle område stod Ivan Schjønning særligt nær.
Ivan Schjønning bor nu i Svaneke.

Max deltager antal: 100
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer.
Ikke-medlemmer 25 kr.

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen - jfj@tdcadsl.dk

ÅBENT HUS i Rytterskolen

Mandag d. 5.juli kl. 14-16
Vi mødes i Rytterskolen, drikker en kop kaffe.
For nye medlemmer, bliver det muligt at få at få en rundvisning, og høre lidt om husets historie.
og husk at medbringe Corona-pas

ÅBENT HUS i Rytterskolen

Tirsdag d. 20.juli kl. 14-16
Vi mødes i Rytterskolen, drikker en kop kaffe.
For nye medlemmer, bliver det muligt at få at få en rundvisning, og høre lidt om husets historie.
og husk at medbringe Corona-pas

Landbetjenten på Stenbroen

Dato: 21.09.2021
Tidspunkt: kl. 19.00 – 21.00

Mødested: Avedøre Bibliotek og Kulturhus, Hovedstien 14, 2650 Hvidovre.I over 30 år har politimanden Rud Ellegaard færdedes blandt prostituerede, stofmisbrugere, psykisk syge og plattenslagere på Vesterbro. Alle har krav på en ordentlig betjening fra politiets side – også dem, de såkaldte pæne borgere kun har foragt tilovers for, har han i 2014 sagt i bogen "Landbetjenten på stenbroen". Samme år modtog han Danmarks store socialpris "Tine Bryld-prisen" for sit arbejde med særlig udsatte skæbner.
Rud Ellegaard er vokset op i Avedøreområdet. Han vil i aftenens foredrag fortælle om sit arbejde og om sine minder fra barn- og ungdommen her.

Mødet er arrangeret af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab i samarbejde med Avedøre bibliotek og Kulturhus.

Max deltager antal: 80
Tilmelding nødvendig:
Betaling for medlemmer: Gratis
Betaling for ikke-medlemmer: Gratis

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen, jfj@tdcadsl.dk

Tiltrængt rengøring

Jens Frederik Jørgensen

Emaljeudsmykningen på Hvidovre Station trænger til at blive rengjort og repareret. Det er kommunens opgave, og kunstbibliotekar Trine Friedrichsen oplyser, at Kultur- og Fritidsudvalget vil få forelagt en sag herom i løbet af maj/juni.

Broerne og broens søjler ser mildest talt "herrens ud". Det er Banestyrelsens opgave at vedligeholde og rengøre. Gamle plakater samt graffiti skæmmer, og det er ikke nogen kønt syn, der møder gæster, der kommer med toget eller trafikanter, som færdes på Hvidovrevej.

Ved Hvidovre Station - under jernbanen: Fotos: Jørgen Snedled

Ved redaktionens slutning var gamle plakater ved at blive spulet væk. Så må man håbe, at Banestyrelsen gør arbejdet færdigt ved at afrense for graffiti og overfladebehandle bropillerne.

Side 222

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

39. årgang - Nr. 3 - 2021

Indholdsfortegnelse

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formanden har ordet 3
Historien bag Hovedporten 4
Naboens hus 8
"De gamles Dag" og Sønderkærhave 14
Eduard Borregaard - søn og far 19
"Vandtårnskvarteret" 23
En aften med Ivan Schjønning 25
Uddrag af "På myrens Fodsti" 27
Børnecenter Hvidborg 33
Kvartalets foto 36
Arrangementer 38
Arrangementer fortsat.. 40

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
3. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Poul Sverrild (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 725 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Hovedporten - Avedørelejren

Blad nr 4. 2021:

Deadline ..... Uge 43
Omdeles fra: ..... Uge 49

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt et bestyrelsesmedlem

Nem TILMELD

Formanden har ordet

Anders Aalund

Kære læser

Velkommen tilbage fristes man til at sige. Det ser ud til at vi har overstået den værste Corona forstyrrelse af Selskabets aktiviteter.

Det store arbejde fra Arrangementsudvalgets side har allerede resulteret i tre arrangementer siden sidste udgave af bladet.

Du kan andetsteds læse om Ivan Schjønnings underholdende foredrag og besøget på Børnecenter Hvidborg, et besøg der på grund af den store tilslutning blev gennemført to gange på samme dag, takket være en stor indsats af lederen Mikala Frølich.

Der vil også have været afholdt åbent hus et par gange i juli, når du læser dette.

Medlemstallet er på trods af den manglende aktivitet på imponerende 671.

Der er heldigvis stadig meget godt læsestof at bringe i bladet. Så meget, at vi denne gang har udvidet til fyrre sider.

Går man på Selskabets hjemmeside kan opleve to billedserier optaget Jens Frederik Jørgensen. De er begge fra Avedøre landsby. Den ene er en billedserie fra Stevnsbogård og den anden viser Kastanienborg, Lyshøjgård og Avedøre Gadekær. Kastanienborg og Lyshøjgård er begge drevet af statslige institutioner hvorimod Stevnsbogård er i kommunens eje. Det fremgår meget tydeligt af billederne at vedligeholdelses standarden er vidt forskellig afhængig af om ejerskabet er statsligt eller kommunalt. Det er ikke til at forstå, at Hvidovre Kommune ikke udviser større veneration for sine bygninger.

Selskabet mangler interviewere, der kan samle indtryk sammen fra Hvidovreborgere. Vi har netop haft møde i udvalget, og her blev emnet berørt. Selskabet vil ved Jens Frederik Jørgensen gerne bidrage med et kursus på 2-3 timer, så man ikke kommer fuldstændig uforberedt til interviewet. Knud Sørensen, tovholder for interviewgruppen modtager meget gerne nye medlemmer.

Selskabet arbejder som bekendt sammen med Lokalhistorisk Forening for Brøndby hvilket har resulteret i en tur i to etaper langs den rute borgerne i Avedøre Landsby anvendte for at komme til Glostrup Kirke. Læs om dette under Arrangementer.

Som du kan fornemme, er der stadig stor aktivitet i Selskabet.

Indkaldelsen til generalforsamlingen den 25. august bliver udsendt særskilt.

Jeg ønsker dig en rigtig god sommer med masser af social aktivitet

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Historien bag Hovedporten

Af Mikkel Knudsen

Historieporten er åben, og en ny måde at opleve lokalhistorien på er blevet lanceret. I Historieporten kan du i form af hologrammer møde Bitten, Lisbeth og Poul, der med vanligt engagement, fortæller om nogle mere overordnede emner. Samtidig kan du igennem 50 postkort med forskellige emner lade dig inspirere til at drage ud i bylandskabet og opleve historiens vingesus. Historierne udfolder sig kun kort på postkortene, men du kan grave dybere i dem på vores hjemmeside. I bladet vil vi i den kommende tid også give dig mulighed for at komme et spadestik dybere i nogle af historierne og give nogle andre perspektiver, og hvad er mere oplagt end at starte med rammen for det hele, nemlig Hovedporten.

Murstenen med graffiti - Nina Nielsen Skøge. Foto: Forstadsmuseet

Hovedporten er ligesom resten af lejren tegnet af arkitekten Helge B. Møller, og den blev bygget i 1912. Det var her, man meldte sig, når man havde gøremål i Avedørelejren. I og med at lejren var placeret i landbrugsland, var det begrænset, hvor travlt man havde i portvagten de første mange år. I de første år var der også placeret en skildvagt udenfor lejren, og at denne må have kedet sig bravt, vidner den omfattende "graffiti" på muren udenfor om. Her kan du finde vidnesbyrd om de soldater, der var i lejren, i form af soldaternumre indgraveret i murstenene, men også navne på de kvinder, som soldaterne kom sammen med. Du kan bl.a. finde inskriptionen "Nina Nielsen Skøge", men om hun havde et dårligt ry, eller det er skrevet af en forsmået kæreste, ved vi ikke.

Du kan også møde vidnesbyrd fra en mere dramatisk tid i Danmarkshistorien. Under 2. verdenskrig overtog tyskerne lejren, og resterne af enkelte hagekors, der senere er forsøgt kradset væk, viser, at lejren også har huset fjendtlige soldater. Da befrielsen oprandt, rykkede Den Danske Brigade,

Mursten med graffiti - Foto: Forstadsmuseet

som havde været mobiliseret i Sverige, ind. Graffitien, som disse soldater efterlod står, i kontrast til tyskernes, stadig lysende klart i murværket. Dog skrev de ikke Den Danske Brigade, men Frihedshæren i stedet for.

Bygningen indeholdt også lejrens arrest, der kun var beregnet til kortere ophold og særligt blev brugt i forbindelse med disciplinærsager. Under 1. verdenskrig blev bygningen udvidet pga. denne funktion, da der var behov for yderligere celler. Årsagen var, at man under krigen indkaldte sikringsstyrken som et ekstra værn, hvis krigen skulle brede sig til Danmark. På sit højeste var næsten 60.000 mand indkaldt til især at bemande forsvarsværkerne omkring København. De mange soldater medførte, at kasernerne var propfyldte, og man tog sågar privat indkvartering i brug. Den første tid ventede soldaterne i spænding, men spændingen blev efterhånden afløst af frustration og uforløst krigsgejst. Frustrationen havde flere fædre udover utålmodigheden. Først og fremmest manglede de indkaldte soldater hjemme f.eks. i høsttiden, og lønnen som soldat var betydeligt lavere, end hvad de ellers kunne tjene. Det skabte naturligvis utilfredshed, men var også en udfordring på anden led, da mange endte med at tage ekstra jobs udenfor kasernen. Det medførte en del pligtforsømmelser, da soldaterne ofte udeblev fra deres vagter. I starten af krigen var det et problem at hverve nok kompetente befalingsmænd, inkompetencen skabte gnidninger mellem dem og soldaterne. Det resulterede sågar i slagsmål i enkelte tilfælde. Druk og hvad dertil hører var ligeledes hyppigt forekommende. Endelig var der en stigende antimilitær bevægelse, ligesom syndikalister påvirkede flere soldater. Det medførte, at antallet af desertører og militærnægtere voksede, og man var meget opmærksom på eventuelle revolutionære tendenser blandt soldaterne. Det gav på den led god mening, at behovet for ekstra celleplads steg, og i dag kan du stadig

Hovedporten til Avedørelejren - Foto: Forstadsmuseet

se dørene indtil cellerne med dørspioner, ligesom inventaret fra en celle er bevaret på Forstadsmuseets magasin.

Når man var indsat, blev man behandlet som en fange. Man fik frataget sine støvler og bælte, og man måtte kun have overvåget besøg. Forholdsreglerne gav god mening under 1. verdenskrig, da der var flere historier om soldater, der var drevet til selvmord af en særlig barsk officersstand. Om det skete i lejren i denne periode, vides dog ikke.

Portvagten var også stedet for en af de mest tragikomiske episoder i lejrens historie. En episode, der heldigvis ikke satte varige fysiske spor i lejren, men nok i en af aktørerne. Episoden, som også er fint beskrevet i Rasmus Glenthøjs bog om lejren, omhandlede skildvagt Jensen og en stakkels forbipasserende hund, som den tydeligvis hundeforskrækkede Jensen rettede sit gevær imod og affyrede et skud. Hunden kan ikke have været i en skrækindjagende positur, da kuglen fra Jensens gevær traf hunden i rektum.

Under den kolde krig var der nok engang grund til at være opmærksom i portvagten. Man var opmærksom på kommunistisk påvirkning af soldaterne. Det var en opmærksomhed, der allerede var startet i 1930´erne, hvor kommunistiske agitatorer kom en tur i arresten, men den blev forstærket med frygten for, at krigen kunne gå fra kold til varm. Særligt omkring opstanden i Ungarn i 1956 blev adgangen til lejren indskrænket.

Allerede omkring 1970 var der tale om, at Avedørelejren var overflødig, men det varede noget tid, inden tanke blev til handling.

Først i 1996 rykkede hæren ud af lejren, og i 1999 købte Hvidovre Kommune området. Hegnet rundt om lejren blev i det store hele fjernet, og nye veje førte ind i lejren i form af Fægtesalsvej og Gammel Byvej. Hovedporten fik herefter en omskiftelig tilværelse som bl.a. atelier for kunstneren Jo Møller og sidenhen kontor og studie for div. kommunikationsbureauer og fotografer.

Side 228

Hovedporten til Avedørelejren 1963 - Foto: Forstadsmuseet

Historieporten

2020 fik Forstadsmuseet chancen for at overtage bygningen for at skabe Historieporten som en udvidelse af formidlingskonceptet Historien i Gaden, og d. 27. juni kunne vi slå dørene op for vores første mere permanente udstillingssted. Tanken er dog, at du stadig skal drage ud i byen, og ude i byrummet møde de historier, som byen indeholder, men i Historieporten kan du hente inspiration til turen. Så kom på besøg, oplev den fantastiske ramme og gå på jagt efter vores alles historie.

Naboens hus

Af Bente Zinck

Vigerslev Alle 368 og en hyldest til den sejeste nabo.

Naboens hus er solgt til nedrivning. Endnu et gammelt Hvidovrehus forsvinder.

Huset er bygget i Hvidovre i 1921, men har en historie der går endnu længere tilbage. Det er nemlig oprindeligt et bindingsværkshus, som var bygget et sted inde i København og solgt som "brugt hus", adskilt og flyttet til Hvidovre.

Det oprindelige hus var med bindingsværk, men i Hvidovre blev huset opført på et punktfundament, og den bærende væg på langs ad huset er opført i murværk. Resten af huset er et træhus opført med hulrum uden isolering.

Husets forside i 66 - Foto: Fotograf ukendt

Min historie med huset starter med, at vi flytter ind i nr. 370 i 2001, hvor vi første gang møder vores nye nabo. Naboen var lidt af en eneboer, men vi havde en fin kontakt, og på et tidspunkt oplevede vi, at hele hendes have voksede uhæmmet op med brombær.

Jeg spurgte, om naboen havde brug for hjælp, og ja, hun var kræftramt og i kemobehandling, og kunne ikke overskue haven. Naboen kunne dog fortælle, at hun tog cyklen til Herlev Hospital og retur for kemobehandlinger - men så rakte kræfterne heller ikke til meget mere.

Min familie og jeg ryddede haven for brombær, og i den periode kom vi tættere på hinanden. Vi drak kaffe og sludrede, men altid kun i haven. Naboen undskyldte sig, og fortalte at hendes hus ikke var præsentabelt til gæster. Det accepterede vi selvfølgelig, og da vinteren satte ind, fortsatte vi kaffeslabberasen i vores varme stuer.

I februar 2013 kom naboens barnebarn og fortalte, at naboen var blevet indlagt på hospitalet med blandt andet lungebetæn-

delse. Han kom også med beskeden om, at naboen spurgte, om vi ville holde øje med huset. Det var desværre i så dårlig stand, at mange troede, at huset var forladt.

Det ville vi selvfølgelig, og barnebarnet meddelte, at naboen ønskede, at vi skulle have en flaske sherry, hun havde stående, og hjemmelavet syltetøj, efter frit valg fra hylden.

Da kom vi første gang ind i naboens hus.

Synet var chokerende - naboen levede uden elektricitet, uden andet vand end hovedhanen, uden toilet, uden andet varme end en brændeovn, men man skal huske, at huset var uisoleret. Hvis nogen husker vejret i februar 2013, så vil man vide, at der på daværende tidspunkt var et tocifret antal minusgrader om natten.

Intet under at naboen var indlagt med lungebetændelse.

Herhjemme blev vi hurtigt enige i, at noget måtte gøres. Naboen kunne ikke komme hjem fra hospitalet til det hus - det ville hun simpelthen ikke overleve.

I vores firma havde vi 14 dage mellem to job, og dermed to ledige medarbejdere, men økonomi havde vi ikke. Så vi skrev en mail til flere firmaer i Hvidovre, og

Facade før og efter renovering - Foto: Bente Zinck

Indgang til det gamle latrinhus
Foto: Karen Johansen

spurgte om nogen kunne hjælpe med materialer. Ideen i første omgang var at lave en "Varm stue" , som skulle isoleres, så brændeovnen rent faktisk kunne holde stuen varm.

Vores lokale byggecenter Knud Larsen responderede hurtigt på mailen, og forærede os kvit og frit en masse isolering og en kæmpestak gipsplader. Så var vi i gang.

På min private facebookprofil skrev jeg lidt om historien for at sige tak til Knud Larsen byggecenter, og så tog det hele en drejning, som jeg slet ikke havde regnet med.

Mine venner fra nær og fjern kom med tilbud om praktisk hjælp, tilbud om ting og materialer og spurgte, om ikke jeg kunne lave opslaget, så det kunne deles. Som ønsket, så gjort.

De efterfølgende uger - som blev til næsten 8 - er de vildeste jeg har oplevet i mit liv. Vi fik leveret så mange ting, at vi kunne ombygge hele stueetagen på huset. Der blev lavet nyt (gammelt) køkken, et helt nyt badeværelse og alt blev isoleret indvendigt og der blev malet og lagt gulvtæpper. Donationerne kom fra nær og fjern - Selskov Electric fra Hillerød tilbød at lave elinstallationer kvit og frit - vi skulle bare betale tilslutningen til elværket. En blikkenslager/ven af vores familie tilbød at lave vand og afløb til køkken og bad. En tømrer kom med et egetræskøkken pillet ned i en herskabsvilla på Lolland, og da han så projektet, vi var i gang med, tømte han sin bil for søm, skruer og træ - og søm og skruer er faktisk en meget stor udgift i et byggeprojekt.

En anonym ejer af rigtigt mange ejendomme i Københavnsområdet donerede alt til installation af el (kabler og kontakter og eltavle) samt vådrumssikring og fliser til badeværelset. Rideklubben hvor jeg havde mine heste, donerede et helt nyt, men fejlkøbt toilet, og derudover har nok 150 private personer tømt deres kælderrum og garager for byggematerier og ting vi kunne bruge.

Vores medarbejdere skulle på andet job, men de ville projektet så meget, at de efter arbejdstid kom frivilligt og arbejdede på naboens hus.

Søndags B. T., Nr. 48. — 1928.

En absolut uskadelig Afmagring.

En uskadelig Afmagringskur kan altid tages med Facil-Pastiller, som virker paa en saadan Maade, at de begrænser Organismens Optagelse af Fødsmidlernes fedtdannende Indhold og derved samtidig gradvis fjerner allerede dannede Fedtansamlinger.

Facil-Pastiller faas paa alle Apoteker i Glas à 50 Pastiller til Kr. 2,50, à 100 Pastiller til Kr. 3,50. — Belønet kan ogsaa indsendes i Frimærker til Central-Laboratoriet, Kronprinsensg. 4, Kbhvn., som da sender Dem et Glas portofrit og diskret.

En Facil-Afmagringskur er garanteret absolut uskadelig. Bortsæt Udtalelser fra tilfredse Brugere strømmer stadig ind til Laboratoriet.

DET SMAGER

Avisen der er blevet brugt som isolering i dørkarmen - Foto: Bente Zinck

Naboen havde fine gamle møbler, og mine veninder kom og hjalp med at pudse og polere dem op med voks. Så mange frivillige ildsjæle var involveret i dette fantastiske projekt.

Stor var dagen, da naboen kom hjem fra sygehuset - rask og i god form - til et helt nyt hus, lavet af et miskmask af gammelt og nyt.

Nu kunne naboen endeligt åbne døren til huset og byde velkommen ind.

Naboen ville indvie sit nye køkken og bad os til middag. Det viste sig, at hun var en fantastisk kok.

Naboen viste sig også at være et meget spændende menneske - med en historie som enlig mor, i en periode hvor den slags ikke var særligt velset. Hun har i årevis arbejdet dobbeltjob, gået som vagt, taget ekstra rengøringsarbejde og knoklet på fabrik. Som pensionist gik hun med aviser om natten for at kunne bo i huset. Hun var ærkesocialdemokrat - som hun sagde, var hun født socialdemokrat, og ville dø som socialdemokrat, og hun stod ikke i vejen for en heftig politisk diskussion, og mine børn - dengang i starten af teenageårene - de elskede simpelthen hendes gamle traditionelle danske retter.

Nyrenoveret facade 2016 - Foto: Bente Zinck

Så aftalen blev middag hver eneste søndag, og den søndagsmiddag blev så hellig, at de få gange, hvor vi måtte melde forfald, der blev den rykket til om mandagen. Syv år – i alt omkring 350 middage har vi spist sammen og hendes middage blev berømte, så flere af vores, og vores to drenges venner, har været med til middag hos naboen i årenes løb. Dertil kommer jule- påske og pinsefrokoster og mange sjove og hyggelige timer.

Tre år efter naboen kom hjem fra sygehuset, tog vi en tørn mere på huset - denne gang den udvendige del. Samme princip, men denne gang mere planlagt. Vi havde brugt tid på at finde gamle originale materialer til facaden. Rørmåtter, kalkmørtel,

I vinduerne i verandaen sidder stadig de gamle glas fra da huset blev bygget - såkaldt trukket glas. - Foto: Karen Johansen

kalk og kalkvand. Det meste fik vi foræret, og resten fandt vi billigt via Den Blå Avis - og på den måde kom huset også til sin ret, set udefra.

Mange hvidovreborgere har kommenteret på den forvandling, der skete med huset i 2016. Huset er så fint proportioneret, og virkeligt yndigt. Nykalket, og med lyseblå detaljer, og lyseblåt bindingsværk i udestuen. Den lyseblå farve, var naboens store ønske, og lige præcis den maling insisterede hun på at betale selv - ud af et skrabet folkepensionsbudget.

Efter dette fik vi fælles høns - som gik i naboens have, og som hjalp med at holde haven ren for ukrudt.

Naboen har haft en kæmpebetydning for os som familie - og stor var sorgen ,da hun døde i februar 2021. Hun boede i huset næsten til det sidste, men døde efter få dages kærlig pleje på Svendebjerghave, hvor hun sov stille ind.

Tilbage står huset - med alle de skønne minder det bringer mig hver eneste dag - når jeg kigger ud af vores køkkenvindue.

Men snart er det slut. Huset er solgt, og det skal rives ned. Det er helt rimeligt, for huset kan ikke bringes op til dagens standarder, men om lidt, er et gammelt, helt særligt Hvidovrehus kun en historie, og jeg håber med denne lille fortælling, at historien ikke bliver helt glemt, når huset snart forsvinder.

Jeg kommer til at knibe en tåre, når nedrivningen starter. Jeg kender hver en detalje i det hus. Jeg ved, at der i dørkarmen ind til kammeret ligger en avis fra 1928 - for jeg fandt den selv, og lagde den tilbage, efter at vi havde renoveret dørkarmen. Jeg har en personlig historie at fortælle om hver eneste lille ting i det hus. Om alle de mennesker der deltog i renoveringen, og om den næstekærlighed hele projektet flød over med. En anden ting som er helt særligt - huset har været i dårlig stand, men der er intet råd nogen steder i det over 150 år gamle hus.

Det var svært at sige farvel til naboen. Det bliver svært at sige farvel til det hus. Så mange minder og gode stunder.

Note:

I 2013 i forbindelse med opbygningen af huset, gik jeg på Hvidovre Rådhus for at få tegninger af huset. Der fandt jeg husets meget spændende historie med flytningen fra København. Mappen indeholdt fx en kvittering på transporten af huset med hestevogn til Hvidovre og der var to sæt tegninger - de oprindelige fra husets første opførelse og så reviderede tegninger til opførslen i Hvidovre (blandt andet hvor punktfundament og den bærende længdemur opført i sten). Fra hukommelsen - men jeg er ikke sikker - var huset oprindeligt bygget i 1869. Desværre ser det ud til at disse dokumenter er forsvundet ved digitaliseringen af byggesagsarkivet. I dag findes kun det, der er de oprindelige tegninger (uden årstal), hvilket kan ses, da der på disse tegninger er bindingsværk som bærende længdemur, et anderledes fundament samt en karnap på huset, som ikke er blevet genopført i Hvidovre.

Lidt mere om Vigerslev Alle 368

Af karen Johansen

Det første vi finder om grunden / huset på matr. Nr 2ar, fortæller at ejer af grunden- Bogbindermester E. Kjær underskriver en deklaration i foråret 1919 om at kommende bygninger på grunden ikke må ligge nærmere end 12,5 m af midten af vejen, således at vejen senere uhindret kan udvides.

I 1928 har Lokomotivfører C. Thomsen overtaget grunden, hvor der står et lysthus, han søger om tilladelse til at ombygge til helårsbeboelse, samt opføre et latrinhus.

I 1945 ejer vagtmester Jacobsen huset, og søger Hvidovre Kommune om at installere et wc-rum med vandkloset. Ved hver ansøgning kræves godkendelse, og et betragteligt beløb til kommunekassen.

Huset set fra Vigerslevvej d. 3. juli 2021 - Foto: Karen Johansen

I 1970 købte Lisa Olsen huset, og flyttede ind med sin datter, det var et ønske om at få have og muligheden for at have kat.

Lidt forvirring opstod når jeg søger i kommunens byggeregister, indtil 1940 ca, hed adressen Vigerslev Alle 268, men efter Vigerslev Alle, blev udbygget ind mod Toftegårds Plads, blandt andet med Hønsehusene fra 1939, ændredes vejnummeret til 368.

Bente Zinck har skrevet om huset på Facebook, hvilket har givet mange reaktioner. Jeg tror vi er mange der gennem årene har set det lille hvide hus på Vigerslev Alle, og mange har det glædet at se huset blive renoveret i 2016

Måske står huset ikke længere når I læser artiklen.

”De gamles Dag” og Sønderkærhave

Af Hans Galst og Jens Frederik Jørgensen

I 1930erne og 40erne var der hvert år en række byfester i Hvidovre med det filantropiske formål at indsamle penge til støtte for mindrebemidlede. Grupper af frivillige tog initiativ til velgørende aktiviteter for at hjælpe dårligt stillede børn og ældre på et tidspunkt, hvor den offentlige velfærd var i sin vorden.

Hvidovre Avis berettede i 1930 om, at byens ledende mænd ved en glimrende skovtur for de gamle havde fået øjnene op for behovet for at sikre ”en rolig og tryg Livsaften for de mange enlige Gamle, der rent ud sagt måtte hudle sig det sidste Stykke gennem Tilværelsen”.

Med redaktør Niels Madsen som ideens fader blev der dannet en komite, som skulle tilrettelægge en årlig tilbagevendende basar til fordel for et alderdomshjem. Som optakt til den første basar søndag den 5. september 1930 mente Hvidovre Avis ”med fuld Ret at kunne rime: De gamles Sag! – En Hjertesag.

Et trist og humørforladt vejr oprandt på dagen med kulde, storm og regn, så festen, der begyndte kl. 4, blev flyttet ind i et stort telt, og senere fortsatte festen inde i Frihedskroen til kl. 2.

Frihedskroen - 1925 - 1935 - Foto Forstadsmuseet

Ved den anden byfest - den 2. august 1931 - på festpladsen ved Frihedskroen blev der i et formerværksted fremstillet og solgt mindemedaljer til fordel for ”De gamles Dag”.

Sognerådsformand Arnold Nielsen, selv gammel former, havde taget initiativ til denne del af byfesten.

Hvidovre Avis berettede, at der var livlig efterspørgsel efter medaljen, der blev solgt for to kroner.

Protokol fra "De gamles Dag"

I en protokol, som ligger på Forstadsmuseet, er noget af indsamlingsarbejdet beskrevet. Protokollen vedrører perioden 25. juni 1935 til 18. oktober 1948 og er nu blevet digitaliseret .

[1]Protokollen dokumenterer arbejdet fra 1935. Det første, der er at læse i protokollen[2], vedrører komiteens forberedelser til basaren/byfesten den 28. juli 1935 ved Frihedskroen.

Tilrettelæggelsen beskrives detaljeret. Der er referater fra fire planlægningsmøder, hvor opgaverne blev uddelegeret.

Forud for festen var der solgt 2.665 lykkesedler. Sælgerne var "byens fruer" og så 3 frøkener (sygeplejersker!). Fruerne var generelt meget aktive; bl.a. stod de i tombolaerne samt i frugt- og æbleskiveboderne.

Der blev arrangeret et vognoptog, der fra kl. 10 om formiddagen til kl. 4 om eftermiddagen kørte byen rundt for at reklame-

Logo for De gamles Dag 1932. Kilde Hvidovre Avis.

re for basaren.

Der var fire vogne. I første vogn var der 6-8 drenge fra D.k.V.'s musikkorps[3] . I anden vogn var der 8 piger/damer klædt ud som høstpiger. I tredje vogn var der 8 brandmænd og i fjerde 8 sejlsportsmænd.

To lokale vognmænd, E. Buchvaldt og J. Borch, samt købmand E. Skat Nielsen stillede vogne til rådighed for vognoptoget, og vognmand Anker Petersen stillede med et "Spand Heste til Transport af den gamle Sprøjte".

På festpladsen var der 10- og 25-øres tombolaer, ringspil, skydetelt, "Hvem har bolden", "Det muntre køkken", "Slaa søm i", lykkehjul og æbleskivebod.

56 lokale erhvervsdrivende havde doneret gaver til tombolaerne og lykkesedlerne, men også større kendte firmaer som f.eks. Hovedstadens Brugsforening, Schous Fabrikker, NESA, Bryggeriet Stjernen og Brd. Dahl var blandt donorerne. Det var vin, buketter, potteplanter, Marsano-sodavand, en kurv med øl, et læs gangstigrus, æg, kaffe, gavekort, permanentkrølning, dameklipning, koks, 45 krukker sennep og ikke at forglemme 11 pakker rottegift.

Mon ikke standuret, de elektriske strygejern, fotoapparaterne og malerier, malet af henholdsvis Arn. Nielsen og Lauritz Christiansen, har været eftertragtede hovedge-

1 Renskrevet af Hans Galst og korrekturlæst af Jens Frederik Jørgensen.

2 Komiteen bestod af sognerådsformand Arn. Nielsen, sognerådsmedlemmerne Ole Toft Sørensen, Aug. Svane, V. Timm samt kontrollør Axel Petersen, snedker H. F. Andersen og kedelpasser H. Andersen. Kommunens kontorchef, Ole Olsen var komiteens sekretær. Efter Arn. Nielsens død i 1942 blev V. Timm komiteens formand, og G. Carstensen trådte ind i komiteen.

3 D. k. V. = Det kgl. Vajsenhus

Reklame for Bryggeriet Stjernen. Kilde: Kulturarv.dk – 1001 fortællinger om Danmark.

vinster?

Festdagen, inklusive kontante bidrag fra private og erhverv på kr. 321,80, gav et overskud på kr. 1.268, 17[4].

Festen sluttede med bal om aftenen på Frihedskroen med musikdirigent Johs. Andersen i spidsen for orkestret.

Fester og indsamlinger i 1936-45

Festerne i årene 1936-39 fulgte samme mønster som festen i 1935. Præmierne og gavegiverne er ikke beskrevet i protokollen. Efter festen i 1939 var formuen vokset til kr. 13.479,07[5].

I 1940 vedtog man "under Hensyn til de eksisterende Forhold" ikke at afholde "De gamles Dag".

I 1941 og 1942 gennemførtes festen og basaren. Musikken til aftenfesten blev leveret af Sortsø's 4 mands orkester. Til festpladsen var lejet et radioapparat hos Arbejdernes Radioklub og et højttaleranlæg, ligesom Georg Nielsen spillede på festpladsen. Der kunne købes baltegn for 1 kr, soldater slap dog med det halve.

I 1944 og 1945 afholdtes ikke basar, men i stedet var der arrangeret lotteri med 4.000 - 5.000 lodsedler a 25 øre stykket.

Dette blev den sidste indsamling. Nu skulle der tages stilling til, hvordan de indsamlede penge skulle bruges.

Sønderkærhave - aldersrenteboliger[6]

I 1922 var loven om aldersrente til ældre, der kun havde en beskeden indtægt, kommet. Gradvis blev velfærdsydelserne udvidet, og i 1930erne kom der forslag om aldersrenteboliger. Socialt dårligt stillede, nedslidte uden anden indtægt end aldersrente, kunne komme i betragtning til nybyggede små lejligheder.

I1944 var forberedelserne til at bygge aldersrenteboliger i Hvidovre nået så langt, at sognerådet skulle beslutte sig for en egnet grund til byggeriet. Der var uenighed i sognerådet om, hvor aldersrenteboligerne

4 Omregnet til nutidsværdi ca. 50.000 kr.

5 Omregnet til nutidsværdi ca. 360.000 kr.

6 Sønderkærhave ligger Hvidovregade 41, hvor gården "Sønderkær" lå, indtil den brændte i 1898. Grunden blev senere kaldt P. Mortensens eng. Per Hansen fortæller i medlemsbladet 4-2001, at han undertiden løb på skøjter her i vandhullerne efter de gamle møddinger.

Sønderkærhave, april 2021. Foto: Jens Frederik Jørgensen.

skulle ligge. 3 medlemmer ville bygge på Høvedstensgårdens jorder [7], men 6 stemte for at bygge på Hvidovregade 41, som kommunen købte af forpagter H. C. Jensen.

Det blev besluttet at bygge 4 blokke med i alt 64 aldersrenteboliger - 24 2-værelsesboliger og 40 1-værelsesboliger - med fælles baderum i kældrene. Bebyggelsen blev tegnet af arkitekt A. Vennike, og fremstår i dag som et enkelt og smukt tidstypisk byggeri.

Sønderkærhave blev Hvidovres første alderdomshjem med en samlingssal i kælderen under blokken ud mod Hvidovregade. Sønderkærhave fik en fornem og markant placering i Hvidovregade lige over for rådhuset.

Byggeriet blev forsinket. Først skulle der indhentes ministeriel tilladelse til køb af det fornødne jern til byggeriet. Efter krigen blev byggeriet forsinket i flere måneder på grund af mangel på mursten. Men den 1. november 1946 kunne den første af de 4 blokke tages i brug. Omkring 1. marts 1947 var den 2. blok færdig og de sidste to i efteråret 1947.

I 1991-92 blev lejlighederne renoveret, således at de 4 blokke kom til at bestå af 48 2-værelseslejligheder med bad. Bebyggelsen blev i 1991 suppleret med en nyopført blok med 24 ældreboliger, tegnet af Ib Hous tegnestue.

7 Høvedstensgården blev købt af Hvidovre Kommune i 1935.

Mindeplade, der hænger i Festsalen på Sønderkærhave. Foto: Jens Frederik Jørgensen, juni 2021

De indsamlede penge bruges

Den 28. april 1945 vedtog komiteen at tage et møde med sognerådet og "Aldersrentenydernes Forening" med henblik på, hvorledes de midler, som komiteen disponerede over, skulle anvendes.

Det blev besluttet at anvende ca. 10.000 kr. til udsmykning af festsalen på Sønderkærhave. Der blev indkøbt et brugt piano mv., pladespiller "+ en halv snes Plader", højttaler, gardiner med kapper samt 4 malerier af kunstmaleren Eduard Borregaard.

Aldersrenteforeningen fik et gavebrev på 2.600 kr., beløbet skulle uddeles som gaver – 50 kr. ved aldersrentemodtagerens 80-årsdag.

Restbeløbet blev givet til kommunen som et gavebrev, der skulle anvendes ved alderdomshjems samlingsstue el.lign.

Overdragelsen af udsmykning og gavebreve blev markeret med en lille fest Pinselørdag den 15. maj 1948 med hyldest til komiteen og en lejlighedssang. Der blev budt på kaffe, kage, øl, likør, cigarer, cerutter og cigaretter.

Regnskabsafslutning i 1948 viste, at komiteen havde indsamlet i alt 25.601 kr. (nutidsværdi ca. 530.000 kr.)

De indsamlede beløb rakte ikke til opførelse af aldersrenteboliger. Den opgave var med tiden blevet en kommunal forpligtelse. De ved festligheder indsamlede beløb blev i stedet brugt til at skabe fest og glæde for aldersrentemodtagere i kommunen.

Protokollens indhold fra 1935 er særligt oplysende og interessant. Her bliver der sat navn på alle dem, der var aktive i arbejdet, samt navn på gavegivere og oplysninger om, hvilke gaver der var tale om.

Side 240

Eduard Borregaard - søn og far

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Kunstmaleren Eduard Borregaard har malet de 4 malerier, som hænger i festsalen på Sønderkærhave. Malerierne blev i 1948 købt af komiteen "De gamles Dag" for 2.400 kr. De blev forsynet med en lille sølvplade nederst, der fortæller, hvad motivet er, og at det er en gave fra "De gamles Dag" - givet til udsmykning af festsalen.

Malerierne har haft en stille tilværelse, været nærmest ukendte i Hvidovre. Det samme kan siges om maleren og hans familie, der faktisk har boet i Hvidovre i mange år og, når man graver lidt dybere, har sat sig spor i byen.

Eduard Poul Vilhelm Borregaard (1902-78) havde i sit virke afsæt i impressionismen, og han var især kendt for landskabsmalerier og blomsteropstillinger [1], [2]. Han var gift med Theresia (1908-2007), der var datter af en senere postdirktør i Wien.

Rebæk Sø - Eduard Borregaard, ca. 1947.

Huset på maleriet er formentlig et stuehus til den gård, der lå i Hvidovre i hjørnet mod Brøndbyøster og Rødovre. Gården brændte i 1920, og det stuehus, der ses på

1 Kunstindeks Danmark & Weilbachs Kunstnerleksikon.

2 Kastrupgaard bragte ham i erindring ved en retrospektiv udstilling i 1997.

Hvidovre Kirke - Eduard Borregaard. Ca. 1947

maleriet, blev efterfølgende opført. Gården blev udstykket i 1947. Gården lå, hvor børneinstitutionen "Kærgården" blev opført i 1969. I dag hedder institutionen "Børnehuset Immerkær" og har adressen Immerkær 38/ Hædersdalvej 88.

Bopæl

Ifølge Hvidovre lokale Telefonbøger og Kraks vejvisere boede Eduard Borregaard på Gammel Køge Landevej 238 fra 1943-1958, hvor det enfamiliehus, som Borregaard ejede, blev solgt og nedrevet. På grunden blev der opført en bolig- og butiksblok, hvor Hovedstadens Brugsforening etablerede en selvbetjeningsbutik.

Faderen

Kunstmalerens far hed også Eduard Borregaard, men med de 2 mellemnavne Valdemar og Michael. Han var uddannet pianist, komponerede nogle få næsten ukendte værker og var mest kendt i offentligheden som operarepetitør[3].[4]

3 Født 1868 og død 1944. Gift med Lydia født 1869 og død 1959.

4 Dansk komponist Forening – www.komponistbasen.dk

Bopæl

Han boede i Hvidovre fra 1932 til sin død i 1944 og var bygherre for ejendommen Brostykkevej 23. Villaen blev tegnet af arkitekt Arne Jacobsen og er den eneste bygning i Hvidovre, som Arne Jacobsen har tegnet.

Da han døde, overtog sønnen ejendommen, som i 1952 blev solgt og anvendt som børneinstitution – "Børnehavehuset". Huset har gennem tiden undergået en række om- og tilbygninger, der næsten har ændret huset til ukendelighed i forhold til den villa, som Arne Jacobsen oprindeligt tegnede.

Hvidovregade - Eduard Borregaard ca.1947 - Smedjen ses I højre side af maleriet.

Blomstermotiv - Eduard Borregaard ca. 1947

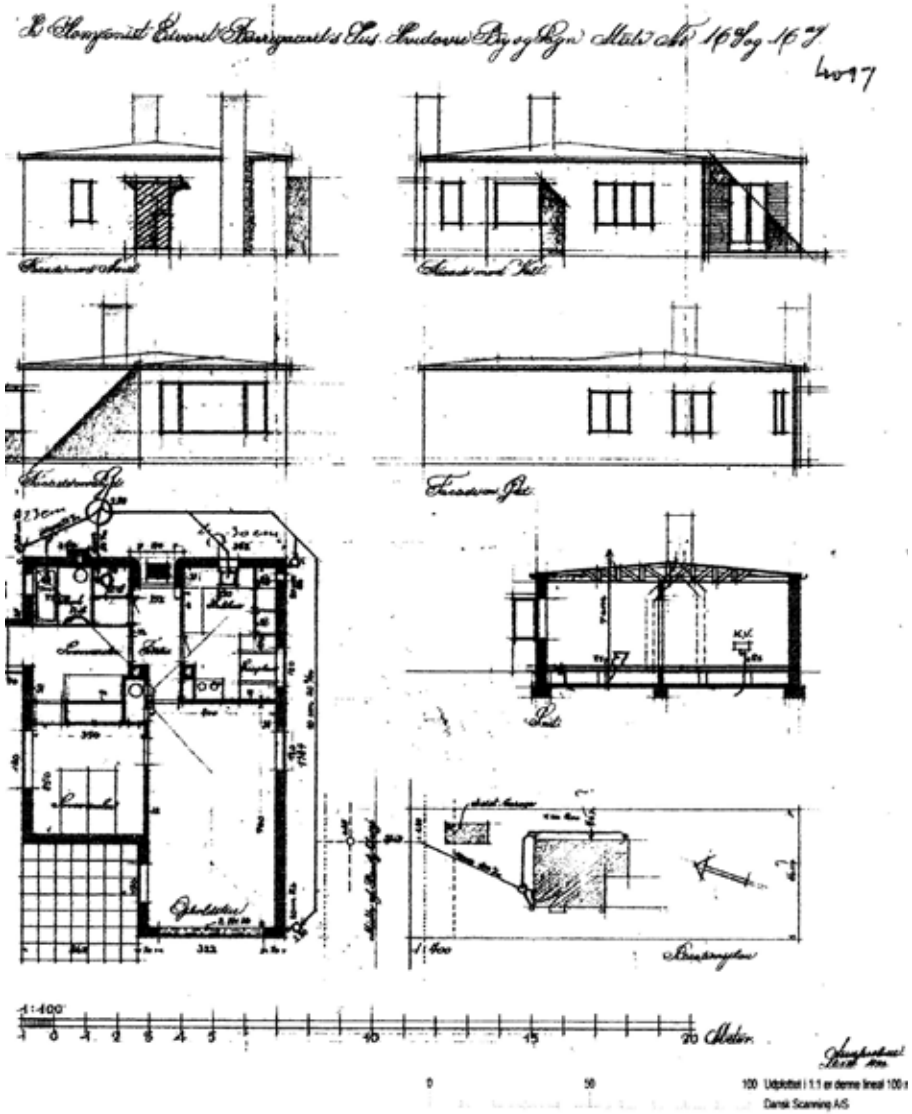

Arne Jacobsens tegning til huset på Brostykkevej 23. Kilde: Hvidovre Kommunes elektroniske byggesagsarkiv.

”Vandtårnskvarteret”

Af Poul Sverrild

- et samarbejde mellem Forstadsmuseet og Grundejerforeningen Svendebjerg

Den 31. august 2020 havde Grundejerforeningen Svendebjerg bestilt en kulturhistorisk byvandring i kvarteret omkring Hvidovre Vandtårn hos Forstadsmuseet. Det blev en solrig søndag formiddag, hvor omkring 20 husejere fra grundejerforeningen mødte frem for at høre lidt gammelt nyt om deres eget kvarter.

En kvartervandring for kvarterets egne beboere er altid en interessant oplevelse for museet, for af naturlige årsager ligger husejerne inde med masser af viden om elementer fra den helt lokale fortid, som museet ikke kender til, men på museet kan vi så bidrage ved at sætte den lokale historie ind i en bredere sammenhæng og bringe emner på banen, som ofte ikke er en del af den lokale historiebevidsthed.

Museet har tidligere lavet kvartervandringer både i Hvidovre Nord, i Grækerkvarteret, i Bredalsparken og i Avedøre, og det sker altid med engageret deltagelse fra beboerne.

I det daglige er det de færreste, der aktivt tænker på, hvad det lige er, der gør, at de føler sig hjemme i deres kvarter - ud over, at de har deres hus der, og deres børns institutioner og skoler ligger ofte der. Det er en kvartervandring en god mulighed for at få sat ord på. Grundlaget for den lokale identitet bliver talt om og diskuteret.

Hvordan er det nu med vores veje - med eller uden vejtræer - hvorfor hedder de det, de gør? Hvorfor hedder nogle kvarterer noget, mens andre ikke gør, og hvad er det for navne, de bærer?

Og husene hvad er det for historier, der kan knyttes til dem - deres byggestil og deres ejerhistorie? Og haverne, hvordan var det, de så ud for en generation siden? Hvornår var det nu lige kartoffelbedene forsvandt og ‘kirkegårdsplanterne’ kom? Er der sket noget skelsættende eller bare noget dramatisk her i kvarteret? Er vores hus bevaringsvarigt, og bor vi i et bevaringsværdigt kulturmiljø eller bor vi bare i et kulturmiljø?

Der er nok at tage fat i og fortælle om og samtale om.

I Grundejerforeningen Svendebjergs kvarter er der to helt overordnede pejlemærker: Hvidovre Vandtårn og Svendebjerggård. Det første bærer historien om Hvidovres udvikling til forstad i 1930’erne, og det andet er kvarterets underliggende historie med rødder tilbage til 1700-tallet og hovedvægt på fortællingen om landbrugsjordens udstykning til enfamiliehusgrunde - og sidehistorien om Frelsens Hærs betydning for området.

Det blev en god søndag formiddag på villavejene med smagsprøver på historier fra om området fra landbrugstiden frem til slutningen af det tyvende århundrede.

Succesen bliver nu på grundejerforeningens initiativ fulgt op af en ny byvandring til september, hvor vi vil runde historierne fra de østligste veje i kvarteret af og i øvrigt udbygge med blandt andet nye bygningsbevarings- og kulturmiljøvinkler.

Helt nyskabende er der i mellemtiden indgået en aftale mellem Grundejerforeningen Svendebjerg og Forstadsmuseet om udarbejdelse af en lille bog om kvarterets historie, som skal give gamle og nye medlemmer mulighed for at fastholde historien og historierne og sikre, at de kommer i spil som en del af den lokale identitet. Bogen skal udkomme i forsommeren 2022.

Grundejerforeningsbestyrelsen er i fuld gang med at mobilisere medlemmer, som gerne vil bidrage til historien, og Forstadsmuseet gennemfører i forbindelse med udarbejdelsen af bogen en indsamlingskampagne, som skal dokumentere livet i villakvarterets huse og haver og på villavejene.

Vandtårnskvarteret

Som led i opgaveløsningen har museet indgået et samarbejde med et hold etnologistuderende fra Københavns Universitets Saxo Institut, der som led i deres uddannelse skal bistå ved den omfattende indsamling af erindringer, fotos og dokumenter, der illustrerer livet i 'Vandtårnskvarteret'.

Side 246

En aften med Ivan Schjønning

Anders Aaalund

Ivan Schjønning

Det var fantastisk rart atter at kunne byde velkommen til et rigtig levende arrangement. Der er gået omkring et halvt år siden dette sidst var muligt.

Omkring 75 personer var mødt op i Kometen for at opleve Ivan Schjønning. Ivan Schjønning har er fortid som kommunalbestyrelsesmedlem i Hvidovre Kommune i perioden 1974 – 1981.

Det var især denne periode, der blev omtalt.

Ivan Schjønning voksede op alene med sin far, der var typograf. Dette betød, at de ustandselig flyttede efter de opgaver, faren skulle løse. I alt 42 gange flyttede de.

Ivan Schjønning er uddannet typograf, da hans skolebaggrund ikke rakte til at blive uddannet som radiotekniker, der ellers var hans store interesse.

Ivan Schjønning flyttede til Hvidovre som 16 årig og boede i Hvidovre i ca. 25 år. Han var med til at starte Danmarks Kommunistiske Ungdom (DKU), der som en af sine største sejre var med til at sørge for byggeriet af Præstemosebadet.

Ivan Schjønning fortalte om møderne med de andre politiske ungdomsorganisationer i kommunen, der altid var spændende og hyggelige. De mange fester blev også berørt. Dengang var der i Hvidovre kun DSU, KU, VU og DKU.

Per Bringsjord, der var DSU'er og i en periode "ungdomsborgmester", fortæller, at de politiske ungdomsorganisationer havde til huse på Femagervej 39, 1. sal. Der var små kontorer til hver forening og 2 større lokaler til møder, fester mv.

Også udenrigspolitik brugte DKU tid på og diskuterede især Belgisk Congo, Vietnam, Sydafrika, Grækenland, Cuba og Chile.

Efter endt værnepligt kom Ivan Schjønning med i DKP og var dettes formand i Hvidovre i starten af halvfjerdserne.

Da Schjønning blev valgt til kommunalbestyrelsen talte alle partier om kommunalt selvstyre. På dette tidspunkt var det kommunale selvstyre ca. 20 %. I dag er dette tal en 5-6 %, resten aftales af KL og regeringen.

Schjønning mindedes valget om medlemskab af EF. Han fortalt med stolthed at Hvidovre og Ballerup var de eneste kommuner i Københavns Amt, der stemte nej.

DKP fik to mandater valgt ind i kommunalbestyrelsen i 1974. Borgmesterposten blev det dog ikke til. Men derimod medlemskab Byplan-, Teknisk- og Kulturudvalget. Det sidste var ønskeudvalget. Irene Hvenegård-Lassen blev medlem af Skole og fritids- samt Institutionsudvalget, så partiet var bredt repræsenteret.

Ivan Schjønning har været med til at indkøbe megen kunst til kommunen, blandt andet Erik Clausens udsmykning af Sønderkærskolen og Frihedens Port ved Friheden Station. Denne skulle oprindelig have været forsynet med et elektronisk ur i den ene ende. Det blev dog ikke til noget, da man ikke var sikker på holdbarheden.

Skoleudsmykningen har ikke lidt overlast i de første 25 år af dets levetid.

Bøje Nielsen hus på Avedøre Holme skylder også Ivan Schjønning sin overbygning over Avedøre Havnevej. Schjønning omtalte

Bøje Nielsen meget positivt.

Schjønning har brugt salen i Kometen (dengang Medborgersalen) til mange formål bl.a. DKP's landsmøde i 1981.

DKP havde budgetsamarbejde med SF. Man var blevet enige om en aftale med Sven Christensen fra den socialdemokratiske gruppe. Ivan Schjønning og Palle Voigt ventede pænt udenfor borgmester Aagesens kontor, så de kunne får aftalen underskrevet. Det gik ikke sådan, idet Jørgen Gram fra de konservative kom grinende ud fra borgmester Aagesens kontor med en underskrift på en budgetaftale.

Ivan Schjønning og Irene Hvenegård-Lassen havde på flere kurser i DKP hørt, at højhuse ikke var velegnede til børnefamilier, så da kommunalbestyrelsen behandlede byggeriet af Store Hus i Avedøre Stationsby var de i syv sind. Der ville være flertal for et nej, hvis DKP stemte nej sammen med de borgerlige. Schjønning ringede til Kalkager i Hvidovre hvor Per Kristensen, der var medlem af partiets kommunaludvalg, boede for at få et godt råd, og rådet var at DKP ikke stemmer imod socialt boligbyggeri og derefter fik byggeriet også DKP's stemmer. Den gode historie om at Ivan Schjønning ringede til "Dronningens Tværgade" – (DKP's hovedkontor i DK) blev ikke modsagt af ham, da han også selv syntes om den.

Ivan Schjønning blev spurgt, om ikke han havde mødt nogen skuffelser i forbindelse med sit virke i kommunalbestyrelsen, og det havde han da, men først længe efter udtrædelsen. Ivan Schjønning kæmpede hårdt for et filialbibliotek i Avedøre. Stor var hans skuffelse mange år senere, at kunne konstatere, at "Danmarks flotteste filialbibliotek", var blevet omdannet til en Netto forretning.

De sidste 35 år har Ivan Schjønning boet i Svaneke og når han bliver spurgt om tiden i Hvidovre siger han, at han sad inde i 8 år.

Ivan Schjønnings sluttede en hyggelig og morsom aften af med at svare på spørgsmål fra salen.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Uddrag af "På myrens Fodsti"

Af Johannes Møllehave - med tilladelse fra forlaget Lindhardt og Ringhof

SAMVITTIGHED SORT SOM BLÆK

Den sommer min far tiltrådte som skoleinspektør på en stor skole i Hvidovre skete der et uheld, som bogstaveligt talt formørkede hans tiltræden, hans slid og familiens ellers lyse udsigter.

En af mine venner sagde engang: Den der siger ja til at tiltræde en ledende stilling har solgt sin violin.

Det har jeg siden tænkt meget over.

Jeg kender mange der har solgt deres violiner for at blive noget ved musikken - og det er jo noget ejendommeligt.

Det giver vågne nætter og kredsløbsforstyrrelser.

I dag har skoleinspektører mere hjælp og bistand end da min far tiltrådte. Dengang måtte han f.eks. selv lægge lærernes skemaer, og det er netop dette tunge hverv der blev årsag til formørkelsen.

Jeg ville selv være ude af stand til at finde ud af den slags. Det foregår sådan at man først beder lærerne sende deres skema-ønsker for det nye skoleår og det kan være højst indviklede ønsker der indkommer.

F.eks. er der en der helst vil møde klokken 10 og en anden der helst vil have fri kl. 12. Så er der nogen der ønsker 22 regnetimer og andre der ikke under nogen omstændigheder vil have regning men til gengæld mange historietimer. Der er en der vil have onsdag fri (fordi han eller hun måske går på Lærerhøjskolen) og så er der en anden der helst vil have torsdag fri. Umiddelbart lyder det jo ikke så vanskeligt, men vanskeligheden består i at få alle disse sære og højst uensartede størrelser til at passe sammen. I dag kan en elektronhjerne måske finde ud af det - men dengang sad min far med det nat efter nat.

Somme tider var puslespillet ved at gå op - men så passede det ikke med ham der ville have fri onsdag eller også skulle den der ville møde klokken 10 møde klokken 8 - og det gjaldt jo om at gøre alle tilpas. Moderne skemalæggere bruger brikker til at rokere med og spiller en slags spil for at hitte rede i det. Der er endda nogen der kan lide det. Min far sad nat efter nat,

Vi tog ekstra hensyn til ham i den periode, det fortjente han.

Når han blev fjern i blikket var det fordi han pludselig havde fundet en løsning på hvordan denne hr. Møller kunne møde klokken ti - men når han så får ind og satte det på skemaet, skete der katastrofale og uforudsete forskydninger.

Jeg der ikke kan få mine egne tider til at passe, kan slet ikke begribe hvordan man kan koordinere 50 menneskers tider.

Det var osse et mareridt.

Jeg ved ikke om lærerne har tænkt over det når de fik deres skemaer. Det var jo som de havde ønsket - så det har vel været noget ganske selvfølgeligt, men Napoleon har ikke tænkt mere over sine troppers placeringer og manøvrer end far tænkte over hvordan skemaønskerne skulle blive opfyldt.

Og så er der jo det med mellemtimerne. Det skulle jo nødigt være sådan at en lærer - f.eks. ham der kun ville have historie - havde en time fra 8 til 9 - og så en time fra 13-14 og tilsidst en time fra 15-16. Især ikke hvis han boede en dagsrejse fra skolen og altså måtte vandre hvileløst om.

Alt skulle der tages hensyn til.

Sammenhængende timer, rigtige mødetidspunkter, flugt og rytme og fri på den ønskede ugedag.

Naturligvis skulle vi ikke klage. Andre havde fædre som sejlede og som de ikke så i årevis. Vi havde en far der var meget hjemme. På den anden side var det som om

han var meget langt borte i skemalægnings-perioden.

Han havde solgt sin violin.

Men timerne skulle passe - og alle skulle være tilfredse. Han var ny på posten og skulle helst få tingene til at flaske sig lidt bedre end forgængeren.

Man mødte ham på gaden og ønskede ham tillykke med den nye stilling. Vi var lige flyttet ind i en stor embedsbolig på skolen - og man lod en bemærkning falde om at man så hen til at skemaet for én gangs skyld blev efter ønske - det havde man ikke været forvænt med - og nye koste, ikke sandt? Og min far sagde tak og smilede og nikkede, men vi der kendte ham så at forventningerne belastede ham. Den ene nat efter den anden sad han oppe - og vi begyndte at blive bange for at det ikke blev til nogen ferie det år.

Hans drømme handlede om skemalægning. Eller symboler for processen. Sommetider drømte han at han skulle tapetsere et stort rum og da han var lige ved at være færdig, så han en bule et sted på tapetet. Han gik hen og trykkede på den - og straks dukkede den op et nyt. sted. Også der trykkede han den ind og straks flyttede den sig til et nyt sted - og sådan blev det ved.

Han vågnede badet i sved. Det var midt om natten og vi sov uden at ane noget om hans bekymringer og han listede ind på sit kontor og der lå skitserne og han satte sig til at forsøge igen og gjorde én utilfreds og ti desperate og syv tilfredse og 14 ude afsig selv. Aldrig passede brikkerne.

Det er den slags der kan få folk til at gå i haven, for her kan tingene luges ud efter et nogenlunde overskueligt princip — men prøv at koordinere 50 skemaønsker!

Han sled som besat og han havde en energi som en stenknuser. Det skulle ende med at blive perfekt.

Jeg husker den formiddag spillet gik op. Shakespeare har ikke været stoltere, da han kom ud med Macbeth i hånden. Normalt fik vi ikke vin til maden - men denne dag var noget særligt. Den havde en rød sløjfe om maven som en æske fyldt chokolade, Værket var endt og fuldendt!

Alle var tilgodeset. Ingen ville være utilfredse.

Sommeren var reddet.

Den færdige skitse fyldte hele det store skrivebord på min fars kontor, endnu var den kun skrevet med tynd blyant for hvor ofte havde han ikke måttet viske ud og skrive nye rubrikker — men her lå resultatet. 50 tilfredse lærere skulle snart få deres ønske-skemaer i hånden, ikke for mange mellem-timer, flugt og sammenhæng, folk havde fri på de dage de havde ønsket og fået de fag de havde ønsket. Alt åndede fred.

En familie er en organisme hvor det enkelte leds trivsel afhænger af de andre leds. Og så længe far plagedes af skemalægning var der store skyer på himlen. Sådan er det i en familie. Ligger et af børnene med fåresyge er forældrenes opmærksomhed skarpt koncentreret om den syge og de raske er næsten ikke til at få øje på. Græder moderen kan man ikke selv Nære glad og har faderen et uløseligt problem tynger det helt ned til den treårige.

Derfor jubler alle når fåresygen er på retur, når mor tørrer øjnene og siger en spøgende bemærkning og når fars problemer er løst. Hvilken herlig dag! Det er lige ved at han kan gå hen og hente sin pantsatte violin. Han blev mild og næsten overstadig. Han lovede os en tur i Tivoli og gav sig til at fortælle historien om, da han som dreng blev forfulgt på den gård han boede på af et mærkeligt væsen der var lige i hælene på ham, da han løb for livet ned ad trapperne - klip klap kom det efter ham, et blodsugende uhyggeligt monstrum, der ikke var til at rende fra lige meget hvor stærkt han satte tempoet op - det var SELERNE. Han

havde jo været på vej i seng og så ville han lige hen over loftet og ned efter et æble —og selerne som han havde knappet op, hang bag ham og slæbte hen over gulvet.

Næste dag skulle jeg fylde min fyldepen. Jeg var så stolt af min fyldepen, men den var løbet tør. Jeg vidste at far havde blæk sående på kontoret. Jeg løb ind på det forbudte område og tankede op. Det gik også fint i begyndelsen, men pludselig væltede blækhuset og blækket løb ud over skemaskitsen, Der var ikke en rubrik som var læselig. Alt var skrevet med svag, forsigtig blyant og blækket Slettede hver eneste time på skemaet.

Alle disse hundreder af timers arbejde!

Og vi vidste det var forbudt at gå ind på kontoret. Jeg havde det som Grislingen i Peter Plys, der tænkte på at gå til søs og blive sømand,

Hvordan ville det gå når far kom hjem? Hvem skulle sige det til ham?

Alt står hen som i en tåge. Mor sagde det og han løb ind på kontoret og han stod længe og betragtede den kæmpemæssige sorte flade, men han blev ikke vred. Han satte sig ned.

Jeg ser ham sidde udtryksløst foran denne store sorte plamage — og min samvittighed bliver sortere end det blæk, der flød.

Det utrolige er ikke at skemaet blev færdigt, da skolen begyndte, skønt det er utroligt nok. Det utrolige er at han hverken blev vred eller bitter. For mig blev det et billede på nåden, som er den samme selv når vi har overtrådt buddet og har samvittighed sort som blæk.

MIN KARRIERE SOM BUSBILLETTØR

Som gymnasiast var jeg nødt til at tjene nogle penge om sommeren. Det var før den rimelige ordning med studenterløn kom på tale. En sommer meldte jeg mig som billettør ved de røde busser i Hvidovre. De kører stadig i de samme cirkler, men chaufførerne har overtaget billetteringen.

Det gik sådan til:

Engang var der nogle billetdrenge, der sørgede for, at kunderne blev ekspederet, mens busserne kørte. Systemet fungerede meget godt, når man ser bort fra, at de ikke altid kunne nå hele vognen igennem og ikke altid var i stand til at huske, hvem de havde billetteret. På den måde var der en del, der kørte som gratister.

Det kunne man i længden ikke være tjent med, og så fandt man på en snedig løsning: man anbragte en slags små bure ved bagindgangen, ligesom dem man havde i sporvogne, og der satte man så billetdrengen. Samtidig gjorde man bagdøren til bussens eneste indgang, det var muligt at stige af foran hos chaufføren, men det var umuligt at stige på af den vej - al påstigning foregik gennem den bageste dør. Her måtte man passere det lille lukaf, hvor billetdrengen sorterede sildene, efterhånden som de blev proppet i tønden, holdt et vågent øje, solgte billetter og klippede de allerede købte.

Det fungerede vist udmærket indtil den sommer, da jeg blev ansat, ganske vist kun for et par måneder, men tilstrækkeligt til at der blev bragt så megen forvirring i systemet, at det måtte afskaffes.

Jeg får en klump i halsen, når jeg ser en rød bus, og Jeg lader mig aldrig ekspedere af en chauffør uden at tænke: Det er din skyld, at han har maset med at billettere foruden med at køre, det var på grund af din umulighed, at chaufførerne fik hvervet overdraget uden lønforhøjelse af nogen art. Det er unægtelig et tungt ansvar, som jeg her offentligt vedstår.

Det, der havde tiltrukket mig ved Jobbet, var netop siddepladsen.

Kunne man ikke komme sovende til sine penge, måtte det næstbedste være at komme siddende til dem, tænkte jeg dengang. Men jeg skulle blive klogere. Jeg mødte på det aftalte tidspunkt på kontoret på Køgevej og fik udleveret en taske med billetter og byttepenge samt en tang til at klippe billetterne med.

Desuden modtog jeg en del instrukser og stoppestedernes navne (veje, pladser og gader), arbejdstider, afgangstider, spisetider samt betjening af de vigtige seks knapper, der var anbragt i lukafet, og som jeg senere skal, vende tilbage til. Det suger uhyggeligt i maven på mig, når jeg tænker på de instrukser, men især når jeg tænker på knapperne.

Jeg kravlede ind i den store tomme kolos af en bus, fandt min plads i det lille bur, og vognen begyndte at skrumle af med mig. Jeg følte mig til mode, som Jonas må have følt sig til mode, da hvalen forsvandt ud på havets dybder med ham i bugen. I min febrilske nervøsitet var Jonas' skæbne også min eneste trøst: at det dog endte med, at han blev spyttet levende ud!

Foruden billettasken havde jeg anbragt en mappe med bøger mit indelukke. Jeg husker. ikke nøjagtigt alle bøgerne, men jeg ved med sikkerhed, at jeg havde medbragt et eksemplar af Det nye Testamente på græsk, jeg kunne ikke forstå ret meget af det, men jeg nærede dengang en akademisk hovmodig forestilling om, at det måtte gøre indtryk på folk, at man beherskede det græske sprog, og måske især, at en billetdreng beherskede det og læste glat hen over siderne, mens han ekspederede og lod Som ingenting

Desuden husker jeg, at jeg læste Walt Whitmans: „Sangen om mig selv", der rummede de forløsende ord for en forvirret sjæl gymnasiast: „Modsiger jeg mig selv? Godt så modsiger jeg mig selv. Jeg er så stor, at jeg rummer alle modsigelser i mig!

Som sagt: bussen rumlede ud ad Køgevej, forrest chaufføren, bagest billetdrengen — imellem os 64 tomme siddepladser. Jeg indrettede mig på det hyggeligste. Endnu var forvirringens time ikke slået.

Den oplevede jeg først et kvarter senere, da vi var velankommet til Toftegårds Plads i myldretiden.

Indtil dette tidspunkt havde mit forhold til Toftegårds Plads indskrænket sig til en noget kryptisk oplevelse. Som formand for den lokale gymnasieforening cyklede jeg en blæsende efterårsdag ind til Toftegårds Plads for at kontakte Thit Jensen, som vi gerne ville opleve i foreningen. Hendes vinduer vendte ud, mod Toftegårds Plads. Jeg ringede på hendes klokke med en dirrende pegefinger. 'Hun åbnede ikke døren, men jeg hørte det pusle og rasle, som havde man rørt ved en mekanisme, der satte gang i hele middelalderen. Lidt efter lindede hun på brevsprækken og spurgte hviskende hvem det var. Jeg oplyste om mit ærinde og fik en længere samtale med hende — gennem sprækken. Det er den eneste oplevelse jeg har haft af spiritistisk art, og i øvrigt også det eneste jeg har set til Thit Jensen. Det har senere slået mig, om hun overhovedet var hjemme hin blæsende efterårsdag, eller det var hendes ånd, der peb i døren.

Men altså: Toftegårds Plads i myldretiden oplevet fra en debuterende billetdrengs synsvinkel. Jeg mindes ikke i mit liv at have set så lang en kø. Jeg lod Walt Whitman glide ned på gulvet og tog fat. Folk spurgte mig om adresser, jeg ikke kendte, de bad mig for alt i verden om at sætte dem af ved de og de stoppesteder, de forlangte tilbage på hundredkronesedler, kværulerede over min langsomhed, skreg op, fordi jeg havde klippet deres billetter til plukfisk (alting gik jo på mig under det voksende nervepres), løj deres børn en menneskealder yngre for at få dem gratis med (og jeg turde ikke modsige dem) og bildte mig ind, at det var en tikroneseddel, jeg skulle give tilbage på, efter at jeg - naiv begynder som jeg var - havde stukket deres femkroneseddel ned i tasken. Når man to gange på denne måde

Side 252

havde ladet sig overtale til at give tilbage på en femkroneseddel, som om det var en tier, var der røget en dagløn. De rutinerede billetdrenge kendte fidusen og beholdt altid sedlerne i hånden, til de havde givet tilbage - i påkommende tilfælde kunne de så demonstrere sedlens størrelse, hvorved de ikke selv, men derimod passageren blev stillet i et kedeligt lys.

De kendte også andre fiduser, bl.a. den betragteligt indbringende fidus med at modtage passagerens penge og „glemme" at stikke ham billetten. Det var ren fortjeneste! Skulle kontrollen dukke op, troede folk altid, at det var dem selv, der havde smidt billetten væk.

Den slags var jeg ikke alene for from til at lave, men også for dum. Jeg havde nok at gøre med at give forkert tilbage, så at underskuddet i min taske voksede i roligt trit med, at køen mindskedes. Det var mig efterhånden ligegyldigt bare folk fik plads i vognen, var jeg tilfreds. Eder og forbandelser, rasende tilråb og hånende bemærkninger hvirvlede ned over hovedet på mig. Mit opslåede græske testamente havde ingen effekt. Hvis det her fortsatte, kunne jeg inden længe skrive mit eget. Den lille vrede dame med puddelen, hvor var det f.eks., hun havde bedt om at blive sat af? Den korpulente herre med stokken og det alt for høje blodtryk, hvad var det, han havde bedt mig om at huske? Alt flød for mine paniske øjne, jeg klippede og nikkede, jeg lod folk passere med buskort, der var løbet ud for måneder siden; en vims fyr i læderjakke havde oven i købet den frækhed at vise mig et partoutkort til Tivoli, jeg smilede og lod dem alle sammen stryge forbi min plads, køen virkede lige så endeløs på mig som verdenshavet må have virket på Thor efter den første slurk. Der var allerede sort af mennesker i bussen. men de blev ved at strømme til på et vist tidspunkt faldt den afsindige tanke mig ind, at køen tømtes ud ad fordøren, som jeg ikke længere kunne se fra min plads, for på ny at myldre ind ad bagdøren. Havde jeg ikke set adskillige af disse mennesker for et øjeblik siden? Var det ikke de samme truende bemærkninger der faldt? Var der ikke påfaldende mange stokke og paraplyer? Ville de lynche mig, inden vi nåede Flaskekroen?

Kunne de være tjent med en mand, der klippede forkert, gav forkert tilbage, misforstod de mest elementære spørgsmål og satte folk af ved de forkerte stoppesteder? Naturligvis kunne de ikke det.

Men foruden de opregnede genvordigheder var der problemet med knapperne.

En og anden må have ræsonneret, at en billetdreng, som ikke havde andet at lave end at billettere, med lethed måtte kunne administrere knapperne. Jeg skal forsøge at beskrive systemet så roligt, jeg kan.

Der var seks knapper.

Med et tryk på den ene knap åbnede man fordøren.

Med et tryk på den anden knap lukkede man fordøren.

Med et tryk på den tredje knap åbnede man bagdøren.

Med et tryk på den fjerde knap lukkede man bagdøren.

Med et tryk på dem femte knap ringede man afgang til chaufføren.

Med et tryk på den sjette knap ringede man stop til chaufføren.

Nu da man sidder stille og tænker over det, lyder det måske enkelt nok, men De skal forestille Dem Toftegårds Plads i myldretiden. De har fået at vide, at De er idiot, De er blevet skældt ud for at give forkert tilbage, De skal svare på tre spørgsmål og huske, hvor fire passagerer skal af, De har lige modtaget en hundredkroneseddel og skal regne ud, hvor meget damen skal have tilbage, når hun har fem børn med, hvoraf de to er under fem år. Chaufføren har to gange

givet højlydt udtryk for, at De indtil videre har forsinket bussens afgang i syv minutter. Måske De er et koldblodigt gemyt, men for mig skete følgende.

I samme øjeblik den sidste mand var kommet ind i bussen, og jeg havde lukket døren, bevægede mine rystende hænder sig ned for at ringe afgang (knap nummer fem). I min nervøsitet kom jeg til at trykke på knap nummer tre, hvorved bagdøren åbnedes igen. Den sidst ankomne gled ud ad døren og ned på fortovet. Lynhurtigt ville jeg gøre det godt igen og ringe stop, men kom i stedet for til at åbne fordøren (knap nr. 1). Jeg ville lukke den, men trykker på knap nummer fire, der lukker bagdøren; manden er kommet på benene og spurter efter bussen, netop som jeg lukker bagdøren for ham. Endelig finder jeg stopknappen. Bussen står næsten på stedet. Jeg vil åbne bagdøren igen, men kommer i stedet til at lukke fordøren, som manden nu i sin desperation er løbet hen til. Jeg vil åbne den, men kommer i stedet til at ringe afgang, og med lynets hast bevæger vi os omsider ud ad Køgevej med manden som en forsvindende, arrigt gestikulerende prik bag os, og med døre, som ustandseligt lukkes op og i på grund af mine nervøse bevægelser.

Efter at jeg var kommet i seng den nat, lå jeg og dirigerede bussen på imaginære knapper langs sengekanten, åbnede og lukkede døre og ringede start og afgang. Hele natten var én lang busrejse, folk kom løbende fra de gale stoppesteder, jeg klippede usynlige billetter og hørte byttepengene rasle ved mit hovedgærde. Flere gange rejste jeg mig i søvne og råbte: „men jeg kan græsk"!

Hvad ved man om menneskers før man har lært dem at kende i myldretiden? Og hvad nytter det, man har. forkundskaber, hvis man ikke kan administrere et apparat på seks knapper?

Klokken fem om morgenen vågnede jeg ved nogle høje trut. Jeg havde sovet over mig, og chaufføren, der alligevel må have haft et godt hjerte, havde kørt bussen helt hen til min bopæl for at få mig med.

Jeg kunne nævne flere tildragelser fra min bustid, men jeg vil ikke trætte Dem. De kan spørge en hvilken som helst borger i Hvidovre; så vidt jeg ved flager man endnu derude på den dag, billetdrengene blev afskaffet. På det tidspunkt havde mange fundet andre udveje for transport til og fra arbejdet. Det var en indbringende tid for cykelhandlerne i kommunen.

Chaufførerne overtog billetteringen foruden den anstrengende kørsel i den evindeligt samme cirkel.

Det er senere kommet mig for øre, at en af chaufførerne en dag gav pokker i bus og passagerer og brød cirklens monotoni ved at flintre i retning ad Køge med en hylende flok mennesker bag sig. Jeg husker ikke, hvor langt han nåede med dem bort fra den vante rute, efter min mening har de fortjent at komme et godt stykke syd for Gedser, de har utvivlsomt hidset manden op - hvad var der ikke sket, hvis vi andre havde haft kørekort?

Jeg har siden ment - og jeg tror jeg har hele Hvidovre Kommune bag mig - at man hurtigst muligt bør indføre den studenterløn.

Børnecenter Hvidborg

Af Annelise Wildenradt

Der er nok ingen i Hvidovre, der er i tvivl om, hvor Hvidborg ligger. Men der er nok mange, der ikke ved, hvad Hvidborg egentligt er for et sted? Hvem der bor der, og hvad de laver?

På en dejlig sommerdag i juni inviterede Børnecenter Hvidborg Hvidovre Lokalhistoriske Selskab (HLS) på besøg. Forstander Mikala Frølich, tog imod og viste rundt såvel inden for i de forskellige huse som rundt i det omkringliggende område, herunder Legepladsen, som er doneret af Salling Fonden.

Før rundturen var der traktement med kaffe, islagkage og småkager samt vand. Herunder bød Mikala Frølich, som har varetaget hvervet som forstander siden 2015, efter at være ansat siden 2001, velkommen og fortalte om Hvidborg.

Lidt historie

Børnecenter Hvidborg er centralt beliggende i Bredalsparken, som oprindeligt blev bygget på Bredalsgårdens jorder. (Bredalsparken og Grenhusene er boligafdelinger under Hvidovre Almennyttige Boligselskab)

Det oprindelige Hvidborg, den hvide bygning, også kaldet "Palæet" blev bygget i 1890'erne og renoveret i 2016. Hovedbygningen + 5 tønder land blev solgt fra i 1901 til Frederik Laurentius Feilberg, kaldet "Lorry" Feilberg. Her dyrkede han grøntsager til forlystelsesetablissementet Lorry (heraf tilnavnet) på Frederiksberg.

I 1917 blev Hvidborg solgt til KFBU (Kristelig Forening for Børn og Unge), der i 1930 startede et ungdomshjem for 12 unge "lømler", et drengehjem.

KFBU blev senere til "Livsværk", der i dag, med mere end 20 socialpædagogiske institutioner, arbejder for at skabe bedre vilkår for udsatte børn, unge, voksne og familier.

I 1950'erne og 1960'erne opførtes flere bygninger på Hvidborgs grund, herunder forstanderboligen, som senere blev solgt til Bredalsparken, der i dag benytter den som beboerhus.

I 1970 blev Hvidborg omstruktureret til et skolehjem for drenge i alderen fra 12-18 år.

Fra 1985-1989 ændredes institutionen til et behandlingshjem med intern skole med 16 døgnpladser og 14 dagpladser med driftsoverenskomst med Hvidovre Kommune. Dagpladserne lukkede i 2008 som følge af Kommunalreformen, og Hvidborg - der nu kaldte sig Behandlingshjemmet Hvidborg – blev til to døgninstitutioner med en intern skole indtil 2012, hvor de blev slået sammen til een institution - Kilden.

Børnecenter Hvidborg, som det hedder nu, har siden 2015 været igennem en udviklingsproces både pædagogisk og bygningsmæssigt. Børnecentret er forankret i "Livsværk" og er en selvejende institution med en bestyrelse og driftsoverenskomst med Hvidovre Kommune.

Børnecenter Hvidovre har i alt 85 ansatte, alle fagligt kompetente til at varetage de mangesidede opgaver, et socialpædagogisk opholds- og værested kræver, ligesom hus, have og forplejning også kræver sine mænd.

De 5 tilbud

1 Kilden, tilbyder dagbehandling for 12 børn fra hele landet i alderen fra 5 – 14 år. Børnene er normalt begavede, har ofte oplevet omsorgssvigt og/eller en adfærds- eller tilknytningsforstyrrelse. De tilbydes her omsorg og tidsbegrænset behandling.

Her arbejder uddannede og erfarne socialpædagoger målrettet med intensiv døgnbehandling + efterbehandling/udslusning. Der arbejdes med observations- og udredningsforløb, tilbydes psykologsamtaler, ligesom der drives en intern skole i partnerskab med den lokale folkeskole. Forældre inddrages, og der er mulighed for forældrebehandling.

Der fortages opfølgningsmøder hver 6.-12. uge samt statusbeskrivelser med dokumentation af indsats.

2 Skolen

Samme målgruppe og behandling som Kilden.

3 Det Hvide Hus:

Målgruppen er 7 børn i alderen fra 5-18 år fra Hvidovre (mulighed for efterværn). De er normaltbegavede, men har psykiske, sociale og følelsesmæssige problemer, og evnen til tilknytning kan være begrænset. De har dog et fundament af mestringsstrategier. Her skønnes familiepleje uhensigtsmæssig for barnet og/eller familien. Her er ofte tale om langvarig anbringelse, dog ingen behandling på stedet. Med støtte fra Det hvide Hus er der tæt kontakt til familie, netværk og lokalmiljø. Børnene går i skole på lokale folke- eller specialskoler og bruger lokalmiljøets fritidstilbud.

Her handler en stor del af indsatsen om at støtte barnet i at indgå i sociale relationer - med udgangspunkt i børnegruppen på stedet

4 Kimen

Målgruppen er børn i alderen fra 5-12 år med længerevarende mistrivsel, hvor det vurderes, at en anbringelse kan blive aktuel. Der er plads til 14 familier fra Hvidovre.

Der tilbydes forebyggende familiebehandling med mulighed for kompenserende støtte, herunder samtaler med forældre og børn, socialpædagogisk og praktisk støtte, guidning og aktiviteter. Kimen er som oftest omkring familierne i 5-15 timer om ugen, og alle børn kommer i huset 1-3 dage om ugen.

5 Samværshuset er et tilbud til anbragte børn i plejefamilier, som her kan mødes med deres biologiske familier under ordnede forhold.

Arbejdet med børnene har igennem tiderne forandret sig temmelig meget.

Således kunne man i Hvidovre Avis den 11. juli 1930 læse en artikel med overskriften "Hvidborg som Optagelseshjem". Her fortæller daværende forstander, Hr. Petersen om foreningens virksomhed.

"Vore Elever kommer Dels fra Værgeraadene, og Dels unge Mennesker mellem 14 og 18 Aar, der er kommet på den forkerte Side af Loven. Istedetfor at man tidligere fængslede disse unge Mennesker, faar vi nu Lov til at anbringe dem paa vore Optagelseshjem, hvor de maa være i 9 Maaneder.

Under Opholdet paa Hjemmet iagttager vi jo Elevens psykologiske Udvikling. For os gælder det jo om at stimulere Elevernes Mod og Arbejdslyst, og give dem fornyet Lyst til at tage fat på Livet.

Naar en Elev har været på Hjemmet i de 9 Maaneder vi maa have ham, giver vi indberetning til den Værgeraadsmyndighed, han tilhører og efter denne indstilling bestemmes det saa om Eleven er karakterfast nok til at kunde anbringes i Læreplads. I modsat Fald overflyttes eleven til et Ungdomshjem, hver der er bedre Muligheder for at faa rettet Karakteren".

Familien er i fokus.

I dag tages der udgangspunkt i familien, når der tilrettelægges et behandlingstilbud. Man vurderer de ressourcer og muligheder, der måtte være i barnets og familiens netværk og lokalmiljøet. Der er hyppig og tæt opfølgning mellem tilbud, familie og rådgiver. Der er fokus på en bevægelse ned ad indsatstrappen, så børn og familie bliver selvkørende igen.

Mikala Frølich afsluttede sin gennemgang om Hvidborg med at opliste MENNESKE-

Side 256

SYN, VÆRDIER, VISION OG MISSION således:

• Alle børn har krav på og ret til det gode børneliv med udgangspunkt i egne ønsker og drømme og de ressourcer, deres familie og netværk har.

• Håb for fremtiden giver næring til stræben efter forbedringer.

• Alle børn og forældre skal behandles med respekt og nysgerrighed.

• Vi vil være Danmarks bedste institution for udsatte børn og familier.

• Vi skaber resultater ved at anvende vores faglighed, den nyeste forskning, relevante teorier og feedback fra børn, familier og samarbejdspartnere.

• Vi dokumenterer vores indsats og har passionerede medarbejdere i stadig faglig udvikling.

Grundpillen er de 5 tilbud, som revideres løbende, og som i 2015 udmøntedes i bogen "Daginstitution gentænkt".

Det blev en tankevækkende, informativ og udbytterig formiddag/eftermiddag på Hvidborg, og vi siger tak til Mikala Frølich for det grundige og spændende oplæg om Børnecenter Hvidborg.

Hvidborgs oprindelige hovedbygning
Foto: Jørgen Snedleed

Side 257

Kvartalets foto

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forstadsmuseets samling er en skattekiste af gode fortællinger og minder fra dagliglivet i Hvidovre Kommune. På denne plads vil vi i fremtiden udvælge kvartalets billede og dermed vise sider af livet, som det var og måske stadig er.

Sommeren går så småt på held, og kvartalets foto viser en af sæsonens helt store begivenheder. Efter en lang sommerferie skal børnene tilbage i skole, og både før og nu har der været tradition for at forevige dagen. Derfor gemmer der sig flere fotos af glade børn med tornyster i vores samling.

Kvartalets billede er med en kendt person fra Hvidovre. Det er Ole Asbjørn Petersen, der er på vej til en skoledag på Holmegårdsskolen. Billedet er taget i 1950 på hjørnet af Kløverprisvej og Plovheldvej, hvor skolen stadig har til huse.

Side 258

I mange år var Ole Asbjørn formand for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, men i bredere kredse måske bedre kendt som mangeårig skoleinspektør på Sønderkærskolen.

Udover fotografiet her er vi så heldige, at Ole Asbjørn stadig beriger os med sider af Hvidovres historie. Bl.a. har Jens Frederik Jørgensen interviewet Ole Asbjørn om hans barndom og arbejdsliv i Hvidovre.

Side 259

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Bogreception for Lone A. Sperschneider nye roman "De gjorde det"

Dato: 03.09.21
Tidspunkt: 15-16
Mødested: Avedøre Bibliotek og Kulturhus
Hovedstien 14, 2650 Hvidovre

Mød den lokale forfatter Lone A. Sperschneider som har skrevet en ny spændende historisk roman om hvordan Hvidovre blev til den kommune vi kender i dag.

Årene er 1914-23. Livet leves i skyggen af den 1. verdenskrig. Den spanske syge og bolignød huserer. Den arbejdende befolkning lider og kæmper for at overleve. Nogle, blandt dem forfatterens bedsteforældre, valgte at tage springet fra København ud til pløjemarkerne i Hvidovre. Det daglige liv rummer kærlighedsdramaer, politiske slagsmål og mange døde. Det er barske løjer.

Museumsinspektør Bitten Larsen fra Forstadsmuseet vil holde en perspektiverende tale om romanen.

Kom og hør Lone A. Sperschneider læse op af romanen og få en snak med hende. Avedøre Bibliotek og Kulturhus serverer lidt godt til ganen. "De gjorde det" kan købes til en særpris på 150 kr.
Alle er velkomne!
Mødet er arrangeret af forfatteren, Hvidovre Lokalhistoriske Selskab i samarbejde med Avedøre Bibliotek og Kulturhus.Kontaktperson:
Marianna Finnsdottir Krarup

Hvidovres første boghandel

Dato: d. 08.09.2021
Tidspunkt: kl. 13.30 – 15.30
Kometen, Hvidovrevej 280,
2650 Hvidovre.

Ib Andersen - søn af boghandler Leif Andersen - fortæller om sin fars boghandel, der fra 1940 til 1972 lå på hjørnet af Hvidovrevej og Landlystvej.

Ib Andersen beskriver årets gang og årenes gang i boghandlen samt fortæller minder fra sit eget og familiens liv i Hvidovre.

Max. deltager antal: 100
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke-medlemmer betaler 25 kr.
Servering 20 kr
Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen, jfj@tdcadsl.dk

Landbetjenten på Stenbroen

Dato: 21.09.
Tidspunkt: kl. 19.00 – 21.00
Mødested: Avedøre Bibliotek og Kulturhus, Hovedstien 14, 2650 Hvidovre.

I over 30 år har politimanden Rud Ellegaard færdedes blandt prostituerede, stofmisbrugere, psykisk syge og plattenslagere på Vesterbro.
Alle har krav på en ordentlig betjening fra politiets side – også dem, de såkaldte pæne borgere kun har foragt tilovers for, har han i 2014 sagt i bogen "Landbetjenten på stenbroen". Samme år modtog han Danmarks store socialpris "Tine Bryld-prisen" for sit arbejde med særlig udsatte skæbner.
Rud Ellegaard er vokset op i Avedøreområdet. Han vil i aftenens foredrag fortælle om sit arbejde og om sine minder fra barn- og ungdommen her.

Mødet er arrangeret af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab i samarbejde med Avedøre Bibliotek og Kulturhus.
Max deltager antal: 80
Tilmelding nødvendig:
Betaling for medlemmer: Gratis
Betaling for ikke-medlemmer: Gratis

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen, jfj@tdcadsl.dk

Besøg i Strandmarkskirken

Torsdag d. 12. 10. 2021
Tidspunkt: kl 14:00 -16:00
Strandmarkskirken: Strandmarksvej 38,
2650 Hvidovre
Mødested: Strandmarkskirken.

Side 260

Besøget i Strandmarkskirken er et led i besøgene i Hvidovres kirker og forskellige trossamfund.

En af Kirkens præster og Kirkeværgen vil fortælle om sognet og kirkens historie, samt om det menighedsliv der er knyttet til kirken.
Max. deltager antal: 40
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer
Ikke medlemmer 25 kr
Servering 20 kr
Kontaktperson: Poul Sørensen
anne1poul@gmail.com

Historien om HBC

Dato: 27.10.21
Tidspunkt: 15.30 – 17.30
Mødested: HBC-hallen,
Bibliotekvej 62, 1. sal 2650 Hvidove.

Søren Ewald og Anders Kaas fortæller erindringer om HBC.

Hvidovre Badminton Club er en hæderkronet og ærværdig klub, hvis medlemmer har vundet mange danske og internationale mesterskaber.
Klubben blev stiftet 22. april 1947, og HBC-hallen blev indviet 30. november 1959 kl. 23.00.

Max deltager antal: 40
Tilmelding nødvendig
Gratis for medlemmer.
Ikke-medlemmer 25 kr.
Servering 30 kr

Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen - jfj@tdcadsl.dk

Efter mødet kan man for egen regning spise i HBC-hallens restaurant.

Forudbestilling af dagens ret (flæskesteg - 79 kr.) er nødvendig og skal ske senest dagen før mødet på **hbckokken@gmail.com** eller på telefon ***22826804.***

Lad ham dø - 2-årig i Ravensbrück og Theresienstadt

Dato: 4.11.2021
Tidspunkt: kl. 13:00 – 15:00
Mødested: Kometen
Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre.

Arrangementet holdes i samarbejde med Hvidovre Kirke (Sogneftermiddage).

Som 2-årig endte Ib Katznelson i tyske koncentrationslejre sammen med sin familie. De blev anholdt af tyskerne den aften, de skulle have været sejlet i sikkerhed i Sverige. Ib Katznelson har i sin bog skrevet om familiens overlevelser i to koncentrationslejre - en mørk og brutal tid. Familien blev hentet hjem i "De Hvide Busser".
Bogen danner grundlag for foredraget.
Ib Katznelson og hans familie flyttede til Hvidovre i 1953. Ib boede i Hvidovre i godt 15 år.

Max deltager antal: 50
Tilmelding nødvendig:
Betaling for medlemmer: Gratis
Betaling for ikke-medlemmer: 25 kr
Servering 20 kr.
Kontaktperson:
Jens Frederik Jørgensen, jfj@tdcadsl.dk

„Husker du vor skoletid" Kaminpassiar med Randi Kronow

Dato: 25. 11. 21
Tidspunkt: kl. 14-16

Mødested: Rytterskolen,
Hvidovre Kirkeplads 1

Max deltager antal: 30
Tilmelding nødvendig:
Betaling for medlemmer: Gratis
Betaling for ikke-medlemmer: 25 kr
Servering 20 kr
Kontaktperson: Karen Johansen,
katojo@mail.dk

Se også arrangement på Bagsiden! --->

Vandretur ad kirkevejen fra Avedøre til Glostrup

Frem til 1893 var Avedøre en del af Glostrup sogn, og beboerne drog troligt den lange vej til kirke. På vandreturen følger vi ruten og hører om de interessante steder, vi passerer, og ser hvorledes Befæstning, veje, baner og bygninger er blevet anlagt på tværs af den gamle kirkevej.

Vandreturen er ikke egnet for gangbesværede.

Vandreturen er opdelt i to etaper.

1 etape mandag den 30. august 2021

Tidspunkt: kl. 17.00 – ca. 19.00

Mødested: Parkeringspladsen ved Avedøre gamle Skole, Smøgen 1, 2650 Hvidovre

Denne del af turen går fra Avedøre til Motorring 3 (E 47) og afsluttes på parkeringspladsen, Voldgaden ved Brøndbyskoven med en forfriskning.

2 etape mandag den 6. september 2021

Tidspunkt: kl. 17. 00 – ca. 19.00

Mødested: Oplyses senere.
(Se hjemmesiden eller onlinetilmeldingen)

Denne del af turen går fra Motorring 3 til Glostrup Kirke og afsluttes med en forfriskning.
Vandreturen er tilrettelagt i et samarbejde mellem Forstadsmuseet, Lokalhistorisk Forening for Brøndby og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab.

Maximalt deltagerantal fra HLS: 15

Tilmelding nødvendig.
Gratis for medlemmer.
Ikke medlemmer betaler 25 kr.

Tilmelding til én eller begge ture på
www.hls.nemtilmeld.dk

Kontaktperson: Jens Frederik Jørgensen,
jfj@tdcadsl.dk

Avedøre Skole fra 1781 - Foto: Jørgen Snedleed

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

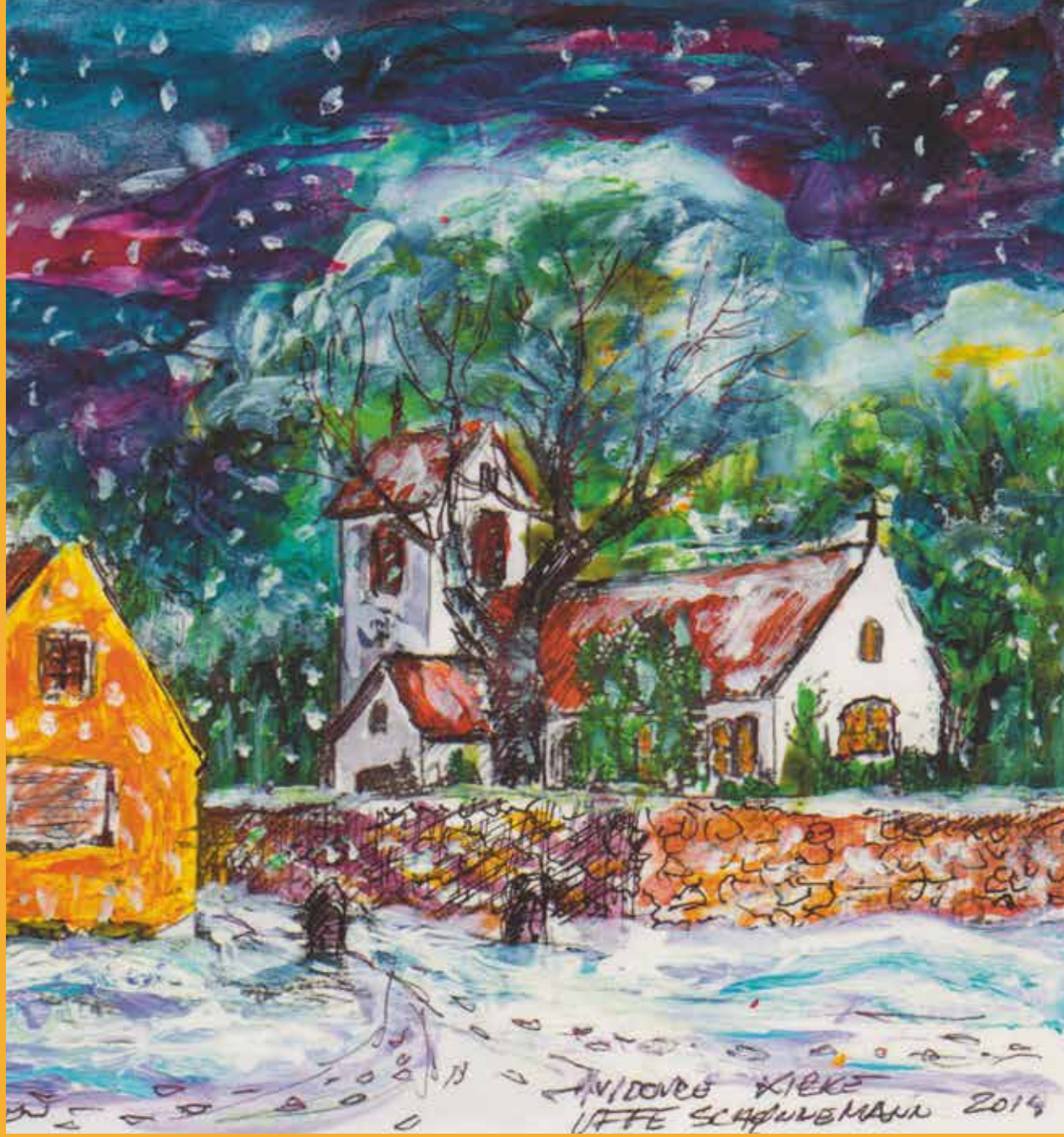

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

39. årgang - Nr. 4 - 2021

Side 263

Indholdsfortegnelse

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formanden har ordet 3
Bogreception på Avedøre Bibliotek 4
Kontingent for 2022 5
Kirkevandring - Avedøre/Glostrup 6
Om min barndom på Vojensvej 8
Aage V. Jensen og Hvidovre (del 1) 12
Årsberetning 16
Referat: 18
Vedtægter: 20
Landbetjenten på stenbroen 23
Kvartalets billede 26
Hvidovres første boghandel 28
Mødet ved stoppestedet 32
Avedøre Kimelaug 38
Arrangementer 43
Bagsiden 44

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
www.forstadsmuseet.dk

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Hvidovre Kirke og Rytterskolen
af Uffe Schønnemann

Blad nr 1 2022:

Deadline ..... Uge 2
Omdeles fra: ..... Uge 7

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt Karen Johansen
eller Anders Aalund

NemTilmeld

Formanden har ordet

Anders Aalund

Kære læser

Som du sikkert har bemærket, er Selskabet oppe i fulde omdrejninger igen. Vi har siden sidste nummer af bladet gennemført rigtig mange arrangementer og altid med meget stor tilslutning. Det er glædeligt at se, at den store interesse for lokale emner stadig er intakt. Det lykkes heldigvis næsten hver gang at hverve nye medlemmer, så vi nu er 684 medlemmer. Et antal jeg synes, vi skal være stolte over.

Karen Johansen og jeg deltog i Dansk Lokalhistorisk Forenings årsmøde i Skanderborg, hvor vi lyttede til en foredragsrække inspireret af rytterskolernes 300-års jubilæum med titlen "Fra rytterskoler til kommuneskoler". Det var spændende at høre om de mange skoleordninger, hvoraf flere var samtidige med rytterskolerne. Vi gik desværre glip af foredraget om rytterskolerne i Københavns Amt. Det havde været nødvendigt at lave om på rækkefølgen af foredragene, og da vi først var med fra lørdag middag, var det allerede blevet afholdt. Men vi kunne måske få foredragsholderen til at komme til Hvidovre fortælle om emnet.

Vore blade og kalender blev beundret rigtig meget for både indhold og layout, hvilket vi naturligvis var rigtig glade for.

På generalforsamlingen vedtoges bestyrelsens ændringsforslag til Selskabet vedtægter. Der blev dog til føjet en passus i §7 stk. 6 om at: Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest 45 dage før generalforsamlingen.

Da næste generalforsamling finder sted den 17. marts 2022 skal forslag fra medlemmer derfor være bestyrelsen i hænde senest den 28. januar 2022.

De 45 dage skyldes hensynet til udgivelsen af Selskabets blad, således at eventuelle forslag kan nå at blive offentliggjort rettidigt i bladet.

Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen sig som følger:

Anders Aalund (formand)
Karen Johansen (næstformand)
Knud Sørensen (kasserer)
Gitte Jakobsen (medlem)
Jørgen Snedled (medlem)
Poul Sørensen (medlem)
Finn Ivo Heller (1. suppleant, sekretær)
Stig Sørensen (2. suppleant)

Den 30. september havde Poul Sverrild valgt skulle være hans sidste arbejdsdag på Forstadsmuseet. Selskabet vil gerne sende en endog meget stor tak til Poul for hans fantastiske indsats for lokalhistorien. Selskabet har haft et utroligt og meget givende samarbejde med dig. Vi håber, vi må trække på din enorme viden også fremover.

Vi byder samtidig museumsinspektør Bitten Larsen velkommen. Vi glæder os til at arbejde sammen med dig.

Jeg ønsker dig kære læser en rigtig god jul samt et godt nytår.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Bogreception på Avedøre Bibliotek

Af Karen Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Den 3. september havde vi et fælles arrangement med Avedøre Bibliotek. Vores lokale forfatter Lone Sperschneider, præsenterede sin nye bog: "De gjorde det"

Bogen fortæller om hendes bedsteforældre, som flyttede til Hvidovre i foråret 1921 og etablerede sig på pløjemarken i et hus bygget af Fordkasser.

Lone Sperschneider læste op af bogen, og museumsinspektør Bitten Larsen, Forstadsmuseet, holdt en perspektiverende tale om tiden og folks levemuligheder.

Avedøre bibliotek serverede et glas vin til de mange fremmødte.

Det var muligt at købe bogen, hvilket mange gjorde.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Kontingent for 2022

Af Knud K. Sørensen - Kasserer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Kontingentet for 2022 er uændret 150 kr og for pensionister 125 kr.

Kontingentet kan rettidigt indbetales fra nu og indtil den 31. Januar 2022.

Indbetaling kan ske på følgende måder:

Netbank konto nr: 5025 1028523

Mobile Pay nummer 94672

Kontant på Rytterskolen
tirsdag, den 18. januar klokken 13 - 15
og onsdag, den 26. januar klokken 10 - 12

Der er en del medlemmer, der har automatisk træk via banken.
Kassereren beder om at man sikrer sig, at det er det rette (ændret i 2021) beløb, der bliver trukket, og at indbetalingsdatoen fastsættes til en dato, der ligger før den 1. februar.

Medlemmer, der bor uden for Hvidovre og ønsker bladet tilsendt, skal ud over kontingentet indbetale 192 kroner til dækning af portoen.

Kirkevandring - Avedøre/Glostrup

Af Inga Vikjær og Hubert Steffensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvad lavede Avedøre-borgerne for mange år siden om søndagen? Hvis de ville i kirke, så kunne de hverken gå til Hvidovre eller Brøndbyøster, for der var de ikke velkomne. De måtte i stedet gå den lange vej til Glostrup hvor de hørte til. Vi var en lille gruppe der under ledelse af Lisbeth Hollesen gik turen over to mandage.

Vi startede ved den gamle skole i Avedøre Landsby. De måtte ikke få en rytterskole som i Hvidovre, så de bekostede selv en.

Første stop var ved den lokale brandstation: Gadekæret og det lille sprøjtehus som nu bruges til opbevaring af materiel til gartnerne. Et kig over til Højgården. Her var nogle flotte malede vægpaneler som ved nedrivningen blev skænket til Nationalmuseet. Vi har set udstillingen, de var flotte, er vist nok nu på lager. Videre forbi Købmand Bærentzen, hvor tørstige og nødlidende borgere til næsten hver en tid på døgnet kunne søge hjælp. Op til hjørnet og den virkelig gamle Køgevej som fra Valby gik vestpå og gennem Avedøre. Den blev nærmest betegnet som en pub-crawl. Den russiske tsar Peter den Store kørte ikke kun op i Rundetårn. Han var åbenbart også ude at se på landskabet. Han efterlod i hvert fald mange ubetalte regninger på sin vej, måske også på Avedøre Kro.

Turen gik videre ud mod Volden, vi kunne ikke følge den nøjagtigt, nogen har i mellemtiden anlagt en motorvej og en togbane. En af deltagerne kunne fortælle at den lille høj ved de store popler – der hvor vejen i gamle dage gik til højre – tidligere blev brugt til at have træk-anordning når de skulle få svævefly i vejret. Vi kom over motorvej og togbane, fandt den gamle kirkesti igen, ikke helt op til Park Alle, men over Volden, ned til vandet til den lille træbro over voldgraven. Vi kunne se tunnelen på den vestlige vold, men den er lukket lige nu, og første etape sluttede med drikkelse og småkager på parkeringspladsen.

Så mødtes vi igen næste mandag ved Brøndby Mølle. Her havde mølleren i Voldbissernes tid fundet på at lave et bageri for at få en bedre indtjening, det var helt tilbage i 1880´erne, dengang da Vestvolden blev anlagt. Vi gjorde holdt på græsset på østsiden af Brøndby Rådhus, tegnet af Svenn Eske Kristensen som er manden bag mange bygninger i både Hvidovre og Brøndby. Bygningen er ikke prangende, det

Glostrup Kirke - Foto: Jørgen Snedled

Side 268

blev da også påpeget inden starten at den skulle være "Ingen pragtkåbe, men en jævn, smuk frakke".

Vi stoppede ved Gildhøj nord for rådhuset, en gravhøj, god som kælkebakke, lidt større end Langhøj. Det fortælles, at nytårsnat løfter højen sig op på nogle ben, og elverpiger og nisser kommer ud og danser. Det nøjagtige tidspunkt kunne dog ikke oplyses. Og så er det ikke engang løgn.

Bebyggelsen Tranemosegård. Skabt af arkitekt Thorvald Dreyer. Og hvem er så det? Han har et barnebarn der hedder Adrian Hughes. Han har lavet en podcast på DR om den driftige mands liv og levned på godt og ondt. Gå ind på Google, skriv "Mors afskedsbrev", så er I godt på vej til 3 timers belærende underholdning.

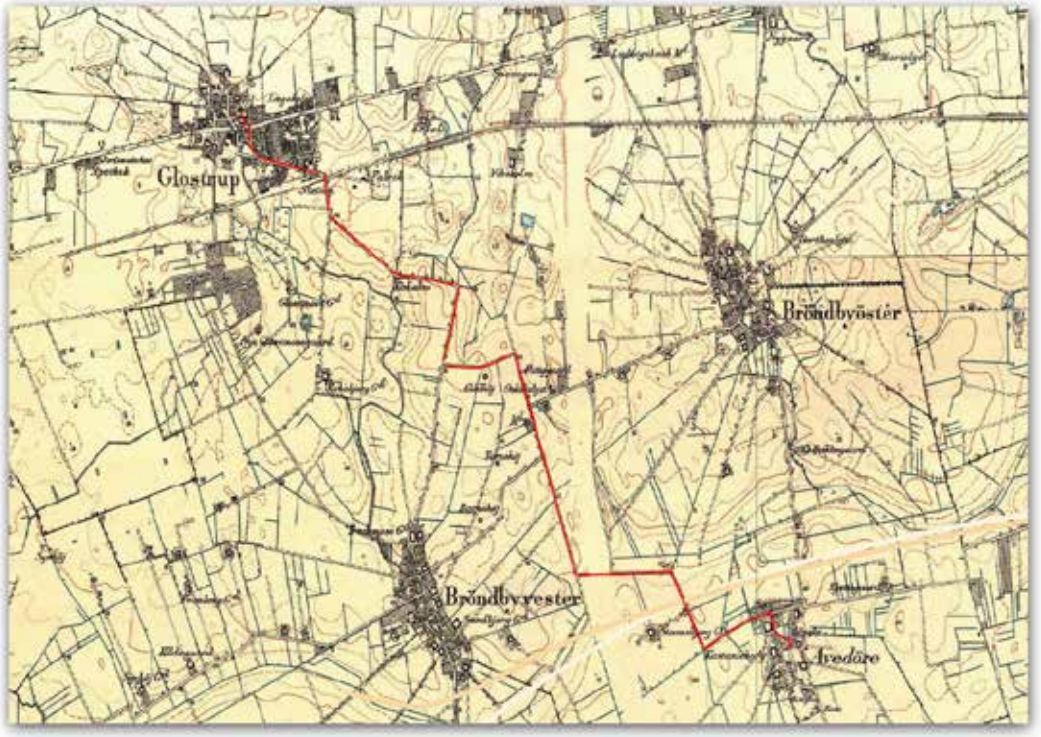

Kirkestien til Glostrup Kirke

Vi nærmer os nu Glostrup, det blev bemærket at grænsen tydeligt ses i asfalten. En lille bro går over en lille å, åen går fra Glostrup gennem Brøndby og videre derudaf. Efter sigende tidligere brugt som affaldskanal, lugtfri i Glostrup men bestemt ikke i Brøndby, hvem mon har givet den navnet Rosenåen!

Ad småveje, under banen, over Roskildevej og så ligger kirken der. Avedøre-borgerne må have følt at de var kommet til en storby. Her var jernbane, bryggeri, lægebolig, fabrikker, forretninger – der ganske vist ikke var åbne om søndagen. Den gamle Præstegård med landbrug, efter en brand blev der bygget en almindelig villa til præsten hvor der nu er lokalhistorisk arkiv. Det var lang vej, men de skulle derhen. Når de skulle døbes, konfirmeres, giftes. Døbefonden står der endnu.

Det var en fin tur, der var også drikkelse her. Nogle havde været kreative og havde en bil stående, andre måtte gå tilbage. Man siger at frem og tilbage er lige langt, men det er da dobbelt så langt.

Om min barndom på Vojensvej

Søren Ewald

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

- og mine forældres kolonialhandel

I 1939, da jeg var 2 år gammel, flyttede familien Ewald fra Frederiksberg til Vojensvej 59 i Hvidovre.
Min far var uddannet tømrer og havde under krigen svært med at holde fast arbejde.

Over for vores lille hus lå en bungalow i nr..40. Her havde Jørgen Kristensen etableret en kolonialhandel. Mine forældre så i 1946 en mulighed for at købe og drive den lille butik og derved brødføde vores lille familie, der nu bestod af Far Viggo, Mor Harriet og tre sønner, Søren, Jens og Lars.

Søren Ewald. 2021. Foto: Hanne Ewald, Søren Ewalds svigerdatter.

Viggo og Harriet Ewald foran butikken Vojensvej 40, 1946. Bemærk indgangen i husets afskårne hjørne. Bemærk også de to cigaretautomater ved indgangen. Privatfoto. Fotograf ukendt.

Jeg havde i nr. 59 fået astma pga. skimmelsvamp, og det var medvirkende til flytningen.

Ewalds Kolonial

Bungalowen blev købt, og forretningen navngivet "Ewalds Kolonial".

Min mor og far passede butikken i fællesskab. Det var en kolonialhandel med alt, hvad dertil hørte. Repræsentanter fra grossister kom og modtog bestilling på de varer, der skulle sælges i butikken. En gartner kom med grøntsager i store kasser. Grøntsagerne blev så solgt i brune poser. Hver torsdag kom en hestevogn fra brødfabrikken "Røde Vejrmølle" med verdens bedste rugbrød. Vi solgte ikke smør og mælk, det gjorde ismejeriet, Vojensvej 2.

Side 270

Min far lavede et hul i hækken ud mod Vojensvej og byggede et lille ishus. Det var vældigt populært hos ungerne i gaden. For yderligere at øge indtægten blev der ved juletid solgt juletræer på pladsen foran butikken.

I kvarteret var der flere købmandsforretninger. Oppe ved Damhus Boulevard var der 2 andre købmænd. Der var kamp om kunderne. Vores kunder var hovedsageligt dem, der boede allernærmest butikken.

Jeg husker mange sjove oplevelser fra butikken.

Min lillebror skulle hver morgen hente franskbrød oppe hos bager Andersen ved Hvidovre Station. En morgen var lillebror meget sulten, og han udhulede et af brødene. Det blev lagt ind i glasmontren og solgt til fru Kristensen, der boede på den anden side af gaden. Hun blev skruptosset!

Gunnar Pedersen fra badmintonklubben kom ofte på besøg. Så gik han og min far ned i kælderen. De sagde, at de skulle ned at pille løg, men de skulle ned at drikke bajere.

En anden kunde, der var tolder, kom en eftermiddag meget "besoffen", og pludselig stod han med ryggen til mine forældre og tissede i kartoffelkassen!

Vojensvej 40. 2020. Fotograf: Søren Ewald.

Kundernes indkøb blev noteret i en sort bog. Så havde de kredit til den 1. i måneden. Min far var meget flink og havde derfor svært ved at kradse pengene ind, og folk havde heller ikke mange penge.

I 1950 gik det dårligt for alle de små butikker, og mine forældre måtte desværre dreje nøglen om, og så var det eventyr slut.

Konkurrenten var især købmand Jensen på hjørnet af Vojensvej og Hvidovrevej. Han var blevet en storkøbmand.

Min far måtte atter have fat i hammeren og arbejde som tømrer. Min mor gav sig til at sy slips og strikke vanter. Nogle år senere fik de en vin- og tobaksforretning på Valby Langgade 26.

Vojensvej 59. 2020. Fotograf: Søren Ewald.

Vojensvej 59

Beboelsen i bungalowen var ikke stor. Ud over butikken var der i stueetagen en stor fællesstue og et stort soveværelse, hvor vi – far, mor og 3 børn – sov. Der var et køkken og et toilet med "træk og slip" samt en håndvask.

I kælderen var der et lagerlokale til butikken samt et lokale til den koks, som vi fyrede med, og som vi drenge slæbte op fra kælderen. Der var også et vaskerum med gruekedel. I kælderen blev vi vasket i en stor zinkbalje. Små forhold, men sådan var vilkårene dengang.

I 1947 byggede min far en 1. sal på huset. Det gav dejlig plads til os alle sammen.

I 1966 blev Vojensvej 59 solgt. De nye ejere forskønnede den gulkalkede facade med udvendig altan mod haven på 1. sal. Hele huset blev forsynet med hvide sandsten, og taget fik nye sorte tegl. Huset har efter min mening i en længere periode fremstået som Vojensvejs flotteste hus.

Badminton

Min far lærte mig som 1½ årig at spille badminton. Det blev en livslang interesse og passion[1]. Min far var aktiv i arbejdet med at starte badminton op i Hvidovre. HG (Holmegaardens Gymnastikforening) fik en badmintonafdeling, hvor mine forældre spillede. Der skulle ske noget efter krigen. Mange ønskede at dyrke idræt. HG havde udover badminton også gymnastik, atletik, håndbold og fodbold.

Det er faktisk meget bemærkelsesværdigt, at rigtig mange af kunderne og vores naboer var meget aktive badmintonspillere. Efterhånden som flere og flere begyndte at spille badminton i Holmegårdsskolens første gymnastiksal, ville badminton være en selvstændig forening. Holmegaardens Badmintonklub blev stiftet i 1947 og i 1950 omdøbt til Hvidovre Badminton Club (HBC). Da skolen var blevet udvidet i 1951, fik klubben også gymnastiksal nr. 2 til rådighed. Min far var formand for klubben fra 1952 til 1957.

Skolegang

Jeg gik på Holmegaardsskolen indtil 8. klasse. Tyskerne havde under krigen okkuperet skolen. Soldaterne sov i gymnastiksalen, og det sjove er, at Hvidovres frihedskæmpere lå oppe på skolens loft og havde skydeøvelser. Vi børn – og heller ikke tyskerne - bemærkede, hvad der foregik i det skjulte.

1 Efter at have overvundet min astma og en voldsom lungebetændelse blev jeg klubmesser i 8 år. Jeg var leder af ungdomsafdelingen i HBC og af Dansk Badmintons ungdomsudvalg. Alt det har jeg fortalt nærmere om i et foredrag i HLS den 21.10.2021.

Svend Aage Olsen og Axel Møllehave var pragtfulde lærere, men det hører også med til fortællingen om min skolegang, at jeg havde sløjdlærer Larsen. Han var en modbydelig karl for at sige det lige ud!

Lærerkorpset på Holmegaardsskolen, 1946. - Fotograf ubekendt - Forstadsmuseet

Øverst til venstre:
Skoleinspektør Sv. Aage Olsen, Folmer Madsen, A. Møllehave, Svend Hageltorn, Roger Christensen, fru Kæmpe, E. Larsen,
2. mellemrække
til venstre i fotoet: Frede Møller, Jens Sindberg Jacobsen,
Nederste række:
Vera Thomsen, Frk. Emborg, fru Steinar, Frk. Nielsen, Fru Langager, Navn huskes ikke, Erik Gad.

Han kunne trække eleverne op i håret, inden han stak dem en på skrinet for så at slutte af med at gnide et stykke sandpapir ned over elevens kind. Deraf navnet "Sandpapirlæreren".

Jeg husker en særlig oplevelse med ham, og den synes jeg skal frem. En dag greb han fat i mig og hviskede mig i øret: " Ved du hvad min dreng. I morgen har du kaffemærker med til mig." Hvis jeg havde været en svag sjæl, så havde jeg rapset nogle kaffemærker hjemme i min mors skuffe i forretningen. Jeg stod imod truslen, og han turde ikke følge truslen op.

Afslutning

Når først man kommer i gang, så husker man mange spændende oplevelser fra sin barndom. Der kunne givetvis være meget mere at fortælle, men her slutter jeg min fortælling om min barndom i Hvidovre, hvor jeg har boet næsten hele mit liv.

Aage V. Jensen og Hvidovre (del 1)

Af Jens Frederik Jørgensen

Et par af mine venner spurgte mig for nylig, om jeg kendte den bog, som Rud Kofoed i 2013 havde skrevet om tømrermester Aage V. Jensen. Jeg måtte melde pas. Navnet Aage V. Jensen forbandt jeg dog med Rebæk Søpark- bebyggelsen. Når jeg som ung kom fra Jylland med toget og passerede højhuset i Rebæk Søpark, så vidste jeg, at toget snart ville ankomme til København H.

Mine venner kendte bebyggelsen af andre grunde. Det var her, de som unge havde haft deres første fælles bolig i en af de små lejligheder. Mange par er startet samme sted og så flyttet videre derfra.

Jeg fik fat i bogen og fandt hurtigt ud af, at Aage V. Jensen havde bygget andet i Hvidovre end Rebæk Søpark.

Aage V. Jensen

Aage Villiam Jensen var født i 1911 i Vokslev ved Nibe som søn af en husmand. Som tømrerlærling gik han på Teknisk Skole i Aalborg og tog tillige aftenundervisning i sprog og konstruktionsopgaver. Som ung drog han på valsen to gange. Han blev i 1937 tømrermester, en titel han brugte selv,

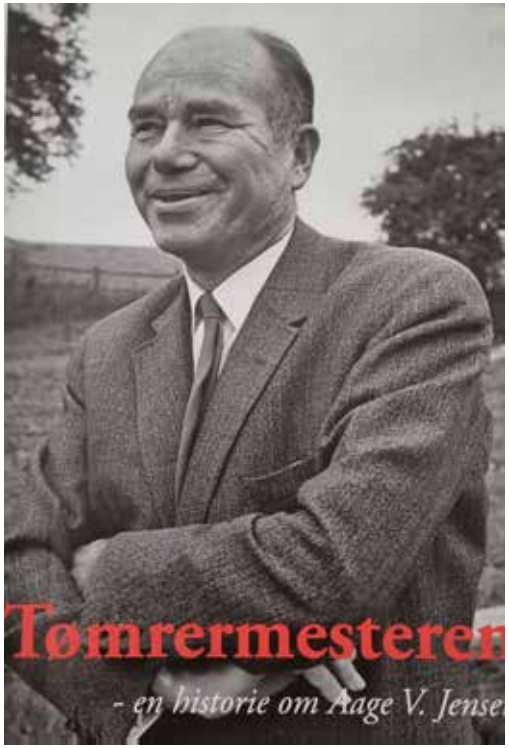

Aage V. Jensen

da han blev Danmarks førende private byggherre i 1960erne.

I offentligheden blev han mest kendt for sine stilskabende Hvide-Hus-hoteller og Sheratonhotellet i København.

Han levede et beskedent liv og foretrak størst mulig anonymitet. Han skabte en milliardformue, hvoraf knap 1/3-del blev testamenteret til "Aage V. Jensen Charity Foundation" og "Aage V. Jensens Naturfond". Fondene yder støtte over hele verden til naturens bevarelse og de vilde dyrs beskyttelse.

"Aage V. Jensens Naturfond" ejer ca. 31 naturejendomme spredt rundt om i Danmark med et samlet areal på 19.300 ha[1]. Fonden yder derudover støtte til forskning og formidling vedrørende den danske natur.

Aage V. Jensen gav anonymt gaver til forskellige kulturelle formål.

Aage V. Jensen bygger sine første huse i Hvidovre

I bogen fortælles det, at han i 1936 følte sig rustet til at realisere sin drøm om at blive selvstændig tømrermester. For sit første arbejde fik han ingen penge for det udførte tømrerarbejde, da entreprenøren havde drukket pengene op.

Aftenskoleundervisningen i konstruktøropgaver gjorde ham i stand til at tegne de første huse, han byggede i Hvidovre.

1 Et areal, der er dobbelt så stort som Amager.

Det første hus blev bygget på Torstensvej[2] og det elektroniske byggesagsarkiv giver svaret. Huset, hvor Aage V. Jensen selv boede til 1943, lå på Torstensvej 58.

Torstensvej 58, i baggrunden til venstre Vestkærs alle 42, som også er bygget af Aage V. Jensen
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen, 25.9 2021.

Da Aage V. Jensen den 2.12.1938 søgte byggetilladelse til huset, boede han Todesgade 2 på Nørrebro. Han tegnede selv huset, som han beskedent kaldte en bungalow. Det var en rødstensvilla med fuld kælder og 1. sal. I kælderen fik han mulighed for at få sit eget værksted.

Torstensvej 58, set fra havesiden.
Fotograf: Kasper Lethan, 30.9.2019.

I stueetagen var der hall, opholdsstue med spisekrog, kammer, toilet med WC og køkken. På 1. sal var der soveværelse, kammer og bad med WC. Der blev installeret centralvarme i huset. Huset fik også en garage. Efter tidens standard for huse, må det betegnes som stort og moderne indrettet. Huset stod færdig i august 1939.

Huset eksisterer stadig med få om- og tilbygninger bl.a. carport og et større terrasseanlæg i haven.

2 I folketællingen fra 5.11.1940 er det anført, at Aage V. Jensen og Henry Jensen var bortrejst til Tyskland. I huset boede Aage V. Jensens 1. hustru Lily Forring, der stod for bogholderi og det administrative.

Vestkærs Alle 42

Vestkærs Alle 42.
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen, 27.9.2021

På naboejendommen Vestkærs alle 42 søgte Aage V. Jensen ligeledes den 2.12. 1938 om at måtte bygge en bungalow med fuld kælder og en stueetage med opholdsstue, spisestue, soveværelse, køkken, bad og WC.

Huset fik centralvarme og stod færdig i juni 1939.

Huset står i dag stort set uændret i sit ydre, bortset fra et ekstra vindue ud mod Vestkærs Alle.

Aage V. Jensen bygger videre i Hvidovre

Tiden var præget af stor arbejdsløshed, så Aage V. Jensen var ikke i tvivl om, at han skulle bygge billigt nok til, at almindelige mennesker kunne komme i nærheden af det.

I bogen fortælles: "*For sin opsparing suppleret med byggelån investerede han i den første grund i Hvidovre og byggede sit første hus. Det solgte han og investerede i endnu et parcelhus. Da han slap lige så heldigt fra det, gik han i gang med endnu tre samtidig. Husene står der endnu og vidner om, at kvaliteten også var i orden*".

Aage V. Jensen citeres i bogen for: "*Jeg byggede nogle rækkehuse i Hvidovre, som jeg solgte for 17.000 kroner, og så rullede det. Det ene hus tog det andet, men alligevel kom det alt sammen meget gradvist*".

"*Mens Aage V. Jensen stadig byggede i Hvidovre, var han og familien flyttet til Frederiksberg lige over for KB-hallen. Utryghed som følge af begivenheder i kvarteret under krigen betød, at familien midlertidigt flyttede op i et sommerhus i Humlebæk. Byggerierne i Hvidovre fortsatte. Derfor måtte Aage V. Jensen hver dag cykle fra Humlebæk til Hvidovre på dæk fyldt op med propper i stedet for luftslanger. Det var mildt sagt ikke den store komfort, der prægede den daglige dobbelttur, men som stovt jyde satte han en ære i at få fuldført sine byggerier til tiden, selv under så ekstreme forhold.*"

Det er via en søgning i byggesagsarkivet lykkedes at finde frem til de øvrige huse, som Aage V. Jensen byggede i Hvidovre. Der er tale om bungalows på Vestkærs Alle 6 i 1938, på Eriksminde Alle 15 i 1939-41 og på Elme Alle 1A i 1940-41. Alle tre huse tegnede han selv, og de tre huse står her endnu. Så kvaliteten har været i orden.

De ovenfor omtalte rækkehuse ligger på Markleddet. De 8 rækkehuse – nr. 19 A-B, 21A-B, 23A-B og 25A-B - er tegnet af arkitekt Carl Radil og opført i 1947-49.

Familiemedlemmer flytter til Hvidovre

I bogen berettes det, at "Aage V. Jensen allerede fra starten var opsat på at få familien

Side 276

med sig til Hvidovre, hvor han først slog sig ned. Han ville have sine søskende hen, hvor mulighederne var større, så de kunne få et bedre job end hjemme i Nordjylland. Det lykkedes stort set.

Søster Ella fulgte efter som den første. Næsten samtidig flyttede broderen, Henry med, og han, der også var tømrer, kom kort efter til at arbejde for Aage V. Jensen. Det fortsatte han med det meste af sit liv, først som ansvarlig leder for den tømmerhandel, som Aage V. Jensen åbnede i Hvidovre og senere som tilsynsførende for byggerierne.

Den eneste, det aldrig lykkedes at få med til Hvidovre, var den yngste bror, Lille Kaj, der blev uddannet politibetjent og aldrig kom længere end til Viborg.

Ellas datter, Rita Vishart har været familiens historiker og holdt styr på familietrådene. Hende har jeg konsulteret. Hun fortæller, at Aage V. Jensen hjalp hendes mor til en stilling hos en jordemoder. Rita mener, at jordemoderklinikken lå på Gammel Køge Landevej.

Ritas forældre, Ella og Johannes Langberg boede til deres død i Hvidovre, først på Giesegårdsvej 12 og fra 1950 på Søliljevej 39. Faren var smed hos Københavns Sporveje, og i sin fritid lavede ham og en kollega i garagen altangitre til nogle af Aage V. Jensens byggerier. Rita selv boede i Hvidovre til 1960.

Rækkehuse på Markleddet
Fotograf: Jens Frederik Jørgensen, 27.9.2021

I bogen fortæller Rita: "*Da min mormor døde, fik Villiam (som han kaldtes i familien) overtalt min mor til, at deres far - min morfar – kunne bo hos os. Han fik mit værelse. Det gav han en skilling for. Det var noget af en omvæltning for Villiams far, Jens Chr. Jensen at komme fra Aalborg til Hvidovre, men det lykkedes den stilfærdige nordjyde at finde nogle kortvenner og tage sig lidt af snerydning, inden han udslidt døde 72 år gammel i 1957 – ti år efter sin kone Hansine.*"

I en senere artikel kommer historien om Rebæk Søpark-bebyggelsen.

Årsberetning

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab - generalforsamlingen I HLS d. 25. august 2021

Velkommen til en noget forsinket generalforsamling 2021. Men som I alle er klar over, var generalforsamlingen den 5. marts 2020 den sidste aktivitet i Selskabet i lang tid. Landet blev simpelt hen lukket ned kort efter vores generalforsamling i et forsøg på undgå, at alt for mange blev smittet med covid-19.

Selskabets udadvendte aktiviteter gik i nul. Alle de gode og ihærdige mennesker i arrangementsudvalget fik travlt med at finde nye datoer, aflyse, og endnu engang finde nye datoer og så videre. Et kæmpe arbejde, der gjorde, at selskabet, så snart vi atter måtte forsamles i lidt større grupper, meget hurtigt var klar med arrangementer. Herfra skal lyde en endog meget stor tak for dette arbejde. Også oplægsholderne skal have tak for deres fleksibilitet.

Interviewgruppens arbejde blev selvfølgelig også sat på hold. Det er nu engang bedst at sidde over for hinanden, når der skal interviewes. Men så snart det var muligt, trådte gruppen sammen, og det er endda lykkedes at skaffe lidt flere interviewere, så det vigtige arbejde kan fortsætte. Stort til lykke med det.

Kommunikationsudvalget, der har til opgave at sammensætte Selskabets blad nød godt af at strømmen af artikler ikke stilnede af. Her skal lyde en stor takt til forfatterne af artiklerne. Redaktøren af bladet sørgede for elektroniske møder, så bladet kunne redigeres. Også et prisværdigt initiativ.

Men det er jo ikke nok at stå med et flot blad. Det skal også distribueres. Alt dette blev orkestreret på fineste vis, uden at vi på noget tidspunkt var i konflikt med regler for forsamlingsstørrelser. Rigtig godt gået.

Bladet har jo fået nyt layout og størrelse. Enkelte har besværet sig lidt over, at størrelsen ikke passede ind i det arkiveringssystem, de havde opbygget hjemme i reolen. Men heldigvis er de positive tilkendegivelser langt i overtal.

Kalenderen, der blev omdelt sammen blad 2020-4 er nærmest en familiekrønike. En kalender mange har sagt, at de var rigtig glade for. Tak til bidragyderne.

Coronaen blev holdt i stramme tøjler takket være befolkningens meget aktive medvirken i kombination med de højere temperaturer. Dette gjorde, at vi sensommeren 2020 kunne genoptage vores arrangementer.

Den 18. og 23. august var selskabet på tur til Avedøre Landsby hvor landsby lavets oldermand Johnni Andersen fortalte om landsbyens historie. Det blev heldigvis også til nogle historier og anekdoter om nogle af landsbyens koryfæer.

Den. 2. september var Selskabet på besøg i Sankt Nikolaj Kirke. Ca. 50 var mødt i Johan Otte von Sprechelsens katolske kirke fra 1960. Vi fik virkelig meget at vide om den katolske kirkes ritualer og om indretningen af kirken.

Den 22. oktober kunne Selskabets medlemmer i Lille Friheden møde Heinz Hildebrandt. Fodboldspiller i henholdsvis Vejle og Hvidovre. En periode på landsholdet var det også blevet til. En 37-årig karriere som lærer på Strandmarksskolen/ Engstrandskolen var også på cv'et. Men det var hovedsageligt fodbolden, der til stor tilfredshed prægede foredraget.

Lavere temperaturer betyder større risiko for at blive smittet af vira. Endnu engang blev der strammet op omkring forsamlingers størrelse. Det betød igen, at Selskabets aktiviteter blev droslet ned.

Ingen arrangementer, ingen bestyrelsesmøder før vi nåede ind i maj 2021.

Generalforsamling kunne vi heller ikke afholde på det tidspunkt, der er angivet i vedtægterne.

Men det bliver heldigvis varmere som tiden går, og de mest udsatte grupper i samfundet blev vaccineret. Derfor kunne vi i maj måned genoptage vore arrangementer.

Den 19. maj besøgte Selskabet Kommunens Materielgård på Høvedstensvej. Her fik vi en gennemgang af det kørende materiel. Vi fik poser med frø (Hvidovreblandingen), som kunne sås i haverne og dermed skaffe bedre muligheder for en større biodiversitet. Med andre ord flere insekter, bier og sommerfugle.

Også renovationen blev gennemgået. Et emne som vil berøre mange af selskabets medlemmer, når der skal anlægges nye oplagringspladser til affaldsbeholderne.

Endelig den 8. juni med lidt mere end et halvt års forsinkelse havde Selskabet sat tidligere kommunalbestyrelsesmedlem for Danmarks Kommunistiske Parti Ivan Schjønning stævne. Et velbesøgt arrangement med ca. 70 deltagere.

Ivan Schønning fortalte levende om sin tid i kommunalbestyrelsen og før da, i Kommunistisk Ungdom.

Den 22. juni besøgte Selskabet Hvidborg. Her er mange børn og familier gennem tider blevet hjulpet på rette spor. Forstander Mikala Frølich fortalte om stedets historie og virke. Vi fik ligeledes en rundvisning i de mange bygninger, der hører til stedet.

Den 5. og 20. juli var der åbent hus på Rytterskolen. Der var ikke nogen egentlig dagsorden, men snakken gik fint. Alene det, at få lov at mødes betød meget for deltagerne.

Selvom vi kun har haft mulighed for at hverve nye medlemmer ved ganske få arrangementer, er det alligevel lykkedes at holde et stabilt medlemstal. Vi er stadig omkring 670 medlemmer. De fleste nye medlemmer har fundet vej til os via hjemmesiden.

Det opleves desværre alt for ofte, at bygninger (også bevaringsværdige) nedrives, for at gøre plads til nybyggeri. Selskabets bestyrelse er selvfølgelig ikke tilfreds med dette. Vi har haft et indlæg i Hvidovre Avis vedrørende Eriksminde.

Det er bestyrelsens ambition at blive høringsberettiget i alle nedrivningssager hvor bebyggelsen er vurderet til SAVE 3 eller mindre.

Bestyrelsen har også brugt kræfter på at opdatere Selskabets vedtægter. Ændringerne til vedtægterne er udarbejdet, fordi de nuværende vedtægter på en række områder ikke er i overensstemmelse med praksis og ikke informativt svarer til de nuværende behov.

Med disse ord håber bestyrelsen, at vi fremover kan drive Selskabet uden forstyrrelser fra covid-19 eller andre vira.

Vi glæder os til at møde jer ved vore arrangementer og modtager meget gerne ris og ros og forslag til nye tiltag.

På bestyrelsens vegne

Anders Aalund

Referat:

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab - Generalforsamling d. 25. august 2021 i Kometen

Dagsorden:

1. Valg af stemmetællere

2. Valg af dirigent

3. Bestyrelsens beretning

4. Museumschefen orienterede

5. Fremlæggelse af revideret regnskab

6. Behandling af indkomne forslag herunder bestyrelsens forslag til vedtægter

7. Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år

8. Valg til bestyrelsen (i henhold til § 5 i bestyrelsens forslag til vedtægter)

9. Valg af to bestyrelsessuppleanter (begge vælges for 1 år)

10. Valg af revisor og revisor-suppleanter (begge vælges for 1 år)

11. Eventuelt

Ad 1.
Formanden Anders Aalund bød velkommen og forestod valg af Stemmetællere. 1 person pr. bord.

Ad 2.
Christian Thode blev foreslået og valgt uden modkandidat.

Ad 3.
Dirigenten konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt og rettidigt indkaldt. Der var 76 stemmeberettigede personer til stede. Dagsordenen blev godkendt af generalforsamlingen.

Formanden oplæste bestyrelsens beretning, der af generalforsamlingen blev taget til efterretning uden spørgsmål.

Ad 4.
Bitten Larsen orienterede om sidste nyt fra museet, herunder at den nuværende leder Poul Sverrild går på pension 1-10-2021

Beretningen blev taget til efterretning.

Ad 5.
Kassereren gennemgik regnskabet, der ikke medførte kommentarer.

Regnskabet blev godkendt.

Ad 6.
Da der ikke var indkomne forslag, gik dirigenten direkte til bestyrelsens forslag til vedtægtsændringer.

Anders Aalund motiverede behovet for vedtægtsændringer.

Vedtægtsforslagene blev af dirigenten forelagt et ad gangen til vedtagelse for en samlet vedtagelse

§ 1 Ingen indlæg, forslaget godkendtes af generalforsamlingen.

§ 2 Et indlæg om hvorfor dette? Svar fra Anders Aalund.

Forslaget godkendt af generalforsamlingen.

§ 3 Forslag, der ikke stod i indkaldelsen, blev afvist af dirigenten.

Ændringsforslag om Karens blev nedstemt af generalforsamlingen, der derefter vedtog forslaget.

§ 4 Efter nogen debat blev et ændringsforslag fra bestyrelsen om 45 dages varsel i stk. 2.vedtaget og § 4 blev derefter godkendt af generalforsamlingen.

§ 5- § 12 blev herefter godkendt, et ad gangen, af generalforsamlingen.

Dirigenten satte hele forslaget til afstemning ved håndsoprækning.

For stemte 73, imod stemte 1, 2 personer undlod at stemme.

Dirigenten konstaterede, at vedtægtsændringerne var vedtaget.

Ad 7.
Kassereren gennemgik forslaget der indeholdt uændrede kontingenter

Forslaget blev godkendt af generalforsamlingen.

Ad 8.
Anders Aalund, Knud Koefoed Sørensen, Gitte Jakobsen var på valg, og alle blev genvalgt. Til nyt medlem af bestyrelsen blev Poul Sørensen foreslået. Han blev valgt. Som suppleanter blev Finn Ivo Heller og Stig Sørensen foreslået. Begge blev genvalgt.

Som revisor blev Hubert Steffensen foreslået og valgt.

Som revisorsuppleant blev Inge Larsen foreslået og valgt.

Ad 11
Karen Johansen Takkede de frivillige bladomdelere og efterlyste nye hjælpere.

Knud Sørensen efterlyste nye medlemmer til interviewgruppen.

Dirigenten takkede herefter forsamlingen for god ro og orden og erklærede generalforsamlingen for slut.

Anders Aalund takkede dirigenten for god mødeledelse.

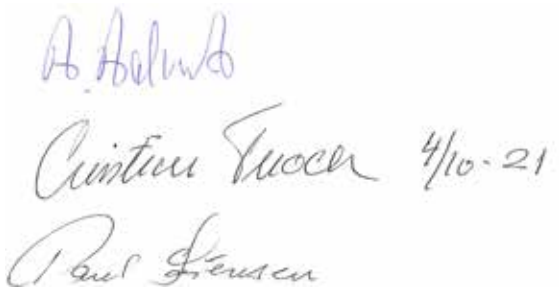

Fra Generalforsamlingen 25 august 2021
Foto: Jørgen Snedled

Vedtægter:

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab - Generalforsamling d. 25. august 2021

§ 1 Navn og hjemsted

Stk. 1. Selskabets navn er Hvidovre Lokalhistoriske Selskab forkortet HLS,

der er stiftet den 22. november 1978.

Stk. 2. HLS´ hjemsted er Hvidovre Kommune.

Stk. 3. HLS er medlem af Dansk Lokalhistorisk Forening.

Stk. 4. Foreninger, selskaber m.v., som arbejder med beslægtede emner inden for Hvidovre Kommunes område, kan associeres HLS.

§ 2 Formål

Stk. 1. HLS´ formål er at udbrede kendskab til og vække interesse for lokalhistorie i Hvidovre Kommune og give medlemmerne lyst til at deltage aktivt i opsporing og formidling af historiske minder i kommunen samt at støtte bevaringsinteresser.

Stk. 2. Selskabet er en privat forening, der i nær tilknytning til Forstadsmuseet bl.a. støtter de initiativer, der sættes i værk af museet ved at stille medlemmers arbejdskraft til rådighed gennem frivillighed og i mindre omfang give økonomisk støtte til projekter.

§ 3 Medlemskab

Stk. 1. Som medlemmer kan optages enkeltpersoner, der har lyst og vilje til at arbejde for HLS´ formål.

Stk. 2. Som medlemmer uden stemmeret kan optages foreninger, institutioner og virksomheder.

Stk. 3. Et medlemskab er først gyldigt, når medlemmet har betalt kontingent.

Stk. 4. Udmeldelse skal ske digitalt eller skriftligt med virkning fra udgangen af et regnskabsår.

Stk. 5. Medlemmerne betaler et af generalforsamlingen fastsat kontingent. Kontingentet opkræves forud for hvert regnskabsår. For medlemmer, der ikke er bosat i Hvidovre Kommune, kan der ud over kontingent opkræves omkostninger i forbindelse med fremsendelse af publikationer.

§ 4 Generalforsamlingen

Stk. 1. Generalforsamlingen er HLS´ højeste myndighed.

Stk. 2. Ordinær generalforsamling afholdes én gang årligt inden udgangen af marts måned og indkaldes digitalt eller skriftligt med mindst 14 dages varsel med dagsorden og foreliggende forslag.

Stk. 3. Stemmeberettigede på generalforsamlingen er alle medlemmer, der har betalt forfaldent kontingent. Der kan stemmes ved fuldmagt, hvis indhold skal godkendes af dirigenten. Hvert medlem kan udover sin egen stemme dog højst afgive stemmer repræsenterende to fuldmagter.

Stk. 4. Et stemmeberettiget medlem kan blive valgt til bestyrelsen ved fuldmagt, hvis vedkommende er forhindret i at være til stede på generalforsamlingen.

Stk. 5. Dagsordenen for den ordinære generalforsamling skal mindst indeholde følgende punkter:
Valg af stemmetællere
Valg af dirigent
Bestyrelsens beretning
Museumschefens orientering
Fremlæggelse af revideret regnskab
Behandling af indkomne forslag
Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år
Valg af medlemmer til bestyrelsen (i henhold til § 5)
Valg af to bestyrelsessuppleanter (begge vælges for 1 år)
Valg af revisor og revisorsuppleant (begge vælges for 1 år)
Eventuelt

Stk. 6. Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være bestyrelsen i hænde senest 45 dage før generalforsamlingen.

Side 282

Stk. 7. Generalforsamlingen ledes af en dirigent, der ikke er medlem af bestyrelsen.

Stk. 8. Generalforsamlingen træffer sine beslutninger med simpelt flertal (over halvdelen af de gyldigt afgivne stemmer) og ved håndsoprækning. Ved personvalg anvendes reglen om simpelt relativt flertal (højeste antal stemmer). Skriftlig afstemning anvendes dog, når det begæres af blot én mødedeltager.

§ 5 Valg til bestyrelsen

Stk. 1. Bestyrelsen består af 6 medlemmer, der vælges af generalforsamlingen for en 2-årig periode. Hvert år vælges 3 medlemmer.

§ 6 Ekstraordinær generalforsamling

Stk. 1. Ekstraordinær generalforsamling kan afholdes, når bestyrelsen finder det nødvendig.

Der skal afholdes ekstraordinær generalforsamling, når mindst 30 medlemmer fremsætter skriftligt begrundet anmodning om det over for formanden med oplysning om dagsorden. I sådanne tilfælde skal generalforsamlingen afholdes senest fire uger efter, at anmodningen er kommet formanden i hænde.

Stk.2. Indkaldelsesfristen for en ekstraordinær generalforsamling er 14 dage.

§ 7 HLS´ daglige ledelse

Stk. 1. HLS ledes i perioden mellem to generalforsamlinger af bestyrelsen, der foruden formanden, næstformanden og kassereren består af 3 medlemmer, to tilforordnede udpeget af kommunalbestyrelsen i dennes valgperiode samt en tilforordnet fra Forstadsmuseet.

Stk. 2. Ved stemmelighed i bestyrelsen, er formandens stemme afgørende.

Stk. 3. Bestyrelsen leder foreningen i overensstemmelse med HLS´ vedtægter og generalforsamlingens beslutninger.

Stk. 4. Senest 14 dage efter nyvalg til bestyrelsen afholdes konstituerende møde, hvor bestyrelsen af og blandt sine medlemmer vælger formand, næstformand og kasserer. Herudover vælges en sekretær.

Stk. 5. Forretningsudvalget består af formand, næstformand og kasserer.

Stk. 6. Bestyrelsen fastsætter i øvrigt selv sin forretningsorden. Den kan nedsætte underudvalg og arbejdsgrupper til varetagelse af afgrænsede opgaver.

Stk. 7. Formanden - og i hans fravær næstformanden - indkalder og leder bestyrelsens møder. Indkaldelse sker skriftligt med angivelse af dagsorden, når formanden skønner det nødvendigt, eller når mindst tre medlemmer af bestyrelsen fremsætter ønske om det overfor formanden. I sådanne tilfælde afholdes mødet senest 2 uger efter anmodningen er kommet til formandens kendskab.

§ 8 Økonomi, regnskab og revision

Stk. 1. Foreningens regnskabsår følger kalenderåret.

Stk. 2. Bestyrelsen er ansvarlig over for generalforsamlingen for budget samt regnskab. Det vedtagne budget kan kun fraviges, hvis der er enighed i bestyrelsen om det.

Stk. 3. HLS´ regnskab føres af kassereren.

Stk. 4. HLS´ medlemsregister føres af kassereren.

Stk. 5. Regnskabet revideres af den på generalforsamlingen valgte revisor.

§ 9 Tegningsregler og hæftelse

Stk. 1. Foreningen forpligtes ved sin underskrift af bestyrelsesformand og kasserer i forening.

Stk. 2. Bestyrelsen kan godkende, at formand og kasserer kan råde over dankort og netbank til HLS´ bankkonti hver for sig.

Stk. 3. Der påhviler ikke foreningens medlemmer nogen personlig hæftelse for de forpligtelser, der påhviler HLS.

§ 10 Vedtægtsændringer

Stk. 1. HLS´ vedtægter kan kun ændres ved at mindst 2/3 af de fremmødte stemmeberettigede medlemmer stemmer for på en ordinær eller ekstraordinær generalforsamling, hvor ændringsforslaget fremgår af dagsordenen.

Stk. 2. Vedtægtsændringerne træder i kraft med virkning fra den generalforsamling, hvorpå de er vedtaget.

§ 11 HLS´ opløsning

Stk. 1. Opløsning af HLS kan kun finde sted på en generalforsamling hvor mindst 2/3 af de fremmødte stemmer for. Hvis dette flertal ikke opnås, men der er simpelt flertal blandt de fremmødte, indkaldes til ekstraordinær generalforsamling inden fire uger, hvor opløsningen kan besluttes ved simpelt flertal blandt de fremmødte.

Stk. 2. HLS´ formue skal i tilfælde af opløsning tilfalde Forstadsmuseet.

§ 12 Datering

Således vedtaget på foreningens generalforsamling i 2021.

Hvidovre den 25. august 2021

Christian Thode- Dirigent

Anders Aalund - Formand

Knud K. Sørensen - Kasserer

Poul Sørensen - Referent

Vedtægterne er vedtaget på ekstraordinær generalforsamling i foråret 1998 og er revideret i 2003, 2012, 2018, 2019 og 2021.

Vedtægterne er vedtaget på ekstraordinær generalforsamling i foråret 1998 og er revideret i 2003, 2012, 2018, 2019 og 2021.

Landbetjenten på stenbroen

Af Jens Frederik Jørgensen

Det var et bevægende og gribende foredrag, som Rud Ellegaard holdt den 21. september 2021 ved et møde arrangeret i et samarbejde mellem Avedøre Bibliotek og Kulturhus samt Hvidovre Lokalhistoriske Selskab.

Der blev lyttet stille og koncentreret til de stærke livshistorier om socialt udsatte på Indre Vesterbro. De udsatte lever på enhver måde en ekstrem kaotisk hverdag med levevilkår, man ikke kan forestille sig. Vi fik indsigt i en verden, som vi ellers mest kender fra sensationsindslag i aviser og TV. Helt andre levevilkår for personer, der lever i kort afstand fra os i det trygge Hvidovre.

Efter soldatertiden søgte Rud i 1981 ind til politiet. Rud ville have med mennesker at gøre. Han ville gøre en forskel. At det blev sådan, var foredraget et enestående bevis på.

De første 20 år i politiet var helt anderledes, end han havde forestillet sig. Rud blev vidne til den magtesløshed og meningsløshed, der mødte ham på Vesterbro. Politiet skulle ikke hjælpe de udsatte - narkomaner, prostituerede og alkoholikere. Politiets opgave var at rydde op i alle de lovovertrædelser, der fandt sted i kvarteret. Kunne de udsatte ikke løbe fra politiet, fik de en bøde eller 2 dage i Vestre Fængsel.

I 2000 var Rud begyndt at gå alene på patrulje i kvarteret. Han var kommet på fornavn med mange af de skæbner, han mødte, og han havde hørt deres livshistorie. Mødet med Søren, der en dag sad og fixede i Victoriagade og fortalte Rud om sine oplevelser, der havde ført til narkomani, blev et vendepunkt for Rud.

Mønstret var meget ensartet for narkomanerne. De kom ofte fra splittede hjem. De var fanget i et hamsterhjul, hvor de skulle skaffe midler til 4 fix om dagen. Så kriminalitet og prostitution var nødvendigt for at skaffe penge til misbruget, ellers var selvmord eneste udvej.

Det var et almindeligt syn, at der lå narkomaner på pladsen foran Mariakirken, de var døde af en overdosis. Ukontrolleret stofindtagelse førte ofte til døden.

Det måtte der gøres noget ved. Det mest fantastiske for Rud var derfor, da der i 2012 på Halmtorvet 17 (H 17) blev indrettet fixerum for narkomaner. Det var en stor kamel, som politiet måtte sluge, men resultatet er imponerende. Ingen er døde af en overdosis på H17. Narkomanerne er overvåget af sygeplejersker, der kan gribe ind, hvis noget er ved at gå galt. Et andet resultat er, at det ikke længere flyder med brugte kanyler på legepladser og andre steder i kvarteret.

"Mændenes Hjem" har drevet socialt arbejde på Vesterbro i over 100 år. Her var politiet ikke velkomment. Det har ændret sig. Alle har krav på politiets service, "uanset om man er kriminel eller Hr. og Fru Hansen". De udsatte "rammer ikke selv døren til den offentlige service fra politi, sygehus og kommune. De skal hjælpes derhen.

Forsiden på "Landbetjenten på stenbroen". Udgivet 2014. Foto: Nanna Petersen og Kerstin-Linnea.

”Helvede findes. Jeg har været der, men i begyndelsen uden at vide det. Det gør jeg nu. Det er der jeg har arbejdet i 40 år.”

Din Betjent Indre Nørrebro
Rud Ellegaard

Slide fra foredraget. Foto: Nanna Petersen og Kerstin-Linnea.

Det kan politiet gøre, når de møder dem på gaden”. I dag er ”Mændenes hjem” et multihus, der driver herberg med mulighed for sygepleje, tandpleje og kontakt til socialrådgiver. Den offentlige service er blevet relevant og tilgængelig. Rud har lagt en stor del af sit hjerte på dette sted.

”Reden” på Gasværksvej 24, er et andet vigtigt holdepunkt for arbejdet på Vesterbro. Stedet er værested for kvindelige prostituerede. Cirka 30 kvinder bruger tilbuddet i dagligdagen. De er i enhver henseende udsatte kvinder med komplekse psykiske diagnoser, hjemløshed mv. De udsættes ofte for vold, men går ikke til politi, læge eller sygehus. De har brug for dette sted, hvor de trygt kan søge hjælp.

Undervejs i foredraget læste Rud op fra den bog, han sammen med Preben Lund har skrevet om sit virke på Vesterbro. Bogens titel er ”Landbetjenten på stenbroen”. Udtrykket ”landbetjenten” er et kælenavn, som udtryk for, at Rud er en hjælp og et holdepunkt i dagligdagen for de udsatte på Vesterbro. Han er ”deres betjent”.

I 2014 fik Rud ”Tine Bryld-prisen” der gives for en særlig indsats for socialt udsatte. Han fik en særpris for sit utrættelige arbejde gennem 30 år med udsatte skæbner på Vesterbro. Rud er stolt af prisen og af den anerkendelse, der ligger heri.

Rud har slet ikke lyst til at gå på pension. Han har af sin ledelse ”fået lov til” at udføre sit enestående arbejde. Han skriver dagbog og er begyndt at forberede den næste bog. Han har leget lidt med ordene og fundet bogens tema, som vi så på en overhead.

Det var et fantastisk foredrag, som Rud holdt, og det var smukt at høre et engageret menneske fortælle om sit arbejde på Vesterbro, og om hvordan han har gjort sig velkommen og uundværlig for udsatte på Vesterbro.

Et langt og anerkendende bifald til Rud afsluttede aftenen i Auditoriet i Avedørelejren.

Rud Ellegaard er vokset op i Avedøre. Hans familie flyttede fra Mågevej i "pipkvarteret" til Nordlundsvej 11 i 1967. Morfaren, William Dencker var skolebetjent på Avedøre skole.

Rud gik ½ år på Grøndalsvængets skole, hvor det var helt almindeligt, at børnene fik en på hovedet. Avedøre Skole blev derfor et vidunderligt sted at komme. Hanne Handberg blev Ruds klasselærer. Han fik Gorm (Nielsen) i fysik og kemi. Det i kombination med udsendelser i fjernsynet med Dr. Lieberkind gjorde, at Rud gerne ville være noget med biologi og naturvidenskab. Sådan blev det ikke - nok på grund af en rigid latinlærer.

Helge Bagge. Kilde: http://www.avedore-if.dk/

Fodbold spillede en stor rolle i Ruds ungdomsliv. Man spillede fodbold alle vegne, på vejen, og på grønne områder. En dag, hvor der blev spillet fodbold på plænerne bag Avedøre Skole, kom der en korpulent mand i overalls og træsko. Det var Helge Bagge, som fik Rud til at spille fodbold i Avedøre Idrætsforening, hvor han også blev træner for lilleputterne.

Ruds mor, Ingrid bor stadig på Nordlundsvej. Hun var i nogle år ansat i børnehaven på Høvedstensvej og derefter i næsten 30 år på Hvidovre Hovedbibliotek. Faren, Aage var bygningssnedker og døde i 1994.

I dag bor Rud med sin familie i Risbjergkvarteret.

Kvartalets billede

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Denne gang skal vi en tur til Hvidovregade for at finde motivet til Kvartalets billede. Eller det vil sige; vi kan ikke finde motivet længere, for bygningen er blevet revet ned. Derfor blev vi ekstra glade, da vi modtog dette maleri af den gamle smedje i Hvidovregade. Det er malet i 1944 af den lokale maler Otto Willumsen.

Smedjen i Hvidovregade

Smeden var helt uundværlig i landsbyerne i gamle landbrugssamfund. Smeden skoede hestene, lavede beslag til døre og vinduer, og hos ham blev plove og andre redskaber repareret. Som enhver, der har læst Emil fra Lønneberg, ved, trådte smeden også til, når dårlige tænder skulle hives ud.

Selvfølgelig var der også en smedje i Hvidovre, og den lå i den nordlige ende af landsbyen på det, der i dag svarer til Hvidovregade 23-25A og B. Stedet rummer mere end 100 års lokal smedehistorie. Hvidovregade 23, som er revet ned i nyere tid, blev opført omkring 1825 og blev i 1857 overtaget af grovsmed Jakob Larsen. I 1885 købte Christen Petersen smedjen, i 1911 overtog hans søn, Hans Petersen den og drev den indtil 1942, hvor Hans Hg. Petersen overtog den. Helge Laybourn var 4. fjerde generation og den sidste smed i Hvidovregade, og det er fra hans arvinger vi har modtaget maleriet.

På maleriet ses en bygning med gavlen mod Hvidovregade. Denne blev revet ned i 1947 i forbindelse med bygningen af den eksisterende værkstedsbygning i nr. 25B, der nu huser et tømrerfirma. Hvidovregade 25A i 1897 som bolig af ovenstående Christen Petersen, men byggesagsarkivet viser os, at det igennem tiden er skiftet lidt om der var kontor eller bolig i nr. 23 eller 25A.

Maleren Otto Willumsen

Maleren Otto Willumsen boede i en periode i Hvidovregade 59, inden han fik bygget en bungalow på Kærmark 18. Vi kender ikke ret meget til Otto Willumsen. Han var gift med Oline Willumsen, som havde kiosken "Iskagehuset", og han var aktiv i HIF både som fodboldspiller og i bestyrelsen, hvor han i 1932 var formand i en kort periode.

Otto Willumsen var egentligt kurvemager af profession, men malede altså i sin fritid, og vi har kendskab til yderligere fire malerier fra hans hånd udover maleriet af smedjen.

Hvis du kender flere af hans malerier eller har viden om ham, hører vi gerne fra dig på gmy@hvidovre.dk

I museets arkiv findes et gammelt fotografi af samme plads, som Otto Willumsen malede i 1944.
I 1896 blev smedemester og familie og medarbejdere fotograferet.
Det er Christian Petersen selv, som står ved ambolten og udstråler faglig stolthed.

Smedjen i Hvidovregade malet af Otto Willumsen.

Side 289

Hvidovres første boghandel

Af Karen Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvidovres første boghandel åbnede i 1939 på hjørnet af Hvidovrevej og Landlystvej. Bygningen er for længst revet ned, og nu er hjørnet et ejendomskompleks med ejerlejligheder.

Ib Andersen - Foto: Karen Johansen

Forretningslokalet var ca. 30 m2 og baglokalet ca. 10 m2. En kakkelovn stod for opvarmningen. WC lå i baggården uden indlagt vand. I baglokalet stod en spand med vand til håndvask. Disse forhold forblev uændrede, til butikken lukkede i 1972.

På butiksruden var sandblæst eller malet: BOG- OG PAPIRHANDEL. Hver dag blev der hængt en reklamekasse ud foran forretningen med teksten AGFA.

Således fortæller Ib Andersen i "Kometen" den 8. september til et veloplagt publikum af HLS's medlemmer, hans familie og gamle skolekammerater fra Kettevejsskolen. Ib

Facade - Privatfoto

er ældste barn af boghandlerparret Clara og Leif Andersen og blev født i 1941.

Clara og Leifs ægteskab var et rigtigt kultursammenstød. Leif voksede op på Frederiksberg i et borgerligt hjem med tjenestefolk. Faderen var undervisningsinspektør ved de tekniske skoler og var Ridder af Dannebrog mm. Efter endt realeksamen kom Leif i boghandlerlære. Som udlært boghandler mødte han bl.a. Viktor Borge, som han talte meget med.

Clara var vokset op i et boelmandssted, dvs. sige et landbrug større end et husmandssted, men mindre end en bondegård. Clara

Side 290

Årets gang - Privatfoto

blev uddannet barneplejerske. Men hun og hendes søster skiftedes til at arbejde som karl uden løn i et halvt år ad gangen på forældrenes gård, for at de kunne bevare den. Clara blev sygeplejer for Leifs mor fra 1935, til moderen døde i 1937. Her fandt de to unge sammen. Da de ikke fandt det muligt at etablere et familieliv på en ekspedients indkomst, besluttede de i 1939 at åbne en boghandel. Hvorfor valget lige faldt på Hvidovre, ved Ib ikke. Etableringen lykkedes, og i påsken den 22. marts 1940 blev de gift på Mors, hvor brylluppet blev holdt hos Claras forældre. Valget af påsken som bryllupsdag blev truffet, da de så kun behøvede at lukke forretningen én dag.

Forretningen var en rigtig boghandel med et alsidigt varesortiment – f.eks. bøger, aviser, ugeblade, skrivematerialer, fotoapparater, film, fremkaldelse af film, bogbind, hyldepapir, toiletpapir 00, kort, brevpapir og frimærker. Ugebladene kom mandag aften, og tirsdag morgen kørte Leif A. selv rundt med ugeblade til abonnenter, inden forretningen åbnede. Månedsregningerne kørte børnene ud med, så de kunne tjene lidt lommepenge.

I 1940'erne var der intet posthus i Hvidovre, hvorfor boghandlen også fungerede som postindleveringssted (som i Brugsen i dag). Posten blev opbevaret i en postkasse, som blev taget med hjem om aftenen, da den ikke måtte stå i forretningen. Frimærker blev hentet i et posthus på hjørnet af Valby Langgade og Vigerslevvej. Efter Hvidovre fik eget posthus fortsatte Leif A. med at hente frimærker samme sted.

Årets gang i boghandlen var travl og fulgte et bestemt skema:

Januar:
I løbet af året havde boghandlen modtaget mange bøger i kommission fra diverse bogforlag. I januar skulle regnskabet gøres op; mange store lister fra forlagene skulle udfyldes, og mange bøger skulle sendes retur til bogforlagene.

Februar:
Salg af fastelavnsudstyr. Udarbejdelse af tilbud til biblioteket.

Marts/april:
Salg af påskevarer. Med nyt finansår blev leverancerne til biblioteket gennemført.

Maj:
Salg og udbringning af telegrammer til konfirmationer. Slagter Stie fik sendt tykke telegrammapper ilagt en 10-kroneseddel til de kunder, der havde købt konfirmationsmiddagen hos ham. Telegrammerne blev bragt ud af børnene, der også her tjente lidt lommepenge. Efterårets læsekreds blev forberedt. Udarbejdelse af tilbud til Holmegårdsskolen og senere også Risbjergskolen.

Årets gang - Privatfoto

August:
En travl måned. Skolebørnene købte bogbind, penne og blyanter. Materialer blev leveret til skolerne. Leif A. kørte selv ud med materialerne – altid på sin cykel. Læsekredsen startede.

Nov/Dec:
Årets travleste måneder med salg af alt til julen. I 1946 var der råd til hjælp i forretningen. Men i 1947 og derefter hjalp Clara i forretningen, og Ib blev hjemme og passede de 3 små søskende. Han fik en krone pr. dag, hvis de ikke klagede over ham. Men at de blev skiftet i koldt vand, måtte de finde sig i, da der ikke var indlagt varmt vand, og Ib ikke måtte tænde for gassen. Til nytår var det Ib, der hjalp i forretningen, da Clara syntes, at det var helt unødvendigt at købe og sælge "nytårshalløj".

Året rundt lavede Leif Andersen udstillinger i forretningsvinduet i forbindelse med leverandørernes kampagner eller med "månedens tema". Det kunne f.eks. i december være med kravlenisser og julekalendere, bl.a. en stor samlekalender, som Ib fik lov til at samle.

Under krigen benyttede modstandsbevægelsen boghandlen som "posthus" og lånte telefonen. Da tyskerne fattede interesse for trafikken i forretningen, måtte Leif A. bede dem holde lav profil.

I 1944 blev Ibs lillebror, Bo, født. Ved Bos dåb var den ene af de to faddere fru Agnes Andreasen, hvis familie var nært bekendtskab til boghandlerparret. Agnes Andreasen blev skudt i 1945 af tyskerne. Hun hviler nu på Hvidovre Kirkegård under en mindesten, som modstandsbevægelsen har rejst over hende.

I 1945 blev der foretaget sabotage på et stort snedkeri på Landlystvej. Da boghandlerparret stod på god fod med modstandsbevægelsen, blev parret advaret. Der blev ringet på døren og sagt "åbn vinduerne og dæk børnene til, så der ikke sker dem noget".

I 1946 købte familien en kolonihave på Grustoften. 1946 var også året, hvor familien samlet rejste på ferie for første og eneste gang, da året økonomisk var et af de bedste.

I 1947 kom den store 18 uger lange typografstrejke, som bevirkede, at der ingen aviser, ugeblade eller papirartikler var at sælge.

Dette bevirkede et stort økonomisk tab.

I 1948 var familien til juletræsfest i Holmegårdens badmintonklub. Julemanden drak juleøl af et stort krus, og af alle børnene, der var til stede, forærede han Ib kruset, som Ib har med i dag. Juletræsfesten var en "superspreder" begivenhed. Alle 4 børn i familien var syge de næste 3 måneder med kighoste, mæslinger, lungebetændelse og mellemørebetændelse. Det endte desværre med, at Alice døde, hvilket gav familien et psykisk knæk.

Familien flyttede flere gange, efterhånden som børneflokken blev forøget, altid i nærheden af boghandlen. Den sidste bolig, inden børnene flyttede hjemmefra, var en rødstensvilla på I G Smiths Alle 8. Senere flyttede forældrene til en lejlighed i Frihéden.

Som ung havde Leif Andersen spillet badminton og været fodboldtræner. I Hvidovre fortsatte han badmintonspillet i Holmegårdens Badmintonklub. Interessen for fodbold beholdt han hele livet, men indsatsen blev ændret til fodbolddommer og kasserer i HIF. Som fodbolddommer nåede han at dømme 1000 kampe. KBU sendte hver uge et kort med tid og sted for de kampe, han skulle dømme. Der var et mindre vederlag for hver kamp, hvilket var et supplement til husholdningen. Ved jubilæumskampen kom børnene løbende ind på banen med blomster. Udover kassererjobbet i HIF var han også kasserer i grundejerforeningen og bestyrelsesmedlem i Sønderjysk Forening.

Der var åbnet to andre boghandler i Hvidovre - på Hvidovre Torv og i Bredalsparken. Leif Andersens boghandel havde ikke fulgt med udviklingen – konceptet var blevet forældet – og boghandlen lukkede i 1972.

Hvidovres første boghandler, Leif Andersen, døde i 1996 på plejehjemmet Strandmarkshave. Clara blev med alderen blind og levede de sidste par år også på Strandmarkshave, hvor hun døde i 2004.

Ib Andersen, som jo var ældste søn, hjalp som barn til i boghandlen og i hjemmet, men han havde også tid til at være dreng. Han var glad for Kettevejsskolen. Hans skolekammerater var ikke i tvivl om, at han var klassens klogeste elev. Han var ivrig FDF'er og fik her en virkelig god lederuddannelse, som han havde stor glæde af senere i livet. Han var også leder i skolepatruljen. De elever, der var i skolepatruljen, blev en gang om året inviteret til en fest, hvortil politiet kørte dem i "salatfadet". I 1963 flyttede Ib fra Hvidovre, men har stadig kontakt med sine klassekammerater.

Ivrig FDF'er - Privatfoto

Mødet ved stoppestedet....

Af Karen Johansen og Jens Frederik Jørgensen

.... blev starten til Kirkebrohuse Børnehave[1]

En morgen i 1943 klokken halv otte stod Irene Vinter Knudsen[2] (IVK) ved stoppestedet ved Damhussøen i Vanløse og ventede på linje 21. Busserne kørte på generatorgas, og busdriften var uregelmæssig.

IVK var uddannet børnehavelærerinde på kursus for småbørnspædagoger hos Sofie Rifbjerg på Borup Højskole. Hun skulle på arbejde i børneasylet i Hvidovre – Hvidovregade 5. Hun skulle være der kl. 9.

Kirkebrohuse, Hvidovrevej 130 A-G. Børnehaven havde til huse i gavlen længst væk fra Hvidovrevej. - Foto: Jens Frederik Jørgensen, 11.7.2021

Ved busstoppestedet stod der en herre og ventede. IVK faldt i snak med ham. Han skulle også til Hvidovre til et byggemøde. Han ville bygge dels lejligheder og dels gerne bygge noget, man på det tidspunkt ikke havde i landkommunen Hvidovre. Det var bl.a. børnehave, vuggestue, fritidshjem, fødeklinik og praksis til læge og tandlæge.

Han havde endnu ikke fået kontakt til nogen, vedrørende børnehaven og spurgte IVK: "Kunne De ikke tænke Dem at lave en børnehave". IVK svarede: "Jo, men det koster penge mv". Herren fik IVKs telefonnummer og lovede at ringe besked samme aften, når han havde talt med byggeriets arkitekt, Svenn Eske Kristensen.

IVKs mand, Børge, ville ikke tro på, at et tilfældigt møde ville blive fulgt op af en lovet telefonopringning! Men klokken halv otte ringede herren, murermester Einer Honore og sagde, at det var i orden med Svenn Eske Kristensen, og IVK blev inviteret til det første af mange byggemøder. Hun fik anvist, at børnehaven skulle have lokaler i opgangen Hvidovrevej 130 G.

1 Artiklen bygger bl.a. på et interview som Jens Kristensen havde med Irene Vinter Knudsen den 14.10.1983 og på omtale i Hvidovre Avis.

2 IVK er født i 1922 og døde i 2010. Hun boede de fleste af årene i Hvidovre.

Kirkebrohuse, Hvidovrevej 130 G.
Foto: Jens Frederik Jørgensen, 11.7.2021

Honoré stillede lokalerne til rådighed, da IVK og hendes mand ikke havde råd til at betale husleje.

Lokalerne var på i alt 55 m2. 2 stuer, et lille kontor, toilet med 3 toiletter og 3 vaskekummer.

IVK fik et møde med sognerådsformanden, Ole Toft Sørensen, der straks syntes godt om ideen med en børnehave. Ole Toft Sørensen talte med sin gode ven redaktøren på Hvidovre Avis, Niels Madsen, der også var med på ideen.

Børnehaven skulle drives på privat basis. Den fik først i 1949 offentligt tilskud. Niels Madsen fik indsamlet beløb fra handelsstanden og gav en procentdel af avisens annonceindtægter til børnehavens etablering og drift.

Ole Toft Sørensen ville gerne være formand for bestyrelsen. Der skulle være en læge i bestyrelsen. Det blev Baunebjerg-Hansen, der havde åbnet klinik i bebyggelsen i 130 A. En pædagog skulle der også være i bestyrelsen, og Sv. Aage Olsen – skoleinspektør på Holmegårdsskolen - vil gerne være med[3].

Sports- og Høstfest

til Fordel for „Kirkebrohusenes Børnehave"

Søndag d. 2. September Kl. 14-22
paa Holmegaardsskolen

PROGRAM:

Kl. 14: Fodboldkamp
Engelske Marinere contra HIF.s Old Boys

Kl. 16: Festen aabnes i Skolegaarden

Kl. 17: Asfaltbal

Paa Festpladsen forefindes Tombola - Skydebane - Lykkehjul - Navnespil - Restauration - Isbod - Pølsevogn.

Billet til Fodboldkampen 1 Kr. for Voksne, 50 Øre for Børn giver Adgang til hele Festen.

Kilde: Hvidovre Avis.
Annonce 31.8.1945

3 De øvrige bestyrelsesmedlemmer blev fru forretningsfører Sørensen, Plovheldvej 9, fru ingeniør Plinius, Hvidovrevej 100 og redaktør Niels Madsen.

Senere blev Kaj Wedell Pape formand. Den tredje og sidste formand var Jens Mølbak

Børnehaven åbner

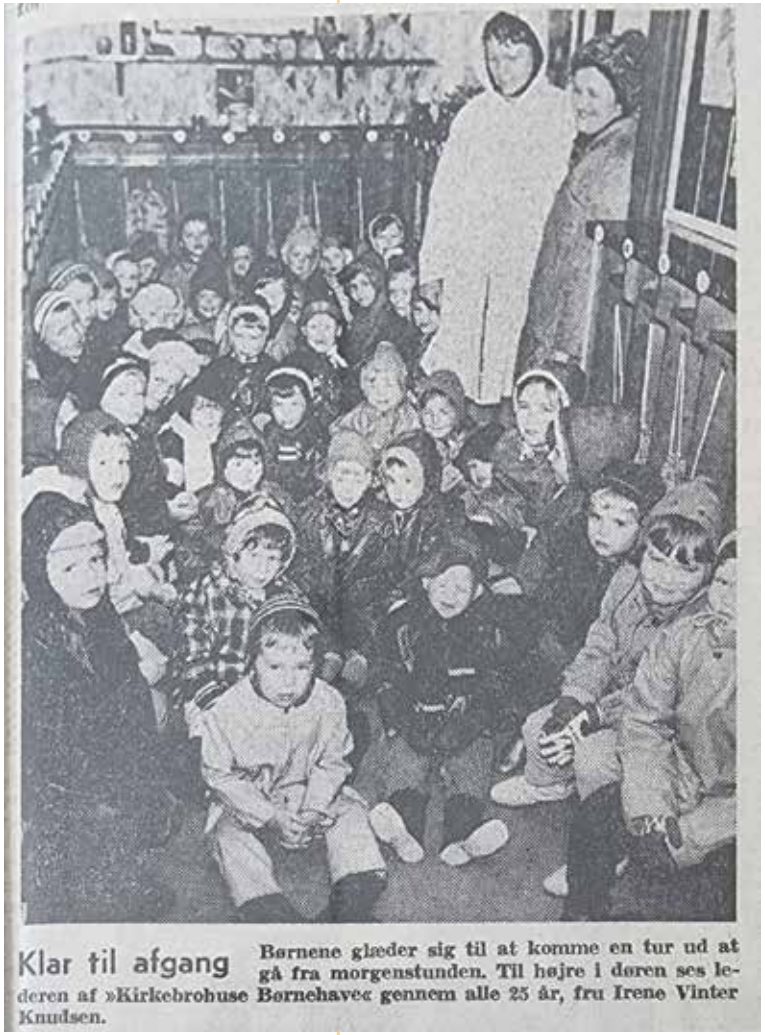

Klar til afgang Børnene glæder sig til at komme en tur ud at gå fra morgenstunden. Til højre i døren ses lederen af »Kirkebrohuse Børnehave« gennem alle 25 år, fru Irene Vinter Knudsen.

Kilde: Hvidovre Avis 30.4.1970 - Kan du finde dig selv på dette foto?

Første maj 1945 åbnede børnehaven med 40 børn. IVK havde en ung pige som medhjælp. Selv fik hun først løn for sit arbejde i 1949. Institutionen havde åbent fra 6-18. Enkelte børn kom allerede 5.30, og på kolde dage blev de lagt i seng hos IVK, så de kunne få varmen.

Børneinstitutionen måtte baseres på, hvad man kunne skrabe sammen. IVK fandt møbler, legetøj mv. hos marskandisere.

Den 2. september 1945 blev der holdt en stor "Sports- og Høstfest" til fordel for Kirkebrohuse Børnehave. 800 overværede den drabelige fodboldkamp, som de engelske marinere, som var kaserneret på Gernersgades Kaserne, vandt.

De handlende var meget velvillige og gavmilde over for tombolaen mv.

Musikken til asfaltballet var et rytmeband under ledelse af Per Lemcke. Musikken faldt i alles smag, og højttaleren bragte musikken viden om i den lune sensommeraften.

Festen gav et overskud på 3.000 kr., så børnehaven kunne arbejde gældfrit et stykke tid[4].

4 Kilde: Hvidovre Avis, 7.9.1945.

Side 296

I 1950 fraflyttede IVK nabolejligheden, således at denne lejlighed kunne sammenlægges med børnehaven, der herved fik dobbelt så meget plads at råde over.

Morgenen startede altid med en gåtur, ofte op til Rebæk Sø, som børnene kaldte "Svanesøen". Institutionens hund, Bulder var med på gåturene, så længe den levede.

Institutionen havde derfor kælenavnet: Gå-børnehaven".

25års jubilæum

Institutionens og IVKs 25-års jubilæum blev festligholdt i stor stil hele dagen i 1970. Fra morgensang og morgenkaffe klokken halv syv til fest i Holmegårdsskolens aula til langt ud i de små timer. Tidligere børnehaveelever stod for en revy med sangnumre og sketches.

IVKs initiativer

Det fortælles, at IVK var meget ide- og initiativrig som leder af institutionen. Sommerlejre og julefester i Holmegårdsskolens aula var vigtige begivenheder. IVK opfordrede forældrene til at læse Steen Hegelers bog "Hvordan mor?" sammen med deres børn. Hun arrangerede svømmeundervisning for børnene i Præstemosebadet, da det var blevet overdækket med en "boble". Hun fik OL-svømmeren Karen Margrethe Harup til at stå for undervisningen. Med årene blev Kirkebrohuse Børnehave nok mere kendt som en traditionsbunden institution.

Tillykke, tillykke Irene. "Gamle børnehaveelever" synger en hyldestsang til fru Irene Vinter Knudsen, og hele salen sang med i kor. Jubilæumsfesten 1970 i Holmegårdsskolens aula. - Fotos udlånt fra Else Merete Arzrouni

I 1983 ønskede IVK at gå på pension. I september kom 18 medlemmer af kommunalbestyrelsen på besøg i børnehaven. Det var socialudvalgsformand Grethe Olsen, der havde taget initiativ hertil. Gæsterne var imponerede og begejstrede for, hvad de så, og for IVK var det en god måde at slutte 40 års arbejde. 717 børn havde da haft deres gang i institutionen, og 2-3 børn var børn i 3. generation i institutionen.

28.3.1984 lukkede Kirkebrohuse Børnehave.

IVK modtog Dronningens Fortjenstmedalje for sit enestående pionerarbejde med børneforsorg i Hvidovre igennem 40 år.

Irene Vinter Knudsen ved klaveret ca. 1965. Sang var en fast daglig tradition i børnehaven. Foto: Forstadsmuseet

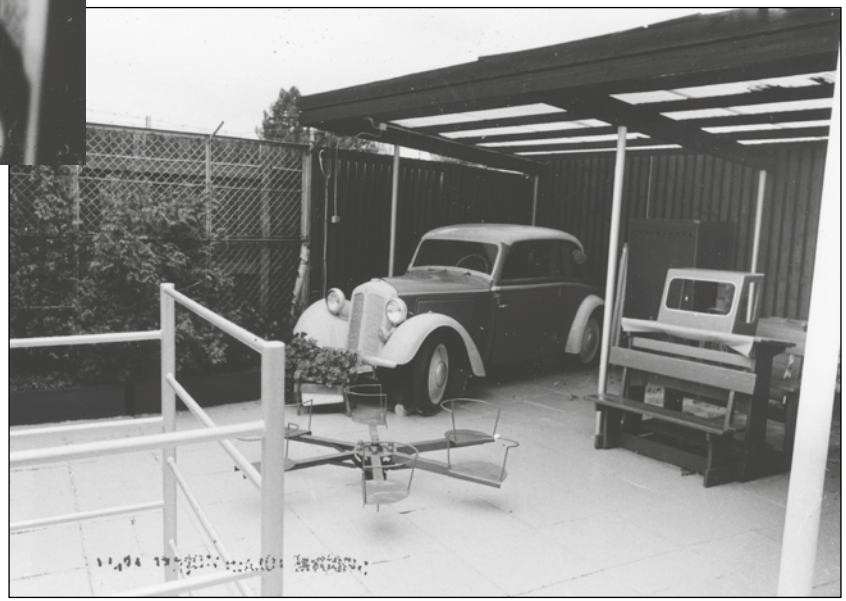

IVK fortæller, at bilen er fra 1935. Bilen købte børnehaven af den tidligere landsholdsspiller Arnold Olsen, KB for 300 kr. Bilen var altid fyldt med børn i alle aldre, og alle var glade, uanset om de sad bag rattet eller bagi i bilen.Foto: Forstadsmuseet

Side 298

Børneasylet, Hvidovregade 5 (Adressen er i dag: Hvidovre Torv 5)

IVK fik i 1943 arbejde i det asyl til pasning af børn, som børnehavelærerinde Bonavent havde etableret i ejendommen, Hvidovregade 5.

IVK fortæller, at børnene sad ved lange borde – 5-6 børn på hver bænkerække. Dagen startede med morgensang, så tegnede børnene lidt, fik mad og mælk, hvilede sig / sov på deres arme. Om eftermiddagen ud at lege lidt i den eneste sandkasse, man havde og så ind at sidde igen.

Børneparkering

IVK etablerede i 1953 den første børneparkering nede på Eriksminde. Det var for de forældre, der kun havde behov for børnepasning 1, 2 eller 3 dage om ugen. I 1974 var der ikke længere behov for børneparkeringen.

Kirkebrohuse - bebyggelsen

Det første byggeri, som Svenn Eske Kristensen stod for i Hvidovre, var "Kirkebrohuse", Hvidovrevej 130-34.

Et muret rødstensbyggeri med mange fine individuelle detaljer.

Bygherre var murermester Einer Honoré, og byggeriet blev opført i 1944-45. Byggeriet bestod af 68 lejligheder opført i blokke på 2 og 3 etager.

Bebyggelsen ejes i dag af Postbudenes Byggeforening og bliver fortrinsvist udlejet til postbude.

Bygningerne fremstår velholdte og stort set som ved opførslen. Der er tale om et godt og gedigent byggeri med charmerende butikker i stueetagen, der har bevaret det oprindelige udseende.

Læs mere på: http://kortlink.dk/forstadsmuseet/2dr3n

Eller benyt denne QR-kode:

Side 299

Avedøre Kimelaug

Af Lis Nilsson

I Danmark har 3 kirker et kimelaug ifølge nettet: Staby Kirke og Mølholm kirke og Avedøre Kirke.

Jan Brown og Lis Nilsson: Foto Kirsten Andersen

Baggrunden for Kimelauget i Avedøre Kirke var "Projekt Aktiv Kirke", hvor menighedsrådet spurgte medlemmerne, hvad de ville bruge deres kirke til. Svaret var, at man gerne vil forholde sig aktivt til sin kirke - i hvert fald den fysiske del. Det er Kimelauget et eksempel på. Det blev stiftet den 27. august 1996 på initiativ af sognepræst Paul van der Aa Kühle - se "Skraa for Avedøre Kimelaug" nederst i artiklen.

Klokkerne hænger øverst i kirkens klokketårn. Der var oprindelig to klokker i Avedøre Kirke, men i 1992 blev der sat en tredje op. Klokkerne er støbt i Holland og leveret af Thubalka, Vejle. På hver klokke er der en indskrift der begynder: Klokken slår, tiden går …….

Opgaven for kimelauget er at udføre "betimelig, smuk og manuel kimning" på de 3 kirkeklokker ved særlig højtidelige anledninger efter Oldermandens anvisninger. Der kimes AlleHelgensDag, 1. søndag i Advent, Juleaften, 1. Juledag, Påskedag og Pinsedag. Der må ikke kimes andre dage af hensyn til det omliggende boligområde, men denne regel blev dog brudt da der var festgudstjeneste ved pastor Kühles afsked: Han fortjente en kimning, og det er lettere at få tilgivelse end at bede om lov.

Når der skal kimes, mødes 3 svende i ventesalen 20 minutter før kimningen starter. Kirketjeneren slår den automatiske kimning fra og lukker spjældene op, så kimningen kan høres i sognet. Derefter går svendene op i tårnet sammen, tager høreværn på, finder køllerne og 15 minutter før gudstjenesten starter kimningen. Man slår med køllerne på klokkerne med egen styrke og i eget tempo i 10 minutter. Så gælder det om at komme ned fra tårnet inden den automatiske kimning starter. I starten måtte svendene stå på en stol, når der skulle kimes. Sikkerheden var ikke i orden. Der blev derfor bygget en gangbro, hvor de kan stå sikkert, mens køllerne svinges.

De frivillige medlemmer af Avedøre Kimelaug oplæres af Mesterkimeren og optages på det årlige laugsmøde efter bestået Svendeprøve – og den er ikke helt let, men alle består. Som laugssvend forpligter man sig til at kime 1-2 gange årligt. Der er 9 aktive medlemmer, men der er plads til optagelse af nye interesserede medlemmer.

I Våbenhuset hænger Kimelaugstavlen udført af Henning Threms. Her kan man læse hvem der er / har været med i kimelauget.

Oldermanden vælges blandt medlemmerne. Han/hun er på laugets vegne ansvarlig

Kimelaugstavlen udført af Henning Threms. - Foto Jørgen Snedled

overfor den sognepræst, der har beføjelse som ansvarlig for klokkeringningen. Protokol over kimningerne og beslutninger føres af Oldermanden.

Oldermanden er fundamentet for lauget, og der er mange opgaver at tage sig af udover samarbejdet med præst og kirketjenere. Kimningen skal fungere, så hvis der er afbud fra en svend, må der søges efter en erstatning, så kimningen kan ske på rette tid. Måske skal der ansøges om midler til køb af nye køller, når de gamle er slidt op – og så skal der anskaffes nye. Sikkerhedsreglerne skal overholdes, og høreværn skal ligge klar i tårnet til kimerne. I løbet af året orienteres kimerne om nyt, herunder sygdom eller bisættelser blandt medlemmerne, hvor Oldermanden sender en hilsen på laugets vegne. En rar og god stemning i lauget er vigtig.

Det Årlige Laugsmøde finder sted 4. tirsdag i August. I mødet deltager svendene og den præst der er tilsynsførende med klokkeringningen. Svende, der ikke længere har fysik til at komme op i tårnet og kime, er også velkomne. Oldermanden udsender dagsorden som indeholder drøftelse af året der gik, redegørelse for årets tårngange, planlægning af følgende års kimninger, optagelse af nye laugsbrødre og -søstre og valg af Oldermand. Oldermanden bestemmer årets menu til kimelaugsmiddagen som Cafe Hjertetræet leverer. I starten lød menuen på rejecocktail, lammekølle og citronfromage. Den blev senere ændret til stegt flæsk med persillesovs, og består nu af smørrebrød.

Kimelaugets udgifter for så vidt angår værktøj, høreværn og køller dækkes af Avedøre Kirke. Det årlige laugsmøde dækkes efter ansøgning fra Kirkens midler – bødekassen der er omtalt i Skraaen har altid været tom.

Protektor for lauget: Oldermanden har gennem tiden kontaktet flere højtstående personer med indbydelse til at blive protektor for lauget, sådan som det er bestemt i kimelaugets skraa – desværre uden positivt svar. Således har Prins Henrik, Kronprins Frederik, Kronprinsesse Mary, Johannes Møllehave og biskop Lise-Lotte Rebel haft muligheden.

Avedøre Kirke - Øverst i tårnet holder Kimelauget til, når de er på arbejde- Foto: Forstadsmuseet

Berlingske Tidende bragte den 5. april 2007 en artikel om "Klokkerne fra Avedøre".

Pastor Kühle skrev efterfølgende om det i kirkebladet:

"Journalisten var på besøg for at interviewe oldermanden og den tilsynsførende med klokkeringningen og en del af svendene. Det kom der en fornøjelig artikel ud af, som rammer lige ind i meningen med vores kimelaug"

Klokkerne fra Avedøre

Artikel i Berlingske Tidende
den 5. april 2007

"Avedøre Klokkelaugs oldermand og 11 svende går til klokkerne med tunge trækøller, når kirkens højtider skal forkyndes

Hvorfor spilde 50.000-60.000 kirkeskattekroner på et automatisk kimeanlæg, hvis man kan få gode borgere til at slå til klokkerne på kirkens højtidsdage? Det var, hvad Sognepræst Paul Kühle ved Avedøre Kirke tænkte, da han i Hvidovre Avis luftede ideen om et lokalt kimelaug.

Avedøre Kirkes Kimelaug har eksisteret i godt ti år og kan mønstre 11 kimesvende, heriblandt tre hårdtslående kvinder. Oldermanden hedder Karin Andersen.

Påskedag vil laugets stærke kvinder, Karin Andersen, Jytte Weng og Lis Nilsson, som også har en hatteklub sammen, traktere kirkens tre klokker. På 13 minutter vil de med kølleslag sprede det gode budskab om Jesu genopstandelse ud over Avedøre Stationsby.

Ifølge Kirkeministeriets cirkulære må der kimes så længe, det skal være, men laugets »ærværdige tilsynsførende« Paul Kühle tror ikke, at kirkens naboer, hvoraf knap halvdelen er indvandrere, holder til mere end de 13 minutter. Han henholder sig til cirkulærets bestemmelse om, at kimeriet skal ske efter »stedets skik«.

Side 302

Jan Brown: Foto Kirsten Andersen

Kimerne kan heller ikke klare mere med de tunge trækøller, indrømmer de. I begyndelsen går det fint med rytmiske, taktfaste slag, men efterhånden bliver armene tunge, og så kan det hænde, at slagene falder lidt over hinanden. »Men vi klokker helst ikke i det,« griner damerne.

Syv gange om året skal der kimes fra Avedøre Kirkes klokketårn, og Karin Andersen anbefaler sine svende at komme i god tid. Tårnets vindeltrappe kræver sit af kimeren, efterhånden som han og hun kommer op i årene. For modne kimesvende er de alle. Pensionister og efterlønnere er de alle. Bortset fra Karin Andersen, der arbejder som kommunens skolevejleder.

Lauget efterlever en »Skrå«- et regelsæt efter håndværkermaner:
Ifølge § 1 har Avedøre Kimelaug »til Opgave at udføre betimelig, smuk og manuel Kimning paa de 3 Klokker befindende sig i Avedøre Kirkes Taarn ved særlig højtidelige Anledninger efter Oldermandens Anvisninger«. § 4 kundgør, at den der under generalforsamlingens forhandlinger »gør Bulder og Ustyr maa betale Bøde, lige som den, der slaar sin Broder paa Tænderne og Kindbenene.« Tonen kan være rå, men altid hjertelig, siger oldermanden.

Det var manglende tilslutning til kirkens arrangementer, som fik Paul Kühle til at tænke omvendt, siger han. Nu var det sognebørnenes tur til at fortælle ham, hvad de ville bruge deres kirke til. Udfordringen til borgerne udløste cafeen »Hjertetræet«, og hans idé om at styrke stationsbyens arbejdsløses selvværd med kimelauget trak folk til. Også efterlønnere og pensionister.

Blandt andre den farende svend John,

Lis Nilsson: Foto Kirsten Andersen

den 65-årige tidligere lagerarbejder og KFUM-spejderleder Arne Petersen, Arne Johansen på 61 år, der har været tankchauffør i lufthavnen og alderspræsidenten, tidligere stenhugger og varmemester Knud Kiegstad på 67. »Jeg kommer for kammeratskabets skyld - og det stegte flæsk med persillesauce til generalforsamlingen,« siger den store mand."

Skraa[1] for Avedøre kimelaug:

Stiftet den 27, august Anno Domini MCMLXXXXVI

Under Protektion af Ærværdige:

?????????

(**Der er endnu ikke fundet er værdig protektor for kimelauget**)

Avedøre Kimelaug har til Opgave at udføre betimelig, smuk og manuel Kimning på de 3 Klokker befindende sig i Avedøre Kirkes Taarn ved særlig højtidelige anledninger efter Oldermandens Anvisninger

Medlem af Avedøre Kimelaug kan enhver ærlig og retskaffen Mand eller Kvinde blive efter bestaaet Svendeprøve i det ædle Fag. Optagelse finder Sted på det aarlige Laugsmøde. Ingen Fusker maa kunne kime med de helstøbte Klokker.

Antallet af Laugsmedlemmer fastsættes paa det aarlige Laugsmøde og kan ikke overstige Antallet af Kimninger om Aaret multipliceret med 3.

Det Aarlige Laugsmøde finder Sted 4. tirsdag i den 8. Maaned og foregaar med behørig Gennemgang af Kimelaugets overordnede Aktiviteter saasom Valg af Oldermand, Redegørelse for Aarets Taarngange, Planlægning af det følgende Aars Kimning, Optagelse af nye Laugsbrødre og -søstre - den, der under disse Forhandlinger gør Bulder og Ustyr må betale Bøde, ligesom den, der slaar sin Broder paa Tænderne og Kindbenene - derefter vil der være Pligt til at bivaane en afstemt Menu efter Oldermandens Anvisninger.

Hver Kimelaugs Mand eller Kvinde har sin egen Hammer med Navneskilt, der er placeret i Kirken til offentlig Beskuelse

Oldermanden er paa Laugets vegne Ansvarlig over for Højærværdig Sognepræst med Beføjelse som Ansvarlig for Klokkeringningen - for at Kimningen finder Sted paa rette Tid. Protokol over Laugets Kimninger og øvrige Beslutninger føres af Oldermanden.

Kimelaugets Udgifter for saa vidt angaar Værktøj, Værn for Ørernes fortsatte Hørelse og Hammer dækkes af Avedøre Kirke.

Udgifter til det aarlige Laugsmøde dækkes af Bødekasse, evt. Medlemsbidrag og efter Ansøgning fra Kirkens Midler.

Denne Skraa er vedtaget på stiftende Laugsmøde den 27. august 1996, og approberet af Avedøre Menighedsraad den 19. juni 1996

Søren F. Andersen, Menighedsrådsformand

samt Tilsynsførende med Klokkeringningen Ærværdig Sognepræst Paul Kühle

1 Et regelsæt for et håndværkerlaug

Arrangementer

Tilmelding til arrangementer foretages såvidt muligt i NemTilmeld - https://hls.nemtilmeld.dk/

Julehygge i Rytterskolen

Dato: 14.12. 21
Tidspunkt: kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre

Året I Hvidovre Lokalhistoriske Selskab runder vi af med en hyggelig julekomsammen. Vi synger julen ind, leger og hører julehistorie, medens vi nyder en god kop kaffe og kage.

Max. deltager antal: 30
Betaling: 50 kr
Tilmelding nødvendig

Britta Christensen præsenterer sin bog

Dato: 20.01.22
Tidspunkt: kl. 13.30 - 15.30
Mødested: Lille Friheden, Lille Friheden 1, 2650 Hvidovre
Britta Christensens bog om hendes liv bliver udgivet i december. På mødet vil hun fortælle os om sin opvækst og vejen til borgmesterposten samt tiden som borgmester.

På mødet vil bogen blive præsenteret, udsalgspris er 299,00 kr., men denne dag vil bogen kunne købes eller bestilles til 199,00 kr. Britta Christensen vil signere bogen.

Max. deltager antal 100
Arrangementet er gratis
Der vil blive serveret kaffe og kage
Tilmelding er nødvendig

Martin Roald-Arbøl - Frivillig i 50 år

Dato: 02.02.22
Tidspunkt: kl. 19.00-21.00
Mødested : Kometen,
Hvidovrevej 280, 2650 Hvidovre

Martin Roald-Arbøl har i det meste af sit liv boet i Hvidovre. Han kender byen og kerer sig om dens ve og vel.

Martin var som barn spejder, blev ungdomstræner og -leder i HIF-atletik i en ung alder, og har fortsat sit virke inden for atletikken i 50 år, lokalt i Hvidovre Atletik & Motion, men også både nationalt og internationalt.
Han vil desuden være kendt af mange som lærer på Enghøjskolen og Engstrandskolen og som mangeårig næstformand i Hvidovre Lærerforening.
I september 2021 fik Martin Hvidovre Kulturråds kulturpris som anerkendelse for sit bidrag til at Hvidovre er et godt sted at bo og leve.

Max deltager antal: 150
Betaling for medlemmer: 0 kr.
Betaling for ikke-medlemmer: 25 kr.
Servering : 20 Kr.
Tilmelding nødvendig

Hyggeeftermiddag i Rytterskolen

Dato: 17.02.22
Tidspunkt: kl. 14 -16
Mødested: Rytterskolen, Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre

Vi mødes i Rytterskolen til en kop kaffe og kage. Vi har ingen fast emne, men er åbne for forslag.
Tag evt. foto med fra din skoletid. Hvis du ikke har besøgt Rytterskolen før, har du denne dag mulighed for at se huset. Snakken går altid lystig, og vi skal nok få en god eftermiddag

Max. deltager antal 30
Gratis for medlemmer
Betaling for ikke-medlemmer: 25 kr.
Servering: 20 kr.
Tilmelding nødvendig.

Bagsiden

Af Bitten Larsen

Adressefelt

Velkommen i Historieporten

I forsommeren åbnede Historieporten i Avedørelejrens gamle hovedport. Her bliver du præsenteret for begivenheder og fortællinger fra Hvidovre og Brøndbys rige historie. Du kan så tage postkort og selv begive dig ud i byerne og opleve de steder, hvor historien har fundet sted.

I Historieporten tager du postkort med fortællinger fra Hvidovre og Brøndby. Her om skolen i Hvidovregade. Foto: Forstadsmuseet.

Denne gang vil vi gerne invitere til Hvidovregade. Hvis det er et sted du kommer, har du sikkert set byggepladsen på hjørnet af Hvidovregade og Bytoften. For os på museet er det særligt glædeligt, at bygningen i forbindelse med renoveringen igen bliver rammen for børneliv i Hvidovre. Bygningen blev opført i 1902 som skole og afløste den gamle rytterskole fra 1720'erne. Indbyggertallet steg hurtigt i de år, og dermed kom der flere skolebørn, så allerede i 1924 blev den afløst af Hvidovre Kommuneskole på hjørnet fra Hvidovrevej og Kettegård Alle. Derefter kom skolen i Hvidegade til at huse flere andre offentlige funktioner, før den nuværende renovering blev igangsat.

Hvis du vil høre mere om skolebygningens brug gennem tiden, kan du scanne QR-koden, og kom gerne forbi Historieporten efter flere historier.

QR-kode: Rådhuset Hvidovregade
Foto: Forstadsmuseet

Side 306

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

40. årgang - Nr. 1 - 2022

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Indhold

Formanden har ordet 3
Aage V. Jensen og Hvidovre (Del 2) 4
Fortælling om HBC 12
Historien om en stensætning 16
Indkaldelse til generalforsamling 17
Dagsorden 18
Forslag til vedtægtsændring 19
Regnskab 2021 og budget 2022 20
Immerkær 23
Lad ham dø 27
Læst i Hvidovre Avis 1982 28
Kvartalets foto: Et hus - mange fortællinger 33
Arrangementer 35
Siden sidst - Fra Forstadsmuseet 36

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: https://www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
https://forstadsmuseet.dk/

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Rebæk Sø - 1941
Foto: Karen Lang 1917 - 1964

Blad nr 2 2022:

Deadline ..... Uge 13
Omdeles fra: ..... Uge 19

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt Karen Johansen
eller Anders Aalund

NemTilmeld

Formanden har ordet

Anders Aalund

Kære læser

Allerførst vil jeg ønske dig et rigtig godt nytår. Igen i år oplevede vi omkring jul og nytår, at der måtte skrues ned for festniveauet på grund af Corona. Den nye mutation i åbenbaringen, Omikron, havde besluttet sig for at deltage i løjerne på fuld kraft. Jeg håber at du, din familie og venner er sluppet nådigt igennem indtil videre.

Selskabets kasserer har heldigvis ikke været ramt i denne omgang. Det kan du erfare i blad 2021-4 hvor en hel side handler om betaling af kontingent for året 2022. Hvis du endnu ikke har betalt, kan du stadig nå det.

Flere har meldt sig som nye interviewere. Det er vi meget glade for både i HLS og på Forstadsmuseet. De interview, der kommer ud af indsatsen, er virkelig nyttige i jagten på og registreringen af Hvidovres lokalhistorie. Der er dog stadig plads til flere interviewere.

Den arbejdsgruppe, der gennem de sidste år har lagt en enorm arbejdsindsats i at samle oplysninger om forretninger i Hvidovre, har heldigvis besluttet sig for at forsætte. Nu gælder det forretninger på villavejene i kommunen. Har du lyst til at hjælpe til, er du mere end velkommen til at henvende dig til undertegnede.

For at gøre det store arbejde brugbart for en større kreds, påtænkes det at kreere en database, som man kan søge i, når tvivlen om en forretnings eksistens og historie opstår. Databasen vil også indeholde billeder af forretninger. De to udstillinger, der allerede er afholdt, viste en meget stor interesse for emnet, men det ville have hjulpet mange af de besøgende, hvis billedmaterialet havde været mere omfangsrigt. Det vil vi søge at råde bod på i databasen.

Så hvis du har billeder, hvor forretninger indgår i motivet, er du mere end velkommen til at sende/aflevere dem på Forstadsmuseet.

Det altid flittige Arrangementsudvalg (AU) har som sædvanlig bundet en fin buket af arrangementer sammen. Der er heldigvis altid et flot fremmøde, hvilket viser, at AU rammer rigtigt med hensyn til emner og oplægsholdere. Men som tidligere nævnt er vi i Coronaens vold, både hvad angår mulighederne for at afholde arrangementer, men også krav om afstand kan komme på tale. Til alle arrangementer skal man indtil videre kunne fremvise et gyldigt Coronapas, ligesom mundbind/visir er obligatorisk. Vi håber selvfølgelig på en snarlig bedring.

I denne udgave af bladet er midtersiderne dedikeret den kommende generalforsamling, der afholdes den 17. marts i Kometen. En begivenhed vi håber, rigtig mange medlemmer vil deltage i.

Når du gennemser kalenderen, vil du desværre opdage en fejl i februar måned. Det er ikke et rækkehus på Kløverprisvej men derimod Ladefyldvej, der er afbildet. Tekst og billede passer dog stadig fint sammen. Fejlen er også rettet i Museets billedarkiv.

Vi er netop gået ind i det nye år med en medlemsskare, der har passeret 700. Det viser at interessen for vores virke er stigende.

Det bliver dejligt snart at kunne mødes uden, at man skal ligne en rummand.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Aage V. Jensen og Hvidovre (Del 2)

Af Jens Frederik Jørgensen

Rebæk Søpark er navnet på et smukt, meget brugt og besøgt naturområde i Hvidovre Nord og navnet på et boligområde.

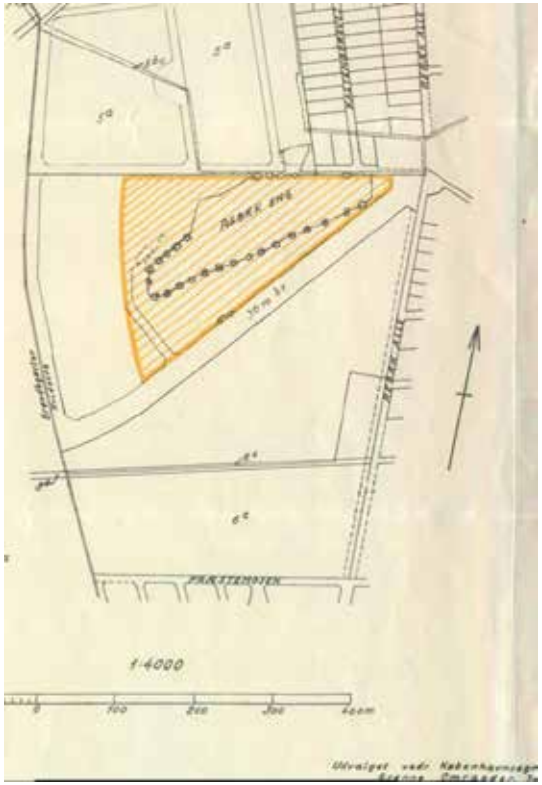

Det skraverede område blev fredet. Kilde: Frednings- og Overfredningsnævnets afgørelse side 14.

Forhistorien

I 1870 skulle der anlægges et spor nr. 2 på jernbanen mellem København og Roskilde. Grus til banesporets fundament blev bl.a. gravet op i mose- og engområdet - Rehbæks Eng. Engen blev derved forvandlet til et stort vandhul, og Hvidovre fik efterhånden en sø.

I 1945 blev arealet omkring Rebæk Sø fredet som led i beskyttelsen af Københavnsegnens grønne områder.

Ejerne af arealet protesterede, da de ønskede at sælge området omkring søen som byggegrunde. Fredningsnævnet besluttede at gennemføre fredningen med følgende begrundelse: Paa Grund af Omraadets ejendommelige Særpræg og Skønhed er Omraadet af en saadan naturfredningsmæssig Værdi og Betydning for Almenheden, at der skal gennemføres en Fredning.

Ejerne fik ved en afgørelse i Overfredningsnævnet i 1947 tilkendt en erstatning, hvor Hvidovre Kommune skulle betale de 10.000 kr. Da området også havde rekreativ værdi for hele hovedstadsområdet, skulle København og Frederiksberg kommuner tilsammen betale andre 10.000 kr. Restbeløbet på 45.000 kr. skulle udredes af Statskassen og Københavns Amtsfond, hver med en halvdel.

Rebæk Festival 1973. Kilde: www.arkiv.dk - Fotograf: Ukendt)

Med fredningen havde Hvidovre fået et natur- og fritidsområde, der i 1970erne lagde græs til de store musikfestivaler, som Hvidovre Kulturråd og HIPS arrangerede i 1971-74. Senere blev det stedet for kommunens Sankt Hans-fester.

Boliger i Rebæk Søpark

Som nævnt havde ejerne af området ønsket at sælge det til byggeri. Den mulighed eksisterede stadig, da det kun var søen og et omliggende areal, der blev fredet. Byggeplanerne blev efterhånden mere og mere konkrete. I 1956 fremlagde det almennyttige boligselskab - Københavns Almindelige Boligselskab (KAB) - et forslag til "Danmarks største beboelseskompleks", tegnet af arkitekt Mogens Jacobsen. Forslaget rummede et højhus på 17 etager med 450 lejligheder, en 7 etagers blok langs den projekterede Avedøre Havnevej og 4 treetagers blokke på arealerne over mod det tilstødende villakvarter.

Boligselskabet søgte at købe det nødvendige areal, men det blev i stedet købt af tømrermester Aage V. Jensen. Han fremlagde et skitseforslag til byggeri udarbejdet af arkitekt Ole Hagen. Skitseforslaget mindede meget om KABs forslag, tilføjet et butikscenter og en kollegiebygning.

Lejerbevægelsen ville have et spekulationsfrit boligbyggeri opført af et socialt, almennyttigt boligselskab. Kommunen valgte projektet fra Aage V. Jensen, bl.a. fordi han afgav garanti for at ville opføre et ungdomskollegium. Når Aage V. Jensen satsede så meget på kollegiebyggeriet, var det ikke, fordi der var særlig mange penge i det, men fordi han gik meget op i, at unge skulle have så let adgang til at få en uddannelse som muligt. Det krævede, at også boligforholdene var i orden"[1]

I forgrunden hovedindgangen til Rebæk Søpark Centret. 5.10.2021. Fotograf: Jens Frederik Jørgensen.

1 Side 87 i Rud Kofoeds bog "Tømrermester Aage V. Jensen"

Bebyggelsesplanen 2

I 1963 godkendte kommunen det endelige byggeprojekt udarbejdet af Ole Hagen[3] . Det var på 59.500 m^2.

Danmarks første store butikscenter (Rebæk Søpark Butiksby) fik et areal på ca. 4.500 m^2. Byggeriet stod færdigt i slutningen af 1965. 1. april 1966 åbnede Rødovre C, og 1. juni åbnede Rødovre Stationscenter på nordsiden af Rødovre Station. Området måtte siges at være blevet velforsynet med indkøbsmuligheder.

Af en annonce i Hvidovre Avis den 1. april 1966 fremgår det, hvilke butikker der var kommet i centret.

Irma	*Kjøbenhavns Handelsbank*
Schou RAFA	*Bikuben*
Sports- og hobbymagasinet	*Rebæk Farvecenter*
Werner P. Damekonfektion	*Foto Vax*
Dons Børnetøj	*Guldsmed Gitte Qvist*
Grønbechs Herremagasin	*Bageri, Arvid Hansen*
Lily Broberg garn	*Rebæk Søpark Skoservice*
Flox Parfumeri	*Kiosk, Søparken*
Rebæk Møbler Centerudstyr, gardiner og sengeudstyr	*Rebæk Møbler*
"Tidens køkken", Isenkram, glas, porcelæn, køkkenudstyr	*Rødovre Ny Tæppelager*
Birketofts specialforretning – vin, tobak, kaffe	*Konfekture*
Frugt og grønt	*Vaskeri og selvrens*
Restaurant	*2 Cafeterier*
Selskabslokaler	*Dans*

Oversigt over butikker mm i Rebæk Søpark Butiksby
I centret lå tillige en børnehave.

2 Kilde: Kommunens byggesagsarkiv samt avisudklip.

3 Ole Hagen 1913-84. Hans firma var meget produktivt, stod bl.a. for Domus Vista og Falkoner Centret.

Immerkær 3-25. 5.10.2021. Fotograf: Jens Frederik Jørgensen

Rebæk Søpark kollegiet, Rebæk Søpark 5. 12.10.2021. Fotograf: Jens Frederik Jørgensen.

4 treetagers boligblokke, Immerkær 3-25 fik byggetilladelse i slutningen af 1963. På det tidspunkt krævede større byggerier godkendelse i Boligministeriet.

Inden byggeriet kunne begynde, skulle en ubeboet gammel gård, der lå, hvor en af blokkene skulle opføres, nedrives. Mere herom og om Immerkær i en senere artikel.

Indflytning i de 72 2-værelses lejligheder med 1 kammer skete i marts 1965. Lejlighederne har senere ændret status til andelsboliger.

I oktober 1964 blev der givet godkendelse til at bygge Rebæk Søpark Kollegiet, Rebæk Søpark 5. En 7 etagers blok med 363 kollegieværelser.

Det var et såkaldt midterkorridorhus med 3 fælles køkkener på hver etage. Hvert værelse havde en lille forstue, eget WC og brusebad. I bygningsmæssig og brandmæssig henseende skulle kollegiet betragtes som hotel. I de første somre blev en del værelser udlejet under navnet ”Hotel Garni”. Gæsterne fik serveret morgenmad i lokaler i kælderetagen.

I 1985 blev korridorerne og fællesarealer udsmykket af Poul Gernes[4] . Udsmykningen blev genopmalet i 2007. Udsmykningen har betydet, at kollegiet har været forskånet for graffiti og hærværk.

Højhuset, Rebæk Søpark 3, foreslog Aage V. Jensen opført i 23 etager, hvilket boligministeriet ikke ville godkende. Huset fik så 16 etager og er Hvidovres højeste beboelsesbygning.

Poul Gernes i en pause under udsmykningen af Rebæk Søpark kollegiet i 1985
Kilde: Arkiv.dk B 5744 Fotograf: Ukendt

Udsmykningen på Rebæk Søpark kollegiet, 1984-85. Kilde: arkiv.dk B2831.
Fotograf: Jimmy Andreasen.
Udsmykningen rummer også tankevækkende sentenser. Over elevatordørene:
" Hvor ære er kan ære ventes. Over telefonen til højre: "Hvad du er ser du ikke, hvad du ser er din skygge"

Undervejs i forberedelserne blev der ændret på lejlighedstyperne, så det endte med flere 1-værelseslejligheder (135) og færre 2-værelseslejligheder (180) samt nogle få 3-værelseslejligheder. Byggeriet fik byggetilladelse i 1966, og der var gradvis indflytning fra 2.1.1969.

En vuggestue til 30 børn stod færdig i december 1968.

Nogle af 1-værelseslejlighederne var meget små, 32-33 m^2 netto, hvoraf køkkenet var på 4 m^2. Også toværelseslejlighederne var små. Derfor blev der i 1970 lyst en deklaration om, at lejlighederne kun måtte bebos af 2 personer.

For mange var de små lejligheder det sted, man flyttede hen, når man flyttede hjemmefra. I dag ville man vel kalde det en

4 Poul Gernes 1925-96. Han stod også for udsmykningen af Palads Biograf. Efter Poul Gernes´s død kom det frem, at hustruen, tekstilkunstneren Aase Siedler Gernes anonymt havde været behjælpelig med design og farvevalg. Opmalingen i 2007 stod datteren, Ulrikka Gernes for.

ungdomsbolig. Herfra gik det så forholdsvis hurtigt videre til en større bolig.

Det varede længe, inden byggeriet fik formel ibrugtagningstilladelse. Da huset var et midterkorridorhus, skulle de smalle altaner kunne bruges som redningsaltaner ved brand. Flugtvejen ad altangangen måtte ikke kunne aflåses ud for de enkelte lejligheder. Hvorledes, dette kunne indrettes, blev diskuteret i flere år.

Det samme var tilfældet med anlæg af friarealerne – legeplads og beplantning. Jette Abel, hvis far blev henrettet af tyskerne i 1944, fik efter krigen status som en slags "plejedatter" for Aage V. Jensen. Hun blev uddannet landskabsarkitekt på Landbohøjskolen og blev involveret i byggeriet af Rebæk Søpark. Hun kan stadig genkende det, selv om der ikke er så meget tilbage af sit oprindelige anlæg. *"Jeg var nu ikke særlig stolt af det, men der blev i hvert fald flyttet en masse jord, og jeg blev mere end en gang mødt med spørgsmålet. "Er De nu sikker på det, lille frøken?" – "Det var jeg"*[5]*."*

Aage V. Jensen deltog selv i mange af disse byggemøder sammen med broderen Henry Jensen, som var tilsynsførende ved byggeriet. Aage V. Jensen ønskede at holde byggeriets budget, og han fulgte byggeriet ned i mindste detalje med sin håndværksmæssige baggrund.

Da ejerlejlighedsloven gav mulighed for ved ledighed at sælge lejlighederne som ejerlejligheder, benyttede Aage V. Jensen sig af denne mulighed. Ejendommens værdi blev markant forøget fra den ene dag til den anden. Der er stadig lejligheder, som endnu ikke er blevet solgt som ejerlejligheder.

Højhuset og dets lejligheder fik tinglyst en hjemfaldspligt, således at bebyggelsen i 2062 skal tilbagegives til kommunen. Denne pligt er for de fleste lejligheders vedkommende nu blevet aflyst, da ejerne har frikøbt sig ved en betaling til kommunen. Den betaling, der skal ske ved frikøb, vokser gradvist år for år op til 2062.

2 blokke i 7 etager, Rebæk Søpark 7-25 blev i 1964-65 opført langs den på det tidspunkt projekterede, men ikke anlagte Avedøre Havnevej. 210 lejligheder, 2-værelses, 2-værelses med 1 kammer og 2-værelses med 2 kamre.

Også her blev ejerforholdet ændret med ejerlejlighedsloven. Ca. 2/3 er i dag solgt som ejerlejligheder.

Rebæk Søpark 7-25. 5.10.2021. Fotograf: Jens Frederik Jørgensen.

5 Citat fra Rud Kofoeds bog: "Tømrermester Aage V. Jensen".

På Rebæk Søpark 2-4 fik hele bebyggelsen de nødvendige og krævede parkeringspladser. Tillige kom der en særlig natparkeringsplads for tunge køretøjer – lastbiler, busser mv. –, der i tidsrummet 19.00 – 07.00 kan parkere her.

På Rebæk Søpark 4 opførte Gulf Oil A/S i 1968 en servicestation.

Tiden efter byggeriets færdiggørelse

Der har været et anstrengt forhold mellem lejerne og Aage V. Jensen. Da byggeregnskabet forelå i 1966, varslede Aage V. Jensen forhøjelse af depositum og leje lige op til jul. Det fremkaldte kraftige reaktioner. Kommunen forlangte en gennemgang af byggeregnskabet, og herefter gennemførtes reducerede forhøjelser af depositum og leje.

Midt i 1970erne nægtede Hvidovre Kommunes huslejenævn at godkende en lejeforhøjelse med udgangspunkt i pristalsregulering. 199 lejere betalte lejeforhøjelsen, resten boykottede. Hvidovre kommune tabte sagen i Østre Landsret og betalte Aage V. Jensen en erstatning på 1,3 mio. kr. Da kommunen ønskede at stille alle lejere ens, tilbagebetalte kommunen den indbetalte lejeforhøjelse til de lejere, der ikke havde deltaget i boykotten.

Aage V. Jensens kamp med lejerforeningerne i hans forskellige bebyggelser førte til en bitter salut fra hans side:

Jeg har gennem de mange år, jeg har haft med byggeri at gøre, set det som lidt en sport at bygge til en leje, der kunne konkurrere med boligselskaberne. Med de ulige vilkår, der findes i dag, og den hetz som en vis del af pressen finder interesse i at bruge over for private udlejere og specielt mig, er det ikke længere muligt, og jeg skal hermed glæde lejerforeningerne med, at der ikke af mig vil blive opført flere boliger.

Formanden for Lejernes LO på det tidspunkt, Hans Halvorsen svarede sejrsstolt og kækt igen: Vi hilser det virkelig med glæde, da der har været mangler ved byggerierne og lejekontrakterne, der har sagt spar to, alle de steder, hvor Aage V. Jensen har bygget[6].

Nedrivning og nye etageboliger?

Da Zoo-City meddelte, at de ville fraflytte centret i juli 2008, forudså såvel ejeren som kommunen, at man risikerede igen at komme til at stå med et helt eller halvtomt butikscenter, og at butikscentret igen ville komme til at fremstå som egnet kulisse til en film fra et sted i Østeuropa!

Ejerne kom i 2007 med forslag om at rive halvdelen af bydelscentret ned og erstatte det med 2 højhuse i 25 etagers højde, i alt 200 nye boliger. Kommunen sagde principielt ja til at arbejde videre med ideen uden at tage konkret stilling til højden og placeringen af et eventuelt nyt byggeri.

I april 2008 var højden reduceret til 15-16 etager. I juni 2008 meddelte ejerne, at man ikke ville gå videre med projektet, da ejendomsmarkedet ikke skønnedes at være til et sådant projekt. I stedet ville man søge at gøre centret mere attraktivt for eksisterende og nye lejere og brugere.

Centret ser i dag ud til at være fuldt udlejet.

I den igangværende ændring af kommuneplanen indgår stadig muligheden for at bygge nyt og højt ved Rebæk Søpark-bebyggelsen, således som det er sket nord for banen i Rødovre.

6 Rud Kofoed bog om "Tømrermester Aage V. Jensen" s.100.

Side 316

Afslutning

Rebæk Søpark-bebyggelsen blev Aage V. Jensen største samlede byggeri. Her skabtes en hel lille by - tæt på S-toget - og med butikker med de fleste daglige fornødenheder. Beliggenheden var i orden, tæt på det grønne område. Det flugtede med Aage V. Jensens interesse for naturbeskyttelse. Nogle vil måske snarere se byggeriet som værende dominerende og i konflikt med den omgivende natur.

Fortælling om HBC - Hvidovre Badminton Club

Af Ole Asbjørn Petersen

Onsdag den 27. oktober havde arrangementsudvalget i Hvidovre Lokalhistoriske Selskab sammen med HBC tilrettelagt en eftermiddag og aften i HBC-hallen, hvor Søren Ewald og Anders Kaas skulle fortælle om klubbens historie og situation i dag.

Søren Ewald fortæller - Foto Jørgen Snedled

Søren indledte med præsentation af sig selv med ordene: "Søren Ewald søn af en badminton familie". Søren er født i 1937 på Frederiksberg, og i 1939 købte familien et lille hus på Vojensvej i Hvidovre. Sørens forældre havde tidligere spillet badminton og meldte sig nu ind i Holmegårdens Gymnastik Forening, kaldet HG. I foreningen blev der ud over gymnastik, etableret en badminton afdeling med spillested i Holmegårdsskolens gymnastiksal. I perioden frem til 1947 opstod flere interessekonflikter af både økonomisk og lokalemæssig art. For at forbedre mulighederne besluttede 32 medlemmer på en generalforsamling at bryde med HG, og den 22. april 1947 blev HBC stiftet under navnet Holmegårdens Badminton Club med Poul Arentoft som formand og Simon Kjellerup, Viggo Ewald og Gunnar Petersen som bestyrelsesmedlemmer.

Allerede den gang var man bevidst om, at klubben skulle videre. Blusemærker blev broderet af Gerda Arentoft og Harriet Ewald, og jakkeemblemer blev tegnet og fremstillet af ciselør Gunnar Petersen. I 1952 forfattede Harriet Ewald klubbens slagsang på melodien: Berlinerluft.

Badminton det er en herlig sport,
jager Dagens tunge tanker bort,
og naar Ketcheren vi svinger -smash,
flyver bolden- smash,
over Nettet- smash,
vi hænger i, saa Sveden driver af vor Krop,
aldrig skal det siges, vi gir ` op,
vi et Maal har sat os, vi skal naa,
H.B.C. kom mas nu paa.

Den synges stadig efter holdkampe og ved klubbens festlige lejligheder. Sportsligt fik man tilladelse af kommunen til at opsætte en udfordringstavle ved indgangen til gymnastiksalen, så man havde et godt grundlag for holdudtagelser. Viggo Ewald havde som ung været cykelrytter og vundet en præmie. Den skulle tildeles den spiller, der først havde vundet 5 klubmesterskaber. Det blev Søren Ewald, så nu er præmien tilbage i familiens skød.

Som 10-årig fik Søren sammen med 3 andre børn tildelt en bane om torsdagen mellem 18-19, så man kunne se, om unge kunne lære at spille badminton. Det gik så fint, at man startede en junior afdeling. Viggo Ewald blev sendt på instruktørkursus, og en egentlig oplæring af de unge kunne finde sted.

Den 4. marts 1950 vedtog man på en ekstraordinær generalforsamling at ændre HBC's navn til Hvidovre Badminton Club, så man samtidig kunne bruge de gamle initialer. Samme år udbyggedes skolen, så den nye gymnastiksal også kunne bruges til badminton. I 1951 opstod der et behov for et klubblad med Harry Sørensen som redaktør. Den 27. oktober udkom første nummer af HBC Nyt, hvad der medførte en kontingentforhøjelse fra 3 kr. til 3,50 kr. pr. bane. Juniorafdelingen voksede, så der blev brug for flere trænere, og i 1953 blev to sekstenårige nemlig Sven Edelmann og Søren Ewald sendt på instruktørkursus. I 1952 blev HBC's Husmoderklub stiftet med Gerda Edelmann som formand. I 1953 blev HBC's Oldboys klub stiftet med Poul Arentoft som formand. HBC blev en klub, der arbejdede på flere fronter.

Badminton kræver jo fjerbolde, så hvordan skaffede man dem. Ved siden af skolen boede skolebetjenten Ejner Sørensen. Han og konen Gurli solgte fjerbolde pris 2,20 kr. pr stk., men det var ikke altid, de unge lige havde råd til det. Hvad gjorde man så? Man indsamlede alle de brugte bolde, som de voksne havde efterladt, tog dem med hjem, dampede dem over kogende vand, rettede de pjuskede fjer, udskiftede nogle og nye limet på.

Medlemstallet steg og spillerne blev bedre og dygtigere. De unge lejede sig ind i KBT på Knuthenborgvej i Valby om eftermiddagen, hvor man for 3 kr. pr. spiller kunne leje en bane. Det kunne mærkes på kvaliteten i spillet, og snart kunne de bedste deltage i turneringer rundt om i landet. Søren havde den fornøjelse i sin første turnering i Brønshøjs hal at møde den senere all englandsmester Erland Kops, dengang Olsen. Det gik ikke godt – for Søren.

Forholdene på Holmegårdsskolen var ikke store, men store nok til en pudsig situation i omklædningsrummet. En af juniorerne var kommet i den alder, hvor det andet køn havde stigende interesse. Han gemte sig i et af tøjskabene, hvorfra man kunne se, når damerne gik i bad. Han blev opdaget, fik reprimande af Viggo Ewald og dertil 14 dages karantæne. Det afskrækkede nu ikke Finn. Han blev senere en glorværdig formand, der ledede klubben i 17 år.

I 1957 afløste Georg Røner Viggo Ewald som formand. Viggo var herefter halbygger, igangsætter af ungdomsafdelingen og restauratør. Han oplevede 4 generationer af Ewald familien spille badminton og blev selv udnævnt til æresmedlem. Med Georg i spidsen kom der nu gang i ønsket om at få vor egen badmintonhal. Kommunen var villig, men forlangte at vi selv skulle stille med 20.000 kr., som skulle erlægges inden byggeriet gik i gang. Det endte med at klubben fik tilbudt grunden på Bibliotekvej 62. Nu gik arbejdet i gang med at skaffe de mange penge. Der blev etableret en byggefond, der blev lavet bankospil og solgt folkeaktier, som senere skulle tilbagebetales. I Hvidovre Kino afholdtes en midnatsforestilling, hvor Gitte Henning og farmand Otto optrådte hele aftenen. Det samlede beløb på 20.000 kr. blev nået, og byggetilladelsen blev givet.

I maj 1959 kunne arbejdet begynde. Mange frivillige medlemmer havde meldt sig, men det blev kun en fast flok på ca. 30 mennesker, der hver dag i 7 måneder meldte ind og udførte et formidabelt arbejde. Der var nogle fantastiske ledere i ingeniør Georg Røner, tømrer Viggo Ewald og murer Ludvig Bang Andersen. Alle andre deltog som jord- og betonarbejdere, brøndgravere, rendegravere, traktorførere, håndlangere, kloakarbejdere, elektrikere, gasforsyningsfolk, oliefyrs eksperter, malere, stilladsarbejdere, tagdækkere, snedkere, gardin-opsættere og ikke mindst kaffepiger.

Klubben fik tildelt et sommerhus, der skulle nedrives, da ejeren skulle bygge nyt hus på grunden på Femagervej. Arbejdsskuret blev opført på Bibliotekvej 62 og udstyret med et skilt, der fortalte, at her bliver opført en badmintonhal. Et af de mest spændende øjeblikke under halbyggeriet opstod, da de

store buer fra Lillehedens Savværk skulle opstilles. En lørdag morgen begyndte man opsætning af buerne, med lange stænger forsynet med pigge i enden og ved hjælp af tovværk og traktorkran arm, kunne man få den første bue op og i lod.

Herefter kom turen til bue 2. Da den var på plads, klatrede Viggo op ad en stige med tov om livet for at fastgøre de to buer til hinanden. Det var en cirkusartist værdig. Resten af buerne kom på plads uden uheld. Der blev lovet storm og tordenvejr den kommende nat, men buerne holdt.

Da stolperne til endevæggen var på plads, var det tid til rejsegilde. Borgmester Sven Aagesen holdt tale, og HBC blev ønsket held og lykke i fremtiden. Herefter blev der festet under åben himmel.

Så kom det store og slidsomme arbejde med at færdiggøre alt det indre. Alle hjalp til og der blev dannet sammenhold og venskaber, der holdt gennem hele livet. Sørens far brugte 1200 timer og Søren 600 af deres fritid på halbyggeriet. I netop den periode skabtes den ånd, der blev noget særligt for HBC. Omgængelighed, arbejdsomhed, humor og tillid til hinanden var det, der mødte de mange nye medlemmer i klubben. Klubben blev mere og mere kendt blandt badmintonfolket i Danmark, og mange dygtige ledere har gennem årene sat deres præg på klubben. I 1966 blev Finn Jacobsen formand, og gennem 17 år kom der for alvor gang i det sportslige, og mange topspillere meldte sig under fanerne. Den sportslige fremgang krævede mere plads, og hallen blev udvidet fra 3 til 5 baner. Denne gang var det håndværkere udefra, der stod for arbejdet.

De sportslige ambitioner voksede, og med nogle af Danmarks bedste spillere blev resultatet Danmarksmestre, Europamestre, et verdensmesterskab og et utal af ungdomsmesterskaber. Tiden må betegnes som klubbens guldaldertid. Søren var ungdomsleder 1974-1981 og ser det som sin bedste tid i sit badmintonliv. Bente assisterede som medhjælpende træner. Søren sad i Dansk Badmintonforbunds spilleudvalg og planlagde turneringer, danmarksmesterskaber og var sekretær for udvalget. Hallen blev udvidet til 7 baner, og samtidig blev der bygget en lejlighed, som fremtidige restauratører kunne leje. Første lejere og nye restauratører gennem 10 år blev Jens og Bente Ewald, så med deres 3 børn havde familien Ewald endnu en gang sat sit præg på HBC.

Det gjorde Søren meget ondt, da klubben af økonomiske årsager måtte give op og aflevere hallens nøgler til kommunen. En af årsagerne var den triste beslutning om at bygge Præstemosehallen og Holmegårdshallen. Kommunen fastsatte priser for leje af baner til det halve af, hvad det kostede i HBC. Derfor søgte halvdelen af klubbens motionister mod disse tilbud, og HBC fik en dårlig økonomi.

Grundet sygdom måtte Søren trække sig fra livet i badmintonverdenen, men fik derefter 35 uforglemmelige år med sejlsport.

Søren sluttede med at takke Søren Langhorn for billedarbejdet til foredraget og samarbejdet med Jens Frederik Jørgensen fra Hvidovre Lokalhistoriske Selskab omkring arrangementet. Så kunne han overdrage ordet til Anders Kaas, formand i 1983-1985, der ville fortælle om sin tilgang og liv i HBC.

Anders fortalte, at han i starten af 1965 var i en gruppe af unge badmintonspillere, der besøgte hinanden i deres respektive haller. Han besøgte også HBC og blev hurtigt indfanget af miljøet. Han kom fra BBK, Brønshøj Badminton Klub, hvor der var stor afstand mellem de voksne og ungdomsspillerne.

I HBC oplevede han, at alle var lige, og samtidig var den helt unge Allan Riisberg blevet klubbens første individuelle Danmarksmester. Det sociale liv trak, og han blev medlem i 1966. Han betonede, hvor meget den hjertelige velkomst fra Søren

Carsten Werge udnævner Søren Ewald til æresmedlem

Ewald og Karl Laut, betød for hans valg af klub. I 1980 vandt HBC sit første Danmarksmesterskab stort set med spillere af egen avl. Formand Finn Jacobsen havde besluttet, at det skulle fejres med maner. Spillere og ledere skulle til festmiddag på Marienlyst i Helsingør. Anders kørte to af de kvindelige deltagere til hotellet, men ak oh ve, han havde glemt at få sit festtøj med. Han måtte låne formandens hverdagsjakke (alt for lille) og kasserer Preben Jørgensens bukser (alt for lange). Som han sagde, et ynkeligt syn, men en dejlig fest.

Finn Jacobsens betydning for klubben var stor. Det lykkedes ham at få en af verdens bedste spillere til klubben, nemlig Prakash Pradukone fra Indien. Samtidig kom Poul Petersen, All Englandsmester i double, og flere andre stærke spillere til klubben. Klubbens første verdensmester blev Jesper Helledie, der sammen med Steen Fladberg fra Køge tog titlen i double.

Klubben var nu blevet stor både sportsligt og medlemsmæssigt. Der var 900 medlemmer og efterspørgslen var så stor, at man kunne udleje banerne mellem kl. 23-24. Blandt ungdommen er der pt. stor tilgang efter nogle år med dalende tilslutning. Anders sluttede med at opfordre til at besøge hallens restaurant og se 1. holdets kampe.

Klubbens nuværende formand Carsten Werge bad om at få ordet. Han beklagede, at klubben havde været i en meget vanskelig situation de seneste år, men han havde valgt at gå aktivt ind i arbejdet med at genskabe tidligere tiders storhed. Det skyldtes ikke mindst hans egne gode oplevelser i ungdomsårene. Økonomien er pt. god, og hans drøm er at købe hallen tilbage for en krone.

Carsten fremhævede alle de værdier, som Søren Ewald havde mødt i klubben, og selv havde været med til at videreføre. En imponerende indsats som han på klubbens vegne undskyldte, at have været al for lang tid om at honorere. Søren blev udnævnt til æresmedlem i HBC 49 år efter, at hans far fik samme udmærkelse. Som tidligere med- og modspiller og god ven kan jeg sige, intet var mere fortjent end denne udmærkelse.

Forsamlingen rejste sig og gav langvarigt bifald til Søren og hans præstationer i Hvidovre Badminton Club. Vi havde fået et indblik i en fantastisk tid, hvor fællesskab og sportslige præstationer gik op i en højere enhed. Som et varigt minde om Sørens virke i HBC kan man hver dag se det på endevæggen i hallen. Det store ur er fremstillet af vennen Sven Edelmann og Søren. Sven stod for urværket og Søren for udformningen af skiven. Skivens 12 tal er markeret med bogstaverne HBC-badminton, og ur viserne er fremstillet af lameller fra en persienne. Opfindsomt.

Historien om en stensætning

og om et hus, der tidligere var husvilde bolig

Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

At undre sig kan vel ikke kaldes nysgerrighed. Jeg er ofte gået ad Paris Boulevard og ved nr. 36 set en flot stensætning ud mod Paris Boulevard og Homers Alle.

På stensætningen sidder en messingplakette, hvorpå der står: "Erbaut von Friesenwall Timmermann" ("Rejst af Friesenwall Timmermann"), og jeg har undret mig over, hvad mon historien bag stensætningen og plaketten er.

Messingplakette med navn på det tyske firma, der rejste stensætning på Paris Boulevard 36. Foto: Jens Frederik Jørgensen, 2.11.2021.

En dag stod husets ejer, Ronald Bullock (RB) i indkørslen, og jeg spurgte, om han ville fortælle mig historien. Det ville han gerne.

Stensætningen

RB kommer fra Sild[1]. Her har huse i mange år haft en stensætning, der markerer grænsen til naboerne. Stenene har bønderne gravet op, når de stødte på dem, og så er de blevet brugt til stensætninger. *"Nu får alle nye huse en sådan stensætning med hybenroser på toppen"* bemærker Ronald Bullock. *" Det er blevet lidt for meget mode, så nu må stenene hentes fra andre steder i Tyskland, men det er da pænere end et plankeværk!"*

Den forreste stump af stensætningen til højre for indkørslen, havde RBs kone, Gillian, overrasket ham med. Hun fik den rejst på et tidspunkt, mens de var på ferie. Det Hvidovrefirma, "Grøn Entreprise", der havde stået for arbejdet, blev så bedt om at fortsætte med at rejse stensætningen langs hele grunden ud mod Paris Boulevard. Da RB ønskede at fortsætte stensætningen langs Homers Alle, var den medarbejder, der kunne løse opgaven ikke længere ansat i firmaet. RB gik på nettet og fik kontakt til et firma nord for Hamborg.

3 mand mødte op en efterårsdag i 2015. En mandag morgen klokken halvfire, hvor det regnede voldsomt. "Mester" var straks gået i gang med at rydde hækken. Torsdag eftermiddag stod stensætningen færdig.

Stensætningen på Paris Boulevard 36, set fra haven ud mod Homers Alle.
Foto: Jens Frederik Jørgensen, 2.11.2021.

1 På tysk hedder øen Sylt, og på Ronald Bullocks modersmål, frisisk hedder øen Söl.

Side 322

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre

Indkaldelse til generalforsamling

Torsdag d. 17. marts 2022

kl. 19:00 - 21:00

i Kometen

(Medborgersalen)

Dagsorden

Dagsorden:

1. Valg af stemmetællere
2. Valg af dirigent
3. Bestyrelsens beretning
4. Museumschefens orientering
5. Fremlæggelse af revideret regnskab
6. Behandling af indkomne forslag herunder bestyrelsens forslag til ændring af §7 Stk.1 i vedtægterne
7. Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år
8. Valg til bestyrelsen
9. Valg af to bestyrelsessuppleanter (begge vælges for 1 år)
10. Valg af revisor og revisorsuppleant (begge vælges for 1 år)
11. Eventuelt

Tilmelding til generalforsamlingen er ikke nødvendig.

Kun medlemmer har stemmeret.

Gæster er velkomne uden taleret.

Ikke-medlemmer betaler 25 kr. for deltagelse i mødet.

Efter den ordinære generalforsamling vil Forstadsmuseet holde et oplæg

På bestyrelsens vegne og med venlig hilsen

Anders Aalund
Formand for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Side 324

Forslag til vedtægtsændring

Bestyrelsens forslag til ændring af Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs (HLS) vedtægter §7:

Den udgave af §7 Stk. 1, der blev vedtaget på den ordinære generalforsamling afholdt august 2021 lød som følger:

"§7 HLS´ daglige ledelse

Stk. 1. HLS ledes i perioden mellem to generalforsamlinger af bestyrelsen, der foruden formanden, næstformanden og kassereren består af 3 medlemmer, **to *tilforordnede udpeget af kommunalbestyrelsen i dennes valgperiode*** samt en tilforordnet fra Forstadsmuseet"

Kommunalbestyrelsen udpeger ikke tilforordnede til bestyrelsen for HLS. Dette foretages af Kultur- og Fritidsudvalget hvorfor følgende formulering foreslås besluttet på generalforsamling den 17. marts 2022:

Ændringsforslag:

§7 HLS´ daglige ledelse

Stk. 1. HLS ledes i perioden mellem to generalforsamlinger af bestyrelsen, der foruden formanden, næstformanden og kassereren består af 3 medlemmer, ***herudover 2 medlemmer uden stemmeret valgt af og blandt Hvidovre Kommunes Kultur- og Fritidsudvalg for den kommunale valgperiode*** samt en tilforordnet uden stemmeret repræsenterende Forstadsmuseet.

Regnskab 2021 og budget 2022

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab			
Regnskab 2021			
Indtægter	Regnskab	**Regnskab**	Budgetfors.
	for 2020	**for 2021**	for 2022
Kontingenter 2021	69.887,50	90.900,00	
Kontingenter 2022			90.000,00
Hvidovre kommune	5.367,00	5.272,00	5.200,00
Porto - bladudsendelse	1.740,00	2.340,00	2.300,00
Annoncer	1.000,00	600,00	600,00
Arrangementer m.m.	2.530,00	5.886,00	9.000,00
Salg	3.290,00	150,00	500,00
Diverse	283,00	1.428,00	500,00
I alt	84.097,50	106.576,00	108.100,00
Udgifter			
DLF	6.111,60	6.986,00	7.000,00
Arrangementer m.m.	5.211,45	7.613,00	12.000,00
Møder m.v.	7.196,90	2.839,65	6.000,00
Arrangementer for frivilllige	0,00	2.698,85	3.000,00
Trykning	45.358,11	36.421,65	38.000,00
Porto	2.178,90	2.617,00	2.800,00
Kalender	6.577,00	6.823,00	7.600,00
Adm/Kontorartikler	6.420,67	1.852,75	3.000,00
Indkøb	0,00	0,00	10.000,00
PR m.v.	9.497,35	2.429,89	12.000,00
Renter	713,37	1.155,82	1.500,00
Bankgebyrer	5.118,58	3.684,53	4.000,00
PS Bogudgivelse	20.000,00		
I alt	114.383,93	75.122,14	106.900,00
Resultat	-30.286,43	31.453,86	1.200,00
Egenkapitalbevægelser			
Egenkapital i alt primo	99.037,09	68.750,66	100.204,52
Overskud/underskud	-30.286,43	31.453,86	1.200,00
Egenkapital i alt ultimo	68.750,66	100.204,52	101.404,52
Aktiver			
Kassebeholdning	359,55	2.553,80	404,50
Bankkonto drift	-2.537,07	48.776,27	32.000,00
Bankkonto opsparing	70.928,18	70.309,45	69.000,00
Aktiver i alt	68.750,66	121.639,52	101.404,50
Passiver			
Egenkapital	68.750,66	100.204,52	101.404,50
Forudbetalt kontingent + porto 2022		21.435,00	
Passiver i alt	68.750,66	121.639,52	101.404,50

Regnskabet er revideret og fundet i orden — Hvidovre den 7. januar 2022

Hubert Steffensen, revisor — Anders Aalund, formand — Knud Sørensen, kasserer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Side 326

Stenene og jorden havde RB selv skaffet.[2] Stenene sættes i to rækker med en meters mellemrum og med jord imellem. Stenene hælder ind mod midten og holder hinanden på plads. Der anvendes hverken mørtel eller cement. Stensætningen er ca. 1 meter høj, og på toppen er der plantet gul potentil, der aldrig går ud.

Jeg synes, at stensætningen er en smuk markering af husets grænse mod vejen. I Hvidovre er det normale en lav opsætning af nogle få betonfliser eller betonsten, der markerer ejendommens grænse mod fortovet.

Ronald Bullock ud for Paris Boulevard 36.
Foto: Jens Frederik Jørgensen, 2.11.2021.

Paris Boulevard 36

Det viste sig, at huset har en interessant historie. Den fik jeg også fortalt.

Huset blev bygget i 1935 med kælder og stueetage. I 1937 byggede Frederik Petersen en etage mere på. Huset fik en bemærkelsesværdig "murkrone" som understøtter taget med dets høje rejsning. Husets østside blev udvidet med nogle meter, så der blev udvendig og indvendig trappe.

Huset blev solgt, og i 1943 kunne ejeren ikke betale forskellige gældsposter. Huset blev overtaget af Hvidovre Kommune på tvangsauktion. I huset blev der indrettet 4 husvilde boliger. Alle 4 boliger havde eget køkken, og en af de fire boliger bestod af to værelser. I 1949 erstattedes husets retirade af 2 aflåselige vandskyllende toiletter i kælderen. Boligerne havde kakkelovne til opvarmning.

Boligerne blev anvendt i kortere tid af kvinder ofte sammen med et eller flere børn, indtil de fik anvist en lejlighed.

Husvilde boligerne lå i et område, der af kommunen var udlagt som åben, lav boligbebyggelse. Derfor ønskede grundejerforeningen husvilde boligerne nedlagt. Det skete i 1973, hvor socialudvalget ikke længere fandt behov for boligerne.

Huset blev annonceret til salg med bl.a. følgende ord: "*Ejendommen er pålagt ombygning og istandsættelse og derfor velegnet for bygningshåndværker*". Huset blev købt af Dagmar Pedersen og hendes mand Ole, der havde et taxafirma. Køberne blev pålagt inden for et år at sætte ejendommen i stand. Tre køkkener skulle nedrives, og huset måtte ikke anvendes til klublejligheder. De nye ejere indlagde centralvarme i huset.

I 1985 flyttede Bullock fra Hvidovre Torv 6, 2. og købte huset. Rumopdelingen er intakt den dag i dag bortset fra husets samtalekøkken og en dør ud til terrassen.

Bagerst i haven findes stadig det hønsehus, der blev opført i 1937. Der er intet gjort ved huset. Det anvendes dog ikke til hønsehold, men til opbevaring af haveredskaber.

Grækerkvarteret

RB har været formand og er nu kasserer i grundejerforeningen "Skelgårdens nye Villaby". Grundejerforeningens område går nord/syd i en bredde af 5-6 ejendomme. Medlemskabet er tinglyst som 1. prioritet på skøderne, men foreningens aktiviteter

2 Til 50 m stensætning skal der bruges ungefähr 30 tons sten og 50 tons jord.

Det gamle hønsehus i haven Paris Boulevard 36.
Foto: Jens Frederik Jørgensen, 2.11.2021.

Grækerkvarteret har ændret karakter, påpeger RB. Da han flyttede hertil, var det et "Skoda-kvarter". I dag holder der 2 dyre biler ved en del huse, og "Grækerkvarteret" er lige så eftertragtet et sted at bo som "Risbjergkvarteret".

begrænser sig stort set til afholdelse af en grundejerfest hver andet år. Foreningen kan ikke nedlægges, og må i dag siges mest at være et "Navn".

RB fortæller, at foreningen i begyndelsen var betalingssted for renter til kreditforeningen. Der blev arrangeret kørsel for børn til Dragør strand om sommeren. Man havde en fælles stige og noget fælles værktøj. Grus blev indkøbt i fællesskab, således at grundejerne kunne hente det, de skulle bruge på deres trillebør.

En aktiv og international familie

RB flyttede til Danmark i 1975. Han var da blevet bankuddannet i Sydslesvig. Finansbanken søgte tysktalende medarbejdere, der kunne betjene bankens tyske kunder. RB kom senere til Frederiksborg Bank og gennemlevede bankens mange fusioner og sluttede af med at være ansat i Danske Bank.

RB har været meget aktiv i Hvidovre. I 20-25 år i bordtennisklubben BK Hvidovre i Dansborghallen. Derefter har han været roer i Hvidovre Roklub først i en inrigger båd, nu i en havkajak.

Også det sociale arbejde er der tid til. RB er besøgsven en gang ugentligt i Røde Kors regi, og cykelpilot for Ingrid Larsen, der er beboer på Krogstenshave.

RB's far var englænder fra Newcastle, og moren kom fra Sild. Hun havde lært dansk ved et ophold på Askov Højskole og ved at have boet i Århus en periode.

Familien flyttede til Sild, da faren blev tjenestegørende på den flyvebase, som Royal Air Force overtog fra tyskerne på Sild.

RB's skolegang foregik på Sild, så frisisk blev hans modersmål. I familien blev der tillige talt engelsk og tysk, og da han fik arbejde i Danmark, blev dansk hans 4. sprog.

RB's hustru, Gillian, er englænder. Hun var i 35 år lærer på Hyltebjergskolen i Vanløse. Hun er bestyrelsesmedlem i Hvidovre Filmklub.

Deres to børn, Thomas og Jennie er henholdsvis pædagog og lærer.

Når familien mødes, taler familien de fire sprog ind imellem hinanden!

Side 328

Immerkær

Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Da **Immerkær**[1]-bebyggelsen, nr. 3-25, i 1963 skulle bygges, skulle en gård, der ikke længere var beboet, rives ned for at give plads til nybyggeriet.

Gården kan ses på et luftfoto fra 1963, men ellers er det ikke muligt at finde oplysninger om gården og dens beboere. Forstadsmuseet har ikke arkiveret materiale om gården, der heller aldrig har været omtalt i artikler i medlemsbladet.

Kilde: Danmark set fra luften, www5.kb.dk Luftfotoet er fra 1963. Gården ses nord for søen. Nordvest for søen ses kolonihaver.

Jeg fik kontakt til Marian Stenak, der nu bor i bebyggelsen Immerkær, og som barn boede på Hædersdalvej.

Hun havde et foto, der viste gården.

Så talte jeg med Birgit Thomsen, der også bor i Immerkær.

Gården ses lige over de to børn, der står ved Rebæk Sø 1949. Privatfoto udlånt fra Marian Stenak.

Hun fortalte:

"I min barndom er jeg ofte kommet i området omkring Rebæk Sø. Turen gik ad Landlystvej og Femagervej til Rebæk Sø sammen med min far, Robert Thomsen. På cyklens bagagebærer stod min fars hjemmebyggede modelmotorbåd, som skulle på endnu en prøvesejlads. Sejladsen foregik altid fra den side af søen, hvor man kunne sidde og se over på Immerkær og nogle marker.

Ud over disse ture til området omkring Rebæk Sø, husker jeg, når familien skulle på besøg hos min onkel og tante, som boede i noget nyt byggeri i Brøndbyøster. Turen foregik i 1954 på gåben fra Landlystvej til Rebæk Sø og via Immerkær. Et lille stykke oppe ad Immerkær gik vi til venstre ad en sti, som førte over nogle marker til det område i Brøndbyøster, hvor højhuset i Gillesager nu ligger tæt på banen og Rødovre S-station. I starten af stien lå en lille hvid gård på højre side. Jeg kan huske at have set en ko (måske flere), høns og ænder på arealet nærmest gården.

Den videre tur på familiebesøg gik via stien og langs med banen mod vest, næsten til hvor Brøndbyøster Torv og S-stationen ligger i dag. Vejen hedder i dag Gillesager, men den gang var vejen tættest på Hvidovre nærmest et hjulspor, men jo mere man nærmede sig Brøndbyøster Torv, kunne det kaldes en vej."

Birgit Thomsen tilbød at lægge fotoet ud på Facebook - "Hvidovre i gamle dage", og hun bad om oplysninger om gården. Det

1 Vejnavnet Immerkær er hentet fra Brahetrolleborgegnen.

Ole Overballe trækker en af Einar Olsens køer hjem til gården om eftermiddagen.
Foto: Hjørdis Overballe, ca. 1957.

kom der fra Mors og fra Holland. Jeg blev imponeret over, hvordan Facebook kunne bruges til at komme videre med en lokalhistorisk fortælling.

Ole Overballe, Erslev på Mors sendte en række fotos fra området, og jeg fik ham til at fortælle mere om livet ved Immerkær i 1950erne.

Einar Olsens gård

Gården på luftfotoet og fotografierne blev ejet af Einar Olsen. Einar Olsen havde 4-5 køer, der om morgenen blev trukket op til nogle græsmarker, der lå oppe syd for jernbanen og den nuværende Rødovre Station. Om eftermiddag hjalp Ole og nogle andre drenge med til at trække køerne hjem til malkning og fodring. På det dejlige foto kan man se, at koen bliver trukket hjem i den kæde, den stod bundet med på græsmarken[2].

Oles mor, Hjørdis købte mælk hos Einar Olsen. Mælken stod så hjemme på køkkenbordet, så fløden kunne skummes af.

På fotoet går Ole og koen på Immerkær, der dengang var en "jordvej" med lidt grus i hullerne.

Einar Olsen havde også et drivhus, hvor der blev dyrket agurker og tomater, som blev solgt til beboerne i området. Einars marker lå nord for kolonihaverne og over mod vest der, hvor Avedøre Havnevej kom til at ligge.

Tøjrepæl

Einar Olsens drivhus, Rebæk Sø og de første huse på Kløverprisvej fra rundkørslen og mod vest. Foto: Hjørdis Overballe, ca. 1957.

Da Einar Olsen solgte gården, blev han entreprenør. Han havde en traktor med en stor skovl på. Den blev brugt til udgravninger ved byggerier.

Barndommen på Immerkær 28 (tidligere nr. 5)

Faren, Thorkil, havde i 1950 bygget huset på Immerkær 5, i dag nr. 28. Familiens hus lå op ad et trådhegn ind til en fabrik, der lå for enden af Hædersdalvej. Børnene i kvarteret havde mange forestillinger om, hvad der var bag hegnet. En gammel tyskerlejr selv om det var mange år siden, at tyskerne var "dampet af". Børnene kom aldrig derind, og de så sjældent folk derinde. Oles mor har sagt, at det var en tændstikfabrik[3].

2 Tøjrepæl til køer - Kilde: Biersted-Nørhalne Lokalhistoriske Forening.
Tøjrepæl, der slås ned i jorden, og som øverst har en ring eller lignende, hvortil en ko/hest kan bindes med et reb eller en jernkæde, så dyret kan afgræsse et område med en radius svarende til tøjrets længde.

3 Kender nogen noget til fabrikken, så hører jeg det gerne. Jeg er stødt på navnet "Kemol".

Ole Overballe trækker sit lokomotiv. Bemærk hegnet ind til fabrikken. Foto: Hjørdis Overballe, 1952-53.

Nord for Hædersdalvej og op til banen var der bar mark og udgravninger. Ungerne i området havde jordhuler inde i den skrænt, som banen ligger på. De store drenge lå ofte i "krig" med drenge fra Rødovre. De sloges oppe på banen med tyskerhjelme på og skød med luftbøsser. De små drenge måtte ikke gå derop.

Da planerne om højhuse i området blev en realitet, flyttede familien væk. De ville have mere frit udsyn. I 1960 havde faren bygget et nyt hus på Sjølundsvej 19.

Ole gik de første 2½ år på Holmegårdskolen og havde Frk. Kæmpe som klasselærer. Oles sidste skoletid var på den nye Avedøre Skole på Brostykkevej. Frk. Mogensen, senere fru Vernå, blev Oles klasselærer i de små klasser. Hun var en dejlig person. Gorm Nielsen var regnelæreren i 8.klasse. Han var også ok.

Ole kaldte skolen for "det røde fængsel". Han var skoletræt og ville gerne ud at bruge sine hænder. Ole blev som sin far og farfar murer og flyttede som 20-årig til Mors, hvor han bor med udsigt til marker.

Einar Olsens gård til venstre og bagved byggekraner. I forgrunden Henrik Langs far, Ove. Foto: Karen Lang. Årstal ubekendt.

Fotos fra Immerkær fra Henrik Lang[4]

Henrik Lang, der som barn boede på Kløverprisvej 93 og i dag bor i Holland, sendte en række fotos, der viser livet omkring Rebæk Sø.
Han sendte bl.a. et foto, der tydeligt viser Einar Olsens gård og byggeriet i Brøndby. Det er Henriks far Ove, der står som "model" foran søen.

4 Henrik Lang har i en artikel i medlemsbladet 4-2020 fortalt om sin barndom ved Rebæk Sø og Kløverprisvej i 1950erne.

Immerkær 24 – bygnings-præmieret.

Til fortællingen om Immerkær hører også huset på Immerkær 24. Ole kom der, og sammen med husets et par år ældre søn, Tommy, blev der bygget et modelskib af noget træ.

Den 29. april 1958 vedtog Hvidovre Kommunalbestyrelse at starte præmieringen af særligt smukke og funktionelle bygninger og anlæg.

Præmieringen har tre kategorier:

- Diplom og indmuringsplade
- Diplom
- Bevis for hædrende omtale

Som hus nr. 2 i en lang række af senere præmierede bygninger[5] blev Immerkær 24 præmieret med diplom i 1959. Kemigraf Helge Petersens hus Immerkær 24 var tegnet af arkitekt m.a.a. Allan de Nully Brown. I begrundelsen for diplomet står bl.a.: *Huset har en centralt placeret installationskerne omfattende køkken, bad og fyr. Foruden en stor opholdsstue er der soveværelse og 2 kamre – alle rigtigt placeret med mulighed for et differentieret familieliv og variabel udnyttelse. Husets bebyggede areal er inkl. udhus på ikke mindre end 110 m² og gennemført efter statslånslovens regler.*

Tommy P.[6]

Sønnen i nr. 24, Tommy P, blev født i 1947. Han dannede i januar 1962 på Holmegårdsskolen trioen "Tommys Band" sammen med Svend Bonavent Larsen og Niels Juul. Tommy P. dannede i juni 1962 "Rocking Ghosts" sammen med Svend Bonavent Larsen, Timm Bo Madsen og Jørgen Frederiksen. I maj 1963 dannede Tommy P orkestret "Giants". I 1963 kom Tommy P. med i "Matadorerne". "Matadorerne" var i en kort periode i 1963-64 backinggruppe for de to popsøstre fra Avedøre, Lecia og Lucienne (Sundstrøm Hansen). Tommy P. spillede efterfølgende i en række forskellige bands. Han komponerede en række hit. Senere blev han solist og entertainer.

I Rockbogen fortælles, at poporkestre jo skulle have skødesløs påklædning og langt hår. Hvis man fik lov! Selvom Tommy var blevet en popstjerne, var han stadig underlagt sine forældre. Han skiftede således tøj på vej til skole i en periode, da de stribede bukser og Beatles-støvlerne ikke passede ind i det pæne "Petersen-hjem". Tommys mor opdagede en dag Beatles-skotøjet og klippede resolut snuderne af. Og det lange hår var totalt udelukket.

Rebæk Sø. I baggrunden Immerkær.
Foto: Karen Lang. Årstal ubekendt.

Afslutning

Har nogen oplevelser eller oplysninger, der kan supplere det skrevne, hører jeg det gerne.

Og så til slut et af de fotos af Immerkær, Som Henrik Lang har sendt.

5 "Præmiering af bygninger og anlæg 1959-2000" udgivet af Hvidovre Kommune i 2000.

6 Kilde: Thomas Gjurup, "Hvidovre -Rock, 1960-1980." side 133-38.

Lad ham dø - 2-årig i Ravensrück og Theresienstadt

Af Anders Aalund

Dette var overskriften, da Hvidovre Lokalhistoriske Selskab inviterede medlemmerne til foredrag med Ib Katznelson (IK) i Kometen den 4. november 2021.

Der var mødt rigtig mange op for at lytte til IK.

IK og hans familie flyttede til Hvidovre i 1953. IK boede i Hvidovre i godt 15 år.

Dette markerede IK ved at vise et billede fra Vigerslev Alle med bl.a. Hvidovre Kino og gik derefter over til at fortælle om sine og især familiens oplevelser under 2. verdenskrig.

IK, der er født i 1941, kan ikke huske spor fra sine ophold i Ravensbrück og Theresienstadt. Han var kun to år, da Gestapo stormede Syrefabrikken i Kastrup og arresterede 26 jøder, der om natten skulle være sejlet til Sverige. Blandt de arresterede var IK og hans nærmeste familie.

Måske kunne han og hans mor have undgået mange repressalier, hvis moderen havde svaret "rigtigt" på nogle af de spørgsmål, hun blev stillet under forhør i Gestapos hovedkvarter i Dagmarhus. Den med IK`s egne ord venlige forhørsleder prøvede ved sine spørgsmål at få IK`s mor til at sige, at hun intet kendskab havde til formålet med at opholde sig i Kastrup på anholdelsestidspunktet, men det blev ikke sådan.

Ib Katznelson (IK) i Kometen - Foto: Jens Frederik Jørgensen

IK refererede de mange grusomme oplevelser fra lejrene, ikke på grund af sin egen hukommelse, men på baggrund i de vidnesbyrd, han senere (faktisk mange år senere) fik af sin familie.

I mange år omgikkes familien de barske oplevelser i tavshed. En tavshed IK fandt naturlig og derfor affandt sig med. Først omkring 2015-17 blev IK opmærksom på en artikel i Ekstrabladet fra november 1945, der beskrev hans og hans mors skæbne i lejrene. Dette har sat gang i en intensiv opsporing af data, der kunne belyse, hvad han og hans familie, havde været udsat for.

Ikke blot sin egen og sine nærmestes skæbne, men også personer, der har betydet noget for deres skæbne i lejrene, har IK studeret.

Det var meget tyst i salen under foredraget. Det var virkelig noget, der gjorde indtryk på tilhørerne. Spørgelysten var da også stor efter foredraget.

Der var mulighed for at købe IK`s bog af samme titel som foredraget.

Læst i Hvidovre Avis 1982

Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Årets store emner

Den 20. januar kunne Hvidovre Avis berette, at der er konstateret omfattende svampeangreb på kommunens skoleskib. "Jette Jan" står ikke til at redde.

Det udløser lokal landesorg, læserstorm og en stor politisk debat i Hvidovre Avis i flere uger. Dønningerne efter "Jette Jans" "svampeforlis" betyder, at Hvidovre Avis drukner i læserbreve om det positive, "Jette Jan" har stået for. Skal man leje et skib, købe et nyt skib? Der afholdes støttefest, og der indsamles 4421 underskrifter om behovet for et nyt skib.

Jette Jan - Modellen står på Forstadsmuseet:
Foto Forstadsmuseet

Hvidovre lejer i 5 uger i sommerferien Fyns amtskommunens nye lejrskoleskib "Fylla".

Den fremtidige energiforsyning er en følgeton igennem hele året og fylder mange spalter. Borgmester Inge Larsen og borgmestrene på Vestegnen håber at få bygget det næste kraftvarmeværk på Avedøre Holme, da det vil være billigere (end et værk på Amager), og samtidig undgår man "magtkoncentrationen" i Københavns kommune. Alle partier i kommunalbestyrelsen vender sig mod Københavns fortsatte dominans på energiområdet i hovedstaden.

Energiminister Poul Nielsson skærer igennem. Kraftvarmeværket skal placeres på Avedøre Holme. I november må en ny energiminister, Knud Enggaard, erkende, at sagen er gået i baglås. Københavns kommune blokerer. Vestegnskommunerne, der skal aftage varmen, vil have kraftværket til at ligge på Vestegnen. Sagen emmer af mistillid til den måde, hvorpå Københavns kommune tidligere har varetaget forsyningsopgaver for hovedstadsområdet

"FYLLA"
Kilde: www.maritimtcenter.dk

Ministeren vil forsøge at skabe et kompromis. Det lykkes ikke, og han skærer igennem i slutningen af året. Der skal bygges kraftværk både på Amager (1988/89) og på Avedøre Holme (1991/92).

En rapport vurderer, at 110 40 meter høje vindmøller ud for Avedøre Holme vil kunne dække halvdelen af el-forbruget i Hvidovre. Hvidovres politikere tror, at der vil gå mange år før den energi, der skal bruges til at bygge møllerne, er tjent ind.

Side 334

Socialudvalget forventer, at der skal bygges 8-10 nye daginstitutioner i Hvidovre de kommende 4-5 år for at afskaffe den lange venteliste. En ny befolkningsprognose viser sidst på året, at der vil blive et faldende antal børn, således at der vil være fuld dækning om 3 år, også selv om antallet af nye institutioner reduceres med 2.

Børnehaven og Fritidshjemmet Solgården på Cath. Boothsvej fejrer 1. januar 25-års jubilæum. Solgården er indrettet i den gamle Svendebjerggård, der fra 1919 til 1957 var mødrehjem. Solgården drives af Frelsens Hær.

Den nye børneinstitution på Strandhavevej kommer til at hedde Strandhuset. Søhesten og Kridthuset var også i spil som institutionens navn.

Formanden for skole- og fritidsudvalget, Rita Sjøberg, forudser i august, at Hvidovre om få år vil have 2 skoler for meget i forhold til elevtallet, der vil falde med en tredjedel.

Hvidovres skoleelever får fra og med næste skoleår en uges vinterferie.

Kommunens økonomi og budget er efterårets store emne. En skatteforhøjelse fra 18,3% til 20% vedtages for at undgå væsentlige serviceforringelser. Over 60 stillinger skal spares i daginstitutionerne. Takster på daginstitutionsområdet forhøjes.

Hvidovre kommunale Aftenskoles leder, Carl Ducjan, er rystet over beslutningen om at nedlægge den kommunale aftenskole. FOs formand, Per Tonni Hansen, kan hurtigt meddele, at 76 af de nuværende lærere i den kommunale aftenskole har accepteret at undervise i Frit Oplysningsforbund fra næste sæson.

I november meddeler regeringen, at den vil skære i bloktilskuddet til kommunerne. Som konsekvens heraf skal Hvidovre inden årsskiftet finde besparelser på 25 mio. kr. på budgettet for 1983. En ny budgetbehandling indebærer bl.a. 4%s yderligere takststigning på daginstitutionsområdet – et valg mellem takststigning eller dårligere institutioner.

Som en landspolitisk demonstration vedtager et flertal i kommunalbestyrelsen i efteråret, at man, for at blive godkendt som lejer i en almennyttig bolig, skal tjene 3,3 gange huslejen. Forslaget skal ses som en beskyttelse af kommunekassen og en beskyttelse af de lejere, som andre kommuner eksporter til en bolig i Hvidovre. Lejerne kan ikke betale den høje husleje, og må derfor søge bistandshjælp i kommunen.

I slutningen af maj besætter 30 unge det gamle stuehus til Dybenskjær, Byvej 200. De ønsker et samlingssted – et alternativ til vold, druk og hærværk. Huset ejes af kommunen, men er udlejet til Nordvang, der ikke vil politianmelde.

Dybenskjær - Foto fra Hvidovre Avis

Besættere ved Dybenskjær. Foto: Hvidovre Avis 1982.

Kim Østerberg og Pernille Falcon kalder sig i et læserbrev " de to gamle HIPS'- ere" og mener, at "Ungdomshuset" skal støttes.

Huset raseres i august af en brand, og kommunen nedriver huset.

Kultur

I slutningen af februar er der flere hundrede - og stuvende fuldt hus - i Holmegårdsskolens aula til Lise Nørgårds 85 minutters foredrag om TV-serien "Matador".

Peter Belli og familie flytter ind på Greve Alle.

Kulturministeriet godkender i juni Hvidovre Kulturråds ansøgning om lokalradio – Hvidovre Nærradio. Hvidovre Nærradio får i december udsendelses- og redaktionslokaler i Strandmarkens Fritidscenter. Nærradioens antenne skal opstilles i det nordlige Hvidovre. Det oplyses, at 1. udsendelse vil komme kort ind i februar 1983.

Hvidovre Teater byder i 15. sæson på 12 forestillinger. Den første af 3 egenproduktioner er Noel Cowards "Sidste akt" med 13 skuespillerinder og en enkelt skuespiller på scenen.

Axel Helmersen stopper som formand for Kulturrådet, da han mener, at der skal friske kræfter til. 10. november bliver Henrik Persson valgt som ny formand.

15. november er det 10 år siden, at det nye hovedbibliotek blev indviet.

Sport

I januar bryder atletikklubbernes boblehal sammen på grund af de vældige snemasser, der blev liggende oven på boblen.

Avedøre I.F. kan 1. april fejre 50-års jubilæum. Klubben har 3 sportsgrene: Fodbold, håndbold og gymnastik. Formanden er Erik Holm. Jubilæets motto er – "50 år i fremgang".

Martin Roald Arbøl fra Hvidovre Atletik og Bent Jørgensen, Hvidovre Stadion, ved den boblehal, der nu var en sammensunket dug.
Foto: Søren Schnoor, Hvidovre Avis 1982

Side 336

Erik Davidsen bliver de kommende 4 år øverste politiske chef for den kollektive trafik i hovedstadsområdet.
Foto: Søren Schnoor, Hvidovre Avis 1982.

Marianne Jørgensen, Jette Olsen, Astrid Birnbaum og Helena Blach fra Hvidovre Curling Club vinder i april VM.

HIF indgår i maj kontrakt med Kurt Stendal, der vender hjem til HIF som træner 1. januar 1983. Om efteråret vender også Sten Ziegler hjem.

I juli opnår unge idrætsfolk flotte resultater.

21-årige Dan Frost fra Hvidovre Cykle Klub vinder sit 3. DM – denne gang i pointløb.

15-årige Kirsten Rømer vinder DM i 50 meter crawl. Det kan blive starten for en ny storhedstid for Hvidovre Svømmeklub.

I Europa-Cup turneringen for mesterhold sejrer Juventus 4-1 i Københavns Idrætspark over HIF den 15. september i overværelse af 30.800 tilskuere. Returkampen i Torino 14 dage efter ender 3-3.

HIF skal have ny prof-formand. Niels Erik Madsen siger, at han er kørt træt. Niels Rudbæk, afdelingsdirektør i Bikuben, vælges i december som ny prof- formand.

Navne

Hertel Pedersen vælges i januar som ny formand for SF i Hvidovre.

Jørgen Kruse Rasmussen, CD, træder i januar ind i Folketinget som afløser for partifællen, Jørgen Bruun, som finder folketingsgagen for lav.

Kaj Lauridsen, skoleinspektør på Avedøre Skole fra 1974, fylder 6. marts 50. Han er passioneret sejler i "Suset", præsident i Hvidovre Rotary Klub og bassist i jazzorkestret "Lost Teachers".

7.marts fylder socialudvalgsformand Grethe Olsen 60 år. Hun blev indvalgt i kommunalbestyrelsen i 1970.

Karl Eilersen, Hvidovre Atletikklub, tildeles årets idrætslederpris.

I november får Hvidovre sine første kvindelige politibetjente.

Nyt fra erhvervslivet

7-9-13-bilen flytter fra Hvidovrevej 261 og får nyt hovedkvarter på Hvidovrevej 245 over for rådhuset og Medborgerhuset.

Side 337

Hvidovre første kvindelige betjente
Foto: Søren Schnoor, Hvidovre Avis 1982

Efter at have ligget ved Lodsparken i 40 år flytter Mørtelværket, RN Sten & Grus til Råhavnen ved Kalvebodbroen. I øvrigt oplyses, at arbejdet med den 13 meter høje bro over Kalvebodsløbet starter i maj.

Broen, der er 240 meter lang, skal være færdig i slutningen af 1985.

Dana Ford Gl. Køge Landevej 258-260 fejrer i marts 25-års jubilæum.

Milow Radio, der i godt 25 år har drevet forretning på Gl. Køgelandevej 233, overtages i april af FONA-kæden.

Kay Wilhelmsen, der byggede og ejede Hvidovre Stationscenter, erklæres i efteråret konkurs.

Det går trægt med udlejningen i Center Syd. Men i november meddeler B&W Diesel, at firmaet næste år vil flytte 500 arbejdspladser ind i Center Syd – Danmarks største kontorhus på Avedøre Holme. Ugen efter overtager Kreditforeningen Danmark Center Syd på tvangsauktion. 25. november får Hvidovre sit 12. pengeinstitut, da Amagerbanken åbner filial i Center syd.

Det stod også at læse i Hvidovre Avis

Hvidovre Avis har gennemført en læserundersøgelse og får masser af ros. Tre stofområder ønsker læserne opprioriteret - kommunalpolitik, lokalhistorie og "Hvidovre under lup".

Lokalhistorisk Selskab og Lokalhistorisk Arkiv udgiver "Vejnavne i Hvidovre" af H. O. Nordlund, lederen af Hvidovre Lokalhistoriske Arkiv. Enkelte vejnavne er på vej i glemmebogen, da ingen ville bo på "Tyreengen" (i dag Tusbyvej) eller "Vrangeland" (i dag Strandbyparken).

Rekreativt område er formålsparagraffen for det hyggelige sommerhuskvarter, "Præstemosen", der i det forløbne halve århundrede er blevet omdannet fra landbrugsjord til et fristed for mange på en af de 900 parceller på hver 300 m2.

4 husstande på Bådmandsvej vil ikke flyttes fra Hvidovre Kommune til Brøndby Kommune. Forslaget til ændret kommunegrænse opgives.

I 14 dages hedebølge i juli drak Hvidovre ca. 700.000 pilsnere. Tuborg og Carlsberg sørgede for den halve million.

I den ugentlige annonce fra Favør (Toftegårds Plads og Kulbanegade) tilbydes den 10. marts 1982:

2 kg. Sukker 17,95 - 250 gr. Smør 13,95 - Svinekam med svær 500 gr. 16,95 - Rød Ålborg 79,95. (Priser vi også kender i dag!)

Kvartalets foto: Et hus - mange fortællinger

Af Bitten Larsen

Blandt bladets læsere vil mange sikkert huske Knud Gravesen, der havde isenkræmmerforretning i mere end en menneskealder på Hvidovrevej 279.

Gravesens forretning voksede sig fra handel med korn, foderstoffer, kul og koks, og efter at forretningen brændte i 1933, satsede Gravesen og fik bygget den nuværende butiks- og beboelsesejendom. Nu var der isenkram til højre, farver og tapet til venstre, samt kul og koks i gården. Dertil kom en masse andre varer.

Hvis man vil vide mere om Gravesen, vil jeg anbefale, at man finder udgave nr. 3 2019 af nærværende blad frem. Her er der en længere artikel om forretningen. Hvis ikke man har bladet liggende, ligger det tilgængeligt på Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs hjemmeside.

Udover historien om forretningen gemmer huset også på en dramatisk fortælling fra 2. verdenskrig. I blad nr. 3 fra 2015 var der et interview med Karen Munch, datter af Købmand Søndergård på den anden side af Hvidovrevej, der fortæller om tiden under 2. verdenskrig:

"Krigens hændelser kom også meget tæt på mig et par gange. En af modstandsmændene, From-Petersen boede på 2. sal i Gravesens hus på den anden side af Hvidovrevej – nr. 279. Den 3. februar 1945 kom SS og ringede på hos ham, og da han hørte, at det var SS-folk, steg han ud på altanen og ville krybe ned ad nedløbsrøret, men der stod også SSere på gaden. De skød ham, da han kom ud. Det var frygteligt. På 1. sal i Gravesens hus boede også tandlæge Haastrup og hans kone. Her mødtes modstandsbevægelsen hver uge. Hr. og fru Haastrup endte i Frøslevlejren."

Knud Gravesen, Hvidovrevej 279. - Foto: Forstadsmuseet

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

" Husker du vor skoletid "

Ved Randi Kronow og Bjarne Vinter
En snak om skolestart på Avedøre gamle skole, og fælles snak om skolestart.

Onsdag d 9. marts kl 14-16
Rytterskolen, Hvidovre Kirkeplads 1

" Vores levede liv "

Kun for kvinder på 85 +
Erindringer om Barndom, ungdom og meget mere vil vi snakke om

Tirsdag d 12. april kl 14-16
Rytterskolen, Hvidovre Kirkeplads 1

Hvidovre Kirke

Vi besøger Hvidovres ældste kirke, vi får en rundvisning i kirken, og bagefter kaffe& kage i Magistergården.

Kirke-kulturmedarbejder Anette Bjerregard og Sognepræst Eva K. Østerlind vil være vore værter.

Torsdag d. 28. april kl 14-16
mødested: Hvidovre Kirke

Niels Ulsing

Efter 40 år i lokalpolitik, fortæller Niels Ulsing om sin barndom og ungdom i Hvidovre og om oplevelser fra sit politiske liv.

Tirsdag d. 3. maj kl 19-21
Kometen, Hvidovrevej 280

Risbjerg Kirkegård

Vi besøger atter kirkegården, når Platantræerne blomstrer og hører kapellets og kirkegårdens historie, samt visioner for kirkegården.

Formanden for kirkegårdsbestyrelsen Børge Grøn-Iversen og kirkegårdsleder Tommy Nielsen vil guide os.

Onsdag d. 18. maj kl 16-18
Mødested: Risbjerg Kirkegårds Kapel
Høvedstensvej 66

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Ikke medlemmer betaler 25 kr ved indgangen.

Tilmelding er nødvendig på https://hls.nemtilmeld.dk/ eller på telefon til Anders Aalund eller Karen Johansen.

Servering til møderne 20 kr.

I Rytterskolen kan vi være max 30 personer, Øvrige steder 100-150 personer

Siden sidst - Fra Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Adressefelt

Et nyt år er startet og med det håbet om, at vi nu kan se en ende på de sidste års coronaudfordringer. Når nærværende blad er udkommet, er vi åbnet igen og har forhåbentligt haft besøg af både arkivgæster og frivillige.

5. december afviklede Avedørelejrens Julemarked, hvor der var god underholdning og højt humør. Omkring 2.300 gæster besøgte markedet, og vi fik gode tilbagemeldinger fra stadeholdere og gæster om afviklingen.

2022 bliver året, hvor vi skal bruge gårdhaven ved Historieporten endnu mere til arrangementer, men også til dagligdagens gæster, som kan nyde en forfriskning under de historiske elmetræer på Avedøre Tværvej (Jo; den ene ende af gården er dækket af grønt i sommerhalvåret. Vi har i hvert fald stor glæde af nedfaldet, som jævnligt fejes væk). Vi glæder os til at byde indenfor.

Udover gårdhavearrangementer er vi også ved at se på aktiviteter i skolernes ferier. Sidste sommer var mere end 200 børn og deres familier med Kaptajn Olsen rundt i Avedørelejren, og vi vil så gerne give endnu flere børn med deres forældre eller bedsteforældre gode oplevelser med udgangspunkt i historien.

Traditionen tro var der igen julemarked i Avedørelejren 2. søndag i advent!

Gode oplevelser med udgangspunkt i lokalhistorien kræver viden, og heldigvis er det sådan, at man aldrig bliver færdig med historien. Vi er midt i skriveprocessen, men ser frem til at kunne publicere dels en bog om Svendebjerg-kvarteret og dels to artikler om henholdsvis Harrestrup Å og de urbane husmænd i mellemkrigstiden i løbet af foråret. Den første skabes i samarbejde med Grundejerforeningen Svendebjerg og handler om kvarteret, der både har fortællinger om lysthuse, kvindehjem, arkitekter, vandtårn og meget mere. De næste udgives i en bog fra netværket "Hovedstadsområdets Kulturhistoriske Arkiver" og har infrastruktur som det overordnede tema.

Derudover glæder vi os også til, at det nye Kulturhus Risbjerggård åbner. Vi har været med til at navngive nogle af lokalerne i huset, så de har forbindelse til Hvidovres historiske kulturliv, men vi regner også med, at der bliver mulighed for at lave arrangementer i og omkring huset.

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

40. årgang - Nr. 2 - 2022

Indhold

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formanden har ordet 3
Kærgård - en slægtsgård i Avedøre 4
Min interesse for de forsvundne vandløb i Hvidovre 11
Vandløb og åbne drænrender i Hvidovre-Nord i 1800 tallet 15
Efterlysning: Medlemmer til nyt Snapselaug 23
Beretning 24
Referat af Generalforsamlingen 28
Frivillig i 50 år 30
Forstadsmuseets orientering til Generalforsamlingen 2022 33
Siden sidst - Fra Forstadsmuseet 35
Arrangementer 36
Kvartalets foto 38
Bestyrelse og udvalg 2022/23 39

De i Bladet gengivne kortudsnit er hentet fra:
Kortviseren - Historiske kort på nettet - Generalstabskort

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: https://www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
https://forstadsmuseet.dk/

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Kærgård 1930'erne - set syd-øst.
Foto: Forstadsmuseet

Blad nr. 3 2022:

Deadline ..... Uge 26
Omdeles fra: ..... Uge 33

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt Karen Johansen
eller Anders Aalund

NemTilmeld

Formanden har ordet

Anders Aalund

Kære læser

Er foråret på vej? Vi må håbe det. Selskabet er i hvert fald klar med rigtig mange forskelligartede arrangementer. Vi er selvfølgelig glade for den store tilslutning, der som regel er vist disse. Men af og til må vi sige nej til yderligere tilmeldinger, da der er overtegnet. Når så vi mødes til arrangementet, viser det sig somme tider, at vi sagtens kunne have været lidt flere deltagere. Der er nemlig sket, at man har glemt at melde fra, hvis man bliver forhindret. Så herfra skal lyde en opfordring til at huske at melde fra, så snart man ved, at det er nødvendigt. På den måde er du med til at glæde dem, der gerne ville have deltaget i et arrangement.

Og der er mange om buddet. På den netop overståede generalforsamling fortalte kasserer Knud Sørensen, at medlemstallet for tiden er på imponerende 704. Selskabet har aldrig været større. Jeg synes godt, vi kan tillade os at være stolte over den store interesse, der bliver vist lokalhistorien og vores arbejde hermed.

I beretningen kan du læse om det store udbud af aktiviteter Selskabet udbyder. Men selv om jeg troede, at jeg havde nævnt og beskrevet alle aktiviteter i beretningsperioden, gjorde Bitten Larsen fra Forstadsmuseet i sin gennemgang af Forstadsmuseets gøren og laden siden sidste generalforsamling opmærksom på ikke mindre end fire arrangementer, der ikke var blevet nævnt. Selskabet var så heldige, at en ansøgning til Slots- og Kulturstyrelsens pulje "1000 nye fællesskaber" blev godkendt, således at vi kunne gennemføre 3 arrangementer på Cirkusmuseet og et med Forstadsmuseet. Formålet med puljen var at skabe nye netværk for personer, der var blevet lidt alene i perioden med corona. Det var 4 rigtig hyggelige og gode arrangementer. Snakken gik livligt, så det er ikke utænkeligt, at der er opstået nye venskaber. En god håndfuld vil man fremover kunne møde som nye medlemmer af Selskabet.

Vi mangler stadig at få udpeget de politisk valgte medlemmer af bestyrelsen. Den på generalforsamlingen vedtagne vedtægtsændring burde rette op på dette. Når vi kender navnene vil de blive nævnt i denne rubrik.

Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen som følger:

Anders Aalund (formand), Karen Johansen (næstformand), Knud Sørensen (kasserer), Gitte Jakobsen (bestyrelsesmedlem), Jørgen Snedled (bestyrelsesmedlem) og Poul Sørensen (bestyrelsesmedlem).

Finn Ivo Heller (1. bestyrelsessuppleant og sekretær) og Stig Sørensen (2. bestyrelsessuppleant.

Jeg ved, at arrangementsudvalget har programmet klar for resten 2022, så der er rigtig meget at glæde sig til.

Skulle du ligge inde med en god historie, du gerne vil dele med andre, er du mere end velkommen til at skrive en artikel i bladet.

Nu må du nyde de mange gode artikler i bladet og have en rigtig god sommer.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Kærgård - en slægtsgård i Avedøre

Af Torben Kok Rasmussen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Interview med Bjarne Aagaard Vinther

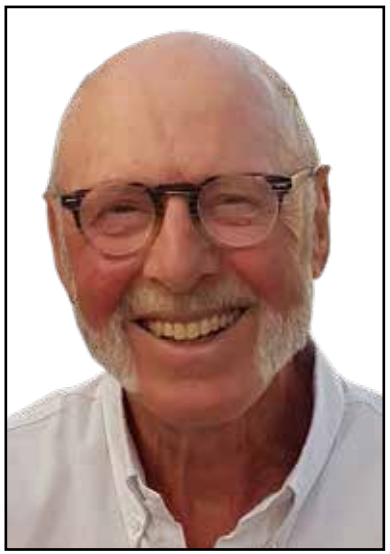

Bjarne Vinther - Foto: Jørgen Snedled

Bjarne Aagaard Vinther er vokset op på Kærgård i Avedøre, der har været i hans slægts eje siden fæstetiden, hvor gården var under Kronen, indtil Bjarnes 4 x tipoldefar fik skøde på gården i 1767. Gården lå i Avedøre over for gadekæret, indtil hans 3 x tipoldefar solgte bygningerne og haven til smeden og byggede en ny Kærgård på markerne syd for Avedøre Tværvej.

Bjarne flyttede ind på gården sammen med sin far, mor og lillesøster i 1956. Gården blev på dette tidspunkt drevet af hans morfar, som efter at han i 1937 havde solgt ejendommen til Københavns Kommune, nu havde titlen Forpagter.

Bjarne fortæller i et interview med mig:

Slægten

Jeg er født i 1946 i Glostrup, hvor min far Rudolf Aagaard Vinther og mor Else Marie Vinther havde et hus på Lunddalsvej 8, hvor vi boede de første 10 år af mit liv. Jeg havde en god og tryg barndom med mange legekammerater og gik i skole på Nordvangskolen.

I 1956 flyttede vi til Kærgård, der havde været i slægtens eje langt tilbage i tiden. Kærgård var min mors barndomshjem.

Min oldefar, Anders Johan Sørensen, der ejede både Kærgård og Dybenskær, havde alle de jorde, der lå fra Vestre Strandvej til Østre Strandvej og helt op til de gartnerier, der lå ved Avedøre Tværvej. Så byggede de Dybenskær i 1919, hvor Laurits boede, og der delte de jordene. Da farbror Laurits, som de kaldte ham, døde først i 60erne, overtog min far resten af jordene. Det var 67- 68 tønder land

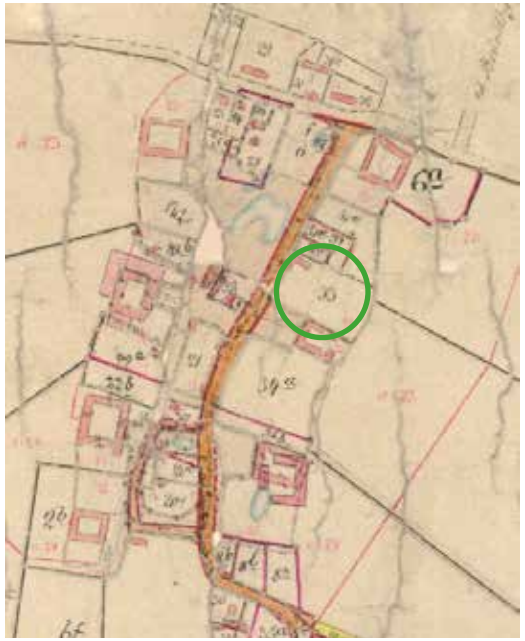

Fig. 1

Udsnit af Original 1-kort over Avedøre Landsbys ejerlav fra starten af 1800-tallet. Kortet ovenfor viser Avedøre Landsby - Kærgård matrikel er markeret med grøn cirkel. (Fig. 1)
Kortet til højre viser de store nye marker, som landsbyens jord blev opdelt i efter udskiftningen i 1780'erne.
Indtil Kærgård blev flyttet ud på marken syd for Avedøre på matr. 13a (Fig. 2 grøn pil), lå den på Original 1-kortets matrikel 33. (Fig. 1 Grøn cirkel).
Matriklen er siden delt i matr. 33a og 33d.

Fig. 2

Min morfar Martin Sørensen og mormor Johanne Sørensen boede stadig på gården, da vi flyttede ind. Vi fik et par værelser i hovedlængen, hvor min far og mor havde deres ejendele. Min mormor og morfar havde solgt gården til Københavns Kommune i 1937. Da Københavns Kommune gik ind og købte gården, var det dårlige tider for landbruget, men handlen gjorde, at min morfar og mormor fik gode midler, der gjorde, at de kunne hjælpe deres 3 børn på vej. Mine morforældre må være blevet meget velstående, for de købte en gård i Herstedøster til min morbror Anders, og et hus til min mor på Lunddalsvej i Glostrup, hvor jeg voksede op. Jeg kan ikke huske, hvad min morbror Svend fik.

Min mormor havde kørekort, og det var jeg vildt benovet over. De havde en Opel Kaptajn. Min morfar var meget involveret i Avedøre Grundejerforening, og han kørte de folk, som ikke havde bil, til møder og forskellige udflugter.

De havde også telefon, det var noget nyt. Centralen lå på Byvej hos Klarskov. Fru Klarskov var telefonistinde. Klarskov havde nummer 1, og vi havde fået tildelt nummer 5. Det var lidt sjovt, at de var så langt fremme på Kærgård, at de havde både køleskab og fryser. Det var et stort træbeklædt køle-fryseskab, der nok har været 1,8 m højt og 80 cm bredt, og hvor den udvendige beklædning bestod af 10 cm tykke mørke træplader. Det var meget tungt. Min mormor havde også en gruekedel[1)] og en stor stålvaskemaskine.

Min mormor boede der et eller to år efter morfar døde i 1960. Så flyttede hun over hos min morbror i Herstedøster, hvor der blev indrettet en lejlighed, hvor hun boede indtil hun døde i 1964, tror jeg, det var.

Forældrene

Min far, der var gartner, kom fra Sindal i Nordjylland, og han fik job hos Holmelund på Avedøre Tværvej, og der var han i nogle år. Her mødte han min mor, som var datter fra Kærgård. De blev gift i 1945, og det bryllup blev holdt på Kærgård. Det var på frihedsdagen den 5. maj. Gæsterne samledes på Kærgård, hvorfra de kørte på cykel til Brøndbyøster Kirke, hvor vielsen fandt sted. Der var nogle af gæsterne, der måtte en tur i grøften og fik mudder på knæene, fordi der var skyderi i området.

Mine forældre flyttede til Glostrup, hvor min far blev ansat hos en gartner, der hed Harald Rasmussen. Gartneriet lå ude ved Park Alle ved Brøndby Rådhus, og der var han så, indtil han overtog forpagtningen af Kærgården i 1956.

1) Navnet kommer af at man hængte en kedel af zink eller kobber over en "grube" eller "fordybning" hvori bålstedet fandtes – Brugtes f.eks. til at vaske tøj i.

Skolegang

I marts måned 1956 startede jeg på skolen, der lå i bygningen, hvor Amatørscenen ligger i dag. Det var en lidt sjov skolegang. I klassen var vi 42. Indretningen var med de gamle skolebænke, og jeg sad lige ved siden af kakkelovnen, hvor temperaturen var omkring 40 gr. Efter sommerferien startede jeg i tredje klasse på den nye skole.

Konfirmation

Jeg blev konfirmeret i 1960. Min morfar døde i foråret, og jeg blev konfirmeret 2. oktober. Der var mange mennesker. Min mormor var der stadig, og de var en stor familie med fem-seks søskende, så vi var jo mange mennesker, 30 skal vi nok have været. Der var vi i storstuen, hvor der var bestik og service og kogekonen, den gamle fru Knudsen, der boede oppe i den gamle skole i landsbyen. Hun kom og lavede maden.

Konfirmationen, det var jo alletiders fest. Jeg blev sat til højbords. Jeg har hørt, at andre fik lightere og cigaretter og sådan noget. Det fik jeg ikke, jeg var ikke på rygerholdet.

Nu sidder jeg jo og tænker på gaver. Jeg havde ønsket mig en rejsegrammofon, og det var der en tre-fire familiemedlemmer, der havde skillinget sammen til. Jeg tror den kostede 800 kroner og det var jo mange penge dengang. Og så fik jeg en papirkniv, den var jeg glad for. Af min far og mor fik jeg en cykel, det var den første cykel, jeg havde fået. Nej, det er ikke helt rigtigt. For et par år inden, fik jeg en gammel damecykel af min mormors søster, der boede inde på Frederiksberg. Den kunne jeg ligge og køre cross på omkring "Vandingen", der var en form for branddam, der lå nedenfor gården. Cyklen blev simpelthen brugt så meget. Fordi det var en damecykel, og jeg lavede hop på den, sank den til sidst sammen. Så kunne jeg jo ikke køre på den længere.

Så da jeg blev lidt ældre kom min far, jeg tror, det var til min fødselsdag, og sagde; "Bjarne, du skal lige se her jeg har en gave til dig herude". Så havde han købt en knallert til mig af en karl, der var nede på Dybenskær. Han havde en gammel Express, og den kom han så og forærede mig. Jeg var jo pave stolt over, at jeg fik knallert som sekstenårig.

Livet i Avedøre

Min familie var meget med i foreningslivet. Jeg kan huske, jeg var med, når der blev afholdt bankospil nede på Avedøre skole. Det var så godt nok ikke med mormor og morfar, det var med min mor.

Nede i Avedøre landsby var der også familie, fordi min morbror Anders blev gift med min tante Asta, der boede på Højgården nede i selve landsbyen. Der havde vi meget "omgang", når der var fester og sådan noget.

Jeg havde ikke så meget tilknytning til selve Avedøre Landsby, men meget tilknytning om vinteren, når vi stod på skøjter på gadekæret. Gadekæret så ud som i dag, men øen var meget mindre. Jeg kan huske, at jeg var meget misundelig på de store drenge, der skulle se, om de kunne springe over øen. De havde ishockeyskøjter. Det havde jeg ikke. Jeg havde "spænd på skøjter" og for at kunne springe, måtte man op på spidsen, og så faldt hælen af! Så måtte man reparere dem, så man kunne fortsætte med at løbe på skøjter.

Kærgårds indretning

Kærgård var en fantastisk stor 4-længet gård, stråtækt. Den ældste længe var med lerklinet bindingsværk. Karlene boede i sidelængen, hvor der var en karlestue, som blev brugt i min morfars tid. Der var både forkarl og stuepige, som min mor også blev.

Der var en lille stue og så en stor stue, der kun blev brugt i særlige tilfælde som konfirmationer og bryllupper, ellers stod den tom. Det eneste jeg kan huske, den blev brugt til foruden fester, var når min mor lavede tykmælk. Så stod mælken på toppen af et skab og trak en to-tre dage.

Der var fine egetræs møbler med en stor skænk og servante, og jeg har stadig lidt broderier fra den gang. Der var også et stort køkken med et rigtig gammelt brændekomfur, som vi brugte i mange år, indtil min far og mor investerede i et elkom-

fur, men det gamle komfur stod der, til gården blev revet ned.

Livet på Kærgård

Det var en fantastisk barndom på Kærgård. Jeg kan huske, når det var høsttid, så kørte min morfar med selvbinder, og jeg husker, at de på det tidspunkt havde 4 heste og nogle køer. Min morfar havde nogle enge ude ved stranden, hvor han drev sine kvier ud. Derude var de så hele sommeren. Det foregik selvfølgelig på gåben.

Jeg kan huske, når der var høstet, og vi gik i korte bukser og træsko i stubmarken og hjalp til med at samle negene sammen, og min far gik og satte det op i hove/traver. Vi drønede bare afsted og fik mange skrammer på anklerne. Der var ikke noget med sokker. Jeg var med til at køre kornet i hus ind til tærskeværket, der stod i den store lade. Når kornet var tærsket, gik man og bar de 100 kg tunge sække hele vejen forbi svinestalden og over i vognporten, hvor kornloftet var. Sækkene blev båret op, blev tømt, så kornet kunne ligge og tørre. Der var ikke noget, der hed tørrerier dengang. Det tog flere dage, så der er ikke noget at sige til, at de blev godt slidte, når de blev ældre.

Min morfar døde i 1960. Efterfølgende købte min far en mejetærsker, hvor der var en traktor foran. Far kørte traktoren, og min mor stod på mejetærskeren bagved og håndterede de 100 kg tunge sække. Nogle år senere fik vi en selvkørende mejetærsker, hvor de tunge sække kørte ned ad en sliske til marken, hvor vi efterfølgende skulle køre dem ind til laden.

Jeg var nu blevet så gammel, at jeg kunne hjælpe min far. Vi fik sækkene op på en pind, som vi brugte til at løfte dem op på vognen med. På det tidspunkt havde vi ingen karle mere, min far klarede det hele. Han havde ikke så mange midler, at han kunne ansætte nogle folk. Han kendte nogle mennesker, der kunne komme og hjælpe, når der var spidsbelastning.

Jeg var også med til at luge roer, og til at så kål. Jeg tror, min søster Anne også var med. Vi sad bag på såmaskinen, hvor der kom en lyd, der sagde PLING hver gang, vi skulle lægge et frø. Der var mange tønder land der skulle sås, så vi kørte sådan i flere dage.

På det tidspunkt, hvor jeg var omkring 12 år, hjalp jeg til så godt jeg kunne, når roerne skulle høstes og køres i roekule, så der var foder til grisene. Min far havde temmelig mange grise. Roe-

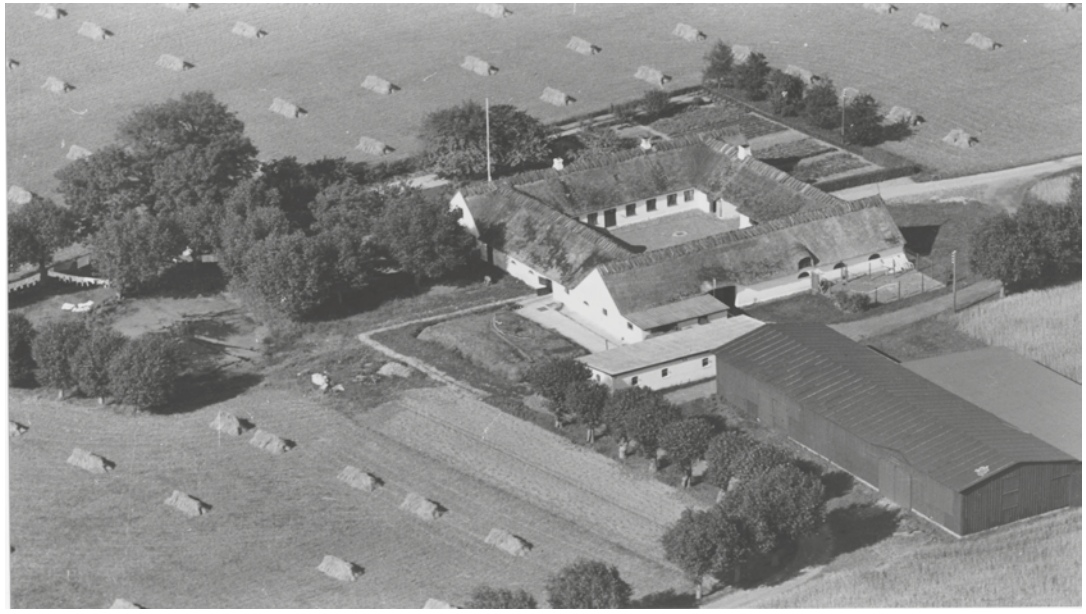

Luftfoto af Kærgård Foto: Forstadsmuseet

optagningen skete manuelt ved hjælp af et slags lugejern, som vi brugte til at skære toppen af og derefter løfte roen op på vognen. Vi blev godt trætte, men var glade for at hjælpe.

Min far klarede selv pløjning, såning og høst, så han har været en flittig mand. Man var tidligt oppe om morgenen, når der skulle høstes, og når kornsækkene skulle køres hjem, var det blevet mørkt, og vi havde lys på traktoren, for det gjaldt om at få kornet hjem, mens det var tørt.

Kærgården - Foto: Forstadsmuseet

Det er også lidt sjovt, at jeg fandt en gammel bog fra 1914. Allerede på det tidspunkt havde man en slags arbejdstilsyn, som kom og kontrollerede maskinerne, ploven og harven osv.

Der slagtes gris på Kærgården

Jeg kan huske, at når vi skulle slagte grise, så kom der en slagter. Han gav grisen en på panden med en stor hammer, sådan gjorde man jo dengang. Vi havde kommet kogende varmt vand i et stort kar, hvor grisen så kom ned i og fik alle børsterne skrubbet af. Det skulle gå stærkt, medens grisen var varm, og vandet var varmt, og så stod man og børstede med en stiv børste. Så kom den op og hænge i bagbenene og blev skåret op og blodet samlet op. Det var jo vigtigt, for blodet blev brugt til blodpølse. Så blev indvolde og lever og hjerte, og hvad man ellers brugte, taget ud. Jeg kan huske, at det med blodet var virkelig en proces, for det skulle piskes hurtigt op, for at det ikke klumpede. Om aftenen fik vi varme finker, lavet af indmad fra grisen og æbler, det var virkelig en delikatesse. Til finkerne fik vi rødbeder og rugbrød. Det var det første måltid fra grisen, som så blev skåret op i stege og skanke. Grisehalen, det var min fars, han var helt vild med den, der var ingen andre, der måtte tage den.

Når grisen var parteret, kom kødet ned i viktualiekælderen, hvor der blev lavet rullepølse, sylte, og jeg ved ikke hvor mange meter medisterpølse. Der brugte man jo mange af tarmene. Jeg stod og kørte rundt med kødhakkemaskinen, der havde forskelligt værktøj, man kunne sætte på, og der var en tylle (metalrør), man satte på, og så var det jo bare at komme kødet i maskinen. Alt det, der blev lavet, var til eget brug.

Næsten selvforsynende

Vi havde jo også høns, og jeg kan huske, min mormor sagde, "Bjarne kan du ikke gå ud og grave hønsegården". Det var så fin jord, der var der, og hønsene blev jo helt fjollede over alle de orme, der kom op, så jeg måtte skubbe til hønsene, for at der ikke skete noget med dem.

Senere havde vi også ænder, så vi havde noget til jul. Vi var jo selvforsynende, og jeg husker, at jeg gik og hyppede kartofler sidst i halvtredserne sammen med min morfar. Vi havde også masser af buske, ribs og solbær.

Der kom også en mand med bistader, så stod han der i den gamle bindingsværkslænge og slyngede honning. Det var jo spændende for os unger, så stod vi der og tyggede det der voks, der blev i overskud. Det var jo ligesom tyggegummi.

Der kom jo også en brødmand og en købmand, der kom med mange forskellige ting.

Nå ja, det skal vi også lige have med. Jeg var ikke mere end elleve-tolv år, min mormor røg cerutter, og jeg blev sendt op til købmand Bærentzen i Storegade, der havde forretning lige overfor

Side 350

gadekæret. Ellers var der købmand Nielsen, der lå nede på den anden side af Køgevejen, man kørte ned ad Vestre Strandvej til Køgevej, og lige 20 m henne på den anden side lå forretningen. Hvis vi skulle have mange ting, leverede købmand Nielsen. Det var de 2, vi handlede med. Købmand Bærentzen havde al verdens ting. Der var ikke den ting, han ikke havde. Under loftet hang børster og mange andre ting og sager. Han havde også 2 gamle kaffemøller, hvor skufferne var så slidte, at man var bange for, at kaffen røg på gulvet, når han hev skuffen ud.

Bildeværktøj

Hvis jeg skal sige noget om kosten, kan jeg huske, at vi fik mælk om morgenen, jeg kan ikke rigtig huske hvad vi fik i. Vi fik også gule ærter, og det hadede jeg. Den første dag var det nogenlunde, men den tredje dag var det ligesom grød, og ellers var det landbomad som flæskesteg og medisterpølse. Jeg tror aldrig, vi fik fisk, det var altid noget, vi selv havde lavet. Vi fik også sagovælling og havregrød og selleriboffer. Vi fik meget brun sovs.

Vedrørende billedet her på siden

En kværn består af to møllesten En ligger, der som navnet siger, ligger fast.
En løber, ophængt i spilstokken, roterer.
Begge sten er forsynet med riller, der spredes ud fra centrum, øjet, og kaldes stråler.
Det er disse stråler, der bildes. Der skal nemlig være en skarp kant, kornet kan presses op mod af løberen og dermed blive sønderdelt til mel.
Bildeværktøjet er fra venstre: Bildejern i egetræ med løst hoved i jern, deraf navnet.
Nummer 4, er en bildehammer med fast hoved - har ikke været i brug
Nummer 5 og 6 er bildehamre der er slidte. Man sleb dem skarpe efter behov og hærdede dem, så skarpheden holdt længst muligt.
Nummer 2 og tre er såkaldte krushamre, der bruges til at rette stenen af før bildning. Under kørslen glattes de blødere dele af stenene ud, men der er oftest hårde punkter tilbage, der skal jævnes.

Bildemanden

Mel lavede vi ikke selv, men vi havde en kværn, og det var jo lidt spændende, når "Bildemanden" kom. Så stod han og "bildede" [2] de store sten , det tog en hel dag. For mange år siden var der et radioprogram, hvor man kunne stille spørgsmål, og der spurgte jeg, hvad sådan en mejsel, som han brugte hed, og den hed en "bilde". Derfor kaldte vi ham Bildemanden.

Kærgård nedrives - og jeg bliver pladesmed

I 1971 fik vi at vide, at nu skulle vi flytte. Vi fik et halvt år til at være ude. Min far og mor købte et hus oppe på Stavnsbjergvej, hvor de indrettede sig. Gården skulle nedrives for at gøre plads til Stationsbyen og Gymnasiet på jordene. Der gik en halv dag, så var det en dynge murbrokker og sådan noget. Det var godt nok mærkeligt og vemodigt at se det. Det havde dog aldrig været på tale, at jeg skulle overtage gården, for landbrug sagde mig ikke noget. Jeg havde en morbror, som var mekaniker, det syntes jeg var mere spændende. Jeg ville jo gerne have været mekaniker, men det var svært at finde læreplads. Jeg blev så pladesmed nede i Hvidovre. Jeg boede det første års tid hos min far og mor på Stavnsbjergvej indtil jeg fandt min kone og vi flyttede så til Rosmosevej og her har vi boet i 48 år efterhånden.

2) Stenene var bildet – det vil sige, at der var hugget stråler i deres overflade. Når stenene kører mod hinanden, virker strålerne som sakse, der skærer kornet i stykker.

Vandløb i Hvidovre

”Stadsrenden set fra Hvidovrevej mod Poppel Alle” Malet i 1940 af min tegnelærer Lauritz Christiansen.
Foto: Forstadsmuseet

Side 352

Min interesse for de forsvundne vandløb i Hvidovre

Af Lars Bo Henriksen

For en del år siden fremviste jeg på en pc i Rytterskolen for et par af lokalhistorisk selskabs medlemmer nogle af de Hvidovre-billeder, som Søren Brogaard havde digitaliseret,

Da vi kom til det billede, der er vist på side 10: " Stadsrenden set fra Hvidovrevej mod Poppel Alle", som er malet i 1940 af min tegnelærer Lauritz Christiansen, begyndte der en meget livlig snak om oplevelser ved renden.

Jeg sad et kvarter og lyttede og blev efterhånden mere og mere interesseret i vandløbet.

Undersøgte derfor nogle dage derefter et Hvidovre-kort og så, at vejene i villakvarteret, som Stadsrenden passerede, havde et lille knæk, der hvor passagen fandt sted.

Jeg cyklede rundt i området, og kunne konstatere, at renden var rørlagt og at grøften kun var synligt helt nede ved parken øst for Sydkærsvej.

Ærgrede mig over, at der ikke længere var et vandløb, men havde det held, at en af mine tidligere kolleger, Merete Arzrouni, havde haft åen løbende i sin baghave. Så hun kunne fortælle om den. Jeg kontaktede og besøgte hende og fik lov til at se, hvor i haven åen havde løbet.

Hendes mormor havde købt grunden i 1919-1920 ved udstykningen, og i årenes løb havde familien nydt åen - som man kaldte den - på godt og ondt. Hun kunne fortælle, om en bro (tyk planke) over en vandfyldt rende, om rotter og om en grøftekant, der blev slået af kommunen en gang om året. Familien og de tilstødende parceller fik ved rørlægningen tilbudt den opfyldte rendes område.

Som I kan se på medfølgende kort, udspringer Renden tæt på det sted, hvor Brostykkevej og Arnold Nielsens Boulevard mødes. På kortet kan I også se, at Stadsrenden har et sidetilløb, som kom fra Brøndbyerne.

På Forstadsmuseets hjemmeside kan I læse en glimrende artikel om dens løb mod Harrestrup Å og om broen med rækværk, der står som et minde om det rørlagte vandløb mellem de 2 Lejerbo afdelinger. Underligt at have en bro uden vand.

Jeg tænker på den vandrige Bybæk i Bogense, der er med til at give byen liv.

Da jeg var dreng, var der så meget vand i Stadsrenden, at det irriterede os meget, at vi, når vi spillede fodbold på en bane i Lejerbo, måtte hente bolden ude i vandet.

Af min fodboldkammerat, Niels Nielsen, fik jeg en dag at vide, at der oppe i det nordligste Hvidovre også havde været et vandløb,

"Broen" som rækværk - Foto: Jørgen Snedled

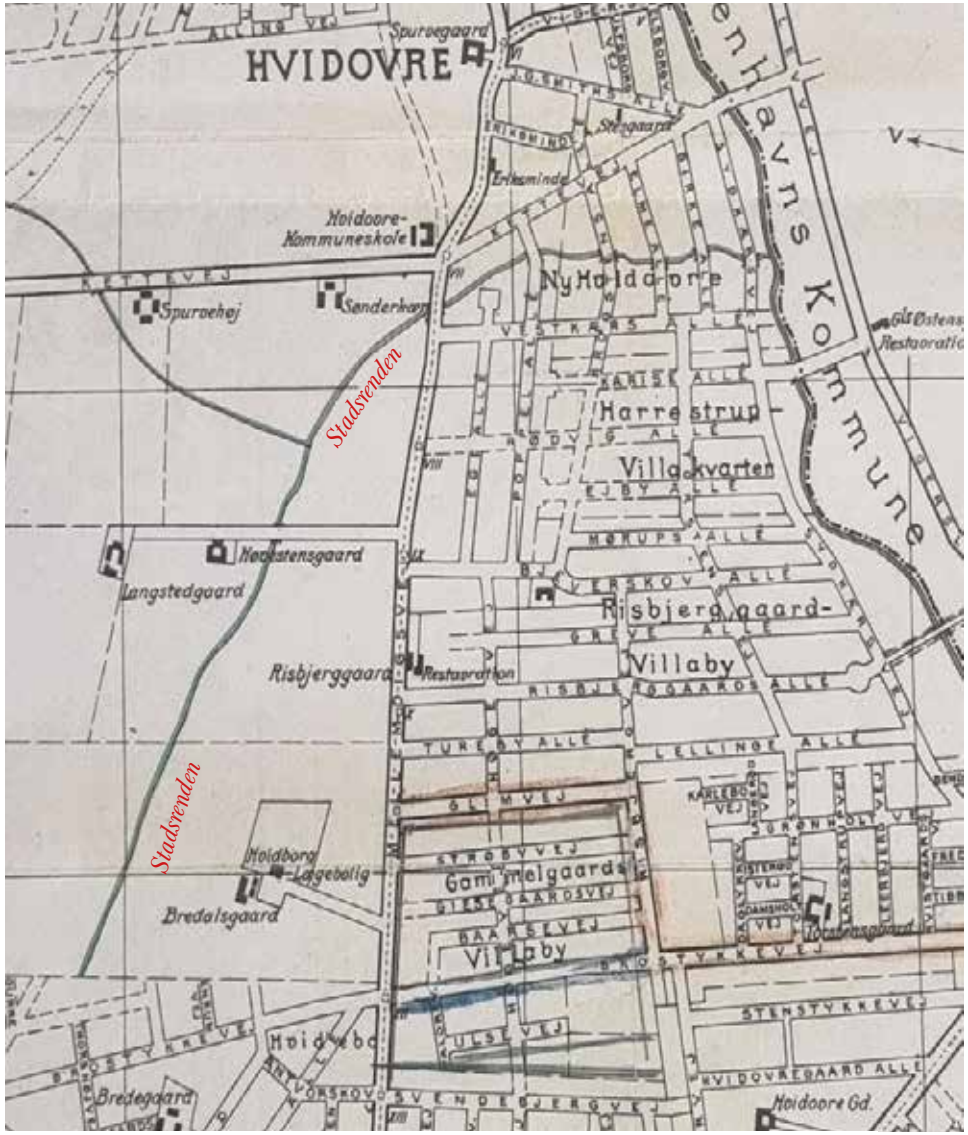

Fig.1

som også var blevet rørlagt. Fik af et medlem af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, Mogens Stub, at vide, hvor det helt præcis havde ligget.

Jeg cyklede derop og gik ovenpå det rørlagte vandløb., som - fik jeg senere at vide - havde navnet Rebækken eller Holmegårdsrenden. På de forskellige, kort jeg havde, kunne jeg se, at den havde løbet nord for og langs med Kløverprisvej. (Se fig. 5 side18)

På et møde i sin grundejerforening omtaler Mogens Stub rotteplagen, som nok var en af årsagerne til at renden blev rørlagt.

Holmegårdsrenden er beskrevet af Hans Chr. Thomsen i bogen om Holmegården. Han skriver, at "det åbne vandløb eksisterede frem til 1965, hvor det blev rørlagt i Kløverprisvej."

Jeg vidste egentlig også godt, at der også havde været et vandløb der, hvor Havnevejen er nu. (I den sydlige ende.) Har senere læst, at løbet hed Hvidovregrøften eller Skelbækken, da det dannede skel mellem 2 kommuner, Hvidovre og Glostrup.

Åen, bækken eller grøften (kært barn har mange navne) er beskrevet af Henrik Berg i en artikel i vort medlemsblad (38. årg. Nr. 2 2020).

Han skriver, at åen var et ekstremt interessant naturområde, hvor forældrene gav børnene lov at lege.

”Der var vand i åen. Vi kunne fange salamandere. Der var vandrotter, som vi kunne angribe med bue og pil.

Vi ramte sjældent plet! ”

Henrik fortæller i artiklen om kampene mod ”Åbisserne”, som mente, at åen tilhørte dem.

Også andre af mine bekendte har fortalt ret gode historier om kampene med ” Åbisserne.”

Jeg opdagede, at der var vandløb i Mågeparken, men var usikker på, hvornår de er gravet. Der er også et ved Søvangsgården. Men jeg valgte på et tidspunkt ikke at lede efter forsvundne vandløb i Avedøre.

Jeg savnede lidt omtale om de forsvundne vandløb og foreslog på et tidspunkt Anja Olsen fra Forstadsmuseet, at lave noget i ”Historien i Gaden” der, hvor Stadsrenden havde løbet under Hvidovrevej/Mellemdigsvej.

Min interesse for vandløbene blev fortalt til bestyrelsen i lokalhistorisk selskab, som havde en god forståelse for den.

Det resulterede i, at Gitte Jakobsen ved en generalforsamling i selskabet præsenterede mig for en Henning Elsby, som havde spurgt efter nogle i selskabet, som havde interesse i vandløb.

Henning og jeg aftalte at mødes, og jeg blev ret imponeret, da han kom hjem til mig med en pæn stabel kort og forslag til, hvordan vandløbene i 1800-tallet havde været i Hvidovre. Især blev jeg imponeret over forslagene til de vandløb fra vest, der havde været til Hvidovre landsby.

Det var forslag, der byggede på, at han havde været på de steder, hvor han ved at studere højdekurver og kort mente, at vandløbene havde været.

Henning og jeg har nu i en del år undersøgt - i marken og på kort - hans forslag til vandløbene i og til landsbyen. Det har ikke altid været let, især på grund af vores ringe it-formåen.

Vi har fået snakket med og fået en god hjælp til undersøgelserne af personer fra Lokalhistorisk Selskab, Forstadsmuseet og ansatte i Hvidovre kommunes tekniske afdeling.

På det seneste har jeg fået kontakt til Erling Groth, som har oplyst om et vandløb på grænsen til den nuværende Kystagerpark nær ved Harrestrup Å. Henning og jeg har opsporet stedet og fundet en grøft, som sikkert har været vandfyldt en gang, men ikke var det da vi var der.

Erling, som bor på Ege alle, har haft Stadsrenden løbende i sin baghave. Han hørte om vor interesse for vandløb og inviterede Henning og jeg til at bese den nu udtørrede grøft. Vi fik en gåtur på planken over grøften, og over en kop kaffe fik vi Erlings historie om åen og rørlægningen.

Nogle vil nok spørge, om der i den ”gamle” Hvidovre Kommune ikke er rester med vand af de tidligere vandløb. Og det er der. Hvis man fra Arn. Nielsens Boulevard kører op ad Spurvehøjvej, kan man - lige inden, man kommer til Tusbyvej - på højre side se en lille dam, som er en rest fra sideløbet til Stadsrenden. Da Henning og jeg besøgte vandhullet, snakkede vi med en dame, som berettede, at da der engang blev oprenset i dammen med en gravko, vrimlede det med rotter. Dammen er vist på medfølgende dejlige foto, som Jens Frederik Jørgensen har taget 29.8.2021- (Se side 14).

Bassinet ved Tusbyvej - Foto: Jens Frederik Jørgensen

Vandløb og åbne drænrender i Hvidovre-Nord i 1800 tallet

Af Henning Elsby

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Man kan gå ud fra, at der samlede sig små vandløb eller bække ved de lavninger, der var skabt i fortidens landskab. Jeg har fulgt de lavninger, som fint er optegnet på de gamle kort med de fine topografiske højdekurver. Med tanke på, at der jo var meget mere overfladevand før i tiden, har det været nødvendigt for bonden i 1800-tallet at pløje mange små åbne drænrender - fig.1 med v-ploven som gik 30 cm dybt - det var nok. Afgrøderne blev derved klart forbedret. Det var et ret stort arbejde, som den enkelte bonde måtte udføre sammen med sine karle. (Mere end 50 år senere blev det jo lagt i drænrør). Når en enkelt gårdejer kunne udføre et sådan stykke arbejde, må man jo formode, at en hel landsby som Hvidovre måtte kunne udføre et pløjearbejde til fælles gode, hvor man vest for landsbyen forbandt de små vandløb i forlængelse af hinanden. fig 1. Således fik landsbyen bedre adgang til direkte vand.

I Hvidovre kan man følge de lavninger der er optegnet på de gamle 1850 -1880`er kort, fra www.kortviseren.dk, hvor man indstiller højdekurverne til f.eks. 50 cm. eller 25 cm. (Jeg har hjemme udprintet de fire forbundne vandløb med 25 cm. højdekurver, og stærkt forstørret). Derudover har jeg gået og kørt på de veje, hvor lavningerne stadig er. Fig.1 er det bedste bevis med de påtrykte blå streger på kortet, som leder vandet ned til Klockergrafen (syd for Hvidovre torv og Rytterskolen (fig. 3-4)) beskrevet med "vand fra vest". Derfra videre rundt i Hvidovregade til Kildevej, som beskrevet, og til "vandfyldte grøfter".

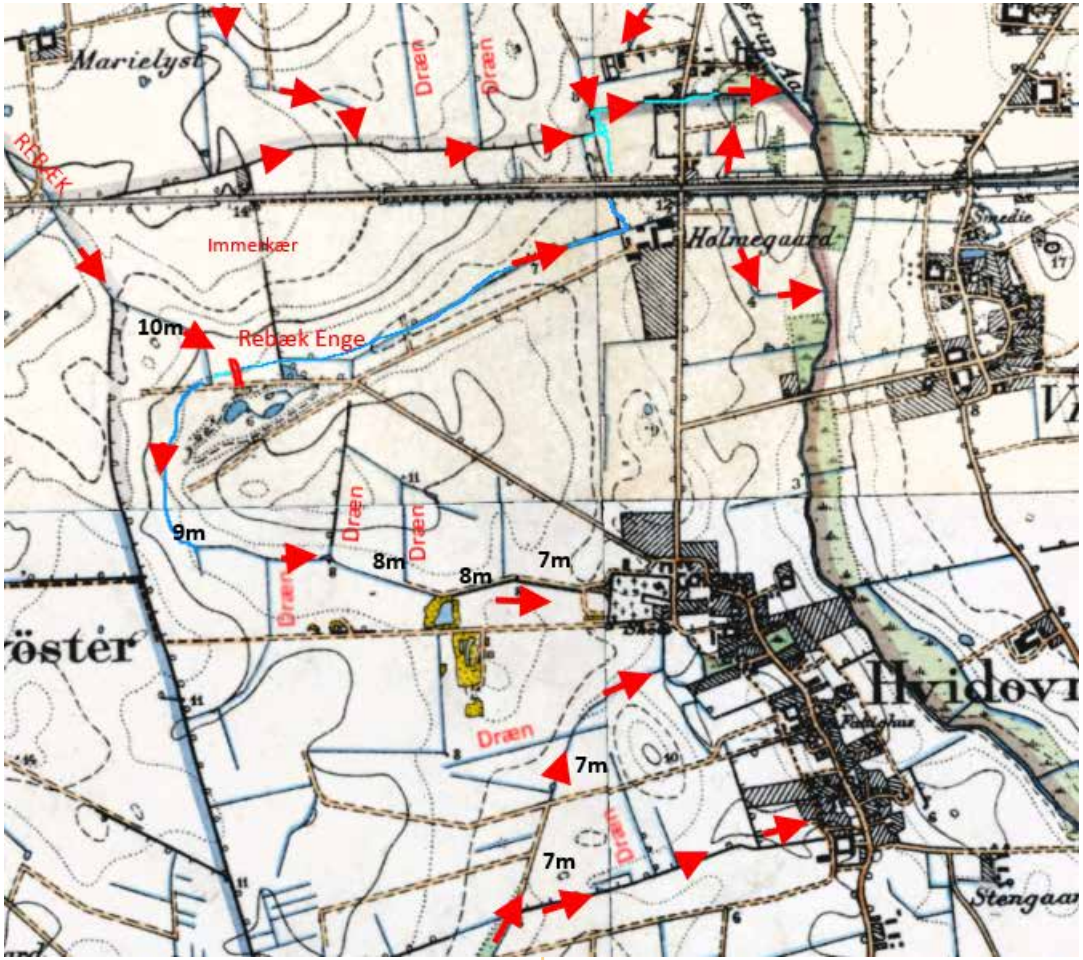

Fig. 1

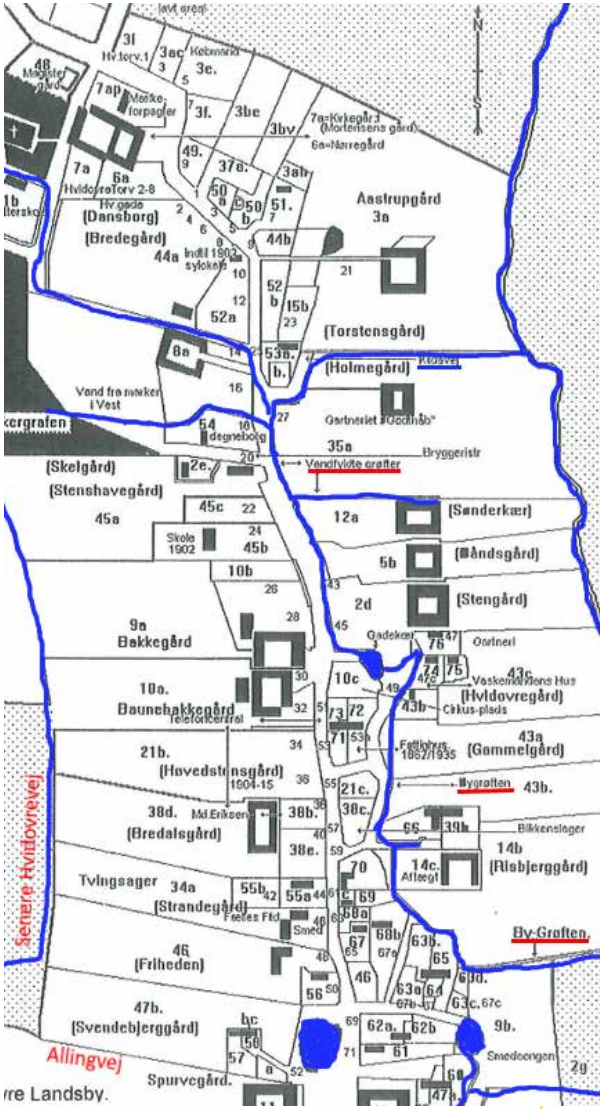

Fig 2. (Se evt. Blad nr. 4 årgang 2001)

Fig 3

Side 358

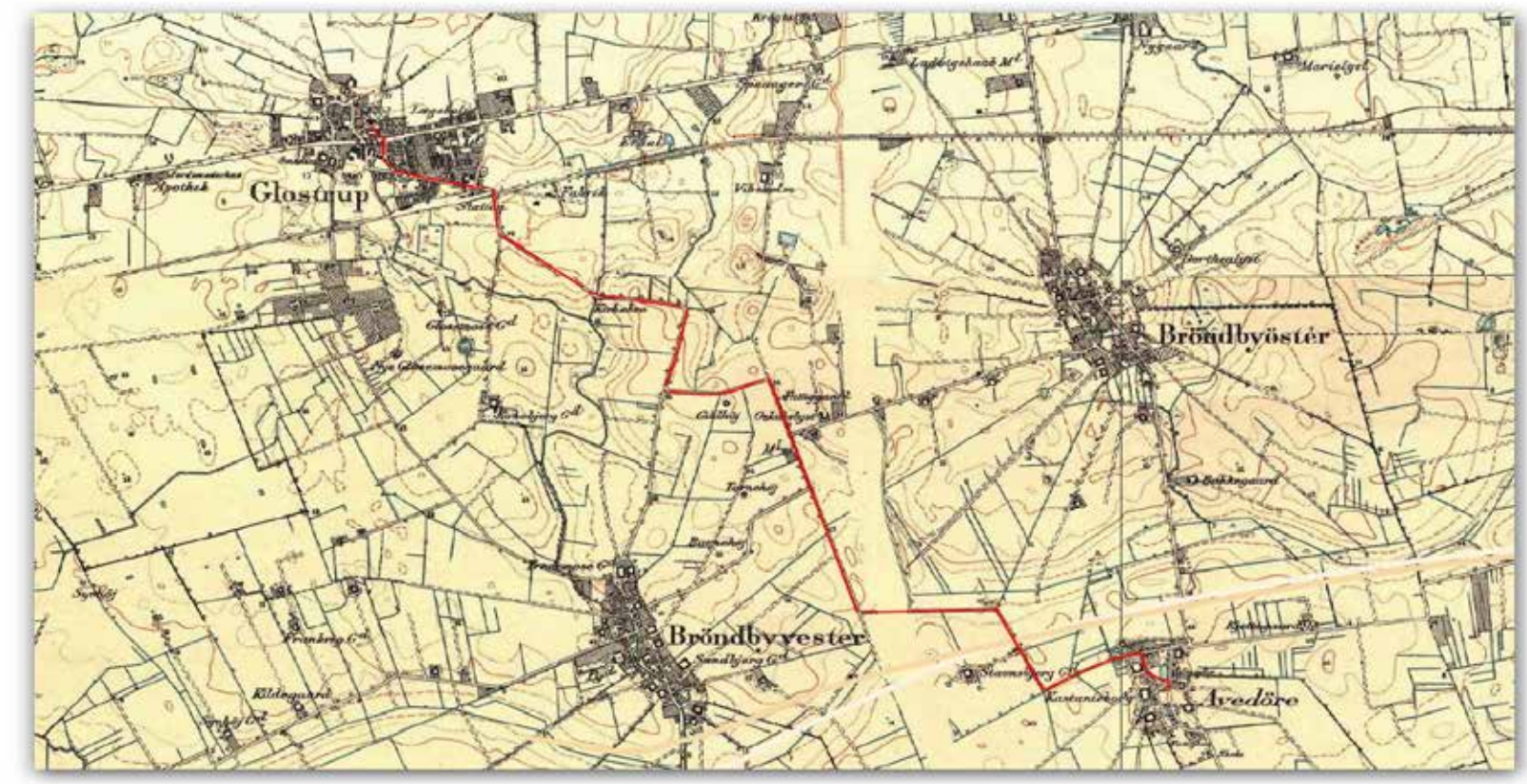

Fig. 4

Rebæk søens vandspejl nu 8 m over havet, begyndte som tre store vandpytter efter 1872 (Gårdejer Jens P. gravede jo grus til jernbanelinje nr. 2). Før den tid var det en bakkeskråning på ca. 10 m over havet. Nord og vest for, hvor søen er i dag, der lå Rebecks enge på 9 m over havet ved Immerkær, ca. 40 m. nord for søen. Bækken løb ned mod Harrestrup å. Med en lille dæmning på 0,5 m over Rebækken ved Immerkær (fig.1), så ville Rebækken fortrinsvis løbe mod vest og syd langs lavningen hen mod Brøndbyskel - ganske tæt ved krydset Gadestævnet/Kirkebroen - stadig med 9 m over havet. Derfra videre langs den meget lange moseeng - Præstemosen (8 m over havet). Den fortsatte og snoede sig ind hvor villahaverne er i dag ved Kirkebroen og frem til Nørremarksvej (7,5 m over havet) og løb ned ad det lille stræde, mellem den daværende smalle kirkegård og Rytterskolen 7 m o.h. - til torvet og Klockergrafen 6 m o.h. -Der var fugtigt, og her løb de unge på skøjter om vinteren. Der blev også opbevaret fælles markredskaber.

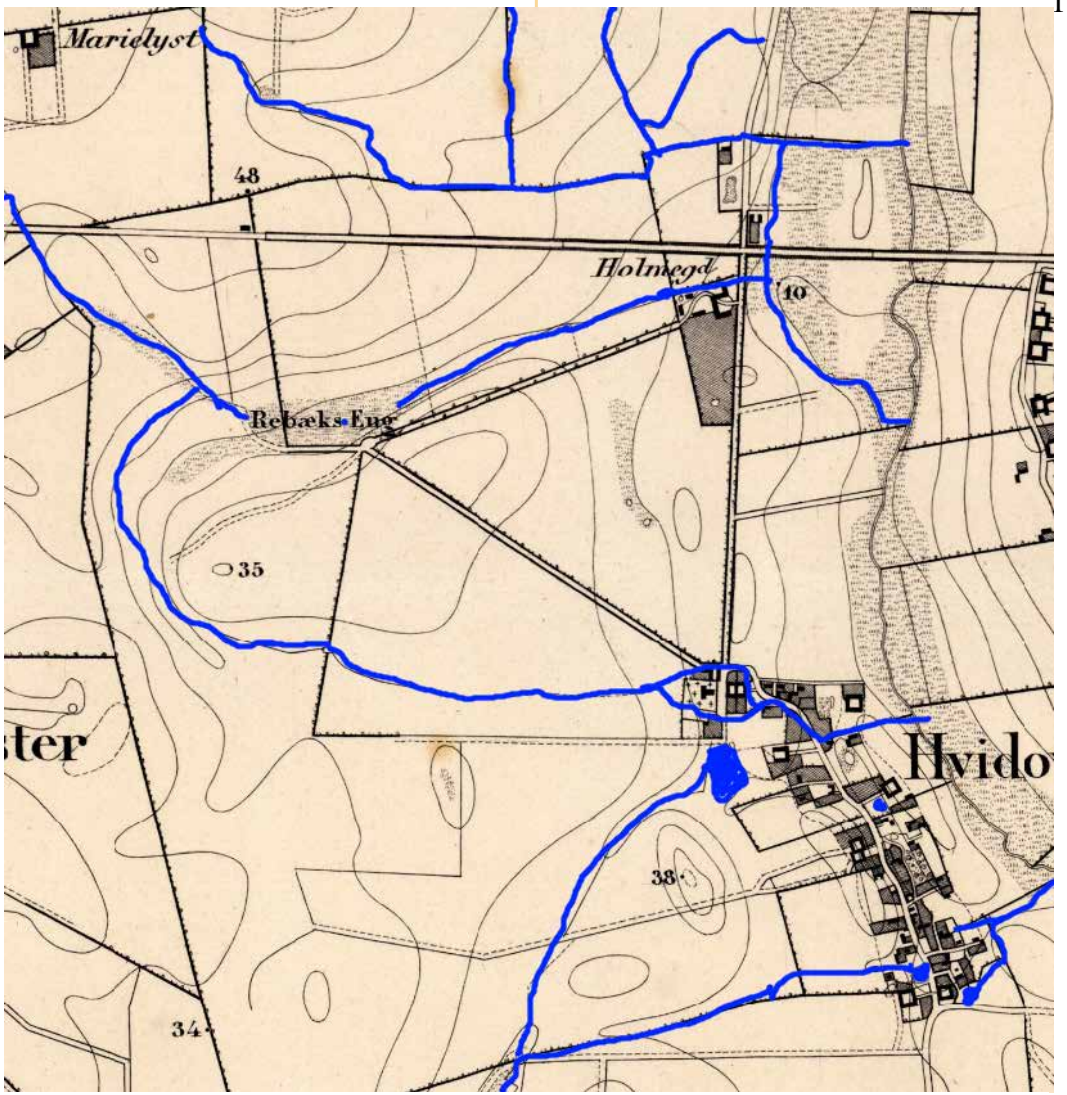

fig 5

I 1930'erne blev Hvidovrevej ført igennem Klockergrafen. Dæmningen ved Immerkær måtte naturligvis åbnes igen i vinterhalvåret gr. meget smeltevand.

Ved Tostebæk - på samme måde, med en kun lille dæmning på max 1m over Tostebæk (Fig.2), lige nord for Kettegårds alle. Der kunne man få forhøjet vandstanden med 1m til 8 m o.h. Derved blev vandløbet forøget mod nord, ved lavningen Tostebæks sideløb, som i forvejen gik op til krydset Allingevej/Klardam 7,5 m o.h. Med en pløjet fure på 25 cm dybde kunne vandet løbe ned til lavningen nordvest for Bavnehøj 7 m.o.h. (fig. 5). Derefter krydsede vandløbet M. Becks allé 7 m o.h. og løb ned til Klockergrafen syd for Rytterskolen 6 m o.h. Naturen har maget Hvidovres terræn så jævnt og svagt skrånende, at det har kunnet lade sig gøre med ovennævnte rende ca. omkring Klardam/Kærmark og Ulstrupvej. De vidste hvor de skulle pløje renden fordi højvande ved tøbrud selv havde lavet en rende fra glammel tid!! - Hvidovrekortene taler deres tydelige sprog. Men det kunne være interessant hvis andre ville granske i gamle jordebøger samt i sognebogsudskrifter omkring matriklerne fra 1800-tallet vedr. ovennævnte. Jeg har jo ikke den akademiske tilgang. NB: De ekstra kort jeg har, er der jo forståeligt nok ikke plads til her i Bladet. Jeg står gerne til rådighed med mine øvrige kort. Tlf. 6110 5825

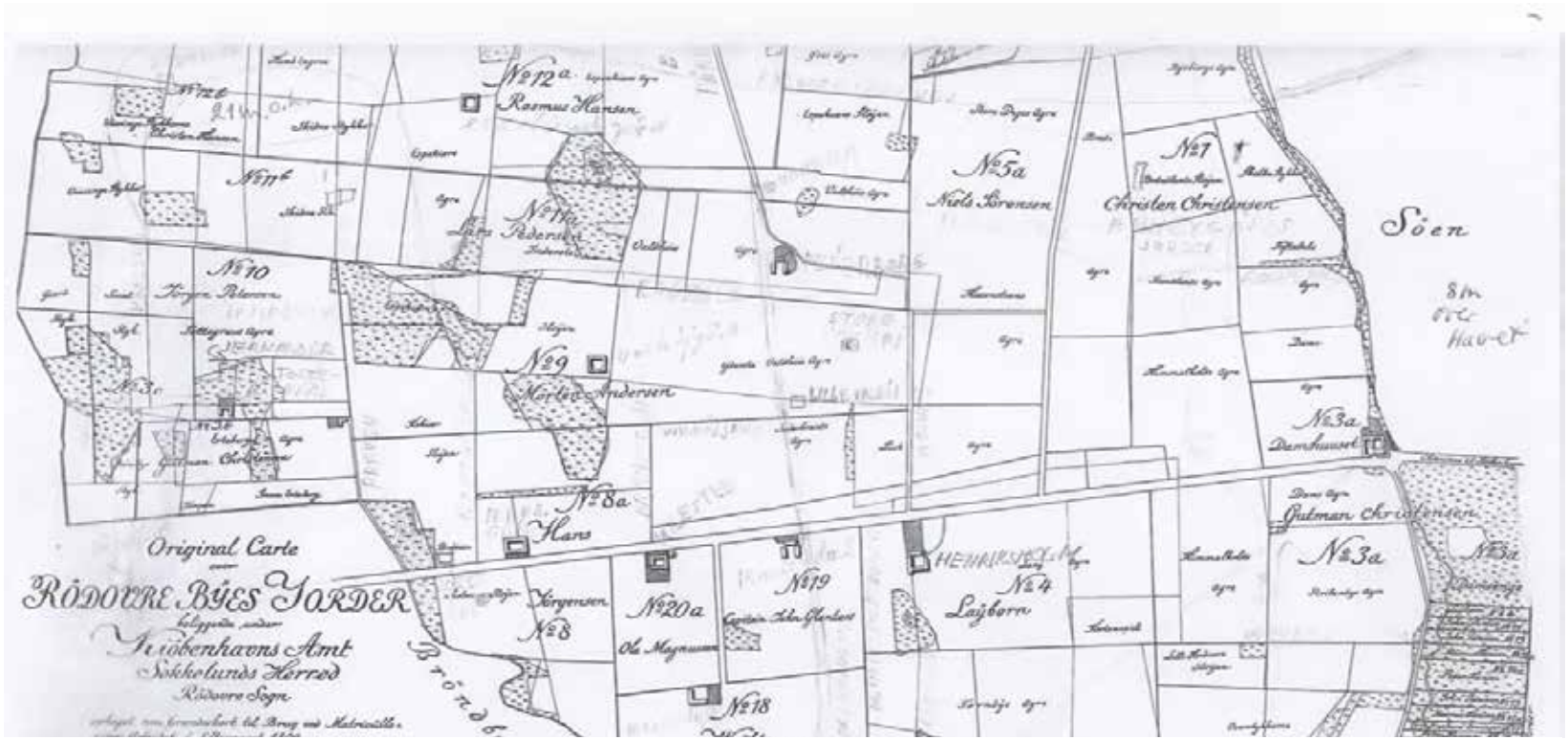

Fig 6

Efterskrift og anekdoter: Når man sammenligner med andre byggeprojekter fra før i tiden, var ovenstående pløjearbejde ikke for stort et projekt for den samlede landsby i Hvidovre. Målet har jo været at få direkte vandløb ned til landsbyen. Til sammenligning var der et langt større projekt allerede i 1621, godt nok som kongeligt projekt ved Chr.4. Man dæmmede Harrestrup Å op ved Roskildevej og dermed hævede vandspejlet op til 8 m over havet. Langvaddam (Senere Damhussøen) blev jo derved skabt, så Grøndalsåen kunne løbe modsat/baglæns mod nord til Lygteåen. Grøndalsåen måtte samtidig uddybes ved Fuglebakken - på en strækning af ca. 1,5 km. Derefter kunne vandet løbe ned ad Ladegårdsåen til Peblingesøen 5 m over havet, samt til Sct. Jørgens Sø. Vandet blev derefter ledt videre ind til København som drikkevand via udhulede træstammer, der var foret med giftigt bly. (Nogle blev vel nok syge). Under svenskekrigen tog det et stykke tid, før svenskerne opdagede Københavns vandforsyning ved belejringen 1658.

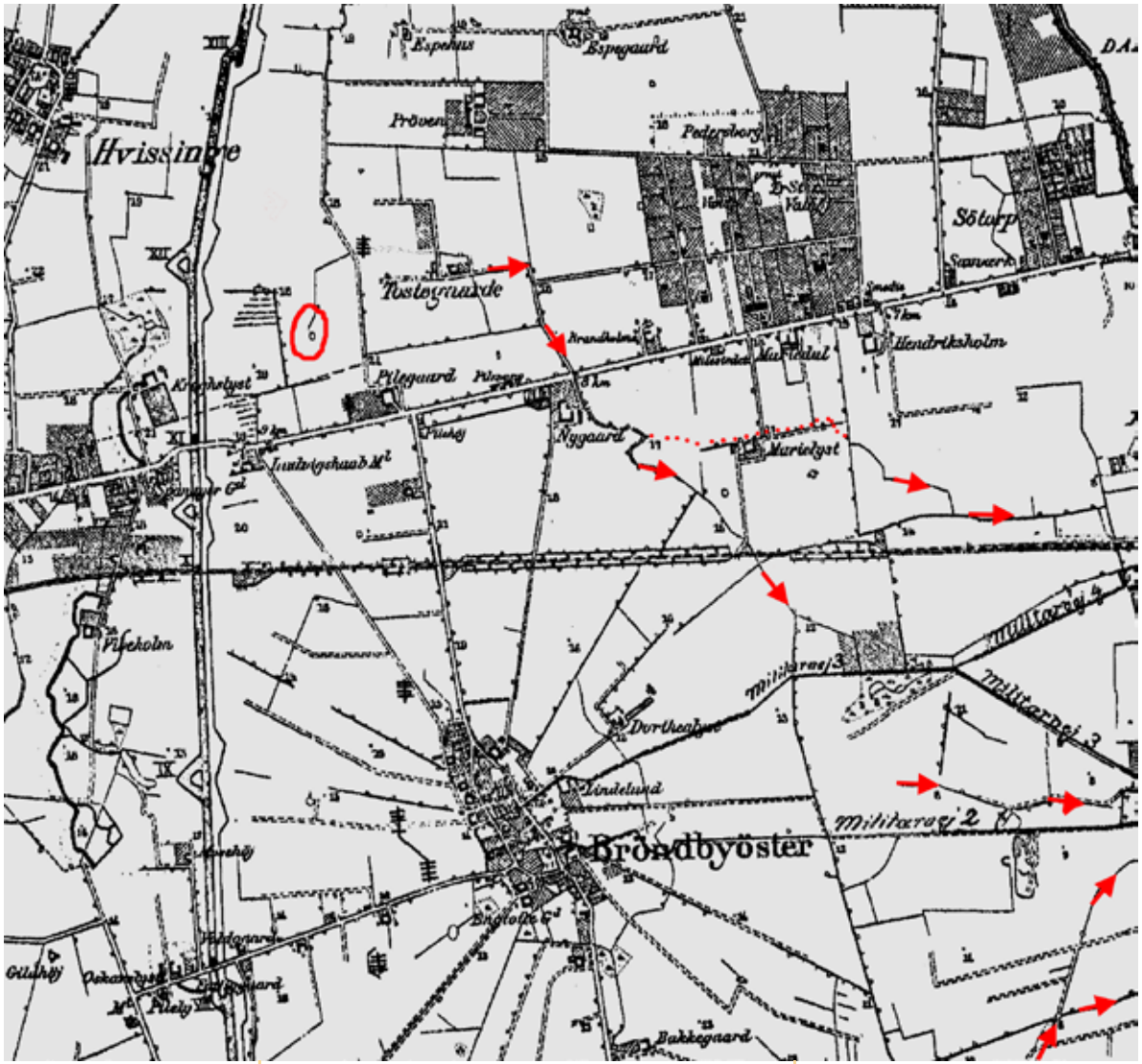

Fig 7

Side 362

Damhussøen. - En interessant episode i 1820'erne omkring Damhussøen, var, at et forår hvor vandstanden stod så højt, at vandet flød ind over Damhuskroens mødding, så Københavns drikkevand blev forurenet. Derfor fik Københavns universitet en reprimande af Frederik d. 6. fordi det var dem der havde pligt til at regulere vandstanden ved slusen/dæmningen. (De havde for øvrigt også fiskerettighederne samt ålekisten ved Ålekistevej). Damhuskroen fik samtidig ordre på at flytte deres mødding længere væk. Omvendt tørrede Damhussøen helt ud i sommeren 1910, så alle fiskene døde.

Holmegården er måske opkaldt efter markerne Holmestykkerne som lå vest for bakkehvælvingen Mannholmen. Mannholmen lå øst for Holmegården og strakte sig fra Løvevej til Holmelundsvej i syd. D.v.s. ca. ved stationen og stationscentret. Mannholmen er jo ikke en forhøjning mere, fordi den blev "skrabet af" til jernbanedæmningen i 1847. Jelles Sted var et lille husmandssted der lå hvor busholdepladsen ved stationen er. Der hvor stationscentret er lå Jelles Gartneri. Rebækken blev senere kaldt Holmegårdsrenden dengang den blev uddybet og rettet ud. Den fik sidst i 1800-tallet flyttet sit løb ned mod Harrestrup Å hen til mellem Jelles Gartneri og jernbanen. Fra midten af 1800-tallet kaldte Brøndbyøster Rebækken for Nygårdsrenden. Bækken danner Brøndbys grænse op mod Rødovre, tæt ved Nygården, omkring ved Vestbadet.

Rebeck Enge som det staves (iflg. 1779 kortet ophængt på Rytterskolen) lå som tidligere nævnt nord for søen og strakte sig næsten fra Brøndbyskel over til Immerkær, og derfra videre nord for Kløverprisvej og næsten helt til Mannholmen. Bækken måtte før midten af 1800-tallet dreje uden om bakken Mannholmen, og det til begge sider - mod nord og syd - og derefter videre ned til Harrestrup å. Rebækken udspringer ved Absalon Camping i Rødovre. fig.7. Den krydser Korsdalsvej ved lavningen, løber nord om Tostegårde og krydser Roskildevejen ved Vestbadet. Den løber ind til Hvidovre lige syd for Rødovre station.

Grænsen Rødovre/Hvidovre lidt nord for Vojensvej - den bugter sig som et lille vandløb og ligger på hele strækningen i en fin lavning, det har været et naturligt vandløb. Det var jo ofte langs et vandløb at sognegrænser lå. Der kom også tre drænrender, samt to små naturlige vandløb hen dertil (fig. 6. fra 1809). De kom alle oppe fra Henriksholmsgårdens jorder. Hele marken skråner svagt ned mod kommunegrænsen samt ned mod Harrestrup Å. Grænsevandløbet udsprang oppe ved Rødovre station. Det er "farlig" tæt på, hvor Rebækken passerer. Der har måske oprindelig i 1700-tallet været gennemgang oppe lige syd for Hendriksholm skole og videre fra Maglekær (Marielystgården) og Agerkær og fra Rebækken ved Vestbadet. fig. 7. Der er lavning hele vejen - "der er hul igennem".

Henriksholmsgårdens ejer var en mand ved navn Layborn (På fransk: sidst født). Han var den første i Rødovre, der dyrkede kartofler. Han blev hånet af de andre gårdejere, fordi ingen andre havde vovet at dyrke kartofler i Rødovre ved slutningen af 1700-tallet. I starten af 1800-tallet blev han anerkendt for det. Han var kendt for at være god ved sine medarbejdere. Layborn er begravet på en af de ældste gravsteder, på Rødovre kirkegård ud mod Rødovrevej. Det er nævnt i ældre udskrifter fra Rødovre, at Layborns far kom fra England i midten af 1700-tallet og nedstammede helt tilbage til de franskemænd fra Normandiet som tog med Vilhelm "Bastarden" til England, som blev underlagt i 1066.

Britta Christensen - Mønsterbryder og Mælkebøttebarn

Af Annelise Wildenradt

Britta Christensen - Foto: Forstadsmuseet

Britta Christensen (BC) har skrevet en bog, "Den, som kommer allersidst", om sit liv som barn og om sit voksenliv som politiker.

Bogen blev udgivet på Forlaget "Karakter" i november 2021. Samtidig var det planen, at BC i samarbejde med Hvidovre Lokalhistoriske Selskab skulle præsentere og fortælle om bogen i Lille Friheden. På grund af Covid 19 blev arrangementet imidlertid udsat.

Men endelig d. 20. januar 2022 fik BC lejlighed til at præsentere sin bog og fortælle om den. Ca. 100 tilhørere var mødt op i Lille Friheden, placeret på behørig afstand af hinanden, og Britta Christensen fortalte.

Bogen blev oprindeligt til som en slags terapi efter BC's sygdom og ophør som borgmester i 2007, og var ikke i udgangspunktet skrevet for andre. Men hendes datter fik BC overtalt til at udgive resultatet som en bog.

Bogen er delt op i to dele, og BC indledte med at fortælle om sin opvækst som den ældste af tre børn i et ulykkeligt ægteskab mellem en mor og en far, der som hhv. 17 og 30-årig, blev forældre alt for tidligt. Det blev en opvækst præget af fattigdom, misrøgt og alt for meget alkohol hos de voksne.

> En mønsterbryder er et menneske, som bryder ud af den sociale arv og opnår en højere social status end forældrene: ved bedre uddannelse og beskæftigelse, eller ved kæmpe mod et negativt træk i familien. På svensk hedder en mønsterbryder et mælkebøttebarn – en metafor om den vanskelige opgave med at bryde den negative sociale arv.
>
> Det betyder, at man ikke bliver mønsterbryder ved at vinde eller arve mange penge.
>
> Derimod er et barn af arbejdsløse uuddannede mønsterbryder, hvis det ender som eksempelvis højtuddannet forsker, hjernekirurg eller topchef. Wikipedia:

> Mælkebøttebørn betegner børn, der er vokset op i belastende og risikofyldte miljøer og mere generelt omsorgssvigtede børn.
>
> Navnet mælkebøttebarn, som er lånt fra det norske løvetandsbarn, bygger på denne plantes evne til at vokse og blomstre under selv meget vanskelige vilkår til at spire igennem asfalt. Det er et billede på den ukuelighed og modstandskraft, som psykologien kalder resiliens.

Således blev BC og hendes bror som små anbragt på et katolsk børnehjem, medens deres mindste bror blev bortadopteret. Det var en barndom præget af svigt fra dem, som skulle have taget ansvar, men også en barndom, der kom til at danne grundkarakteren for den person, som BC siden udviklede sig til.

Hun blev meget tidligt i sit liv sit eget ansvar bevist og blev mønsterbryder. Ifølge BC selv godt hjulpet igennem af en stærk tro på Gud, som hun lærte at kende på børnehjemmet.

Også i sit valg af uddannelse kom det til at handle om at tage vare på andre, idet BC blev pædagog. Man kan med nogen ret hævde, at denne indstilling fortsatte i og med, at hun blev medlem af Socialdemokratiet og sidenhen borgmester i Hvidovre.

Denne torsdag nåede vi ikke længere end til at høre om BC's barndom, så hermed en opfordring til at købe og læse bogen.

Tak til Britta Christensen for en dejlig eftermiddag med et godt og vedkommende oplæg om hendes bog.

Bogen kan købes online:

https://www.gucca.dk/
eller
http://www.forlagetkarakter.com/

Efterlysning: Medlemmer til nyt snapselaug

Valnødder er klar til snapsen

Vil du være en del af et hyggeligt snapselaug, som producerer lokale kryddersnapse til salg på julemarkedet?

Vi søger frivillige, som vil hjælpe os med at lave Brombærsnaps fra Vestvolden og Rytterskolens Valnøddesnaps. Måske har du allerede erfaring med at lave egne kryddersnapse, og ellers får vi den sammen.

Vi skal have to plukkedage i henholdsvis højsommeren, hvor valnødderne er grønne og i sensommeren, hvor vi laver en udflugt til Vestvoldens brombærkrat (vi kender et godt sted). Valnødderne og bærrene ordnes, og der hældes spiritus på. Undervejs spiser vi en god frokost.

Når snapsene har trukket, kommer der en formiddag, hvor de skal hældes på flasker og have etiketter på.

Som medlem i snapselauget bliver du en del af Forstadsmuseets gruppe af frivillige. Der er et godt fællesskab i grupperne, hvor man hjælper til efter lyst og tid. I november holder vi en middag for museets frivillige med god mad og underholdning.

For mere information kontakt
Bitten Larsen på tlf. 61 91 68 05
eller gmy@hvidovre.dk

Beretning

Af Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs (HLS) bestyrelses beretning for perioden 26/8-2021 til og med 16/3 – 2022.

Perioden for denne beretning strækker sig kun over ca. 8 måneder. Som det vil være de fleste bekendt, har en vis virus deltaget aktivt i planlægningen af samfundets aktiviteter de sidste par år, hvilket også medførte en sen afholdelse af generalforsamlingen i 2021.

Men i den forløbne periode har vi kunnet opretholde selskabets aktiviteter på et højt niveau. Det er kun blevet til to aflysninger. Det var ikke muligt at afholde kaminpassiar med Randi Kronow den 25/11-2021. Det lykkedes dog at gennemføre arrangementet den 9/3-2022. Ligeledes blev det også nødvendigt at aflyse julehyggen i Rytterskolen den 14/12-21.

Det utrættelige arrangementsudvalg bestående af Karen Johansen (formand), Annelise Wildenrath, Birgit Møller-Kristensen, Jens Frederik Jørgensen, Knud Nygaard og Poul Sørensen har igen atter præsteret at binde en fin buket af arrangementer sammen. HLS skylder jer en stor tak for denne ind-sats.

Hele ti gennemførte arrangementer er det blevet til.

Der er heldigvis også en meget aktiv interviewgruppe i HLS. Gruppen er siden sidste generalforsaming blevet forøget med tre nye medlemmer, og flere er på vej. Det har betydet, at antallet af interviews er steget. Det er endda blevet til artikler i bladet. Medlemmerne er i tilfældig rækkefølge Knud Søren-sen (Tovholder), Jens Frederik Jørgensen, Anders Aalund, Finn Reidl, Inger Hansen, Peter Rytter, Stig Sørensen, Henny Paaske og Torben Rasmussen. I skal have en rigtig stor tak for indsatsen.

Forretninger i Hvidovre er også noget HLS beskæftiger sig med. Indtil videre er det blevet til to velbesøgte udstillinger på Hovedbiblioteket, og det ender helt sikkert også med en tredje på et tidspunkt, idet Birgit Thomsen, Gurli Jensen, Hanne Koch, Marianne Nielsen, Grethe Jensen, Jens Frederik Jørgensen og Anders Aalund er gået i gang med arbejdet med at finde forretninger på villavejene. Det er dejligt at mærke den entusiasme, der bliver lagt for dagen.

Bestyrelsen håber med godkendelsen af budget 2022, at der med konstruktionen af en database kan gives adgang til, at alle kan få fornøjelse af at studere forretningslivet i Hvidovre. En database vil helt sikkert også give anledning til mange tilføjelser og rettelser.

Bestyrelsen i den forgangne periode haft følgende medlemmer: Anders Aalund (formand), Karen Johansen (næstformand), Knud Sørensen (kasserer), Gitte Jakobsen, Jørgen Snedled, og Poul Sørensen. Suppleanter har været Finn Ivo Heller (sekretær) og Stig Sørensen. Jeg vil gerne sige jer tak for at være med til at holde gryden i kog.

Hvidovres åer, render og andre vandløb er også noget, der har Selskabets interesse. Lars Bo Henriksen og Henning Elsby er dykket ned i gamle kort, litteratur og mange andre steder og fundet mange af dem. De vil heldigvis i kommende blade skrive et par artikler om deres arbejde og deres resultater. Tusind tak til jer. Der kommer i øvrigt også et arrangement med Henning Elsby om emnet.

Bladet får jævnligt ros, både for indhold og format. Kommunikationsudvalget bestående af Gitte Jakobsen, Jørgen Snedled (redaktør), Bitten Larsen (ansvarshavende redaktør), Stig Sørensen og Anders Aalund. Jørgen arbejder utrætteligt med opsætningen af bladet. Gitte og Stig nærlæser alle artikler, så fejlene bliver så få som muligt. Resultatet er et rigtig flot blad. Også en stor tak til jer skal gives her.

Bladuddelerne sørger for, at du får bladet bragt til døren. Det er et stort arbejde, der ikke kan påskønnes nok.

Selskabet er medlem af Dansk Lokalhistorisk Forening og deltager også i årsmødet. Karen Johansen og Anders Aalund var med i 2021 årsmødet 1.- 3. oktober. Her lyttede vi til en foredragsrække inspireret af rytterskolernes 300-års jubilæum. En spændende weekend hvor man også møder andre lokalhistoriske foreninger/selskaber og udveksler erfaringer. Også ved denne lejlighed blev bladet rost til skyerne. Det vækker også beundring, når vi nævner antallet af arrangementer, vi afholder.

Og hvad er det så for arrangementer HLS har afholdt:

Den 3. september var HLS med til at festligholde udgivelsen af den lokale forfatter Lone A. Sperscneiders roman "De gjorde det". I bogen skrives om livet i Hvidovre i perioden 1914-1923. Perioden var præget af en stor tilflytning til Hvidovre af arbejderfamilier, der især kom fra Vesterbro. Bitten Larsen fra Forstadsmuseet holdt en perspektiverende tale om romanen.

Selskabet havde givet 1500 kr. til hjælp ved udgivelsen.

Allerede ugen efter den 8. september havde HLS besøg af Ib Andersen, der er søn af Clara og Leif Andersen, der gennem mange år drev "Bog og Papirhandel" på hjørnet af Landlystvej og Hvidovrevej. Forretningen åbnede de i 1939. Det var således Hvidovres første boghandel. Vi fik en god gennemgang af forretningens historie samt en tur gennem boghandlens "årshjul".

Omkring 70 medlemmer var mødt op til årets generalforsamling - Foto: Jørgen Snedled

Den 21. september havde HLS i Avedørelejrens Auditorium besøg af "Landbetjenten på Stenbroen" Rud Ellegaard. Han formidlede en gribende fortælling om skæve eksistenser i kvarteret omkring Istedgade. Rud Ellegaard har gennem sit virke fået narkomanerne tæt ind på livet og er på fornavn med mange af dem og kender derfor en del til baggrundene for, at de er endt, som de er. Det er meget ofte børn af splittede hjem. Det er sørgelige historier fra ende til anden. Der bliver dog heldigvis gjort meget for at hjælpe de stakkels mennesker. I 2012 blev der i Halmtorvet 17 oprettet fixerum med personale til at hjælpe. Det sker blandt andet jævnligt, at sygeplejerskerne skal træde til med medicin ved en overdosis.

Rud Ellegaard modtog i 2014 "Trine Bryld-prisen" for sit arbejde.

Den 12. oktober besøgte HLS Strandmarkskirken. Dette besøg var et led i besøgene i alle Hvidovres Kirker og forskellige trossamfund. Kirkens præst og kirkeværgen fortalte om sognets og kirkens historie, samt om menighedslivet, der er tilknyttet kirken. Der var stuvende fyldt, da der på samme tidspunkt var kirkekaffe. Det var en rigtig god og spændende oplevelse. Og sikke en aktiv menighed.

Den 27. oktober var Hvidovre Badminton Club (HBC) vores værter. Vi fik af Søren Ewald fortalt historien om HBC's udvikling lige fra tiden i Holmegårdens Gymnastik Forening (HG) over stiftelsen af Holmegårdens Badminton Club (blandt andre af Viggo Ewald, Søren Ewalds far), der i 1950 skiftede navn til Hvidovre Badminton Club.

Vi hørte en meget levende fortælling om byggeriet af badmintonhallen, der sidenhen blev udvidet af et par omgange til i dag at huse 7 baner. Det er blevet til mange mesterskaber både nationalt og internationalt. Også Anders Kaas (formand 1983-1985) fortalte om klublivet.

Den nuværende formand Carsten Werge udtalte meget rosende ord til og om Søren Ewald og udnævnt ham til æresmedlem. Søren Ewalds far Viggo opnåede samme ære 49 år tidligere.

4. november var der helt stille i Kometen. Overskriften var "Lad ham dø – 2-årig i Ravensbrück og Theresienstadt"

Ib Katznelson fortalte om sine oplevelser i de to lejre. Ikke at Katznelson selv kunne huske noget fra den tid, men han havde mange år senere fået enkeltheder om familiens tilfangetagelse og deportation af sine forældre. Katznelson har brugt og bruger stadig meget tid på at søge efter forklaringer på det, der skete i lejrene. Han fortalte, at han stadig møder mennesker, der ikke har lyst til at fortælle om det.

Katznelson var en rigtig god fortæller, der i øvrigt fra 1953 og godt 15 år frem boede i Hvidovre.

Den 20. januar 2022 var der stuvende fyldt i Lille Friheden. Anledningen var at tidligere borgmester i Hvidovre Britta Christensen i december 2021 havde udgivet en erindringsbog. På grund af Corona kunne arrangementet ikke afholdes på dette tidspunkt, men blev så flyttet til januar. Britta Christensen fortalte levende om en ikke alt for rar barndom. Noget hun dog med sin positive indstilling til tingene har formået at komme helskindet ud af. Britta Christensen er et varmt og meget givende menneske, som det var virkelig spændende at opleve. Der blev heldigvis solgt en hel del af hendes bog. Selskabet vil også gerne takke for forplejningen ved mødet. Den stod Britta Christensen for.

2. februar fortalte Martin Roald-Arbøl om sit store frivillige arbejde på atletikkens område. I 50 år har Roald-Arbøl virket i først HIF-atletik og siden i Hvidovre Atletik og Motion. Roald-Arbøl er modtager af Hvidovre Kulturråds Kulturpris som en anerkendelse for sit bidrag til, at Hvidovre er et godt sted at bo.

Martin Roald-Arbøls virke har ført ham til mange stævner også Olympiske rundt omkring i verden. Kronprinsen har han selvfølgelig også mødt ved flere lejligheder i atletikkens verden.

Ved siden af sit virke som leder i atletikkens verden har Martin Roald-Arbøl været lærer ved både Enghøjskolen og Engstrandskolen. Han har ligeledes været mangeårig næstformand i Hvidovre Lærerforening.

17. februar blev der afholdt "Hyggeeftermiddag i Rytterskolen". Der blev kaldt til møde uden en egentlig dagsorden. Snakken gik som sædvanligt livligt. Det blev heldigvis også til par gamle fotos fra gårdene omkring det nuværende Hvidovre Torv.

At HLS er et mange facetteret selskab, vidner også en håndfuld frivilliges indsats ved tønderne ved Avedørelejrens tøndeslagning i anledning af fastelavn søndag den 27. februar om. Vi hjalp Forstads-museet med at holde styr på tønderne.

"Huske du vor skoletid" løb af stablen den 9. marts i Rytterskolen. Randi Kronow, Bjarne Iversen og Bjarne Vinther havde en fælles snak om skolestarten på Avedøre gamle Skole. Undervejs stillede Jens Frederik Jørgensen opklarende spørgsmål. Der udspandt sig en god snak, og endnu engang blev For-stadsmuseet beriget med materiale fra Avedøreskolerne.

Der skal lyde en stor tak til jer, der har forfattet de gode referater i bladet.

Som i måske har bemærket er det et meget spændende univers HLS spænder ud. Tusind tak for at i deltager talrigt og aktivt i arrangementerne og tusind for al den hjælp i yder undervejs.

På bestyrelsen vegne

Anders Aalund

Fra Generalforsamlingen - Foto: Jørgen Snedled

Referat af Generalforsamlingen

Af Poul Sørensen

Referat af Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs generalforsamling afholdt den 17. marts 2022

Dagsorden

1. Valg af stemmetællere.
2. Valg af dirigent
3. Bestyrelsens beretning
4. Museumschefens orientering
5. Fremlæggelse af revideret regnskab
6. Behandling af indkomne forslag herunder bestyrelsens forslag til ændring af §7 stk. 1 i vedtægterne
7. Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år.
8. Valg til bestyrelsen
9. Valg af 2 bestyrelsessuppleanter (begge vælges for 2 år)
10. Valg af revisor og revisorsuppleant (begge vælges for 1 år)
11. Eventuelt

Ad1: Formand Anders Aalund bød velkommen og oplyste, at der var 69 stemmeberettigede medlemmer til stede. Formanden forestod valg af stemmetællere.

Ad 2. Bestyrelsen foreslog Poul Sverrild, der blev valgt uden modkandidat.

Dirigenten konstaterede at generalforsamlingen var rettidigt indkald og dermed lovlig i henhold til vedtægterne.

Ad 3. Anders Aalund aflagde bestyrelsens beretning for perioden 26/8-2021 – 16/3-2022. Beretningen blev godkendt uden bemærkninger.

Ad. 4 Bitten Larsen aflagde museumschefens orientering. Det blev særligt fremhævet at Poul Sverrild havde valgt at gå på pension.

Ad 5. Kasserer Knud Sørensen fremlagde det reviderede regnskab. Regnskabet blev godkendt uden kommentarer.

Ad 6. Der var ingen indkomne forslag fra medlemmerne. Bestyrelsen havde indleveret et ændringsforslag til vedtægternes §7 stk. 1. der lyder således:

"HLS ledes i perioden mellem to generalforsamlinger af bestyrelsen, der foruden formanden, næstformanden og kassereren består af 3 medlemmer, herudover 2 medlemmer uden stemmeret valgt af og blandt Hvidovre Kommunes Kultur- og Fritidsudvalg for den kommunale valgperiode samt en tilforordnet uden stemmeret repræsenterende Forstadsmuseet."

Dette blev læst op af dirigenten. Forslaget blev vedtaget uden bemærkninger.

Ad 7. Kasserer Knud Sørensen foreslog at kontingentet forbliver uændret, hvilket forsamlingen godkendte enstemmigt. Herefter gennemgik Knud Sørensen bestyrelsens forslag til budget for 2022. Dette blev også enstemmigt vedtaget.

Ad 8. Karen Johansen, Jørgen Snedled og Poul Sørensen var på valg. Alle tre var indstillet på genvalg. Alle tre blev genvalgt uden modkandidater.

Birgit Møller-Kristensen opfordrede til at man fremover ved indkaldelse til generalforsamling nævnte hvilke personer, der var på valg. Dette vil selvfølgelig fremover bliver efterkommet.

Ad 9. Finn Ivo Heller og Stig Sørensen var begge indstillet på genvalg. De blev begge valgt uden modkandidater.

Ad 10. Hubert Steffensen og Inge Larsen var villige til genvalg som hhv. revisor og revisorsuppleant. De blev begge genvalgt uden modkandidater.

Ad 11. Karen Johansen efterlyst bladomdelere, hvilket resulterede i to nye omdelere.

Der blev nævnt, at S-togslinjen til Køge havde 50 års jubilæum i 2022, hvilket man opfordrede til Selskabet eller Forstadsmuseet markerede jubilæet.

Herefter erklærede Poul Sverrild generalforsamling for slut og takkede for god ro og orden.

Anders Aalund takkede Poul Sverrild for et veludført dirigent forløb.

Vedtægtsændring godkendt af Generalforsamlingen marts 2022

"§7 HLS´ daglige ledelse
Stk. 1. HLS ledes i perioden mellem to generalforsamlinger af bestyrelsen, der foruden formanden, næstformanden og kassereren består af 3 medlemmer, 2 tilforordnede udpeget af kommunalbestyrelsen i dennes valgperiode samt en tilforordnet fra Forstadsmuseet .

Ændret til:
§7 HLS´ daglige ledelse.
Stk. 1. HLS ledes i perioden mellem to generalforsamlinger af bestyrelsen, der foruden formanden, næstformanden og kassereren består af 3 medlemmer, herudover 2 medlemmer uden stemmeret valgt af og blandt Hvidovre Kommunes Kultur- og Fritidsudvalg for den kommunale valgperiode samt en tilforordnet uden stemmeret repræsenterende Forstadsmuseet.

* Selskabets vedtægter kan læses i sin helhed på Selskabets hjemmeside www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk *

Frivillig i 50 år

Af Hubert Steffensen

Martin Roald-Arbøl

"Fortæl om din sommerferie" Mange har fået dette stileemne i deres skoletid. Det var ikke altid, det blev den store succes.

Nu hedder det "Fortæl om dit liv" Det gjorde det også en onsdag aften i Kometen. Det var Martin Roald-Arbøl, der havde fået opgaven, og det gjorde han godt, det blev en fin aften. Fra indbydelsen kendte vi overskrifterne – Spejder – Ungdomstræner og Leder i atletik – Leder lokalt, nationalt og internationalt – lærer og næstformand i lærerforeningen.

Og der var billeder til, på storskærm. Vi genkendte en masse, kom i tanke om hvad vi havde lavet lige den dag, nogle opdagede, at "hov" der er jeg da med på billedet. Ingen nævnt, ingen glemt. Det første billede fra Fars stadion – som sønnen Mikkel kaldte Hvidovre Stadion.

Skt. Nikolaj Kirke i to udgaver, det ene lignede nærmest et arbejdsskur, ikke med murere der holdt fro-kost, men folk i pænt tøj der kom ud efter Martin, var blevet døbt. Lige overfor ligger Bredalsparken hvor Martin boede, det var måske der, han mærkede udlængslen efter fjerne egne. Han havde hørt om sporvogne, og hvad gør man så? Sammen med en kammerat fra opgangen tog de turen op ad Hvidovrevej, til højre ad Vigerslev Alle og pludselig står man på Toftegårds Plads. Så fik de set sporvognene, kunne gå hjem igen til de bekymrede forældre, som de havde glemt at fortælle, hvor de gik hen. Det var der jo heller ingen grund til. De var jo allerede 4 og 5 år.

Det var vist sådan jeg så ud i 70'erne
Foto: Udlånt af Martin Roald-Arbøl

Billede af mange drenges stille drøm. At skolen brænder, så man kan score et par fritimer. Det gjorde Risbjergskolen, men det er nok bedst, at det bliver ved drømmen og ikke virkelighed. Der var mange sports-billeder, især fra atletik selvfølgelig. Martin i færd med at angribe en meget høj hæk, allerede dengang havde han overskæg, men også et fra fodboldkarrieren, holdbillede af 7. drenge. Trøjerne nede i bukserne, naturligvis røde men i alle nuancer, mere eller mindre forvaskede. Flot billede fra før der gik mode i den.

Spejder eller FDF? Martin valgte spejder. Det var der, han opdagede, at han var god til det med at lede og instruere. Evner

Side 372

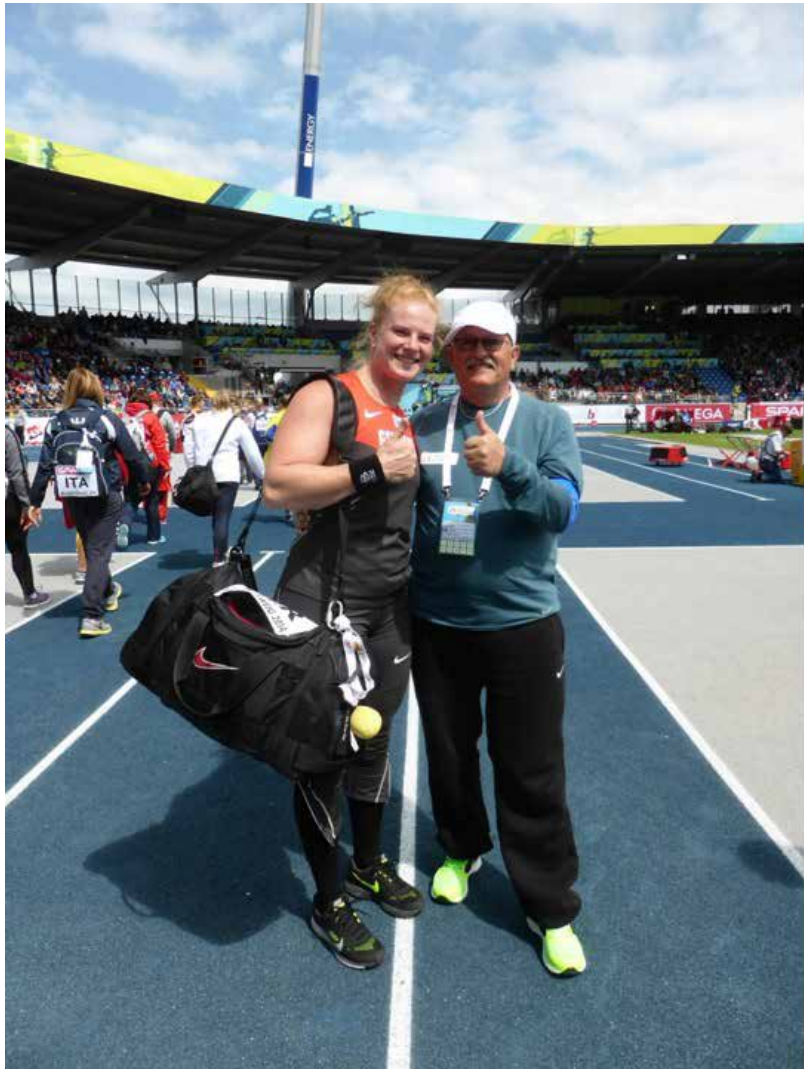

Første opgave som ITO (International Technical Official)
Foto: Udlånt af Martin Roald-Arbøl

han i stort omfang har gjort brug af i både sport og skole. Mange har oplevet ham som en myndig instruktør, tydelig og klar i mælet. Senere blev han uddannet som international atletikdommer. Det lød som noget af det højeste, man kan opnå inden for det felt. Her gik man og troede at det var noget med at trykke på et stopur, se om der var overtrådt, lægge overliggeren på plads efter nedrivning. Men det er altså på et lidt højere niveau.

"Martin, bind mit snørebånd" Der er givet mange, der husker det TV-portræt fra DR-Sporten. Alene det at det var med til at sætte Hvidovre på landkortet.

Nærbillede af Kronprins Frederik og Martin ved et stævne. Det var her, Martin nævnte, at han engang havde været idrætslærer for kronprinsen og hans lillebror på Krebs Skole. Kronprinsen skulle lige tænke sig lidt om og have navnet en gang til før han kunne udbryde at, jamen dengang var du da langhåret. Det var nok ikke den fremherskende hårmode på det tidspunkt på Krebs Skole. Og så er det jo de færreste skolelærere der har prøvet at undervise de kongelige, og at have de kongelige til skole-hjem-samtale.

Kulturpris 2021
Foto: Udlånt af Martin Roald-Arbøl

Joachim B. Olsen. Et mindeværdigt billede fra OL i Athen, ikke så meget af ham, men af det oprinde-lige antikke stadion i Olympia. Bare det på TV at se det støvede gamle stadion på en gloende hed sommerdag.

Vi kan ikke få det hele med. Men nævnes skal det, at Martin har modtaget Kulturrådets Kulturpris. Gå hen og find Hvidovre Avis´ Årbog 2021. Se bagtil under Priser. Der står en flot og velfortjent om-tale.

Og så går han snart på pension. Allerede. Så gammel er han da heller ikke. Men han får nok tiden til at gå.

Forstadsmuseets orientering til Generalforsamlingen 2022

Af Bitten Larsen

Talt i måneder er det ikke så forfærdelig længe siden, vi sidst var samlet til HLS-generalforsamling, men alligevel har tiden budt på den største ændring på museet i nyere tid. Poul Sverrild er stoppet. Jeg vil ikke komme ind på dine mange meritter - mange af jer, som sidder her, har selv været med på rejsen fra en deltidsstilling på biblioteket til det museum, som Poul i høj grad har æren for. En ting springer dog særligt i øjnene, og det var og er Pouls evne til både at have lokal gennemslagskraft samtidig med, at han har fået sat Hvidovre på både Danmarks- og verdenskortet.

Nu skal vi tilbage til museets almindelige hverdag. September måned bød på en række byvandringer i samarbejde med Hvidovre Kommunes planafdeling. Vi var rundt i Bredalsparken, Avedøre Landsby og Avedørelejren, som var tre ud af otte foreslåede kulturmiljøer, der var i høring i forbindelse med den kommende kommuneplan.

I september afviklede vi også Befæstningsdagen, hvor knap 100 børn og deres familier gennemførte rollespillet "Mysteriet på Vestvolden". Heldigvis var det bare Kaptajn Knudsen, der ville holde de menige på dupperne, og ikke noget overnaturligt der spillede et puds.

Befæstningsdagen - Foto: Forstadsmuseet

I november og december afviklede vi en række arrangementer for seniorer sammen med HLS, der havde fået støtte fra puljen "1000 nye fællesskaber". November var også måneden, hvor vi holdt frivilligmiddag for alle frivillige og på trods af at flere fik en ufrivillig gave med hjem i form af Corona, havde vi en dejlig aften med frivillige på tværs af arbejdsgrupper og -opgaver samt kommunegrænser.

I december kunne vi trods restriktioner afholde Avedørelejrens traditionsrige julemarked. Både stadeholdere og gæster bidrog med højt humør, og vi har fået fine tilbagemeldinger. Nogle af de tiltag, som vi havde taget af hensyn til Corona, skal måske tages med videre i de næste år. Ca. 2000 glade gæster var forbi markedet, og kunne udover boderne opleve julemand, a capella-kor, den motorsavsjonglerende DynaMike og meget andet. HLS troppede op og hjalp med at sælge arkivarens hjemmelavede gløgg.

Nyligt overstået er fastelavn, som bød på masser af aktiviteter på Cirkusmuseet, show med Cirkus Arcus og traditionen tro tøndeslagning på Alarmpladsen. Igen stillede en god flok frivillige op og hjalp med afviklingen.

I, som er tilknyttet museet som frivillige, hjælper os umådelig meget, og jeg har et stort ønske om, at det næste år byder på endnu tættere samarbejde med de forskellige grupper. Når vi slår kræfterne sammen, står vi meget stærkere og kan for alvor løfte historien op og brede den længere ud. Et eksempel på det er vores samarbejde med Grundejerforeningen Svendebjerg, som vi er ved at skrive en bog sammen med. Vi har sat os sammen i en arbejdsgruppe, hvor vi skriver, interviewer og indtaster oplysninger. På kort tid har vi fundet betydeligt flere oplysninger end en enkelt person ville have magtet. I skal høre mere om det projekt efter generalforsamlingen og også have en lille smagsprøve på noget af den nye viden, som vi har skabt. Og så er det jo dejligt, når sådan et samarbejde også giver nye medlemmer til interviewgruppen.

En ting som vi for alvor fik gang i under Coronaens nedlukninger, og som vi har fortsat med, er vores brug af de sociale medier. Især på Facebook er vi stærkt til stede og oplever, at brugerne skaber et fællesskab om minder og fælles historie. Nogle gange er vi helt overraskede over, hvor mange samtaler opslagene starter – om lakridsrødder og tankstationer og fælles bekendte, der knytter fremmede sammen.

Den sidste ting, som jeg kommer ind på, er et projekt, som er overstået, men hvor vi ikke har høstet frugterne endnu. Sidste år udarbejdede vi tre digitale byvandringer, hvor man ved hjælp af lyd og film bliver introduceret til tre emners historie: Omkring kirken i Brøndbyvester, kvarteret Svendebjerg og Svenn Eske Kristensens velfærdsbyggerier. Vi mangler at lægge klistermærker ud, som markerer ruterne og fungerer som indgange til historierne, men jeg vil opfordre til, at I tager hinanden under armen og tager ud i historien i påsken, hvor klistermærkerne er sat op.

Siden sidst - Fra Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Ah; solen varmer og fuglene kvidrer. Nu er foråret her… Det er som om vinterens arbejde med både lysthuse i Svendebjerg, og mellemkrigstidens diskussioner om nødvendigheden af kloak eller ej bare ligger og venter på at komme ud til jer. Og med forårets komme er det mere aktuelt end nogensinde før for alt handler om vækst, næring og selvforsyning.

Vi har fået flere spændende afleveringer på arkivet. Bl.a. fra Bonnie, der som teenager boede i vandtårnet på Stillidsvej i en periode – det, der lå, hvor der nu er en lille parkeringsplads til stadion. Hun har været forbi med billeder og fortællinger om sin far og sin tid i vandtårnet. Det kan I se frem til at høre mere om i næste nummer af bladet. Det er en underfundig fortælling om et privat vandtårn, som blev bygget efter lokalt pres. Det væltede, men blev genopbygget og var i funktion som vandtårn, indtil området gik over til kommunalt vand. I stedet blev det omdannet til bolig, men endte med at blive revet ned få år efter. Samtidig fortæller vandtårnet også en større historie om et samfund, der udviklede sig fra privat initiativ til offentlig forsyning.

I det hele taget har vi på det seneste fået flere spændende indleveringer, som nu ligger og venter på at blive registreret, så de kan blive synlige på arkiv.dk og blive brugt af os og andre historisk interesserede. Tak til jer, der både indleverer, indsamler og minder venner og bekendte om, at vi gerne modtager materiale om Hvidovre gennem tiden.

Fastelavn på Alarmpladsen - Foto: Forstadsmuseet

Et stort tak skal der også lyde til både gæster og frivillige, som var med til at gøre fastelavn til en af de bedste fastelavnsfester, vi har haft i Avedørelejren. Børn i alle aldre indtog både Alarmpladsen under tøndeslagningen, men også Cirkusmuseet, hvor vi havde lavet fastelavnshygge og café for de sultne og tørstige.

En blæsende søndag i marts kunne vi hoppe på cyklen sammen med Natur og Ungdom/Det spiselige Hvidovre. Poul Sverrild og John Frisenvænge var guider og fortalte levende om natur- og kulturhistorie i Avedøre i fortid, nutid og fremtid. Turen var fyldt op, men vi satser på et lignende arrangement på et tidspunkt – og håber på mindre modvind.

Arrangementer

På nabobesøg i Middelalderlandsbyen i Brøndby

Søndag d. 19. juni 2022
Tidspunkt: kl. 14.00 – ca. 16.00
Mødested: Middelalderlandsbyens indgang (portal), Nybovej 10, 2660 Brøndby Strand.

Niels Peter og Charlotte Gillesberg fra "Historielauget af 2021" vil fortælle om middelalderlandsbyen og vise rundt. Rundvisningen omfatter også orientering om landsbyens lægeurter.

Særlig pris for at deltage i dette arrangement: inkl. kaffe, te og kage.

Medlemmer: 30 kr.
Ikke-medlemmer: 50 kr.

*

Besøg Rytterskolen

Torsdag d.14. juli 2022,
Tidspunkt: kl. 14.00 – 16.00
Mødested: Hvidovre Kirkeplads 1

Rytterskolen i Hvidovre er fra 1722 og var skole frem til 1901. Senere har flere kunstnere boet i Rytterskolen. Mange af Hvidovres borgere har aldrig være indenfor. Så derfor: har du familie, venner, naboer, der aldrig har været inde i Rytterskolen, så inviterer dem på besøg. Frivillige fra selskabet står i de to timer parat til at vise rundt og fortælle om Rytterskolens historie.

Tilmelding ikke nødvendig.

*

Cirkusmuseet og dets historie

Tirsdag d. 9. august
Tidspunkt: kl. 13.00 – 14.30
Mødested: Vi mødes ved museet, Hovedporten 6 Avedøre.

Kom og hør museets historie, få en rundvisning, og bliv cirkusartist en kort stund.

Vi får en forfriskning.

Særlig pris for dette arrangement: 30 kr.

*

Vandretur ad kirkevejen fra Avedøre til Glostrup

Vandreturen i 2021 var en succes. Derfor gentages den i 2022, så flere får mulighed for at opleve turen.

Frem til 1893 var Avedøre en del af Glostrup sogn, og beboerne drog troligt den lange vej til Glostrup kirke.

På vandreturen følger vi ruten og hører om de interessante steder, vi passerer, og ser hvorledes Befæstning, veje, baner og bygninger er blevet anlagt på tværs af den gamle kirkevej.

* Vandreturen er ikke egnet for *
* gangbesværede *

Vandreturen er opdelt i to etaper.

Tilmelding til én eller begge etaper.

1. etape
Tirsdag d. 30. august 2021
Tidspunkt: kl. 17.00 – ca. 19.00
Mødested: Parkeringspladsen ved Avedøre gamle Skole, Smøgen 1, 2650 Hvidovre

Denne del af turen går fra Avedøre til Motorring 3 (E 47) og afsluttes med en forfriskning ved Brøndbyvester Mølle.

2. etape
Tirsdag d. 6. september 2021
Tidspunkt: kl. 17. 00 – ca. 19.00
Mødested: Brøndbyvester Mølle, Gammel Kirkevej (over for Brøndby Rådhus)

Denne del af turen går fra møllen til Glostrup Kirke og afsluttes med en forfriskning.

Vandreturen er tilrettelagt i et samarbejde mellem Forstadsmuseet, Lokalhistorisk Forening for Brøndby og Hvidovre Lokalhistoriske Selskab.

*

Sol over Avedøre

Onsdag d. 7. september
Tidspunkt: kl. 14.00 - 16.00
Mødested: Aulaen Enghøjhuset, Bødkerporten 1B

Solveig Isbrand der har boet i Avedøre Stationsby over 40 år vil føre os på en spændende rejse gennem sit liv.
Boet i Libanon, kontorfuldmægtig sagsbehandler og underviser i Dansk Flygtningehjælps Asylafdeling. Udsendt til verdens brændpunkter flere gange. Medstifter af Kunsten Stiger, formand for Miljørådet, formand for Afdelingsbestyrelsen i afdeling Syd.
Modtaget Integrationsprisen og Kulturprisen.
Været formand for Integrationsrådet, medlem af Kulturrådet og Kunstrådet i Hvidovre kommune.
Der vil blive vist en film af 40 minutters varig fra det nordlige Pakistan. Optaget i en flygtningelejr for afghanske flygtninge.
Solveig var ansvarlige for koordinering af forskellige aktører i lejren.
Gå ikke glip af mødet med Solveig der elsker farven lilla.

*

Åer og vandløb med Henning Elsby

Torsdag d. 22. september
Tidspunkt: kl. 14.00-16.00
Mødested: Hvidovre Kirkeplads 1

Henning Elsby vil denne eftermiddag introducere os til de åer og vandløb vi kender i Hvidovre, og alle dem der er forsvundet i tidens løb.

FRAMELDING:

I den bekræftelsesmail du modtager ved tilmeldingen er der et link som skal benyttes ved framelding.

Det er vigtigt at du framelder dig hvis du er blevet forhindret i at deltage - det giver en anden mulighed for at deltage.

På forhånd tak

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på https://hls.nemtilmeld.dk/ eller på telefon til Anders Aalund eller Karen Johansen.

Servering til arrangementerne: 20 kr. - hvis ikke andet er oplyst
Ikke-medlemmer tillige 25 kr. der betales ved indgangen - hvis ikke andet er oplyst.

I Rytterskolen kan være højst 30 personer - øvrige steder 100-150 personer

Kvartalets foto

Af Kim Roslyng

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

'Det vil blive en begivenhed, en milepæl i Hvidovres historie' Sådan stod der i Hvidovre avisen i forbindelse med åbningen af Hvidovre Kino teater i 1940.

Der er sikkert en del af bladets læsere, der med fryd, husker Hvidovre kino teater på hjørnet af Vigerslev allé og Hvidovergade. Både som en alsidig og familievenlig biograf hvor der blev spist popcorn og hujet til matineforestillingerne men også som et populært Teenager udflugtssted hvor specielt den populære 23-forestilling lørdag aften, kunne fylde de blå biografstole op mens blandt andet Elvis Presley svingede hofterne i filmen 'den syvende Himmel'.

Biografen med plads til 493 gæster blev tegnet af den, i sin samtid, kendte biograf-arkitekt Holger Pind som havde hentet inspiration i Gentofte bio, som stadig findes i dag. Biografen blev åbnet af direktør Herman Larsen den 26. december 1940.

Til en pris på 1 krone og 5 øre for de dyreste pladser og 40 øre for en børnebillet kunne man 2. juledag 1940 se åbningsfilmen, den svenske forvekslings komedie 'Lillebror og jeg'.

Herman Larsen var, udover at være biograf direktør, også en del af modstandsgruppen Hvidovre-Kompagniet så da budskabet om at tyskerne havde overgivet sig kom om aftenen den 4.Maj 1945 kunne han med glæde afbryde aftenforestillingen 'To som elsker hinanden' for at fortælle at tyskerne havde overgivet sig. De fleste gik på gaden for at fejre friheden, mens enkelte valgt at se filmen til ende for at se om det endte lykkeligt for Ebbe Rhode og Bodil Kjer.

Herman Larsen drev biografen frem til sin død i 1961 hvorefter hans kone Inger Larsen fører den videre. Det bliver dog en kort affære, da biografens lejemål bliver opsagt i 1964 for at kunne gøre plads til Vestmotorvejen, den senere Holbækmotorvej. Noget som Inger Larsen kæmpede kraftigt imod. Ikke helt uden lune inviterede hun hele Hvidovre Kommunalbestyrelse til afskedsfest.

På indbydelsen står:

'Jeg er smidt ud - hårdt og brutalt! Jeg kan ikke standse udviklingen. Bulldozeren kommer og HVIDOVRE KINO forsvinder'

Den 22.marts 1964 blev den sidste dag der blev vist film i biografen. På Programmet var forfilm med 'Fy og Bi', 'Gøg og Gokke' og 'Harold Lloyd' mens hovedfilmen var 'Can Can' Med Shirley Maclaine og Frank Sinatra' så man må sige at Hvidovre Kino lukkede med stil.

Der skulle gå 15 år inden Hvidovre igen havde en lokal biograf, i 1979 åbnede Hvidovre bio i Hvidovre stations center den lukkede dog igen i Maj 1989.

Billede af biografen kan ses på BAGSIDEN.

Bestyrelse og udvalg 2022/23

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formand:
Anders Aalund
Nørremarksvej 6
Tlf.: 2420 2655
e-mail: hlsformand@gmail.com

Næstformand:
Karen Johansen
Vestkærs Alle 8
Tlf.: 2992 0417
e-mail: katojo@live.dk

Kasserer:
Knud Kofoed Sørensen
Dansvej 12
Tlf.: 4183 3108
e-mail: hlskasserer@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Gitte Jakobsen
Aktæons Allé 28
Tlf.: 2343 3188
e-mail: gittejak51@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Jørgen Snedled
Borrisvej 1
Tlf.: 6178 7548
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Poul Sørensen
Strandvangsvej 11c
Tlf.: 2175 7482
e-mail: anne1poul@gmail.com

1.suppl. & sekretær:
Finn Ivo Heller
Menelaos Boulevard 15
Tlf.: 2023 0868
e-mail: hls.sekr@gmail.com

2.suppleant:
Stig Sørensen
Sognegårds Allé 46 1.th
Tlf.: 2614 9126
e-mail: stig@cromamedia.dk

Forretningsudvalg:
Anders Aalund
Karen Johansen
Knud Sørensen

KB-medlem:

Vakant

Suppleant:

Vakant

KB-medlem:

Vakant

Suppleant:

Vakant

Revisor:
Hubert Steffensen
Hesselbjergvej 12
Tlf.: 3649 0963

Revisorsuppleant:
Inge Larsen
Claus Petersens Allé 18 G, 1. sal
Tlf.: 3678 4736

Arrangementsudvalg:
Karen Johansen (tovholder),
Jens Frederik Jørgensen,
Knud Nygaard Jensen,
Birgit Møller-Kristensen,
Annelise Wildenradt.
Poul Sørensen

Interviewgruppen:
Knud Sørensen (tovholder)
Anders Aalund,
Jens Frederik Jørgensen,
Gitte Jakobsen,
Stig Sørensen,
Inger Hansen,
Finn Reidel,
Lise Bache,
Thorben Kok Rasmussen.

Kommunikationsudvalg:
Gitte Jakobsen (tovholder),
Anders Aalund,
Jørgen Snedled,
Stig Sørensen
Bitten Larsen
Lisbeth Hollensen.

Web- og bladredaktør:
Jørgen Snedled
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Side 381

Hvidovre Kino 1940-1965 - Foto: Forstadsmuseet - Læs om Hvidovre Kino på side 38

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

Rytterskolen set fra syd/haven foran skolen.
Fra venstre billedhugger Hans Peder Pedersen-Dan (1859-1939),
hans datter(?) og hustru Johanne Pedersen-Dan (1860-1934).
Bag træerne skimtes Hvidovre Kirke.
Ca. 1920-1930

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

40. årgang - Nr. 3 - 2022

Side 383

Indhold

Formanden har ordet 3
Butikker skyder op i 1920erne.... 4
Hjælp os i 7
Årsmøde i Dansk Lokalhistorisk Forening 8
Vandtårnet på Stillidsvej 9
Nyt fra Forstadsmuseet 12
Kvartalets foto 13
Interview med Harly Henningsen 14
Niels Ulsing i Kometen 20
Vores levede liv 25
Minder fra skoletiden i Avedøre 26
Hvidovres sidste ismejeri 29
Besøg i Hvidovre Kirke 32
Arrangementer 34

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stig@cromamedia.dk

Hjemmeside: https://www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
https://forstadsmuseet.dk/

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 725 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Rytterskolen - 1920érne

Blad nr. 4 2022:

Deadline ..... Uge 42
Omdeles fra: ..... Uge 47

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt Karen Johansen
eller Anders Aalund

NemTilmeld

Formanden har ordet

Af Anders Aalund

Anders Aalund

Kære læser

Så har vi passeret det første halvår af 2022. Et nærmest normalt halvår uden generende vira. Og som sædvanlig har der været gang i mange velbesøgte arrangementer.

Vi er rundt regnet 670 medlemmer for tiden. Vi var ved årsskiftet ca. 700 medlemmer, men dette tal reduceres altid i forbindelse med kontingentindbetaling. Nogen falder fra, andre flytter og endnu andre synes af uransagelige årsager, at de ikke vil være medlem af vores selskab længere. Men bare rolig, vi har stadig fuld fart på med at hverve nye medlemmer. Der kommer altid et par stykker i forbindelse med vore møder. Også via hjemmesiden har vi en lille men konstant tilgang.

Siden sidste nummer af bladet har vi fået bestyrelsen kompletteret. Kultur- og Fritidsudvalget har udpeget Maria Durhuus og Kenneth Bak til at være medlemmer uden stemmeret. Herfra skal lyde et velment velkommen. Selskabet er rigtig glade for den vilje til at arbejde med og bevare lokalhistorien, som kommunen hermed viser. Tilbage står stadig, at få udpeget suppleanter. Kenneth har lovet, at dette sker snarest.

Karen Johansen, Poul Sørensen og jeg havde i slutningen af juni måned et meget givende møde med kommunens kulturkoordinator Bodil Knutz. Dette foregik i Rytterskolen, hvor vi fik lejlighed til at fortælle om skolens historie og brug af den. Vi fik præsenteret vort selskab for Bodil, der var meget imponeret over vores alsidige og omfangsrige virke. Ligeledes størrelsen af selskabet vakte anerkendelse.

Vi drøftede selskabets fremtidige brug af faciliteterne i Kulturcenter Risbjerggaard. Bodil er meget interesseret i, at foreningslivet også skal have en væsentlig rolle i udnyttelsen af Kulturcenteret.

Arbejdsgruppen, der nørkler med at finde forretninger, har stadig travlt med villavejene. Og der er rigtig mange af dem. Andetsteds i blade kan du læse mere om dette emne.

Som det vil fremgå af arrangementsoversigten, er der stadig mange oplevelser, du kan nå ved at tilmelde dig. Dette gøres nemmest via https://hls.nemtilmeld.dk/

Når bladet udkommer, er vi nået hen på sensommeren. Jeg håber, du vil nyde denne, ligesom du formentlig allerede har haft en god sommer.

Med venlig hilsen
Anders Aalund

Butikker skyder op i 1920erne....

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Butikker skyder op i 1920erne og 30erne.

Dalumvej, Klovborgvej og M. Bechs Allé

De kom til at ligge tæt, da udstykningerne gik i gang under 1.verdenskrig og årene derefter.

Jeg tænker på de små butikker. Købmandsforretninger også kaldet urtekræmmere, ismejerier, brødudsalg/bagere og slagtere.

"Baunebakkegaard", området vest for Kvickly, kan i år markere 100-året for udstykning[1] . I 1922 gav parcelforeningen Henry Eriksen tilladelse til at åbne et marketenderi på parcel nr. 39, der senere fik postadressen Dalumvej 24.

Flere købmænd kom til, så i 1941 lå der tre købmænd/urtekræmmere inden for fem minutters gang.

På Dalumvej 24 havde Vilh. Hansen i 1932 etableret "Baunebakkens ny Købmandshandel". Den blev senere også til en brændselshandel.

To minutters gang herfra på Klovborgvej 21 havde Frk. Marie Hansen i 1929 slået sig ned som urtekræmmer. Forretningens navn var "Baunebakkegaards Kolonialforretning".

Gik man tre minutter videre, kom man i 1941 til urtekræmmer A. V. Hansens butik på M. Bechs Allé 33.

Oplysningerne om de tre købmandsbutikker er fundet i Krak-vejvisere 1926-55 og i lokaltelefonbøger for Hvidovre.

Årstallet markerer, hvilket år butikken første gang dukker op i disse kilder.

Klovborgvej 21

Frk. Marie Hansen byggede sig i 1929 et hus på nr. 21. I huset kom der en købmandsforretning og en lille lejlighed i stueetagen og yderligere en lille lejlighed på 1. sal.

Man gik tre trin op for at komme ind i butikken på ca. 22 m2. Mod Klovborgvej var der også et forholdsvist bredt udstillingsvindue på 2 meters bredde.

Frk. Hansen drev forretningen i tre år og i de følgende tre år, lejede hun forretningen ud til to på hinanden følgende købmænd, inden hun i 1935 fik en stabil lejer, Svend Rasmussen. Han drev sin købmandsforretning her indtil 1977, hvor han tilsyneladende gik bort.

På et tidspunkt købte Svend Rasmussen huset, og i 1957 blev lejligheden på 1. sal nedlagt. Stuen i stueetagen, der lå bag købmandsforretningen, blev til lager. Et tegn

Klovborgvej 21 - Foto: Jens Frederik Jørgensen

1 Parcelforeningen "Baunebakkegaard" blev nedlagt i 1996.

Side 386

M. Bechs alle 33

A. V. Hansen 1941 Urtekræmmer
J. F. Henriksen 1943 Købmand
Peder Andersen 1944 Købmand
J. Dybbro 1948 Købmand
Jenny Jensen 1949 Købmand
F.M. Ruwaldt 1950 Købmand
Alfr. Jørgensen 1952 Købmand
Sv. Aa. Nielsen 1954 Købmand
"Købmandshuset" v. Kai Jensen 1961

Dalumvej 24

Henry Eriksen 1922 Marketender
Vilh. Hansen 1932 Købmand
Vilh. Hansen 1952 Brændselshandler

Klovborgvej 21

Marie Hansen 1929 Urtekræmmer
Johan O. Therp 1932 Købmand
Fru F. Berth 1934 Købmand
Svend Rasmussen 1935 Købmand

Side 387

på, at forretningen fik større vareudbud, og at den gik godt. I 1974 dukkede en stærk konkurrent op i området, da Kvickly åbnende sit varehus i "Hvidovrevejens Butikscenter".

Svend Rasmussen var fra 1946 til 1952 medlem af bestyrelsen for Hvidovre Handelsforening.

Om huset i dag

Ser man i dag huset udefra, kan man i murværket skimte, at den tidligere dør til forretningen og udstillingsvinduet er blevet muret til. Det skete i 1978 med Svend Rasmussens hustru, Fanny som bygherre.

Jeg fik interesse for huset, da jeg var i gang med at registrere butikker i området, og en dag ringede jeg på for at få mere at vide. Husets ejere, David og Lotte kendte godt husets historie. De var interesseret i at høre mere, hvis jeg fandt frem hertil.

Jeg fik at vide, at man stadig tydeligt kunne se, hvor trappen til lageret i kælderen og til det nye lager i stueetagen havde været. Niveauforskellene var bevaret og fortalte om husets tidligere brug.

Husets ejere fortalte mig også, at skorstensfejermester Hans Christian Sørensen, der havde boet Klovborgvej 12, en dag var kommet over og havde foræret dem den bolsjetang, som købmand Svend Rasmussen havde brugt i forretningen til at fylde bolsjer i små papirsposer og papirkræmmerhuse. Den, mente skorstensfejermesteren, rettelig hørte til i det gamle købmandshus.

Mere om Klovborgvej, når vi nu er der

Der var i over 25 år også en bager på Klovborgvej. I nr.8 drev seks bagere efter hinanden et bageri/brødudsalg. Det var ifølge Krak og lokaltelefonbogen H. A. Christensen, Willy Thyme, Knud Svensson, Knud Schultz, Georg Sørensen og Erlefred Pedersen. Fotos herfra efterlyses også.

I en omtale af Klovborgvej skal det også med, at i nr. 4 boede fra midten af 1930´erne cigarsorterer Ole Toft Sørensen. Han var sognerådsformand fra 1944-52 og blev derefter Hvidovres første borgmester fra 1952- 58.

Huset i nr. 4 blev nedrevet i 1976, og grunden blev udstykket til to grunde, hvorpå der blev bygget parcelhuse.

Sognerådsformand Ole Toft Sørensen i 1951 sammen med indbygger nr. 25.000, Irene Hansen født 14.10. 1951 på Hvidovrevej 131 st. th. og døbt 26. 12. 1951 i Hvidovre Kirke.
Far: Poul Emil Hansen.
Mor: Ruth Anny Hansen.

Kilde: Forstadsmuseet.

Hvidovre havde 1. januar 2022 53.267 indbyggere.

Side 388

Hjælp os i ..

Af Jens Frederik Jørgensen

".. jagten på butikker i Hvidovre gennem tiderne"

Vi er en gruppe frivillige, der fortsat er i gang med at kortlægge hvilke butikker, der har været i Hvidovre.

Resultatet af dette arbejde har været præsenteret på to udstillinger i Hovedbiblioteket. Det var butikker, der lå på Hvidovrevej, Strandmarksvej, Hvidovre Enghavevej, Gammel Køge Landevej, Brostykkevej, Spurvegården, Frihedens Butikscenter og Hvidovre C. Det blev til over 2.000 butikker.

Men der har ligget mange flere butikker i Hvidovre. Rebæk Søpark, Hvidovregade, Sognegårds Alle, Stationsbyen, Risbjergkvarteret for blot at nævne nogle områder, og hertil kommer alle villavejene.

Vi er nu nået så langt, at vi gerne vil have hjælp til at nå i mål.

Du kan se de foreløbige lister, og du kan komme med dine oplysninger om butikker, der er overset – indtil videre.

Mandag den 19. september 2022 kl. 14-16 er du velkommen med din hjælp på Rytterskolen. Den dag gælder det butikker i Hvidovre- og Risbjerg sogne.

Tirsdag den 27. september 2022 kl. 14-16 er du velkommen med din hjælp på Rytterskolen. Den dag gælder det butikker i Strandmarks- og Avedøre sogne.

Vi satser på i løbet af vinteren 2022-23 at kunne præsentere det færdig resultat af vores arbejde.

Hvidovrevej 135.
Tømmerhandel/Isenkram/Køkkenudstyr. v. J. Jespersen. Foto: Forstadsmuseet

Har nogen af bladets læsere fotos af købmandsforretningen eller fotos inde fra forretningen, så vil Forstadsmuseet og husets ejere gerne se disse fotos og tage kopi af dem.

Årsmøde i Dansk Lokalhistorisk Forening

Af Knud Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

For første gang siden 2019 lykkedes det at få afholdt årsmøde og generalforsamling i Dansk Lokalhistorisk Forening i april måned, hvor det de foregående to år er rykket til om efteråret på grund af coronavirussen. HLS havde sendt tre repræsentanter til årsmødet, der afholdtes på Kobæk Strand Konferencecenter ved Skælskør.

Årsmødet havde i anledning af 150 årsdagen for "Slaget på Fælleden" på Nørre Fælled i København den 5. maj 1872 mellem arbejdere og Københavns politi, den tidlige danske arbejderbevægelse som gennemgående tema i seks foredrag.

Det første foredrag handlede om formidlingen af arbejderhistorien fortalt af Vicedirektør Linda Nørgaard Andersen fra Arbejdermuseet, der ligger i Rømersgade 22 i København i Arbejdernes Forsamlingsbygning, eller Folkets Hus, som den er mere kendt som. Bygningen blev opført i 1879 for arbejdernes egne midler, fordi det var svært at leje sig ind andre steder, og arbejderne havde brug for et sted at mødes, et sted, hvor myndighederne ikke lyttede med, et sted, som var stort nok til at huse en stor forsamling, der ønskede at organisere sig i kampen for et bedre liv. Det kan anbefales, at besøge museet for at få et indblik i, at de goder, vi i dag har opnået, ikke er kommet af sig selv, men er skabt af mænd med fremsyn og stærke viljer.

Selv om kampen for en bedre tilværelse for arbejderne tog sit udgangspunkt i København, blev der også agiteret for fagforeninger i provinsen, ofte af agitatorer udsendt fra København. Det næste foredrag handlede om fagbevægelsens fremdrift i Frederikshavn, hvor skibstømrere i 1897 var klar til at tage den afgørende konflikt om retten til at organisere sig. Det kostede en ni måneder lang strejke med store afsavn, men som arbejderne vandt.

Historiker Søren Federspiel holdt foredrag om Jens Jensen, der var en handlekraftig malersvend, der fra Rørup på Fyn ad omveje endte i København, hvor han var med til at danne en fagforening for malere. Han blev en central og ledende figur i arbejderbevægelsen i Danmark og arbejdede for samarbejde mellem fagforeninger i såvel Danmark som internationalt. Han så nødvendigheden af, at samle de københavnske fagforeninger og i oktober 1886, deltog han i stiftelsen af De Samvirkende Fagforeninger i København, som han blev formand for. I 1898 lykkedes det ham at samle næsten alle fagforeninger i et forbund, De Samvirkende Fagforbund for Danmark, der senere blev til LO. Han var formand for forbundet indtil 1903. Politisk arbejdede han for at binde fagbevægelse og Socialdemokratiet sammen. Han endte med at blive den første socialdemokratiske borgmester i Danmark, da han i 1903 blev valgt til finansborgmester i København. En post han besad indtil 1924. Vi kan bl.a. takke Jens Jensen for, at Københavns Idrætspark og Fælledparken blev anlagt i begyndelsen af det tyvende århundrede.

Endvidere var der foredrag om kvinderne i den tidlige arbejderbevægelse, hvor de allerede fra begyndelsen havde svært ved at komme til orde i det mandsdominerede samfund. Det medførte, at de i en periode var nødt til at udskille sig fra mændene, for at få fokus på arbejdet med at kvinderne kunne opnå en bedre social stilling i samfundet.

Det er ikke muligt at gengive hele den enorme viden foredragsholderne repræsenterede, men det er mit håb, at den korte gennemgang vil give læserne lyst til at gå på opdagelse i den tidlige arbejderhistorie i en tid, hvor fagforeningerne og sammenholdet har trange kår, og hvor fagforeningernes medlemstal er hastigt dalende.

Næste årsmøde holdes i Svendborg med søfart som hovedtema.

Vandtårnet på Stillidsvej

Af Finn Roslyng

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Nogle historier ses ikke med det blotte øje, når man går igennem byen, men har alligevel sat sig spor i mennesker og dokumenter.

Et eksempel på det er vandtårnet på Stillidsvej, hvis plads i dag er overtaget af en anonym parkeringsplads ved stadion. Men lige her lå engang et vandtårn, hvis historie er så spændende, at den fortjener at blive husket.

Som nævnt i sidste nummer har vi haft besøg af Bonnie, der som en stor pige boede i vandtårnet. Vandtårnet blev nemlig lavet om til bolig efter at være taget ud af brug i 1948, og Bonnie har fortalt om sin tid i vandtårnet og om sin far, der var noget af en opfinder. Det var en god anledning til at samle det materiale, som vi længe har haft liggende om vandtårnet, og som vi har samlet til denne artikel.

For næsten 40 år siden bragte bladet en artikel af Jens Kristensen i anledning af Dansborg Skolens 25 års-jubilæum (blad nr. 3 1985). Vandtårnet blev opført på det, der engang var Dansborggaards mark, og derfor er vandtårnet omtalt. Dette uddrag om vandtårnet er suppleret med nogle af de fantastiske fotografier, som vi har i Forstadsmuseets samling.

”Udstykningen af Dansborggård tog sin begyndelse i årene efter Den første Verdenskrig. Planen for udstykningen af ca. halvdelen af Dansborggårds marker blev godkendt af Hvidovre sogneråd i august 1920, og efter 1929 fandt der ikke flere udstykninger til villagrunde sted.

Dansborggårds villaudstykning blev organiseret i grundejerforeningen Dansborg Villaby. Grundejerforeningen var indtil 1948 selvforsynende med vand fra eget vandværk. Allerede i 1920 straks efter udstykningen blev spørgsmålet om eget vandværk rejst.

I Foreningens ældste protokol beretter om lange og trange forhandlinger med proprietær Henrichsen på Dansborggård om opførelsen af et vandværk, som proprietæren havde givet grundejerforeningen løfte om, at han ville opføre til parcellernes brug. Men det kneb med at holde ord, og først da grundejerforeningen tog en sagfører til hjælp, blev sagen klaret. Det første anlæg blev opført. Men ak, en nat i august 1921 styrtede vandbeholderen sammen.

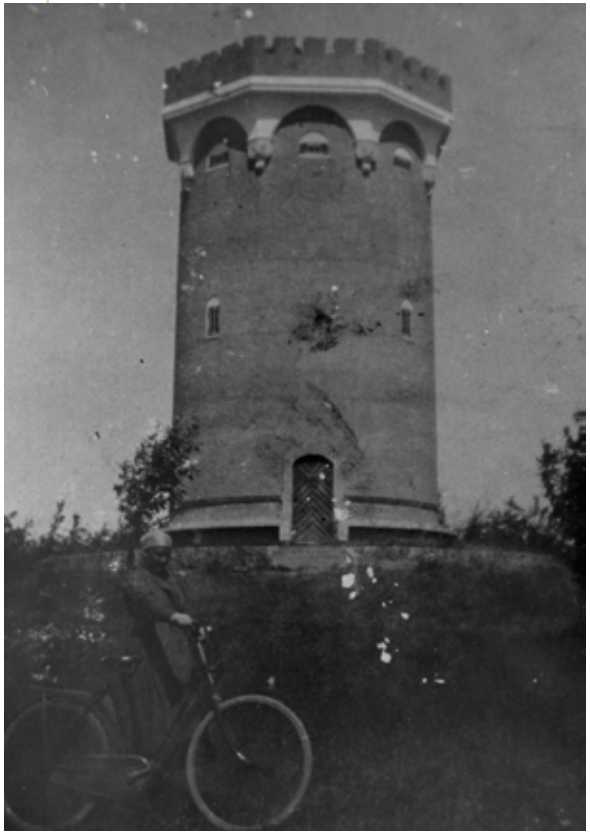

Det 1. vandtårn, som fik så kort levetid.
Foto: Forstadsmuseet

Et nyt vandtårn blev rejst, så vandforsyningen kunne fungere, og i 1923 overtog grundejerforeningen, Dansborg Villaby, hele anlægget fra proprietær Henrichsen for 6.100 kr.

Da foreningens medlemmer i 1948 blev tilsluttet Hvidovre vandværk, kunne man sælge tårn og grund til anden anvendelse. Året efter blev anlægget ombygget til beboelse, og en tilbygning med trappe opførtes

samtidig. Det blev en ganske fin udnyttelse af tårnet, viser en tegning fra 1949.

Efter at have fungeret som beboelse i nogle år blev der i 1960 opført en ny tilbygning med et autoteknisk laboratorium. Denne udnyttelse skabte en del utilfredshed i området. Et par år efter købte Hvidovre kommune bygninger og grund. Alt blev nedre-

Et Vandtaarn i Hvidovre styrtet sammen.

—o—

Politiet i Sdr. Birk undersøger for Tiden en Sag fra Hvidovre, meddeler „Social-Demokraten". Det drejer sig om et Vandtaarn, som Propr. Henriksen, „Friheden", havde ladet opføre, eftersom hans Jord var udstykket til Kolonihaver og Parceller.

I Lørdags var Taarnet færdigt, men kort efter, at Arbejderne havde forladt det, styrtede det sammen og ligger nu i Ruiner. Nogen Skade skete der iøvrigt ikke. Men der er fra forskellig Side sket Anmeldelse til Politiet om, at Materialerne til Taarnet ikke var forsvarlige.

Politiet undersøger nu Sagen og lader Materialerne undersøge af Statsprøveanstalten.

Det gik land og rige rundt, at et vandtårn i Hvidovre var væltet – her fra Næstved Tidende 17. august 1021. Umiddelbart tænker man, at et vandtårn braser sammen, men billedet giver godt nok indtryk af, at det virkelig er væltet.

vet, og en parkeringsplads blev anlagt."

Sådan skrev Jens Kristensen om vandtårnet, men vi ved lidt mere,hvem der boede i tårnet før Bonnie og hendes familie flyttede ind. Uffe Schønnemann boede som dreng med sin familie lige i nærheden på Doras Allé, og han fortæller: "De første jeg husker, hed Sherley og Dee (amerikanere) Mor Kirsten har senere fortalt mig, at Dee arbejdede for CIA. Far og mor kom meget sammen med dem, og der blev holdt mange fester både i tårnet og i mit barndomshjem på Doras Allé. (For nye læsere skal det måske tilføjes, at familien på Doras Allé ikke var hvem som helst. Faderen i familien var Helge Schønnemann – en af byens førende arkitekter og bl.a. manden bag Hvidovre Rådhus).

Efter Sherley og Dee kom andre beboere. først en fransk diplomat, hans kone og søn. Sønnen hed Michel og blev vores legekammerat. Herefter blev tårnet beboet af skuespilleren Preben Lerdorff Ryes bror, og senere flyttede en autolakerer ind. I perioder derefter stod vandtårnet tomt og vi brugte det som legeplads både haven og indenfor. Specielt var taget interessant – pragtfuld udsigt.

Side 392

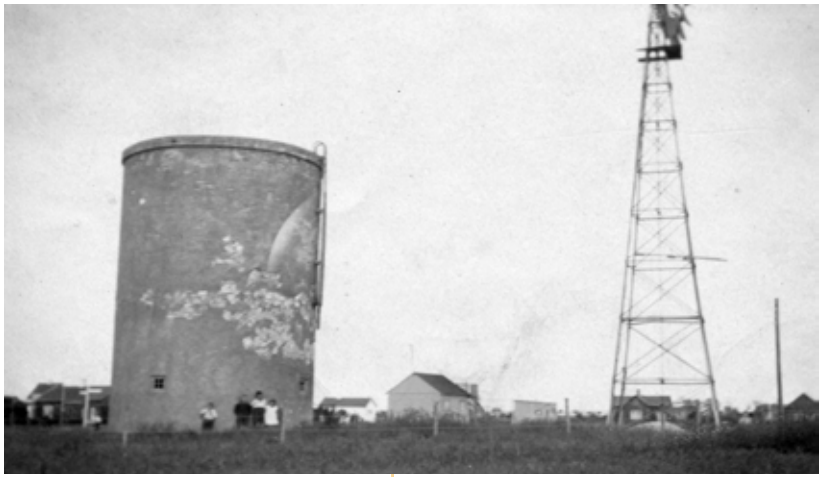

Det 2. vandtårn.
Selvom vandtårn nr. 2 ikke var forfærdelig meget ældre end det første, havde det alligevel et mere enkelt udtryk. - Foto: Forstadsmuseet

I start 60'erne boede et par familier med børn i ca. 2 års-perioder hver.

Omkring 1964 blev "vores" vandtårn revet ned. Vi så det fra vinduerne på Dansborgskolen. En kran med en stor stålkugle i en kæde gjorde kort proces. Det gjorde lidt ondt i sjælen på os."

Arkitektens tegning af det ombyggede vandtårn fra Jens Kristensens artikel.
Foto: Forstadsmuseet

Ja, man kan godt forstå, at det gjorde ondt i sjælen på børnene, der oplevede, at deres udforskningssted og kammeraters hjem blev revet ned.

I næste nummer skal vi høre lidt mere om en af familierne, der nåede at bo i vandtårnet. Uffe Schønnemann nævnte Preben Lerdorff Ryes bror. Broderen hed Ernst Lerdorff, og det er ham, der er far til Bonnie. Og så har han altså en spændende historie, som vi glæder os til at dele med jer i næste blad!

Et af de yngste fotografier i samlingen viser Bonnie som stor pige foran sit hjem.

Nyt fra Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Sommerferien er forbi og et travlt forår ligger efterhånden langt tilbage. Men sikke ting vi fik lavet, og hvor har vi haft glæde af dem i løbet af sommeren!

Tre byvandringer i henholdsvis Brøndbyøster, Brøndbyvester og Hvidovre blev udsolgt nærmest i samme øjeblik, som billetterne blev frigivet. Lige nu planlægger vi tre sensommerbyvandringer med samme temaer for at imødekomme efterspørgslen.

Vi har længe ønsket, at gæster i vores udstilling i Hovedporten fik mulighed for at høre nogle af de mange personlige fortællinger, som vi har fra lejrens tid. Det er der nu mulighed for i gårdhaven til Avedørelejrens arrest. Vi har valgt fire fortællinger (tre soldater og en nabodreng), som beskriver lejrlivet til forskellige tider. Du kan også gå på opdagelse i lejren med rekrut 118 ved hjælp af app'en Woop. Rekrut 188 hed Keld Jensen, og kom fra Nykøbing Sjælland til Avedørelejren 1958. Hvis ikke du har nået at opleve udstilling i løbet af sommeren, kan vi varmt anbefale den – og slå dig gerne ned i gårdhaven med en kop kaffe fra Cirkusmuseets butik.

Gårdhaven - Hovedporten
Foto: Bitten Larsen

Gårdhaven er åben, så længe vejret tillader det.

I skrivende stund er bogen om Svendebjerg-kvarteret blevet sendt til korrektur og resten af sommeren skal gå med at få den sat op, så grundejerforeningen og museet får vist historien om det spændende kvarter flottest muligt. Arbejdet med bogen har taget et helt år, og vi glæder os til at vise både beboerne i kvarteret og alle jer andre den. Folketællinger, byggesagsarkiv, sognerådsprotokoller og meget andet materiale er blevet gennemgået i samarbejde med en god arbejdsgruppe fra kvarteret og brugt til at folde historien ud. Mange ved, at Idrætsvej hed Høgevej tidligere, men hvor mange ved, at strækningen mellem Svendebjergvej og Catherine Boothsvej oprindeligt hed Bramwell Boothsvej? Den var dermed opkaldt efter en person i Frelsens Hær ligesom alle de andre veje.

Vi glæder os til efterårets aktiviteter og nye initiativer i kommunen, så som åbningen af Kulturhus Risbjerggaard, der finder sted i september. Vi ses uanset om det er til Befæstningsdagen, en byvandring, via en fortovsudstilling eller noget helt fjerde.

Kvartalets foto

Af Bitten Larsen

HIF 1. drenge 1970 - Nederst nummer to fra venstre - Kim Bendix Pedersen.

En af månedens helt store begivenheder i nabobyen mod øst var Copenhell, og her var et af hovednavnene en mand, der engang var en lille dreng i Hvidovre. Kim Bendix Pedersen voksede op i Hvidovre i slutningen af 1960'erne og starten af 1970'erne. Han gik på Sønderkærskolen og spillede fodbold i HIF. Kvartalets billede viser en ung Kim med stålsat blik siddende på nederste række som nr. to fra venstre.

I de tidlige ungdomsår dannede han sammen med nogle venner sit første band Brainstorm, som blandt andet spillede nogle koncerter i Hvidovre Forsamlingshus, som Politiken fortæller – vi tror, at Politiken mener Hvidovre Medborgerhus, for her havde Brainstorm øvelokale i kælderen. Koncerterne blev dog ofte stoppet i utide, da der kom klager over, at de spillede for højt.

Udover Kim, som spillede på elguitar, bestod det oprindelige Brainstorm af Per Feldstein på bas og Jes Jacobsen på trommer. "Hvor længe vi får lov at beholde Brain-Storm i Danmark, er sikkert kun et spørgsmål om tid, for med deres talent har de alle muligheder der skal til, for at gøre sig internationalt", reklamerede deres bookingbureau. Det blev dog ikke med Brainstorm, at Kim erobrede verden og heller ikke hans næste band Black Rose, som blev stiftet i 1979. De havde øvelokale i kælderen under bodegaen Mix-In i Rebæk Søpark. Succesen kom med et band, som Kim blev headhuntet til i 1980: Brats, som kort efter skiftede navn til Mercyful Fate. Det var også i 1980'erne, at Kim begyndte at bruge sit kunstnernavn King Diamond, og derfra gik det stærkt.

King Diamond (Kim Bendix Pedersen)

Kim blev en legende i heavy metal-verdenen, hvor han er kendt for sin imponerende falset, der spændte over adskillige oktaver, da han var ung. Og det var som King Diamond, han begejstrede tusindvis af fans på Copenhell en varm juli-nat i år.

Interview med Harly Henningsen

Af Torben Kok Rasmussen

Harly Henningsen
Foto: Torben Kok Rasmussen

Baggrund

Harly Henningsen er vokset på Hvidovregade nr.7A (nuværende Hvidovre Torv 7A). Opgang 7A blev i ca. 1938 tilføjet, som en fint integreret tilbygning til den oprindelige "Lykkens Minde" der er beskrevet på Forstadsmuseets /Historien i Gaden. Harly er født i 1937 og boede med sin familie i stueetagen fra 1941 til 1957. Harly er rig på historier fra et langt liv og har tidligere deltaget i en Kaminpassiar på Rytterskolen.

I dette interview har vi primært talt om hans erindringer fra tiden, hvor han boede på torvet men også en masse andet. Interviewet med Harly foregik 20.april 2022, hvor han besøgte mig på Hvidovre Torv 5. Vi sad i vores karnap med udsigt til torvet, og vores plan var virtuelt at gå rundt om torvet i urets retning

Vær opmærksom på at de nævnte adresser på Harlys tid var Hvidovregade, idet navneændring til Hvidovre Torv først blev fortaget senere.

Harly fortæller i interviewet med mig

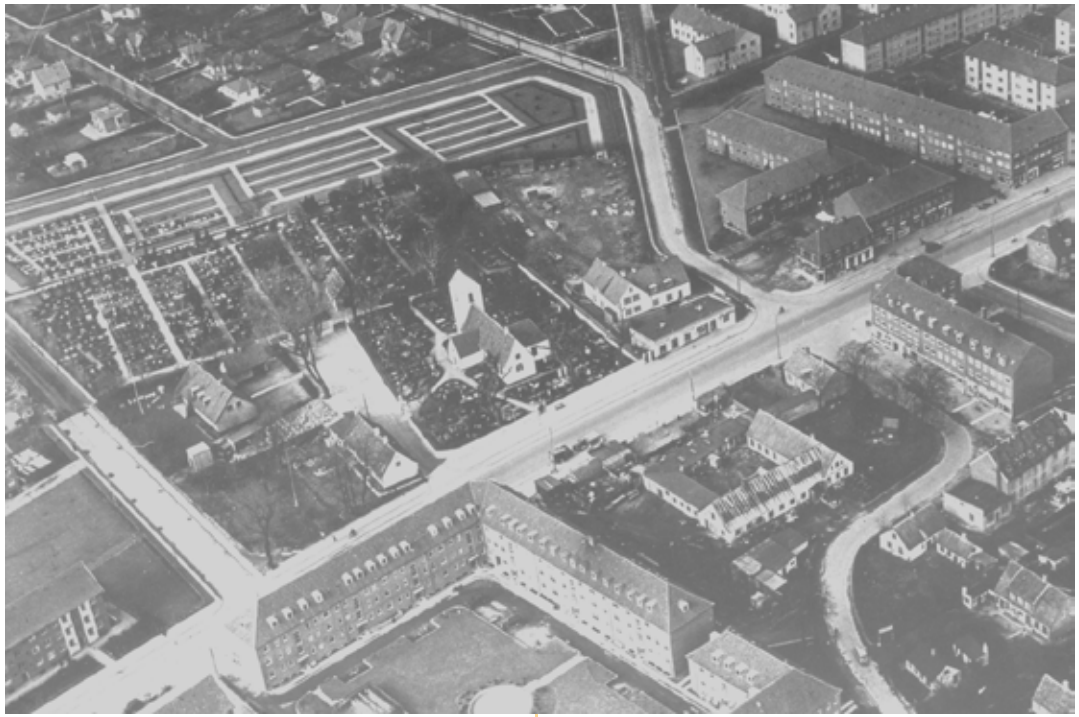

Hvidovre Torv 1949 - Foto: Forstadsmuseet

Side 396

Gården

Hvis vi starter med gården. Jeg husker gården fra dengang vi flyttede ind. Der boede en der hed Poulsen. Jeg husker ikke meget om ham. Gården var ejet af forpagter Pedersen, som boede på Hvidovrevej overfor nr. 128, hvor han havde et gartneri. Efter et års tid forsvandt Poulsen og der kom en der hed Ostermann. Han havde en dreng på min alder og en pige. Den gang var der kun den ejendom jeg boede i og den vi nu sidder i, ellers var der marker. Her boede Birktoft Sørensen på første sal og i stuen var der børnehave som senere blev fritidshjem. Fritidshjemmet flyttede så senere over på M. Bechs Allé, hvor det stadig ligger. Jeg tror det flyttede i 1952-53. Jeg husker at min mor arbejdede herinde.

Men din kammerat ovre på gården?

Ja, han hed Bent, jeg husker ikke hvad pigen hed, hun var noget yngre end os.

Jeg tror kun de var der i et års tid, så flyttede de ud til Herstedøster. Jeg ved godt hvor det var de boede, for jeg kørte med en brødmand der udpegede hvor Ostermann boede. Vi kørte med hestevogn for det var jo sidst på krigen.

Jeg husker dagen, hvor man bombede Shelhuset for samme dag sprængte Frihedsbevægelsens en fabrik i luften ovre på Landlystvej. Jeg ved det for en af mine morbrødre var involveret i det. I fabrikken lå et snedkeri, og de flyttede nu ind på Nørregård. De lavede nogle kabinetter eller sådan noget. Senere kom der også et autolakereri, Maach´s Autoservice hed det. Og så kom der Brdr. Thomsens Renseri, det ved jeg helt nøjagtig for der blev jeg bydreng. Snedkeriet lå herud imod, Maack lå ved porten og oppe imod enden lå så Brdr. Thomsens Renseri.

Bybud

Hos renseriet fik jeg som nævnt arbejde som bydreng. Det var fantastisk, jeg tjente 15 kroner om ugen. Det var rigtig mange penge dengang, fordi på min første budplads hos Brocksgård Cigarhandel, som vi senere kan komme ind på, fik jeg 3 kroner om ugen. Efter jeg havde været der et stykke tid, sagde jeg til min mor at det var jeg utilfreds med. Så gik min mor over og sagde til ham at hendes søn var utilfreds og ville have mere i løn. "Naaahrg det er jeg ikke meget for, men lad os så sige 5 kroner", men det var jo stadig væk utilfredsstillende. Nå, men samtidig var der en ovre på Vigerslev allé som jeg gik i skole sammen med på Holmegårdsskolen. Han havde budpladsen på renseriet, men han var en ustabil fyr. Jeg så godt han smuttede frem og tilbage, og nogle gange var han der ikke. Så gik jeg over til renseriet og spurgte om de havde brug for en bydreng. "Du kommer som kaldet, hvornår kan du begynde?" i morgen sagde jeg "fint, det bliver til 15 kroner om ugen" sagde han. Det var jo fantastisk. Så fik jeg sådan en Longjohn at køre rundt på. Jeg havde steder helt inde på Vesterbro. Halmtorvet, Eskildsgade og Saxogade dem havde jeg 2 gange om ugen.

Det må have været nogle lange arbejdsdage, når du skulle så langt

Ja, det begyndte også at knibe lidt, jeg var jo kommet i mellemskolen, og der fik vi jo lidt mange lektier, men jeg var rigtig glad for jobbet, og de var åbenbart også glade for mig derinde. Jeg havde så mange dejlige oplevelser og nogle gange tjente jeg 50 øre eller noget lignende, det var jo mange penge dengang. Så stoppede jeg på Halmtorvet, hvor der lå sådan en Kvindernes Kaffevogn, jeg ved ikke om det siger dig noget?

Nej, det har jeg aldrig hørt om

Kvinderne havde sådan nogle røde Kaffevogne stående forskellige steder. Jeg ved de havde en på Toftegårds Plads og en på Vesterbo Torv og så denne på Halmtorvet. Det var jo kolde vinterdage med sne dengang, og så stoppede jeg gerne hos ham på Halmtorvet på vejen hjem, og fik en kop kaffe og et stykke wienerbrød. Til sidst var det sådan at når jeg kom ind ad døren, sagde han

FAKTABOKS

https://www.danskmoent.dk/meyer/kkk.htm

Københavnsk Kvinders Kaffevogne blev stiftet af en kreds af medlemmer i 1907. Ved hjælp af gaver og frivilligt arbejde gik de ind i kampen mod spiritusdrikkeriet på arbejdspladserne. I 1935 havde de 44 vogne og solgte 15.000 kopper kaffe om dagen.

Til de arbejdsløse uddeltes der i 1934 200.000 billetter til kaffe og brød

"nå, der kommer du" og så stillede han et stort jernporcelænskrus og en snegl foran mig. Jeg behøvede ikke sige noget. Jeg kan huske en dag, det står mig stadig helt klart, havde jeg ikke rigtig tjent nogen drikkepenge og kom så derover med kun 25 øre på lommen og det var lige nok til en kop kaffe. Så sagde han "Nå der er du, du skal vel have det sædvanlige". Nej, jeg skal kun ha en kop kaffe. "Du kan ikke drikke kaffe hos mig uden du får en snegl". Det har jeg ikke råd til. "Så gir jeg sgu" sagde han så. Tænk engang, det glemmer jeg aldrig.

Hvidovregade 7A og 7 (Lykkens minde)

For at komme tilbage til Lykkens Minde hvor du boede i stuelejligheden

Vi var 3 søskende i en lille 2-værelses lejlighed. Der var is på væggene om vinteren. Selv om vi havde kakkelovn sprang rørene og der var is på ruderne. Vi betalte 65 kroner om måneden, det var mange penge dengang. Jeg var den ældste af børnene, mine søskende var noget yngre. Senere da Nørgård havde overtaget ejendommen, og vi ikke havde råd til at betale huslejen, sendte min mor mig derind og bede om 8 dages udsættelse. De var meget flinke og det var der aldrig noget i vejen for.

Hvor gammel var du der?

Der har jeg vel været en 11–12 år. Jeg kan også huske tidligere, hvor jeg var ret sur på min mor, fordi hun sendte mig ned i kælderen efter koks. Det var jo en ejendom uden lys i kælderen. Jeg var mørkeræd og skide bange, og kunne kun få en Nefalygte med derned. Ikke sådan en med kuppel, men en mørklægnings lygte hvor lyset kun kom ud af en lille bitte sprække.

Men der var lagt vand og kloakering ind?

Ja, ja.

Jeg nævner det fordi huset her blev bygget med en separat latrin bygning, og det var jo Carl Sofus Pedersen der byggede begge huse.

Det siger mig et eller andet. Jeg kan huske dem der boede ved siden af os i nummer 7. Manden hed Pedersen, og nu du siger det der, husker jeg at man snakkede om at hans familie havde bygget huset. Han var tømrer og hed vistnok også Carl. Det var så åbenbart hans far der havde bygget huset.

Det passer meget godt med hvad jeg har set i folketællingerne. Sønnen hed også Carl og var tømrer som sin far. Først flyttede Carl Sofus med familie herover i nummer 5, og senere flyttede de tilbage i nummer 7.

Side 398

Nummer 7 blev bygget først. Der var en treværelses lejlighed til venstre, som så vidt jeg ved blev brugt som kommunekontor på et tidspunkt, og en noget mindre toværelses lejlighed til højre. Så kom bageren, den lå der også fra begyndelsen, og den har man senere bygget ovenpå helt op til anden sal.

Lå Hvidovre Rejser der medens du boede der?

Jo det kom til mens jeg boede der. Inde i bagerbutikken var der en trappe op til at baglokale. Jeg tror det har været en 4 x 6 meter, og her lå Hvidovre rejser en overgang, samtidig med at der var bagerforretning. Senere købte min kone og jeg en kør-selv-rejse til Harzen derinde.

For at komme tilbage til huset.
Var der noget med at der også boede brændselshandler?

Nåh ja, han boede i nummer 7 i stuen. Det var ham der kom ind til os i bar røv og viklers under krigen, fordi han troede at han var målet, dengang modstandsbevægelsen kom for at likvidere bageren, der var tysker. Jeg kan ikke rigtig huske, hvad han hed. Han boede Hvidovrevej 128 opgang 9 i stuen.

Senere kom ham der den sortsnuskede bager der boede ovre på Hvidovrevej 130 og senere igen kom der en til. Det var faktisk en rigtig fin bager for han fik rigtig banket forretningen op så den kørte. Jeg kan ikke huske hvad han hed (Hansen. red.), men min mor arbejdede inde hos ham. Jeg ved ikke, hvorfor forretningen gik så godt.

Der lå 5 bagere tæt på hinanden.

Hvidovrevej 130, Feddersen

Hvidovregade 1, Brugsen

Hvidovregade 7, Hansen

Hvidovrevej 160, Jacobsen

Hvidovregade 75, Kofoed

Jeg ved ikke hvorfor han holdt op, men så var det jo at Nørgård sidst i fyrrene købte ejendommen, og han var jo selv bager. Så kørte forretningen sådan lidt du ved, men så fandt han en fidus. Han bagte nogle rigtig store snegle, mere end dobbelt størrelse af dem vi kender i dag, og dem solgte han så for 10 øre stykket. Og Hvidovre, det var fattigrøve alle sammen, og herovre i Hvidovrevej 128 var det udflyttere fra Vesterbro, og de havde jo hverken penge eller noget som helst. De fandt jo hurtigt ud af, at herovre kunne man få så store snegle for 10 øre, så alle handlede jo inde hos Nørgård lige pludselig, for her kunne de skære sneglen over og så havde de to. Nu kan vi undre os over det i dag, men folk havde ingen penge dengang, det var først i 58-59 at man kunne begynde at slå til søren. Før den tid gjorde det sgu ondt.

Hvis vi så går videre rundt, hvad lå der så der hvor mødrehjælpen ligger i dag?

Der lå en lille hvid ejendom, hvor der boede en børnerig familie kan jeg huske, for jeg var uvenner med dem og vi kom op at slås. Senere kom der en dame der købte huset, hun havde tre små hunde kan jeg huske. Hun boede der i mange år, jeg tror hun var den sidste der havde det.

Gartneren

Så kom Jens Mange-penge, han havde gartneriet der lå ovre hvor den røde ejendom nu ligger. Jens Mange-penge solgte så grunden, og flyttede selv ned i en villa nede i Hvidovregade bag aldersrenteboligerne, og den ligger der den dag i dag.

Hvidovre Torv 2-6

Hvilke forretninger lå i den nye røde ejendom på torvets sydside?

Der hvor der står Hvidovre køreskole, der lå en legetøjsforretning, og ved siden af den lå en fiskeforretning. Så lå der en boghandler og den næste var en chokolade forretning, og så kom posthuset. Det næste var en lille aviskiosk og efter den var en gennemgang om til bagsiden af huset og til sidst kom Bikuben på hjørnet ved Hvidovrevej.

Ud mod Hvidovrevej lå Kirkely Blomster, så kom Milow Radio og Mikka sko. Den næste var 500 Par Bukser, det var en trikotageforretning der hed sådan. Det lavede vi lidt sjov med. Min morbror havde været derovre og handle og da han kom derfra, påstod han at forretningen skulle have navneforandring. Nu skulle den hedde 499 par bukser, for han havde lige købt et par. Derefter en tobaksforretning, en grønthandler og til sidst en urmager.

Leg med maskinpistoler i gaden:

Jeg kendte en der hed Kurt som boede i ejendommen. Hans far havde været med i frihedsbevægelsen og havde åbenbart nogle våben stående. Kurt og en skolekammerat havde fået fat i et par maskinpistoler som de løb og legede med i Hvidovregade, jeg tror det har været i 45, for Nørregård lå her stadig. Det var der selvfølgelig nogen der anmeldte og så blev de taget af politiet. Det blev der en farlig ballade ud af.

Bubis Manufaktur - Foto: Forstadsmuseet

Det var ejendommen på sydsiden, hvad så når vi går over Hvidovrevej?

Det nuværende Torvs vestside:

Ja, der har vi jo Rytterskolen, den er jo uforanderlig. Der boede en der hed Budtz, det var en meget kendt billedhugger har jeg senere fundet ud af.

Hvis vi går forbi kirken, så lå der en Basarbygning?

Den lå i forlængelse af kirkegårdsmuren. Først lå barberen, det var både en damefrisør og herrefrisør. Hans kone havde damefrisøren og han havde selv herrefrisøren. Så kom en lille købmandsforretning og derefter Slagter Stie. Senere lukkede købmanden og Slagter Stie overtog også det lokale og udvidede således at der var viktualier i den ene ende og slagter i den anden. Det blev jo moderne efter krigen.

Side 400

På den anden side af Femagervej lå Merkur. Det var Schmidt der havde købmandsforretningen der hvor Kinagrillen ligger i dag. Den næste var Slagter Steffensen, det var ham der ejede ejendommen. Han udvidede også forretningen med en viktualieafdeling. Den næste forretning var en grønthandler og så kom Skou sæbehus. Den næste var bager Feddersen og så kom Palma der var et mejeriudsalg, hvor de solgte "drittelsmør og sådan noget. På det næste hjørne lå Importøren og en tøjforretning tror jeg det var. Det var i nummer 130. Derefter lå der ikke noget før nede ved Landlystvej.*

* Mål for smør. 1 drittel = 1/3 tønde smør = 45,33 potter = 43,80 liter. Smørret fra tønden blev solgt i løs vægt og pakket ind i pergamentpapir.

Hvis vi går over Hvidovrevej, hvad lå der så?

Først må der have ligget en Esso tankstation, for der stod stadig et par benzinstandere. Så lå der Brocksgård cigar- forretning, så kom Bubbi trikotage på hjørnet og derefter skomager Lundén, der lå for sig selv i en lille "garage" bygning. Det næste der kom var det vi kaldte gartnermarken, den strakte sig ned til hvor vi sidder nu. Jeg husker der var en masse frugttræer. Den lå øde hen og var et rent eldorado for os børn, der gravede jordhuler derinde.

Hvidovregade 1-3

Så blev den røde ejendom her på nordsiden bygget.

Jeg kan huske at ejendommen ikke var færdigbygget ved udgangen af krigen, fordi der var vi nogle børn som lå oppe på loftet, hvor vi kunne se helt ud til Bellahøj. Der var ballonopstigning i anledning af Sankt Hans. Man tror det ikke i dag, men dengang var der var frit udsyn langt omkring blandt andet til Bellahøj og Herstedvester. I dag synes folk det er usandsynligt men dengang var der jo ikke bygget nogen steder.

Oppe på hjørnet lå Hovedstadens Brugsforening. Når man kom ind i butikken lå slagteren til venstre, købmanden i midten og bageren til højre. Videre herned ad lå Brocksgård, så Lundén og Bubbi til sidst. Poulsen der havde Bubbi holdt ret hurtig op og så blev forretningen overtaget af en der hed Andersen. Både min mor og jeg hjalp ham af og til. Han havde stadig forretningen da vi flyttede.

Så kommer vi til huset her. Hvad husker du om dem der boede her?

Hvidovregade 5

I starten boede Birktoft Sørensen på første sal, og efter mordet på ham boede hans kone og børn her, til de først i halvtreds flyttede op i Bredalsparken. På det tidspunkt var her børnehave, som senere blev til fritidshjem, og på første sal boede skotøjshandleren, som havde Mikka Sko. I begyndelse af 50-erne blev det nye fritidshjem ovre på M. Bechs Allé bygget og så flyttede de derover. Så overtog Clemmesen hele ejendommen og drev en dinér transportable og pensionat. Der kom mange unge mennesker her. Nogle af dem boede på værelserne oppe på loftet af de nye ejendomme. Det var jo mest unge enlige der ikke gad lave mad selv, der så kom her hos Clemmesen og spiste. Det var her i stuen og så boede han selv på første sal. Men så stoppede det pludselig, jeg tror de blev skilt. Fru Clemmesen boede her til vi flyttede.

Så er vist kommet hele vejen rundt. Tak for en spændende tur Harly.

Niels Ulsing i Kometen

Af Knud Sørensen

Den 3. maj fortalte Niels Ulsing om sin opvækst og sine 40 år som medlem af kommunalbestyrelsen i Hvidovre ved en velbesøgt aften i Kometen.

Niels blev født den 3. juni 1950 og boede sammen med sin to år ældre bror og forældre overfor Valby Gasværk på Vigerslev Allé i Valby. Da han var seks år døde hans far i en alder af 68 år, og da hans mor, der var 25 år yngre, kun havde enkepensionen at leve af, måtte hun finde et job. Hun havde tidligere arbejdet på Carlsberg, men faderen syntes, som de fleste gifte mænd på den tid, at hun ikke skulle gå på arbejde.

En mand i Hvidovre søgte en til at passe hus og barn, og den annonce lagde Niels mor billet ind på. Manden mødte op på deres bopæl med blomster, og skønt Niels fortalte, at moren ikke var hjemme, vendte han tilbage, og således endte Niels i Hvidovre meget mod sin vilje. Hans instinkt havde ret, for det blev ikke en lykkelig tid, fordi mandens ideer om børneopdragelse, spisevaner og sågar, hvor meget børnene måtte spise, kolliderede med morens, og efter nogle år flyttede de.

Uden lønindtægt lejede moren et kolonihavehus på Zeus Boulevard. Under sin forberedelse til foredraget opdagede Niels i øvrigt, at han allerede i barnevognsalderen havde stiftet bekendtskab med Hvidovre. Forældrene havde nemlig tidligere ejet et kolonihavehus i Kettehøj, men det havde Niels dog ingen erindring om.

Privat foto

Kolonihavehuset på Zeus Boulevard var uden indlagt vand, men med en udendørs pumpe, der om sommeren gav insektholdigt vand. Huset var i dårlig forfatning, og det var naturligvis ikke lovligt at bo der hele året, men huslejen var lav, og den eneste betingelse fra ejerens side var, at han skulle have lov at hente brændenælder, som grunden var rig på.

En dag mødte en dame fra kommunen op og fortalte, at der kunne moren ikke bo med børn og truede med at fjerne børnene. Niels' mor fortalte damen, at hun hellere skulle skaffe dem en lejlighed. Det gjorde hun så, og familien flyttede ind i Lejerbo, hvor moren boede indtil sin død som 98-årig. Det var dog til en noget højere husleje end i kolonihavehuset, og moren måtte have tre jobs for at klare til dagen og vejen. Niels bidrog til husholdningen ved at arbejde som avisomdeler, bybud og mælkedreng – dog ikke samtidigt.

Allerede i en ung alder havde Niels beundrere i form af piger, der skrev hans navn rundt omkring i Lejerbo og gjorde viceværten mistænkelig, fordi han troede, at det var Niels. Til gengæld havde Niels en talende papegøje, der blandede sig i hans telefonsamtaler, og gjorde pigerne mistænkelige,

Side 402

fordi de troede, at det var moren, der blandede sig.

Til sin konfirmation den 27. september 1964 blev Niels klippet for sidste gang i lang tid. Det var dagen efter, at Valby Gasværk sprang i luften, og det betød, at nogle af deres tidligere naboer, der stadig boede overfor gasværket, måtte melde afbud til hans konfirmation. Niels havde gennem sit arbejde selv tjent til det meste af festen.

Skoletid

De første to år af skolegangen foregik i Valby og efter flytningen til Hvidovre på Strandmarksskolen indtil 4 klasse, hvor hans klasse som den eneste rykkede ind på Dansborgskolen, der dog senere blev fyldt op. På Dansborgskolen fulgtes klassen ad til udgangen af 7 klasse. Niels forsatte derefter i Realen i 64/65, hvor han af især fysiklæreren blev moppet på grund af sit lange hår. Det var også fysiklæreren, der et skoleår flyttede Niels over til et bord i vinduesrækken efter en drengekamp med besked om, at han kunne flytte tilbage, når han havde givet en undskyldning. Den kom aldrig, måske fordi Niels fandt udsigten til gaden mere spændende end undervisningen. Ikke fordi han ikke gjorde noget ved sin skolegang, et år tildelte klasselæreren ham således flidspræmie.

Privat foto

Det var egentlig Niels' mening at blive matematisk student, men det fratog fysiklæreren ham lysten til, og han søgte derfor ind på tre gymnasier som sproglig. Til sin ærgrelse blev han optaget på Schneekloth Gymnasium, som han ikke havde søgt. Det lå dengang på Værnedamsvej og var en drengeskole. Placeringen på det uansøgte gymnasium blev forklaret med, at denne skole var særlig egnet til børn af enlige forældre. Skolen havde en hård omgangstone lærere og elever imellem, især opførte en latinlærer sig på en måde, der medførte, at ud af de 16-18 elever, der startede i 1. G, gennemførte kun 8, herunder Niels, men det var ikke en fornøjelse at gå på skolen, selv om tonen blev lidt bedre, da skolen flyttede til Brøndby. Måske fordi der samtidig blev åbnet for piger. Niels var i øvrigt klassekammerat med den senere fodboldlandsholdsmålmand Ole Quist og Steffen Gram, senere journalist.

Hårmode

Efter konfirmationen lod Niels som den første på Dansborgskolen sit år vokse ud i fuld længde i en tid, hvor der endnu ikke var langhårede i Hvidovre. Det gik ikke stille af. Skoleinspektør Duelund besøgte således Niels mor og fortalte, at han godt kunne se, at det var hårdt at være enlig mor med to drenge og tilbød at betale en klipning for Niels. Moren fortalte, at det ikke var af nød, men af lyst Niels var langhåret. Som tidligere nævnt var fysiklæreren også efter ham på grund af håret.

Rockerne eller læderjakkerne, som de også kaldtes, var også allergiske over for langt hår, og en af deres fornøjelser var at svinge motorcykelkæderne over de langhårede i 1960'erne. Niels og en kammerat gik såle-

des ind på en isbar på Strandvejen under en udflugt på deres Velo Solex'er. Da der kom nogle rockere ind, anede de, at det gjaldt om at komme væk. Det var nok en rigtig konstatering, for rockerne fulgte efter til fods, og da Niels og kammeraten hurtigt opdagede, at rockerne ikke kunne følge med, stoppede de op og opfordrede rockerne til at løbe lidt hurtigere, så det udviklede sig til musens leg med katten, inden rockerne gav op.

Ved en anden lejlighed oplevede Niels også at blive tvangsklippet af rockere efter en koncert – kammerater kom ham dog til hjælp inden hele pragten faldt.

Under en telttur på Bornholm var det rockerne, der kom til hjælp, da et bundt bornholmske drenge syntes, at de langhårede københavnere skulle afklapses. Her kom et hold Vilde Engle med Bjørn Andersen, Danmarks første rocker, i spidsen dem til undsætning. Niels sluttede heraf, at når man er københavner på Bornholm og er truet af bornholmere, er det vigtigere at være københavner, end om man er langhåret eller rocker.

Og så har Niels takket være hårpragten gået Luciabrud i skolen, fordi den oprindelige pige blev syg, og så var han den, der havde det længste lyse hår.

Privat foto

Fritid

Niels spillede fodbold i Hvidovre, og trænede sammen med aldersgruppens 1.-2. hold, men da han blev langhåret, gik der ikke lang tid, før træneren kom og fortalte, at han var nødt til at rykke ham ned på femteholdet, for det kunne gå ud over tilskueropbakningen at have en langhåret spiller løbende rundt på banen. Efter nogen tid der blev han klippet lidt mere korthåret og kom atter på 1.-2. holdet. Da håret voksede ud igen, var det igen femteholdet. Det blev dog for let for Niels, så han tog konsekvensen og meldte sig ind i Boldklubben Lejerbo, hvor ambitionerne ikke var så store, og da Niels var nået den alder, hvor der er sjovere ting i livet end fodbold, gik Hvidovre glip af en kommende stjernespiller. Allerede dengang havde Niels sine meningers mod. Kort efter blev de fleste af Hvidovres fodboldspillere langhårede.

Senere spillede han dog i mere end ti år firmafodbold for Colgate Palmolive, selv om han var ansat andet sted, ligesom han altid har spillet meget bordtennis, hvor han er en habil spiller.

Ellers blev meget tid tilbragt i Hit House med alle de store danske orkestre.

Arbejdet

Efter studentereksamenen arbejdede Niels som postarbejder samtidig med, at han begyndte at læse jura, der foregik i fritiden. I 1972 blev han gift, og de fik en datter i 1973, og da der fortsat skulle brød på bordet, opgav han jurastudiet, fordi det ikke kunne hænge sammen med arbejde og familieliv.

Han havde overvejet at blive militærnægter, men da han som gift selv kunne vælge, hvor han vil aftjene sin ni måneders værnepligt, lod han sig indkalde til Værløse/Jonstrup

Side 404

lejren, hvor han efter rekruttiden brugte tiden på at være chauffør, drive lejrens posthus og spille bordtennis med befalingsmændene, som aldrig kom sig over, at han vandt hver gang.

Privat foto

Da han blev hjemsendt i 1976, læste han til socialrådgiver samtidig med, at han meldte sig ind i SF, som han altid har følt var det rigtige for ham med baggrund i hans opvækst og den uretfærdighed, der er i samfundet. Han havde været aktiv i OOA, Oplysning om Atomkraft og Noah. I SF blev hans første post revisorsuppleant, og to år senere blev han valgt til formand. I 1981 blev han valgt ind i kommunalbestyrelsen, hvor han sad fra 1982 til udgangen af 2021 og afsluttede med et 40-års jubilæum.

I 1979 blev han færdig som socialrådgiver og blev ansat i Hvidovre Kommune, hvor han også blev sikkerhedsrepræsentant.

I forbindelse med hans yngste søns fødsel i 1984 ville han gøre brug af en ny orlovsordning for fædre. Det syntes socialchefen var en dårlig ide. Niels endte dog med at blive den første mand på Hvidovre Rådhus, der fik barselsorlov. Han havde et lidt anstrengt forhold til samme socialchef, fordi han stillede for mange kritiske spørgsmål – socialchefen roste således på et møde afdelingen med den tilføjelse, at der var en enkelt tidsel til stede – nemlig Niels.

Politik

Første store sag som formand var Risbjerggård. Niels skrev to artikler i Hvidovre Avis, hvor han gik ind for bevarelse af Risbjerggård. De borgerlige anså den for en venstreorienteret propagandarede. Gården fik derfor lov at forfalde ud fra den taktik, at når det bliver for dyrt at istandsætte den, kan den lige så godt rives ned. Der blev derfor oprette en privat indsamling til Risbjerggårds vedligeholdelse. Den gav dog ikke nok til istandsættelse. Nu, 40 år efter, er der endelig afklaring om Risbjerggård i form af Kulturhuset Risbjerggård.

Omkring 2010 havde Hvidovrevirksomheden Holger Fenger udarbejdet et forslag til et bydelscenter med biograf, selskabslokaler, fritidsaktiviteter, mikrobryggeri, og hvor Risbjerggård skulle saneres og meget andet. Der gik desværre politik i sagen. Forslaget faldt i kommunalbestyrelsen med 11-10. Det var den største politiske skuffelse i Niels, kommunalpolitiske karriere.

En plan om en biograf i Avedøre, blev heller ikke realiseret, selvom der var afsat 5 mio. kroner i kommunens budget, og der var dannet en biografforening. En kommunal sparerunde medførte, at biografen blev taget af budgettet.

Den første store sag for Niels i Kommunalbestyrelsen var sagen om bevarelse af skoleskibet Jette Jan, som desværre blev solgt, da et flertal mente, at det ikke kunne betale sig at istandsætte det, men skibet blev repareret af køberen og sejlede herefter med passagerer.

Ved kommunevalget i 1985 gik SF fra to til fire mandater. Det skyldtes nok Socialdemokratiets forsøg på at lukke Sønderkærskolen, som SF i en massiv kampagne for skolens bevarelse bakket godt op af skoledistriktets forældre lykkedes at få afværget.

A mistede det absolutte flertal i byrådet, og Inge Larsen lovede aldrig mere at foreslå nedlæggelse af skoler. Det holdt i 26 år.

Niels ville gerne i Socialudvalget, hvilket ikke var foreneligt med hans ansættelse i Hvidovre Kommunes Socialafdeling, og han sagde op for ikke at blive inhabil. Udvalget ville til hans forbavselse ikke gøre brug af hans specialviden som socialrådgiver, da formanden mente, at han sad der som lægmand.

Niels blev ved konstitutionen udpeget til formand for skolekommissionen. Med S fik en forældrerepræsentant, der ikke var politiker, til at blive formand, og man brød derfor konstitutionsaftalen. Niels blev næstformand og formand for ungdomsskolebestyrelsen.

Niels var viceborgmester i 29 af sine 40 år som medlem af byrådet samt indehaver af et utal af formandsposter i udvalg og nævn. Politikere bliver involveret i en utrolig bunke sager, hvoraf kan nævnes:

I 2011/12 besluttede S, DF, K og V at lukke skolerne Sønderkær, Engstrand og Enghøj. SF kunne gå med til at lukke en skole, men ikke Sønderkær og Enghøj, og derfor stemte de imod forslaget.

Tre store vindmøller på Avedøre Holme, et klart godt projekt, men det var ved at dø af snak om støj og skygger fra vindmøllerne.

Almennyttige boliger på Dybenkærsvej. Medførte en diskussion om pris for de kommunale grunde med en lang kamp for at få dem igennem. Husene er en stor succes og meget eftertragtede som boliger. Tonen i debatten op til beslutningen var den hårdeste, Niels har oplevet.

Niels har aldrig fortrudt sit liv i politik trods mange hårde kampe. Han afsluttede sine 40 år med en jubilæumsreception i Kommunen i december 2021.

Efter foredraget var der spørgetid, hvor Niels bl.a. blev spurgt, om han aldrig har følt sig fristet til at skifte til et parti, hvor mulighederne for indflydelse var større end i SF. Niels har fået tilbud, en enkelt gang endog med muligheden for at blive borgmester, men en større indflydelse skulle ske på en ordentlig måde, så han har holdt fast ved sin holdning fra sin skoletid, og selv om han ikke altid har været enig med SF, har han ikke fundet et parti med en bedre politik.

Privat foto

I en tid hvor politikere skifter parti, når det ikke lige går deres vej, er det en stor glæde at møde en mand, der har bevaret sine ungdoms gode idealer.

Tak for en god aften, Niels Ulsing.

Side 406

Vores levede liv

Af: Karen Johansen

Fine knapper som pyntede enhver lille piges kjole, men når de

lå i mors knappedåse, var de dejligt legetøj

Foto: Karen Johansen

Den 12. april havde jeg sat kvinder på
85 + år stævne i Rytterskolen, en eftermiddag hvor vi ville snakke om vores erindringer fra et langt liv. 8 kvinder tog imod udfordringen.

Den ældste på 94 år og den yngste, lige fyldt 85 år kom kørende i egen bil. En kom i taxa, en anden med flexbus, 2 på cykel, en med bussen, og den sidste kom gående. Allerede i transporten et billede på vores forskellighed.

Efter præsentationen og kaffen, kagen og portvinen var serveret, gik vi i gang.

Emnerne var mange:

Opvæksten i by eller land.
Søskendeforhold.
Havde piger flere opgaver end drenge.
Viden om menstruation.
Skole og uddannelse.
Hverdagen som unge
Nygifte kvinder.
Hvor havde de født, arbejde .
Børnepasning.

Alle havde taget foto med som for eksempel. fra deres konfirmation eller et barndomsbillede. Desværre nåede vi ikke rigtig at fordybe os i billederne, denne dag.

Det var for os en ny måde at være sammen på, men det var vellykket og alle gav udtryk for at de gerne vil komme igen, så en ny dato i august foreligger. Efter næste møde vil vi samle indholdet til en mere beskrivende artikel, som I vil kunne læse i et senere blad.

Tak til damerne som deltog, og tak til Annelise Wildenradt og Birgit Møller-Kristensen fra HLS og Bitten Larsen og Anne Tipsmark fra Forstadsmuseet som hyggede om os.

Minder fra skoletiden i Avedøre

Af Jens Frederik Jørgensen

Under overskriften "Husker du vor skoletid" var der den 9. marts møde i HLS. Det drejede sig denne gang[1] om skoleminder fra Avedøre Skole. I et panel sad Randi Kronow, Bjarne Iversen og Bjarne Vinter klar til at fortælle om deres skoleminder.

Avedøre 2. skole bygget 1929 - Foto: Forstadsmuseet

I mødet deltog bl.a. 5 tidligere elever fra Avedøre Skole og 2, der havde været lærere på skolen. Det blev en hyggelig og livlig eftermiddag. Der var spørgelyst, og mange af gæsterne kunne supplere de tre indledere med egne minder fra skoletiden på Avedøre Skole. Forskellen på skoletiden dengang og nu blev ofte trukket frem.

De tre i panelet havde alle startet deres skolegang på Avedøres 3. skole, Byvej 56. Randi Kronow[2] kom fra Avedøre Landsby, Bjarne Vinter fra "Kærgården" og Bjarne Iversen fra Nordlundsvej, fra det der kaldtes "Villabyen"/"Udstykningen".

Skolen havde også elever, der kom fra husene langs Gammel Køge Landevej. Nogle elever kom fra de små huse, egentlig sommerhuse, der lå syd for Køgevejen. Disse elever kom ofte i gummistøvler, da det var et meget sumpet område, hvor man måtte gå på brædder for at komme ind i husene.

En sidste gruppe af børn i skolen var børn af forældre, der i kortere tid tjente på gårdene og gartnerierne i Avedøre. Disse børn nåede sjældent at få kammerater, da de oftest kun boede der i et års tid.

Avedøre 4. skole bygget 1956 - Foto: Forstadsmuseet

1 I 2020 var der et møde med en film, hvor tidligere elever på Kettevejsskolen fortalte om skolestart og skolegang.

2 Den røde murstensbygning huser i dag Hvidovre Amatørscene, Danske Radioamatørers Hvidovre afdeling og Cyklistforbundet i Brøndby og Hvidovre.

Der var en klasse for hvert af skolens 7 klassetrin. Det betød mange elever i klasserne. De tre i panelet startede i 1. klasser med henholdsvis 36, 42 og 44 elever. I 1956 havde skolen 200 elever.

Skolebygningen var ikke stor og havde ikke klasselokaler til alle klasser. Derfor var der klasser, der havde undervisning om formiddagen. Om eftermiddagen begyndte undervisningen så for de øvrige klasser.

I skolebygningens stueetage var der 2 klasseværelser, en gymnastiksal samt en lille hall. På 1. sal var der et større og et mindre klasseværelse, et lille bibliotek samt et lokale til håndgerning. Opvarmningen kom fra en rødglødende kakkelovn. Skolepultene stod op ad hinanden, så der kunne sidde fem elever ved to pulte.

Avedøre 3. skole bygget 1929 - Foto: Forstadsmuseet

Alle havde mellemmadder med hjemmefra. De lå adskilt af pergamentpapir og ofte pakket ind i brunt papir med en elastik udenom. Bjarne Vinter havde dog en madkasse. I skolen fik de skolemælk og vitaminpille.

I 1956 blev Avedøres 4. skole indviet. Nu blev de meget store klasser delt, og hver klasse kunne få sit eget klasseværelse. Skolen fik en mellemskoleafdeling. De gamle skolepulte blev skiftet ud med borde og stole. Det var spændende at kunne gå på en helt ny skole. Man var stolt af det.

Elevtallet voksede hurtigt i takt med, at nye parcelhuse og etageboliger blev bygget, og familier med flere børn flyttede til Avedøre.

Det blev nødvendigt med vandreklasser – klasser uden fast klasselokale – og der blev hele tiden bygget til på skolen[3].

Snakken kom også rundt om spanskrøret og brugen af det[4]. Randi Kronow kunne huske, at en dreng havde fået spanskrøret at føle, da han engang ramte en anden dreng i øjet med en sne isbold. Det var vist sidste gang spanskrøret var i brug.

Den legendariske førstelærer, Henry Aabo havde sangundervisning. Hvis der var uro bagest i klassen, stillede han sig derned og spillede på violinen og kunne så hurtigt give de urolige drenge et slag med violinbuen.

3 I 1970, inden Frydenhøjskolen stod færdig, havde Avedøre Skole ca. 1.200 elever. Enghøjskolen kom til i 1974.

4 Spanskrøret blev afskaffet i det danske skolevæsen i 1967.

Avedøre 1. skole bygget 1929 - Foto: Jørgen Snedled

En af de tilstedeværende var blevet voldsomt mobbet i skolen, uden at lærerne greb ind. Sådan ville det nok ikke været gået i dag.

Fastelavnsfesten blev holdt i Avedørelejren hvert år. Det var en festdag. Midlerne til chokolade og fastelavnsboller blev bl.a. skaffet ved, at børnene var ude at rasle. På gartnerierne kunne de blive mødt med bemærkninger om, de da ikke fik nok oppe fra skolen.

Det var skoleidrætsdag for de 4 skoler i Glostrup kommune også. Avedøre skole vandt mange pokaler, bl.a. en for at præstere den flotteste indmarch til stævnet. Det var fru Heide, gift med kommandanten i Avedørelejren, der stod for træningen, som mindede meget om militær eksercits.

Snakken gik også om de lærere, man havde haft. Klasselærerne, Aggernæs, Johanne Post Nielsen og Lis Holmelund blev belønnet med gode karakter.

Skolen havde en fin betjening med læge, tandpleje og sundhedspleje. Således huskedes sundhedsplejersken, frk. Thomsen der gik rundt med en cerut i munden.

Avedøre Skole havde et par kælderlokaler, der flittigt blev brugt til møder og fester for beboerne i sognet og af de forskellige foreninger. Stedet blev kaldt "Jordhulen". Skolen var et kulturhus for skoledistriktet.

Man kom som barn sjældent så langt som til Hvidovrevej. Hvis man kom til Toftegårds Plads, så følte Bjarne Iversen det som at være inde i byen.

Skolekammerater kan blive venner for livet. Således kunne Randi Kronow fortælle, at hun mødes med 3 skolekammerater hver anden måned.

Skoleminder fra andre skoler?

En eftermiddag, hvor man kan mødes om skoleminder, er interessant for selskabets medlemmer. Derfor vil selskabet forsøge at afholde tilsvarende møder med minder fra andre af Hvidovres skoler.

Vil du bidrage ved at fortælle om dine skoleminder, så henvend dig til Karen Johansen.

Hvidovres sidste ismejeri

Af Jens Frederik Jørgensen

Kortlægningen af Hvidovres butikker fortsætter. Avedøre Stationsby, Rebæk Søpark, Hvidovregade er områder, hvor der har ligget mange butikker. Men også i villakvartererne har der ligget butikker – købmænd, slagtere, frisører og ismejerier.

På Risbjerggårds Allé 44 åbnede N.P. og Etly Olsen i 1931/32 et ismejeri og brødudsalg. Forretningen fortsatte med nye indehavere helt frem til 1981, hvor den lukkede - vel nok som det sidste ismejeri i Hvidovre.

Stig Sørensen gav mig tippet. "Du skulle ta´ at snakke med Ann Katrine Andersen ("Tulle") og Kurt Karlsen. Deres forældre drev ismejeriet fra 1950/51, og indtil det lukkede."

Risbjerggårds alle 44 i begyndelsen af 1960erne. Privatfoto.

Så her kommer historien om dette ismejeri, sådan som jeg fik den fortalt.

Karen og Egon Karlsen var begge fra Vestjylland. De tog begge til Sjælland for at arbejde. Karen i huset hos sin søster, hvis mand havde Havreholm og Hornbæk mejerierne. Her mødte hun den unge mejerist, Egon Karlsen. Han arbejdede på Havreholm mejeri. De købte i midten af 40'erne et lille mejeri i Utterslev og boede privat på 1. salen i en villa på den nærliggende vej, Mosebakken. I 1950/51 købte de ismejeriet på Risbjerggårds Allé 44.

Varesortiment, leverandører og kunder

Der stod "MEJERI" over døren, men det var et ismejeri. I starten solgte de produkter, der udsprang af mælk samt æg og brød.

Gennem årene var der en række leverandører til butikken.

Mælkeprodukterne var de bærende varer i butikken, og de blev dagligt leveret inden kl. 6.00. Mælken kom fra mejeriet Lyshøj.

Mejeriet Lyshøj lå på Toftebakkevej

Mejeriet Lyshøj lå på Toftebakkevej ved Valby Station. Det blev etableret i 1888 og fortsatte frem til 1980erne. Bygningerne blev nedrevet ca. 1990. Kilde: Valby Lokalarkiv. Foto: H-O Lindgreen, 1989.

ved Valby Station. Det blev etableret i 1888 og fortsatte frem til 1980erne. Bygningerne blev nedrevet ca. 1990. Kilde: Valby Lokalarkiv. Foto: H-O Lindgreen, 1989.

Brød og wienerbrød kom ligeledes hver morgen og gennem tiden fra forskellige bagere.

Rugbrødet kom fra Schulstad.

På ugebasis blev der leveret indpakkede krydderboller, sandkager, slik samt æg. Øl/sodavand kom fra Carlsberg/Tuborg, og hvidtøl og Jolly Cola fra KB-depotet på Tureby Allé 31.

I sommerperioden kom der is fra Trifolium.

Ismejeriet havde tillige en anden vigtig vare til salg op til midten af 60'erne, nemlig isblokke til svaleskabe. Isstængerne kom fra Lyshøj. Om formiddagen delte faren dem op i kvarte med en issyl, og så skulle disse "kvarter" hurtigst muligt ud på Long John'erne til kunderne, inden de smeltede. Isen havde "en levetid" på ca. 1 uge, men man brugte ikke svaleskabene i vinterperioden.

Selve butikken bestod af et lille lokale med en indgangsdør og 1 vindue. I butikken var der disk, køleskab, hylder og et kasseapparat. En dør i lokalet førte ind til et lille lagerlokale.

I forhaven var der et skur, hvorfra der blev solgt aviser, primært søndagsaviser.

Hver morgen bragte faren og moren på ismejeriets to "Long Johns" mælkeprodukter og brød ud til kunderne, der boede i det

Tulle fotograferet sammen med en morbror foran aviskiosken, Risbjerggårds alle 44 ca. 1953. Privatfoto.

Markedsområde for ismejeriet, Risbjerggårds Alle 44, udarbejdet af Kurt Karlsen

Side 412

område, der er aftegnet på kortet nedenfor. Det var et område, hvor man kunne nå ud til kunderne fra kl. 6 til 7.30. Distriktet stødte op til distriktet for et ismejeri på Mørups Allé.

Der var tale om faste leverancer på månedsregning. Havde man brug for mere i dagens løb, kunne man ringe og bestille. Så bragte bybude varerne ud om eftermiddagen, hvor budene også var ude med isblokke.

Sådan udviklede butikken sig

Med årene blev varesortimentet udvidet. Øl og sodavand blev en stor salgsartikel. Da ishuset og købmanden ved Risbjergskolen lukkede, kom skolebørnene og købte is og slik. Det gav en nødvendig omsætning til ismejeriet i en tid, hvor købmænd og supermarkeder overtog meget af salget af mælkeprodukter. Senere fik ismejeriet leverance af mælkeprodukter først til skolekøkkenet på Risbjergskolen og senere også til køkkenet på Krogstenshave,

Ismejeriet begyndte også at sælge "tørre" brødvarer såsom kryddere og bisquits.

Da de 3 børn var blevet 7-8 år gamle overtog de jobbene som bybude. De var også ude med varer efter skoletid og med må-

Kilde: Re-Art, Rønde,

nedsregningerne. Der kunne så falde lidt drikkepenge af. De "sloges" derfor lidt om de gode kunder. Kurt husker en fast kunde på Langstrupvej, der hver måned fik leveret en kasse sodavand. Han fik drikkepenge til en sodavand – ikke til en af billige - de gule, røde eller grønne, nej til en med mere smag, en Kadetvand.

I 1950'erne og ind i 1960'erne var der en særlig ordning: mælkemærker. Det var en offentlig ordning, hvor kvinder fra et barns fødsel og i 2 år fik såkaldte mælkemærker, som betød, at de fik betydelig rabat ved køb af sødmælk.

Så Kurt havde fra ca. 8-årsalderen den supplerende opgave, at han hvert kvartal gik op til rådhuset og henvendte sig på kassererkontoret med et større antal mælkemærker sirligt indpakket i en regnestrimmel. Kommunen betalte så den rabat, der var ydet. Så man kan sige, at Kurt fik matematikken "ind med mælken"! Regnskaberne skulle være i orden og evt. byttepenge skulle være korrekte.

Forretningen havde åben til kl. 10 om søndagen. Så kunne familien holde fri og køre en tur i bilen. Ferie holdt forældrene hver for sig sammen med børnene. "Tulle" husker, fra da hun var 12 år, noget helt usædvanligt. Hun fik lov at passe ismejeriet, fordi forældrene var på folkedansertur til Norge. Hun passede også forretningen de efterfølgende år, mens resten af familien tog på ferie.

Ismejeriet havde efterhånden udviklet sig mere og mere i retning af en købmandsbutik eller en kiosk. I 1981 var konkurrencen fra andre butikker blevet voldsom. Forældrene var blevet 60 år, og de besluttede sig "for at komme ud i tide" og lukkede derfor forretningen.

Besøg i Hvidovre Kirke

Af Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Torsdag den 28. april havde Hvidovre Lokalhistoriske Selskab den store fornøjelse at besøge Hvidovre Kirke. Kirken er bygget i ca. år 1150 og er dermed Hvidovres ældste bygning. Kirken er selvfølgelig fredet.

Norddøren - Foto Jørgen Snedled

Til at fortælle os om kirkens historie og brug havde vi kirke- og kulturmedarbejder cand. theol Anette Bjerregaard og sognepræst Eva K. Østerlind.

I kirken ses ingen kalkmalerier, da de i tidens løb er blevet overmalet. På nær det ligner selve bygningen meget den, der blev til i 1150. Bl.a. træloftet hjælper til med at give dette indtryk. Der har været hvælvinger i kirken, men de gik til, da svenskerne under deres belejring af København havde brug for byggematerialer. Sidenhen da taget skulle retableres, var der ikke råd til hvælvinger, hvorfor der i stedet kom den nuværende loftskonstruktion.

Kirken var tidligere forsynet med to indgange. Den vi benytter i dag på sydsiden af kirken og en mindre mod nord. Denne var forbeholdt kvinder, der også sad i dennordlige side af skibet.

Den nordlige dør er nu tilmuret. I 1922 blev Han Peder Pedersen Dans Pieta opsat. Den kostede dengang 350 kr. En pieta er en kunstnerisk fremstilling af Jomfru Maria med den døde Jesus på skødet.

Valbyskibet kom til i 1700-tallet og var som navnet antyder til valbybønderne. Hvidovre- og Valbybønder tålte ikke hinanden så godt. Valbyskibet er ligesom det oprindelige våbenhus en bindingsværkskonstruktion.

I Valbyskibet har der på et tidspunkt været en førstesal ligesom kirkens orgel var placeret der. Dette blev flyttet til sin nuværende og oprindelige plads i 1990erne.

Kirkeskibet - Foto Jørgen Snedled

Side 414

Altertavlen - Foto: Torben Strøm

Tårnet er er fra 1790. På tårnet og våbenhuset sidder begge steder en kongekrone. Da Vesterport blev nedrevet, sørgede en meget historieinteresseret lærer på Rytterskolen for, at de kom til Hvidovre Kirke. Noget, der ikke ville kunne ske i dag, da der er meget strenge restriktioner, der sørger for et så originalt udseende som muligt.

Kirkeskibet er opsat kort efter 1. verdenskrig. Typisk blev skibene skænket af søfarende i taknemmelighed over, at der blev bedt for dem i kirken.

I mange hundrede år havde Hvidovre Kirke ikke sin egen præst men blev betjent af magistre fra Københavns Universitet. De skulle have et sted at bo, mens de opholdt sig i Hvidovre, og derfor blev der opført en gård, kaldet Magistergården lige nord for kirken. Denne eksisterer ikke længere, men har lagt navn til det nuværende sognehus.

Døbefonten af granit var fyldt med helligt vand velsignet af bispen. Dette blev udskiftet en gang årligt. Der kunne man så samtidig med dåben få sin første infektion. Fonten blev givet som gave til Nationalmuseet i 1881 og kom først tilbage i 1985-1990. I den mellemliggende periode benyttede man en marmorfont fra Holmens Kirke. Den blev efter tilbagekomsten af den oprindelige font give til Nikolaj Kirke.

Altertavlen er den oprindelige fra 1400-tallet. Den store altertavle endte ifølge overleveringen i Hvidovre Kirke, da skipperen, der fragtede den, på grund af storm var nødt til at søge ly i Kalveboderne, og der udbrød, at tavlen ville blive fragtet til den nærmeste kirke, der i dette tilfælde var Hvidovre Kirke.

Apostlene er afbildet med våben, nemlig de våben de blev henrettet med.

I kirken ses en mindesten med navne på falde i 1864.

Der er ingen skeletter tilbage under kirkegulvet.

Går man tur på den oprindelige kirkegård vil man se rigtig mange gravsteder med gård- og kroejere.

I løbet af året er der en righoldig aktivitet. Man er nødt til at indrette sig efter den moderne families mønstre, og derfor er en af aktiviteterne "Drop in dåb", hvilket vil sige, at dåben finder sted, når det passer ind i familiens kram.

En anden aktivitet er konfirmation. Konfirmanderne skulle have undervisning i kirken straks efter vores besøg, hvorfor vi efter en times tid gik over til Magistergården til kaffe og kage.

Arrangementer

Fra blad nr. 2 vil vi erindre om:

OBS du kan læse mere om disse 3 første arrangementer i blad nr. 2.

Vandretur ad kirkevejen fra Avedøre til Glostrup

1. etape
d. 30. august
Tidspunkt: kl. 17- ca. 19
Mødested: Parkeringspladsen v. Avedøre Gamle skole, Smøgen 1, 2650 Hvidovre

2. etape
d. 6. september
Tidspunkt: kl. 17- ca. 19
Mødested: Brøndbyvester Mølle, Gammel Kirkevej (Over for Brøndby rådhus)

Sol over Avedøre

Onsdag d 7. september
Tidspunkt: kl. 14-16
Mødested: Aulaen Enghøjhuset, Bødkerporten 1B

Solveig Isbrand fortæller om et liv i Avedøre og Libanon
- har modtaget Integrationsprisen og Kulturprisen samt været formand for Integrationsrådet og siddet i Kunstrådet i Hvidovre Kommune, Samt medstifter af " Kunsten stiger "

Åer og Vandløb

Torsdag d. 22. september
Tidspunkt: kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen
Henning Elsby fortæller

Henning ligger inde med stor viden om vandløb og åløb, som han vil dele med os og krydre fortællingen med gode historier.

Pierre Miehe-Renard

Torsdag d. 20. oktober
Tidspunkt: kl. 19-21
Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280

Pierre vil i ord og billeder, og måske med en sang fortælle om sine år i Teater Vestvolden.

Pierre vil fortælle om det store samarbejdet om Egnsspillet, og spillets betydning for mange mennesker.

Hyggeeftermiddag i Rytterskolen

Tirsdag den 1. november 2022
kl. 14.00 -16.00

Rytterskolen er åben et par timer, således at interesserede kan komme og over en kop kaffe og et par Småkager, snakke med hinanden om deres erindringer fra livet i Hvidovre/Avedøre.

Der er ingen foredragsholder. Gæsterne fortæller hinanden om de spændende begivenheder, de har oplevet. I kan komme med fotos og andet materiale, og så kan snakken tage sin begyndelse der, og der kan komme svar på, hvem og hvornår var det nu, det var.

Tilmelding ikke nødvendig.

Mit Hvidovre

Torsdag den 17. november 2022
Tidspunkt: kl. 19-21.
Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280

Flemming Holberg Fenger fortæller om sin barndom og ungdom i Hvidovre.

Han har senere som bygherre sat sit præg på Hvidovre. Han har bygget flere steder langs Hvidovrevej bl.a. Cafe Victoria, og senest renoveret bygningen på hjørnet af Avedøre Havnevej, Brostykkevej og Arn. Nielsens Boulevard.

Han havde også et projekt for Risbjerggårdgrunden, men kom ikke til at stå for dette byggeri.

Flemming Holberg Fenger vil også fortælle om andre af sine byggerier.

Side 416

Borgmester Anders Wolf

Torsdag d. 1. december
Tidspunkt: kl. 19-21
Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280

Anders Wolf Andresen vil tale om det første år som borgmester, samt fortælle om visioner og planer for kommunen.
Det vil være muligt at stille spørgsmål

Julehygge i Rytterskolen

Torsdag d. 15. december
Tidspunkt: kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen

Efter Corona, vil vi atter afholde julehygge i Rytterskolen.

Lidt godt til ganen, julesange, måske et lille spil banko, og så en julehistorie.
Så er vi alle parate til julen.

Dette arrangement koster 50 kr., og 25 kr. ekstra for ikke medlemmer.

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til
Anders Aalund eller Karen Johansen.

Servering til arrangementerne: 20 kr. - hvis ikke andet er oplyst
Ikke-medlemmer tillige 25 kr. der betales ved indgangen - hvis ikke andet er oplyst.

I Rytterskolen kan være højst 30 personer - øvrige steder 100-150 personer

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole

Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Side 417

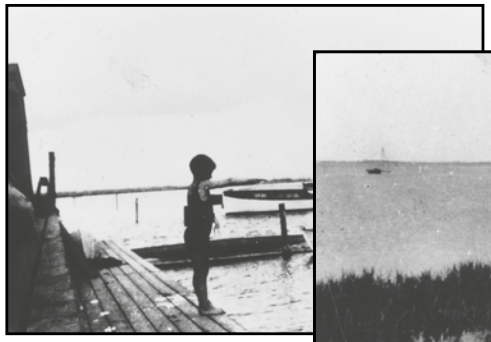

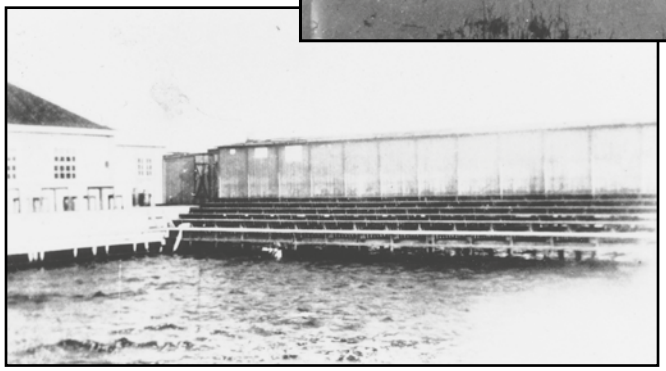

Hvidovre søbad

1928 – 1939

Fotograf: Ukendt

Side 418

Nr.4 2022

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

40. årgang - Nr. 4 - 2022

Indhold

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

INDHOLD

Formanden har ordet 3
Kirkevandring - Fra Avedøre til Glostrup 8
Åer og vandløb i Hvidovre 10
Bogen om Svendebjerg 13
Middelalderlandsbyen 14
"Sol over Avedøre" 19
Kunst i Avedøre Stationsby Syd 20
Livets gang i Avedøre landsby 1957 til 1966 22
Nyt fra Forstadsmuseet 30
Køge Bugt-banen fylder rundt 31
En opfinder i Vandtårnet på Stillidsvej 33
Julemarked i Avedørelejren d. 4.12. -22 40

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Hjemmeside: https://www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/
MobilePay nr.: 94672 eller Jyske Bank: 5025 1028523

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
https://forstadsmuseet.dk/

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com
Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051 / ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Aage og Margrethe Bonavent - ca. 1905
Foto: Forstadsmuseet

Blad nr. 1 2023:
Deadline ..... Uge 2
Omdeles fra: ..... Uge 6

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller kontakt Karen Johansen/Anders Aalund

NemTilmeld

Formanden har ordet

Af Anders Aalund

Anders Aalund - Formand

Kære læser

Kulturhus Risbjerggård er åbnet, hvilket giver Hvidovre Lokalhistoriske Selskab mulighed for at afholde arrangementer i nye omgivelser. Jeg mener selv, at Selskabet har været en meget aktiv medspiller, når det drejer sig om faciliteter, der kan gavne foreningslivet, også når det udspilles i kulturhuset.
"Foreningskøkkenet" er et resultat heraf. Dette betyder, at vi også kan lave kaffe og te til vore arrangementer der. Men inden vi kan byde jer velkommen i bl.a. Pedersen Dan Salen og Strunge 1, skal vi selv sørge for opsætning af borde og stole og sidenhen nedtagning af samme. Fuldstændig som i Lille Friheden. Vi håber også, at vi fremover kan trække på frivillige til dette.

Der er i årets løb blevet afholdt mange forskelligartede arrangementer, og der er da stadigvæk en del forslag til nye af slagsen. Arrangementsudvalget modtager dog meget gerne forslag fra medlemmerne til nye emner, vi kan mødes om.

Jeg har tidligere omtalt arbejdet med at indsamle data vedrørende forretningslivet i Hvidovre og Avedøre. Den flittige forretningsgruppe har nu taget endnu en tørn, så forretninger på villavejene også er blevet lokaliseret. En imponerende indsats, som selvfølgelig er noget, vi alle skal have glæde af, så der arbejdes frem mod, at kunne lave en udstilling i løbet af 2023. Databasen hvor det hele skal indlægges er klar. Der er fundet omkring 700 fotos, der også vil kunne ses i databasen. Hermed vil det være muligt for alle, at kunne studere Hvidovre Kommunes forretninger gennem tiderne.

2023 kalenderen vil bestå af billeder hvor det gennemgående tema er forretninger.

Som mange af jer har bemærket, er affaldsbeholderen ved gavlen af Rytterskolen ikke noget kønt syn. Ej heller for kirkens gæster, når de samles på pladsen foran indgangen til kirkegården. Adskillige henvendelser, også fra Forstadsmuseet, til Center for Trafik og Ejendomme har nu resulteret i indkøb af affaldsbeholdere, der ligner dem på bl.a. Hvidovre Kirkegård og Kulturhus Risbjerggård. Tilbage er at få dem placeret, så de ikke skæmmer omgivelserne. Det hjælper at være vedholdende.

Du sidder med 2022-4 i hånden, hvilket selvfølgelig er tegn på, at endnu et år er ved være gået. Tak for den store opbakning Selskabet bliver tildelt, når vi mødes.
2023 bliver lige så spændende, er jeg sikker på.

Jeg ønsker dig, kære læser, en rigtig god jul samt et godt nytår.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Høstminder

Af: Knud Christensen

Bemærk den lille "høstkarl" til højre med slips, det er mig, Knud Christensen.
Privatfoto. Fotograf ukendt.

Fotoet er fra ca. 1950, og jeg står sammen med min far, Børge Christensen og en kvinde, der boede på Hædersdalvej.

Det er høsttid på de marker, der lå vest for Hvidovrevej, op mod Immerkær og mellem jernbanen og haverne på nordsiden af Hædersdalvej. Området er vist med **skravering på kortudsnittet**. Det er bl.a. det erhvervsområde, der i dag hedder Svend Aagesens Alle.

De neg, der er forket op på lastbilen, var blevet høstet med selvbinder.

Det var vognmand Viggo Jensens Bedford, der blev brugt til at køre høsten væk fra marken.

Høstminderne dukkede op, da jeg læste artiklen om Immerkær og Einar Olsen i medlemsblad nr. 1 fra 2022. Som en dreng på 5-6-7 år nu kunne, fulgte jeg med i de voksnes liv og arbejde.

Kornet blev tærsket hos Einar Olsen. Einar Olsen havde en grå Massey Ferguson traktor, der trak et tærskeværk med lange drivremme. På traktoren kunne der også monteres en stor maskinsav (det var før kædesaven kom i brug). Einar kørte ud til folk, som skulle have skåret træ, der var blevet fældet.

Jeg er født, Hvidovrevej 47 stuen tv. i 1945. Min morfar, Martin Jensen og mormor Alma havde "Jelles Sted". Min morfar døde allerede i 1939. Min mormor drev en lille grøntforretning i forbindelse med stuehuset. Det var min onkel, Povl Jensen, der drev gården.

På jorden, hvor Hvidovre C ligger, blev der dyrket alle mulige slags grøntsager og blomster, som blev solgt i grøntforretningen.

"Jelles Sted" blev revet ned, da stationen kom i 1952. Min onkel fortsatte med gartneri på det areal, hvor Hvidovre C. senere blev bygget.

Jelles Sted er omtalt i medlemsblad nr. 2-2021, og et maleri af stedet var motiv for januar måned i den lokalhistoriske kalender for 2017.

Side 422

Børge Christensen forker neg op på Viggo Jensens Bedford. Viggo Jensen startede som vognmand, da han boede på "Jelles Sted".
Privatfoto, ca. 1950.

Høst på "Jelles Sted" i 1930erne. Fra venstre Povl William Jensen, hans far (Jens Martin Jensen) og lillesøster Gerda.
Kilde: Forstadsmuseet Historiens Huse, Hvidovre Lokalarkiv, arkiv.dk. B 18393.
S/h positiv: Koloreret papir.

Høst med selvbinder ca. 1950 på marker op mod jernbanen mellem Rødovre og Hvidovre. Fra højre Børge Christensen, Povl Jensen og Hans Christian.
Povl Jensen ejede selvbinder og heste.
Privatfoto. Fotograf: Ukendt

Ulovlig plakatopsætning

Af Peter Riis Jensen

Er du i familie med politiassistent Henry Riis Jensen?

Der er en magisk udstråling over nu fhv. museumschef for Forstadsmuseet, Poul Sverrild. Han kan få den gode historie frem i folk. Lars H. Nielsen indsamler erindringer fra SF Ungdoms historie. Til Poul Sverrilds afskedsreception 30/9-2021 fortalte Lars H. Nielsen, at Peter Riis Jensen lå inde med en meget fin erindring fra 1970. Det havde desværre knebet med at få den sat

Pelle Voigt

Pelle Voigt 2017

på papir. Da Peter Riis Jensen blev bekendt med det, så skrev han denne tekst samme aften:

"I slutningen af april 1970 (eller var det 71?) var jeg om aftenen, sammen med Pelle Voigt, ude og opsætte 1. Maj plakater for SF i lysmasterne på Hvidovrevej. Vi bliver råbt an af en politipatruljevogn, og betjenten vil gerne se vores tilladelse til plakatophængning. En sådan har vi ikke, ej heller ansøgt herom, og vi bliver taget med i patruljevognen, som kører til Rødovre politistation hvor der skal skrives en indberetning om ulovlig plakatopsætning.

Rapporten udfærdiges af en yngre politibetjent Mogensen med jysk accent. Han bruger et-fingersystemet og har tydeligvis ikke haft maskinskrivning i skolen. Lang om længe er rapporten færdig, og vi bliver anmodet om at underskrive den, som tegn på, at vi indrømmer at have begået en ulovlig handling. Pelle er den første, der gennemlæser rapporten, hvori der i stedet for "ophængning" står "opklistret", så derfor nægter vi at sætte vore underskrifter.

Politibetjent Mogensen bedyrer over for os, at det er uden betydning, om der står det ene eller det andet, men vi hævder, at

Side 424

opklistring er en form for hærværk, hvad ophængning ikke er. Mogensen ser trist ud, og pludselig kommer han i tanke om mit efternavn, der vækker hans opmærksomhed hvorefter han spørger mig om jeg er i familie med politiassistent Henry Riis Jensen, der gør tjeneste ved politiet i Rødovre. Jeg svarer: Ja, det er min farbror.

Unge Peter Riis Jensen

Peter Riis Jensen

Politibetjent Mogensen grubler et øjeblik, hvorefter han har en kort ordveksling med vagthavende. Mogensen ser alvorligt på os og siger så: Hvis I for fremtiden lover ikke at hænge plakater op på offentlig ejendom, med mindre I har fået en polititilladelse, så vil politiet annullere denne indberetning. Det lover vi Mogensen, og da vi er henne ved udgangsdøren, kan vi se Mogensen rive anmeldelsesblanketten i stykker".

Pelle Voigt som ung - foto frigivet til Hvidovre Lokalhistoriske selskab og Senior-Aktivisten

Side 425

Kirkevandring - Fra Avedøre til Glostrup

Af Louise Leth og Grethe Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

To dejlige sensommeraftener mødtes 20 deltagere, som deltog i kirkevandring arrangeret af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab og Lokalhistorisk Forening for Brøndby sammen med Forstadsmuseet, for at vandre fra Avedøre til Glostrup Kirke.

Lisbeth Hollensen
Foto: Karen Johansen

Vandringen var en gentagelse fra 2021, hvor det også var Lisbeth Hollensen fra Forstadsmuseet, der ledede turen, bortset fra anden del, hvor Camilla Lyng-gaard Boysen fra Byhistorisk Hus, Glostrup, overtog stafetten ved kommunegrænsen til Glostrup.

Frem til 1893 var Avedøre en del af Glostrup sogn, så derfor mødtes vi ved Avedøre gamle skole, for at begynde vandringen mod Glostrup Kirke, som borgerne gjorde frem til slutningen af 1800-tallet for at deltage i kirkelige handlinger. Brøndbyøster Kirke og Brøndbyvester Kirke lå tættere på, men som Lisbeth kunne fortælle, var der ingen af disse kirker, der ønskede at se Avedørebønderne i deres kirker, fordi de mente, de var 'røvere'.

I Avedøre landsby så og hørte vi både om Højgården, som havde skænket en 'fin stue' til Nationalmuseet, sprøjtehuset ved Gadekæret og købmand Bærentzen hus, hvor man langt op i tiden kunne blive betjent 24/7. Videre ad den gamle Køgevej, som gik sydfra gennem Avedøre over Avedøresletten mod Volden, som i slutningen af 1800- tallet blev bygget med hjælp blandt andet fra svenske 'voldbisser'. Volden var en del af Københavns befæstning, som skulle sikre, at fjenden ikke kunne indtage hovedstaden. De mange arbejdere blev indkvarteret rundt om på gårdene i Avedøre og Brøndbyerne, hvor de satte deres præg både hvad piger, slåskampe og alkohol angik.

Volden blev en hindring for kirkegængerne, idet vejen blev længere, da man nu skulle til Brøndbyøster for at kunne passere volden via en bro.

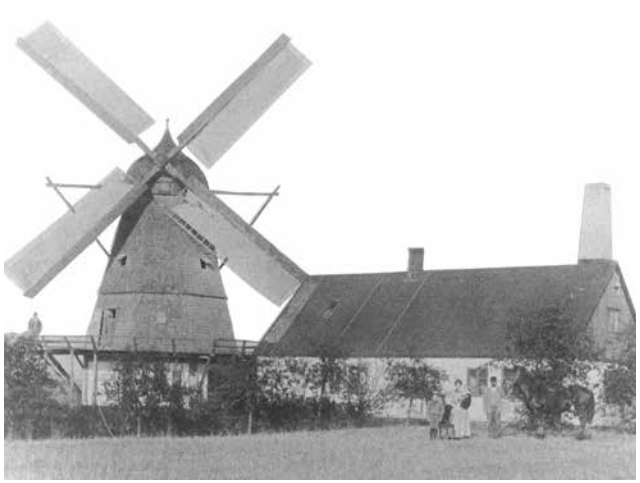

Brøndbyvester Mølle

Denne gang kunne vi skyde genvej, idet der er blevet etableret en tunnel under den motorvej, der senere er kommet til. Vi fortsatte turen bag om Brøndby Stadion frem til Brøndbyvester Mølle, hvor første del sluttede.

Ugen efter mødtes vi igen ved møllen, hvor Lisbeth fortalte, hvorledes møllen fungerede både som bageri og 'traktørsted' for arbejderne på volden og kirkegængerne, der havde lang vej at gå. Avedørebønderne kunne fortsætte deres vej mod Glostrup Kirke lige ud, men vi måtte slå et slag bag om rådhuset, der er tegnet af Eske Kristensen, og fortsætte hen mod den gamle

bronzealderalder gravhøj, Gildhøj, som efter sigende endnu ikke er udgravet. Langs den gamle Nordisk Kabel - og Trådfabriksgrund nåede vi frem til Tranemosegårdbebyggelsen fra 1950'erne, hvor vi stødte på endnu en kendt arkitekt, Thorvald Dreyer.

Gildhøj bag Brøndby Rådhus - Foto: Karen Johansen

Glostrup Station Foto: Jørgen Snedled

På det sidste stykke vej mod Glostrup fik vi fortællingen om, hvorfor en af vejene hedder Skolelodden, idet læreren fra Brøndbyvester Skole som en del af lønnen fik et lod her, hvor han kunne dyrke sine egne grønsager. Ved grænsen til Glostrup passerede vi Rosenåen, som blev lagt i rør i 1960'erne, da den bestemt ikke lugtede af roser. Her stod Camilla Lynggaard Boysen fra Byhistorisk Hus i Glostrup, som førte os videre op til jernbanen. Det er i år 175 år siden jernbanen mellem Roskilde og København åbnede, så kirkegængerne kunne her ved banen få slukket tørsten ved 'Jernbanehotellet', som blev nedlagt i forbindelse med Glostrup Centrets opførelse. Øllet kunne være kommet fra det lokale bryghus, hvor den legendariske Axel Hansen var brygger og meget andet.

Så nåede kirkevandrerne frem til Glostrup Kirke, hvor kirketjeneren Carsten Høyer fortalte om kirken og sporene fra Avedørebønderne, som fra 1893 fik en kortere vej til kirke, idet Brøndbyøster Kirke fik pålagt at tage imod kirkegængerne fra Avedøre.

En dejlig tur, hvor fortid mødte nutid.

Åer og vandløb i Hvidovre

Af: Lars Bo Henriksen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Torsdag den 22. sept. kl. 14.00 var skolestuen i Rytterskolen fyldt med tilhørere, som forventningsfulde ventede på, at Henning Elsby skulle fortælle om sin interesse for vandløb.

En af de mest spændte var referenten, som i en del år har fulgt Hennings bestræbelser for at supplere sin viden om vandløb i Hvidovre og omegn.

Jeg havde faktisk anbefalet Henning at øse ud af sin store viden, men var ikke vidende om, hvordan han ville gribe sin fortælling an. Vidste, at han havde fået hjælp af Jørgen Snedled til den digitale opsætning og forventede at se en del kort.

Henning viste da også ganske rigtigt mange kort fra gamle dage, ganske forståeligt, da der desværre så at sige ikke er vandløb tilbage i selve Hvidovre. Foruden kort havde Henning taget en del billeder, bl.a. en del, som viste de rør, som ledte vand ud i Harestup Å.

Fortællingen handlede først og fremmest om vandløbene i 1800-hundredetallet i Hvidovre nord.

Men han fortalte også om Rosenåen i Brøndbyvester og Grøndalsåen på grænsen mellem København og Frederiksberg, så vi kom vidt omkring.

Grænseåen mellem Rødovre og Hvidovre

Han startede med at fortælle, at de fleste vandløb løb mod syd og øst, men ikke Stadsrendens øvre løb.

Her løb vandet mod nord, for siden at løbe mod øst.

Det vandløb, som Henning brugte mest tid på at omtale, var Rebækken, et vandløb, som her i Hvidovre også er blevet kaldt Holmegårdsrenden.

Bækken udspringer på Absalon Camping i Rødovre og danner i sit løb grænse mellem Rødovre og Brøndby. Den hedder, inden den kommer til Hvidovre, også Nygårdsrenden. I Hvidovre løb den hen til Rebæk Enge, hvorfra den nord for Kløverprisvej løb mod øst til Harrestrup Å. Lige inden den løb ud i åen, passerede den en holm, Manholmen.

Henning er vokset op tæt på bækken og kunne fortælle, hvordan han og hans bror var blevet smidt i dens ret dybe, kolde vand af en større dreng. Ligeledes fortalte han om, at han og hans venner fangede suder og skaller i vandløbet.

Når man fortæller om Holmegaardsrenden, må man selvfølgelig også komme med historier fra selve Holmegaarden, og dem havde Henning også en del af. Både Søren Kirkegaard og Karen Blixen havde på gården familier, som blev omtalt.

Omkring 1872 skulle der bruges grus til jernbanens spor 2 til Roskilde, så der blev gravet i Rebæk Enge, og det betød, at der nu kom en sø, Rebæksøen. Bækken fik derved ændret sit løb en smule.

Henning har også på forskellige kort undersøgt højdekurverne i området vest for Rebæk Enge og set, at der er en ret stor sandsynlighed for, at der fra engene også har været et andet løb: først mod nord og så mod øst til landsbyen. Det viste han på sine kort.

I det hele taget, er det ret imponerende, hvorledes lavninger og højdepunkter er indgået i Hennings undersøgelser. Ikke kun på kortene, men også i felten.

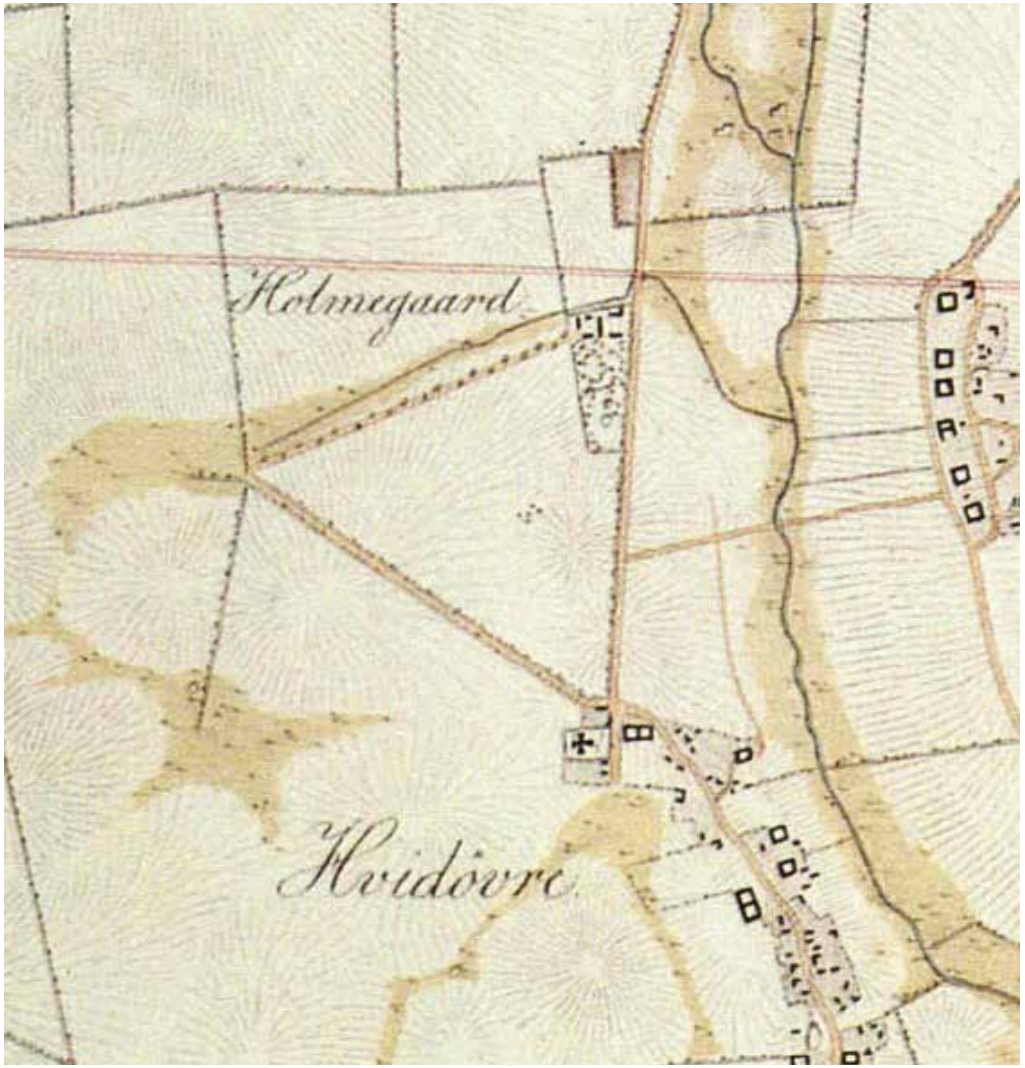

Kort over København og omegn i 1825
Holck, von Hertel, C. von København Generalkvartermesterstaben Geodætisk Institut.

Side 429

Åbne drænrender.
Grænseåen til Rødovre,
Rebækken med sideløb mod Præstemosen, Tostebækkens sideløb.
Kortet er fra 1870'erne

Foruden Rebækken i det meget nordlige kom Henning ind på Stadsrenden (syd for landsbyen) og dens sideløb. Et sideløb, som kom fra Tostebækken i Brøndby.

Et sideløb til sideløbet løb ind over den mark, hvor Hvidovre Hospital nu ligger. Det passerede nuværende Allingevej ved Klardam, hvorfra det løb til Klockergrafen, et vandfyldt område nær rytterskolen. Dette løb, som bønderne sikkert har brugt tid og kræfter på at regulere, var sammen med løbene fra føromtalte løb fra Rebæk Enge med til at give vand til landsbyens grøfter.

Det, som jeg så mest hen til i Hennings fortælling, ville være hans beskrivelse af hans undersøgelse af, om det var et vandløb, som i sin tid afgjorde grænsedragningen mellem Rødovre og Hvidovre. En grænse der i dag forekommer meget mærkværdig.

Jeg vidste, at det er en undersøgelse, som Henning prioriterer meget højt.

Han havde på en af vores ture i lavninger i området nysgerrigt kigget ind over en hæk til en have ved Vojensvej, hvor han mente, at der kunne have været en bæk. En mand kom ud og spurgte, hvad han kiggede efter, og Henning forklarede ham så lidt om sin undersøgelse og spurgte, om der havde været en bæk i hans have som grænse. Da manden svarede ja, kunne jeg se, at Henning voksede med 10 cm.

En måned senere tog Henning alene tilbage til området for at undersøge emnet yderligere og traf her en mand på 94 år, som gav ham "åbenbaringer vedrørende grænsevandløbet", som lå ca. 20 meter nord for Vojensvej. Manden hedder Gunnar Zacho, tidligere ansat i Matrikkeldirektoratet, og han bekræftede også Hennings teori, om at grænseløbets vand stammede fra Rebækken oppe ved nuværende Rødovre Station.

Selv om der var en del af det, som Henning fortalte, jeg kendte til, så var der også noget nyt for mig: F.eks. en flodsten, som er en måler af vandstandshøjden. Dem fortalte han også om i fortællingen om Harrestrup Å.

Jeg tror, der var mange i skolestuen, som var imponeret af den nysgerrighed, der drev Henning. Så det var et meget relevant spørgsmål, som Ole Asbjørn til allersidst stillede til fortælleren:
" Hvor du din interesse for vandløb fra?"

Svaret fra Henning var, at den havde han haft fra barnsben. Han stod altid af cyklen, når han på en bro passerede en å eller en bæk. Det var især strømmen i vandet, der havde fascineret ham. Det, at vandet bevægede sig.

Side 430

Bogen om Svendebjerg

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Endelig fik vi afsluttet et projekt, som har stået på i mere end et år. En tirsdag eftermiddag i flot solskinsvejr var der lancering af Bogen om Svendebjerg for beboerne i Grundejerforeningen Svendebjerg. Normalt er vi ikke sådan til lukkede arrangementer, men bogen er blevet til i så tæt et samarbejde med grundejerforeningen, at det var Svendebjergs beboere, der først fik syn for sagen.

Svendebjerg er et spændende område med mange fortællinger. Gården Svendebjerg fik navn efter det bakkede område, som den flyttede ud til efter udskiftningen af Hvidovre Landsby. Gården blev drevet som almindelig bondegård, men sådan skulle det ikke fortsætte.

I starten af 1900-tallet blev mange af Hvidovres gårde opkøbt og udstykket til parceller, hvor håbefulde nybyggere kunne starte et nyt liv med fødderne plantet solidt i egen jord. Det er en udvikling, som skete mange steder i Hvidovre, men i Svendebjerg har den et ekstra lag. Gården blev nemlig købt af Jørgen Jørgensen, der var arkitekt og officer i Frelsens Hær. Det skete i 1917, og to år efter kunne Frelsens Hær åbne kvindehjemmet "Catherine Booth-kolonien" i den ombyggede gård.

Bogen om Svendebjerg fortæller om kvindehjem, lysthuse, omdannelsen til et villakvarter og ikke mindst Hvidovre Vandtårn, der siden 1937 har stået på sin plads på H.C. Bojsensvej. Samtidig er der i forbindelse med projektet gennemført en lang række interviews af nuværende og tidligere beboere, der tegner et billede af livet i Svendebjerg fra 1950'erne og helt frem til i dag.

Det har været et stort projekt, og udover museets indsats har et helt hold studerende fra Europæisk Etnologi på Københavns Universitet og ikke mindst en god arbejdsgruppe fra Svendebjerg været med i arbejdet. Der er blevet lagt mange timer i bogen, men vi har også været ude i mange kroge af historien.

Bogen kan købes på Forstadsmuseet og koster 150 kr.

FAKTABOKS

Foredrag og rundvisning om Svendebjerg

Vil du høre mere om Svendebjergs historie, kan du komme med til foredrag torsdag 12. januar eller byvandring i kvarteret søndag 15. januar.

Tilmelding til foredrag:

Se under Arrangementer her i Bladet side 38 - 39

Byvandringen foregår 15. januar kl. 11. Mødested:
Catherine Boothsvej 18
ved stikvejen ind til Solgården.
Billetter købes på Forstadsmuseet.dk

Middelalderlandsbyen

Af Annelise Wildenradt - (Fotos: Karen Johansen)

Besøg i Middelalderlandsbyen d. 19. juni 2022

Middelalderlandsbyen eller Brøndby Middelalderlandsby er et arkæologisk frilandsmuseum, der beskæftiger sig med middelalderen omkring år 1370.

Landsbyen består af syv små huse og værksteder samt en kirke. Desuden findes et gadekær med haver til nogle af husene.

Museet blev etableret i september 1999 af Brøndby Kommune som et tilbud til kommunens folkeskoler i forbindelse med Middelalder 99, som var det år, hvor museer, kulturinstitutioner, ¬teatre -og folkeskoler i Danmark fokuserede på middelalderen. Museet bruges fortsat primært af kommunens skoleklasser. Der er åbent for almindeligt publikum hver søndag fra maj til august. Derudover afholdes der arrangementer ved fastelavn, Sankt Hans, et forårs- og et høstmarked, som i 2022 er lørdag d. 13. august samt et julemarked, som afvikles lørdag d. 26. november 2022.

I foråret 2016 modtog Middelalderlandsbyen en bevilling på 2,5 mio. kr. fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal til et formidlingscenter på stedet. Det står nu færdigt med to bygninger på 125 m2, der er inspireret af middelalderlige byggemetoder men med moderne faciliteter.

Portalen af "Motorsavskunstneren", Allan Bo Jensen På Billedet til venstere ses Charlotte Gillesberg - Foto: Karen Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab på besøg

Vejret var ikke med Hvidovre Lokalhistorisk Selskab den søndag, hvor ca. 25 deltagere var sat stævne i skoven, hvor Middelalderlandsbyen ligger.

Men skoven stod grøn og frisk, og vi blev venligt og imødekommende taget imod af de to værter, Charlotte og Niels Peter Gillesberg, der var klædt ud i middelalderkostumer.

Side 432

Niels Peter Gillesberg på rundvisningen
Foto: Karen Johansen

Niels Peter Gillesberg bød velkommen og indledte besøget med en rundvisning til landsbyens huse.

Allerførst fik vi præsenteret portalen, som er fra april 2019 og lavet af "Motorsavskunstneren", Allan Bo Jensen, som har værksted i Søndersø på Fyn. Herefter fulgte den egentlige rundvisning.

Salgsboden: Et almindeligt 1200 – 1300 -hundrede tals hus med køkken og ildsted. Huset bliver i dag brugt til opbevaring af

Pottemagerens ovn
Foto: Karen Johansen

middelalderdragter som gennem 20 år er produceret af Produktionsskolelever. Dragterne bruges i dag af skolebørnene.

Rebslagerhuset: Rebslageren, der fremstillede reb- og tovværk, var en af de vigtigste håndværkere i en landsby, idet reb indgik i stort set alle sammenhænge i dagligdagen. Huset - der i øvrigt er det eneste møblerede hus i landsbyen - er et tidligt gruppehus, bygget ned i jorden og dermed med "naturlig" jordvarme.

Pottemagerhuset: Her fremstilledes brugsgenstande i keramiske materialer med bl.a. drejeskive og en udendørs ovn.

Væverhuset eller Kvindehuset: Her fremstilledes tekstiler til brug i hverdagen. Kvindehuset fordi der her var beskæftiget kvinder, som på den ene eller anden måde

Alteret med døbefonten i forgrunden
Foto: Karen Johansen

Side 433

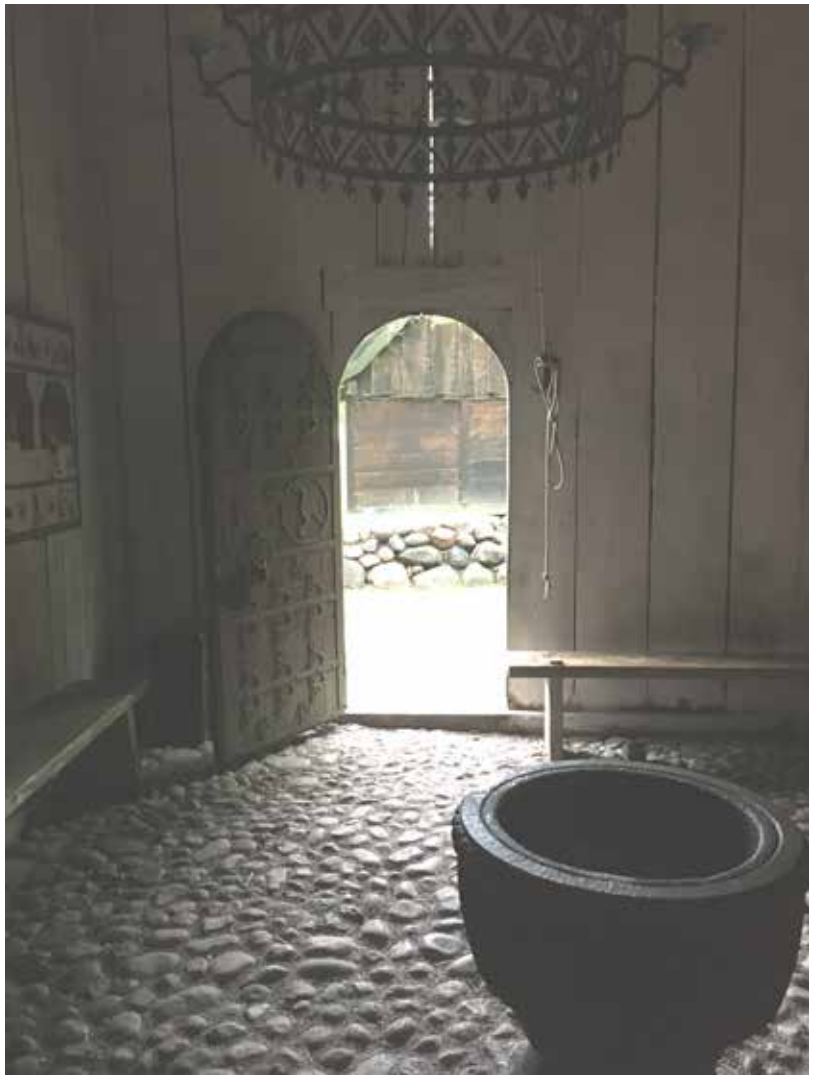

Døbefonten med kig ud i på pladsen
Foto: Karen Johansen

ikke var blevet gift, var blevet enker eller fattige kvinder, som på denne måde ernærede sig selv.

For alle huse gælder, at det var her, familierne arbejdede, spiste og sov.

Salshuset: Her blev der holdt fester og folk på gennemrejse blev indkvarteret.

Træsmeden: Forgænger for tømrere, der forestod det grove træværk, og snedkere, der stod for det finere træarbejde.

Foto: Karen Johansen

Side 434

Den snoede skorsten, formentlig et slags skilt for smeden - (På nettet kan man læse en artikel af Merete Heins om " Snoede skorstene "
Foto: Karen Johansen

Fælles åbent køkken, med henblik på tilberedning af større måltider.

Kirken: Som var stemningsfyldt oplyst med levende lys, er en miniature af en svensk stavkirke fra Midtsverige. Alt træværk er importeret og bearbejdet på stedet. I kirken er et krucifiks af Jesus, der til forskel fra andre krucifikser, fremstiller Kristus som en sejrherre. Han byder døden trods med sit blik og er fint klædt med guld som en Farao. Et forsøg, gættede Niels Peter Gillesberg, på "lobbyisme", på at lokke folk til kirken.

Døbefonten er en betonafstøbning af døbefonten i Herstedøster Kirke, som er produceret af Hjørning Værkstedet.

Smedjen: Indeholdt en stor esse, en armbolt samt en blæsebælg, der p.t. står for istandsættelse, primært med hjælp fra frivillige fx Smedelauget.

Efter rundvisningen kom solen frem, og vi blev bænket i Formidlingscentret og trakteret med kaffe og hjemmebagt kage.

I Centret var tillige en udstilling af smykker og krydderier m.m., hvoraf flere i Middelalderen indgik i behandling af sygdomme i forbindelse med datidens lægekunst.

Efter kaffe/kagepausen - Charlotte Gillesberg om lægekunst m.m.

Lægekunst har fandtes til alle tider. Udøvet af såvel mænd som kvinder. Der var kloge koner og kloge mænd, selv om skik og brug var, og som det også er i dag, at det var kvinder, der tog sig af de syge.

Der var også en slags hospitaler, eller opbevaringssteder, i hvert fald for syge, der led af spedalskhed, som man havde stor respekt for og derfor isolerede.

FAKTABOKS

Til daglig er Middelalderlandsbyen en levende del af Brøndby Kommune med en flok glade og engagerede mennesker, der sår, bygger, syr, smeder, tækker og formidler den spændende historie om Middelalderen.

Uanset om du oplever landsbyen på en travl markedsdag, eller på en hverdag med masser af skoleunger, der leger, slår reb og støber tin, vil du sanse duften af tjære, nyslået hø og lyden af smedehammerens klingende slag mod ambolten.

Udover at være centrum for et utal af skolebesøg, er landsbyen også en autentisk ramme for reenactment grupper, rollespillere - eller familier med hang til glade klappefår, fritgående høns og knitrende lejrbål.

Link til motorsavskunstneren, Allan Bo Jensen

https://vaerkstedsgalleriet.dk/udstiller/allan-bo-jensen/

Middelalderlandsbyen ligger på Nybovej 11, 2605 Brøndby
middelalderlandsbyen.brondby.dk

De "trylledrikke" som fremstilledes, var af forskelligt indhold. Typisk det som man brugte i husholdningen. Der fandtes tillige kompresser, salver og olier lavet af forskellige ingredienser. Charlotte henviste til Hildegard af Bingen (1098 – 1179), som var abbedisse, mystiker, forfatter, læge og komponist i Tyskland. Hildegard er en af de største kilder til vore dages viden om lægekunst og sygdomsbekæmpelse i fortiden.

Af planter, som kunne bruges i helbredelsen af skavanker, nævnte Charlotte alrune, bulmeurt, dorotealiljen, erantis og skvalderkål, som er en gammel lægeplante, indført af munke – og angiveligt god for gigt!

Derudover er bellis og mælkebøtte gamle lægeplanter, ligesom brændenælder, som også er en nytteplante, der blev dyrket i tidligere tider, idet fibrene herfra kunne bruges til fx vævning af tekstiler.

Der har, regner man med, i alt været omkring 500 lægeplanter i brug i Danmark i forhistorien, langt de fleste af dem på samme tid.

Med Middelalderen fulgte Kristendommen - og dermed troen på Gud og et mere snævert syn på brugen af planter til behandling af sygdomme og helbredelse i det hele taget.

Munke, som hjalp landsbyboere med produkter fra klosterhaverne, gav sig ikke af med kirurgi, da man anså det for at være gudsbespotteligt, og alligevel blev det munke eller præster, der blev de første kirurger.

Fx Hildegard af Bingen, Henrik Harpestreng, kannik i Roskilde Domkirke og læge for Erik Plovpenning og Henrik Smid/Smith, født i Sverige 1495, delvis uddannet læge fra Rostock. Harpestreng og Smid har begge, ligesom Hildegard af Bingen skrevet bøger om lægeurter og deres brug.

Og til sidst Hans Christensen Bartskær. Det sidste et tilnavn, idet han som bartskærer fungerede som læge i militæret.

Et problem med lægeplanter er, at de ikke virker så hurtigt og ej heller så præcist som kunstigt fremstillede lægemidler. De skal plukkes og bruges på det rette tidspunkt for at virke optimalt.

Alligevel vælger mange i dag at bruge naturmidler, herunder lægeplanter, til sygdomsbekæmpelse, så på den måde vender vi tilbage til fortiden, selv om vi lever i nutiden.

Tak til Niels Peter og Charlotte for deres spændende og - ikke mindst - engagerede oplæg. Det er tydeligt, at livet og arbejdet med Middelalderlandsbyen er mere end en hobby, forenet med frivilligt arbejde. Det er en livsstil, som de med glæde og glødende indlevelse udvikler og deler med alle, der måtte have interesse for det.

”Sol over Avedøre”

Af Jytte Rømer Sørensen

Foredraget med Solveig Isbrand var i to dele. Før pausen fortalte Solveig om sit virke i Avedøre Stationsby, og efter pausen om sit arbejde for ”Dansk Flygtningehjælp”.

Solveig Isbrand
Foto: Jørgen Snedled

I 1974 da Solveig arbejdede som SOSU-assistent på Hvidovre Hospital, flyttede hun med sin familie til Avedøre Stationsby, da hendes datter skulle starte sin skolegang på Enghøjskolen. Den skole blev senere lukket til stor fortrydelse for beboerne i Stationsbyen. De mente, det var rimeligt med en folkeskole til så stor en bebyggelse. Avedøre Stationsby var efterhånden blevet et område, hvor der var kommet en del beboere fra andre kulturer og var blevet til et ”multietnisk samfund”. Solveig indgik i en dialog med kommunen omkring Enghøjskolen, da hun mente at ”folkeskolen bærer samfundet” Det ændrede dog ikke kommunens plan om lukning af skolen.

Avedøre Stationsby er delt op i Nord, Syd og Store hus. Solveig bor i Syd og indgik aktivt i bydelens aktiviteter og planer for fremtiden. I slutningen af 1990erne blev en stor pulje penge tildelt området i Avedøre til et ”Kvarterløft”. Da Solveig er meget interesseret i kunst, stiftede man hurtigt i afdeling Syd en gruppe, som man kaldte **”Kunsten Stiger”** Af puljen fik denne gruppe 4 millioner kr. til en total renovering af ”Folkets Plads”. Der blev etableret et samarbejde med en kendt landskabsarkitekt og to kunstnere. Sammen udarbejdede man en helhedsorienteret plan for pladsen. Pladsen skulle kunne bruges til samlingssted, hygge og leg. Efter at pladsen var færdig, fortsatte gruppen med at søge midler til indkøb af kunst til bydelen. Desuden blev der lavet oaser i mange gårdrum i samarbejde med beboerne i gården. Det har efter Solveigs mening i afdeling Syd givet et sammenhold, hvor man hjælper hinanden. Solveig var et meget aktivt menneske hvilket bevirkede, at hun også kom ind i Integrationsrådet, Kulturrådet og Kunstrådet i Hvidovre kommune.

Efter pausen fortalte Solveig om sit liv i Libanon. Fra hun var 18 år til hun var 27 år, boede hun med sin palæstinensiske mand i Libanon. I Libanon er det normalt, at man bor flere generationer sammen. Solveig havde sin svigermor boende, hvilket i begyndelsen gav nogle problemer. I 1970 flyttede hun med sine to børn tilbage til Danmark. I perioden fra 1985 til 2000 arbejdede Solveig for Dansk Flygtningehjælp.

Da Solveig havde lært at tale arabisk, var hun et oplagt emne til udstationering for flygtningehjælpen til Mellemøsten. Solveig viste en film fra en flygtningelejr for afghanske flygtninge i Pakistan. Hun var sekunderet til FN´s højkommissariat for Flygtninge UNHCR, som ekspert i katastrofeledelse i flygtningekriser. I lejren arbejdede en del forskellige humanitære organisationer, men ifølge aftale har UNHCR den ledende og koordinerende rolle. Man skulle bl.a. sørge for at de basale menneskerettigheder blev overholdt. Solveig blev som ældre kvinde accepteret af mændene i lejren. Som ansat i UNHCR bar man en speciel vest, hvor der var lavet en indvendig lomme. Der opbevarede de deres vigtigste ejendele såsom pas, flybillet og penge, så de i tilfælde af opståede problemer hurtig kunne komme væk.

Solveig afsluttede sit foredrag med at erkende, at situationen ikke har ændre sig siden hun i 2000 havde sin sidste arbejdsdag for Flygtningehjælpen.

Hendes slutbemærkning var:

Vi kan ikke redde hele verden, men vi må bidrage med at påtage os vores del af ansvaret for mennesker på flugt.

Kunst i Avedøre Stationsby Syd

Fotos: Jørgen Snedled

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøreparret
Vibeke Glarbo 2001

Vandpost og Vandkar
Vibeke Glarbo 2001

Vandkunst - Vibeke Glarbo 2001

Brikker til et puslespil - Jane Balsgaard 2005

Kravleorme - Jane Balsgaard 2001

Labyrint - Jane Balsgaard 2001

Gå på opdagelse i Avedøre.....

Portudsmykning, Murstenstæppe - Jane Balsgaard 2001

Side 438

Tegn - Vibeke Glarbo 2009

Spiren - Jane Balsgaard 2001

....Stationsby Syd og genfind disse kunstværker

Pullerter - Vibeke Glarbo 2001

Vinger - Erik Heide

Havets sang - Vibeke Glarbo 2002

Vædderhoved - Vibeke Glarbo 2001

Side 439

Livets gang i Avedøre landsby 1957 til 1966

Af Torben Kok Rasmussen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Niels Wiffeldt 2020
Privatfoto

Niels fortæller i et interview med mig.

Niels Viffeldt er vokset op på Storegade i Avedøre landsby. Niels er født den 16. oktober 1953. Han boede de første 3 år på Eriksminde Alle i Hvidovre, indtil familien flyttede ind i et nybygget hus på Storegade 17 i Avedøre landsby.

Tid i Hvidovre:

Jeg er født i 1953 på Frederiksberg fødeklinik. Min far Erik Viffeldt og min mor Birgit Viffeldt boede i en lille bungalow. Jeg var den femte i rækken af børn, fire piger før mig og senere fik vi en lillesøster der hedder Benedikte. I 1957 flyttede vi til Avedøre, langt ude på landet, som alle sagde, det var dengang og dem, der boede der, var, ikke for at fornærme nogen, en form for bønder alle sammen, de var i hvert fald ikke helt vilde med, at der var blevet bygget et almindeligt hus i det område der. Det var tegnet af Schønnemann og bygget af gasbeton, det var ikke noget man så meget af den gang.

Varm velkomst:

Det var lidt op ad bakke det første års tid eller to vi boede der. Vi havde ikke rigtig regnet med det, tror jeg. Jeg var jo ikke mere end 4-5 år, så jeg tænkte ikke rigtig over det dengang, men senere er jeg da kommet til at tænke på hvordan og hvorledes folk de teede sig. Men det var dejligt at være flyttet ud i et nyt hus, hvor der godt nok var meget pladder, indtil min far fik lagt en masse dræn. Inden længe var haven anlagt og så kom der raftehegn op, og det havde vi meget glæde af, for der var en masse blommer, der blev smidt ind imod huset for at drille mig og mine søskende. Det var de halvstore drenge, der boede i landsbyen, der ville vise de nye "nybyggere", der kom til byen, at her havde vi slet ikke havde noget at gøre. Drengene stod inde på Højgårdens jord, hvor Christian Hansen havde en masse blommetræer, hvor halvdelen af blommerne lå inde på vores græsplæne. Blommerne var smaddergode, men det var jo lidt irriterende, at de blev kylet ind imod vores vinduer. Vi havde persienner, som min mor rullede for, og jeg kan huske, at det var lidt skræmmende, at der stod så mange og råbte ude ved plankeværket. De drillede jo, og det er sjovt, hvis dem man driller, lader sig genere af det, og så bliver man jo ved, og jeg tror, min mor blev rigtig sur eller tosset over det og sagde til dem, at hun ville fortælle vores far om, hvordan de opførte sig, når han kom hjem.

Det endte da med, at vi blev accepteret, men der gik da noget tid. Jeg tror, det hjalp på det, at der var fire piger ældre end mig og en masse drenge, der er i den alder, hvor man skal vise sig. Vi havde en oplevelse, som jeg tror også hjalp lidt. Det var en nytårsaften, hvor vi havde besøg af min onkel, som var bonde nede på Sydsjælland og en anden onkel, der var postmand. De store drenge var inde for at pifte min fars Folkevogn, og onkel Hans og min far og min onkel Nold de fik fat i kraven af de der rødder, og smed dem ud over havelågen. Efter det var det, som om vi var accepteret, så lidt

Side 440

De seks søskende 1962
Privatfoto

bøllebank skulle der åbenbart til for ligesom at "mildne" folk.

Erindringer fra den første tid:

Jeg tror, vi var nogen af de første udefra, der kom til byen. Det var jo et område, hvor dem, der boede i byen, var Avedøre-bønder, og så var der jo villabyen, Rosmosevej og de veje derned af, der alle sammen var slaggeveje dengang. Det var jo sommerhuse, der hen over tiden blev bygget om. Så landsbyen var sådan en lille enklave, men det var da heldigvis ikke indavl det hele.

Jeg har også indtryk af, at da jeg var lille, kom folk jo kun i Storegade, hvis de havde ærinder dertil, det var ligesom os selv, der hørte til der. Hvordan købmanden har kunnet klare sig med det antal kunder, der var i byen, undrer mig, men det gik jo alligevel, men dengang var der sikkert heller ikke mange supermarkeder.

Det var en sjov tid med grusfortov, hvor vi kunne trille glaskugler osv. Og så var der vejmandshuset, der oprindelig var en gammel brandstation, som ligger lige overfor Damgården, og det står der endnu. Dengang brugte vejmændene det til ophold.

Der var også et gammeldags lokum bagved huset, hvor der altid var nogen som skulle lave nytårsløjer og kom gær ned i lokumsspanden, så det var også noget, vi andre lærte, hvordan skulle gøres. Men det var nok mest kendt for, når vi spillede fodbold op mod de to døre, der var ud mod Storegade. Der blev i hvert fald brugt mange timer med at sparke til fodbolde, og sjovt var det i hvert fald.

Gadekæret:

Vor storhedstid var jo altid, når der var is på gadekæret. Så var der jo ikke kun de få unger fra landsbyen, men der kom folk alle steder fra, fordi det var en super lækker sø at skøjte på. Det var rigtig rigtig sjovt, der kunne være flere hundrede mennesker på en god dag på isen, og det var særlig sjovt om aftenen hvor det ændrede sig, så blev det mere de store drenge og piger. Det var jo altid sjovt at kunne prale lidt, når man havde løbet på skøjter, og så kunne løbe lidt hurtigere end de andre. Så var der jo lidt kysseri ved de der gaslamper, der blev tændt af kommunens folk. Heldigvis blev de hurtigt umoderne, og så blev der sat to spots op i lygtepælene. De sad lidt højt oppe, så man ikke kunne nå dem, men man kunne kravle op på hegnet, der var rundt om gadekæret den gang. Så kunne man nå dem derfra, og i starten var det bare at løs-

ne de to vingemøtrikker og så tænde lyset. Det fandt de jo hurtigt ud af, og det måtte man jo ikke, for når isen bare var en 5-7cm, skulle der ikke være ret mange på isen. Så kom kommunens folk og satte et beslag på med en stor hængelås. Smedens søn Ivan, min gamle legekammerat, han konstruerede et stykke stål, som man lige kunne åbne beholderen en 3-4 mm på klem med. Fordi hængelåsen ikke kunne lukke den helt til, kunne man komme ind med værktøjet, der var en form for stålkam, og click`, så tændte lyset. Politiet kom, og man blev smidt op, og så kørte de, og vi gik ned på gadekæret igen. Alle var på isen i god tid, også lang tid før den var godkendt. Det var en herlig tid. Der var et uheld, som jeg kan huske, jeg så det godt nok ikke selv, men det skete med Johnny Andersen, han er oldermand i landsbyen nu. Han røg ind under isen i den ende, der vender op mod Storegade, der var en betonkant, man kunne sidde på og når man sad der og kedede sig, sad man og bankede hælen af skøjterne ned i isen, så der kom hul i den, og vandet fossede op, og så lille Johnny, han var ikke ret stor dengang, røg ind under isen. Helge "Skilummerfis" som han blev kaldt, jeg ved ikke hvorfor, var en stor stærk mand, smed sig ned på maven og fik fat i kraven på knægten og trak ham op, og Johnny var reddet. Det var noget, der gjorde at man holdt sig fra de huller. Senere blev vi skrappere til at løbe på skøjter og begyndte at spille ishockey, det var altid lørdag eftermiddag og så om søndagen kom alle de gode. Vi spillede hele formiddagen til over frokost, så kom alle skøjteløberne og legede Kongeløber, kædeløb og alt det andet. Det var fanneme sjovt, og dengang syntes man jo, der var is på gadekæret hele vinteren, og det sneede hvert år. Vejret var i hvert fald koldere end det er i dag, det må vi konstatere. En af mine store fornøjelser var, at jeg hver jul fik en ishockeystav af min farfar. Jeg tror nu nok, det var min far og mor der købte den, men det var fast, at jeg hvert år skulle have en ishockeystav.

Beskrivelse af landsbyen:

Alle gårdene havde jord rundt omkring. På den ene side af Byvej og ud mod Brøndbyøster, hvor den nyplantede Brøndbyskov lå. Den var lukket helt af, og vi måtte ikke gå derind, men vi sneg os derind om aftenen. Der var en voldbetjent som holdt øje med, at folk ikke kom ind, men som helt små sneg vi os ind med min far forrest, så han kunne tage skideballen, hvis vi blev opdaget.

Hvis vi tager Storegade fra enden af og begynder med nummer 1 og går den vej nedad, så har vi Stavnsbjergvej hvor Piv Morten og Vestergård boede. Det var i det store dobbelthus. Vestergård han var tagdækker, og hans søn overtog firmaet, og barnebarnet, som hedder Christian, overtog det efter faren, og bor nu i mine forældres gamle hus i nummer 17. Han har bygget 1.sal på huset, og det ser helt anderledes ud nu. Det er faktisk meget rart, at det ser anderledes ud, for efter at Poul Hansen byggede sit nye hus på den ene side og det nye hus blev bygget på Dahls grund, så huset meget lille ud. Det passer fint, at der blev sat 1.sal på, for nu harmonerer det mere med de andre huse. Men tilbage til nummer 1. Mortensen var lokal tømrer, der altid havde en pibe i munden. Han arbejdede blandt andet for Avedøre skole. Han var kendt for at genbruge alle materialer og spare på pengene, men han har gjort det godt og lavet et stort fint værksted ved siden af den gamle bygning. Værkstedet er senere lavet om til beboelse.

Hvis vi går længere ned ad gaden, var der Avedøregård, som var brændt. Der boede Hans og Grethe i et rækkehus, og der boede en anden familie også. Selve gården var der kun en forbrændt mur tilbage af. De boede der i mange år. Min søster Merete gik i klasse med Grethe.

Så kommer vi til Helge Bagge. Han havde en båd stående på land i årevis. Jeg ved ikke, om han nogensinde kom ud og sejle i den, men den stod der i hans forhave og pyntede. Når Helge kom ind til købmand

Side 442

1. Dobbelthus hvor Piv Morten og Vestergård boede.
2. Avedøregården der senere brændte, og hvor Hans og Grethe hus blev bygget.
3. Helge Bakkes hus.
4. Købmand Bærentzens hus.
5. Smed Holm. Først den oprindelige Kærgård, der senere blev erstattet af et nyt hus.
6. Damgården.
7. Kokholms hus.
8. Dahls hus.
9. Viffelds hus.
10. Højgården
11. "Pandekage huset".
12. Tømrermester Eriksens hus.
13. Tømrer Knuds hus.
14. Alices hus.
15. Helge "Skilummerfis" hus.
16. Mekkerens hus.
17. Den gamle skole
18. Gärtners hus.
19. Stensbogård.
20. Kronaus hus.
21. Søndergårds hus.
22. Kastanienborg.
23. Lysholm.
24. Skelgården.

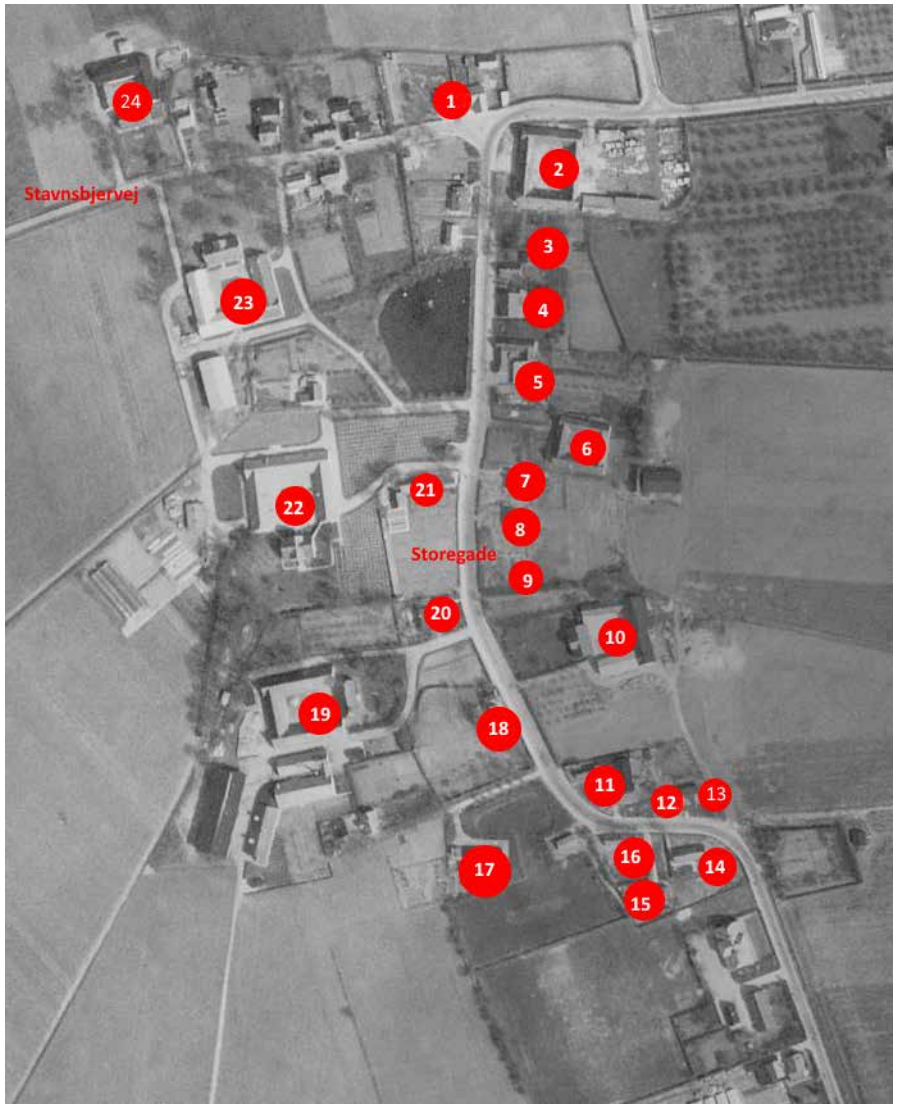

Luftfoto af Avedøre landsby: KRAK - 1954

Side 443

Bærentzen skulle han altid have et kvart pund kaffe, en stor Rich´s og 40 "Prinser". Han boede så vidt jeg husker, sammen med sin mor i mange år. Da hun døde, overtog han huset. Helge var gammel fodboldmand og havde set Avedøre IF´s samtlige kampe. Han var også kasserer og skældte en ud, hvis man ikke havde betalt kontingent, men han var en hyggelig mand.

Det næste hus var købmand Bærentzen. Han var en fantastisk mand, meget vidende og meget klog. Han havde altid åben for venner og bekendte og folk der kunne tage lidt fra i form af en kasse øl ad gangen. Ham kan vi komme tilbage til senere.

Ved siden af Købmanden lå smed Holm på Storegade 9. De boede i et gammelt stråtækt hus, der var meget utæt. De havde et oliefyr der kørte for fuld kraft døgnet rundt. Der var altid en temperatur på 30 graders varme tror jeg, fordi smed-inden gik aldrig i ret meget tøj, så der skulle jo være varmt så man svedte tran når man kom ind i huset, og så havde de værkstedet hvor de lavede alverdens ting og sager. De havde også den gamle værkstedbygning der lå ud til gaden og der var stadig sådan nogen ringe i væggen så man kunne komme med sin hest og få den skoet. Jeg tror kun at han gjorde det nogle få gange fordi beslagsmedefaget blev mere populært efterhånden som der kom flere heste til Danmark. Han havde en esse hvor de stod og varmede jernet op, det var fantastisk at se hvor meget varme der kunne komme ud af det. De kunne vride jernet fuldstændigt rundt og bruge det til store låger og sådan noget. Smeden fik revet huset ned i tresserne og så flyttede de ind til deres mormor og deres farmor der boede i 2 forskellige opgange i samme gade inde i Valby. Jeg tror det tog dem 3 år at få bygget huset, så det var lang tid at Ivan skulle tage bus fra Valby til Avedøre skole og hjem igen, plus at han også spillede fodbold i KB, så han havde meget transporttid. De vendte tilbage til et fantastisk godt hus og senere da vi blev større blev kælderen under huset brugt af, jeg tror vi var en 50 forskellige mennesker, der kom hver eneste weekend og drak for mange øl og spillede høj musik, men smedens fandt sig i det og syntes det var helt i orden, og at det var hyggeligt, at vi var samlet der. Vi fik lavet en stor dejlig bar, hvor der blev solgt smedekander og meget andet. Der var dans og musik og ja kys og kram, det var rigtig hyggeligt. Det var i årevis det stod på og det var et dejligt sted at være.

Dernæst kom Damgården som Poul Hansen havde købt for lang tid siden. I starten holdt der en del biler derinde og der blev dyrket champignon. Han solgte den videre til Lau, som var slagter oppe fra Brøndbyøster. Han begyndte at lave gården til rideskole, og det var med 6 heste han havde fået hjem fra England, som alle var vilde og skulle rides til. Det kunne hans datter gøre sammen med nogle veninder vil jeg tro. De var startet med rideskole oppe på en gul gård, der lå i starten af Vestre Gade i Brøndby.

Efter Damgården kom Kokholm i nummer 13, han var murer.

Og dernæst Dahl i nummer 15, der var min far og mors nabo. Fru Dahl var lidt speciel, for hende og hendes veninde sad topløse oppe på terrassen. Det var ikke helt almindeligt dengang. Der cyklede så mange forbi, hvad vi syntes var lidt underligt, og så sagde min mor at vi måtte skiftes til at stå op på køkkenbordet for så kunne vi se hvorfor. Der sad fru Dahl og hendes veninde så og solede sig. Senere blev det jo mere almindeligt.

Efter Dahl kom så vores nye hus i nummer 17, der var bygget af gasbeton.

Så kom Højgården hvor Christian Hansen boede, han var bonde. En rigtig hyggelig mand og altid med stråhat på og når man mødte ham, løftede han hatten og sagde "go' dag - go' dag". Sønnen Poul Hansen var også bonde, han boede ovre på Byvej skråt overfor, hvor Klarskovs gartneri ligger. Senere byggede han et stort dejligt hus ved siden af min far og mor. Han var en

vældig hyggelig mand, ham kunne jeg rigtig god lide. Vi kaldte ham storbonden fra Avedøre. Han overtog Højgården da Kristian Hansen døde.

Poul Hansen havde et lille stykke mark mellem Højgården og nummer 29, det må være der hvor Johnnys far og mor boede, og den mark ville han så udstykke. Det var ikke ret stort. På det første stykke blev der bygget et almindeligt hus, der senere blev til Albrit hundeartikler, og på det næste stykke blev bygget et Carlsberg depot. Inden udstykningen rendte vi rundt på den mark om sommeren og syntes det var rigtig sjovt. Vi fik skideballe af Poul Hansen, og fik at vide vi skulle gå i sprøjtesporene, hvis vi overhovedet skulle ind på marken.

Så kom Johnnys fars og mors hus, der blev kaldt Pandekagehuset. Johnnys far var en hyggelig mand der hed Henning blev kaldt Marquien. Han sleb skøjter. Han lavede et træskilt, hvor der stod "Skøjter slibes, 3 Kroner". Der fik man slebet sine skøjter, men resultatet var ikke altid lige godt, og så måtte man ned til Hvidovre Sport og få ham til at rette fejlene op.

Efter dem boede så tømrermester Eriksen.

I det næste hus boede hans søn Knud, far til min legekammerat Jens der er født samme dag og samme år som jeg, så det har vi tit fejret sammen. Tømrer Knud overtog firmaet efter faren, men den gamle Eriksen boede stadig i huset og gik rundt med sin stok for at kontrollere at alt var i orden. Vi gik jo inde på værkstedet og rodede og regerede og så havde vi en leg der hed "skal vi lave fis med farfar", hvor vi bankede og lavede lyde. Så kom den gamle tømrermester og råbte "hvem er inde på værkstedet" og når han så, det var os, fik vi et rap i røven med stokken og blev smidt ud af værkstedet. Så gjorde vi det samme et par dage efter, og så gentog det hele sig. Jeg tror også han syntes det var sjovt. Han delte have med sin søn TømrerKnud, så der var jo en dejlig stor have vi kunne lege i. Jens bror Ebbe, der var på alder med min storesøster Karin, havde lavet en overdækning over et grillsted og en ovn. Her inviterede han på hjemmelavede pandekager, jeg tror han var vild med de tøser, blandt andre Anne Marie Gärtner som han var kærester med en overgang. Anne Marie fandt så Jan Gärtner som hun blev gift med.

Så skal vi over på den anden side af gaden. Der boede en der hed Alice. De var 2 søstre som jeg husker det. Huset var stråtækt og er det stadig i dag.

I det næste hus boede Helge "Skilummerfis", han har boet der i mange år, flyttet derfra og kommet tilbage.

I svinget lå Mekkerens hus. Jeg ved ikke hvad han lavede, jeg tror han skruede på lidt biler og sådan noget. Han var altid sort i hovedet og havde sorte fingre som om han havde rodet med en kæde eller et eller andet. Vi var lidt bange for ham da vi var små. Han kunne godt finde på at tage fat i en og sige "Ka du lige køre ned til købmand Bærentzen og købe en pakke Mekker tobak". Når man spurgte hvad Mekker tobak var for noget sagde han bare "sig Mekker tobak og det skal skrives". Så fik man 25 øre når man kom med tobakken.

Næste hus er den gamle skole som er blevet forsamlingshus for byens borgere. Vi har holdt fester der, min far da han blev 75 år og senest min datter Maibritt da hun blev 40 år. Nå men dengang boede der hele 3 familier i huset, og jeg må indrømme at jeg ikke hele livet har været en Artig Werner. Jens og jeg havde set at der bag huset stod en barnevogn. Den så yderst beskidt ud, men der var nogle fantastiske hjul på, så vi blev enige om at der ikke var nogen grund til at den stod der, så den tog vi og savede hjulene af og brugte dem til en legevogn. Vi var lidt i krig med Ivan og Johnny, men efter vi havde fået hjulene på vognen vandt vi. Vi kunne køre fra alt og alle. Men så skete det, jeg mener det var skrædderens datter der skulle have et barn til, og så opdagede de jo at barnevognen manglede. Så blev det jo opdaget, at det var os der havde

taget barnevognen. Tømrer Knud blev rigtig gal og min far satte mig i krydsforhør og sagde jeg var en uartig knægt og at vi skulle skamme os. Heldigvis kunne vi gøre skaden god igen, for Oline der boede i aftægt på Damgården sagde at hun havde en gammel barnevogn stående på loftet, som vi måtte få, men den skulle nok sættes i stand for det var længe siden hun havde haft barn. Vi rengjorde og pudsede den så godt vi kunne. Den så næsten ny ud. Vi lavede en stor buket af blomster fra vores mors haver og gik så over med barnevognen og sagde undskyld, og så var vi tilgivet. Vi var heldige at vi slap for at komme i politiets arkiver, men vi havde noget røde ører bagefter. Det gjorde i hvert fald at vi aldrig mere tog noget uden at få lov.

I det næste hus boede Gärtner. Jeg kan huske da de fik fjernet stråtaget, hele familien var med og det støvede helt forfærdeligt.

Så kommer vi til Stevnsbogård. Da jeg var lille havde de grise på gården, og engang hvor de skulle køre smågrise væk, var de så uheldige at alle grisene slap ud af grisebilen og løb rundt i haverne og vi sagde at vi ville hjælpe. Det resulterede i at fordi vi løb efter dem, løb de endnu længere væk. Det var rigtig sjovt, så skete der endelig noget i Storegade. Bonden, der ejede gården, havde svævefly, og ude på sletten er der en bakke. Oppe på bakken (som blev kaldt flyverskjulet), stod svæveflyet og så brugte de en bil til at trække det op i luften. Det var mest søndage de fløj, og der var vi ude at se på. Det var fantastisk når flyene kom i luften, og de slap tovet. Senere overtog Poul Hansen noget af jorden på fælleden, og Kriminalforsorgen overtog også en del. Bygningerne og haven blev overtaget af Tage og Mina Vogelsang der indrettede hestepension, som senere blev overtaget af Birger Granager. Vi kørte sammen med Birger i hans jeep ude på bakken, det var sjovt.

I det næste hus boede Randi og Vivi Kronau, deres far var dukkemager. De holdt høns og kalkuner, og solgte æg og kyllinger.

Den næste ejendom var Kastanienborg, som var ejet af Kriminalforsorgen. Ud mod Storegade lå en tjenestebolig, hvor familien Søndergård med sønnerne Lars og Karsten og Per boede. Søndergård var fængselsbetjent. Et par af drengene var tit med os på tur om søndagen. Min far havde en Kleinbus med plads til en 10-12 stykker, så der var fin plads både til os, familien Søndergård og min moster og kusine. Så kørte vi ud i skoven, hvor vi gik en lang tur og så spise vores madpakker. Søndergårds garage blev i 1964-1965 indrettet til lydstudie, hvor et stort kendt poporkester der hed The Streams øvede. Det var alle sammen skolebørn fra Avedøre skole og Karsten var med i orkesteret. Da min søster Lisbeth blev konfirmeret, øvede de, og så gik vi derover og spurgte om ikke de havde lyst til at spille for et levende publikum. De kom så over og spillede fed pigtrådsmusik og det var jo noget hele familien kunne lide. Der har aldrig været så meget liv på dansegulvet.

På Kastanienborg var der mange fanger dengang, og de skulle sidde der rigtig langt tid, og de fleste havde et godt blik til mine søstre. Når de lå og solede sig i haven så blev det kommenteret. Nogle fik fat i vores telefonnummer og ringede og inviterede dem på en tur i byen.

Næste ejendom er så Lysholm der også var ejet af Kriminalforsorgen, og der sad også fanger. Alle nogen der havde siddet der i meget lang tid. De havde 2 heste og kom over på rideskolen for at hente hestemøg. De kunne fortælle mange drabelige historier, og de havde jo altid god tid, der var jo ikke noget de skulle hjem til. Vi havde en sjov episode, hvor Jens og jeg havde været ude på volden og cykle. På hjemvejen mødte vi en de her mænd der hed John og ham stod vi og snakkede lidt med, og så siger han: ”Der kommer en jeg skal møde lige om lidt, så jeg har ikke tid til at snakke mere med jer”. Så kom der en dame kørende på knallert forbi os ude på Stavnbjergvej og drejede ind mod flyverskjulet. Vi tænkte det var mærkeligt, men John gik efter hende. Efter et kvartes tid kom John tilbage og

sagde "så er den klaret". Så kørte hun forbi igen og en anden gik ind efter hende. Vi spurgte John om hvad det var for noget, jo de fik lige et hurtigt "put" af hende der og det kostede ikke noget. Jeg har ikke set det siden men vi syntes det var noget voldsomt noget. Der var sikkert mange der havde haft appetit på livet der.

Skelgården hører vel også med til landsbyen. Den lå lidt ud ad Stavnsbjergvej. Jeg tror den brændte midt i tresserne.

Ved siden af Skelgården lå et lille hus med stråtag hvor manden i huset lå oppe på taget og hældte vand på. Min far og Poul Hansen og andre mænd fra landsbyen dannede kæde for at bringe spande med vand op til ham. Huset overlevede og gårdens hovedbygning blev også reddet, men laden og et udhus brændte ned. Der var fyldt op med halm så bålet varede i dagevis. Det var jo sjovt for os at se på vandet. der stod som springvand ud af hullerne på brandslangerne, der var lagt ud nede fra gadekæret. Ja, så skete der jo noget igen i byen.

Bussen og mormor

I de første mange år vi boede der kørte bus 133 ned igennem Storegade. Den havde stoppested ved vejen op til Højgården og ved Gärtner. Min mormor kom 3 dage om ugen, hvor min mor gik på arbejde. Mormor lavede mad, strøg, fortalte historier og så videre, hun havde altid noget at lave. Hun røg Cecil og havde den længste aske på cigaretten jeg nogen sinde har set, og når hun ikke havde et askebæger i nærheden, så slog hun asken af i hånden og bar den ud i affaldsspanden. Når hun skulle hjem kørte hun med bussen. Jeg tror det mest var den samme chauffør der kørte bussen på det tidspunkt. Hun havde et klippekort med plads til 5 klip, men chaufføren klippede i det samme hul hver eneste gang. Hvis hun ikke var klar når bussen skulle køre, dyttede han efter hende, og så råbte han: "Mormor, mormor er du ved at være klar?". "Jeg kommer nu- jeg kommer nu" råbte mormor og så stæsede hun afsted i sin lange nederdel.

Købmand Bærentzen

Købmand Bærentzen deltog i alle de politiske slagsmål man kunne forestille sig. Han elskede at diskutere politik med dem der stod i butikken, og når der skulle være valg, var det hans storhedstid, for han havde virkelig sat sig ind i stoffet. Det var svært at købe varer når bølgerne gik højt op til valget.

Han havde alt hvad man kunne ønske sig, han solgte benzin, koks og petroleum, han solgte flæsk og leverpostej, og havde altid sin brune kittel på med en klud i lommen. Når han havde tanket benzin eller fyldt en spand koks kunne han lige tørre fingrene af, før han skar flæsk til næste kunde. Han var en fantastisk købmand, men efterhånden kom de fleste i butikken for at drikke bajer. Hvis de var flere end en 3-4 stykker blev de sendt udenfor. I godt vejr stod de ude ved hegnet, ellers var de omme i udhuset. Hvis der var kamp på stadion, fik han lempet folk ud af butikken, og så satte han en kasse øl og en kasse sodavand på budcyklen og kørte ned på stadion. Så stod han dernede og så fodbold og solgte bajer samtidig. Når kampen var ved at være færdig, gik han rundt og samlede de flasker han kunne før han kørte hjem og åbnede butikken, så den var klar til tredje halvleg. Der kunne godt stå en 20-30 mand i hans baggård og snakke fodbold.

Vagtværnet

På et tidspunkt blev der brændt en masse skure af, og der lavede man sådan et vagtværn. Det var meget koldt den vinter kan jeg huske. De gik rundt to og to i et par timer, og det var med en stor kæp i hånden. De fik vist aldrig fanget nogen, men det har jo nok haft en effekt alligevel. Det var alle der deltog, der var ingen der ikke ville være med.

Nyt fra Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Befæstningsdagen, en bogudgivelse, Hindhedes klatkager og planlægning af et julemarked, der står for døren. Efteråret har budt på lidt af hvert, men heldigvis lutter gode sager.

Befæstningsdagen blev afviklet i flot solskin, og mange glade børn og voksne var igennem årets rollespil "Tabt i Tiden". Frivillige bemandede cafeen "Den Tørstige Soldat", og mange satte sig og nød efterårets komme med kaffe og andet godt.

Et lille indblik i arbejdet med "Bogen om Svendebjerg" fik deltagerne ved Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs generalforsamling, og nu er bogen endelig helt færdig. Den kan man læse mere om andetsteds i dette nummer.

Dyrtid, vareknaphed og energimangel… Der er mange paralleller mellem det, der sker i dag og for 100 år siden – og dermed også god mulighed for at trække på fortidens erfaringer. I sommerferien havde Hovedporten besøg af Avedørelejrens kokkepige, der fortalte om at bruge grødresten til en lækker klatkage, og i efterårsferien har vi gentaget succesen.

Lige nu samler vi alle trådene til årets julemarked. Boderne blev lynhurtigt fyldt op med gamle kendinge og nye hoveder, og vi glæder os til en dag med højt humør og masser af gæster, der både kan få noget til maven og øjet samt tanke op af værtindegaver og lækkerier til alle julens fester.

Anna bager klatkager
Foto: Forstadsmuseet

Side 448

Køge Bugt-banen fylder rundt

Af Kim Roslyng

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

50 år! Så længe har man nu kunnet køre på Køge Bugt-banen mellem det centrale København og Vallensbæk via Hvidovre-stationerne Åmarken, Friheden og Avedøre. Men 1. oktober i 1972, hvor det første tog kørte, havde man allerede ventet næsten lige så længe på banen.

Indvielsestoget kører ind på Vallensbæk Station 1. oktober 1972.
Foto: Forstadsmuseet.

Så tidligt som i 1844, da man udformede de første sjællandske jernbaneplaner, havde man ideer om en jernbane, der skulle forbinde hovedstaden med Tyskland henover Sjælland. Denne bane gik dog over Roskilde og ikke langs Køge Bugt. Det var først i 1864, at man overvejede at føre banen langs Køge Bugt for at mindske sporlængden mod Tyskland. Hvis den var blevet

til noget, ville den nok ikke have betydet det helt store for befolkningen langs Køge Bugt, da den først og fremmest var tænkt til transport af gods og ikke til transport af de få mennesker, der boede i området. I 1870 åbnede den sjællandske Sydbane fra Roskilde over Næstved til Madsnessund, og med den forsvandt store dele af incitamentet til at anlægge en jernbane langs Køge Bugt. Derefter gik der en længere periode med kun sporadiske tanker om en bane langt bugten, og det var først ved egnsplanen for Storkøbenhavn i 1947, den såkaldte fingerplan, at ideen dukkede op for alvor, fordi indbyggertallet langs Køge Bugt i 1940'erne havde vokset sig så stort, at der var behov for bedre infrastruktur. I 1948 begyndte man at ekspropriere jorden, men først i 1961 blev der vedtaget en anlægslov, som gav grønt lys til at anlægge af Køge Bugt-banen og Lundtofte-banen samt at elektrificere Hareskov-banen. Lundtofte-banen blev dog hurtigt opgivet igen, og i 1965 besluttede man sig for at Køge Bugt-banen skulle have første prioritet. Etableringen skulle foregå i etaper, hvoraf den første var mellem Københavns hovedbanegård og Vallensbæk.

For 130 millioner fik man en 14 km lang strækning med omkring 40 broer samt en hel del gangtunneler. Planen var, at den senere skulle føres til Køge, hvilket den blev i 1983. Banen blev en stor succes med det samme med topmoderne stationer, med store vinduer, lyse flader og elevatorer. Sidstnævnte gjorde dem handikap- og barnevognsvenlige, hvilket ikke alle S-togstationer var på det tidspunkt.

Den 1. oktober 1972 kunne man for første gang stige ombord på et S-tog på Køge Bugt-banen og på under 20 minutter lade sig mageligt fragte ind til København. Tidligere havde det været noget mere omsonst. Den del af Hvidovres beboere, der arbejdede inde i byen eller brugte dens sociale liv, skulle først med rutebil til Valby Station og derefter med tog videre til Københavns Hovedbanegård, så det har været en stor forbedring og blev hurtigt en integreret del af pendlerlivet for mange.

Der var dog enkelte knaster, der lige skulle slibes af inden indvielsen. Den første hurdle var om Åmarken skulle betegnes som en station på Bybanen og dermed have en billigere takst end de andre stationer,

Side 449

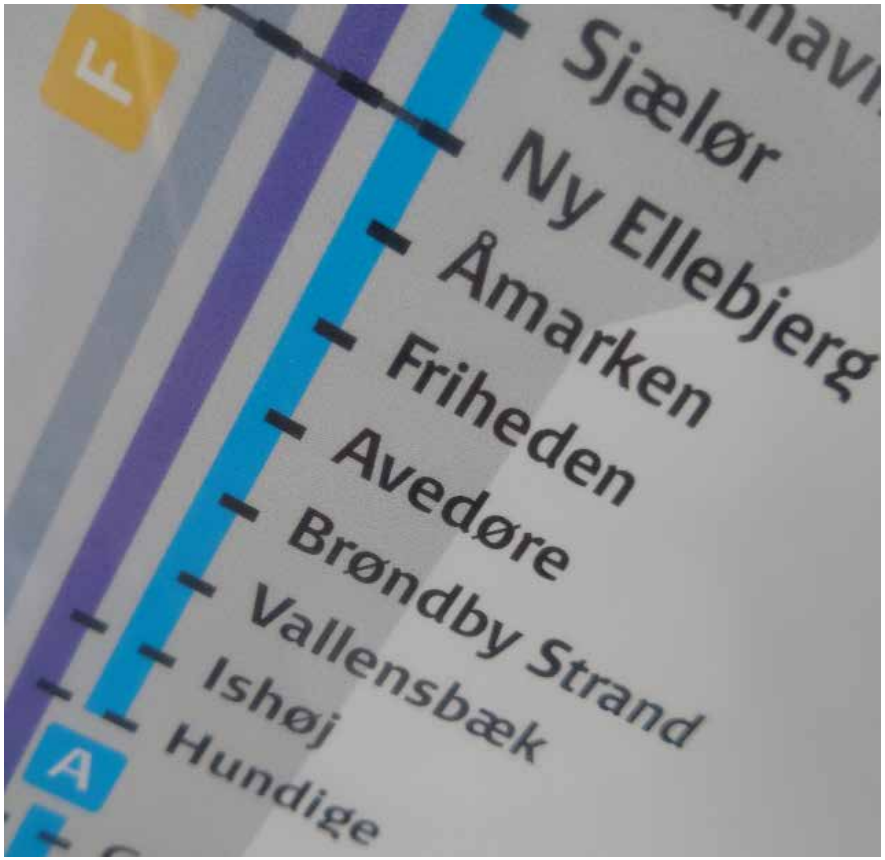

Banen fik stor betydningen for alle beboere i Køge Bugt-området.
Foto:Kim Roslyng

som lå udenfor bybanezonen. Åmarken St. Ligger kun ca. 120 meter fra kommunegrænsen mellem Hvidovre og København, og kommunegrænserne blev traditionelt set som det, der definerede en stations tilhørsforhold. Efter en del tovtrækkeri blev det besluttet, at Åmarken ikke skulle regnes som en del af Bybanen, men en billet skulle koste det samme som på en bybanestation. Så prisen for en billet mellem hovedbanegården og Åmarken St. kom derfor til at koste 1,50 kr., mens en billet fra Friheden St. kostede 1,80 kr. og en billet fra Avedøre St. kostede 2,20 kr.

Køge Bugt-banen er siden åbningen blevet en livsnerve for hele Køge Bugt-området. Vi glæder os til de næste 50 år.

Hvis du er blevet inspireret til at få lidt mere viden om Køgebugt-banen, kan du med fordel prøve Forstadsmuseets quizzer ude på selve stationerne, alt man skal bruge, er en smartphone og så følge anvisningerne på de klistermærker vi har sat op på fortovene ved de respektive stationer. God fornøjelse.

Hvis nogen ligger inde med fotografier eller fortællinger om stationerne i Hvidovre, er de velkomne til at kontakte Kim Roslyng på Forstadsmuseet på ios@hvidovre.dk eller 36 49 00 30.

En opfinder i Vandtårnet på Stillidsvej

Af Bitten Larsen - Fotos: Forstadsmuseet

Vandtårnet på Stillidsvej omkring 1960, da familien Lerdorf boede i det.

I sidste nummer så vi nærmere på vandtårnet på Stillidsvej, der blev revet ned i 1960'erne, hvorefter den sjove trekantede parkeringsplads bag Hvidovre Stadion blev etableret. Denne gang skal vi se nærmere på den næstsidste familie, der boede i vandtårnet. I 1959 flyttede den 15-årige Bonnie sammen med sine forældre ind i det nu nedrevne vandtårn på Stillidsvej.

Ernst Lerdorf var en underfundig og idérig mand, og det var hans drømme, der førte familien til vandtårnet. Lerdorf blev født i København, men flyttede en del rundt som barn og nåede at gå i 14 skoler igennem sin syv-årige skolegang. Efter konfirmationen blev han uddannet som automekaniker og arbejdede som svend fra 1933. Omkring 1937 etablerede han et autoværksted med en kammerat, men samarbejdet blev opløst efter et par år, og Lerdorf fik andre jobs bl.a. ved General Motors. I 1939 blev Ernst Lerdorf gift med Dagny, og familien flyttede til Aalborg, hvor hun stammede fra. Hvis kundens dialekt var svær at forstå, hjalp det at starte motoren for så kunne Ernst høre, hvad der var galt.

Nu kunne historien være endt, og Lerdorf have arbejdet som automekaniker resten af livet, men han var ikke en mand som alle andre. Bonnie fortæller: "Han havde øje for, hvad der manglede og evne til at løse problemet. Han var uddannet automekaniker og var nytænkende indenfor sit fag. Måske er der flere idéer end dem, som jeg husker."

Det er ellers ikke få idéer, som Bonnie kender. Og det er idéer, som blev udviklet og i nogle tilfælde patenteret. Han byggede sin egen bil, som blev kaldt "Jesper Røghat" i familien. "Over en periode på to år byggede min far en bil på et chassis fra en Ford T model 1928. Bilen havde en bagdør, som gjorde det muligt at sove bag i bilen på ture rundt i Jylland. Inden vi flyttede fra Aalborg, blev bilen solgt, og vi fik en Chevrolet 1939 i bytte samt et vist pengebeløb."

"Min far konstruerede excentriske cykler til en stand i Tivoli Karolinelund i Aalborg ved siden af Max Fiedels luftgynger, karru-

Den hjemmebyggede bil gik under navnet "Jesper Røghat. På billedet ses Bonnie posere på en af de utallige ture, som familien var på.

seller og et smukt dekoreret karruselorgel. Han opfandt også et balancesystem med olie til at modvirke, at biler krængede over i skarpe sving."

Idérigdommen flyttede med, da familien flyttede til Aalborg: "Under 2. verdenskrig konstruerede min far som en af de første en gasdreven bil. Drivkraften var acetylengas, som blev produceret i Danmark. Han havde overført sin nye anordning på en Opel Kaptajn. Gassen var i en stålflaske, der var anbragt i bagagerummet. Stålflasken rummede nok gas til godt 100 km kørsel. Min fars gasdrevne bil manglede kun at blive godkendt af en motorsagkyndig, men der kom aldrig mere ud af projektet."

"På et tidspunkt i 1950'erne konstruerede og patenterede han kængurustylten i støbejern. Den blev bl.a. brugt i en konkurrence på scenen i Tivoli Karolinelund. Jeg deltog selv i konkurrencen, men havde fået besked på, at jeg IKKE måtte vinde. Jeg var god til at hoppe på kængurustylte, og jeg var lige ved at glemme, at jeg ikke måtte vinde, men huskede det i sidste øjeblik."

"Mens vi boede i Aalborg konstruerede min far også en cykelanhænger, som jeg kunne sidde i sammen med forskelligt grej, når vi skulle ud i vores kolonihave ved Blegkilde. Det var et paradis med æbler, pærer, blommer og bær. I drivhuset var der tomater, agurker og vindruer. Og så var der et væld af blomster. På vej hjem fra kolonihaven sad jeg i anhængeren med afgrøderne."

Efter et kort ophold i Roskilde, blev det Hvidovres tur til at få glæde af Ernst Lerdorfs initiativrigdom. I 1955 flyttede familien ind i en lejlighed i Beringparken og i 1956

Åbningen af den nye Gulf-tank bød på masser af festivitas med optog.
Tanken lå op Gammel Køge Landvej 300

Side 452

overtog Lerdorf forpagtningen af Gulf-tanken på Gammel Køge Landevej 300. På grunden var også et autoværksted. I 1957 blev der bygget en ny tankstation, som skulle danne model for Gulfs tankstationer i Danmark, og åbningen var en stor fest med optog og prominente gæster.

Så kommer vi til vandtårnet på Stillidsvej. Familien boede som nævnt i Beringparken, men Lerdorf drømte om noget andet: "Min

OVENFOR:
Et alvorligt øjeblik på en ellers glædelig åbningsdag. Ernst Lerdorf står i kedeldragt, mens Dagny står til venstre for ham i hvid skjorte.

TIL HØJRE:
Den nye Gulf var en helt ny type, som fik masser af omtale.

DROSKE

AUTO-DR

Danmarks første automobil-prøvestation åbner hos Gulf-service

På Gl. Køgevej 300 åbnedes den 9. august en ny type servicestation — en kombineret GULF service- og automobilprøvestation. Anlægget er en tro kopi af den type servicestationer, som Gulf p. t. opfører i Californien. Servicestationens leder er *Ernst Lerdorf*. Ernst Ledorf har „stået på hovedet" i en motor i godt 30 år, og har sidst været værkfører hos Ford Motor i Thisted, så han ved, hvad der tæller, når en vogn skal bedømmes.

Denne prøvestation er den første af sin art herhjemme. Den er udstyret efter de mest moderne principper med kostbare, fintmærkede prøveapparater og instrumenter. Enhver kan uden at være medlem af nogen motororganisation få sin vogn klassificeret, d. v. s. få påvist eventuelle fejl og mangler ved den. Prøverne omfatter tændings- og karburatorfejl, fejl ved gearkasse, kuglelejer etc. Som den første i Danmark har Ernst Lerdorf fået et schweizisk apparat, der kan „fortælle" hvor meget lejer, kugler m. v. er slidt. Stationen har et moderne hjulafbalanceringsapparat, lygteindstilling m. v.

Side 453

I øverste etage af «Tårnborg» har datteren, frøken Bonnie Lis Lerdorf, sit jomfrubur. 31 trappetrin fører herop, og samtaleanlægget, som hendes far har installeret, benyttes derfor dagen lang

Romantikeren E. C. H. Lerdorf (hver til skuespilleren Lerdorff Rye) packerer sin Bel-Air foran «Tårnborg»

Af Jan Thrudvang • Fotos: Gjersøe og Børge Walther

Kasseret vandtårn blev romantisk bolig

KDAK's prøvemester har i Hvidovre realiseret sin drøm om en borgtilværelse

Langt ude i en skov ligger mit hjem... Vinterstormen river i de bladløse træer, mens jeg fører min alarmrøde Bel-Air cabriolet ad næsten ufremkommelige veje mod slottet. Jeg har været en tur på min prøvestation og haft travlt med at undersøge biler for KDAK, og nu længes jeg efter at gense min vie og datter. Grundet giver jeg Tårnborgs dystre profil... cammen om mit kurtyrstelige privatliv... og under hvis hvælvinger min selvskat er gemt... Dette er E. C. H. Lerdorfs drøm... og drømmen er det vigtigste! Virkeligheden er dønne:

Centralt i Hvidovre ligger mit hjem... Vinterstormen river i mine 47 bladløse birketræer, mens jeg fører min alarmrøde Bel-Air ad den asfalterede Stillidsvej mod det kasserede vandtårn, jeg bebor.

Jeg har som prøvemester for KDAK undersøgt vogne på min prøvestation på Gl. Køge Landevej, og nu glæder jeg mig til at bygge mig hjemme... Jeg bremser op lige inden for havelågen og går ind i entreen, hvor den vidunderligste duft af hakkebøf dår mig i møde...

(Fortsætter side 35)

Ejerparrets sovegemak i vandtårnets mellem-stokværk
Nederst: Husets damer i «rådersalen» (opholdsstuen)

far drømte om at bo utraditionelt. Det måtte meget gerne være en mølle, men han endte med at købe det gamle vandtårn i 1959. Da min far købte det, havde det stået tomt nogen tid, og blev opfattet som lidt af et spøgelseshus. Jeg var i London for at besøge en penneveninde, da jeg fik det at vide, og jeg var ikke meget for det, men jeg blev glad for det. Jeg boede i det øverste værelse med udsigt ud over Hvidovre Stadion."

I starten havde Lerdorf stadig tankstationen på Gammel Køge Landevej, men han ville hellige sig arbejdet med bilerne, og lejede derfor et værksted ude i byen. Måske var tanken, at han med eget værksted havde bedre tid til at udvikle sine ideer. I hvert fald ansøgte han om at måtte opføre et autoteknisk laboratorium på grunden på Stillidsvej i 1960. Opfinderen havde stadig gode idéer, og i 1961 patenterede han en "Valve-silencer", som var en støjdæmpende anordning til biler. Det blev dog ikke et langvarigt eventyr på Stillidsvej. "I starten af 1960'erne måtte min far på grund af sygdom afhænde vandtårnet og værkstedet. En epoke var slut."

Boligen var så usædvanlig, at Familie Journalen var forbi. Artiklen blev bragt 21. februar 1961.

Side 454

Faktaboks:

Ernst Lerdorf blev født Larsen, men skiftede i 1934 efternavn til Lerdorf sammen med sin tvillingebror Valter.

Valter havde boghandlen Aug. Olsens boghandel på Strandvejen i Hellerup.

Deres lillebror tog kort efter også efternavnet til sig (med et ekstra "f"). Preben Lerdorff Rye var skuespiller ved Det kongelige Teater og spillede med i flere film, bl.a. i Carl Th. Dreyers film Ordet.

Vandtårnet blev solgt til en ny ejer, som dog ikke fik den forventede glæde af sin investering. Det autotekniske laboratorium blev omdannet til autolakeringsværksted, og det var ulovligt i henhold til byplanvedtægten.

I sidste ende købte Hvidovre Kommunen hele ejendommen, rev vandtårn og værksted ned og etablerede den nuværende parkeringsplads i 1966.

Hvor det gamle vandtårn stod, blev der i 1966 etableret en parkeringsplads

Sådan kan et umiddelbart anonymt sted rumme en særdeles spændende historie.

Side 455

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på
https://hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til
Anders Aalund
Karen Johansen.

Indgang: 25,- kr.
Medlemmer gratis - hvis ikke andet er oplyst.
Servering: 20.- kr. - hvis ikke andet er oplyst.

I Rytterskolen kan der højst være 30 personer
Øvrige steder 100-150 personer

Betaling ved indgangen

Borgmester Anders Wolf

Torsdag d. 1. december
Tidspunkt: 19-21
Mødested:
Kometen, Hvidovrevej 280

Anders Wolf Andresen vil tale om det første år som borgmester, samt fortælle om visioner og planer for kommunen.

Det vil være muligt at stille spørgsmål.

Julehygge i Rytterskolen

Torsdag d. 15. december
Tidspunkt: 14-16
Mødested:
Rytterskolen
Hvidovre kirkeplads 1

Efter Corona, vil vi atter afholde julehygge i Rytterskolen.
Lidt godt til ganen, julesange, måske et lille spil banko og så en julehistorie.
Så er vi alle parate til julen.

Dette arrangement koster 75 kr.
Medlemmer betaler 50 kr.

Bogen om Svendebjerg

Torsdag d. 12. januar 2023
Tidspunkt: 14-16
Mødested:
Kometen, Hvidovrevej 280

Bitten Larsen Museumsinspektør, Forstadsmuseet har i samarbejde med Svendebjerg Grundejerforening skrevet bogen. (læs omtalen inde i bladet) og vil ved dette foredrag formidle historien om et område i Hvidovre.

Kulturhus Risbjerggaard

Tirsdag d. 21. februar
Tidspunkt: 14-16
Mødested:
Kulturhus Risbjerggaard

Kulturkoordinator Bodil Knutz vil på Rundvisning i Kulturhus Risbjerggaard, fortælle om huset.

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab vil fortælle historien om menneskene bag salenes navne.

Side 456

Birger Mosholt

Tirsdag den 7. marts
Tidspunkt: 19.00 – 21.00
Mødested:
Kometen, Hvidovrevej 280

Fra Fredericiagade til "paradiset" i Friheden 1962 – Barn af "den Socialdemokratiske Velfærdsmodel".
Fortællinger fra sin barndom, ungdom, sit arbejde med børn og unge i lokale netværk i Hvidovre, Hundige og på Kofoeds Skole.

Skelsættende begivenheder og oplevelser, der gjorde ham opmærksom på de små tings store betydning, og troen på tillid i kontakten mennesker imellem.

Julemarked i Avedørelejren d. 4.12. -22

Adressefelt

Søndag d. 4. december vil julestemningen sænke sig over Avedørelejren, når duften af gløgg, lyden af julens toner og julemalemandens godmodige latter vil brede sig til Forstadsmuseet og Cirkusmuseets årlige julemarked.

Sædvanen tro vil der være masser af stader, hvor du kan købe lokale produkter spændende fra uld til vin. Derudover vil der være kunsthåndværk, julepynt, slagtervarer, juletræer og meget mere.

Der er ved at blive lagt sidste hånd på underholdningsprogrammet, som vil byde på markedsgøgl, juletoner, skattejagt, hestevognskørsel og en række andre ting, der vil gøre dagen festlig for store såvel som små.

Der er fri entré til markedet, der finder sted fra kl. 10-15. Det er en god idé at tage cyklen, så kan man også bedre fornøje sig med gløggen. Alternativt kan man benytte en af lejrens mange parkeringspladser eller parkere i Filmbyen.

Se mere på www.forstadsmuseet.dk

Foto: Forstadsmuseet

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

41. årgang - Nr. 1 - 2023

Indhold

Formanden har ordet 3
John Møller - Græsrod i Avedøre Stationsby 4
Redning af nødstedt fisker d. 20/1. 10
Gammel Køge Landevej 571 13
Historien om transformatorstationer 17
"Transformator sprængt i Luften" 25
Strandmarkens Fritidshjem 26
1983 – pluk fra Hvidovre Avis 30
Bevaringsværdige huse i Hvidovre 35
Nyt fra Forstadsmuseet 40

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Gitte Jakobsen	2343 3188	gittejak51@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Vi har en sponsoraftale hos NemTilmeld og får dermed - uden betaling - adgang til NemTilmelds tilmeldingssystem til alle vore arrangementer
Læs mere her: https://www.nemtilmeld.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedøre-lejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
https://forstadsmuseet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1,
2650 Hvidovre
https://www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

Kontingent:
150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:

El-indførsel i Brøndbyøster, transformerstation ved Engtoftegård
Foto: Brøndby Lokalarkiv

Blad nr. 2 2023:
Deadline: Uge 14
Omdeles fra: Uge 16

Arrangementer:
Tilmelding online på
https://hls.nemtilmeld.dk/
Kontakt evt. Karen Johansen eller Anders Aalund

Formanden har ordet

Af Anders Aalund

Anders Aalund - Formand

Kære læser

Jeg håber, du er kommet godt igennem julen og nytåret. Det kan jo være en temmelig strabadserende affære med de mange gæstebud både hjemme og ude. I vores familie var dampen ved at være brugt op, da vi nåede til vejs ende.

Kræfterne er dog forhåbentlig vendt tilbage, så vi kan tage hul på et nyt og spændende år i Selskabet. Der er som sædvanligt mange spændende arrangementer på tapetet. Arrangementsudvalget fortsætter ufortrødent med at trylle spændende emner frem. Men skulle du gå og undre dig over, hvorfor vi ikke besøger dette eller hint, så giv os endelig et praj. Det samme gælder også foredragsholdere.

Det helt ultimative ville være, hvis vi kunne få lokket nye navne til at melde sig til de forskellige udvalg i Selskabet. Det drejer sig om Arrangementsudvalget, Interviewgruppen og Kommunikationsudvalget.

Arrangementsudvalget mødes ca. hver anden måned for at planlægge aktiviteterne. Det er også dette udvalg, der står for det praktiske omkring arrangementerne, så friske og måske især yngre kræfter vil være velkomne. Karen Johansen er formand for udvalget.

Hvis du synes, at det kunne være spændende at møde og interviewe interessante personer med Hvidovre tilknytning, er Interviewgruppen lige noget for dig. Man planlægger selv sine interviews, men kan selvfølgelig trække på de andre medlemmers erfaring. Gruppen mødes fire gange årligt. Gruppen ledes af Knud Sørensen.

Kommunikationsudvalget mødes også fire gange om året, hvor bladets indhold og udseende drøftes og formes. Synes du, det kunne være spændende at deltage i dette arbejde, kan du henvende dig til undertegnede.

Der er mange andre opgaver, vi skal have løst: Bladet skal omdeles i Hvidovre Kommune. Hvis du har et par timer tilovers hvert kvartal til en frisk tur, skal du henvende dig til Karen Johansen.

Udover de allerede nævnte muligheder, har vi også brug for frivillige, der kan bistå ved de arrangementer, vi laver i fællesskab med Forstadsmuseet. Vil du gerne på listen, skal du kontakte Anders Aalund.

Vi er ca. 700 medlemmer for tiden, så det burde være muligt at efterkomme ovenstående bøn fra formanden.

Som du kan fornemme, men sikkert også var klar over i forvejen, er det et spillevende Selskab, du er medlem af.

Husk at betale kontingent, så kassererens arbejdsbyrde med opkrævning reduceres.

Vi ses til generalforsamling den 16. marts kl. 19:00 i kometen.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

John Møller - Græsrod i Avedøre Stationsby

Artiklen er baseret på Jens Frederik Jørgensen og Stig Sørensens interview med John Stahlschmidt Møller

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Historien om at tage ansvar for sit miljø og om at være idémand.

John Stahlschmidt Møller

Avedøre Stationsby var en del af Køge Bugt-planen. Planen var navnet på en samlet dispositionsplan for byområdet langs Køge Bugt. I 1961 blev der vedtaget en lov om, hvordan Køge Bugt skulle udvikles med en helhedsplan for området med S-bane, bebyggelse og siden strandpark. Lovens formål var at sikre boligmuligheder for efterkrigstidens store årgange og for de familier, der forventes at skulle flytte ud fra hovedstaden i forbindelse med de påtænkte saneringer.

Det var en stor opgave. Byggeriet industrialiseres med montagebyggeri med mange ufaglærte på byggepladsen. Tilsynet med byggeriet var mangelfuldt og udgifter til institutioner, infrastruktur voksede mere end forventet. Planen var planlagt i opgangstider men realiseret under lavkonjunktur. De nye bebyggelser blev højrentebyggerier finansieret med en rente omkring de 20 pct.

De mange vellidte gæstearbejdere, som var hentet til Danmark som nødvendig arbejdskraft, blev til mindre ønskede ofte arbejdsløse fremmedarbejdere. Oliekrisen i 1973 blev en ordentlig mavepuster for samfundsøkonomien, og manglen på arbejdskraft blev afløst af manglen på jobs. De gæstearbejdere, der var kommet til under den foreliggende højkonjunktur i 1960'erne stod yderst på arbejdsmarkedet og var dermed de første til at miste jobbet, da krisen ramte. Retorikken ændrede sig og de ellers så vellidte gæstearbejdere blev nu omtalt som fremmedarbejdere.

Samtidig begynder de udenlandske arbejdere at hente deres familier til Danmark. På Avedøre Holme boede mange tyrkiske og kurdiske gæstearbejdere i midlertidigt pavillonbyggeri. En stor del blev bosat sammen med deres familie især i Avedøre Stationsbys nordafsnit, som netop blev opført i en periode, hvor der skulle skaffes ordentlige boligforhold til denne gruppe af nye borgere. Byggeskader, høje huslejer, stigende arbejdsløshed og integrationsproblemer var årsagen til, at byerne langs Køge Bugt fik en hård start.

Kommunalreformen sammenlægger Avedøre med Hvidovre

Disse problemer blev forstærket for Avedøre Stationsbys vedkommende på grund af kommunalreformen vedtaget i Folketinget i 1970. I udmøntningen af loven blev det klart, at Avedøre ikke længere kunne høre til Glostrup Kommune på grund af den geografiske adskillelse fra resten af kommunen. Med i overvejelserne var at skabe en samlet kommune for byerne langs Køge Bugt eller, at Brøndby og Glostrup skulle sammenlægges. Forhandlingerne i Indenrigsministeriet endte imidlertid med, at Glostrup Kommune måtte afgive Avedøre til Hvidovre Kommune.

I starten var der ikke tale om et lykkeligt ægteskab. Hurtigt kom der knaster i forholdet især på grund af uenigheder omkring størrelsen på økonomisk kompensation til Glostrup Kommune for offentlige investeringer, undervurdering af påtrængende investeringer i institutionspladser til de mange børn, udbredt modstand blandt borgerne i Avedøre og at Hvidovre Kommune ikke ønskede at overtage Glostrup Kommunens byplanlægning af Stationsbyen.

De to underste etager af Store Hus var planlagt med en rådhussatellit og et bibliotek. Der skulle i Glostrups model være en selvstændig almennyttig afdeling med butikker i Byparken, som ligger nedenfor Store Hus. Hvidovre Kommune ønskede ikke en rådhussatellit, og flertallet i kommunalbestyrelsen besluttede desuden at opføre Avedøre Bibliotek i en selvstændig bygning.

Derfor blev det projekterede lokale forretningscenter opgivet. I stedet blev antallet af butikker reduceret og lagt ind under Store Hus. For at finansiere de nødvendige udgifter til en så omfattende omprojektering blev det besluttet at bygge en del flere lejligheder i Store Hus.

John Møller bemærker i interviewet, at han især har oplysningerne om ændringerne i planlægningen fra Martin Nielsen, som var borgmester for Glostrup Kommune ved forhandlingerne om overdragelse af Avedøre til Hvidovre Kommune. Senere blev Martin Nielsen direktør for Glostrup Boligselskab.

Udlejningsproblemer i Store Hus

John Møller blev beboervalgt formand for boligafdelingerne Avedøre Stationsby Nord og Store Hus i 1979. Der var underskud i Store Hus, fordi mange af forretningerne fik det svært. I starten af 80'erne opstod udlejningsproblemer i forretningsstriben i Store Hus. Lovgivningen gav ikke mulighed for at udskille erhvervslejemålene fra boliglejemålene i samme almennyttige boligafdeling, hvilket kunne have løst problemet, at beboerne over huslejen skulle betale til udlejningsproblemer i erhvervslejemålene.

Kampen for at finde en løsning tog flere år. Hvidovre Kommune var ikke udpræget begejstret for udmatrikuleringsløsningen, fordi en sådan løsning krævede, at kommunen sammen med andre dækkede det oparbejdede underskud i afdelingen samt et tab i forhold til oprindeligt optagne lån ved frasalg af erhvervslejemålene til developer.

Lobbyisme i folketinget

Det var vigtigt for os beboere, at Folketinget i 1984 vedtog en lov som blev kendt som "Lex Store Hus" - som gjorde det muligt at udmatrikulere forretninger ud fra den tanke, at lejere ikke skulle være med til at finansiere konkursramte forretningscentre. På det tidspunkt var der en borgerlig regering under Poul Schlüter med deltagelse af bl.a. Det Radikale Venstre. Sidstnævnte parti deltog imidlertid på forsvarsområdet sammen med oppositionen i modstand mod opsættelse af flere raketter i Europa.

John Møller fik den ide, at dette alternative flertal også kunne benyttes til ændring af Lov om almennyttige boliger. John Møller arbejdede for at skaffe dette flertal, hvor især Ivar Nørgaard valgt i Hvidovrekredsen for Socialdemokratiet og Anne Grethe Holmsgaard fra VS var en stor støtte. Boligordfører Tage Dræby fra Det Radikale Venstre blev tungen på vægtskålen og sikrede det alternative flertal for udskillelsen ved lov udenom boligminister Bollmann den 16. maj 1984.

Problemerne i Avedøre Stationsby tager til

Igennem 80'erne blev problemerne yderligere forværret, og Avedøre Stationsby fremstod som prototypen på et udsat boligområde i medierne. Mange af de unge ressourcestærke beboere fraflyttede, og Hvidovre Kommunens boligsociale anvisninger af borgere med sociale problemer blev oftest sendt til Avedøre Stationsby. Samtidig blev mange sengepladser på de psykiatriske hospitaler nedlagt og der flyttede beboere ind, som reelt ikke kunne klare sig selv. Myndighederne havde en ide om, at distriktspsykiatrien kunne erstatte hospitalsindlæggelse, men distriktspsykiatrien var ikke gearet til at klare den nye store opgave. Der opstod udlejningsproblemer især i Store Hus og der indflyttede mange beboere med ubehandlede psykiske problemer. Det var en vanskelig og hård tid. Problemerne blev så overvældende, at John Møller sendte et bekymringsbrev til den daværende borgmester Inge Larsen, hvor budskabet var, at de boligsociale problemer burde fordeles bedre i kommunen, underforstået - "vi kan simpelthen ikke klare flere beboere med store sociale problemer".

John Møller fik det indtryk, at Hvidovre Kommune med Inge Larsen i front reelt havde fortrudt sammenlægningen med Avedøre, og at der var opstået en usynlig grænse indenfor kommunen langs Avedøre Havnevej. John Møller fik den opfattelse, at systemet ønskede at inddæmme de stigende sociale problemer fremfor at fordele dem. Hvis man sammenlignede en anden almennyttig boligafdeling som f.eks. Bredalsparken, havde afdelingen meget få boligsociale anvisninger i samme periode.

Nye strømninger

Boligpolitikken og tilgangen til Avedøre Stationsby blev først ændret radikalt og til det bedre, da Britta Christensen blev borgmester.

Vi stillede ikke kun krav til det politiske niveau, men vi tog også selv ansvar for en bedre udvikling i området. Der manglede institutioner, og vi foreslog oprettelse af en byggelegeplads. Vi startede med en underskriftindsamling for at etablere en byggelegeplads i den tidligere gartners villa på Avedøre Tværvej. Villaen blev brugt af KBI som byggelederkontor under projekteringen og opførelsen af Stationsbyen. Afdelingsbestyrelsen havde overtaget villaen til beboerarbejde, som efter planerne skulle nedrives sammen med de andre villaer langs Avedøre Tværvej. John Møller gik til Martin Nielsen og fik hans opbakning til, at bygningen og området kvit og frit kunne tilbydes til byggelegeplads for områdets børn og unge, men det krævede, at Hvidovre Kommune ville indgå en driftsoverenskomst. Socialchef Jørgen Kunstmann var positiv overfor forslaget, men der var dog en vis skepsis i det politiske system overfor dette alternative tilbud. Imidlertid endte flere års kamp med, at Byggelegepladsen Regnbuen blev oprettet.

Projekt Avedøre Kaserne 1973

Som beboerformand i Avedøre Stationsby var det ikke første gang, at John Møller havde oplevet at blive misforstået af systemet. En ung meget langhåret John Møller fik i august 1973 optaget en artikel i Hvidovre Avis, hvor han advokerede for, at Avedørelejren kunne bruges til såvel boliger som kulturelle formål i stedet for militærkaserne, og at borgerne i Hvidovres nye bydel - Avedøre - burde inddrages i denne proces. "Hold kæft hvor blev der ballade". Det blev opfattet således, at John Møller med forslaget ønskede at etablere et Christiania i Hvidovre. John Møller var den første der nævner muligheden for at købe kasernen. Det glæder John Møller, at borgmester Britta Christensen senere

Avedøre Stationsby med angivelse af Nord og Store Hus - Foto: HVA Luftfoto af A.S.

fik ideen gjort til virkelighed. Det fortjener ros, fordi det har styrket bydelen Avedøre.

Vendepunktet

I 80'erne oprettede vi også et arbejdsløshedsprojekt "Snaphanerne", hvor unge arbejdsløse fra Stationsbyen udførte miljøarbejder i boligafdelingerne. Her stødte vi første gang på Britta Christensen, da hun blev medlem af bestyrelsen for Snaphanerne. Britta var på daværende tidspunkt socialudvalgsformand. Ved at gå ind i bestyrelsen viste socialudvalgsformanden en mere positiv og proaktiv indstilling overfor den nye bydels borgere. Det blev vendepunktet, og fra den tid oplevede John Møller en mere positiv tilgang til borgerne fra Avedøre Stationsby fra myndighedernes side.

Til at tage sig af de stigende sociale problemer ansatte vi en beboerrådgiver - Jytte Lemche - og vi gennemførte en kampagne: "Dit miljø, dit ansvar". Der var mange ressourcesvage bebo-

ere eller beboere med en kultur, hvor man var ubetænksomme overfor træer, beplantning og bygninger. Vi gav de kurdiske mænd et lokale i Bymuren, da det strammede til på arbejdsmarkedet, og de gik fra beskæftigelse til arbejdsløshed. Jeg talte med dem, men det gik op for mig, at det med pæne træer og omgivelser var ikke noget, de gik særligt meget op i. Vi indrettede nyttehaver, og her var der anderledes fælles forståelse og opbakning. De var gode til at dyrke grøntsager som supplement til husholdningen, og den aktivitet gav mening.

Krav om strukturelle ændringer i boligpolitikken

John Møller måtte efterhånden erkende, at det krævede større samfundsmæssige strukturelle ændringer, hvis de tiltagende problemer i visse store almennyttige bebyggelser skulle løses. Avedøre Stationsby havde ofte besøg af politikere og medier, som ønskede at vide mere om problemerne i udsatte boligområder. John Møller stillede i 1990 i en kronik i avisen 'Det fri Aktuelt' spørgsmålet 'Har vi i det hele taget en social boligpolitik?' Det var bemærkelsesværdigt, at de fattigste mennesker havde de dyreste boligudgifter, og at de samtidig alene blev pålagt at påtage sig de stigende integrationsopgaver i samfundet. Almennyttigt boligbyggeri var gået fra at være en af efterkrigstidens største succeser til visse steder at blive et af samfundets største problemer.

Der var flere som John Møller, der pressede politikerne for handling, men de borgerlige partier vendte ryggen til, og det var først da Poul Nyrup Rasmussen blev statsminister i 1994, at man nedsatte 'Byudvalget', at der kom politiske svar på den stigende segregering på boligmarkedet. Nyrup er "samfundsingeniør", og derfor fokuserede løsningerne først og fremmest på de økonomiske rammer med huslejens størrelse osv. Der blev givet mulighed for at omprioritere de meget rentetunge lån, hvis boligafdelingen fik tilladelse dertil. John Møller udarbejdede helhedsplaner for egne Avedøre afdelinger og siden en række andre af Glostrup Boligselskabs afdelinger – sidst en helhedsplan i Stadionkvarteret i Glostrup Kommune, som blev en gigantisk byggesag til næsten 2 mia. kroner. Set i bagklogskabens lys siger John Møller, at det er vanvittigt at jo ældre jeg blev, desto større sager har jeg påtaget mig.

John Møller laver helhedsplaner for Glostrup Boligselskab

Provenuet fra omprioriteringerne af højrentelånene kunne helt eller delvist finansiere modernisering af boligerne og udbedringer af byggeskadesager. Det krævede helhedsplaner, hvor afdelingernes økonomi, byggetekniske og sociale problemer blev belyst, samtidig med forslag til initiativer til afhjælpning

Faktaboks:

John flyttede ind i Avedøre Stationsby Nord i 1979 og har hele tiden boet med sin familie i almen boligbyggeri i Avedøre.

John rykkede videre fra stillingen som forvaltningschef til at blive direktør for Glostrup Boligselskab 1. februar 2007 til 1. juli 2017, hvor han gik på pension.

John Møller er søn af herreekviperingshandler Jørgen Møller og medarbejdende hustru Musse Jørgine Møller.

indgik i ansøgningerne. Der krævede også en vis grad af visioner og "storytelling" at få ansøgningerne godkendt og forhandlet sig frem til huslejens størrelse efter helhedsplanens gennemførelse.

Midt i udarbejdelse af helhedsplaner kom Martin Nielsen (direktør for Glostrup Boligselskab) ud til mig, hvor jeg var driftsleder i lokaler i Store Hus med ansvar for Frydenhøjparken, Avedøre Stationsby Nord, Store Hus og Ærtebjerg institutionerne.

Martin Nielsen oplyste John Møller, at interessen for afdelingerne i Avedøre var kølnet efter kommunesammenlægningen for et lokalt boligselskab som Glostrup Boligselskab. Det var som at få en kold spand vand i hovedet, da Martin Nielsen sagde 'John jeg har solgt Avedøre Stationsby til AKB'. Jeg var uforstående for, at det netop skete på et tidspunkt, hvor vi ved boligbevægelsens pres havde fået værktøjer til at tage fat på en mere grundlæggende måde at få løst de udsatte boligafdelingers problemer. Den 1. december 1994 rykkede jeg ud til hovedkontoret som forvaltningschef i Glostrup Boligselskab.

John Møller blev udlånt til AKB i starten af sin forvaltningschefperiode, og det beskriver han som en meget svær periode. Der var en del ondt blod. Der gik historier om, at Glostrup bevidst sendte en del bistandsklienter til Hvidovre. John Møller fortæller, at i den første periode han sad som forvaltningschef hørte han disse påstande fra AKB og Hvidovre kommune, især vedrørende Store Hus. Forretningsførerselskabet AKB gennemgik listerne over ind- og udflytninger lige efter overtagelsen af afdelingerne og gennemgangen viste, at der ikke var noget tegn på, at der var foregået 'social eksport' fra Glostrup til Hvidovre Kommune.

John Møller kigger tilbage på tiden i Avedøre Stationsby

John Møller siger at årsagen til at Stationsbyen er ude af ghettolisten er, at de forskellige niveauer har spillet sammen og ikke modarbejdet hinanden. Der har igennem årene været ildsjæle, som har arbejdet ihærdigt på det individuelle og på gruppeplan, hvilket har givet engagement og et stærkt fællesskab. Det politiske niveau har støttet med byfornyelsesplaner, og med etablering af Avedørelejren som kultur- og boligområde har bydelen fået et yderligere afgørende løft. Hvidovre Kommunens overtagelse af udlejningen i Stationsbyen er også en afgørende faktor for, at Stationsbyen er kommet relativt bedre ud af de boligsociale problemer end tilsvarende byggerier.

John Møller oplyser, at der i starten var et stærkt sammenhold med SB-posten og fælles materielgård, beboerrådgiver og Snaphanerne. Vi stod sammen om byggelegepladsen Regnbuen, kampagnen "Dit miljø - dit ansvar" og Store Hus-sagen. Jørgen Ullman var formand i Avedøre Stationsby Syd, og vi havde et udmærket samarbejde. På et tidspunkt efter min tid forvitrede samarbejdet og blandt andet samarbejdet omkring fælles blad, materielgård og beboerrådgiver blev opsagt. Jeg ved ikke, hvordan samarbejdet er i dag, men det er ikke mit indtryk, at det er så udviklet, som det var i starten, selv om det dengang skete på tværs af to boligselskaber.

Redning af nødstedt fisker d. 20/1.

Redigeret af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Overskriften er fra et brev, som Niels Erik Madsen har sendt mig, et brev han har modtaget fra Jens Nørregaard.

Brevet omtaler en dramatisk redning af en fiskekutter. Brevet er en kopi af det brev, som Jens Nørregaards far, Hans Carl Nørregaard skrev til politimesteren i Glostrup d. 1/2 1962.

Fredag 19/1 kl. ca 23 ringede politiet til mig og spurgte om jeg kunne sejle omgående, da der fra Hvidovre Havn blev set nødblus i retning af Køge Bugt. Endvidere fortalte man at Falcks frømandstjeneste var kommet til stede, og tre mand var taget ud i Falcks lille plasticjolle med påhængsmotor, men ingen sagkyndige troede på, at dette aldeles uegnede fartøj kunne udrette noget i den høje sø og hårde blæst fra syd, den mest ugunstige retning i dette farvand.[1]

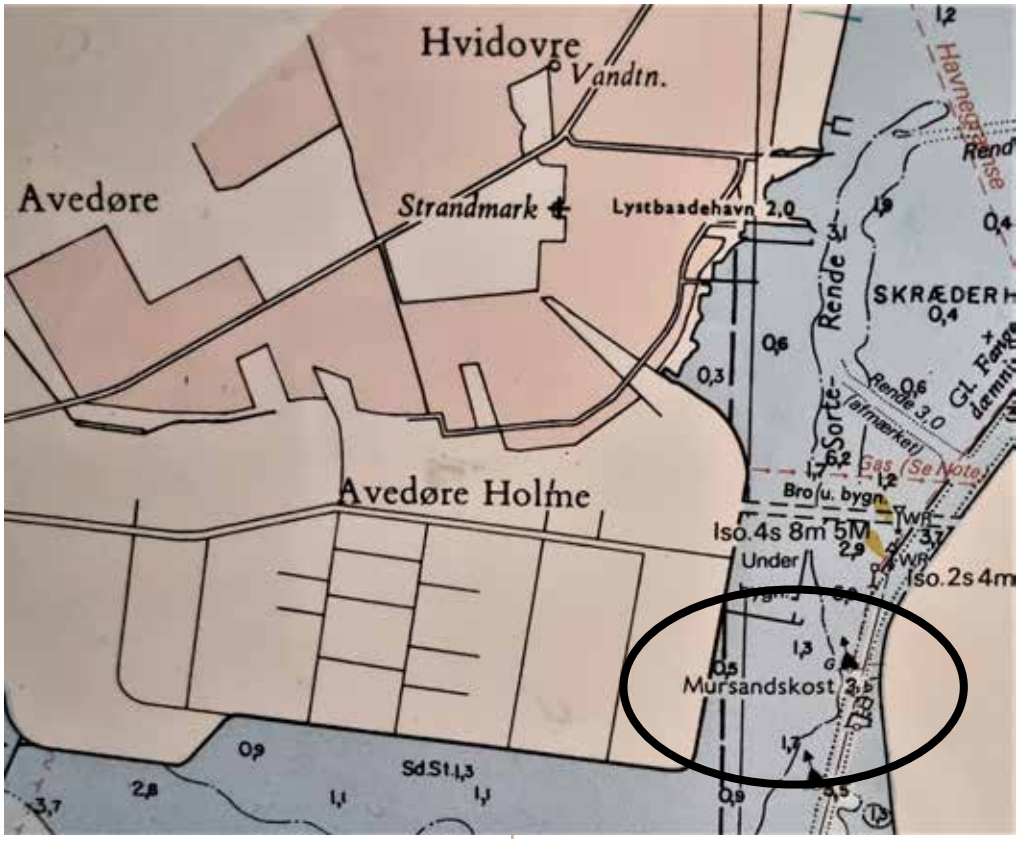

Farvandskort fra 1980 - Affotograferet i Hvidovre sejlklub SUSETS indgang.
Markering af mursandskosten ud for Avedøre holme

Jeg lovede selvfølgelig at hjælpe, og endnu inden jeg havde fået mit tøj på,var overbetjent Gammelgård på min bopæl 2 *for at køre mig til havnen. Nødblusset var stadig tydeligt at se, og Falcks jolle var endnu ikke kommet ind.*

1 I Politikens vejrudsigt for den 19.1.1962 varsles opfriskende vind og regn samt tiltagende skydække. Lokal tåge og regn vil nå København. Den 20.2.1962 fortæller Politiken, at kraftige fronter har passeret landet.

2 Ifølge Hvidovre lokale Telefonbog for 1961-62 boede Værkm. H. C. Nørregaard på adressen Mich. Beringsvang 7. Han deltog i redningen og skrev brevet til Politimesteren.

Som den på stedet mest sejlkyndige besætning valgte jeg murer Richard Høj Jensen[3] og maskinarbejder Poul Richard Jensen[4], endvidere tog overbetjent Gammelgård og en Falckredder med.

Foto af gammeldags kost. Kilde: Wikipedia.

Fem minutters sejlads syd for havnen fandt vi Falcks jolle, roende for indadgående efter motorstop, jeg standsede og talte med dem, de mente de kunne klare sig ind i havnen, da de havde medvind. Så jeg fortsatte mod nødblusset, der viste sig at stamme fra en fiskekutter, der i det mørke og regnfulde vejr var gået på grund sydvest for mursandskosten ca. 300 m. fra sejlrenden.

Da min båd er af samme størrelse som den strandede, kunne jeg ikke sejle hen til den uden selv at gå på grund, jeg sejlede så tilbage til havnen og fik Falcks jolle med på slæb derud, Falcks frømand tog også med. Jeg lagde min båd for anker nærmest muligt øst for den grundstødte, og de 2 X Jensen og en frømand kunne ro over og hente den nødstedte fisker. Ved ankomsten til havnen opførte denne sig så besynderligt at strandfogeden og overbetjenten fik mistanke om at båden var stjålet eller manden smugler, de spurgte mig om jeg ville tage derud for tredje gang så de kunne konstatere bådens navn, nr. og

Hollænderkosten Fakse bugt. Foto af nyere advarselskost
Kilde www. tjow.dk/Somarker

indhold. Jeg ville gerne vente til det blev bedre vejr og lyst, men de overtalte mig til at sejle igen, "medens de havde manden", han var kørt på stationen. Jensen roede derover med strandfogeden og overbetjenten.

Richard Høj Jensen har bedt mig fremføre hans og hans nevøs krav for natarbejdet og dermed følgende tabt arbejdsfortjeneste

3 Strandegårdsvej 2-4. Ikke at forveksle med Poul Richard Høj Jensen.

4 Der er tale om Poul Richard Høj Jensen, født 1944. Han sejlede også for "Suset" og vandt 2 OL-guldmedaljer i soling - Montreal 1976 og Moskva 1980. Han har tillige vundet 2 VM-guldmedaljer i soling og et hav af internationale og danske mesterskaber i forskellige bådtyper.

Jens Nørregaard fortæller: " Min far talte ofte om, hvor god en sejler Poul Richard Høj Jensen var allerede som ganske ung, og faren aldrig ville være gået ud uden hjælp af andre habile sejlere den aften".

den 20/1, disse krav er mig uvedkommende, og pengene bedes sendt til de to herrer direkte. Men jeg kan bemærke, at uden kyndig hjælp havde jeg ikke sejlet ud i det hårde vejr.

Med højagtelse:
H. Nørregård

NB:

Til Deres orientering kan jeg oplyse, at jeg d. 20/1 om eftermiddagen, ved højvande og stille vejr, trak den havarerede kutter af grunden og ind i Hvidovre havn, hvor den ligger endnu.

Hændelsen er ikke omtalt i Hvidovre Avis eller de store dagblade, så vi får ikke svar på, om der var tale om en smugler eller en stjålet båd.

Det var nok heller ikke en af de 4 fiskere, der på daværende tidspunkt var registreret i telefonbogen, som bosiddende i Hvidovre. Kalveboderne var stadig et område, hvor der blev fisket meget. Inddæmningen af Avedøre Holme blev først påbegyndt i 1964 og afsluttedes i 1966, så dette arbejde kan ikke have påvirket sejladsen på Kalveboderne.

Når brevet er sendt til politimesteren i Glostrup, må det skyldes, at strandingen er sket ud for Avedøre, der dengang hørte under Glostrup Kommune.

Om strandfoged:

Den i brevet omtalte strandfoged var fisker Alfred Hurup Christiansen. Han var strandfoged og toldopsynsmand fra 1952 til 1978, hvor Køge Bugt Strandpark var en realitet. Han boede Gammel Køge Landevej 649 i Brøndby Strand. Hans distrikt var Københavns amt søndre birk og omfattede kyststrækningen fra Harrestrup å til Lille Vejleå, der dannede grænsen mellem de daværende amter Københavns Amt og Roskilde Amt.

Strandfogeden skulle dagligt afpatruljere kyststrækningen og bjerge det, der var drevet i land. Alfreds søn Ove Hurup-Christiansen fortæller, at der på denne kyststrækning – i modsætning til Vesterhavskysten – sjældent drev noget i land af værdi. Det, der drev i land, fik strandfogeden som aflønning for sit hverv.

Ove husker episoden den famøse januaraften i 1962. Det, der dengang gjorde størst indtryk, var, at det "store" Falck´s Redningskorps måtte ro hjem, da de lige var kommet ud af havnehullet i Hvidovre Havn. Der blev trukket på smilebåndet i lokalområdet!

Om Mursandskosten: (Se s. 11)

I danske farvande var koste den typiske afmærkningsmetode i løb og ved diverse forhindringer. Det var en stage med påsatte birkeris, der var bundet henholdsvis for neden og for oven og derfor fik silhuetform som kegler.

Disse koste blev i 1980erne erstattet med røde og grønne afmærkninger med farvet "plastikhat".

På farvandskortet fra 1980, der findes i Hvidovre Sejlklub – Susets indgang, ses placeringen af mursandskosten ud for Avedøre Holme.

Gammel Køge Landevej 571

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Huset er fra 1827

"Du sku´ lade dig invitere ned til Linda Ginnerup Christensen for at høre historien om det hus, hun bor i på Gammel Køge Landevej 571", sagde Ammi Stein Petersen til mig en dag, vi mødtes. Som foreslået så gjort.1

Set udefra er huset et bindingsværkshus med rammer af sortmalet tømmer udfyldt med rødt murværk og med blå vinduer.

Linda Ginnerup Christensen (LGC) og hendes nylig afdøde mand, Jørn købte huset den 1. oktober 1982. LGC havde fået arbejde i Avedøre Fritidscenter, og de ville gerne have "et hus på landet, som alligevel også var et hus i byen." Disse ønsker levede huset på Gammel Køge Landevej 571/Strandvangen 1 op til.

Huset, som de købte af Vagn Andersen, var i dårlig forfatning, men da Jørn var uddannet tømrer, tog de fat på at sætte huset i stand. Nye vinduer, isolering, nyt tag og nyt køkken.

LGC mener, at husets grundplan er uændret. I midterrummet var der bindingsværk på begge sider, så der har måske oprindeligt været en vognport. Da de flyttede ind, " var der I hele haven masser af små bede med fine roser, rigtig godt gemt i ukrudt". Til ejendommen hører også en annexbygning med 2 små rum, der i dag bruges som redskabsrum.

Gammel Køge Landevej 571, set fra hjørnet af Strandvangen og Gammel Køge Landevej.

Foto: Jens Frederik Jørgensen, november 2022.

Om husets tidligere ejere og beboere

Hvem, der har ejet og boet i huset, gemmer sig lidt i tågerne, når man søger i folketællinger, tingbøger og byggesagsarkivet.

1 Kilder: Interview med Linda Ginnerup Christensen, søgninger i byggesagsarkiv, folketællinger, tinglysning, kort over Avedøre/Hvidovre samt artikler på Forstadsmussets hjemmeside.

Linda Ginnerup Christensen ved husets haveside.

Foto: Jens Frederik Jørgensen, november 2022.

I 1845 flyttede hjulmager Ole Hansen fra Enebærgård 2 ind i huset. I 1720 var der langs vandet blevet anlagt en ny Køgevej. Den var helt op til 1930erne i en miserabel stand, mest af alt et svært fremkommeligt hjulspor, men Ole Hansen har ment, at han kunne drive sit hjulmagerværksted et sted, hvor det var synligt for mulige kunder.

Det næste, der vides om huset, er, at det i 1935 er ejet af Christen Christensen. Han var proprietær og ejer af såvel Stevnsbogård som Poppelgården samt sognefoged i Avedøre.

Stevnsbogård, der lå i "landsbyen", har haft engareal til græsning ved "stranden" ned mod de små og store holme, der lå, hvor Avedøre Holme ligger i dag. Ifølge folketællingen fra 1940 boede Morten Jensen i 1940 i huset med sin familie. Han er anført som "Arbejdsmand (Landarbejder) Stevnsbogaard"3. Huset har således været anvendt som landarbejderbolig.

I 1951 har direktør Eduard Christensen overtaget ejendommen. Han har adresse på Østerbro. Efter kommunens vurdering trængte huset til reparation. Han fik tilladelse til at benytte huset til sommerbeboelse. Eduard Christensen begyndte at sætte huset i stand. Bjælkelaget over stueetagen og gulvet blev forstærket. Stråtaget blev erstattet med tagpap. I tagetagen blev der indrettet et værelse og et garderoberum.

Christen Christensen
Kilde: www.wadschier.dk/sognefoged

I annexbygningen blev der indrettet 2 kamre, der kun måtte anvendes til beboelse i sommerhalvåret.

I 1954 bor Eduard Christensen i huset, der nu har status af helårsbolig. Han ønsker tilladelse til en skorsten i annexbygningen, "så den kan opvarmes i vintertiden, da han har møbleret med kostbare antikke møbler, som vil tage skade af fugten"

2 Enebærgård, senere kaldet Gammel Enebærgård, lå ved den oprindelige vej til Køge, på det der i dag er Avedøre Tværvej og på det sted, hvor den støder ind i Vestvoldsstien.

3 Området er på et kort fra 1790 betegnet som "Den lille Eng". På et kort fra et tidspunkt i perioden 1842-99 ses engarealet opdelt af grøfter, der fører ud til "Fladningen" og "Sandklapperne" - et par af de små holme.

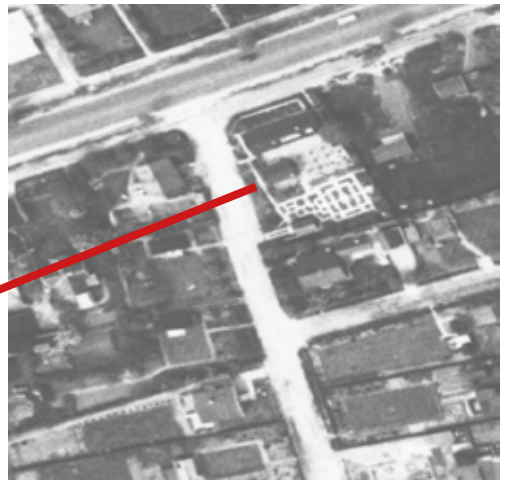

På www.kb.dk/danmarksetfraluften findes et luftfoto fra 1958. Her ses de omtalte mange rosenbede som lyse kvadrater.

I 1935 opførte Christen Christensen et grundmuret pumpehus, hvori der installeredes en automatisk vandpumpe. Spildevandet førtes til en lille grøft nederst på grunden. Denne grøfts funktion ophørte, da området syd for Gammel Køge Landevej (Kloakoplan "Avedøre Vest") i 1956 blev kloakeret, og der blev opført en kloakpumpestation på Gammel Køge Landevej nr. 585A. Bagboen på Strandvangen 3 har senere købt det stykke jord, hvor grøften løb.

Husets nabolag

Gammel Køge Landevej ligger i dag godt ½ meter højere end husets sokkel og fortovet kun 3 meter fra husets facade. Det oplever LGC ikke som et problem. "Vi vidste godt, da vi købte huset, at vi også "købte" et nært naboskab til Gammel Køge Landevej!"

På kort fra begyndelsen af 1900-tallet, kan man se, at der dukker flere huse op syd for Gammel Køge Landevej og ned mod "Stranden"

På hjørnet af Engdalsvej lå til 1955 "Strandkroen" Her holdt grundejerforeningen "Nymarken" sin sommerfest. Socialdemokraterne i Avedøre afholdt

årligt andespil og juletræsfest. Børnene blev transporteret gratis med rutebil derned.

I 1955 fik "Camoni" tilladelse til at etablere et automobilreparationsværksted og en benzintank. I 1985-86 blev der bygget 5 rækkehuse på hjørnegrunden til Gammel Køge Landevej.

I nr. 575 fik slagtermester Jens Anton Sørensen i 1945 tilladelse til at bygge en butiksbygning, der udover slagterforretning kom til at rumme et ismejeri. Fra 1955-75 var der bagerforretning i ejendommen.

I nr. 593 - i en nu nedrevet ejendom - havde Poul Nielsen frem til 1969 sin købmandsforretning.

Derefter lå, når Vestvolden var passeret, Avedøre Camping, som måtte lukke i 1977 for at give plads til motorvejens til- og frakørselsramper.

Afslutning

LGC fortæller, at huset blev døbt "Hammershus", da de flyttede ind, fordi det lignede en ruin. "Det navn kendes og bruges stadig af venner og familie."

LGC slutter interviewet af med at sige, "at hun har lovet huset at blive boende i det - i hvert fald frem til huset fylder 200 år!"

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Efterlysning

Forstadsmuseet savner fotos af og fra Strandkroen, så kan du hjælpe, vil museet gerne låne fotos til indscanning.

Historien om transformatorstationer

Af Jens Frederik Jørgensen....

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

- med velvillig bistand af
Gunner Isbrandt, NEXEL

Når man går en tur i Hvidovre, sker det, at der kommer en "gnist", der inspirerer til en artikel. Sådan skete det, da jeg så sammenhængen mellem elektricitet og Olympen.

om i bybilledet står der nemlig transformatorstationer. De er et afgørende led i samfundets forsyning med elektricitet. Historien om dem er også en del af lokalhistorien, og den vil jeg prøve at fortælle i denne artikel.

En transformatorstation transformerer den elektriske spænding ned fra f.eks. 10 - 36kV - til 230V og 400V, som er elforsyningsnettets spænding, så den kan anvendes af forbrugere og det private erhvervsliv.

Der findes mange transformatorstationer i Hvidovre. De ældste findes i bygninger opført af sten, de nyere i lave "bygninger" udført i stål med en træbeklædning og de nyeste inde i erhvervsbygninger.

En af de ældste i den gamle del af kommunen ligger på hjørnet af Brostykkevej og Risbjergvej. Den har nummer 366 og navnet "Brostykkevej". Ifølge en tinglyst deklaration er den fra 1929.

Det er et transformatortårn i metal - Brostykkevej/Risbjergvej. Den har oprindeligt fået højspændingen tilført via luftledninger, som senere er blevet erstattet af højspændingskabler.

Foto oktober 2022

Transformatorstationerne er forsynet med en plade med et nummer og en stedsangivelse – navn på den gamle gård, hvor den er beliggende, eller gadenavnet. NESA[1] har anvendt fortløbende numre i hele selskabets forsyningsområde, og derfor kan man af nummeret komme frem til årstallet for

1Nordsjællands Elektricitets og Sporvejs Aktieselskab. Stiftet i 1902 og kom til at stå for at levering af elektricitet til Nordsjælland, kommuner omkring Roskilde og mange københavnske omegnskommuner. Ved den store energifusion i 2006 blev NESA overtaget af DONG Energy, og navnet NESA forsvandt.

Ansvaret for forsyningsnettet ligger i dag hos RADIUS.

stationens opførelse, og dermed hvornår elektricitet er kommet til et givet område i kommunen.

Elektriciteten kom til Hvidovre Landsby i efteråret 1919, hvor sognerådet indgik en aftale med NESA. I Hvidovre havde en elektricitetsforening presset på, men 1. verdenskrig og dens rationeringer af kul og olie betød, at processen med elektrificering blev forsinket.

Når jeg ikke har fundet transformatorstationer fra den tid, kan det skyldes, at jeg ikke har fået øje på dem, eller at det oprindeligt har været høje stålkonstruktioner med højspændingsledninger.

Højspændingsledningerne blev tilsyneladende erstattet af et kabel i 1931, hvor sognerådets vejudvalg gav NESA tilladelse til nedlægning af et underjordisk højspændingskabel i Hvidovre Torvevej fra transformatorstationen i Hvidovre (landsby) til grænsen til Rødovre.

Også på Bjergagervej ved Gammel Køge Landevej og på Sollentuna Alle lige før Dansborghallen gemmer der sig transformatorstationer, som man kan passere uden at bemærke dem.

Listen over transformatorstationer i Hvidovre er lang. Der findes 279 i kommunen, heraf ca. 100 på Avedøre Holme. De betegnes nu netstationer.

Transformatorstationen på Ketiltorps alle 50 har nr. 652 og bærer navnet "Olympen"!, da den ligger i grækerkvarteret. Den er opført i 1938.

Foto september 2022

En af transformatorstationerne er meget iøjnefaldende på grund af, at den er blevet "graffitibefængt". Den ligger ud mod Arnold Nielsens Boulevard, bærer nr. 1633 og navnet "L. Hvidovregård". Den er fra 1957.

Foto september 2022

Transformatorstationen, der ligger ved indkørslen til Hvidovre Kirke, bærer nummer 877 og er fra 1945.

Foto september 2022

Side 476

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre

Indkaldelse til generalforsamling

Torsdag d. 16. marts 2023
kl. 19:00 - 21:00
i Kometen
(Medborgersalen)

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Side 478

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
Årsregnskab 2022

Indtægter	Budget 2022	Regnskab 2022	Budgetforslag 2023	Ændringer 2023
Kontingenter	90.000,00	90.700,00	90.500,00	
Hvidovre kommune	5.200,00	5.530,00	5.700,00	
Porto - bladudsendelse	2.300,00	2.244,00	1.600,00	
Annoncer	600,00	600,00	600,00	
Arrangementer m.m.	9.000,00	8.291,15	9.000,00	
Salg	500,00	250,00	300,00	
Diverse	500,00	140,00	200,00	
Renter			100,00	Fra Udgifter
I alt	108.100,00	107.755,15	108.000,00	
Udgifter				
DLF	7.000,00	7.690,00	8.000	
Arrangementer	12.000,00	11.390,70	12.000	
Møder m.v.	6.000,00	6.405,30	5.000	Interne mød.
Arrangementer for frivilllige	3.000,00	3.672,00	6.000	Medlemsmø.
Trykning	38.000,00	34.805,44	45.000	
Porto	2.800,00	2.100,00	2.400	
Kalender	7.600,00	7.272,50		Med i Trykning
Kontorartikler	3.000,00	598,00	2.000	Kontorhold
Indkøb	25.000,00	38.303,64	5.000	EDB syst.
PR m.v.	12.000,00	6.987,40	17.000	

Renter	1.500,00	1.152,21	
Gebyrer bank	4.000,00	2.842,35	3.000
Gebyr Mobile Pay		933,75	1.000
I alt	121.900,00	124.153,29	106.400
Resultat	-13.800,00	-16.398,14	1.600
Egenkapitalbevægelser			
Egenkapital i alt primo	100.204,52	100.204,52	83.806
Overskud/underskud	-13.800,00	-16.398,14	1.600
Egenkapital i alt ultimo	86.404,52	83.806,38	85.406
Aktiver			
Kassebeholdning		2.276,70	
Driftskonto		53.949,03	
Depotkonto		69.723,65	
Aktiver i alt		125.949,38	
Passiver			
Egenkapital i øvrigt		83.806,38	
Forudbetalt kontingent + porto		42.143,00	
Passiver i alt		125.949,38	

Regnskabet er revideret og fundet i orden Hvidovre den 17. januar 2023.

Hubert Steffensen, revisor: Anders Aalund, formand: Knud Sørensen, kasserer:

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Dagsorden:

1. Valg af stemmetællere
2. Valg af dirigent
3. Bestyrelsens beretning
4. Museumschefens orientering
5. Fremlæggelse af revideret regnskab
6. Behandling af indkomne forslag herunder bestyrelsens forslag til vedtægter
7. Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år
8. Valg til bestyrelsen (i henhold til §5 i bestyrelsens forslag til vedtægter)
9. Valg af to bestyrelsessuppleanter (begge vælges for 1 år)

Tilmelding til generalforsamlingen er ikke nødvendig.
Kun medlemmer har stemmeret.
Gæster er velkomne uden taleret.
Ikke-medlemmer betaler 25 kr. for deltagelse i mødet.
Efter den ordinære generalforsamling vil Forstadsmuseet holde et oplæg
På bestyrelsens vegne og med venlig hilsen
Anders Aalund
Formand for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Andre transformatorstationer er mindre iøjnefaldende. Det gælder den, der ligger på gangstien fra Hvidovrevej til Ege Alle. Den ser idyllisk ud, bærer nr. 1880 og navnet "Ege Alle". Den er opført i 1959.

Foto september 2022

Transformatorstation "Bjergagervej"
Nr. 1659

Foto oktober 2022

Transformatorstation 377,
Sollentuna Alle

Foto oktober 2022

Kabelskab på Ørumvej. Foto: Oktober 2022

Alle de gamle, murerede netstationer er stadig i brug. Når en gammel netstation er blevet udskiftet, er det gamle nummer bibeholdt for ikke at skulle ændre nummeringen i nabostationer og numrene på kabelskabene.

Nummereringen synes at fortælle, at elektriciteten kom til Avedøre landsby, før den kom til Hvidovre Landsby. Glostrup kommune, som Avedøre da var

en del af, indgik i 1912 en aftale med NESA om levering af elektricitet. I 1913 indgik Brøndbyernes Kommune en tilsvarende aftale om, at NESA måtte opstille elmaster og anlægge ledninger på betingelse af, at elpriserne blev de samme som i Glostrup. Meget tyder på, at bønderne i Avedøre var mere fremsynede end gårdmænd og gartnere i Hvidovre[2] , og at man benyttede muligheden for at få elektricitet til brug for motorer i landbruget.

I 1952 blev transformerstation 1226 opført på "Avedøre Byvej" ud for Poppelgården. De store gartnerier i Avedøre havde tilsyneladende et stort behov for elektricitet i deres drivhuse.

Elmaster rejses i Brøndbyøster. Kilde. Forstadsmuseet

Til slut et foto af en af de nyere netstationer. Den ligger i det grønne område ved Borrisvej. Den er opført i 1979 og har nr. 5194.

Foto september 2022

Fotos: Jens Frederik Jørgensen, hvor ikke andet er angivet

2 Hvidovre sogneråd ønskede ikke i 1908 at deltage i udvalget for anlægget af et elektrisk centralværk i Nordsjælland.

”Transformator sprængt i Luften”

Af Anders Aalund og Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I SOCIAL-DEMOKRATEN tirsdag den 18. April 1944 fandtes der på side 5 en artikel med ovenstående overskrift.

Artiklen fortsætter således:

”Konfirmationsfester uden elektrisk Lys i Hvidovre, Rødovre og Glostrup.

Søndag Aften ved godt 21-Tiden sprængtes et Transformatortaarn, tilhørende NESA og beliggende i Nærheden af Hvidovre Jernbanestation, i Luften. Hvad der ikke blev ødelagt ved Eksplosionen, fortæredes af Flammerne fra den Brand, der opstod bagefter.

Sabotagen medførte, at nogle industrielle Virksomheder fik afbrudt Strømtilførslen. Lyset gik ud i Rødovre og Hvidovre og helt ud til Glostrup, hvor der for øvrigt mange Steder var Konfirmationsfester.

Det lykkedes hurtigt at faa etableret nye Kabelforbindelser, saa Lyset kunde tændes de fleste Steder i det ret store Omraade, men man var, mens Arbejdet stod paa, selv helt inde i København udsat for nogle kraftige Blink i det elektriske Lys.

Transformatoren, der er beliggende paa Vojensvej tæt op ad Ingeniørfirmaet Glent & Co´s Fabrik var uden Bevogtning. Der skete ved Eksplosionen ikke Skade paa anden Ejendom, og ingen Mennesker blev saaret. Politiets Undersøgelser viser, at ingen har set, hvem der har anbragt Sprængladningen.”

Transformatorstationen var opført i 1938 og havde NESA-betegnelsen ”Nr. 685 – Vojensvej”.

Sprængningen er ikke omtalt i hverken Hvidovre Avis eller i Rødovre Avis.

På en liste over Schalburgtageaktioner findes sprængningen ikke opført, så der må have været tale om sabotage, uden at der findes oplysninger om, hvem der stod bag. Aktionen er ikke omtalt i Hans Chr. Thomsens bog ”Hvidovrekompagniet”. Kompagniet havde til huse i Hvidovre Nord og på Holmegårdsskolen, men har ikke efter krigen taget æren for aktionen.

Glent & Co er stiftet i 1919 og flyttede til Vojensvej 8 i 1938. Firmaets speciale var ventilation samt elektriske installationer. Virksomheden var i 1983 flyttet til Kanalholmen 1.

Glent & Co har undervejs skiftet navn til Glenco og er senere blevet fusioneret med andre virksomheder med speciale i tekniske installationer, bl.a. Kemp og Lauritzen.

Efterlysning

I forbindelse med mit lokalhistoriske arbejde, har jeg forgæves søgt efter et foto af marketender Nielsen på hjørnet af Rebæk Allé og Drivkær.

Hvis nogen har et fotografi, kan jeg kontaktes på telefon 29663266 eller erik@zinglersen.com.

På forhånd tak – Erik Zinglersen

Strandmarkens Fritidshjem

Af Anne-Grete Norup

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Mit navn er Anne-Grete Norup - født Christensen.

Min barndom og ungdom har jeg tilbragt i Hvidovre, var så ude omkring i verden i nogle år, men vendte tilbage. Jeg har i sidste omgang boet i Hvidovre i 42 år, ligesom jeg har arbejdet som ergoterapeut i Hvidovre kommune i over 30 år. Jeg har skrevet denne beretning om mine forældres arbejdsliv i Hvidovre kommune.

Mine forældre Inger og Svend Erik Christensen blev ansat på "Strandmarkens Fritidshjem" omkring 1951 i det nybyggede "Danalund".

De var begge fra landmandsfamilier på henholdsvis Fyn og Jylland.

I min mors familie skulle børnene meget gerne have en uddannelse, medmindre man var den ældste dreng og skulle føre gården videre. Min far var fra en mindre gård i Himmerland, ud af en børneflok på 5. Hans far døde da han var 6 år gammel, så tilbage stod min farmor med fem børn og et landbrug, der skulle drives. Børnene fik lov at arbejde, og der var ikke mange penge.

Min far kom ud at tjene, og blev karl på nabogården til min mors fødested – hos hendes faster og onkel, og det var her de mødte hinanden. Det var slet ikke kutyme, at man skulle have en uddannelse i min fars familie, børnene skulle hurtigst muligt ud og arbejde. Min far blev åbenbart inspireret af min mor og det hjem hun kom fra, og endte med at få en uddannelse. Det var ikke særligt almindeligt at mænd gik på seminariet og fik en uddannelse som børnehave-fritidshjemslærer dengang.

Min mor havde arbejdet med børn før hun blev ansat i Hvidovre Kommune. Efter 2. verdenskrig arbejdede hun ½ år i Harzen på et børnehjem for forældreløse tyske krigsbørn. Efter hun var færdiguddannet, var hun ansat på et fritidshjem i Husum - mener min far var helt nyudklækket fra seminariet, da han blev ansat på "Strandmarkens Fritidshjem"

De havde besluttet sig for at bo i København eller omegn, og det passede jo fint med en helt ny institution, hvor de begge kunne ansættes og så oveni købet med en lejlighed - hvilket jo ikke hang på træerne på daværende tidspunkt.

Strandmarkens Fritidshjem Foto: Forstadsmuseet

Strandmarkens fritidshjem

Fritidshjemmet var ejet af Hvidovre Kommune, og mine forældres første opgave var at starte det fra grunden.

Strandmarkens Fritidshjem på Lodsvej 6 - Foto: KRAK

Adressen var Lodsvej 6. Det var en trappeopgang med 4 lejligheder, hvor fritidshjemmet lå i hele stueetagen plus en del af kælderen. Der hørte også en legeplads til. Vi boede i lejligheden 1. sal til venstre. Senere blev lejligheden på 1. sal til højre inddraget i fritidshjemmet, og det blev her de små førsteklasser startede.

Selve fritidshjemmet var indrettet med fire store "stuer", 2 af dem en suite, adskilte drenge- og pigetoiletter og et mindre køkken. Børnene havde selv madpakker med, så det kan sammenlignes med et almindeligt køkken. Der var linoleumsgulv over det hele og små træstole- og borde. I kælderen var der garderobe, hvor hvert barn havde et rum til tøj og sko. Her var også et stort sløjdlokale.

Fritidshjemmet var åbent fra klokken 6 om morgenen til klokken 17, om lørdagen til kl. 14.

Mine forældres arbejdstid var fra kl. 9 til kl. 17. Min moster - Else Johansen -, senere Nielsen, var ansat om morgenen fra kl. 6 til 10.

De første børn stod og trippede om morgenen kl. 6, når min moster mødte på arbejde. Jeg ved, at der blev spillet en del kort i disse tidlige morgentimer!

Fra kl. 9 til 10.30 var der næsten ikke nogen børn, de var alle i skole, så det var her, der blev lavet kontorarbejde, montere børnenes håndarbejder, forberedelse af aktiviteter m.m. Børnene begyndte så at arrivere ved 10.30-tiden og spiste deres madpakker. Hen ad eftermiddagen var der fuldt hus. Mellem 16-17 var der højtlæsning for alle børn i "den røde stue". I december blev der sunget julesange mellem 16 og 17, hvor min mor spillede klaver til.

Børnene

Jeg mener at der var 60 børn i alderen fra 7 år og opefter, og mange stoppede først når de var 14 år. Børnene kom fra selve "Danalund" og det omliggende boligområde. En del børn kom fra familier med en enlig forsørger. Mange mødre var hjemmegående dengang. Det hændte, at nogle børn ikke blev hentet, de kom så bare med ind til os og overnattede, det skete flere gange. Jeg husker det som meget hyggelig, når vi havde overnattende børn, og mine forældre gjorde ikke det store nummer ud af det.

Aktiviteter

Der blev lavet mange kreative ting på fritidshjemmet, puder, forklæder, korssting, peddigrør, bøjler, strikket m.m. Sløjdkælderen var min fars domæne, der blev også produceret mange julegaver dernede. Senere kom der en lerkæl-

der til, hvor der også blev lavet mange askebægre og andre keramikting.

En gang imellem, ved særlige lejligheder, blev der vist film. Der blev lejet film, på meget store spoler. Min far fik indrettet et skab til det lejede filmudstyr, og det var virkelig noget helt specielt, når der blev vist film.

Om sommeren gik vi i Vigerslevparken og spillede bold eller tog bussen til "Trylleskoven" og badede.

Der blev også dystet en del i dam, skak, bob, bordtennis o.a. Der var en turnering hvor fritidshjemmene i området spillede mod hinanden.

Sommerlejr

Om sommeren lukkede fritidshjemmet i 3 uger, hvor vi tog i sommerlejr. Vi har nok været 40 børn eller flere. Til at starte med var det i Mosede, men det husker jeg ikke meget af. Senere var det i Store Spjellerup på Stevns. Alle børnene havde cykler med, de blev transporteret på en lastvogn. Børn og personale i tog og senere bus.

Børnene sov i sovesale en til pigerne og en til drengene. Træsenge evt. køjesenge med halmmadrasser.

Lejrskolen Spjellerup. 1970 - Foto:Faxe Lokalhistoriske Arkiv

Morgenmaden bestod af havregryn/grød efterfulgt af flaghejsning med efterfølgende leg i den store have. Til frokost var der varm mad – 2 retter - og om eftermiddagen cyklede alle til Vemmetofte strand, hvis vejret var til det. Her blev der badet og gået ture til "musestenen" og "kilden", og vi fik marmelademadder med saftevand.

Vi skulle være hjemme til kl. 18, hvor der var rugbrødsmadder. Hvis vi var heldige, fik vi også sigtebrød med kakaosmør.

Vi havde altid vores chefkok med, det var Gerda, hun gjorde rent på fritidshjemmet og var fast med på sommerlejr.

Det var Gerda der styrede køkkenet. Her blev der lavet mad på et brændekomfur, og man var virkelig privilegeret, hvis man fik lov til at hente brænde for Gerda. Der var også et par damer fra Spjellerup der gik til hånde med madlavning og rengøring.

Vi fik almindelig god mad, som det nu var dengang med bl.a. fløjsgrød, sagosuppe og budding med kirsebærsovs (den var rigtig god!)

Højdepunktet var når vi skulle til Faxe bryggeri, alle mand afsted på cykel. Vi fik en rundvisning på bryggeriet, men det var bare noget der skulle overstås, for bagefter var der sodavand – og vi måtte få alle dem, vi kunne drikke! Man kunne dog ikke drikke så mange som

Spjellerup ca 1962 - Privatfoto

man selv troede, og der var rigtig mange tissepauser på cykelturen hjem.

Den sidste aften var der optræden af børnene. Der blev sunget, lavet sketches, tryllet m.m. med efterfølgende dans.

Børnene måtte modtage hver 1 pakke hjemmefra. Der var jo altid nogen der ikke fik tilsendt en pakke, dem blev der så lavet en pakke til.

Jeg kan ikke huske, at der var nogle børn der blev hentet pga hjemve, tværtimod var sommerlejren noget vi alle glædede os til.

Nogle forældre syntes, at det måtte være rart for mine forældre, sådan at have tre ugers ferie på Stevns. Jeg er ikke helt sikker på at mine forældre syntes det samme, de var lidt trætte når vi kom hjem.

Inger og Svend, ca.1975 - Privatfoto

Frihedens fritidshjem

Mine forældre valgte i 1967 at stoppe på "Strandmarkens Fritidshjem", for at starte op på det nybyggede "Frihedens Fritidshjem"

Min mor stoppede, da hun var 58 år, hun led en del af slidgigt i hofterne og blev opereret flere gange. Min far gik på efterløn, da han blev 60.

I 1965 flyttede de til Avedøre, hvor de byggede hus, levede et godt liv der, indtil helbredet svigtede og de måtte flytte derfra.

Mange af de "gamle børn" kom i mine forældres hjem, både efter at børnene var holdt op med at gå på fritidshjem og efter mine forældre gik på pension.

Jeg ved at de holdt rigtig meget af disse besøg.

Min far døde i 2004 og min mor i 2008.

1983 – pluk fra Hvidovre Avis

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Emner, der fyldte meget:

Den 4-årige Charlotte forsvinder den 11. april. Politiet foretager meget omfattende efterforskning. Voldgrave og kanaler omkring Avedøre Stationsby gennemsøges. 58 dage efter sin forsvinden findes hun under blade og grene i Nørreskoven ved Furesø. Mordet er aldrig blevet opklaret.

Svampeangrebene på "Jette Jan" var ikke værre, end at en tysk reder har købt skibet. Efter hovedistandsættelse på et værft på Tåsinge skal skibet sejle med turister. Hvidovre kommune solgte skibet for 140.000 kr. til kapelmester Ib Glindemann, der ribbede skibet for alt brugeligt inventar og indmad og solgte skroget videre med en fortjeneste på over 1. mio. kr.

Pædagogernes ugelange strejke i marts lukker 46 af kommunens 66 daginstitutioner. Som led i genbehandling af kommunens budget for 1983, som følge af en beskæring af det bloktilskud, som staten årligt yder kommunen, står 37 pædagoger og pædagogmedhjælpere over for at skulle fyres.

23 lærere risikerer også at skulle fyres. Det ender med, at 5 lærere må fyres.

"Broen der bider" udført af Jørgen Haugen Sørensen

Socialudvalget vedtager i september en generel 10% merindskrivning i daginstitutionerne. Det giver 220 nye pladser. Ventelisten er på omkring 600. 1. juni er børneinstitutionen "Willer" på hjørnet af Hvidovrevej og Svendebjergvej taget i brug.

Budgettet for 1984 vedtages i oktober og indebærer en skattestigning fra 20.0% til 20,2 %, da regeringen - ifølge borgmester Inge Larsen – har "stjålet" knap 50 mio. kr. fra kommunen ved at reducere bloktilskuddet.

Bestyrelsen for Hvidovre Teater vælger i januar ikke at forny kontrakten med Holger Munk, der fratræder efter 11 år som leder af Hvidovre Teater. Sejer Andersen bliver ny teaterchef. Ændringen medfører mange kommentarer og læserbreve.

I september løses striden om hovedstadens fremtidige kraftværker. Der bygges to kraftværker. Det første på Amager skal stå klar til drift i 1989. Det andet på Avedøre Holme i begyndelsen af 1991. I september kan HNG konstatere, at naturgassen er populær i Hvidovre. 22,5 % af de, der har fået tilbudt naturgas, har tegnet kontrakt. Naturgassen vil strømme til forbrugerne i Hvidovre kommune 1.10. 1984.

I november er der informationsmøde om, hvorvidt der skal nedlægges en skole i Hvidovre. Der udpeges ikke ny skoleinspektør efter Jens Sindberg Jacobsen, der fratræder ultimo februar. Bliver Sønderkærskolen den første skole, der nedlægges? Den sag hører vi mere om i 1984.

I april frygter formanden for afdelingsbestyrelsen i Store Hus, John Møller, at Store Hus er på vej mod konkurs. De tomme erhvervslejemål i underetagen bærer skylden.

I juni meddeler boligministeriet, at man ikke vil hjælpe økonomisk.

Boligminister Niels Bollmann afviser året igennem stadig at give økonomisk hjælp til Store Hus.

Der forhandles mellem de implicerede parter om 4 forskellige løsninger. I Folketinget er De Radikale indstillet på at yde økonomisk støtte, men inden støtten vedtages, udskrives der valg til Folketinget den 10. januar 1984.

Kultur.

I begyndelsen af januar åbner Bodil Munck boghandlen Reumerts Eftf. på Hvidovre Torv. Boghandlen har været lukket i tre måneder efter Ove Reumerts død.

På grund af stort arbejdspres på sit arbejde stopper Henrik Persson i januar som formand for Kulturrådet efter kun 2 måneder og efterfølges af Per Hannibal.

Stenskulpturen "Broen der bider" skal stilles op i Lodsparken ved Hvidovre Havn. Skulpturen er udført af Jørgen Haugen Sørensen og er en gave fra Ny Carlsbergfondet.

Nærradioens antenne er bragt på plads på Strandmarkens Fritidscenter så første udsendelse kan sendes den 3. maj kl. 17.05.

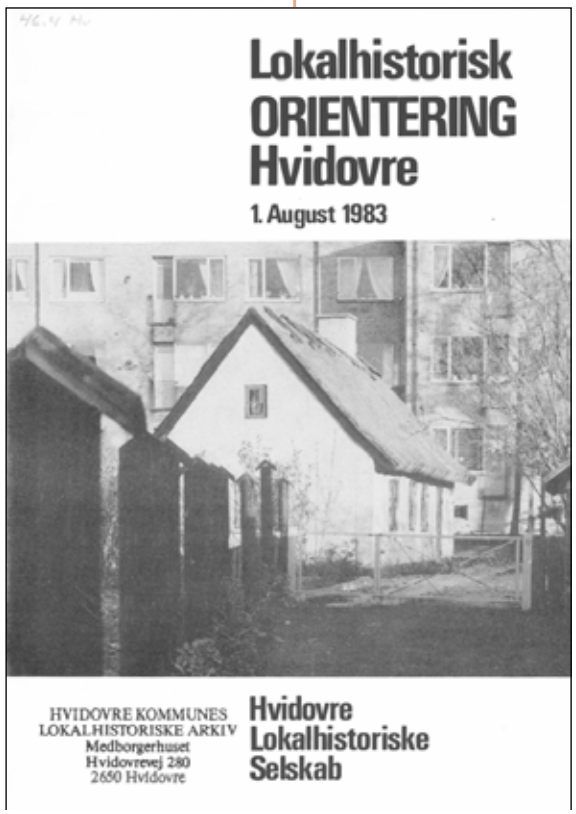

Forsiden af første nummer af "Lokalhistorisk Orientering"
Foto: Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I maj kan Hvidovre Amatørscene indvie sin nye teatersal i Avedøre gamle skole, Byvej 56.

6. - 8. maj afholdes storstilet "Børnehjælpsdag" på Hvidovre Torv, i Hvidovre Stationscenter, i Frihedens Butikscenter og i Hvidovre Havn. Overskuddet bliver på knap 50.000 kr.

"Pilmark Band" rocker ved Sankt Hansfesten ved Rebæk Sø. Søren og Lars Pilmark er vokset op i Hvidovre.

4.500 motionscyklister deltager søndag den 28. august i det 50 km lange – "Hvidovre Tour", der afvikles for 5. gang.

Medlemsbladet – "Lokalhistorisk Orientering" ser i september dagens lys. En nyskabelse, der tjener Hvidovre Lokalhistoriske Selskab til gavn og ære.

Tekniske område

Kommunalbestyrelsens nej til lokalplan i juni betyder, at Esajasskolen ikke får mulighed for at bygge en skole på Bjergagervej 41-43.

En 24 meter høj skorsten på det nedlagte "Frandsens gartneri" nedlægges ved sprængning i slutningen af juni. Skorstenen falder dog først i andet forsøg.

1.8 åbnes Avedøre Havnevej på den 1.200 meter lange strækning fra Gammel Køge Landevej til Stamhol-

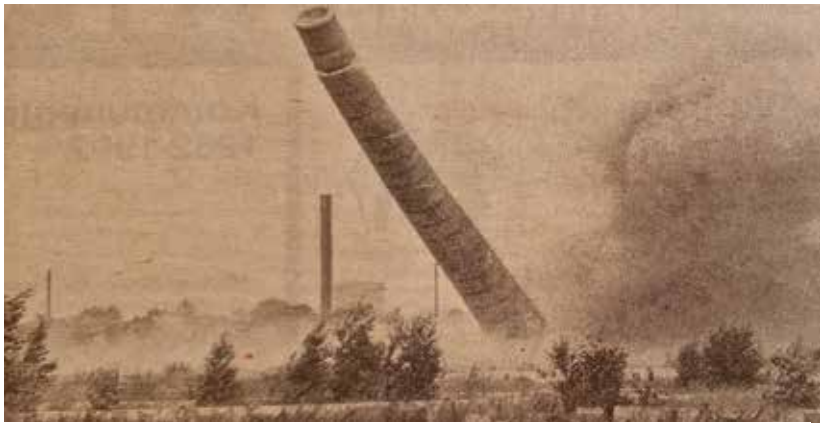

Sprængning af skorstenen på det nedlagte Frandsen Gartneri

men - helt uden festivitas.

Motorvejsstrækningen fra Gammel Køge Landevej til Avedøre Havnevej åbnes i slutningen af oktober. Arbejdet med Kalvebodsbroerne skrider frem. Ventes taget i brug om 3 år.

Den 6.11 er alle i Hvidovre inviteret til at plane medbragte træer og buske i Kystagerparken.

Erhverv

17.3 åbnede "Super Bravo" i Center Syd på Avedøre Holme - tillige med en fotoforretning (indehavere Johnni Andersen og Jørgen Strøm), en grillbar, en frisørsalon, restaurant "La Fondue" samt Amagerbanken.

Textilmessen fejrer den 29.4 50-års jubilæum.

En af Hvidovres mest omstridte virksomheder gennem de senere år, Hvidovre Mørtelværk flytter fra pladsen ved Lodsvej til Råhavnen på ydersiden af motorvejsanlægget.

Sporten

Niels Rudbæk afløser Niels Erik Madsen som formand for HIF-fodboldafdeling. På generalforsamlingen i februar opnår et forslag om at åbne adgang for damefodbold ikke det nødvendige kva-

Textilmessen kan fejre 50 års jubilæum

lificerede flertal. 39 stemmer for og 31 imod.

8. maj vinder Jesper Helledie, HBC og Steen Fladberg, Køge VM i badminton – herredouble. Prakash Padukone, også fra HBC, vinder bronze i single. VM-stjernerne hyldes bl.a. med sprudlende champagne i kommunalbestyrelsessalen. En enkelt af gæsterne, Hvidovres allestedsværende Helge, nøjedes med en kølig gul sodavand.

I juni meddeles det, at Danmarks største måltalent kommer på profkontrakt i HIF fra 1984. Der er tale om den 19-årige Peter Schmeichel fra Gladsaxe/Hero.

Den 24-årige Michael Manniche, HIF indgår 2-årig kontrakt med Benfica og bliver i august den første dansker i portugisisk fodbold.

18-årige Søren Lilholt, Hvidovre Cykle Klub blev i oktober verdensmester i 70 km holdløb for juniorer og en uge senere verdensmester i landevejscykling.

Ved efterårssæsonens afslutning stopper den største HIF-spiller som 33-årig efter 15 år i topfodbold. Der er tale om Sten Ziegler.

Personalia

Tre aktive borgere og tidligere medlemmer af kommunalbestyrelsen, Bodil Østergaard, Socialdemokratiet, Vagn Garne, Det konservative Folkeparti og Svend Rehling Sørensen, SF, afgår ved døden i årets løb.

Socialchef Grethe Petersen

Side 491

”Super Bravo” åbner i Center Syd

Lederen af Hvidovre Motionscenter Arne Rømer ansættes som inspektør i det nye Avedøre idrætscenter.

Fremskridtspartiet nye folketingskandidat i Hvidovre-kredsen bliver Pia Kjærsgaard.

Grethe Petersen bliver i maj ny socialchef, efter at hun har været socialchef i ½ år i Hørsholm. Hun afløser Ole Salting.

Efter knap 10 år i kommunalbestyrelsen siger Poul Heick, Fremskridtspartiet i september stop. Han afløses af den 26-årige studerende Alex Mogensen.

26.9 dør Hvidovres borgmester fra 1958 til 1966, Christian Sørensen knap 85 år gammel. Han begraves fra Købnerkirken.

Skatte- og afgiftsminister Isi Foighel bliver i november ny folketingskandidat for Det konservative Folkeparti i Hvidovrekredsen. Erik Holm og Niels Juel Kressner stillede op imod ham, da de ønskede en lokal kandidat valgt.

Det skal da også med

1. juli var det 125 år siden, Frederiksberg løsrev sig fra Hvidovre og opnåede selvstændighed.

120.000 julestjerner sendes ud på markedet af gartneriejer Svend Knudsen. 80% er røde, men julestjernerne kan også købes i hvid og i lyserød.

Steen Ziegler stopper i HIF
Foto: Forstadsmuseet

I marts beretter avisen, at halvtredsøren – eller ½kronen - atter vil dukke op i 1984 – efter 44 års fravær. Den gik tidligere under den spøgefulde betegnelse ”Hvidovre krone” Andre lokaliteter havde også givet den navn efter sig!

”Hvidovre krone”

Fotos: Fra Hvidovre Avis - hvor ikke andet er angivet

Side 492

Bevaringsværdige huse i Hvidovre

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvad betyder det for den enkelte, at et hus bliver erklæret bevaringsværdigt? Er det noget man skal frygte, og hvad giver det fællesskabet, at en bygning bliver erklæret bevaringsværdig?

Der er ved at bliver udarbejdet en ny lokalplan for en del af Risbjergkvarteret, og den forbindelse har man før jul kunnet møde en planlægger fra Hvidovre Kommunes planafdeling og nærværende skribent studerede, diskuterede og fotografere villaer på kvarterets veje. Vi så på bygninger, som tidligere var blevet udpeget, og bygninger, som ikke var udpeget, men hvor vi havde på fornemmelsen, at de ville kunne bære prædikatet "bevaringsværdig". Flere gange i løbet af dagene blev vi mødt med ovenstående spørgsmål fra de mennesker, vi mødte på vores vej, og i det hele taget er det spørgsmål, som vi fra tid til anden får på Forstadsmuseet.

Hvad betyder bevaringsværdigt?

En bevaringsværdig bygning er ikke fredet. Hvis en bygning er fredet, er den udpeget af Slots- og kulturstyrelsen, og der gælder helt særlige regler. Fredningen omfatter ofte både det indvendige og ydre, så man kan ikke må lave om på rumfordelingen eller flytte køkkenet hen i et andet rum. Hvor meget fredningen omfatter, kan man læse i den enkelte bygnings fredningsbeskrivelse, som fås på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside. I Hvidovre Kommune er det kun Rytterskolen og bygningerne på Avedøre Flyveplads, der er fredede.

De bevaringsværdige bygninger bliver derimod udpeget af kommunerne og handler kun om det udvendige: Facader, tag, sokkel, vinduer, døre, trapper… Det vil sige, at man gerne må lave køkkenalrum, hvis man drømmer om det eller opdele det store værelse til to børneværelser, hvis man har brug for det.

Det bliver beskrevet meget detaljeret, hvilke træk ved huset, der skal bevares. Det kan f.eks. være, at facaderne skal stå i blank mur, eller at en pudset mur skal have en bestemt farve, eller at taget skal have røde tegl eller måske skiffereternit, hvis det er sådan, huset er opført.

I Danmark bruges SAVE-metoden til at vurdere bevaringsværdien. SAVE er en forkortelse for det engelske "Survey of Architectural Values in the Environment", og man vurderer bygningerne på en række faktorer: Den arkitektoniske værdi, den kulturhistoriske værdi, den miljømæssige værdi (hvordan oples bygningen i forhold til omgivelserne), originalitet og tilstand. Bygningen får karakter mellem 1 og 9 på de fem områder, og herudfra fastsættes den samlede SAVE-karakter eller bevaringsværdi så. 1 er den højeste karakter (er 1 ikke = fredning?), og i Hvidovre har man valgt, at bygninger med en samlet karakter på mellem 1 og 4 betragtes som bevaringsværdige og derfor skal passes ekstra på.

Det handler ikke alene, om et hus er særligt gammelt eller smukt, men også om huset er med til at fortælle den særlige historie, der har været med til at forme Hvidovre og skabe den by, som vi ser i dag. Vi kan tage den bygning, hvor Forstadsmuseet holder til, nemlig den gamle officersmesse i Avedørelejren på adressen Alarmpladsen 3. Den har fået følgende karakterer:

Arkitektonisk værdi	3
Kulturhistorisk værdi	2
Miljømæssig værdi	2
Originalitetsværdi	3
Tilstandsværdi	5
Samlet bevaringsværdi baseret på ovenstående	3

Selv på en diset vinterdag kan de fleste nok blive enige om, at Officersmessen i Avedørelejren bør bevares. Den får høje karakterer på alle fem værdier i SAVE-vurderingen, og har en samlet SAVE-karakter på 3.

Foto: Forstadsmuseet

Hvilke konsekvenser har udpegningen?

Lad os holde fast i eksemplet Officersmessen. Den samlede bevaringsværdi på 3 betyder, at ejer skal søge om lov til at lave udvendige ændringer, der ikke lever op til lokalplanens bestemmelser. Det er et tænkt eksempel. Hverken museet eller Hvidovre Kommune er ikke ved at planlægge ændringer af den gamle officersmesse – hverken oppudsning af facader, udskiftning af vinduer eller store tilbygninger. Men hvis nu vi drømte om det, skulle vi sende en ansøgning ind om dispensation, der skulle behandles politisk i Bygge- og Planudvalget. Nogle ændringer vil måske være med til understøtte husets fortælling, og vil derfor godt kunne gennemføres, men det kræver altså en individuel vurdering. En udpegning sætter på den måde nogle restriktioner op for ejeren af en ejendom, men der er også nogle fordele. F.eks. er man undtaget på nogle bestemmelser i bygningsreglementet.

Når et hus er bevaringsværdigt, kan renoveringsprojekter blive dyrere, fordi der måske er krav til, at man skal bruge bestemte byggematerialer eller byggemetoder. Alligevel giver det i nogle tilfælde mening at behandle et ikke-udpeget hus, som om det var udpeget, når man renoverer, både i forhold til miljø og pengepung. Hvis de originale vinduer er bevarede, kan det være en bedre løsning at få lave forsatsruder med energiglas. Vinduer, der er produceret før 1940'erne, er ofte i langt bedre kvalitet end i nutidens vinduer, fordi de er produceret af kernetræ, som næsten ikke angribes af råd. Desværre er det kun de færreste håndværkere, som giver denne vejledning.

Renoveringer bliver måske et skridt mere besværlige og dyrere, men undersøgelser viser, at det på den lange bane kan betale sig at have et bevaringsværdigt hus og endda også at bo i et område med mange bevaringsværdige huse, selvom ens eget hus ikke er udpeget. I 2015 udgav foreningen Realdania en analyse af samtlige ejendomshandler i Danmark i perioden 1992 – 2014, og den viste helt klart, at salgsprisen var højere, når man solgte et bevaringsværdigt hus. Faktisk hele 30 % højere, hvis bevaringsværdien var mellem 1 og 3. Og handlede huse i områder med mere end 15 % bevaringsværdige bygninger var i den 20-årige periode blevet handlet til 13 % mere, selvom de ikke selv var udpeget. Det er en værdiforhøjelse, der kan mærkes i kroner og øre.

Hvad skal det gøre godt for?

Hvis ikke man står overfor et hussalg, kan en fremtidig højere salgspris måske virke ligegyldig. Men som modtager af dette blad er der en anden god grund til at interessere sig for de bevaringsværdige bygninger. De er nemlig med til at fortælle historien, som den har udspillet sig lige præcis det sted, hvor

bygningerne står. De skaber nærvær til fortidens mennesker – både den fjerne fortid, når bygningerne har en høj alder og den nære fortid, når bygningerne er 20 – 50 – 70 år gamle.

I Hvidovre er få bygninger meget gamle. Rytterskolen er de fleste enige om skal bevares, for dens historie, tilstand og alder giver den værdi, som både Forstadsmuseet og Lokalhistorisk Selskab italesætter ved arrangementer og byvandringer. Men langt de færreste bygninger i Hvidovre har samme umiddelbart synlige bevaringsværdi, og det gælder især i de udstrakte villaområder, der blev skabt fra mellemkrigstiden og frem.

Huset der stod på hjørnet af Catherine Boothsvej og H.C. Bojsensvej var ikke udpeget som bevaringsværdigt og er i dag revet ned. Efterfølgende har det vist sig, at det var en del af kernefortællingen om kvarteret Svendebjerg. Jørgen Jørgensen, der købte Svendebjerggård i 1917 og startede omdannelse til nutidens villakvarter, har sammen med to af sine sønner tegnet ¼ af alle husene i Svendebjerg. Det pågældende hus var tegnet af Johannes Falch Jørgensen i 1932 og stod i original form indtil 2022. Det kunne have været med til at fortælle om udviklingen af Svendebjergkvarteret til nutidens villakvarter. Det havde måske fået en anden SAVE-vurdering i dag, hvis kvarteret var blevet vurderet med den nye viden, som arbejdet med "Bogen om Svendebjerg" gav.
Vandtårnet i baggrunden har i øvrigt SAVE-værdi 2.
Foto: Forstadsmuseet

En af kernefortællingerne i dannelse af det moderne Hvidovre er fortællingen om udstykningerne af de tidligere marker, og hvordan de blev bebygget i mellemkrigstiden med sommer- og lysthuse til hovedstadens arbejdere. Med tiden blev lysthusene ombygget, eller der blev opført reelle helårshuse på grundene, og dem møder vi i dag. Husene er den fysiske manifestation af den immaterielle historie om samfundet og almindelige menneskers øgede velstand i det 20. århundrede. Hvis ikke vi har eksempler fra alle tider, kan vi kun læse om historien i bøgerne, og historien bliver sværere at forstå sammenlignet med, hvis vi står foran konkrete eksempler, der kobles sammen med den individuelle historie.

Det betyder ikke, at hvert enkelt hus skal fastfryses i en fredning, men ofte vil de kunne renoveres og tilbygges, så de på en gang lever op til nye krav til komfort og indretning samtidig med, at vi som individer og samfund har glæde af deres fortælleværdi.

Faktaboks:

Lokalplanen for Risbjergkvarteret er stadig under udarbejdelse, og den kommer i høring, så beboerne inklusive ejerne af de huse, som ønskes udpeget, har mulighed for at komme til orde. Et ønske, som vi hørte udtalt flere gange under rundgangen, var muligheden for at få tilskud til renovering af de bevaringsværdige huse. En renovering kan være dyrere, fordi der er bestemte krav til udformning og materialer, og så opleves det som rimeligt, at et tilskud dækker en del af den ekstra udgift.

Læs mere:

Hvor kan du se, om dit hus er udpeget:

https://www.hvidovre.dk/borger/by-bolig-og-byggeri/byplanlaegning/bevaringsvaerdige-bygninger/

Værdien af bygningsarven.
Realdania marts 2015.

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Birger Mosholt

Tirsdag d. 7. marts

Tidspunkt: kl. 19-21

Mødested:
Kometen, Hvidovrevej 280

Fra Fredericiagade til
" paradiset" i Friheden 1962

- Barn af den" Socialdemokratiske Velfærdsmodel"

Fortællinger fra sin barndom, ungdom, sit arbejde med børn og unge i lokale netværk i Hvidovre, Hundige og på Kofoeds Skole.

Skelsættende begivenheder og oplevelser, der gjorde ham opmærksom på de små tings store betydning, og troen på tillid i kontakten mennesker imellem.

Åbent Hus i RYTTERSKOLEN

Torsdag d. 30. marts

Tidspunkt : kl. 14-16

Mødested:
Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en kop kaffe og måske en sang.

Det er muligt at se Rytterskolen og høre skolens historie.

Men også muligt at småsnakke over medbragte foto eller historier.

Ingen tilmelding denne dag. Tag en god ven eller nabo med.

Borgmester Anders Wolf

Torsdag d. 20. april

Tidspunkt: kl. 19-21

Mødested:

Kometen, Hvidovrevej 280

Anders Wolf vil tale om det første år

som borgmester, samt fortælle om visioner og planer for kommunen.

Det vil være muligt at stille spørgsmål.

Åbent Hus i RYTTERSKOLEN

Tirsdag d. 25. april

Tidspunkt: kl. 14-16

Mødested:
Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en kop kaffe og måske en sang.

Det er muligt at se Rytterskolen og høre skolens historie.

Men også muligt at småsnakke over medbragte foto eller historier.

Ingen tilmelding denne dag. Tag en god ven eller nabo med.

Sport, fisk og " løgnehistorier"

Torsdag d. 11. maj

Tidspunkt: kl. 19-21

Mødested:
Kometen, Hvidovrevej 280

Allan Riboe vil fortælle om at være indehaver af Hvidovre Sport på Hvidovrevej 158, fra 1983 til 2009 og om sommerferieaktiviteter med børn på fiskeri på Øresund.

Efter pausen skal vi "ud at fiske" med Allan Riboe på nogle af de 105 destinationer på kloden, hvor han har været storfanger. Det bliver spændende og festlige fortællinger.

Risbjerg Kirkegård

Torsdag d. 25. maj

Tidspunkt: kl. 16-18

Mødested:
Kapellet Risbjerg Kirkegård Høvedstensvej

Turen på Risbjerg kirkegård er blevet en god tradition.

Formand for kirkegårdsbestyrelsen Børge Grøn-Iversen fortæller først kapellets og kirkegårdens historie, og bagefter går vi en tur rundt på kirkegården, hvor vi bliver indviet i nye visioner for kirkegården af Tommy Hjort Nilsson

Platantræerne og Blåregnen vil blomstre for os.

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på https://hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til Anders Aalund eller Karen Johansen.
Indgang: 25,- kr.
Medlemmer gratis - hvis ikke andet er oplyst.
Servering: 25.- kr. - hvis ikke andet er oplyst.
I Rytterskolen kan der højst være 30 personer - øvrige steder 100-150 personer

Nyt fra Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Adressefelt

En gylden skat - Foto: Forstadsmuseet

Efter en periodes stilstand i registreringerne er vi kommet godt i gang igen med at registrere alt det materiale, som vi får indlevet.

Registrering er nødvendig for at vi kan genfinde alt det fantastisk materiale, og kun på den måde kan det gøre gavn i fremtiden.

Senest har vi fået en fin, gylden skat ind: En æske med knapper fra D.U.I. Leg og Virkes tamburkorps. Vi har ikke så meget viden om tamburkorpset, og når vi søger i registreringssystemet, dukker der kun en billedserie fra en march i anledning af Avedøres indlemmelse i Hvidovre Kommune op.

Tamburkorpset på Hvidovrevej med Risbjerggaard i baggrunden.
Foto: Forstadsmuseet

Kender du mere til tamburkorpset, og har du eventuelt erindringer om livet i korpset eller oplevelser med korpset, hører vi gerne mere på gmy@hvidovre.dk.

Side 498

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

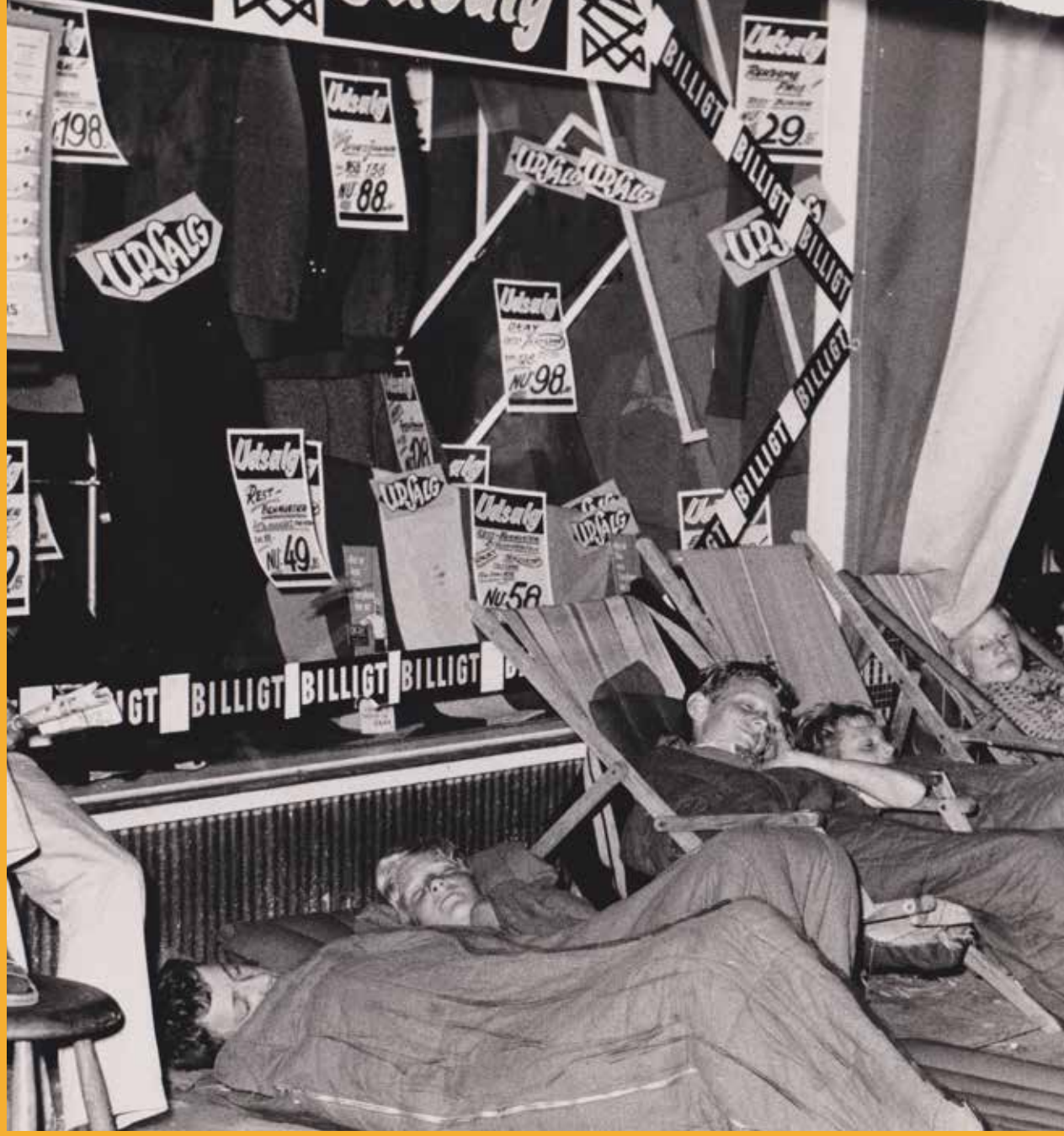

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

41. årgang - Nr. 2 - 2023

Indhold

Formanden har ordet 3
Birger Mosholt i Kometen 4
Vejene i Hvidovre 8
"Hvidovres Mads Skjern" 10
Bestyrelsens beretning 17
Referat af Generalforsamlingen 16.3. 2023 21
Skomagerfamilien på Bjeverskov Allé 22
Perlefiskeren og hans families historie 24
HLS´s bestyrelse 33
Udvalg og grupper i HLS 34
I Rytterskolen 36

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Torben Kok Rasmussen	2070 5435	rasmussen.tk@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Vi har en sponsoraftale hos NemTilmeld og får dermed - uden betaling - adgang til NemTilmelds tilmeldingssystem til alle vore arrangementer
Læs mere her: nemtilmeld.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
forstadsmuseet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1,
2650 Hvidovre
hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

Kontingent:
150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Gode tilbud hos
Jørgen Møllers Herremagasin (Se side 13)

Blad nr. 3 2023:
Deadline: Uge 26
Omdeles fra: Uge 30

Arrangementer:
Tilmelding online på
hls.nemtilmeld.dk/
Kontakt evt. Karen Johansen eller Anders Aalund

Formanden har ordet

Af Anders Aalund

Anders Aalund - Formand

Kære læser

Tusind tak for sidst. Ikke mindre end lige omkring 100 medlemmer deltog i selskabets ordinære generalforsamling i marts måned. Det svar til ca. 14 % af medlemmerne, hvilket jeg synes er et rigtigt flot fremmøde. Det vidner om, at selskabet har en meget dedikeret og trofast medlemsskare. Du kan læse både beretning og referat andetsteds i bladet.

Vi har lige nu i underkanten af 700 medlemmer. Dette må vi nok betragte med en vis stolthed. Jeg har talt med personer fra andre foreninger/selskaber med samme sigte som Hvidovre Lokalhistoriske selskab. De bøjer sig i støvet, når de hører om vores selskabs medlemsskare.

De små 700 medlemmer er endda nået efter at kassereren har nedjusteret medlemstallet med ca. 40 medlemmer. Årsagerne hertil er flere: Medlemmer der er gået bort siden sidste kontingentindbetaling, medlemmer der er fraflyttet kommunen, og derfor ikke mener, at det forbliver relevant at bevare tilknytningen til selskabet og endelig er der også medlemmer (heldigvis meget få), der mister lysten til fortsat at være medlem af selskabet.

Men selskabet har stadig ambitioner om fortsat tilvækst i medlemsskaren. Med vores kalender, blade og arrangementer er vi helt sikre på, at vi øger interessen for vores selskab.

Interessen for at skrive artikler til bladet er heldigvis intakt og måske endda svagt stigende. Det blad du sidder med i hånden kunne have haft en del flere sider, hvis alle artiklerne skulle have været med. Så kære læser, dem må du vente med at læse til senere.

Kultur- og Fritidsudvalget har bevilget 102.320 kr. til teleslynge/mikrofoner til Cirkusmuseet/Forstadsmuseet. Af særlig interesse for selskabet skal det med her, at anlægget er transportabelt og dermed også kan bruges i Rytterskolen. Hermed får vi et længe næret ønske opfyldt, så tusind tak til udvalget.

Vedrørende projektet "Butikker i Hvidovre" er det besluttet, at den database selskabet bevilgede midler til sidste år, vil blive placeret på Forstadsmuseets hjemmeside. Det betyder at fremtidige opdateringer vil blive varetaget af Forstadsmuseet. Selvom du skal forbi museets hjemmeside først, bliver det ikke besværligt at finde frem til databasen.

Det at placeringen er blevet fastlagt betyder også, at indskrivning af data såsom adresser, navne, type, ejere, billeder, annoncer kan begynde. Det bliver et stort arbejde, men vi går til opgaven med krum hals.

Databasen skulle gerne kunne anvendes indenfor de næste tre måneder.

Nu må du nyde den resterende del af foråret. Vi ses snart til en eller flere af vores arrangementer.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Birger Mosholt i Kometen

Af Karen Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Fra Fredericiagade til "Paradiset" i Friheden 1962

Barn af den " Socialdemokratiske Velfærdsmodel."

Den 7. marts havde vi inviteret Birger Mosholt i Kometen til at fortælle om sin opvækst og sit arbejde som socialpædagog.

Birger flyttede med sin familie til Friheden i 1962, et område som indgik i et kæmpe byggeprogram, med blokbebyggelse. Mange familier med mange børn flyttede til og fattigdommen var stor. Man levede i stor nøjsomhed, Birger viste sin mors spækbræt, den ene side er som nyt, den anden total nedslidt.

Birger startede på Strandmarksskolen i 1962, han oplevede selv et held ved, at han kort forinden havde brækket armen, hvilket gav et billede af ham som slagsbror, hvilket han på ingen måde var, og senere var det talegaverne han klarede konflikter med.

Lærerne havde også deres forskellige metoder for afstraffelse, en lærer kunne f. eks spørge: *"Skal du have en lussing til 2 øre – 10 øre eller 25 øre?"*
En anden lærer: *"Vil du have en sveder eller skal vi ordne det med det samme?"*

Lad os få det ordnet med det samme, ellers får jeg bare en lussing af min far, svarede Birger.

Som 15-årig i 1969 kom Birger ind i HIPS, da kampen stod om eget lokale til ungdommen.

Birger Mosholt arbejder sammen med Karin Holst Kristensen og Mogens Carlsen på en bog om HIPS og Ungdomskulturen 1969-72. Den forventes at udkomme 2023/24

I 1973 blev han biblioteksbetjent på Frihedens Bibliotek, hvor han for første gang lærte at vende konfrontation til relation: Allerede dengang opdagede han, at straf og udelukkelse ikke virkede på børn og unge, der alligevel ikke havde noget at miste.

I 1973 startede Birger på seminariet, og som nyuddannet socialpædagog i 1976 begyndte han som bibliotekspædagog på Avedøre bibliotek.

Igen var tanken, vi skal møde de unge – og uromagerne på en ny måde: En klub i kælderen, brødbagning på Enghøjskolens skolekøkken, men tiden var ikke moden til duft af nybagt brød, og Birger fik en fyreseddel.

I 1984 arbejdede en gruppe aktive forældre for en Byggelegeplads og Fritidshjem i samme hus, og den 1. juni blev Regnbuen på Avedøre Tværvej 5 åbnet med Birger som leder, et stort ønske og krav fra forældregruppen, på trods af at han ikke var kommunens foretrukne leder.

En institution uden slikbar, men et samspil mellem pædagoger og dagens husalfer, 2 børn og 1 voksen, som forberedte eftermiddags-hyggemad til samlingen kl. 15, hvor dagens udfordringer eller kontroverser blev snakket igennem, og der blev sunget en sang.

I 1987 - 88 var der en del uro i Avedøre Stationsby. Folk var bange for at komme i området, bange for at bildæk blev skåret op, hvilket også stod i Hvidovre Avis. Kommunen skulle spare 12 mio. kr. på anbringelseskontoen. Blæksprutten blev født september 1989 med Birger som leder, samt Ahmed Demir og Troels Frøslev ved roret.

Logoet blev en Blæksprutte, med et stort hjerte, mange arme, og et banderas om panden, en fortælling om en styrke som holder hjertet varmt på trods af, at den lever på bunden.

Med Blæksprutten var der store begynder vanskeligheder drengene var ikke vant til, at de voksne ville dem noget godt, Birger blev mødt med:

"Hvorfor snakker du til mig- når jeg ikke gider høre på dig"

Men en vej til gensidig accept var at sige goddag. Når Birger mødte drengene i Stationsbyen, var et håndtryk med et goddag en hilsen og en kontakt, som viste at Birger havde tid til drengene. Birger, Tommy og Ahmed var enige om, at selvom de unge svigtede aftaler, måtte Blæksprutten aldrig svigte. Drengene skulle mærke, at voksne var til at stole på, og viste dem tillid. De skulle have noget, de kunne miste, og det var vedholdende og interesserede relationer.

Kontakten blev typisk skabt via fælles oplevelser lige fra daglige frokoster til biografture, restaurationsbesøg og skiture. Alle oplevelserne var kun glasuren, der skulle få medicinen til at glide ned, nemlig den kontakt, der skulle føre til en form for "kontrakt" i form af gensidigt forpligtende aftaler, og planer for fremtiden

Blækspruttens indsats var ofte i medierne, og et tilbagevendende spørgsmål var: Skal de unge drenge belønnes for deres ballade, og Birger svarede: På sigt er det samfundet der bliver belønnet.

I 1996-1997 sagde Poul Nyrup:

"Vi vil volden til livs"

-hvor straf og jura blev "vejen", fremfor at følge de mange erfaringer fra lignende indsatser som Blæksprutten.

Blæksprutten logo

I 1995 blev Birger leder af SSP, står for Skole – Socialforvaltning og Politi. Med en oversættelse: SSP er til for dig. Nogle drenge mente, det stod for politi-stikker!

Egentlig var Birger på vej ud af kommunen, men blev kontaktet af borgmester Britta Christensen, der foreslog lederstillingen i SSP. Her er mange gode historier, men vigtigt at fortælle, at halinspektør Arne Rømer havde hørt om "Sjov lørdag", som herefter blev indført i Hvidovre, og blev en kæmpe succes, børn fra hele Hvidovre deltog den første lørdag i måneden kl. 19- 02. Igen benyttede man den pædagogisk model,

der byggede på tillid og ansvar. En af de værste balladem agere sad i døren sammen med Birger, iført T-shirt, og skulle registrere, hvor mange der kom, og specielt også hvor mange der kom fra de andre distrikter i Hvidovre.

Efter nogle år valgte Birger at sige farvel til Hvidovre kommune. Han besluttede at ville lave kurser med sine erfaringer fra arbejdet med unge, sine samarbejdsrelationer, samt hvordan man passer på sig selv. Inden det blev en realitet, bliver han kontaktet af Greve kommune, de pressede hårdt, tilbød drømmeforhold, og Birger tog til ansættelsessamtale, hvor han forsøgte at overbevise borgmester og kommunaldirektør om, at han ikke skulle ansættes. *"Det gik galt, jeg gik mine egne veje"*, og han havde ret, et år efter blev han fyret.

Herefter blev Birger i 2004 ansat i Kofoed Skoles ungdomsboliger, og karrieren sluttede i Jobcentret i Skelbækgade, hvor han kom til i 2013.

Birger fortalte mange historier om "sine" drenge, og det er ikke svært at tænke og sige som kollegaer undervejs i hans karriere:

"Smid ham ud, hvorfor stoler du på ham."

Men Birgers tro gav drengene tro på sig selv, når de oplevede, at nogen ikke vil dem det godt.

Og når man kiggede ud over Kometen, hvor 102 var mødt op trods snestorm, så man gamle skolekammerater, forældre til drenge i Blæksprutten, kollegaer, samarbejdspartnere og en borgmester samt venner og ikke mindst en dreng fra Blæksprutten, som på Facebook næste dag skrev:

" Til foredrag med et stort og varmt menneske som har bidraget stort med kærlighed i min opvækst i ungdomsårene" Henrik.

Og Britta Christensen, Hvidovres Borgmester 1993 - 2007 skrev på Facebook: *"Birger er en ildsjæl. Forstår mere og mere, at det ikke er mennesker som Birger, der ikke passer til de offentlige rammer, men rammerne der er for rigide. Tak for en meget fin og tænksom aften"*

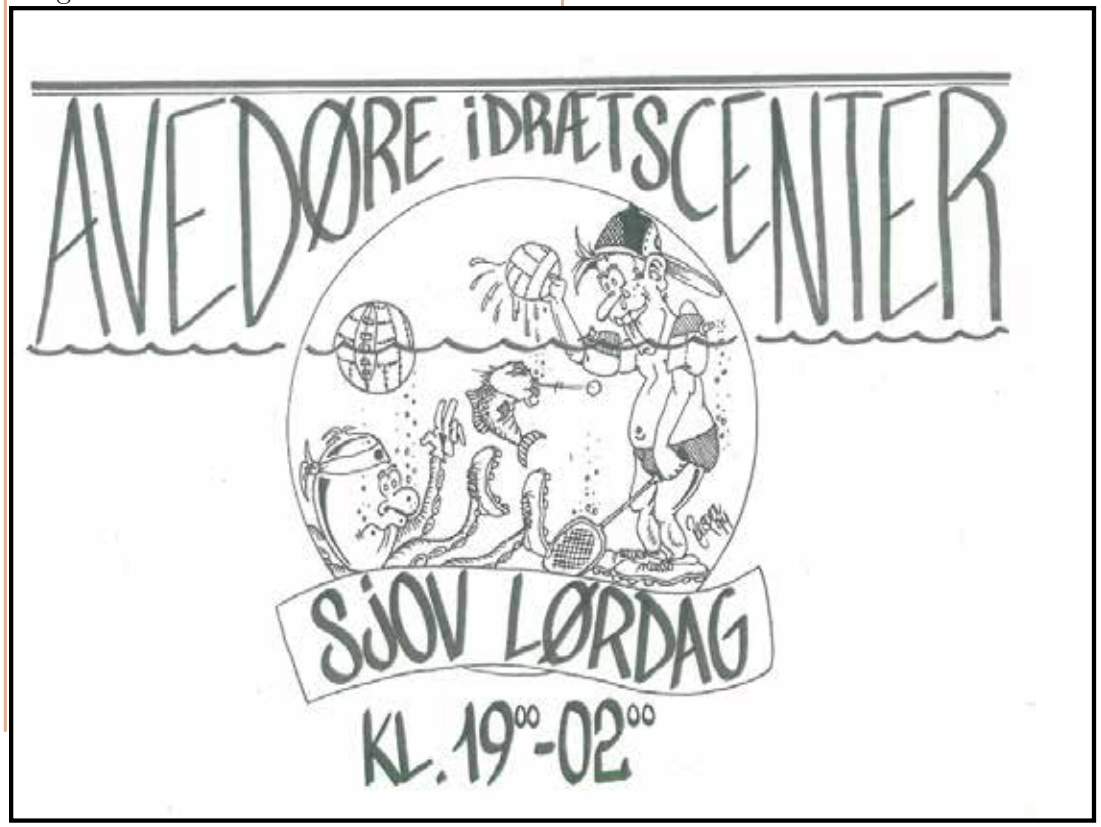

Side 504

Henvisninger til:

- ”Dansk Kulturarv” - P4 i P1
- YouTube ”Blæksprutten Avedøre?” en film fra 1992
- Artikel i Berlingske Tidende 13.12. 2007, der henviser til Poul Nyrup, og Birgers forudsigelser.
- Bogen ” men vi blev onde” skrevet af Olav Hergel, handler om en af de unge, Birger mødte i Greve Kommune, og fik en tæt relation til.
- Michel de Montaigne, Essays, Anden bog, 1580:

  ”Vi består alle kun af lapper, hvis struktur er så uformelig og uensartet at hver stump hvert eneste øjeblik spiller sin egen rolle. Og der er lige så stor forskel mellem os og os selv som mellem os og de andre.”

Hvidovre Torv 3, 2650 Hvidovre
Telefon: 71 94 51 51
https://hvidovrevinhus.dk/

Vejene i Hvidovre

Af jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I 2016 fik Forstadsmuseet hjælp fra en række frivillige til at renskrive de gamle håndskrevne sognerådsprotokoller fra Hvidovre Sogneraad. Senere kom flere frivillige til, og så blev også Brøndbyernes sognerådsprotokoller renskrevet.

Der var stadig stor lyst til at fortsætte med renskrift af dagbøger og forskellige protokoller f.eks. Bruschs dagbøger, folketællinger, protokol for "De gamles dag", Brændselsudvalget, sundhedskommissionen, og mange flere emner.

Protokollerne giver en detaljeret viden om kommunens udvikling og hvilke emner, der var i fokus på forskellige tidspunkter.

Vejsynsprotokoller

Det første indtryk af vejsynsprotokollen for 1927-41 var, at denne protokol ikke var den mest spændende at læse og renskrive. Men når først arbejdet er i gang, så finder man også her meget nyttigt lokalhistorisk stof.

Hvert år tog medlemmer af sognerådets tekniske udvalg sammen med vejingeniøren på rundtur i kommunen i 2 dage. De skulle besigtige alle private fælles-

Vejarbejdere i gang med overfladebehandling af vej med Colas-tjære. 1930 Kilde:www.colas.dk

Kort over Hvidovre 1926.
Kilde: Forstadsmuset.

veje. På det tidspunkt var stort set alle veje i kommunen private og ikke kommunale. Vejnettet i Hvidovre fremgår af "OVERSIGTSKORT OVER HVIDOVRE KOMMUNE". Kortet fra 1926.

Brostykkevej (tidl. Grønnevej)/Risbjergvej med vindmølle på matr. nr. 20 dc (gartnergrund), Risbjergvej 1. Foto 1925-35. Kilde Forstadsmuseet.

Udvalget skulle påse, at alle private fællesveje var i en stand, der gjorde dem sikre at færdes på og brugbare i forhold til den trafik, der var på vejene.

I 1929 besigtigede udvalget 116 private fællesveje. Ved at læse protokollen får man indtryk af, hvor langt udstykninger og byggeri langs vejene var kommet. 10 veje står opført som endnu ikke anlagte. Mange veje var midlertidige slaggeveje i en bredde af 3 meter.

Efterhånden som byggeri langs vejene var gennemført, kom der krav om, at kørebanerne blev anlagt i fuld bredde, og at kørebanen blev makadamiseret[1] Hertil anvendtes gasværksslagger, der skulle tromles og gruses. Der nævnes muligheden for at anvende Colas – et tjæreprodukt, der var dukket op i 1924 - til overfladebehandling.

Nogle veje skulle nu anlægges i fuld bredde med overholdelse af en af sognerådet godkendt tværprofil, og makadamiseringen skulle trækkes ud til ca. 0,5 meter fra grøfterne.

Ved vejsynet var der fokus på, at der ved alle vejskæringer blev udført rørlægning af grøfterne i ca. 3 meters afstand fra de afskårne hjørner. Så risikerede man ikke, at nogen ødelagde grøfterne eller kom til at køre i grøften i vejkrydsene.

Kørebanerne og grøfterne skulle renses for bevoksning.

20 af de 116 veje blev bedømt som værende i orden.

Hvis grundejerforeningerne stod for vejenes vedligeholdelse, fik de besked om inden for et par måneder at få gennemført de påtalte arbejder, ellers ville det ske ved kommunens foranstaltning og udgiften opkrævet hos grundejerforeningen. Hvis der ikke var en sådan grundejerforeningspligt, så ville udgiften ved manglende påtalt vedligeholdelse blive fordelt efter de respektive ejendommes facadelængder mod vedkommende vej. Vejvedligeholdelse var vigtig, og der måtte ikke sløses hermed!

I 1927 havde vejsynet et særligt øje for, at vejarealer blev anvendt til dyrkning. Det blev påtalt – dyrkning på vejearealet kunne ikke tillades, men var tilsyneladende noget, der ofte fandt sted. For nybyggerne var det vigtigt med størst mulig avl af grøntsager.

1 Makadamisering er en vejbelægning bestående af grus og sten i forskellige størrelser. For sin indsats for at udbrede kendskabet for denne konstruktion fik skotten John Loudon McAdam sit navn knyttet til alle skærveveje.

”Hvidovres Mads Skjern”

Af John Møller og Poul Møller

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Jørgen Møllers Herremagasin er historien om Jørgen Stahlschmidt Møller, der ankom til Hvidovre i 1950 fra fattige kår, og skabte en af Hvidovres største erhvervssuccesser indenfor detailhandel.

Flere har kaldt Jørgen Møller for ”Hvidovres Mads Skjern”, hvilket er en dækkende allegori med den væsentlige afvigelse, at Jørgen Møller, ud over at være en dygtig forretningsmand også beskrives af familien som en god far og chef.

Det lå ligesom ikke i kortene, at Jørgen Møller blev en succesfuld forretningsmand. Han voksede op med en enlig og skrøbelig mor. Faren kom kun sporadisk på besøg og tog livet af sig selv i 1932, hvor Jørgen Møller lige var fyldt 9 år. Barndommen var præget af stor fattigdom og utryghed. De sociale ydelser var små, og der var intet at gøre godt med. Jørgen Møller og hans to mindre søskende blev sendt på børnehjem, da deres mor Emmy blev indlagt på hospital, og det erindrede Jørgen Møller med vemod.

Det altoverskyggende livsprojekt blev i en tidlig alder tydelig for Jørgen Møller.

Side 508

Han skulle lægge barndommens fattigdom bag sig og blive rig. Allerede som 7-8-årig startede Jørgen Møller kampen mod fattigdommen. Han samlede kastanjer i Søndermarken og solgte dem som dyrefoder i Zoologisk Have. Han var mælkedreng og senere bud hos en købmand. Sideløbende med at Jørgen Møller arbejdede for at få sin egen herreekviperingsforretning, var han rejsende i at sælge malerier. For at understøtte maleriernes kvalitet var han iført alpehue som en anden fransk maler.

Jørgen Møller kom i lære i Hellerup Messe i april 1939. Karrieren fortsatte som ekspedient først i Jensen & Christensen og senere som filialbestyrer både i Bryggens Herremagasin og til sidst i City House i Kbh. K. indtil han opsagde sin stilling i februar 1950. I anbefalingen fra City House stod bl.a.:

"Herr Møller har absolut de bedste Kvalifikationer som Ekspedient og Disponent, ligesom han i vor engros Afdeling har virket som Repræsentant saavel i Provinsen som i København, og har opnået virkelig gode resultater. Det er derfor med beklagelse af vi har modtaget hans Opsigelse".

Jørgen Møller og hustru Musse Jørgine Møller flyttede herefter til Hvidovre fra Brønshøj og bosatte sig i en bungalow lejet af købmanden, ved den daværende benzinstation på Hvidovrevej 114. Herfra startede familien så småt deres forretningseventyr. Der blev opmasket

Den første annonce i den lokale telefonbog fra årgang 1952-1953

Henny Bonavent Helmundt, et barnebarn af den kendte Bonavent-slægt fra Åstrupgård i haven på Hvidovrevej 95.

Den nye forretning med åbne reoler, monteret på vægskinner i 1956. Til venstre Jørgen Møller og til højre arkitekt Gert Jensen.

nylonstrømper, taget mål til habitter og bukser, solgt malerier om aftenen, alt imens der blev lagt planer for den første "rigtige" forretning.

Den 29. januar 1951 ansøger naboen købmand P. Nielsen, Hvidovrevej 112, som ejer af ejendommen, Hvidovre kommune om at opføre en tilbygning til den eksisterende butiks- og beboelsesbygning på 35,7 m2. I forbindelse med byggeriet ansøges Boligministeriet om materialebevilling. Boligministeriet giver den 16. februar 1951 afslag med flg. begrundelse:

"at under hensyn til den i øjeblikket herskende vanskelige byggesituation – ikke for tiden ser sig i stand til at imødekomme det ansøgte".

Købmand P. Nielsen tager beslutning om at lade butiksbegrebet bortfalde og søger i stedet om etablering af et skræddderværksted og anmodningen herom bliver færdigbehandlet af Bygningsinspektoratet den 20. marts 1951. Sognerådet godkender den 5. marts 1951 byggeriet på betingelse af nedrivningsdeklaration på 15 år. Byggeriet færdigmeldes og Bygningsattesten udstedes den 7. december 1951. Hermed er Jørgen Møllers første "rigtige" forretning en realitet.

Forretningen gik godt og med den eksplosive befolkningstilvækst i Hvidovre, så Jørgen Møller store fremtidsmuligheder og var derfor på udkik efter større lokaler. På grunden Hvidovrevej 95 havde efterkommere af den kendte Bonavent slægt fra Åstrupgård i Hvidovregade et sødt lille hus med en skøn have. I 1955 blev huset fjernet, og Grosserer E. Henningsen og arkitekt Simon Hemmingsen opførte et dobbelthus med 2x2 lejligheder og 2x2 butikslokaler. Jørgen Møller køber den ene halvdel af ejendommen - Hvidovrevej 95A – finansieret med statslån og flyttede ind med sin familie i den ene af lejlighederne oven på sin nye og større forretning.

Henny Bonavent Helmundt, et barne-

Jørgen Møller ønsker tillykke med rejsen til Rom.

barn af den kendte Bonavent-slægt

Det bemærkelsesværdige var måske ikke, at den unge forretningsmand tog det store spring og købte ejendom med forretningslokale kort tid efter at have startet forretning i et mindre erhvervslejemål, men derimod den professionelle tilgang til projektet. Inden Jørgen Møller gik i gang med at indrette den nye forretning, henvendte han sig til Dansk Textil Unions Konsulenttjeneste og fik deres indretningsarkitekter til at deltage i udformningen af forretningen. Hvidovre Avis skrev dengang om den moderne forretningsmand:

"Den nye forretning, Jørgen Møller har aabnet på Hvidovrevej 95, karakteriseres af kendere, som en af Danmarks mest moderne, og det gælder saavel udformning som indretning og udsmykning. Alle moderne principper er ført ud i virkeligheden og man maa derfor også pege paa det system, man har anvendt i vinduesudstillingerne – det saakaldte "Whing-system" – opfundet af den kinesiske indendørsarkitekt Howard Whing , og det er første gang, fortæller dekoratør Erik Møller (bror til Jørgen Møller), at dette system er taget i brug herhjemme".

Arkitekttegnet forretning med åbne reoler var helt nyt og gav genlyd i faglige kredse. Indretningen blev udført efter selvbetjeningssystemet, så kunden selv kunne bese varen, samtidig med, at man kunne have et betydeligt større va-

De unge overnattede foran butikken for at komme først til de gode tilbud i august 1960. En habit til konfirmationen for kr. 9,85 lå man gerne på asfalten for. Det er Svend Bonavent yderst t.v. siddende på taburetten. Svend var senere med til at danne bandet Rocking Ghost.

Medarbejdende hustru Musse Møller serverer kaffe til udsalget i august 1960, imens Jørgen Møller ser til i baggrunden.

reudbud fremme, hvilket kunderne satte stor pris på.

Det betød ikke, at kunden var overladt til sig selv. Der var et højt serviceniveau med altid ledige medarbejdere til at hjælpe kunden, og ingen er gået ud af forretningen uden at døren blev åbnet for dem.

Også på mange andre områder var Jørgen Møller en foregangsmand. Han var tidligt meget bevidst om, at reklamen kun var en del af succesfuld markedsføring. Lang tid før, at det blev moderne at tale om brand og events, var Jørgen Møller opmærksom på at opbygge en særlig fortælling om Herremagasinet. Det var vigtigt, at forretningen fik anseelse og blev det naturlige sted Hvidovres befolkning ønskede at handle.

I efteråret 1959 udsendte Jørgen Møller en brochure med en præmiekonkurrence. 1. præmien var efter datidens forhold en særdeles stor gevinst. Vinderen vandt en rejse til Olympiaden i Rom i 1960 med otte dages ophold med alt betalt. Foruden den store gevinst var der fem Angil skjorter i trøstpræmier. Hvidovre avis fulgte Jørgen Møller, da han overraskede vinderen på dennes arbejdsplads, og det gav herremagasinet god og gratis reklame i avisen.

Udsalgstilbuddene fik kunder til at overnatte foran butikken i flere dage. Det skabte stor opmærksomhed. Til udsalget i august 1960 var det ikke kun attraktive tilbud, der blev trækplastret, men også et kaffebord, som ingen havde set før.

”Det var noget helt nyt – det blev en kæmpesucces”, skrev Hvidovre Avis den 5. august 1960.

Jørgen Møller havde allieret sig med købmand Erik Greve, Hvidovrevej 129, der sammen med sit personale havde arrangeret kaffebord og bagermester Nørgaard, Hvidovre Torv leverede varme basser, alt imens tobakshandler Olsen, Hvidovrevej 93 serverede cigarer og cigaretter. Hele indkørslen og gården var fyldt med kunder, som ikke bare fik købt billige udsalgsvarer, men også en oplevelse oveni.

Jørgen Møller havde sans for tidens modestrømninger og i april 1964 er der pigtrådsmusik foran butikken. ”THE TREFFTERS spiller op til den nye buksemode!” var overskriften i Hvidovre avis på lanceringen af BOXI-bukser i pepitaternet uld og polyester med lommer og bælte i ruskind – sorte nylonskjorter og Beatles slips. Hele sættet var også en af præmierne den 19. april 1964, hvor Lejerbo ungdomsforening havde arrangeret stort poporkesterstævne på Damhuskroen. Også modeshows på Risbjerggård deltog Jørgen Møller aktivt i.

Jørgen Møller var medstifter af den første indkøbsforretning for herretøj – Dresspartner –, og han blev indkøbsforeningens første direktør. Han indså, at hvis han skulle kunne indkøbe varerne billigere, måtte han slå sig sammen med andre.

Udsalget startede mandag den 31. juli 1961 – men allerede i weekenden før voksede køen foran butikken.

Lagerstyring var et stort fokusområde for Jørgen Møller fra forretningens begyndelse, og han blev en af de allerførste i branchen, der erhvervede sig et kasseapparat med lagerstyring. Han brugte mange timer på kontoret til at få styr på denne del af forretningsområdet. Hvis salget skulle køre optimalt, var det vigtigt at kunne følge forholdet mellem købte og solgte varer og dermed give et overblik over, hvilke varer der potentielt skulle genbestilles samt hvilke varer, der solgte knap så godt og dermed ikke gav mening at bestille mere hjem af. "Lageret skal ikke indeholde varer som er gamle og umoderne og svære at sælge", sagde Jørgen Møller ofte til sit personale. Men helt undgå varer som var svære at sælge, kunne man dog ikke. Jørgen Møller indførte, at der på disse varer var en ekstrabonus på lønningssedlen til de ansatte, der solgte varen. Incitamentet virkede, og Jørgen Møller havde et varelager, der altid var optimeret og som blev set misundeligt på i branchen.

I 1970 er befolkningstallet i Hvidovre vokset til over 52.000, heraf mange unge modebevidste mennesker. Endnu engang øjnede Jørgen Møller muligheder for at lave sin forretning større. Den 12. august 1970 køber han den anden halvdel af ejendommen med overtagelse den 1. januar 1971. I lokalerne oprettede han en ungdomsafdeling "STALDEN", der åbnede 2. april 1971.

Igen er indretningen helt speciel. Jørgen Møllers sans for tidens modestrømninger blandt de unge var tydelig. Den var opbygget som en amerikansk kostald. I 1950'erne begyndte cowboybukser at få status af modebuks i USA bl.a. på grund af filmen "Vildt blod" fra 1955 med James Dean i hovedrollen. Cowboybukser blev gængs for alle samfundslag, og de blå bukser havde ikke længere en identitet som arbejderklassesymbol eller som en buks fra det vilde vesten påhæftet. Moden slog for alvor igennem i slutningen af 60´erne og begyndelsen af 70´erne i Danmark, men de unge ønskede ikke de stive cowboybukser. Bukserne skulle være slidte, når de købte dem. Med sin næse for for-

retning blev 400 nye cowboybukser om ugen kørt til et vaskeri i Søborg og blev vasket i klor og revet væk af modebevidste unge.

Fra Jørgen Møller købte Hvidovrevej 95 i 1956 og frem til han solgte forretningen, blev der foretaget flere ombygninger. De fleste blev godkendt af kommunen, men en enkelt blev afvist i 1962 på grund af at byggelinjen til midten af Hvidovrevej blev overskredet. Langt de fleste ombygninger stod arkitekt Helge Schønnemann for, som også var arkitekten bag Hvidovre Rådhus. Det var karakteristisk for den tid, at det lokale netværk blev brugt. Hvidovres Fugleskydningsselskab var en oplagt platform til at lave relationer for byens borgerskab.

Jørgen Møller var efterhånden blevet chef for et stort personale. Han havde i ord og praksis vist, at han var visionær og han evnede også at tydeliggøre sine visioner over for medarbejderne. Hans entusiasme var smittende, og langt de fleste ansatte var glade for deres arbejdsplads. Hver fredag efter lukketid samlede han sit personale på sit kontor og servede "Fredags øl". Til jul var der gaver til alle ansatte og én gang om året var der personalefest med de ansatte og deres koner. Af og til også med overnatning på hotel.

Jørgen Møller glemte heller ikke, hvor han kom fra. Der er uddannet en del utilpassede lærlinge i forretningen, som ikke bare fik én chance, men utallige, når de havde stjålet af kassen eller ikke kunne finde ud at møde til tiden.

Den fattige dreng fra Valby/Brønshøj var blevet til en holden mand i Hvidovre og en del af byens "borgerskab" med adgang til Hvidovres Fugleskydningsselskab og råd til at køre i dyre biler. Jørgen glemte imidlertid aldrig barndommens fattigdom, som lå som en skygge i underbevidstheden. Nøjsom med alle andre ting end biler og rejser. Der blev givet tøj til fattige børn, og et wienerbarn blev knyttet til familien.

Fra midten af 1950´erne blev den danske økonomi løftet af efterkrigstidens internationale højkonjunktur bl.a. hjulpet på vej af Marshallhjælpen. Især i 1960´erne så man hidtil uset økonomisk vækst. Selv politiske slogan bar præg af fremtidsoptimisme. Socialdemokratiets valgslogan lød i 1960 "Gør gode tider bedre".

Bolignøden var et af efterkrigstidens største problemer, og udfordringerne med mangel på byggematerialer gjorde det ikke nemmere at løse. Men på trods af materialesituationen var byggeaktiviteten i Hvidovre i de første ti år efter krigen blandt de højeste i landet. Befolkningstallet i Hvidovre eksploderede med en tredobling på bare femten år fra 13.000 i 1945 til 39.000 i 1960. Tilflytningen bestod fortrinsvis af unge børnefamilier.

Den økonomiske fremgang og 50´ernes tilflytningsbølge var selvfølgelig et godt grundlag at starte forretning på. Men selvom Jørgen Møller var begunstiget af de økonomiske opgangstider, var han i den grad også selv skyld i sin forretningssucces.

Jørgen Møller afhændede forretningen den 2. august 1979. Sammen med hans elskede hustru Musse Møller fik ægteparret mange velfortjente pensionistår, især i deres sommerhus i Liseleje.

Bestyrelsens beretning

Af Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Bestyrelsens beretning for 2022 - 2023 er aflagt af formanden for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab (HLS), Anders Aalund, på den ordinære generalforsamling torsdag den 16. marts 2023 i Kometen.

156 sider medlemsblad er det blevet til siden sidste generalforsamling. Det er et imponerende antal artikler, der bliver skrevet i løbet af et år. Et omfang vi med rette kan være stolte af og meget taknemmelige for. Tusind tak til forfatterne.

Man kommer langt omkring når man læser bladet. Slægtsgårde i Avedøre, tidligere vandløb og åer i Hvidovre Nord, der nu stort set alle er lagt i rør, mange fine referater af vore spændende møder med interessante oplægsholdere, præsentation i anledning af bogudgivelse, beskrivelser af lokalhistoriske jubilæer som for eksempel Køge Bugt Banens 50 årsdag, kunstture i Avedøre Stationsby, artikler fra spændende boliger som for eksempel et vandtårn, spændende artikler fra Forstadsmuseet, diskrete vartegn rundt omkring i Hvidovre så som transformerstationer, jo listen er lang og dog alligevel ikke komplet. Redaktionsudvalget synes bladet rammer bredt, så alle kan få en god oplevelse, når de læser bladet.

Når vi har været med til årsmøde i Dansk Lokalhistorisk Forening, er der da heller ikke tvivl om, at vores medlemsblad skiller sig markant ud som et af de fornemmeste både hvad angår antallet af artikler, men sandelig også opsætning og udstyr. Dette er ikke blot vores egen holdning men også mange af de øvrige deltageres.

Så endnu engang tusind tak til alle involverede. De ca. 700 blade skal jo også afleveres til medlemmerne, hvilket klares med bravur af en flittig flok frivillige.

Og frivillige har selskabet god brug for i løbet af året. Det skal siges, at selskabet er meget taknemmelige for den store indsats, som vores mange frivillige yder i diverse sammenhænge, men vi kan godt bruge flere. Dette gælder også for henholdsvis arrangementsudvalget og interviewgruppen.

En anden vigtig funktion i HLS er kassererhvervet. Knud Sørensen lægger virkelig meget arbejde i at sørge for, at medlemskontingentet bliver betalt. Det bliver til mange telefonopkald og cykelture i denne sags tjeneste. Tusind tak til Knud for det store arbejde.

Selskabets kalender vækker jo også glæde, når den lander i postkassen. 2023 udgaven handler om forretninger. De medfølgende tekster er blevet til i et rigtig godt samarbejde mellem Forstadsmuseet og HLS. Emner til fremtidige kalendere modtages meget gerne.

Forretninger er jo noget, der har optaget en flittig arbejdsgruppe gennem flere år. Efterhånden er det lykkedes at komme ud i alle kroge og hjørner af kommunen. En database er ved at blive befolket med alle de data, der er indsamlet. Ligeledes er Forstadsmuseets billedarkiv blevet gennemtrawlet for billeder med forretningsmotiver. De vil også blive lagt ind i databasen. Skulle du ligge inde med fotos, du mener kan have interesse, er du meget velkommen til at henvende dig til enten Forstadsmuseet eller HLS

Arrangementsudvalget har i det forløbne år endnu en gang skabt en fin palet af arrangementer, som altid er velbesøgte. Tusind tak til udvalget for den store indsats.

Den 9. marts var der i skolestuen på Rytterskolen mulighed for at lytte og selv bidrage med historier under overskriften "Husker du vor skoletid". Skolestarten på Avedøre gamle skole var temaet, der blev beskrevet af Randi Kronow, Bjarne Iversen og Bjarne Vinter.

Vores levede liv var overskriften da en flok damer på 85+ mødtes den 12. april i Rytterskolen. Der blev udvekslet mange gode historier og oplevelser. Møderne skulle gerne ende ud i en artikel i bladet.

HLS besøgte den 28. april Hvidovre Kirke. Kirke- og kulturmedarbejder Anette Bjerregaard og sognepræst Eva K. Østerlind var værter ved en gennemgang af kirkens historie og indretning. Efter besøget i kirken var der kirkekaffe i Magistergaarden.

Niels Ulsing fortalte den 3. maj om sin barndom og ungdom i Hvidovre, samt om sit arbejdsliv som socialrådgiver, men ikke mindst om sine 40 år i kommunalbestyrelsen i Hvidovre Kommune. Det var en rigtig spændende aften med gode historier fra rådhuset.

Risbjerg Kirkegård er efterhånden en af gengangerne blandt HLS,s arrangementer. Den 18. maj besøgte vi igen den flotte kirkegård. Formand for kirkegårdsbestyrelsen Børge Grøn Iversen og kirkegårdsleder Tommy Nielsen var rigtig gode værter.

Det er ikke Hvidovre alt sammen, så den 19. juni var HLS på nabobesøg i Brøndby Kommune, hvor man besøgte Middelalderlandsbyen. "Historielauget af 2021" repræsenteret ved Niels Peter og Charlotte Gillesberg som fortalte om og viste rundt i Middelalderlandsbyen. Landsbyen har mange skolebørn på besøg i løbet af året, der så kan opleve historien næsten live. Samlingen af lægeurter blev også gennemgået.

Som sædvanlig er der i løbet af året flere besøg i Rytterskolen. Arrangementer, der altid tiltrækker mange, der får et par hyggelige timer ud af det. Poul Sørensen og Karen Johansen sørger også for, at deltagerne får et godt foredrag om Rytterskolen. Det første besøg fandt sted den 14. juli.

Flere af vore arrangementer og eller ture fortjener gentagelse. Således vandreturen fra Avedøre Landsby til Glostrup kirke. Turen var delt op i to etaper. Første halvdel af turen, nemlig fra Avedøre Gamle Skole til Brøndbyvester Mølle fandt sted 30. august. Man fulgte den rute, borgerne i Avedøre brugte, når de indtil 1893 skulle i Kirke. Avedøre hørte nemlig til Glostrup Sogn indtil da. Museumsinspektør Lisbeth Hollensen fra Forstadsmuseet fortalte undervejs. Vi så også på gamle kort. Købmanden i Avedøre fik også nogle ord med vejen.

Anden etape fra Brøndbyvester Mølle til Glostrup Kirke foregik den 6. september. Igen med gode ord fra Lisbeth Hollensen. Da vi nåede frem til Glostrup Kirke, var der en meget minutiøs gennemgang af kirken af kirketjeneren.

Turen var blevet til i samarbejde med Forstadsmuseet og Lokalhistorisk Forening for Brøndby.

Sol over Avedøre var titlen på Solveig Isbrands meget velbesøgte foredrag om sit arbejde i forskellige organisationer som udsending i nogle af verdens brændpunkter. Også arbejdet i Avedøre Stationsby Syd blev omtalt. Alt dette kunne man opleve den 7. september.

Den 22. september gennemgik Henning Elsby i Rytterskolen sit og Lars Bo Henriksens store arbejde med kortlægning af åer og vandløb i Hvidovre Nord. Et rigtig fint foredrag, der beskrev løbene. Man kan læse meget mere om emnet i flere artikler i bladet.

Pierre Miehe Renard fortalte den 20. oktober om sit virke i Teater Vestvolden. Pierre Miehe Renard fortalte blandt andet om det store samarbejde, der var nødvendigt, når der skulle skrives og opføres Egnsspil. Egnsspillene har stor betydning for mange mennesker.

Igen den 1. november var der hyggeeftermiddag i Rytterskolen.

Generalforsamlingen 2023 - Foto: Jørgen Snedled

"Mit Hvidovre" var titlen på Flemming Holberg Fengers gennemgang af sine år i Hvidovre samt sit virke inden for byggebranchen. Fenger har stået for mange kendte bygninger i Hvidovre. Her skal blot nævnes Cafe Viktoria og renoveringen af bygningen på hjørnet af Avedøre Havnevej, Brostykkevej og Arnold Nielsens Boulevard. Der var mange og høre Fenger.

Sidenhen har Flemming Holberg Fenger generøst foreslået, at hans firma skulle donere 100.000 kr. til film om forretninger i Hvidovre. Manus er blevet udviklet i samarbejde med museumsinspektør på Forstadsmuseet Bitten Larsen. Vi er nået dertil, at vi skal aftale møde med Fenger, så vi kan blive enige om detaljerne.

2022 sluttede med Julehygge i Rytterskolen den 15. december.

Den 12. januar fortalte museumsinspektør på Forstadsmuseet Bitten Larsen om arbejdet med og udgivelse af Bogen om Svendebjerg i anledning Grundejerforening Svendebjergs 100-års jubilæum. Der er mange i grundejerforeningen, der har medvirket ved tilblivelsen af

bogen. Blandt andet er der gennemført mange interviews.

Bitten Larsen gennemgik den spændende historie om et område i Hvidovre.

Selskabet besøgte den 21. februar Kulturhus Risbjerggaard hvor Kultur- og Fællesskabskoordinator Bodil Knutz fortalte om husets indretning. Vi var så heldige, at vi også fik fremvist teatersalene samt værkstedet. Her var teaterchef og kreativ producent Stephan Pollner vært.

Karen Johansen og Anders Aalund fortalte om personerne bag navnene på de forskellige sale: Michael Strunge, Bertel og Frida Budtz Møller, F.P. Jac og Hans Peder Pedersen–Dan.

Vi skulle selv stå for opsætning af stole og borde, hvilket vi ikke synes er særlig godt, når man betænker gennemsnitsalderen i HLS.

7. marts var Birger Mosholt på scenen i Kometen, hvor han under overskriften "Fra nøjsomhed og almen fattigdom til overflod, der gav underskud" fortalte om sin barndom, ungdom og arbejde i Hvidovre.

Lidt over 100 personer var mødt op. De fik et rigtig godt indblik i Mosholts arbejdsmetoder med at bringe de ofte meget vanskelige børn til orden. Mosholt brugte mange kræfter på at overbevise de unge mennesker om at løsningen på det, de gik og rodede med, lå inde i dem selv. Det var virkelig spændende at lytte til.

Den 9. marts havde Selskabet sørget for at Allan Tønnesens nye bog "Frederik den fjerdes rytterskoler" kunne blive præsenteret i Rytterskolen.

Karen Johansen og undertegnede har deltaget i et arrangement i Kulturhus Risbjerggaard, hvor man bl.a. skulle komme med forslag til brugen af kulturhuset. Vi mener begge, at Kometen er at foretrække. Køkkenfaciliteterne er langt bedre, men ikke mindst det faktum, at man ikke selv skal sørge for opstilling og nedtagning af møbler gør udslaget.

Kenneth Bak (C) og Amanda Larsen (A) er blevet udpeget af Kultur- og Fritidsudvalget til at sidde i HLS,s bestyrelse. Vi vil gerne her sige hjertelig velkommen. I har allerede vist jeres store værd for bestyrelsesarbejdet.

Der er ikke udpeget suppleanter for Amanda og Kenneth.

Til slut vil jeg på HLS,s vegne takke Gitte Jakobsen for sine 10 år i bestyrelsen, hvor hun har medvirket til at holde os på sporet. Gitte har også brugt mange timer på gennemlæsning af bladet, så især den sproglige og ikke mindst grammatiske side af sagen var i orden. Gitte har i mange år interesseret sig for slægtsforskning og vil fremover bruge mere tid på dette. Gitte har besluttet ikke at genopstille til bestyrelsesvalget, men har heldigvis lovet at ville hjælpe fremover, når tiden tillader det. Endnu engang tusind tak Gitte.

På bestyrelsen vegne

Anders Aalund

Referat af Generalforsamlingen 16.3. 2023

Poul Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Dagsorden:

1. Valg af stemmetællere
2. Valg af dirigent
3. Bestyrelsens beretning
4. Museumschefens orientering
5. Fremlæggelse af revideret regnskab
6. Behandling af indkomne forslag
7. Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år
8. Valg af bestyrelse
9. Valg af bestyrelsessuppleanter (begge vælges for et år)
10. Valg af revisor og revisorsuppleant (begge vælges for et år)

Ad 1: Formand for HLS Anders Aalund bød velkommen og forestod valg af stemmetællere.

Ad 2: Poul Sverrild blev foreslået og valgt uden modkandidater. Poul Sverrild konstaterede, at generalforsamlingen var rettidigt indkaldt efter HLSs vedtægter og derfor lovlig og beslutningsdygtig.

Ad 3: Anders Aalund aflagde bestyrelsens beretning for perioden 18. marts 2022 til 15. marts 2023.

Herunder **takkede Anders Aalund Gitte Jakobsen for 10 års arbejde i bestyrelsen.**

Gitte Jakobsen udtræder efter eget ønske af bestyrelsen.

Poul Sverrild efterlyste kommentarer til beretningen. Beretningen blev godkendt uden bemærkninger.

Ad 4: Museumsinspektør Bitten Larsen gennemgik de mange aktiviteter på Forstadsmuseet siden sidste generalforsamling.
Der var ingen bemærkninger til gennemgangen.

Ad 5: Kasserer Knud Sørensen fremlagde og kommenterede det reviderede 2022 regnskab.

Medlemstallet er d.d. 684.

Generalforsamlingen godkendte regnskabet.

Ad 6: Dirigenten konstaterede, at der ikke var stillet forslag, hverken fra bestyrelse eller medlemmer.

Ad 7: Kasserer Knud Sørensen foreslog på bestyrelsens vegne uændret kontingent for 2024 og fremlagde bestyrelsen budgetforslag for 2023.
Kontingent og budget blev vedtaget.

Ad 8:
Anders Aalund og Knud Sørensen var på valg og begge modtog genvalg. Begge blev valgt for 2 år.

Bestyrelsen foreslog valg af Torben Kok Rasmussen til den vakante bestyrelsespost. Torben Kok Rasmussen blev valgt for en 2-årig periode uden modkandidater.

Ad 9: Finn Ivo Heller og Stig Sørensen var på valg som suppleanter til bestyrelsen. Begge modtog genvalg. Begge blev genvalgt for 1 år uden modkandidater.

Ad 10: Hubert Steffensen og Inge Larsen var på valg som henholdsvis revisor og revisorsuppleant. Begge modtag genvalg.
Begge blev valgt for 1 år uden modkandidater.

Punktet Eventuelt indgik ikke i den udsendte dagsorden. Poul Sverrild tilføjede dette punkt til dagsordenen.

Eventuelt:

Næstformand Karen Johansen takkede alle de frivillige for deres store arbejdsindsats for HLS.

Karen Johansen efterlyste flere frivillige.

Herefter takkede Poul Sverrild for god ro orden og konstaterede at generalforsamlingen var afsluttet.

Anders Aalund takkede Poul Sverrild for god afvikling af generalforsamlingen.

Poul Sverrild, dirigent
Poul Sørensen, referent
Anders Aalund, formand

Side 519

Skomagerfamilien på Bjeverskov Allé

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Årets kalender havde butikker som tema, og fordi arbejdsgruppen bag kalenderen gerne ville bringe så mange billeder som muligt, valgte vi til nogle af månederne at samle flere fotos, selvom de ikke viste samme butik. Det har dog givet lidt forvirring i nogle tilfælde. F.eks. tror nogle at den store sko på det ene billede i februar var fra den butik, som det andet billede viste, og sådan forholder det sig ikke.

Det giver imidlertid anledning til at vise nogle af de andre dejlige billeder vi har fra skomagerfamilien på Bjeverskov Allé og fortælle historien om en familie, hvor ikke bare én, men to generationer drev et skomagerværksted, hvor mange Hvidovreborgere kom og fik repareret sko.

Søren Lund var født i 1867 i Struer, men købte i slutningen af 1920'erne hus på Bjeverskov Allé 41 sammen med sin kone Vilhelmine. Her i huset etablerede Søren et skomagerværksted, der siden blev drevet af sønnen Jens Lund. Jens Lund overtog også huset på Bjeverskov Allé sammen med sin kone Agnes.

Jens Lund på værkstedet

I de første år drev Jens Lund værkstedet hjemmefra ligesom sin far, med flyttede det til Hvidovrevej 376 i kælderen, fordi der var for langt mellem kunderne på villavejen. Værkstedet flyttede dog videre til Hvidovrevej 197, hvor familien flyttede hen, da huset på Bjeverskov Allé blev solgt omkring 1959, og herfra kunne man få lavet nye sko og repareret de gamle sko helt frem til omkring 1988.

Fra Jens og Agnes Lunds datter har vi modtaget en lang række fine fotos fra livet på Bjeverskov Allé, som vi bringer et udvalg af:

To generationer: Jens Lund med sin søster Elisabeth, mor Vilhelmine og far Søren. Udateret.

Som så mange andre mærkede familien Lund manglen på brændsel under 2. verdenskrig. Her har Agnes Lund hentet tørv fra udgravningen i Vigerslevparken i slutningen af krigen.

Jens Lund med sit barnebarn Erik (med mellemnavnet Søren) Irene siddende i den store sko, som også var med i kalenderen. 1968.

Jens Lunds to døtre foran huset på Bjeverskov Allé. Jens Lund beholdt sin fars navn i virksomhedens navn, mens den lå på Bjeverskov Allé. Ca. 1950.

Side 521

Perlefiskeren og hans families historie

Af Torben Kok Rasmussen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Indledning:

På Lodsvej 36 ligger et usædvanligt hus i røde mursten. Huset er fra 1923 og påkalder sig i den grad opmærksomhed i et kvarter, som ellers mest er bebygget med langt nyere huse i en mere enkel udformning. Lodsvej 36 blev bygget af en af mellemkrigstidens mange tilflyttere fra København. Byggesagen afslører da også, at Lodsvej 36 blev bygget af en tilflytter fra Vesterbro, som var fisker af erhverv, men hvordan pokker havde en fisker råd til at bygge det statelige hus på Lodsvej?

Dette er historien om Perlefiskeren, der flyttede til Hvidovre med sin familie i mellemkrigsårene. Hans baggrund var meget anderledes end den, som den typiske tilflytter fra København havde.

Baggrund:

Historien om Perlefiskeren starter på Femø den 22. november 1861, hvor Hans Christian Rasmussen blev født som søn af arbejdsmanden Rasmus Christian Rasmussen og hustru Maren Lucie Hansdatter.

Efter konfirmationen tog han hyre som kok på Jagten "Caroline" af Bandholm. Hans sidste hyre var med Barken "Concordia" af Kalundborg, hvor han sejlede

Lodsvej 36
Foto: Torben Kok Rasmussen

Side 522

Tegningen af en skonnert
Kilde: https://museum.wa.gov.au/explore/lustre-online-text-panels/pearling-timeline

som matros. Skibet anløb på et tidspunkt Sydney i Australien, og her afmønstrede han sammen med en skibskammerat for at prøve lykken i det nye land.

Hans Christian hørte om perlefiskeriet og handlen med perlemuslingeskaller, og da han hørte om Mackay, en barsk skotte, der kendte alle knebene i perleindustrien, besluttede han sig for at opsøge ham. Mackay havde station på et sted, der hedder Samarai, der ligger på sydsiden af Ny Guinea. Det lykkedes ham at få skibslejlighed med en traderskonnert (dette blev handelsskibene i området kaldt) fra Sydney til Samarai, hvor han blev sat i land ene mand på en øde strand midt i middagsheden. Ny Guineas befolkning var papuaer, der dengang var et meget primitivt folk, som altid var i kamp med hinanden, og menneskekød, især deres fjenders, var deres store delikatesse.

I starten mødte Hans Christian kun indfødte, men fandt til sidst frem til Mackay. Her blev han indkvarteret, og næste dag blev han introduceret til nogle franske perlefiskere, der havde station lidt nede af kysten.

Det australske perlefiskeri var opstået omkring 1861. I Torresstrædet (Se kortudsnitter), hvor fiskeriet var nået til omkring 1868, var der på det tidspunkt omkring ti fartøjer - hovedsagelig fra havnen i Sydney.

Fangsten af perlemor var omkring 200 ton om året til en værdi af £ 60.000 i London. Hvert fartøj var almindeligvis bemandet af to eller tre hvide mænd og 10 til 50 dykkere, som arbejdede fra joller, i hold på seks eller otte hver med en tilsynsførende i spidsen.

I 1880 kom Hans Christian ud at sejle med en perlelugger (en art galease), og de næste par år brugte han på at tilegne sig faget som perlefisker. De første gange han dykkede, stod blodet ham ud af næseborene af trykket, og hænderne svulmede op og blev dobbelt så tykke. Men det fortog sig snart, og arbejdet blev en rutine. Dykkerdragten var af fire lag lærred og for, at den ikke skulle gnave sår på kroppen, var det nødvendigt at have rigeligt tøj under. Dragten sluttede tæt om håndleddene, så hænderne var

frie. Over skulderen havde dykkeren to kurve med liner op til skibet til at samle skallerne i. Om livet havde dykkeren livlinen, og ind til hans hjelm gik den lange luftslange på tykkelse af en mands tommelfinger gennem hvilken, der blev tilført luft fra en pumpe på skibet, som konstant blev holdt i gang af to mand. Via en ventil i hjelmen kunne han slippe brugt luft ud. Boblerne, der steg op til overfladen, viste folkene på skibet, hvor han befandt sig, og de virkede samtidig som en beskyttelse imod hajer, der var bange for boblerne. Langt farligere var dog blæksprutterne, som med deres lange fangarme kunne omfavne dykkeren, mens andre armes sugekopper sugede sig fast til klippestykker. Hvis det skete, var det umuligt at trække dykkeren op i sikkerhed.

Torresstrædet

Når dykkeren signalerede, at han ville trækkes op i sikkerhed, var det oftest, fordi en flok djævlefisk var faret igennem fangstområdet. Her var der ikke andet at gøre end at flygte hurtigst mulig. Djævlefisken er det samme som en djævlerokke, der kan have et vingefang på op til 6-8 meter.

I 1882 besluttede Hans Christian sig for at prøve lykken som selvstændig, og drog sammen med en kammerat fra "Concordia", hvis navn var Niels Andersen, med en traderskonnert vestpå til øen Prince of Wales, der ligger i Torresstrædet. Her slog de sig sammen med en tredje dansker fra Kalundborg, der hed John Andersen. De holdt sammen i modgang og medgang, og efter mange genvordigheder skaffede de tre danskere sig nogle både og begyndte at dykke efter perlemuslinger i Torresstrædet. Fra stranden, hvor de havde deres station og bådeplads, kunne de se over til Torsdagsøen, hvor den største by i området lå.

Med primitivt dykkerudstyr blev der dykket på 8 til 20 meters dybde efter perler. Det var ikke primært perler, de dykkede efter, men perlemorsmuslingeskaller. Perlemor var på den tid eftertragtet til fremstilling af smykker og smykkeskrin m.m. Var der en perle i muslingen, var det bare en ekstra bonus.

Perlemuslingeskaller beroende på Femø Museum. Den største er ca. 20 cm i diameter.
Foto: Femø Museum

Femø Museum har et par af de store flotte perlemuslingeskaller, som perlefiskerne fra Femø havde med hjem.

I 1890 havde Hans Christian Rasmussen og hans kammerater tre perleluggere med en besætning på 30 indfødte australiere og papuanere fra Ny Guinea. Hans Christian var nu en holden mand, og han tog hjem til Femø for at finde sig en kone. Den udkårne blev Johanne Christine, datter af tækkemanden Anders Jørgensen. Brylluppet stod i Femø Kirke, og de rejste tilbage til Australien 7. oktober 1890.

På rejsen til blev de ledsaget af Hans Christian nevø August Merkel. For at gøre rejsen mulig, kom August til alters på sin konfirmationsdag og ikke ugen efter, som ellers var skik. Året efter fik de også selskab af Johanne Christines bror Julius Andersen.

Det var ingen strandvejsvilla, Johanne kom til. Huset var bygget af bølgeblik og havde brædde gulv og intet loft (i dag ville en ejendomsmægler sige loft til kip). Det stod på meterhøje pæle for at holde termitter, slanger og andet kryb ude. Huset rummede en opholdsstue og to værelser. Køkkenet lå i et andet lille hus bygget af samme materiale og stod også på pæle.

De store moskitoer stak forfærdeligt. Når det blev for plagsomt, tændte de bål under huset for at ryge dem ud. Omgivelserne kompenserede dog meget for den primitive bolig. Det var en tropisk lagune, hvorfra der var udsigt over stræ-det, og til byen på Torsdagsøen.

Kilde: Børup Sørensen & Gyldendal 1993
Portrætbillede af Hans Christian Rasmussen, måske omkring tidspunktet for hans tilbagekomst til Danmark. Bemærk de store muslingeskaller i nederste højre hjørne.

C. Rasmussen

Side 525

Der kom hurtigt gang i fiskeriet igen. Men når Hans Christian var på togt, hvilket kunne vare flere uger, måtte en af mændene blive hjemme for at beskytte Johanne Christine og børnene imod de primitive naboer og imod farlige dyr og insekter. For Johanne Christine var især latterfuglene en stor belastning, som kom til at forfølge hende resten af livet. En latterfugl eller kookaburras er en landlevende trækongefugl, der er hjemmehørende i Australien og Ny Guinea. Den bliver mellem 28 og 47 cm lang og vejer omkring 300g. (Man kan finde et lydklip med deres latter på YouTube, og efter at have hørt det, kan jeg levende forestille mig hendes skræk for at være alene om natten derude.)

Men der var flere udfordringer for Johanne Christine. Hun havde en kanariefugl, der sang så dejligt, og som hun var så glad for, men en morgen, da hun kom hen til buret, var fuglen væk, og i

stedet lå der en tynd grøn slange med en ordentlig bule midt på. Den var kravlet mellem tremmerne og havde slugt fuglen, men nu var den for tyk til at komme ud igen.

Tidligere havde perlefiskeriet ikke været reguleret, så man kunne høste alle de muslinger man ønskede. Det ønskede den australske regering at gøre op med for at have hånd i hanke med bestandene og undgå overfiskning. Derfor var der i 1891 forhandlinger med regeringen om nye regler for "Pearl Shell Cultivation" og derfor kunne man i Brisbane Currier fra den 27. november 1893 læse om forhandlingerne mellem de ledende fiskere og Sir Thomas M'Ilwraith, der som regeringens repræsentant rejste rundt for at høre fiskernes stemme. Hans Christian var med i den forhandlende deputation:

The deputation to wait on Sir Thomas M'llwraith to ascertain his views on this question consisted of Messrs. Bowden, Mountain, Campbell, Hudson, P. J. Doyle, J. Tolman, jun.,N. C. Anderson, A. Colics, J. Woodhead, Gavin Wilson, H. Rasmussen, T. Ford, and other shellers.

I årene 1891 til 1897 fik Hans Christian og Johanne Christine fire børn, som alle fik navne, der både fungerede i dansk og engelsk kontekst: Peter Sydney Rasmussen, Louis Arthur Rasmussen, Marie Lucie Rasmussen (kaldet Molly) og Rasmus Torres Rasmussen, og i 1898 efter ni eventyrlige år havde Johanne Christine fået nok af forholdene, ligesom ældstesønnen havde nået skolealderen.

Hans Christian havde på dette tidspunkt to Perleluggere, der som nævnt var en art Galeaser med en længde fra 15 til 20 meter. Han solgte nu alle sine værdier til sine to partnere, og rejste hjemad den 5. februar 1898.

Christian Rasmussen og familie
(fra Fotografstudie på Vesterbro).

Kilde: Børup Sørensen & Gyldendal 1993.
Familiens fiskerbåd i Sydhavnen. De tre i forreste række fra venstre er Sydney, Arthur og Torres. I bagerste række står Jørgen Jørgensen og Rudolf Johansen, men vi ved ikke, hvem der er hvem af de to.

Rejsen gik over Sydney, hvor de den 23. marts gik ombord på SS Prinzregent Luitpold, som sejlede via Colombo og Aden til Bremen. Herfra gik turen nordover med tog til Kiel, og så med skib til Korsør. 20. maj ankom de med tog til København. Hans Christian havde egentlig planer om at bo på Femø og blive bådskipper med egen båd, men Johanne insisterede på at bo i storbyen.

I de ca. 25 år, der var gået siden Perlefiskeren slog sig ned i Australien, var Københavns befolkning steget fra ca. 260.000 til ca. 450.000 kr. Specielt på Vesterbro hvor Hans Christian og familien slog sig ned, var indbyggertallet steget fra 24.000 til 69.000 indbyggere. I København var man stadig i gang med den store udbygning af brokvarterene, som startede efter frigivelsen af demarkationsterrænet til byggeri i 1852.

Familien bosatte sig påSønder Boulevard 78 på 1.sal i forhuset. Hans Christian forsøgte sig først med stenfiskning og sand- og gruspumpning, men det gik ikke så godt, og han tabte en del penge.

Sammen med Rudolf Johansen fra Askø og en mand, der hed Jørgen Jørgensen, startede han nu et bundgarnsfisker-selskab. De havde base i Sydhavnen, hvorfra de drev bundgarnsfiskeri i Øresund. Fangsten blev solgt ved Gammel Strand.

Den 2. december 1898 fik parret endnu en datter, Karen Edith Rasmussen.

I 1916 boede Perlefiskeren og hans familie på Esbern Snares Gade 22 1. tv.

Partneren Jørgen Jørgensen havde trukket sig ud af bundgarnsfisker-selskabet, der nu bestod af Rudolf Johansen og Perlefiskeren samt hans tre sønner.

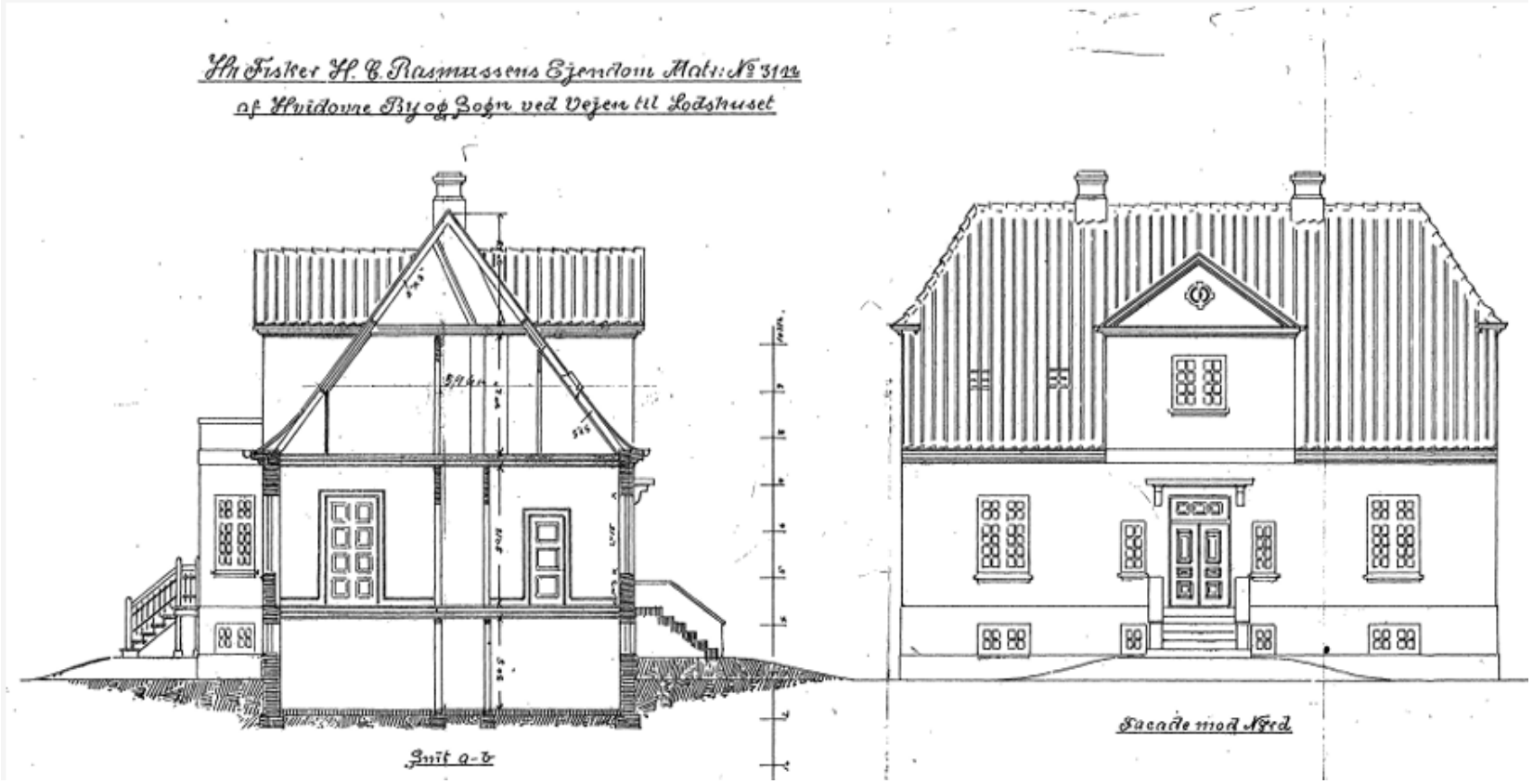

Kilde: HVIDOVRE KOMMUNE · BYGGESAGSARKIV 1923

Rudolf Johansen og Hans Christian havde tjent ret godt på fiskeriet under 1. verdenskrig, og de besluttede at købe hver deres grund ved Gammel Køge Landevej i Hvidovre. De regnede med, at grundværdierne herude ville stige i forbindelse med at København voksede, og samtidig var det jo også rart at kunne tage på landet med familien om søndagen og nyde solen og den friske luft.

De var holdne mænd, og efter et par år købte Rudolf Johansen ejendommen på hjørnet af Ingerslevgade og Arkonagade, hvor han boede med sin familie. Rudolf Johansen rådede Perlefiskeren til at købe den ejendom, som han og hans familie selv boede i, nemlig på hjørnet af Ingerslevgade og Esbern Snares Gade. Imidlertid gik Hans Christian med planer om at flytte til Hvidovre,

nærmere betegnet Lodsvej, der gik fra Frihedskroen ved Gammel Køge Landevej og ned til stranden. Her boede dengang lodsen og et par fiskerfamilier. De havde deres sorte skure og grejpladser. Der var en lille bådebro, hvor deres joller lå. Fiskerbådene havde de liggende for anker ude ved "Sorte rende". Hans Christian havde hørt, at der var planer om at anlægge en rigtig havn derude, så det måtte være fremtiden.

I 1923 Perlefiskeren købte en grund på 1 tønde land på Hvidovre Strand matrikel 31n (i dag Lodsvej 36). Her byggede han den store rødstensvilla, der endnu ses på adressen. Udover selve huset var der et udhus med retirade, garage, hestestald og hønsehus. Der var brøndvand med håndpumper i kælderen, køkkenet og i det lille køkken på 1. sal, men endnu ingen kloak.

Fra villaens pompøse udvendige trappe havde Perlefiskeren frit udsyn over Beringgårds marker. Man kunne se ind til Flaskekroen og til Sydhavnen med slusen.

Ved Folketællingen 1930 var udover Perlefiskeren og Johanne Christine også optegnet en husbestyrerinde og sønnen Torres' familie.

Den 11.maj 1934 fik Perlefiskeren et ildebefindende under en fisketur. Han blev bragt hjem, og lægen blev tilkaldt, men der kunne ikke gøres noget. Hans Christian Rasmussen døde på Lodsvej 72 år gammel. Han blev begravet på Hvidovre Kirkegård den 15. maj.

Johanne Christine, der med tiden var blevet nervesvækket, flyttede over til datteren Karen, der var gift med forpagteren på Beringgård. Johanne Christine levede indtil 21. marts 1942, og blev også begravet på Hvidovre Kirkegård.

Sønnerne fortsatte fiskeriet, og huset på Lodsvej blev i familiens eje, for Torres og hans familie blev boende. Faktisk blev de fleste af børnene boende i Hvidovre som voksne, og dem skal vi høre lidt mere om i næste nummer af dette blad.

17.februar 2023

Efterskrift:

Jeg startede min undersøgelse omkring Perlefiskeren og hans familie efter at have læst en artikel af Henny Påske. Af artiklen fremgik det, at Perlefiskeren var min hustru Meretes oldefar, og dette pirrede min nysgerrighed.

Forskningen, der ligger til grund for denne fortælling, har været lærerig og spændende. Jeg er kommet vidt omkring og fået mange nye kontakter.

Historien bekræfter for mig, at der ligger spændende historier bag os alle, de skal blot søges frem.

Torben Kok Rasmussen

Artiklen har måske vækket nysgerrigheden, og her følger henvisninger til de kilder, der er brugt til at skrive beretningen. Jeg vil specielt fremhæve John Ohlhues beretning om hans morfar og mormor. Dette håndskrevne dokument på 25 sider baseret på Johns egne erindringer fandt jeg på Greve Kommunearkiv.

Kildehenvisninger (Perlefiskeren ..):

* Folketællinger
* Kirkebøger
* Femø Lokalhistoriske arkiv
* Artiklen "Jagten Fremad af Femø
* Hvidovre Lokalhistoriske arkiv
* Artiklen "Bemærkninger til Bent Zig lersens arkiv" af Henny Påske
* Bogen "Dem fra Lolland" af Georg Wingård
* Artikel 27.november 1893 i The Bris .. bane Courier om "Pearl Shell Cultivation"
* Karipearls.com v. Kari Anderson
* Kunz and Stevenson book about pearls, printed in 1908.
* Australien War Memorial (awm.gov.au)
* Australian National Maritime Museum (Perling Luggers)
* Bjarne Due Pedersens hjemmeside på
* Our Family History
* Family search
* Hvidovre Kommunes weblager
* Anegrene.dk
* Rosekamp.dk
* Greve Kommunearkiv:Beretningen ... om Perlefiskeren og hans hustru.
* Børup Sørensens bog "Fjerne Kyster"
* State library of Queensland.

HLS´s bestyrelse

Konstitueret på generalforsamlingen 16.3. 2023

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formand:
Anders Aalund
Nørremarksvej 6
2650 Hvidovre
tlf.: 2420 2655
e-mail: hlsformand@gmail.com

Næstformand:
Karen Johansen
Vestkærs Alle 8
2650 Hvidovre
tlf.: 2992 0417
e-mail: katojo@live.dk

Kasserer:
Knud Kofoed Sørensen
Dansvej 12
2650 Hvidovre
tlf.: 4183 3108
e-mail: hlskasserer@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Torben Kok Rasmussen
Hvidovre Torv 5
2650 Hvidovre
tlf.: 2070 5435
e-mail: rasmussen.tk@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Jørgen Snedled
Borrisvej 1
2650 Hvidovre
tlf.: 6178 7548
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Bestyrelsesmedlem
Poul Sørensen
Strandvangsvej 11c
2650 Hvidovre
tlf.: 2175 7482
e-mail: anne1poul@gmail.com

1.suppl. & sekretær:
Finn Ivo Heller
Menelaos Boulevard 15
2650 Hvidovre
tlf.: 2023 0868
e-mail: hls.sekr@gmail.com

2. suppleant
Stig Sørensen
Sognegårds Alle 46 1. th
2650 Hvidovre
tlf.: 2614 9126
e-mail: stigsor@gmail.com

KB-medlem:
Kenneth Bak
tlf.: 9351 6167
E-mail: qkg@hvidovre.dk

KB-medlem:
Amanda Irina Larsen
tlf.: 6190 3502
e-mail: bnk@hvidovre.dk

Udvalg og grupper i HLS

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forretningsudvalget:

Anders Aalund. (Tovholder)
Karen Johansen
Knud Kofoed Sørensen

Arrangementsudvalget

Karen Johansen. (Tovholder)
Annelise Wildenrad,
Poul Sørensen,
Birgit Møller-Kristensen,
Knud Nygaard
Anders Aalund

Bladuddelere:

Karen Johansen. (Tovholder)

Rigtig mange medlemmer hjælper til med uddeling af bladet - En stor tak til dem alle

Kommunikationsudvalget

Jørgen Snedled. (Tovholder)
Bitten Larsen
Anders Aalund
Stig Sørensen
Knud Kofoed Sørensen
Torben Kok Rasmussen.

Interviewgruppen:

Torben Kok Rasmussen. (Tovholder)
Jens Frederik Jørgensen
Stig Sørensen
Knud Sørensen
Finn Reidl
Inger Hansen
Henny Paaske
Anders Aalund
Bitten Larsen

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til Anders Aalund (Tlf.: 2420 2655) eller Karen Johansen (Tlf.: 2992 0417).
Indgang: 25,- kr.
Medlemmer gratis - hvis ikke andet er oplyst.
Servering: 25.- kr. - hvis ikke andet er oplyst.
I Rytterskolen kan der højst være 30 personer - øvrige steder 100-150 personer

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Risbjerg Kirkegård

Torsdag d. 25. maj
Tidspunkt: kl. 16 -18
Mødested:
Kapellet Risbjerg Kirkegård
Høvedstensvej

Turen på Risbjerg kirkegård er blevet en god tradition.

Formand for kirkegårdsbestyrelsen Børge Grøn-Iversen fortæller først kapellets og kirkegårdens historie, og bagefter går vi en tur rundt på kirkegården, hvor vi bliver indviet i nye visioner for kirkegården af Tommy Hjort Nilsson

Platantræerne og blåregnen vil blomstre for os.

Nusrat Djahan Moskeen

Tirsdag d. 13. juni
Tidspunkt: kl. 15-17
Mødested: Eriksminde Alle 2

I vores række af besøg i kirker og trossamfund i Hvidovre, er vi nået til moskeen, hvor vi får rundvisning og hører om moskeens historie.

Nusrat Djahan Moskeen var den første moske i Danmark og tilhører Ahmadiyya bevægelsen.

Åbent Hus I Rytterskolen

Mandag d. 10. juli
Tidspunkt: kl. 14-16
Mødested: Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en kop kaffe og måske en sang.

Det er muligt at se Rytterskolen og høre skolens historie.
Men også muligt at småsnakke over medbragte fotos eller historier.

Ingen tilmelding denne dag.
Tag en god ven eller nabo med.

Til orientering :

Den 20. september kl.19 kommer Søren Pilmark i Kometen - Reserver dagen allerede nu.

I vores næste blad, og i Hvidovre Avis vil man kunne læse alt om billetsalg.

I Rytterskolen

Af Karen Johansen

Adressefelt

Bogen om Rytterskoler

Den 9. marts lagde Rytterskolen lokale til bogudgivelsen af:

FREDERIK den FJERDES RYTTERSKOLER
af Allan Tønnesen

Allan Tønnesen fortæller om sin nye bog i Rytterskolen.
Foto: Karen Johansen

Allan Tønnesen har beskrevet de 242 Rytterskoler i ord og billeder, og fortalte de ca. 30 inviterede gæster om bogens tilblivelse.

Maleriet - der ses på billedet bag foredragsholderen - har Alan Tønnesen malet
- tro kopi af en oprindelig Rytterskole.

Bogen kan købes på Syddansk Universitetsforlag.

Åbent Hus i Rytterskolen

Ca 2 gange forår og efterår, samt en sommereftermiddag holder vi Åbent Hus i Rytterskolen, intet er programsat men det er muligt at se Rytterskolen og høre dens historie.

Der bliver drukket kaffe og spist kage, og snakken går livligt.

Vores gæster har tit et billede eller 2 med, men d 30. marts havde Grethe Jensen taget sin dukke med, som hun fik til sin 5 års fødselsdag for 80 år siden, tøjet havde hun selv strikket.

Dukken blev beundret af Grethe Jensen, Ingelise Christensen og Dorrit Jensen, og gamle minder blev vendt
Foto: Karen Johansen

Side 534

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

41. årgang - Nr. 3 - 2023

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Indhold

Formanden har ordet 3
Vejen til Hvidovre Stadion 4
Borgmester Anders Wolf Andresen 15
Interviewgruppen - er det noget for dig? 18
Skoleinspektør H. C. Broksø-Hansen 19
Film om Hvidovres butikker 23
Hvorfor have en skoletjenesten? 25
Perlefiskerens og hans families historie 27
Fiskeoplevelser fra nord til syd 36
Arrangementer 38
Bagsiden 40

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forstadsmuset:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
forstadsmuseet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1,
2650 Hvidovre
hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

Kontingent:
150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 750 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Der kæmpes bravt (Foto: Forstadsmuseet - B17552)

Blad nr. 3 2023:
Deadline: Uge 26
Omdeles fra: Uge 30

Arrangementer:
Tilmelding online på
hls.nemtilmeld.dk/
Kontakt evt. Karen Johansen eller Anders Aalund

Vi har en sponsoraftale hos NemTilmeld og får dermed - uden betaling - adgang til NemTilmelds tilmeldingssystem til alle vore arrangementer
Læs mere her: nemtilmeld.dk/

Formanden har ordet

Af Anders Aalund

Anders Aalund - Formand

Jeg håber din sommer er gået rigtig godt med gode oplevelser og samvær.

Apropos samvær tilbyder HLS som sædvanlig også i den resterende del af 2023 en bred og mangfoldig vifte af arrangementer. Alt dette kan du læse om i afsnittet om arrangementer.

Jeg vil dog på denne plads fremhæve, at Søren Pilmark (SP) besøger Kometen onsdag den 20. september kl. 19. I ca. fem kvarter vil SP berette om sit liv og levned. SP er født og opvokset i Hvidovre. Allerede kl. 18 slås dørene op til salg af øl, vand og vin. Billetter kan købes på bibliotekerne i deres åbningstid samt på nettet.

HLS arbejder på mange fronter. Det har længe været en torn i øjet på brugerne af Rytterskolen, at affald skulle bortskaffes i en plastbeholder placeret ved det nordvestlige hjørne af bygningen. Det er heldigvis slut nu, idet HLS i samarbejde med Forstadsmuseet har foranlediget, at der er blevet placeret et nyt og pænt affaldsstativ lidt væk sydvest for skolen. Det er nu også muligt at sortere affaldet.

Også indenfor er der sørget for, at man kan fraktionere affaldet.

På Forstadsmuseet har man gang i mange projekter bl.a. opbygningen af en ny hjemmeside. Dette betyder desværre, at vi må vente lidt med få lavet den sidste udstilling om forretninger på villavejene. Vi havde håbet på at udstille i august 2023, men må desværre vente med dette til maj 2024. Før er lokalerne på Hovedbiblioteket ikke til rådighed. Også præsentationen af forretningsdatabasen er blevet forsinket.

Arbejdet med at producere film om forretningslivet i Hvidovre er nu så fremskredent, at filmen kan præsenteres i august måned.
Flemming Holberg Fenger har generøst givet et stort beløb til dette arbejde.

Befæstningsdagen afholdes som sædvanlig den sidste søndag i september nemlig den 24.9. Arrangement har holdt flyttedag og bliver i år afholdt ved fredskrudtsmagasinet ved Horsedammen i Brøndbyøster. Selskabets frivillige, der hjælper i Cafe Den Tørstige Soldat, er heldigvis også klar ved den nye lokalitet.

Kassereren har hvisket mig i øret, at vi har passeret medlem nummer 700. Tusind tak for den store støtte.

Vores sekretær Finn Ivo Heller gør opmærksom på, at det første blad udkom 1. august 1983, hvilket betyder, at det blad, du sidder med, har 40-års jubilæum. Du kan finde alle bladene på www.hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Med venlig hilsen
Anders Aalund

Vejen til Hvidovre Stadion

Af Sten Skovgaard Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvidovre Stadion blev efter den officielle indvielse i 1955 hjemmebane for Hvidovre Idrætsforening (i det følgende HIF) og Hvidovre Tennisklub. Derudover var Holmegaardens Gymnastikforening træningsberettiget på stadion. Hvilke forhold har disse klubber egentlig haft på vejen til Hvidovre Stadion?

HIF blev stiftet i 1925 og avisen Social-Demokraten skrev, at HIF var stiftet af folk hovedsageligt fra den socialdemokratiske vælgerforening, selv om HIF naturligvis var åben for alle. HIF havde det erklærede mål, at der skulle dyrkes de idrætsgrene, som forholdene gav mulighed for. Fodbold, håndbold, atletik, gymnastik, boksning, brydning, bordtennis og badminton. Det var et ambitiøst mål, og da Hvidovre Stadion blev officielt indviet, var det kun fodbold, håndbold og atletik, der var organiseret i HIF. Man havde forsøgt de andre idrætsgrene, men da der både var udfordringer med økonomi og faciliteter, gled disse idrætsgrene over tid ud af HIF for senere at genopstå som selvstændige foreninger. I det følgende vil hovedfokus være på de klubber, der fik plads på Hvidovre Stadion.

Boldbanen ved Brostykkevej (1925)

HIF spillede sine første fodboldkampe på en "bane" der lå bag Phønixhusene på Brostykkevej. Det var på et stykke af Bredegaards jord, og omklædningen foregik i et ubeboet Phønixhus. HIF var ikke medlem af noget forbund, så der var alene tale om træningskampe og en pokalturnering. Pokalen var udlovet af restauratøren på Flaskekroen. De første modstandere var Glostrup, Vigerslev, Valby, Brøndbyerne og soldaterhold fra Avedørelejren.

Indendørs gymnastik (1925)

Umiddelbart efter stiftelsen af HIF var der gang i gymnastikken. Man trænede i kommuneskolens gymnastiksal under ledelse af gymnastiklærer Mikkelsen fra Hærens Officersskole.

Idrætspladsen nord for Holmegaard (1926-1935)

Sognerådet gav i 1925 HIF brugsretten til 3 tønder land på "Skolelodden" i det nordlige Hvidovre. Da marken var pløjet, tog idrætsmændene fat og bar sten væk i spande. Det tog mange søndage, før marken var anvendelig til sport.

Oversigtskort, Hvidovre Kommune, 1926 (Forstadsmuseet)

Indvielsen af idrætspladsen var planlagt til den 27. juni 1926 i forbindelse med afviklingen af et pokalstævne. Samtidig var planen, at der skulle ske indvielse af et nyt klubhus på 7 gange 4 meter med to rum og et loftrum. Klubhuset skulle stå færdigt inden det planlagte pokalstævne. Entreprisen blev givet til tømrermester Viuf, og da pokalstævnet nærmede sig, fremstod klubhuset ikke helt færdigt. Det har de 65 medlemmer

Side 538

Sporten.

Idrætsforeningen fik, som vi tidligere har omtalt, af Kommunen overdraget et Areal ved Holmegaard, og Sogneraadet skænkede Foreningen et Omklædningshus, som det blev overdraget Tømrermester Viuf at opføre. Huset er paabegyndt, og tildels færdigt; men ogsaa kun tildels —.

Vi synes, der fra Hr. Viufs Side er smølet ikke saa lidt med det Stykke Arbejde.

Den 27. Juni skal „H. I. F." have Stævne paa Banerne, samtidig med Indvielsen af disse, men kan man være bekendt at Idrætsmændene skal holde Indvielsesfest i et halvfærdigt Hus?

Vi mener Nej!

Hvorfra der skal lægges det afgørende Pres paa Hr. Viuf, ved vi ikke, men kunde rette vedkommende, efter Læsningen af disse Linier, skride til Handling, er Hensigten naaet.

af HIF uden tvivl været skuffede over, og den HIF-venlige Hvidovre Avis tog del i skuffelserne, og den 18. juni 1926 skrev avisen følgende:

Sagen var, at klubhuset ikke var malet, og der var ikke sat skabe op. Det viste sig, at Hvidovre Avis hverken havde spurgt bygherren eller tømrermesteren om, hvorfor klubhuset ikke fremstod færdigt. Hvidovre Avis undersøgte på given foranledning sagen hos Bygningsinspektoratet og arkitekten. Her blev Hvidovre Avis opmærksom på, at malerarbejde og opsætning af skabe ikke var en del af tømrermester Viufs entreprise. Redaktøren på Hvidovre Avis prøvede ikke at snige sig udenom, og da tømrermesteren havde overholdt frist og udførelse til punkt og prikke, fik han avisens bedste Undskyldning bragt i Hvidovre Avis den 25. juni 1926. Historien melder ikke noget om, hvem der egentlig skulle have udført det sidste arbejde på klubhuset.

Det planlgte pokalstævne blev afviklet som planlagt med deltagere fra Star, Entrea og Aalholm Boldklub. Det blev ikke den store publikumsucces, men nu var man for alvor i gang med den organiserede idræt i HIF.

HIF's første klubhus (Jubilæumsskrift 1950)

Side 539

På fotografiet af klubhuset er det værd at lægge mærke til stigen op til loftslemmen. På loftet var det juniorerne der klædte om – de kunne næsten stå oprejst. Og hvis man kravlede op på taget, kunne man få et helt særligt overblik, når der blev spille kampe. Hvis man skulle skylles af efter træning eller kamp, var det ved en vandpost for enden af klubhuset.

Der blev også dyrket atletik på idrætspladsen ved Holmegaard. Der var hverken løbebane eller springgrav, så det var kastedisciplinerne der blev dyrket. Og så naturligvis løb – ude på vejene omkring idrætspladsen. Der var fællestræning for alle foreningens medlemmer, som blandt andet bestod i at løbe til Risbjerggaard og tilbage igen. Om vinteren var der indendørs træning på Kettevejens Skole.

For at fremme interessen for sporten, blev der arrangeret et løb kaldt "Risbjerggaardløbet". Det blev en årligt tilbagevendende begivenhed, hvor man løb fra Risbjerggaard til Flaskekroen og tilbage igen. Der var udlovet en pokal skænket af restauratøren på Risbjerggaard.

HIFs fodboldhold blev optaget i Småklubbernes sammenslutning, der skiftede navn til Arbejdernes Boldspil Union. Det betød, at det ikke alene var trænings- og pokalkampe, der blev spillet på banen, men nu også turneringskampe. I den forbindelse ønskede man sig muligheden for at kunne tage et bad efter kampen.

I Hvidovre Avis kunne man den 22. februar 1935 læse følgende: Opførelsen af et Baderum paa Idrætspladsen blev til stor Sorg for Idrætsmændene ikke vedtaget, idet Teknisk Udvalg indstiller, at Sagen stilles i Bero til den nye Idrætsplads bliver færdig. Var det virkelig nødvendigt at spare de Par hundrede Kroner, et saadant Anlæg ville koste; den nye Sportsplads vil aller tidligst være tjenlig til Brug om 1 ½ á 2 Aar, indtil da skal HIF byde sine Turneringsgæster Forhold for Omklædning og Hygiejne, det staar i skærende Misforhold til de behageligheder, der bydes vore egne Idrætsmænd paa andre Boldbaner.

Håndbold, der kun blev spillet af kvinder, havde det svært. Det var ringe udendørs forhold, og håndbold i en gymnastiksal med ribberne som sidelinje, gav mange knubs. Kvinderne deltog i nogle få stævner arrangeret af andre klubber.

Anlæggelsen af Vojensvej samt salget af jorden til en entreprenør i 1935 betød, at der måtte findes et nyt sted til idrætten. Sognerådet havde allerede i 1930 indledt forhandlinger om køb af Dansborggaardens jord til skole og idrætsformål. Man var gået i gang med projekteringen af idrætsbanerne ved Høgevej, men kunne ikke blive klar til foråret 1936, så der måtte findes en midlertidig løsning.

Hvidovre Tennisklub

Hvidovre Tennisklub, der senere fik tennisbaner på Hvidovre Stadion, havde allerede i 30-erne ledt efter et egnet sted til tennisbaner. I 1933 tilbød restauratøren på Risbjerggaard, at de kunne bruge græsarealet bag restaurationshaven. Det fik initiativrige tennisspillere til at indkalde til møde.

Hvidovre
Tennisklub
Tennisspillere i Hvidovre indbydes herigennem til Møde
dag den 5. Juli Kl. 8 paa Risbjerggaard, for at drøfte S
ten af Tennisbaner i Hvidovre.
Udvalg

Hvidovre Avis, 1933

Side 540

Man var godt klar over, at etablering af tennisbaner ville blive dyrt, så der ville derfor blive tale om et relativt højt kontingent. Det er ikke helt klart, hvordan det gik med initiativet fra 1933, da den officielle stiftelse af Hvidovre Tennisklub først skete i 1950.

Boldbanerne ved Risbjerggaard (1936-1938)

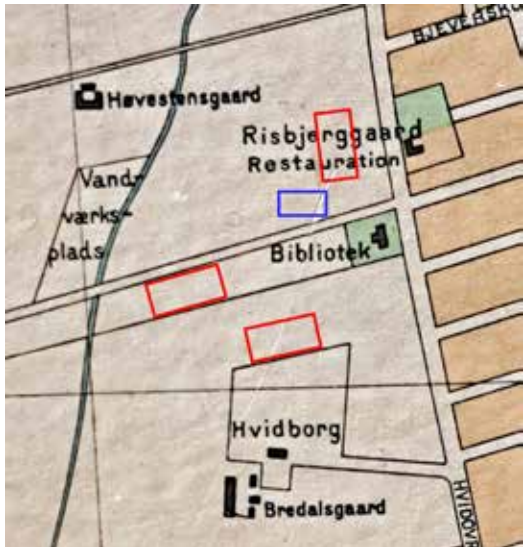

Oversigtskort Hvidovre Kommune, 1936 (originalkort, Forstadsmuseet)
HIF's tredje hjemmebane, lige overfor Risbjerggaard. Der lå også en håndboldbane, markeret med blåt. Samtidig var der yderligere en fodboldbane ved Biblioteksvej, som blev erstattet af en bane op mod skellet til Hvidborg. Sidstnævnte bane lå der til først i 50-erne.

Som nævnt var idrætspladsen ved Vojensvej solgt, og idrætsbanerne ved Høgevej var ikke klar, så da Hvidovre Kommune i juli 1935 havde købt Høvedstengaardens jord, blev løsningen anlæggelse af en fodbold- og en håndboldbane overfor Risbjerggaard. Klubhuset fra Vojensvej blev flyttet med.

HIF's tredje hjemmebane, lige overfor Risbjerggaard. Der lå også en håndboldbane, markeret med blåt. Samtidig var der yderligere en fodboldbane ved Bibliotekvej, som blev erstattet af en bane op mod skellet til Hvidborg. Sidstnævnte bane lå der til først i 50-erne.

Overfor Kommunebiblioteket og øverst i billedet, ses det ene fodboldmål og håndboldmålene. Det er formentlig spor efter klubhuset til højre for flagstangen. Klubhuset blev flyttet til Høgevej

Samtidig med, at der blev spillet overfor Risbjerggaard, var der endnu en fodboldbane lidt øst for Kommunebiblioteket. Denne fodboldbane blev

Luftfoto fra 1936-1939. Danmark set fra luften før Google. Det kongelige Bibliotek.
BilledID.: sylvest_nks_01010_2.tif

Side 541

flyttet i forbindelse med udbygning af vandforsyningen og anlægsarbejdet af Bibliotekvej. Som man kan se på billedet herunder, kørte arbejdstoget nærmest på sidelinjen. Banen lå dér, hvor dobbelthusene på Bibliotekvej 5-37 blev bygget.

Med lidt god vilje kan man se klubhuset og flagstangen på venstre side af Bibliotekvej overfor Kommunebiblioteket.

Til højre ses fodboldbanen Billedet er taget mod Hvidovrevej, august 1936 (Forstadsmuseet, B14366)

Fodboldbanen blev flyttet til skellet mod Hvidborg, hvor den i øvrigt lå indtil begyndelsen af 50-erne. Den lå hvor Berners Vænge ligger i dag.

Luftfoto fra 1936-1939. Danmark set fra luften før Google. Det kongelige Bibliotek. BilledID.: sylvest_nks_01010_2.tif, udsnit

Helt op til skellet mod Hvidborg, blev der anlagt en fodboldbane.

Banerne ved Risbjerggaard blev brugt i to et halvt år, og der blev spillet i alt 25 hjemmekampe.

På billedet i næste spalte ses holdet, der spillede på banen overfor Risbjerggaard i 1937-38.

Håndboldkvinderne trænede på banen overfor Risbjerggaard, og de spillede måske også kampe der. Atletikken havde det svært, og man benyttede de muligheder, der var, herunder træning på Kettevejens Skole.

HIF's 1. hold 1937-38 (Jubilæumsskrift, 1950)

Idrætspladsen ved Høgevej (1938-1954)

Idrætspladsen ved Høgevej lå mellem Høgevej (nu Idrætsvej) og Mellemdigsvej (nu Hvidovrevej) med indkørsel fra Høgevej. Jorden havde man købt af Dansborggaard, og anlægsarbejdet begyndte i midten af 30-erne. Selv om der blev sået græs allerede i 1936, blev det først i efteråret 1938, HIF kunne tage den første af de nye baner i brug. I starten måtte der kun spilles turneringskampe på den nye bane, så træningen foregik i et års tid endnu på fodboldbanen overfor Risbjerggaard. Senere kom endnu en fodboldbane ved Høgevej. Fodboldbanerne blev Hvidovres fjerde hjemmebane, og HIF's første klubhus blev flyttet med og fik dermed sin tredje

HIF's første klubhus, her placeret ved skellet til grundejerforeningen Svendebjerg (Forstadsmuseet, B388)

HIF's andet klubhus 1940 (Jubilæumsskrift, 1950)

placering. At der kom nye idrætsbaner fik stor betydning for håndboldsporten. Håndboldbanerne blev streget op på det areal, der lå længst ud mod Mellemdigsvej. Håndboldsporten havde haft det svært. Indendørs håndbold var der ikke meget af, og først nu fik man mulighed for at få nogle rigtige håndboldbaner - til markhåndbold. Da man i 1941 blev medlem af Københavns Håndboldforbund og skulle spille turneringshåndbold, steg medlemstallet markant. Nu kom der også herrer på banen, men det var kvindehåndbolden, der var dominerende.

I forbindelse med etableringen af idrætsbanerne ved Høgevej, blev der i 1940 opført et nyt klubhus – HIF's andet klubhus.

Klubhuset dannede i mange år rammen for klublivet i HIF, og både damernes håndboldhold og herrernes fodboldhold klædte om her. Hver for sig! Derudover var det et lille kontor og bestyrelsesrum samt et rum til materiel og bolde. Der var ikke noget marketenderi, men det fortælles, at der blev solgt hjemmelavede sodavand fra huset.

Der knytter sig en lidt speciel historie til fodboldbanerne på Høgevej. En medarbejder fra Hvidovre kommunes materielgård har fortalt, hvordan man i midten af 40-erne kørte slam ud på fodboldbanerne:

NU – det der slam, var det rene lort, for at sige det lige ud. Det var jo tørret kloakmøg, som vi gravede op på en fjællevogn, og vi kørte det ud på fodboldbanen. Så løftede vi siderne op og ragede det ned på banen, og så lå det i dynger. Det gjorde vi på alle fodboldbanerne om vinteren. Men det fik gudskelov en ende med den slamkørsel. For slammet

Fotografi taget fra vandtårnet mod syd, 1940 (Forstadsmuseet, B3523)

skulle strøs ud i et tyndt lag, og så skulle det have frost, og når det så havde fået frost, så kunne vi rive det. Så rev vi alt skidtet væk, der var i. Der var jo masser af "kardonger" og al muligt i. Det gik vi og rev med nogle river med træfingre. Men så var der en vinter, hvor der ikke var kommet mere frost efter, at vi havde kørt det ud. Så ville det ikke smuldre, for ellers blev det til tørvestrøelse. Og så skulle HIF jo ud at spille, og så regnede det, og det lugtede altså af lort – noget så forfærdeligt. Så fik formanden at vide, at det måtte han ikke bruge. Nu er det jo forbudt, men det var godt, græsset blev jo grønt.

Tankerne om at opføre et egentligt stadion formede sig i 1945. Anlægsarbejdet begyndte i 1950, og Hvidovre Tennisklub fik i 1951 de første tre tennisbaner. I 1953 kom yderligere 2 tennisbaner til.

Hvidovre Stadion 1954

Hvidovre Stadions opvisningsbane og løbebanerne blev taget i brug i august 1954. Det var oprindelig meningen, at der skulle være officiel indvielse af Hvidovre Stadion den 7. og 8. august 1954, men arbejdet med at færdiggøre Hvidovre Stadion var blevet forsinket på grund af en del frost i anlægsperioden. Arbejdet var dog nået så langt i august 1954, at man både kunne træne og afholde de første sportsbegivenheder på det nye stadion. Der blev givet tilladelse til, at ca. 1.000 idrætsfolk fra forskellige foreninger kunne træne på stadion. Heraf var de 750 fra HIF, ca. 200 fra Hvidovre Tennisklub og ca. 25 fra Holmegaardens Gymnastikforening. Det skal bemærkes, at Holmegaardens Gymnastikforening, der blev etableret i 1943, udover gymnastik også havde håndbold og atletik på programmet. FDF (Frivilligt Drenge Forbund) havde også atletik som en aktivitet, og de fik også lov til at træne på stadion. Det nye klubhus stod færdigt i september 1954, og de træningsberettigede klubber fik nu mulighed for at få et klublokale.

HIF's 1. hold i fodbold spillede den første hjemmekamp på den nye opvisningsbane den 15. august 1954 mod B 1908. Det var i en turnering uden tilknytning til et forbund. HIF spillede dengang i Københavnsserien, og den første turneringskamp på opvisningsbanen var den 21. august mod Rødovre. Andre modstandere på hjemmebanen i efteråret 1954 var F.B. (Frederiksberg Boldklub), Fremad Valby, Gentofte og Kastrup.

Håndbold blev stadig afviklet udendørs, og den officielle betegnelse var markhåndbold. Der var 11 mand på et herrehåndboldhold i markhåndbold og 7 kvinder på et kvindehold. I august blev der afviklet et meget stort pokalstævne, hvor ikke mindre end 70 hold deltog. Herrehåndbolden havde fået lidt flere deltagere, men kunne endnu ikke gøre sig gældende. Vinderne på herresiden i mesterrækken blev et hold fra Politiets Idrætsforening.

Selv om løbebanerne ikke var "løbet til", blev der afholdt en række atletikstævner i 1954. Det første stævne var den 3. august mellem porcelænsfabrikken Aluminias idrætsklub og HIF. Midt i september var der atletikmatch mellem HIF, Glostrup og Rødovre, og i oktober blev der afholdt danske mesterskaber, hvor det store trækplaster var to af datidens store atletiknavne – Pernille Rode og Gunnar Nielsen. Også en studentermatch mellem studerende fra Lunds og Københavns universiteter blev afviklet på Hvidovre stadion det år.

1954 blev også året, hvor Skolernes Idrætsdag for første gang kunne afholdes på det nye stadion. Den 4. september gik eleverne fra Holmegaardsskolen og Kettevejens Skole sammen i ét optog til stadion, ligesom elever fra Risbjergskolen og Strandmarksskolen fulgtes til stadion.

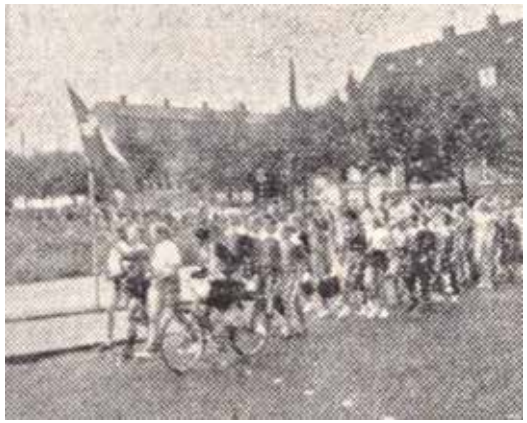

Billede fra optog til Hvidovre Stadion, Hvidovre Avis

Officiel indvielse af Hvidovre Stadion 1955

Den officielle indvielse af Hvidovre Stadion fandt sted i pinsen 1955 (29. og 30. maj). Det nye stadion med det nye klubhus havde kostet næsten 2 millioner kroner. Tilskuerkapaciteten blev anslået til 7.500 tilskuere.

Det var borgmester Ole Toft Sørensen, der foretog den officielle indvielse af Hvidovre Stadion. Både ved de officielle taler og i den skrevne presse blev der ikke sparet på roserne og begejstringen over det nye stadion. Der var en særlig tak og stor ros til Hvidovre kommune,

Taler ved den officielle indvielse af Hvidovre Stadion, Arkiv.dk

der var den første omegnskommune, som tilgodeså idrætten ved at bygge et så stort stadion.

I forbindelse med den officielle indvielse var der aktiviteter over to dage. Der var inviteret ikke mindre end 80 deltagere fra den svenske by Sollentuna. At det netop var sportsfolk fra Sollentuna, der var inviteret, var ikke nogen tilfældighed. Sollentuna, der ligger ved Stockholm, var i 1950 blevet Hvidovre Kommunes første officielle venskabsby. Et venskab der førte til, at Hvidovre Stadions officielle adresse nu er Sollentuna Allé.

Stævnet blev indledt med en opvisning af Holmegaardskolens Elitehold (drenge) i hvide shorts og bar overkrop.

Hvidovre Tennis Klub spillede mod et udvalgt hold fra Sollentuna. Der blev spillet begge dage, og det endte med en overlegen sejr til Hvidovre Tennisklub.

Som tidligere nævnt blev håndbold spillet udendørs, og på herresiden blev der afviklet en kamp af et sammensat hold fra HIF og HG (Holmegaardens Gymnastikforening) mod Københavns Håndboldklub. Sidstnævnte vandt 15-13. HIF's kvindehåndboldhold spillede mod et kvindehold fra Sollentuna og vandt 12-0. Den store sejr skyldtes ifølge en journalist fra Hvidovre Avis, at Sollentunas kvinder skød alt for langt udefra, og det var barnemad for Hvidovres målvogter.

HIF's Københavnsseriehold i fodbold spillede en kamp på opvisningsbanen mod et udvalgt hold fra Sollentuna. Hvidovre vandt 5-1. Erik Larsen og Erik Svendsen scorede to mål hver, og Jørgen Ziegler scorede én gang.

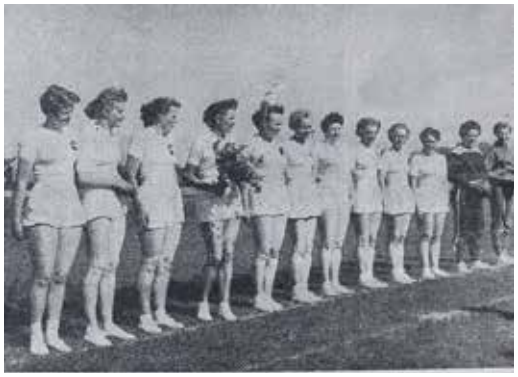

Fotografi bragt i Hvidovre Avis den 3. juni 1955

Der blev også afviklet atletikkonkurrencer begge dage. Sollentunas hold ville være Hvidovre overlegent, så for at skabe nogenlunde balance i styrkeforholdet, blev Hvidovres atletikhold forstærket med atleter fra Rødovre, KIF (Københavns Idrætsforening), FIF (Frederiksberg Idrætsforening) og en hammerkaster fra Politiets Idrætsforening.

Hovedbestyrelsesmedlem i HIF, Jørgen Larsen, overrakte en erindring til atleter ved indvielsen (privat foto)

Hvidovre Cykle Klub var også inviteret til at deltage ved indvielsen. Det var ikke første gang der blev kørt cykelløb på stadion, for ugen før åbningen blev der blandt andet afviklet et 50 omganges parløb. Entré 1 krone. Set med nutidens briller var det nogle ret spektakulære cykelløb, der blev afviklet på den 400 meter lange rundbane, som var belagt med cinders (knust slagger). Og der var da også en cykelrytter, der

Et „ægte" seksdagesløb.

Som rosinen i pølseenden kørte ryttere fra Hvidovre Cykle Klub et 10 omganges pointløb — og det tør nok siges, at de unge ryttere havde stor sukces. Der var ligefrem kommet „ægte" seksdagesstemning blandt tilskuerne, og da man saa spillede 6-dagesvalsen, blev der rigtig traadt i pedalerne. Lad os haabe, at de friske fyre fra HCK snart igen vil faa lejlighed til at vise, hvad de formaar. Resultaterne af pointløbet blev følgende: Nr. 1 Ib Frøby, 21 points. 2. Lars Christiansen 16 points og nr. 3 Mogens Møller 13 points. Dagens program sluttede med 4 km forfølgelsesløb mellem Ib Frøby og Ove B. Jørgensen; her vandt Ib Frøby i tiden 6,43,4.

Hvidovre Cykle Klubs kommende stortyttar, Ib Frøby.

Tekst og fotografi er fra Hvidovre avis den 3. juni 1955

styrtede og fik hudafskrabninger. I forbindelse med den officielle indvielse blev der blev både kørt et pointløb og et forfølgelsesløb.

Ved den officielle indvielse havde over 2000 mennesker hørt taler og overværet forskellige konkurrencer. STADIONINDVIELSEN BLEV EN STRAALENDE "OLYMPIADE" skrev Hvidovre avis efterfølgende.

I forbindelse med den officielle indvielse af Hvidovre Stadion i pinsen 1955, blev der fremstillet en "erindringsmønt" i "sølv". Meget tyder på, at alle deltagere fik denne erindring.

På fotografi (s. 14) fra 1956 kan man se HIF's tre første klubhuse. Det første klubhus i markeringen til venstre endte som materielskur og blev revet ned i 1965/66. Det andet klubhus i markeringen til højre blev efter stadionindvielsen anvendt til forskellige formål, blandt andet kunne besøgende fra provinsen og udlandet overnatte i klubhuset. Dette andet klubhus blev revet ned i oktober 2004. Nederst på fotografiet er så Hvidovre Stadions daværende hovedbygning, opført i 1954. Den bygning blev klubbernes tredje klubhus.

Erindrings"mønt" (Forstadsmuseet)

Hvidovre Stadion har siden gennemgået en markant udvikling. Højtaleranlæg, lysanlæg, tribune, tidssvarende løbebaner og indendørs faciliteter til tennis, atletik og crossfit. Og Hvidovre Stadion har, udover det nævnte, dannet rammen om meget forskelligartede arrangementer. Tiden vil vise, hvilke nye ønsker og formelle krav der bliver realiseret.

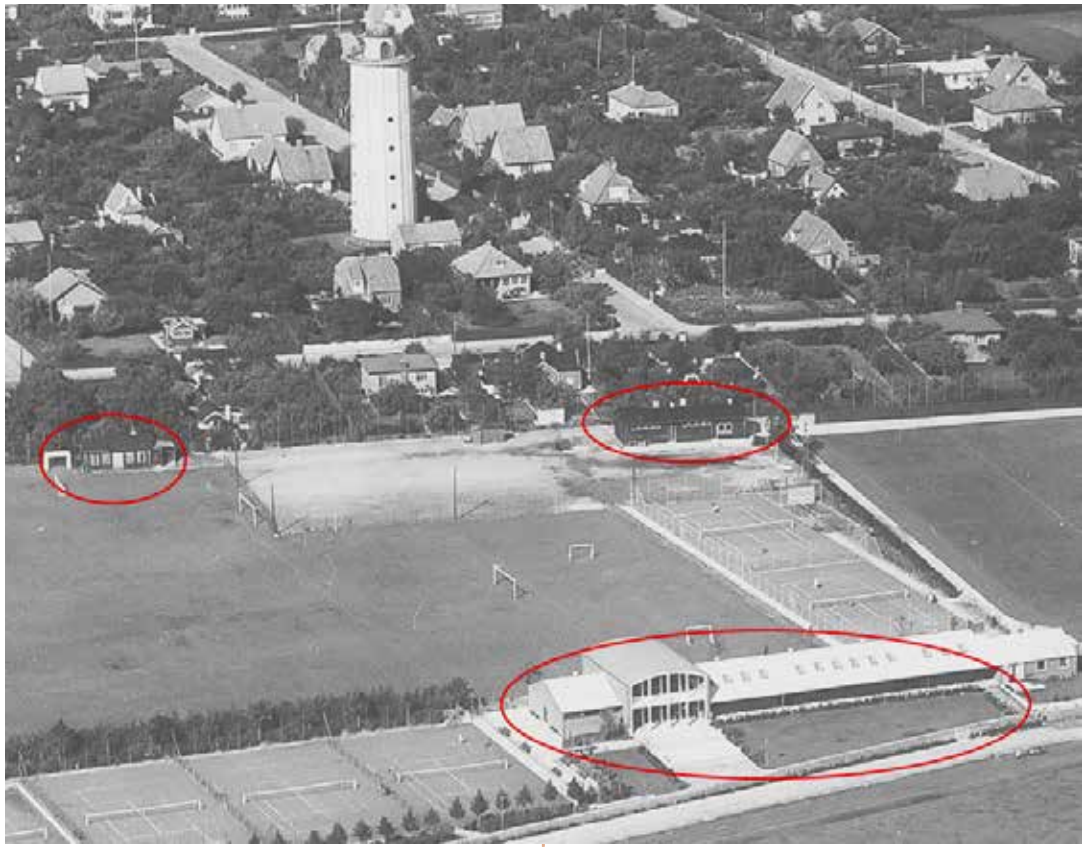

Hvidovres tre klubhuse, 1956
(www.kb.dk/danmarksetfraluften/images/luftfo/2011/maj/luftfoto/object758319)

Sten Skovgaard Larsen
holder foredrag i kometen d. 5. oktober med film, fotos
og anekdoter.

Tilmelding i NemTilmeld
(Se Arrangementer her i bladet)

Kildehenvisninger:

Hvidovre Idrætsforening, 25 års jubilæumsskrift, 1950.

Holmegaardens Gymnastikforening, 60 års jubilæumsskrift, 2003.

Hvidovre Lokalhistoriske Forening, medlemsblad nr. 1, 2016, 90-års jubilæum, Per Arild

Hvidovre Lokalhistoriske Forening, medlemsblad nr. 1, 2020, Den hvide sport i Hvidovre.

Social-Demokraten, 17. november 1925.

Hvidovre Avis, 1926, 1927, 1933, 1935, 1936 og august/september 1954.

Hvidovre Avis, 27. maj og 3. juni 1955, der indeholder navne på stort set alle aktive ved indvielsen.

Jan Nielsen, Poul Sverrild og Kommunalarbejdernes klub i Hvidovre, Abe Erik og de andre rødder, 1992.

Forstadsmuseet, Film og Lyd, V30.

HIF-storik,

Borgmester Anders Wolf Andresen

Af Anne Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Godt og vel 70 fremmødte havde en interessant og hyggelig aften ved Hvidovre Lokalhistoriske Selskabs arrangement med Borgmester Anders Wolf Andresen (fremover nævnt AWA).

Borgmester Anders Wolf Andresen i Kometen 20. april 2023

Foto: Jørgen Snedled

Baggrund og historie

Anders Aalund bød velkommen og overlod derefter scenen til AWA. Han fortalte først lidt om sig selv, og hvad han er rundet af og ikke mindst, hvilke visioner han har for Hvidovre. En sønderjysk baggrund har givet ham stor historisk bevidsthed og ikke mindst indsigt i, hvad der kan splitte mennesker, og hvad der kan samle. Hans erklærede mål er da også at gøre os alle stærkere i fællesskab.

Som ung ville han gerne læse statskundskab, valgte Københavns Universitet, skulle have et sted at bo og fik det på Rebæk Sø Kollegiet i Hvidovre. Det var nemlig tæt på en station. Efter endt uddannelse fik han ansættelse i hhv. Kalundborg Kommune og senere BUPL. Nogle år der bestyrkede ham i troen på, at fællesskabet er en forudsætning for at lykkes. På kollegiet traf han også sin kommende hustru, og for 5 måneder siden blev de forældre til en lille pige, der havde en meget kompliceret fødsel. Den lille familie har derfor været i meget tæt kontakt med sundhedsvæsenet, og det har, ved selvsyn, givet ham indsigt i hvor pressede de er i sundhedsvæsenet, og hvor stærkt de løber.

Borgmesterens10 bud

Efter at have boet 20 år i Hvidovre sidder SF'eren AWA nu som borgmester i en kommune, der har haft årtiers ubrudt socialdemokratisk borgmestervælde. En rolle, han er meget bevidst om, og som har fået ham til at opstille 10 bud, der kan bidrage til at nå målet for fællesskabets succes.

1. Fællesskabet skal favne bredt. Hvis alle høres og ses, kan man træffe de rigtige beslutninger. Også selvom alle ikke får ret.
2. Regn det igennem først. Brug ikke penge før der er styr på det.
3. Det skal kunne forklares til den første du møder på Hvidovrevej. Kan det ikke det, skal det tænkes om.
4. Værdier er bedre end kontrol. Nærhed mellem embedsværk og borger. Begår man fejl, skal man lære af det.
5. Når flere er med frisættes energi, som omsættes i løsninger.
6. Administration er til for politikerne, der er til for borgerne.
7. Borgerne kender byen – lad dem arbejde med på beslutninger.

8. Løsninger bliver bedst, når alle interessenter er med.
9. Åbne processer og dialog skaber ejerskab og fællesskab.
10. Planlægning er grundlag for agilitet og fleksibilitet.

Disse bud skitserer en ny måde at gøre tingene på, og AWA kunne da også fortælle, at det her er svært og træerne vokser ikke ind i himlen. Der er stor forskel på at sige, hvad man vil gøre og så rent faktisk gøre det.

Visioner

Siden 2012 har Hvidovre været udråbt til børnenes og familiernes by. En smuk vision, der dog efterlader for lidt fokus på seniorer og erhvervsliv.

Kommunalbestyrelsen skal nu arbejde med en ny vision, der bygger på følgende:

Mangfoldighed – plads til alle
Bæredygtighed – grøn by
Tryghed og fællesskab – er de svageste trygge?
Livskvalitet og kultur.

Sådan er Hvidovre – og disse projekter skal vi arbejde på ifølge AWA

Hvidovre er på mange måder en landsby, hvor rigtig mange er født i kommunen. De samme generationer har boet her i årtier, og selvom unge mennesker kan flirte lidt med København, vender mange tilbage til rødderne i Hvidovre, når de stifter familie. Men selvom Hvidovre minder lidt om den egn, AWA kommer fra, så ændrer historien os hele tiden, og kommunen er i konstant udvikling og forandring. Når nabokommunerne ændrer sig, påvirker det os på såvel infrastruktur, boliger osv. Vil vi styre eller styres af denne udvikling? Er vi en landsby eller en del af Storkøbenhavn?

AWA undrede sig over, at Avedøre Havnevej stadig deler os. Men ting tager tid, og vi skal passe på de lokale kvarterers egenart, og så skal vi finde en bymidte. Den nye Risbjerggaard er et forsøg på dette. Her vil man prøve at skabe en torveplads.

Det vil være ønskeligt at få Metro til Hvidovre, særligt hvis der indføres roadpricing, som noget tyder på.

Holmene er indtil videre et erhvervsområde. AWA gennemgik visioner for natur, miljø, grøn omstilling, arbejdspladser og stormflodssikring for dette område. Vedrørende stormflodssikring arbejder Hvidovre tæt sammen med bl.a Tårnby, Brøndby og Københavns kommuner.

Holbæk og Amager motorvejene støjer og er en plage for dem, der bor tæt på. Her er der planer om overdækning og solceller. Et par arkitektfirmaer er blevet bedt om at komme med bud på dette.

AWA viste billeder af byudviklingsområder. Cirkusgrunden er grøn og skal vedblive at være det, og generelt skal der ikke bygges på de grønne områder.

De lokale virksomheder skal også bevares, så det bliver nødvendigt at revidere 20/21 udviklingsplanen.

Mht. boligbyggeri så er det vigtigt at bygge til mennesker – f. eks ungdomsboliger og seniorboliger – og ikke nødvendigvis smart højhusbyggeri. AWA mener, vi har de højhuse, vi skal have. Ved igangværende byggeplaner f. eks

ved Hvidovre Station har man lige nu borgerinddragende processer, så alle bliver hørt. Og så vil man arbejde på at finde steder på Hvidovrevej, hvor man kan "lægge højhusene ned".

AWA gennemgik derefter motorveje, Metro, Holmene, grøn omstilling og arbejdspladser i detaljer, og pointerede at disse projekter kræver milliarder at få gennemført.

AWA rundede sit indlæg af med at gentage vigtigheden af fællesskab, borgerinddragelse og tilgængelighed.

Til slut var der spørgsmål og kommentarer fra salen. Herunder at støjgener og trafikmængder er svære at imødegå. Det kunne AWA kun give borgeren ret i.

HIF rykker op i superligaen – har vi råd til det? AWA svarede, at man er i fuld gang med at finde penge.

AWA fik et spørgsmål om vigtigheden af, at skolebørn får et forhold til historien. Det fandt AWA var meget vigtigt, og han oplyste, at man bl.a. har lavet en kulturpulje, som skolerne kan trække på.

Så var det ved at være kaffetid, og Anders Aalund rundede af med lidt kommentarer om besværet, hvis aftenens møde skulle være holdt på Risbjerggaard, for HLS's mandskab er over skelsår og alder, hvad møbel-flytteri angår. AWA takkede for arrangementet, og kunne berette at han var i gang med at løse arrangementsproblemerne ved Risbjerggaard.

Alt i alt en meget interessant og informativ aften med en borgmester, der er særdeles engageret i sine borgeres ve og vel.

HVIDOVRE VINHUS

Hvidovre Torv 3, 2650 Hvidovre - Telefon: 71 94 51 51
https://hvidovrevinhus.dk/

Interviewgruppen - er det noget for dig?

Af Torben Kok Rasmussen

Interviewgruppen foran Rytterskolen - Foto Torben Kok Rasmussen

Interviewgruppen er nedsat af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab og Forstadsmuseet i 2012.

Formålet er at indsamle og bevare historien om livet og udviklingen i Hvidovre Kommune.

Som interviewer indgår du i en gruppe bestående af frivillige. I gruppen har vi lister over potentielle emner for interviews, men vi kan hver især byde ind med personer med historier, som vi mener, bør bevares for eftertiden. Det indsamlede materiale indleverer vi som lydoptagelser eller skrevne artikler til Forstadsmuseet.

Vi mødes fysisk fire gange om året i Rytterskolen. Her deler vi oplysninger om afholdte og planlagte interviews, samt snakker om lidt af hvert over kaffen.

Har du selv en historie fra din eller måske fra dine forældres tid i Hvidovre, som du mener bør bevares for eftertiden, kan du kontakte os, så vi sammen kan planlægge et interview eller hjælpe dig med at skrive en artikel til arkivet.

Hvis dette kunne være noget for dig at deltage i, er du velkommen til at kontakte Torben på telefon 20 70 54 35 eller en anden af vores øvrige interviewere for at høre nærmere.

Vores interviewgruppe består af:

Torben Kok Rasmussen (Tovholder)
Jens Frederik Jørgensen
Stig Sørensen
Knud Sørensen
Finn Riedl
Inger Hansen
Henny Paaske
Anders Aalund
Bitten Larsen

Skoleinspektør H. C. Broksø-Hansen

Af Ole Asbjørn Petersen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

På skoleinspektørens kontor på Sønderkærskolen hang på væggen en anerække af kommunens tidligere skoleholdere og skoleinspektører lige fra Rytterskolens tid, til en ny skoleinspektør i 2006 valgte at flytte samlingen til kontorgangen.

Skolen startede i 1924 under navnet Hvidovre Skole, skiftede navn ca. 10 år senere og hed nu Kettevejsskolen. Det navn blev senere byttet ud med Sønderkærskolen, som var navnet, da skolen blev nedlagt som folkeskole i 2014.

I rækkefølge fra 1924 til 2004 var følgende skoleinspektører:

1924-1941 Claus N. Petersen

1941-1953 A. O. Andersen

1953 H. C. Broksø-Hansen

1953-1967 Axel Møllehave

1967-1984 Jens Sindberg Jacobsen

1984-2004 Ole Asbjørn Petersen

H. C. Broksø-Hansen -1953

Gennem årene kunne jeg se deres fotos og kunne danne mig et indtryk af deres person. Axel Møllehave og Jens Sindberg Jacobsen havde jeg haft som lærere i starten af 50`erne på Holmegårdskolen, og de to førstnævnte havde jeg hørt om, mens jeg aldrig havde hørt om H.C. Broksø-Hansen. Jeg blev lidt nysgerrig og studsede over, at kun årstallet 1953 var angivet.

Langt senere - i 2012 – havde vi i Lokalhistorisk Selskab besøg af Bent Broksø, der fortalte om sit liv og virke i Hvidovre. Bent var søn af H. C. Broksø Hansen. Bent var kunstmaler i sin fritid, og ved et møde med Jens Frederik Jørgensen og undertegnede i hans hjem fik Selskabet overrakt to af hans malerier. (Omtalt i medlemsbladet nr. 3 i 2012). Mødet gav også anledning til en snak om hans far, hvor jeg fik mere at vide om en spændende person.

I 1934, mens Broksø Hansen var viceskoleinspektør på Kettevejsskolen, blev der optaget en 16 mm smalfilm(stumfilm) på Hvidovres to skoler (Strandmarksskolen var kommet til). Filmen skulle vise de mange forskel-

lige situationer, der er i en skoledag og tilmed med et historisk perspektiv. Broksø-Hansen og hans bror Viggo Hansen har optaget filmen. Bents far var idemand, skriptmand, instruktør og titeltegner. Hvidovre kommune var dengang en sognekommune, hvor der ikke var mange penge i kassen, så det var vanskeligt at få penge til skolebørns lejrskoleophold. Broksø-Hansen satte sig i spidsen for arbejdet med at skaffe de nødvendige midler og derfor ideen med at fremstille en film, der skulle vises offentligt mod betaling på Risbjerggård og Rossini ved Valby Station. Det lykkedes, og filmen har været vist utallige gange og er blevet så slidt, at den er overspillet og kan lånes på biblioteket under navnet "Skolefilm 1935".

Når Danmarks Radio viser klip fra tidligere tids folkeskole, er det meget ofte taget fra denne film.

En lille pudsighed ved Broksø-Hansen skal omtales. Mens han var viceskoleinspektør, boede familien i Vigerslev. Han gik altid med hat, og hvis han havde boet i Hvidovre, ville han ustandseligt, når han gik på gaden, have skullet løfte på hatten og hilse på de mange forældre mv., som han mødte og kendte fra skolen.

Ved Broksø-Hansens begravelse skildredes han som en dygtig skolemand, der var glad for sin gerning, som et redeligt menneske uden krogveje, en uforlignelig mand og far og en god ven og kollega. At han var glad for sin skole, stod helt klar for mig, da jeg fik lov til at læse hans private optegnelser overdraget til mig af hans datter Gitte i 2014. I sange, tekst, taler og tegninger har han med varme skildret sine kollegaer. Ved Kettevejsskolens 25-års jubilæum var det ligeledes ham, der havde skrevet festsangen. Ved siden af arbejdet på Kettevejsskolen var Broksø-Hansen en skattet lærer på Frederiksberg Seminarium. Han underviste i faget skrivning i en lang årrække og beskrives som dygtig uden at tage sig selv eller faget for højtideligt. I de mindeord, der var skrevet fra seminariet, dukker en ny side af hans liv op. Det fortælles, at hans mod og uselviskhed

Side 554

viste sig ved deltagelse i modstandsbevægelsen under krigen, uden han fortalte om det i store vendinger. I en samtale med barnebarnet Keld Broksø fik jeg at vide, at Broksø-Hansen havde været aktiv i modstandsbevægelsen. En ikke ufarlig opgave. Han havde bl.a. hjulpet den daværende ejer af Hvidovre Kino, Herman Larsen, med at flygte til Sverige. Herman Larsen var af jødisk afstamning. Efter krigen vendte han i 1945 hjem til Danmark. Han viste sin store taknemmelighed ved at skænke Broksø-Hansen et cigaretetui i sølv med indgravering. Cigaretetuiet ligger i dag på Keld Broksøs skrivebord.

I slutningen af krigen kom ca. 250.000 tyske flygtninge til Danmark. 80% af skolerne i København blev beslaglagt for at anbringe flygtningene, og Hvidovre måtte også tage sin del. Den 19. april 1945 blev Kettevejsskolen beslaglagt, og eleverne flyttet til andre lokaliteter i kommunen. Biblioteket, Risbjerg Kirke, børnehaver og private hjem var nu undervisningssteder. Som viceskoleinspektør fik Broksø-Hansen ansvaret med denne opgave og kontakten til den tyske kommandant på skolen. Det viste sig, at de kunne godt med hinanden, for i en fortrolig samtale fortalte kommandanten, at han absolut ikke kunne lide den lille/store mand fra Tyskland med det latterlige overskæg. Han var selv blevet indkaldt til Wehrmacht uden lyst til krigsdeltagelse.

I 1949 forlod de sidste tyskere Danmark, og en hverdag var allerede inden begyndt at fungere på egne vilkår. Således også på skolerne i Hvidovre. Broksø-Hansen havde en god pen, og utallige er de sange og taler, han gennem årene har forfattet. På Frederiksberg Seminarium blev det til 41 i perioden 1929 til 1945 og på Kettevejsskolen fra 1928 til 1947 til 12. Fra 1947 til 1952 blev det til 52 i alt. Som medlem af Hvidovre Skakklub var det også ham, der skrev festsangen ved klubbens 10-års jubilæum.

Et aktivt menneske, hvis betydning også rakte ud over dagligdagen som leder på Kettevejsskolen. Det er derfor forståeligt, at en kreds af gode venner satte sig sammen med det formål at rejse en mindesten på hans grav på Hvidovre Kirkegård.

Min undren over et portræt af skoleinspektør H.C. Broksø-Hansen med kun et årstal -1953 – gav mig en indsigt i liv, der på mange måder har været en inspirationskilde for mange i samtiden. Et alt for kort liv med en afslutning på arbejdslivet efter kun et halvt år i lederstillingen kan synes uretfærdigt, men det aftryk, han har sat, har været væsentligt og bør ikke glemmes.

Referencer:

Personlige papirer og samtaler med Gitte Broksø.

Seminyt. Frederiksberg Seminarium november 1953

Samtaler med Keld Broksø. Samtaler baseret på research arbejdet med hans bog "Koldfronter" fra 2017 og et radiointerview med Radio Vesterbro 17.5.2020

Skoleinspektør

HANS BROKSØ-HANSEN

En kreds af skoleinspektør *Hans Broksø-Hansen's* venner har taget initiativet til en indsamling blandt hans bekendtskabskreds med det formål at rejse en mindesten på hans grav på Hvidovre Kirkegård.

De af bladets læsere, der kendte Broksø-Hansen, og som kan tænke sig at tage del i denne opgave, bedes venligst inden udgangen af januar indsende deres bidrag på giro-konto nr. 77791 (P. Vallø Hansen, Folkvarsvej 14, København F.)

A. O. Andersen
Skoledirektør

O. Toft Sørensen
Borgmester

Herman Larsen
Biografdirektør

Rich. Nielsen
Forvalter

P. Vallø Hansen
Afdelingschef

Aage Nørfelt
Seminarieforstander

Side 556

Film om Hvidovres butikker

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Igennem en længere årrække har en gruppe frivillige under Hvidovre Lokalhistoriske Selskab (HLS) siddet og gennemsøgt kilderne i form af telefonbøger, erindringer, fotografier, byggesagsarkivet og meget andet godt for at finde de butikker, der gennem tiden har forsynet Hvidovre og Avedøres beboere med alt fra charcuteri over NSU-biler til den nyeste mode.

Det er blevet til to velbesøgte udstillinger på Hvidovre Hovedbibliotek, og de har givet yderligere ny viden. Udstillingerne med billeder af facader og bybillede har hjulpet hukommelsen på gled og givet anledning til, at enten tidligere butiksejere eller deres voksne sønner og døtre har fortalt om livet i lige præcis deres butik.

Der er ingen tvivl om, at historien om butikkerne kan noget, og her i forsommeren kommer folk ind ad døren på Forstadsmuseet og spørger, om vi har hørt mere om, hvornår næste udstilling kommer. Og flere fortsætter med fortællinger fra deres eget liv: en har været bybud og en anden bor i en nedlagt slagterbutik.

I 1954 var medlemmer af Hvidovre Roklub med i et optog på Hvidovrevej. Det gav et fint billede af butiksrækken på Hvidovrevej 156-158, hvor bl.a. Hvidovre Sport i dag har til huse.

Folto: Forstadsmuseet.

Irma er i dag en sagablot i Hvidovre og snart også i resten af Danmark, men gennem tiden har der ligget Irma på ikke mindre end 14 forskellige adresser i Hvidovre, hvor man har kunne forsyne sig med kaffe, vin og grenadine samt alle de andre gode ting. Forstadsmuseet.

Derfor er vi også meget glade for, at HLS har bedt os være med til at lave en række film om Hvidovre og Avedøres butikker. Det har kunnet lade sig gøre takket være økonomisk støtte fra Flemming Holberg Fenger, der selv har spillet en rolle i, hvordan Hvidovre ser ud i dag.

Vi laver seks film med hver sit tema, der belyser butikslivet i Hvidovre og Avedøre og samtidigt sætter historien ind i den store kontekst. Vi er i fuld sving sammen med fotojournalisten Hans Peter Madsen. Han tropper op i Avedørelejren med en lillebitte taske, som alligevel rummer et helt fotostudie, der stilles op i museets bibliotek. Og her sidder de og fortæller; dem, som på nært hold har oplevet butikkerne, fordi de selv eller en forælder har drevet butik eller husker, hvordan det var at være kunde. Butikkerne var samlingspunkter i kvartererne på en helt anden måde end nutidens store dagligvarebutikker. Her samledes husmødrene under dagens indkøb og fik sidste nyt, man kunne låne telefonen, eller børnene kom forbi for at købe snold efter skole.

Butikkerne er en vigtig del af historien, og gennem dem får vi et blik på, hvordan livet har udspillet sig lige her.

Første fremvisning af filmene vil foregå den 15. august på Hvidovre Hovedbibliotek, og efterfølgende kan de opleves i udstillingen, der åbner i foråret 2024.

I 1954 var medlemmer af Hvidovre Roklub med i et optog på Hvidovrevej. Det gav et fint billede af butiksrækken på Hvidovrevej 156-158, hvor bl.a. Hvidovre Sport i dag har til huse. Forstadsmuseet.

Irma er i dag en sagablot i Hvidovre og snart også i resten af Danmark, men gennem tiden har der ligget Irma på ikke mindre end 14 forskellige adresser i Hvidovre, hvor man har kunne forsyne sig med kaffe, vin og grenadine samt alle de andre gode ting.

Hvorfor have en skoletjenesten?

Af Katrine Wacherhausen Huusom

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

”Sne!” Sådan lød det en morgen, da min datter trak gardinet til side. Forvirret kiggede jeg ud i haven – og ganske rigtigt, fra himlen dalede små tykke snefnug. Det var i begyndelsen af april, og jeg skuttede mig. Om lidt skulle jeg ud i snevejret for at tage imod en skoleklasse til forløb. Udendørs. Helt i tråd med Forstadsmuseets øvrige formidling foregår vores skoleforløb også udendørs, hele året rundt. Det her var dog første gang, Svenskekrigene skulle formidles i snevejr.

Siden 2016 har vi på Forstadsmuseet haft en skoletjeneste. Altså blev en del af museets tid og ressourcer dedikeret til at skabe et pædagogisk rum, et eksternt læringsrum for skoleelever fra Brøndby og Hvidovre. I det læringsmiljø har vi hvert år klasser fra Brøndby, Hvidovre og mange andre steder på tur ud i forstaden. Her kommer elever helt fra børnehaveklassen til 3.g. Her fortælles historier om børneliv, modstandskamp og velfærdsdrømme.

På den snefyldte morgen i april trak jeg halstørklæde og handsker på og hankede op i skoletjenesterygsækken. Den er fyldt med historiske kort og elevopgaver. Da jeg begav mig afsted mod mødestedet, ønskede jeg mig tilbage til min varme kontorplads. Men så skete det, som altid sker: Mødet med eleverne. De var iklædt varmt tøj fra top til tå, og de var klar. Klar til at lære, klar til at lytte, klar til at stille mig spørgsmål. Alle mulige spørgsmål. Også nogle der ikke har så meget med Svenskekrigene at gøre. ”Bor du her?” og ”Hvor gammel er du?” er klart nogle af dem, der ligger i toppen.

Sammen begav vi os rundt i det sneklædte Brøndbyøster og hørte historier om, hvordan det gik for de mennesker, der boede her for 350 år siden. Da vi nåede til Brøndbyøster Kirke, kom vi indenfor i varmen, og her skrev klassen breve på vegne af nogle af de personer, som vi havde hørt om. Eleverne gav dem en stemme, og sammen trådte vi i fortidens fodspor.

Det er noget af det, skoletjenesten i et eksterne læringsmiljø kan. Her får eleverne mulighed for at komme ind i et andet rum. Skoletjenesten er ikke en skole. Det er ikke et klasselokale – det er noget andet. Her er eleverne på ny ligestillet, og måske opdager de, at de kan nogle andre ting end i skolen.

Sammen kan klassen forundres og opleve nye ting. De kan undersøge og udforske ukendte steder i deres lokalmiljø.

Mens eleverne sad og skrev på deres breve fra fortiden, kom jeg til at tænke på et andet forløb. Det var i foråret og med en lokal 8. klasse. Vi var vej ned ad Brøndbyøstervej, og undervejs havde vi gjort stop ved mindesten fra besættelsen. Jeg havde lige fortalt om 18-årige Kaj Jensen, som sammen med andre frihedskæmpere forsøgte at kapre et tysk tog ved jernbaneoverskæringen i Brøndbyøster. Pludselig stoppede en af pigerne op. ”Jeg troede, at alting skete inde i København”, sagde hun og kiggede på mig ”Jeg anede ikke, at der skete så mange spændende ting her”.

Derfor er skoletjenesten vigtig: her finder eleverne ud af, hvordan verdens allerstørste begivenheder også spillede en rolle for netop det sted, de bor. Den verden, de begiver sig rundt i hver eneste dag, foldes ud på ny. For hvorfor har man egentlig bygget Avedøre Stationsby, og hvad betyder den store sten i krydset Brøndbyøstervej/Park Allé?

4.u fra Heiberg Skole på besøg i Brøndbyøster Kirke, marts 2023. Foto Forstadsmuseet

Med skoletjenesten får elevernes verden et ekstra lag. Pludselig kan de se tidligere tiders begivenheder og skæbner fra de mennesker, der har boet her før dem. Her kan de lægge små byggesten til deres lokale stolthed.

Alle kan gå på museum

En af de grundlæggende værdier i Forstadsmuseets Skoletjeneste er, at den er for alle. Selvom vi bevæger os meget, har vi også elever med fysiske handicap med. Gangstativer og kørestole skubbes op ad skrænter på Vestvolden, og forløb tilpasses så de passer til elever med særlige behov.

På samme måde som filosofien bag Historien i Gaden-konceptet er at demokratisere historien til alle Hvidovre og Brøndbys borgere, så rummer skoletjenesten alle elever. Både de børn, der kommer fra hjem, hvor museer og kultur fylder meget, men også dem hvor det ikke gør.

Som en ny strategi vil Forstadsmuseets Skoletjeneste lægge større fokus på de alleryngste elever og faktisk også udvikle forløb til børn i børnehaven. Det sker i samarbejde med Brøndby Naturskole, der har stor erfaring med at formilde til de allermindste borgere i kommunen. For man bliver aldrig for ung til at gå på museum eller til at få en kulturoplevelse. Og det er også allerede her, vi gerne vil have fat i dem. Skoletjenesten har nemlig også til formål at danne børnene til at forbruge kultur. Gerne lokal kultur. Vi vil gerne give dem en god og rar oplevelse. En oplevelse, som gør, de kommer igen. En oplevelse, som gør, at de fortæller begejstret om deres tur, når de sidder og spiser aftensmad med deres forældre.

Så da jeg den snefyldte dag i april kørte tilbage mod min lune kontorplads, var det med et smil om munden. For en af eleverne havde stillet mig det allerfineste spørgsmål, man som museumsunderviser kan blive stillet: ”Kan vi ikke komme igen i morgen?”

Perlefiskerens og hans families historie

Af Torben Kok Rasmussen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Resumé

I sidste nummer hørte vi om Hans Christian, der efter et liv i det fjerne, kom hjem til Danmark og slog sig ned i Hvidovre.

Efter 1. verdenskrig, hvorunder Hans Christian havde tjent ret godt på bundgarnsfiskeriet,

købte han en grund ved Gl. Køgelandevej i Hvidovre. (Jeg forestiller mig, at det var en af de tidlige udstykninger mellem Flaskekroen og Beringgård).

Han regnede med, at grundværdierne ville stige i forbindelse med, at København voksede, og samtidig var det jo også rart at kunne tage på landet med familien om søndagen og nyde solen og den friske luft.

Under sine ophold opstod planen om at flytte permanent herud, nærmere betegnet til Lodsvej, der gik fra Frihedskroen ved Gl. Køgelandevej og ned til stranden, hvor lodsen og et par fiskerfamilier boede. Hans Christian havde hørt, at der var planer om at anlægge en rigtig havn derude, så det måtte være fremtiden.

I 1923 havde Perlefiskeren købt en grund på 1 tdl. på Hvidovre Strand matrikel 31n (i dag Lodsvej 36), hvor han byggede en stor rødstensvilla, der endnu ses på adressen.

Her flyttede familien ind med deres 2 yngste børn. Torres på 26 år og Karen på 24 år.

Det følgende er historien om hvordan det gik børnene.

Peter Sydney Rasmussens historie

Sydney blev født 3. august 1891 på øen Prince of Wales Island. Han blev døbt Sydney Peter af en omrejsende præst, der også registrerede ham som australsk statsborger.

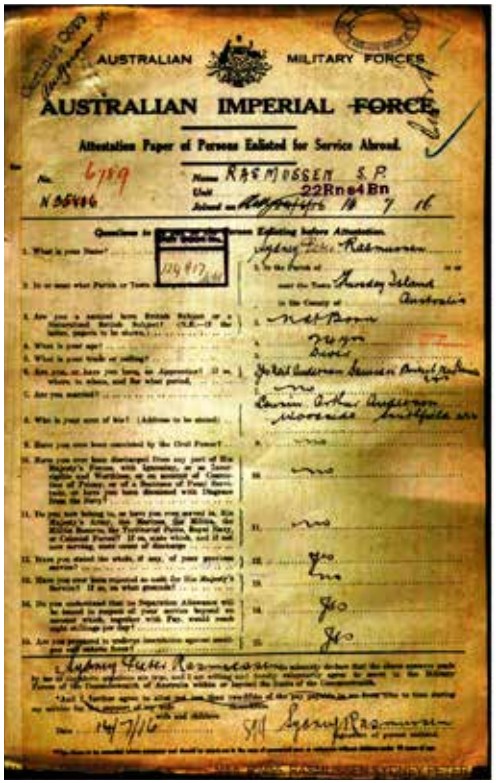
AUSTRALIAN MILITARY FORCES

AUSTRALIAN IMPERIAL FORCE

Attestation Paper of Persons Enlisted for Service Abroad.

Han voksede op på øen. Sydney var en stædig og egenrådig dreng, der ofte var på kant med sin far, som sikkert ikke kendte meget til børnepsykologi. Hans filosofi lader til at have været, at vanskelige drenge skulle have tæsk. I hvert fald fortæller Sydneys søstre senere, at han havde en meget svær barndom, hvor han fik alt for mange klø af sin far.

Side 561

Efter hjemrejsen bosatte familien sig i 1898 på Sønder Boulevard 78 på 1.sal i forhuset.

Her kom Sydney i skole og efter endt skoletid i lære og blev udlært som mekaniker.

I 1911 rejste han tilbage til Australien for at søge lykken som perlefisker i Torresstrædet. Her blev han vel modtaget af sin fars gamle ven og skibskammerat Niels Andersen, som han kom til at dykke efter perler sammen med.

Peter Sydney Rasmussen. Foto i privat eje.

Den 14. juli 1916 meldte den nu 24-årige Sydney, der var australsk statsborger, sig til den australske hær. Ved indkaldelsen blev hans erhverv opført som dykker med adresse på 234 Jersey Road, Paddington, Sydney N.S.W.

I nogle militære lister er han opført som værende i Luftvåbenet, og i andre som værende i infanteriet. Den 8. november 1916 blev Sydney udsendt til Europa ombord på SS Port Nicholson. Første verdenskrig buldrede derudad, og Australien bidrog med soldater på britisk side.

Sydney deltog med hæder i Verdenskrigen i 1916-1917, og han var blandt andet med i det store slag ved Somme, hvor han fik granatchok og blev evakueret til lazaret. Her fik han også konstateret dårlige lunger og i foråret 1918 blev han som ukampdygtig sendt tilbage til England for at gøre tjeneste her. Han gjorde blandt andet tjeneste hos The Australian Flying Corps.

Efter våbenstilstanden den 11. november 1918 fik han som belønning for tro tjeneste 105 dages orlov, som han valgte at bruge til et besøg hos familien i Danmark.

Herefter gik turen tilbage til England og så med troppetransportskib tilbage til Australien.

Den 24.juni 1919 lagde skibet til kaj i byen, som Sydney var opkaldt efter, og her får de hjemvendte krigere en storstilet modtagelse, og han får sin Permission.

Sydney forsøgte at dykke igen, men det gik ikke på grund af de dårlige lunger, og han valgte at tage tilbage til Danmark i 1921.

Tilbage i Danmark trådte han ind i faderens bundgarnsfiskerselskab, men det gik ikke. Så fik han en båd og grej og begyndte for sig selv, men var for medtaget af sine oplevelser under krigen til at kunne klare at være selvstændig, og blev til sidst antaget i bundgarnsselskabet som medhjælper.

Huset på Bjeverskov Allé 22 var et gammelt hus fra dengang Hvidovre var en rigtig landsby. Foto: Forstadsmuseet

Den 14. maj 1924 blev Sydney, der på dette tidspunkt boede på Hvidovre Strand, gift med klinikassistent Jenny Eleonore Poulsen.

Datteren Birgit Sydney var blevet født 12. maj

Sydneys familie boede herefter på forskellige adresser i Risbjerg-kvarteret.

Birgit og Erik 1945, Foto i privat eje

I årene fra 1926 til 1932 fik Sydney og Jenny yderligere tre børn: Kirsten, Agnete og Hans.

I 1942 boede familien i en del af det gamle stråtækte hus, der lå på Bjeverskov Allé 22. På grunden ligger nu 3 enfamiliehuse.

I 1950 flyttede Sydneys familie fra Bjeverskov Allé 22 over til Hvidovrevej 228 st.tv. Det var i det nyopførte lejlighedskompleks, der i dag kaldes Gl. Lejerbo.

Sydney døde i 1971 79 år gammel, og blev begravet 26. februar på Hvidovre Kirkegård. Året efter fulgte Jenny, som blev begravet ved siden af sin mand.

Den ældste datter Birgit Sydney blev, som den eneste af Sydneys børn, boende i Hvidovre, hvor hun den 15. september 1945 giftede sig med Erik Viffeldt. Hun og hendes mand fik sat et eftertrykkeligt aftryk på Hvidovre og Avedøre.Mange vil kende Birgit og Erik, for de var i tidens løb meget aktive i lokalsamfundet. Birgit i KFUK og Erik i KFUM på Eriksminde.

https://sailtraininginternational.org/vessel/georg-stage/

Familien boede først på Sønderkær 55, 1. sal og siden på Eriksminde Allé 10, hvor de fik seks børn: Karin, Anne, Merete, Lisbeth, Niels og Benedikte. I 1958 flyttede familien til et nybygget hus på Storegade 17 i Avedøre Landsby og her fortsatte engagementet. Begge var de med i Avedøre menighedsråd i perioden, hvor den nye kirke i Avedøre Stationsby blev bygget. I "Glostruptiden" sad Erik også en tid i skolekommissionen, og var senere formand i forældreforeningen på Avedøre Skole.

Louis Arthur Rasmussens historie

Vi vender nu tilbage til Perlefiskerens børn. Arthur blev født 15. september 1893 i byen Port Kennedy på Thursday Island, Queensland, Australia. Arthur fik sit navn efter Queenslands Guvernør Mac Arthur.

Arthur var bare to år yngre end Sydney, og de to må have haft en spændende opvækst sammen på den tropiske ø.

Arthur kom i skole i København, da familien var vendt tilbage til Danmark, og efter skoletiden kom han ud at sejle med skoleskibet "Georg Stage".

Dengang var der streng disciplin på skoleskibene, så man skulle passe på og følge reglerne ombord. Hænderne sad løst på de overordnede, og man kunne blive dømt til en tørn eller få fradømt en landlov.

Engang havde Arthur bedt om fri til at være med til sin fars runde fødselsdag. Han fik fri, men nogle dage senere var der forældredag på skibet. Hans far og mor mødte op og hilste på kaptajnen. Kaptajnen lykønskede Perlefiskeren med fødselsdagen. Hans Christian sagde tak, men at han sgu ikke havde haft fødselsdag. Det kostede øretæver af Perlefiskeren og disciplinær straf ombord med trussel om bortvisning, hvis det gentog sig.

Da Arthur afmønstrede fra "Georg Stage", blev han letmatros på Jernbarken "Ingrid af Larvik", der sejlede på Nordamerika.

Den 1. februar 1911 blev "Ingrid" ifølge skibsregisteret totalt ødelagt under

losning i New York på grund af en dynamiteksplosion, som skete et sted på land, mens andre kilder nævner, at en pram med dynamit påsejlede "Ingrid".

På Arthurs fødselsdag den 15.september 1912 fik han hyre som bådsmand på kobbermagnat Arthur James Curtis barkriggede lystyacht "Aloha". Under togter med "Aloha" fik han set mange mondæne steder i Den Mexicanske Golf.

Ifølge et US "registration card" indrejste Arthur i New York 14. september 1916. Han var på dette tidspunkt kvartermester på Clyde lines "S/S Lenape", der lå til kaj ved Pier 36. Skibet blev brugt til at sejle tropper til Europa under 1. verdenskrig.

Ved Folketællingen i 1921 var Arthur tilbage i Danmark, hvor han boede hos familien på Esbern Snares Gade 22 1.tv.

Arthur blev gift med Karen Emma Marie Kure, og den 1. april 1922 blev deres søn Knud Kure Rasmussen født.

I 1930 boede Arthurs familie på P. Knudsens Gade 14, 1.tv., der lå i bekvem afstand fra hans arbejde i faderens bundgarnsfisker selskab, som er beskrevet i sidste artikel.

Marie Lucie Rasmussens historie

Marie Lucie Rasmussen blev født 19. december 1894 og blev hele sit liv kaldt Molly. Sandsynligvis blev hun også født i Port Kennedy på Thursday Island i Torresstrædet.

Molly var altså bare 4 år, da familien i 1898 kom til København.

Efter skoletiden kom hun i huset hos en Kaptajnsfrue og senere hos Telegrafbestyrer Meyer i Hellerup. Herefter fik hun en stilling som klinikassistent hos en tandlæge Fibiger, og her mødte hun Ernst Rickart Ohlhues, som hun blev gift med 10. juli 1918.

Ved Folketællingen i 1921 boede Mollys familie på Vodroffs Tværgade 2 på Frederiksberg, og havde 2. februar 1920 fået en søn, John Egon Ohlhues. Som den eneste af Perlefiskerens børn, bosatte Molly sig ikke i Hvidovre, men sønnen John skrev i 1995 sine erindringer om perlefiskeren og hans hustru.

Rasmus Torres Rasmussens historie

Torres blev født 28.april 1897. Sandsynligvis også i Port Kennedy på Thursday Island i Torresstrædet, som han blev opkaldt efter.

Torres var altså bare et år, da familien i 1898 kom til København, og han var Perlefiskerens øjesten.

Han var rødhåret, og hans søskende drillede ham ved at kalde ham Tagbrand. Fra en tidlig alder hjalp han sin far med fiskeriet.

I en ung alder fik han en stor Harley-Davidson motorcykel, og i familien blev der fortalt historier om hans bedrifter på vejene.

Torres blev gift i Femø Kirke 3. juni 1924 med Nelly Hilleborg Olsen, og de flyttede ind hos hans forældre og deres husbestyrerinde i huset på Hvidovre Strand 31N (i dag Lodsvej 36). Torres og Nelly fik sønnen Ebbe den 9.december 1925, datteren Aase Gunver den 17.december 1927 og datteren Jytte Lisbeth den 15. juli 1932.

Beringgård set fra Gl. Køge Landevej

Aase, der senere blev kammerat med Henny Påske, blev gift med Trygved Gerde og flyttede til Oslo i 1947.

Efter farens død blev Torres' familie boende i huset på Lodsvej, hvor de boede indtil de i ca. 1957 flyttede til den nærliggende Baunevej 14.

Torres døde 13. oktober 1959 62 år gammel, men blev trods sin lange tilknytning til Hvidovre, begravet på Søndermarken Kirkegård på Frederiksberg.

Karen Edith Rasmussens historie

Som det eneste barn blev Karen født i Danmark kort efter, at familien var vendt tilbage. Det var 2. december 1898, medens familien boede på Sønder Boulevard 78.

Karen kom efter skolen på kontor, og var et års tid i England for at lære sproget. Tilbage i Hvidovre mødte hun forpagteren på Beringgård Svend Nicolai Voss Schrader født 8. oktober 1889, og ham blev hun blev gift med i Hvidovre Kirke den 3. oktober 1925.

Som forpagtere af Beringgård havde de store forhold: Der var ti værelser i den grundmurede hovedbygning med tegltag. Laden, der var genopført efter en brand i 1905, var ligeledes grundmuret

Svend Nicolai Voss Schrader Foto: Forstadsmuseet B14879

Side 566

Rytterselskab på Beringgård
Nr. 2 fra v. Karen Schrader Nr. 2 fra h. Svend Schrader - Foto: Forstadsmuseet (B123)

og tækket med tagpap, det samme var stalden, som dog var tækket med strå. Magasinbygningen, der også indeholdt en fodermesterbolig, var sammenbygget med laden.

Ved Folketællingen i 1930 husede Beringgård foruden Karen og Svend også en Husassistent, to tjenestekarle og et fodermesterpar med to børn.

I 1934 flyttede moderen Johanne Christine, der som nævnt i sidste nummer var blevet noget nervesvækket, over til Karen og Svend på Beringgård. Fru Karen Hviid, der var ansat til at passe Johanne, flyttede sammen med sin datter Kir-

Faktaboks:

Hvidovre Propforening var en velgørende forening med fokus på at hjælpe trængende familier med at opklæde (som man sagde dengang) deres konfirmander ifølge tidens mode.

I 1953 havde foreningen ca.700 medlemmer der hver betalte 2 kroner om året. Foreningen udgav et postomdelt månedligt medlemsblad indeholdende bl.a. medlemmers mærkedage og annoncer for Hvidovres handlende. Herudover arrangerede de basar, andespil, fugleskydning, baller etc. for at samle penge ind til formålet.

Fra foreningens start i 1927 og frem til maj 1955 havde foreningen opklædt 445 konfirmander med tøj til en samlet værdi af ca. 95.000 kroner.

Foto: Femø lokalhistorisk arkiv, 1910 – 1920

sten med til Beringgård. Det ser ud til at hun passede Johanne indtil 1942, hvor Johanne døde.

Svend var født på Beringgård, hvor hans far Carl Emil Voss Schrader var forpagter. Svend overtog forpagtningen i 1920 og var et kendt ansigt i Hvidovre. Han var medlem af Hvidovre Sogneråd fra 1925 -1929 og sognefoged 1937-1969. I 1953 blev han valgt til formand for Hvidovre Propforening, og i 1955 blev Karen valgt som undersøger.

Den 15. marts 1960 flyttede Svend Schrader og Karen fra ejendommen i forbindelse med, at stuehuset nu skulle rives ned for at give plads til butikstorvet i det nuværende Beringparken.

Familien flyttede til Gl. Køge Landevej 275A, der ligger i Beringparken ca. midtvejs mellem butikstorvet og Strandmarksvej.

Svend døde i 1975 ca. 86 år gammel, mens Karen endte sine dage på Svendebjerghave i 1982 ca. 84 år gammel.

Afslutning:

Dette var beretningen om, hvad det førte til, da en 14-årig dreng besluttede at forlade sine trygge omgivelser på Femø, for i 1875 at følge sin eventyrlyst og tage ud at sejle. En virketrang, der bragte ham vidt omkring i verden, før han slog sig ned i Hvidovre. Han og de efterfølgende generationer satte deres stadig sporbare aftryk i verden, men fremfor alt i vores by.

Kilde henvisninger:

- Folketællinger-Kirkebøger
- Femø Lokalhistoriske arkiv
- Artklen “Jagten Fremad af Femø
- Hvidovre Lokalhistoriske arkiv
- Australien War Memorial (awm.gov.au)
- Australian National Maritime
- Family search
- Hvidovre Kommunes weblager
- Greve Kommunearkiv
- Beretningen om Perlefiskeren og hans hustru.
- www.kb.dk
- Hvidovre prop forening
- Slaegtsbibliotek.dk/924984.pdf
- Slægten Schrader

Ny lokalhistorisk udgivelse

Et hjem, et hus og et forstadsliv i velfærdsstatens Hvidovre 1960-1973

Af Erik Zinglersen

Bogen fortæller hvordan det var at vokse op i forstaden Hvidovre i perioden 1960 til 1973. Netop en tid med vækst, velstand og en voksende velfærdsstat, der åbnede muligheder for en masse almindelige mennesker.

Historien udfolder sig i et nybygget typehus, der var finansieret af statslån. Det stod klar til indflytning i januar 1960, ved indgangen til et nyt årti.

Familien, der flyttede ind, har sin helt unikke historie, men skriver sig alligevel ind i den generelle historie om livet i forstaden i denne periode. Dagligliv, skolegang, fritid og kulturelle interesser beskrives, men forsøges også knyttet til den større fortælling om samfundsudviklingen og enkelte begivenheder i denne periode. Endelig trækkes der tråde tilbage i historien for at forklare, hvordan en almindelig familie på fire medlemmer fik råd til eget hus.

Forfatteren begyndte sit liv i en lejlighed på Hvidovrevej i 1952 og flyttede med sin bror og forældre til et typehus i 1960, hvor han boede indtil 1973. Herfra flyttede han til Roskilde hvor han påbegyndte en uddannelse i samfundsfag og geografi på Roskilde Universitetscenter. Efter endt uddannelse var han i flyvevåbnet som værnepligtig og fungerede indtil sin pensionering i 2021, som gymnasielærer på Køge og Roskilde Gymnasium.

Bogen kan købes på Forstadsmuseet eller ved direkte henvendelse til Erik Zinglersen på mail. - Pris 150 kr.

Skriv til erik@zinglersen.com med navn og adresse. Jeg sender en faktura med prisen + forsendelsesomkostninger.

Bogen vil også komme til salg ved Hvidovre Lokalhistoriske Selskab arrangementer i løbet af efteråret. I næste nummer af bladet - 2023 nr. 4 - bringes et uddrag af bogen.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Fiskeoplevelser fra nord til syd

Af Gitte Jakobsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Allan Riboe, torsdag 11. maj 2023 i Kometen

Jens Frederik Jørgensen bød velkommen til Allan Riboe og de ca. 50 tilhørere i Kometen. Han fortalte om Allan Riboes jubilæum d. 1. maj 2023, og om at der havde været flere til jubilæet end til 1. maj fejringen i Kometen. Der var flere mænd som tilhørere end kvinder, og mange, der ikke var medlemmer af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, som mødte op en dejlig forårsaften i Hvidovre.

Allan er en god fortæller. Han startede med at fortælle om sit arbejdsliv hos NKT i Glostrup, hvor han passede kantinen fra kl. 4.00 om morgenen til ca. kl. 10-11, hvorefter han hjalp til i fiskeributikken på Hvidovrevej hos Børge Post. Børge Post solgte ham butikken efter at have haft den i 20 år. De sidste dage kørte han med særtilbuddet: "20% i 20 dage".

Det var et hårdt arbejde for Allan, der også hver dag lavede regnskabet. Efter 2 år sagde han kantinejobbet op og helligede sig udelukkende butikken. Han havde held med at sælge andet end det folk kom efter ved at snakke godt for sig og et ordsprog, der lød: "Når der ruskes i kæppen", altså der var fisk på krogen.

Der var intet arbejde uden opbakning fra sin familie og især sin kone Inge.

Allan fortalte om, hvordan han havde fået datteren til at hjælpe i butikken, da hun skulle tjene penge, og hvordan både hun og hendes bror fandt deres mand og kone i butikken.

Allan fortalte, at man havde lavet et arrangement med Put and Take i Nordsjælland. Det skyldtes, at chauffører fra 7-9-13 bilen ofte kom i butikken og også kørte til Put and Take. En af dem etablerede grill og pølseudsalg ved Put and Take-søen.

Sommerferieture med skoleelever fra Hvidovre

Ture for skolebørn fra 12 år i sommerferien var startet af Børge Post i samarbejde med Hvidovre Kommune. Der var 3 ture hver sommer med afgang kl.8.00 om morgenen sharp. Mange børn har deltaget, og nu er det ofte tidligere deltagere, der kommer med deres børn. Turene er en stor succes, og de kan kun eksistere med hjælp fra Lystfiskerklubben, Høvedstensvej i Hvidovre.

Lystfiskermuseum i butikkens kælder.

Allan har samlet meget ældre grej, og da han ikke vidste, hvor han skulle gøre af det, foreslog Inge, hans frue, at han brugte kælderen i butikken til et Lystfiskermuseum. TV2 Lorry kom til åbningen, og der var så mange deltagere, at de næsten ikke kunne være i kælderen. Da Allan nogle år efter havde brug for pladsen til opbevaring, donerede han hele museet til Odense Kommune til Svend Saabyemuseet.

Butikken hed Hvidovre Sport og Fisk, og på en vinter med meget sne opkøbte han alle bobslæder fra supermarkederne i Hvidovre og solgte dem videre i sin butik. Det gav en god fortjeneste.

Han opkøbte en butik yderligere og havde held med at få butikken Mette P. til at ligge på samme side som ham. Han kunne så sende fruerne til Mette P, mens han solgte fiske-og sportsgrej til mændene. Han overvejede at kalde det" Riboes Strasse."

Efter pausen fortalte Allan om sine mange ture til forskellige lande og Verdensdele.

I 1992 gik turen til Sovjetunionen, Kasakhstan, hvor Gorbatjov var præsident. Allan var sammen med et svensk team og et dansk hold ude for at fange stør i Det Kaspiske Hav. Betaling for turen var 5.000 kr. som hver skulle afleveres til en Mr. Guldtand. Deltagerne skulle selv proviantere, og der blev på Det sorte marked indkøbt en kylling. Da de skulle spise tænkte Allan, at han skulle tage først, men han endte med at have de andres gafler stukket i hånden.

Allan fandt en bedre måde at fange støren på. Han fileterede sandarten i stedet for at bruge den hel og havde derfor bedre held. Derfra kommer Allans udtryk: At unde hinanden. Han delte sin fangst med sin bedste ven.

Fangede tun på Lanzarote

I Namsen i Norge fangede han en laks på 22,5 kg. Det var verdensrekord, og han fik senere et certifikat fra Hvidovre kommune for rekorden.

Mange af historierne blev fortalt ud fra en film, der blev vist.

Allan fortalte, at nogle måneder er bedre end andre, når det handler om fiskeri: Maj er fantastisk til at sælge fiske-og sportsudstyr. September er fantastisk til at fange fisk i, da fisken skal have mad i maven for at overleve vinteren.

Det var en aften med mange spændende indslag og historier samt en god fortæller.

Allan Riboe
Foto - Jens Frederik Jørgensen

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Folketinget

Tirsdag d. 12. september
Tidspunkt: kl. 15.30- 16.15
OBS: Sikkerhedstjek kl. 15:00

Mødested: Folketingets besøgsindgang ved den store trappe i Rigsdagsgården max 30 personer

Maria Durhuus (A) som de senere år har været kommunalbestyrelsens repræsentant i HLS har inviteret os til et besøg i Folketinget, rundvisning og mulighed for en snak med Maria.

Søren Pilmark – Mit liv

Onsdag d. 20. september
tidspunkt: Kl. 19- 20.15

Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280
Billetter: 145 kr. (+ 5 kr. i gebyr) kan købes på Hvidovre Biblioteker.

Søren Pilmark mestrer alle genrer, er skuespiller og entertainer i verdensklasse.
Oplev ham i samtale med forfatter og journalist Kirsten Jacobsen

Dørene åbnes ca. kl. 18 og der vil være mulighed for at købe Vin, vand og øl.

Vejen til Hvidovre Stadion

Torsdag d. 5. oktober
Tidspunkt: Kl. 19-21

Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280

Sten Skovgaard Larsen vil med en blanding af faktuelle oplysninger, anekdoter, fotografier og et filmklip, give et historisk tilbageblik på idrættens vilkår i perioden fra Hvidovre idrætsforening blev stiftet i 1925 til den officielle indvielse af Hvidovre Stadion i 1955.

Åbent Hus i Rytterskolen

Onsdag d. 18. oktober
Tidspunkt: Kl. 14-16

Mødested: Rytterskolen,
Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en kop kaffe.

Det er muligt at se Rytterskolen og høre skolens historie.

Men også muligt at småsnakke over medbragte foto eller andet.

Ingen tilmelding denne dag. Tag en god ven eller nabo med.

Bedemand, Marianne fra Hvidovre

Onsdag d. 1. november
Tidspunkt: Kl. 14-16

Mødested: Rytterskolen, Hvidovre Kirkeplads 1

Marianne Gyldholm der er vokset op i Hvidovre vil fortælle lidt fra sit liv, og de sidste mange år som Bedemand.

HLS har været på rundtur i Hvidovres kirker, og kirkegårde og nu er tiden inde til at høre om vejen til det sidste hvilested

Poul Sverrild: Hvidovres historiefortæller

Torsdag d. 23. november
Tidspunkt: Kl. 19-21

Mødested: Kometen, Hvidovrevej 280

En aften med Poul Sverrild, denne gang skal historierne handle om Poul selv.

Drengeårene i Risbjergkvarteret, søn af 2 skolelærere.

Hvorfor blev Historie hans livsværk? Udfordringer som leder af Forstadsmuseet.
Måske krydret med fotografier.

Side 572

Julehygge i Rytterskolen

Torsdag d. 14. december
Tidspunkt: Kl. 14-16

Mødested: Rytterskolen,
Hvidovre Kirkeplads 1

Vi runder året af med julehygge

Lidt godt til ganen, julesange, en julehistorie og måske et spil julebanko.

Så er vi alle parate til jul

Dette arrangement koster 50 kr., og 25 kr. ekstra for ikke medlemmer.

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til Anders Aalund (Tlf.: 2420 2655) eller Karen Johansen (Tlf.: 2992 0417).
Indgang: 25,- kr.
Medlemmer gratis - hvis ikke andet er oplyst.
Servering: 25.- kr. - hvis ikke andet er oplyst.
I Rytterskolen kan der højst være 30 personer - øvrige steder 100-150 personer

Til orientering :

Den 20. september kl.19 kommer Søren Pilmark i Kometen

- Reserver dagen allerede nu.

Billetter kr. 150,- kan købes via www.hvidovrebibliotekerne.dk samt på Hvidovres biblioteker i åbningstiden

Bagsiden

Adressefelt

Vi bruger både materiale fra Forstadsmuseets arkiv og indsamler helt nye fortællinger. En af dem, som gavmildt har stillet op er Wong, som igennem 50 år havde Wongs Grill ved Friheden Station. Grillen var det første sted med decideret take away i Hvidovre og et samlingspunkt for både voksne og børn. Her sidder Wong, mens Hans Peter gør kameraet klar til at optage interviewet.

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

På billedet fra 1967 ses tre personer, der er klar til en ishockey dyst på Avedøre Gadekær.
På østsiden af Storegade ses fra venstre Helge Bakkes hus (med gavlen ud mod gaden).
Næsten gemt af træet skimtes købmand Bærentzens hus.
Til højre i billedet ses bygningerne fra den oprindelige Kærgård sammenbygget med Huulgården.
På dette tidspunkt har smeden sin bolig og værksted her.

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

41. årgang - Nr. 4 - 2023

Indhold

Formanden har ordet 3
Barndom og ungdom i Hvidovregade 4
Mindet om Carl Nielsen (1873-1950) 9
Født og boet her i 81 år 11
Nusrat Djahan Moskeen 16
Eget hus 19
Boganmeldelse 25
Frelsens Hær i Hvidovre 27
Besøg på Borgen 33
Arrangementer 34
Julemarkedet og et spændende år på Forstadsmuseet 35

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Torben Kok Rasmussen	2070 5435	rasmussen,tk@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Vi har en sponsoraftale hos NemTilmeld og får dermed - uden betaling - adgang til NemTilmelds tilmeldingssystem til alle vore arrangementer.
Læs mere her: nemtilmeld.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
forstadsmuseet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1,
2650 Hvidovre
hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

Kontingent:
150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk:
LaserTryk
Trykt i 800 eksemplarer
ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Avedøre Gadekær

Blad nr. 1 2024:
Deadline: Uge 2
Omdeles fra: Uge 6

Arrangementer:
Tilmelding online på
hls.nemtilmeld.dk/
Kontakt evt. Karen Johansen eller Anders Aalund

Formanden har ordet

Af Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Kære læser

Så er vi allerede fremme ved Nr. 4-2023. Tiden suser af sted i et næsten ligeså forrygende tempo, som det vi har på i Selskabet. I sidste nummer skrev jeg, at vi var lige omkring 700 medlemmer. Takket være en kæmpe indsats ved vore arrangementer er dette tal nu732. Tak til alle for at være med til at formidle kendskabet til HLS.

Vores jævnlige arrangementer på Rytterskolen er en rigtig god kilde til flere medlemmer. Vi har i øvrigt øget antallet af "åbent hus arrangementer" i Rytterskolen betragteligt. Har du lyst til at være vært/medvært er du mere end velkommen til at henvende dig til bestyrelsen eller arrangementsudvalget.

Den store interesse for selskabets arrangementer giver en del henvendelser om tilmelding på telefonen, også uden for normal "kontortid". Prøv så vidt muligt at undgå dette.

Forsidebilledet viser gadekæret i Avedøre ved vintertide. Isen blev ikke kun brugt af de lokale, men også langvejs fra kom man for at løbe på skøjter. Når tykkelsen af isen tillader det, er her stadig skøjteløb. Selv efter 56 år er miljøet på billedet genkendeligt og dermed en fin kobling til fortiden.

Rigtig mange havde fundet vej til Kometen (ca. 460) for at møde Søren Pilmark. Pilmark var i overdådig form og sprængte den oprindelig tidsramme med næsten tre kvarter. Vi fik et godt indtryk af Pilmarks tilværelse i FRIHEDEN, som han pointerede. Selvfølgelig hørte vi også om skuespillerkarrieren, som jo nok er de fleste bekendt. Et gennemgående træk i det, der blev sagt var; "øv dig", så skal det nok blive godt.

Og øvet sig, det havde Sten Skovgaard Larsen, der meget levende og humoristisk berettede om "Vejen til Hvidovre Stadion". Publikum var også meget levende. Sjovt var det at iagttage den iver, der blev lagt for dagen, når fodboldbanerne skulle nummereres, men jeg tror vi fik det på plads. Sten har siden fortalt mig, at aftenen gav ham flere ideer til yderligere granskning af Hvidovre Stadions historie. Du kan læse om emnet i blad nr. 3 - 2023.

Vi bliver mere synlige fremover, når vi stiller en bod op. HLS har indkøbt et flag med logo. Et par duge i selskabets farver er det også blevet til. De blev brugt første gang på Inspirationsmessen i Kometen den 25. oktober. Her viste vi også de film om forretningslivet, vi har fået produceret. Der var mange, der blev stående længe for at se dem. Også her fik vi en del nye medlemmer.

Apropos forretningslivet ligger det nu fast, at den tredje udstilling om emnet åbner lørdag den 4. maj 2024 kl. 14 med reception. Udstillingen er på Hovedbiblioteket og varer 14 dage.

I kan se i bladet, at antallet af arrangementer også i det nye år vil være højt, så bestyrelsen glæder sig til møde jer ved disse lejligheder.

2024 kalenderen har skoler som emne. Dette i anledning af at Sønderkærskolen har 100 års fødselsdag.

Jeg håber, du må få en god jul og et godt nytår.

Med venlig hilsen
Anders Aalund

Barndom og ungdom i Hvidovregade

Af Jens Frederik Jørgensen efter interview med Carl Bowig

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forstadsmuseet fik i 1977 4 albums med fotos fra boet efter Georg Rasmussen. Mange af de 400 fotos er familiefotos fra familien Carl Nielsens liv[1]. Andre fortæller en interessant historie om livet på et lille gartneri, Hvidovregade 57 i 40'erne og 50'erne. Jeg tog nogle af fotografierne med, da jeg i foråret skulle interviewe Carl Bøwig, og fotografierne blev et godt grundlagt for at høre Carl Bøwig fortælle om sit liv og om familiens liv.

Gartneriet Hvidovregade 57

Hvidovregade 57, Carl Bøwigs barndomshjem ca. 1945.
Foto: Forstadsmuseet

Carl Bøwig 1939 i trillebøren omgivet af sin far Niels Jacob Nielsen og mor Else på gartneriet Hvidovregade 57. Privatfoto.

Carl Bøwig er født i 1937, enebarn, søn af gartner Niels Nielsen og dennes hustru Else, samt barnebarn af tidligere sognerådsformand Carl Nielsen.

Faren og moren var bestyrere af det gartneri, som Carl Nielsen havde. Familien boede i samme hus, som bedsteforældrene, Carl og Augusta.

Huset rummede også kontor for Hvidovre Sygekasse, hvor Carl Nielsen var

1 Georg Rasmussen var bror til Augusta Nielsen, tidligere sognerådsformand Carl Nielsens 2. hustru.

forretningsfører. Huset var en vinkelbygning. Huset til højre vendte ud mod Strædet. Vinklen, der lå med front til Hvidovregade, var lejet ud. Huset var stråtækt, med lerklinede vægge, okkergult med tjæret sokkel. Carl Nielsen og Augusta boede i den del af huset, der ses til højre, og Bøwigs forældre boede i den anden del af huset. *"Der var kun koldt vand og gammeldags lokum. Når vi skulle i bad, foregik det oppe på badeanstalten i kælderen under Kettevejsskolen".*

Gartneriet var kun på ca. 1 tønder land - fra Hvidovregade og mod øst over til Haveforeningen Hvidovrevang. Et lille gartneri, men en flittig familie kunne have sit udkomme af det. "
Pengene var små. Jeg fik lov til at trække nogle rabarbere op, bundte dem og sælge dem. Det gav mig lidt lommepenge".

"Gartneriet blev udnyttet næsten 200 procent, fortæller Carl Bøwig. Der var mistbænke, som blev holdt åbne med "luftklodser", som skulle fjernes ved storm og tordenvejr. Ellers fløj vinduerne af. Afgrøderne var radiser, purløg, gulerødder, bønner og ærter – små afgrøder som moren bundtede, og faren i

begyndelsen kørte ind på det gamle Grønttorv på en trehjulet ladcykel.

Under generalstrejken blev grøntsagerne også solgt direkte fra gartneriet, hvor der var en kø af mennesker, der ville handle.

Gartneriet havde allerede før krigen fået et drivhus, der var i to etager. Under et betondæk var der en fyrgrav, hvor der stod to kedler, der varmede drivhuset op. Drivhuset måtte lukke under krigen, da der ikke var brændsel til at varme det op. I stedet blev kælderen under drivhuset brugt som beskyttelsesrum, hvor vi løb over ved luftalarm".

Carl Bøwig opholdt sig ofte inde hos Augusta, som han kaldte sin bedstemor. "Hun var en super dejlig dame". Hun havde altid tid til at tage sig af ham. Hun var altid i gang med sit strikketøj. Bedstefaren gik rundt derinde i sivsko med halm i, husker Carl Bøwig.

På fotoet ses Carl Bøwig sammen med Augusta, der sidder med hunden Kvik, som Carl elskede at ligge sammen med - i hundens kurv. *"Kvik blev for øvrigt lånt ud til folk i Hvidovre. Den kunne lynhurtigt fange rotter og knække halsen på dem".* I garagen ses den lille Ford-lastbil med kort lad, som faren havde til at køre varer ind på Grønttorvet med. Bilen havde en presenning, som kasserne med afgrøder

Gartneriet med drivhuset fotograferet mod vest op mod Hvidovregade. Foto før 1940. Privatfoto.

Privatfoto, 1939.

Carl Bøwig i slipover, bagerste række nr. 3 fra højre. 2. række nr. 2 fra højre står Niels Erik Madsen. Foto: Forstadsmuseet.

kunne stå indenunder. Faren tog også varer med til torvet fra bl.a. gartneriet "Jelles sted".

Faren og moren afhændede i 1963 gartneriet. Da var huset meget forfaldent. Forældrene flyttede i Bredalsparken og fik arbejde som henholdsvis altmuligmand/gartner og rengøringshjælp på Den Kongelige Porcelænsfabrik.

Skole- og ungdomskammerater

I april i befrielsesåret begyndte Carl Bøwig sin skolegang på Kettevejsskolen. Da skolen skulle bruges til indkvartering af tyske flygtninge, blev klassen først flyttet op i børnehaven på Hvidovre Torv og senere ned i kælderen under den nye sygekassebygning i Hvidovregade.

Han havde fru Madsen som klasselærer i hele skoletiden.
"Jeg var nok en vildbasse i skolen og god til at finde på "tossestreger". Bedstefar prøvede efter bedste evne at få mig dysset ned".

Når talen falder på barndomsvenner, nævner Carl først og fremmest Niels Erik Madsen, med hvem han har haft et livslangt venskab. "
Niels Eriks mor bad os samle alle æblerne sammen ude i haven. Og så kørte vi ned med æblerne til et æblemosteri på Torstensvej og hentede æblemost på flasker. Vi brugte også meget tid ovre på det gamle bibliotek".

2 af legekammeraterne gik på betalingsskole inde i den katolske skole i Stenogade. Arne, der boede Næsborgvej 4, var søn af kommunens bygningsinspektør, A. O. Hansen. Arnes mor, Olga var en dygtig modist. Arne og Carl kørte ud med hattene i store hatteæsker til kunder også helt i Rødovre.

Den anden legekammerat var Henrik, søn af doktor Ærenlund, hvis hus og praksis lå på Hvidovregade, der hvor Holbækmotorvejen ligger i dag.

Carl Nielsen i haveforeningen" Hvidovrevang". Årstal ukendt.
Foto: Forstadsmuseet.

"Det var jo et mærkeligt sted at komme over. Man blev aldrig lukket længere ind end ned i kælderen. Men kælderen var jo også lige så ren som et hospital næsten. Nede i kælderen var der også mange spændende ting. Nogle gange kom Ærenlund jo også selv ned. Vi byggede blandt andet små svæveflyvere. På svæveflyveren var der en lille cylinder, man kunne sætte en tablet ind i. Og så kunne man tænde ligesom en lille lunte. Så virkede den som en jetjager. De var faktisk meget skægge at flyve med".

Da bedstefaren var død, og Augusta var flyttet på Sønderkærhave, fik Carl lov til at bo i den del af huset, de havde boet i. Her hyggede kammeraterne og deres piger sig med dans og drak lidt bajere.

"Niels Eriks mor syntes ikke så godt om det. Hun kom derned med en lille cerut i munden og ville klage, for hun ville ikke have, at Niels Erik drak bajere. Min far sagde, at det skulle hun ikke bekymre sig om, han holdt øje med de unge. Hun drejede rundt på hælen og gik hjem igen!"

Hvidovrevang og byggeriet på Næsborgvej

Gartneriet var mod øst nabo til haveforeningen "Hvidovrevang", der var oprettet i 1932. Der var en sti ind fra gartneriet. Augusta stod i en periode for driften af haveforeningens marketenderi.

Da gartneriet ophørte, kom der planer om, at gartneriets areal tillige med haveforeningens skulle anvendes til byggeri. Der gik mange år, inden planerne kunne realiseres. Det blev til bebyggelsen på Næsborgvej, der er tegnet af arkitekt Thorvald Dreyer, bygget af Brdr. Teichert og taget i brug i 1966.

Carl og Margits bopæl og arbejde

"Jeg hentede min kone Margit helt ovre på Høffdingsvej i Vigerslev. Vi var unge begge to og måtte så have kongebrev for at blive gift i 1957. Vi har en søn og et par tvillingepiger. Vi har altid boet Hvidovre. Beringparken, Helenas Alle og nu i Strandbyparken. Vi har aldrig overvejet at flytte fra kommunen, der har mange gode tilbud til borgerne."

"Jeg interesserede mig meget for knallerter og det var meningen, at jeg skulle i lære hos "Helmers Auto" på hjørnet af Hvidovrevej og Allingvej. Det blev ikke til noget, da han ikke havde de rigtige maskiner, som skulle bruges i lærlingeuddannelsen. Så blev jeg i stedet uddannet som rørsmed, og de sidste 12 år af arbejdslivet var jeg ansat som serviceleder først på Svendebjerghave og sluttelig på Strandmarkshave."

Margit er kontoruddannet og har hele livet arbejdet i samme firma i Valby.

Afslutning

Mange tak til Carl for informationer om familien og livet i Hvidovre. Vi har aftalt, at Carl tager på Forstadsmuseet for at sætte flere ord på de mange fotos, og vi har aftalt at gå en tur ad Hvidovregade – Memory Lane - for at høre, hvad der har ligget hvor, og hvem der har boet her.

Carl Bøwig foran Rytterskolen, maj 2023.
Foto: Jens Frederik Jørgensen

Mindet om Carl Nielsen (1873-1950)

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Den 1. april 1925 tog et nyvalgt sogneraad og en nyvalgt sogneraadsformand fat på store opgaver.

I perioden op til valget havde de ulovlige lysthusbeboelser ført til, at beboernes børn var blevet nægtet at gå i skole i Hvidovre. Forældrene havde ikke ret til at betale skat til kommunen og dermed få stemmeret til valgene i Hvidovre. Inden valget i marts 1925 havde Indenrigsministeriet afgjort, at lysthusbeboerne skulle sættes i skat og have valgret.

Carl Nielsen 28. 6. 1949 med fortjenstmedaljen. Foto: Forstadsmuseet.

Valget betød, at socialdemokratiet fik 6 af de 9 pladser i sognerådet. Carl Nielsen blev den første socialdemokratiske sognerådsformand og afløste Carl Larsen på posten

Der var voldsomt store opgaver at tage fat på. Folketallet steg fra 900 til næsten 1500, da lysthusbeboerne blev borgere i Hvidovre. Elevtallet steg fra 340 i 1924 til 1094 i 1932. Der skulle ske skatteligning af de nye skatteydere, lovliggørelse af byggeri, færdiggørelse af regnskabet for 1923-24 samt istandsættelse af dårligt vedligeholdte veje. En tsunami af opgaver ramte sognerådsformanden, når der samtidig kun var en meget beskeden administration til at hjælpe sognerådsformanden og sognerådet med arbejdet.

Carl Nielsen blev udsat for kritik fra flere sider. I 1928 var protesterne blevet voldsomme, da Carl Nielsen havde fået en næse af indenrigsministeriet for personligt bl.a. at havde bevilget huslejehjælp og lån til en økonomisk trængt grundejer. Carl Nielsen ville ikke trække sig som sognerådsformand, da han mente, at opgaverne var vokset kommunen over hovedet.

På et møde i sognerådet den 21. juni 1928 blev Carl Nielsen kuppet, da et flertal på to socialdemokrater og tre borgerlige vedtog en mistillidsdagsorden til Carl Nielsen. Købmand Viggo Valdemar Jersie fra socialdemokratiet blev kl. 2 den 22. juni 1928 valgt som ny sognerådsformand. Tiden op til kommunevalget i marts 1929 var præget af fortsat uro i sognerådet og i socialdemokratiet. I 1929 kom Arnold Nielsen til som sognerådsformand for at skabe ro og orden i Hvidovre.

Carl Nielsen var oprindelig gartner og drev et gartneri i Hvidovregade. Han havde også titel af husejer, da han ejede huset i Hvidovregade 57 og tilsyneladende også et marketenderi/kolonialforretning, Risbjerggårds alle 31. Han var fra 1915 formand for Hvidovre Sogns Sygekasse og fra 1932 til 1946 forretningsfører for sygekassen, der havde kontor på hans bopæl, Hvidovregade 57B. For dette arbejde fik han i 1949 overrakt den kongelige fortjenstmedalje i sølv.

Carl Nielsen dør den 16. december 1950 og bliver begravet fra Hvidovre Kirke den 30. december 1950 under overvældende stor deltagelse.

Når man i Hvidovre Avis læser mindeord og taler fra begravelsen, er det meget påfaldende, at det ikke med et eneste ord omtales, at Carl Nielsen havde været medlem af sognerådet fra 1909 til 1921 og igen fra 1925-1929, hvor han i tre år var sognerådsformand. Ved begravelsen takkede sognerådsformand Ole Toft Sørensen for godt kammeratskab gennem mange år, og Chr. Sørensen takkede for den store hjælpsomhed, man altid mødte hos Carl Nielsen.

Risbjerggaards Marketenderi 1929.. Yderst til højre Augusta Nielsen. Foto: Forstadsmuseet.

Når man spørger et af Carl Nielsens børnebørn, Carl Bøwig, siger han, at man ikke i familien talte om eller gik op i, at Carl Nielsen havde været sognerådsformand. Det var gået i glemmebogen. Gravstedet er nedlagt. I Hvidovre blev Carl Nielsen aldrig æret og mindet ved at få en vej opkaldt efter sig.

Augusta Nielsen omgivet af blomster. Efter 1950. Foto: Forstadsmuseet.

Carl Nielsen havde 4 børn med sin første kone, Petræa Larsen - tre sønner, der blev gartnere og en datter, som drev en kolonialforretning på Damhusdalen nr. 20 i Rødovre.

Efter Petræas død i 1911 giftede Carl Nielsen sig med Augusta Rasmussen, der drev marketenderiet på Risbjerggårds Alle.

Kilder:

Klondike uden revolvere, Hvidovre 1900-1929 af Hans Chr. Thomsen

LYSTHUSBEBOERNE – en forstad fødes af Poul Sverrild

Hvidovre Avis december 1950 og januar 1951.

Interview med Carl Bøwig, april og maj 2023.

Født og boet her i 81 år

Af Jens Frederik Jørgensen efter interview med Leif Raben Rasmussen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Stedet, der er tale om, er et Phønix-hus, Brostykkevej 130.

Her har Leif Raben Rasmussen (LRR) boet, siden han blev født i 1942.

Om Phønixhusene[1]

Først noget om Phønixhusenes historiePhønixhusene[2] er fra 1924. Arkitekt var Henning Hansen[3] . Husene blev fremstillet i 3 størrelser, således som det fremgik af en annonce i Politiken 19.august 1924.

Phønix Huse.

Færdige til Indflytning 8 Uger efter Bestilling.
Type A. 12,500 Kr. 2 Lejligh., 3 Vær. & Køkken, 2 Vær. og Køkken. **Type B.** 10,500 Kr. 4 Vær. & Køkken. **Type C.** 7000 Kr. 3 Vær. og Køkken. **Tørre — Lune — Brændselsbesparende. Komplet færdige med alle installationer.**
Alle Oplysninger gives beredvilligst i Salgskontoret for Phønix Huse, Trommesalen 2, Kontortid 1—5. Mandag og Onsdag Aften 6 - 8.

Et Phønixhus var en af de største hovedgevinster på Rundskuedagen[4] i 1924. Et type B-hus skulle opføres på en 1800 kvadratalen[5] grund i Havebyen i Hvidovre.

Gevinstens værdi var 5.200 kr[6]. , når huset var prioriteret. Den årlige husleje ville være 540 kr. Herfra kunne man trække værdien af havens afgrøder – 200 kr.

Hvem, der vandt huset, og om den heldige vinder flyttede ind eller solgte gevinsten, har det ikke været muligt at finde ud af.

Der var tale om et typehus, der kunne massefabrikeres og være klar til indflytning på 8 uger. I forbindelse med Rundskuedagen blev der stillet et prøvehus op i løbet af en uge.

I salgsmaterialet blev Phønixhusene omtalt som "Tidens hurtigste og billigste Byggesæt".

1 Phønixhusene er beskrevet i medlemsblad nr. 2-2010.
På Forstadsmuseets hjemmeside findes tillige artikler om husene, ligesom museet har kopi af salgsmaterialet.

2 Phønix A/S, stiftet i 1896 af Oscar Köhler, var en stor tømrer- og snedkerforretning, der lå på Godthaabsvej 88, København F . Det krakkede i 1926-27. Området og bygningerne blev overtaget af A/S Silvan, som var det andet store maskinsnedkeriforetagende i Storkøbenhavn.

3 Henning Hansen (1880-1945) var første arkitekt på Frederiksberg Rådhus. Han døde, inden rådhuset stod færdig i 1953.

4 Rundskuedagen afholdtes hvert år i september i København 1910-87.
Det omfattede salg af nummererede rundskuehæfter, der indeholdt en række adgangskort til virksomheder, udstillinger eller specialarrangementer, samt diverse konkurrencer. Desuden deltog hæftets nummer i en større lodtrækning. Overskuddet gik til forskellige velgørende institutioner.

5 1 kvadratalen er lig med 0,394 m2. 1800 kvadratalen er så lig med 709 m2 .

6 1 krone i 1924 svarer til 32 kr. i 2023.

Brostykkevej 130, 1949. Det er Leif Raben Rasmusen, der står i haven. Foto: Ubekendt.

Brostykkevej 130, 1989 Kilde: Forstadsmuseet
Foto: Adi Guldfelt.

Brostykkevej 130, 2023.
Foto: Jens Frederik Jørgensen.

Phønixhusene var af træ. Træhuse havde i mange år været anvendt i Norden, men når dette ikke var tilfældet i Danmark, skyldtes det problemer med brandfare, isolering og omkostninger.

I salgsmaterialet blev der redegjort for, at den udvendige træbeklædning var imprægneret således, at der var sikkerhed mod flammer, og huset var foret med isoleringspap, så fugtighed ikke kunne trænge ind i huset, og i øvrigt gav pappet varmeisolering.

Ved hjælp af standardisering og industrialisering var det muligt hurtigt at fremstille billige hustyper, der kunne være med til at afhjælpe bolignøden.

Beboerne fik lys, luft og rummelighed til en rimelig billig pris.

De massefabrikerede, billige og ensartede huse blev der gjort grin med i Svikmøllen 1924. Husene, familierne i husene samt deres gøremål var identiske.

I teksten til tegningen blev der gjort grin med husenes forventede ringe levetid:

”Du kan let bo deri, naar smukt med Vejret blot det tegner.
Men det maa ikke blive brugt saa gerne, naar det regner.
Og hvis en lille Storm der kom,
det kunne gerne blæse om.
Og husk, at du maa end´lig ej mod Huset staa og læne dig,
og puffer du til Huset,
saa styrter det i Gruset”

Det var den modtagelse de nye huse fik i samtiden. Senere er der kommet mange typehusbebyggelser overalt, også i Hvidovre - Baunebakken, Grenhusene, Vedbyholm blot for at nævne nogle stykker.

Hvidovre Udstykningsselskab A/S stod for at bygge mange af Phønixhusene på Brostykkevej, men havde svært ved at få dem solgt, hvorfor Sognerådet måtte

give tilladelse til, at husene kunne udlejes.

Og Phønixhusene er ikke blæst omkuld eller rådnet op. De står der den dag i dag på Brostykkevej - mange som ombyggede/tilbyggede huse med flere kvadratmeter beboelse; men tydeligt genkendelige.

Leif Raben Rasmussen fortæller om huset

Min far og mor, Tonny og Maggi Rasmussen, der havde boet i Brønshøj, købte huset i 1932. Det var bygget i 1925. Selvom min far var murer, købte han et træhus, nok fordi han havde arbejdet på

Udsigt fra Brostykkevej 130 mod nord. Til venstre ses Hvidborg. Personerne på foto er ubekendte. Ca. 1940.
Privatfoto.

husene og set dem. Der var luft over det hele – marker og marker bag huset.

Der var køkken og stue nede og 2 værelser på 1. sal. Med brandmur ind mod naboen var der en muret tilbygning med "retirade" og vaskehus. Min far byggede et vindfang til og jeg, da jeg overtog huset, en pejsestue ud mod haven.

Set fra Brostykkevej ser huset stort set ud, som da det blev bygget med stakit ud mod vejen.

Husets træværk var dampimprægneret, så der ikke kunne gå ild i det. Jeg mener ikke, at et Phønixhus nogensinde er brændt. Nogle få huse er tilladt revet ned, bl.a. på hjørnet af Arnold Nielsens Boulevard, hvor der har ligget tankstation, samt bilforhandler og -værksted.

Husene var oprindeligt grålamalede og med rødt tegltag som huse i Sverige. Kun husets vestvæg er blevet udskiftet. Den er også mest udsat for sol og blæst. Resten af træværket er nu næsten 100 år gammelt!

Redskabsskur i haven til Brostykkevej 130. Oprindeligt brug til høns, kaniner og gris.
Foto: Jens Frederik Jørgensen.

Huset er bygget med et træskelet, og inde i skelettet er der trækasser med træspåner. De giver god isolering og er næsten ikke til at skille ad.

Min far syntes, at det hørte sig til, at et hus havde et navn. Han kaldte det "LILLE BO". Min faster skrev altid husets navn på de kort, hun sendte os.

Jeg aftalte med mine to ældre brødre, at jeg skulle overtage huset i 1964, da først min far og så min mor var døde.

Om husets have mv.

Min far havde også bygget et skur i haven. Her havde vi høns, kaniner og en gris. I dag bruges det som værksted og redskabsskur.

Den gris, vi havde, da jeg var 5-6 år gammel, husker jeg stadig tydelig. Jeg havde gået og fodret den med en masse nedfaldsæbler. Så skulle der være fastelavnsfest på Risbjerggård. Min far havde aftalt med naboens drenge, at de skulle tage mig med. Jeg havde ulykkelig vis glemt min tomahavk og løb gennem markerne hjem for at hente den. Da jeg kom hjem, så jeg grisen hænge på en stige. Min gode ven, grisen var blevet slagtet! Jeg kom ikke tilbage til tøndeslagningen, og det var slut med at holde gris.

Der var mange træer og bærbuske i haven. I forhaven har jeg stadig det gamle skovfogedæbletræ[7].

Fra haven havde vi udsyn helt over mod Hvidborg. Drengene derovre snakkede vi med, når de gik og passede gæs. Der var et bælte med slåen, og det måtte de ikke gå uden for.

På et tidspunkt blev Bredalsparken bygget - først de store blokke og senere den lange "tarm" på Gurrevej. Min far plantede nogle store birketræer nede i baghaven, så folk ikke kunne kigge over i vores have. Da min far og mor flyttede herud, var der kun marker Og min far drømte om, at det fortsat skulle være sådant. Der var også store marker ud mod Avedøre. Her mindes jeg at have set købmand Becker gå og pløje med hest.

Skovfogedæble

Nogle minder fra livet

Jeg har altid spillet fodbold. Jeg begyndte i HIF som lilleput. Jeg husker, at vi skulle spille tidligt, når det var mod Københavns KFUM. Kampen skulle være færdig inden kirketid kl. 10.

Når vi skulle spille mod B1908 på Amager, cyklede vi derud. Det var før Sjællandsbroen kom. Der var en lang tange, man kunne gå over med cykler.

Senere har jeg spillet fodbold i Avedøre Idrætsforening og i Hvidovre KFUM.

Vi var som unge medlem af Teaterringen. Vi unge gad godt nok ikke sidde at se teaterforestillinger, men vi kunne komme ind til de gode baller med store orkestre, der altid var efter forestillingen på Risbjerggård. Vi kunne så også få mulighed for at købe øller!

7 Æblet er formentligt dansk og stammer fra Lov ved Vordingborg, Sjælland. Kendes også under navnet Skovfogedæble fra Lov. I 1830 stod et træ i en skovfogedhave , der stammede fra det formentlige modertræ, som stod på et skovgærde i nærheden. .....

Jeg var endnu ikke fyldt 15, da jeg startede som arbejdsdreng hos "BOND" på Biblioteksvej. Senere fik jeg der en lærekontrakt og blev værktøjsmager. Værkstedet lavede mange forskellige ting – varmeovne, brødristere, minirulleskøjter og juletræsfødder.

Efter soldatertiden på Bornholm og på Svanemøllens kaserne, søgte jeg ind til KTAS, hvor jeg var i 33 år, indtil jeg blev pensioneret.

Jeg bliver boende i huset, det skal ikke sælges. Phønixhuse er ofte til salg, og indimellem sælges de på en eftermiddag i forbindelse med et åbent hus.

Hvidovre Torv 3, 2650 Hvidovre
Telefon: 71 94 51 51
https://hvidovrevinhus.dk/

Nusrat Djahan Moskeen

Af Annelise Wildenradt

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Juni måned i år var en rigtig dejlig sommermåned med sol og varme dage. Det var også rigtigt varmt, da 48 interesserede gæster mødte op til et besøg i Nusrat Djahan Moskeen på Eriksminde Allé i Hvidovre.

Moskeen set fra haven Foto: Jørgen Snedled

Vi blev modtaget af Imad Malik, som er tidl. sergent i Forsvaret, uddannet fra København Universitet i religionshistorie og ansat i Udlændinge – og Integrationsministeriet.

Lidt historie

Nusrat Djahan Moskeen er tegnet og bygget af arkitekten, John Zachariassen, og indviet af daværende verdensoverhoved for retningen, Hazrat Mirza Nasir Ahmad, fredag den 21. juli 1967. Hvidovres daværende borgmester Svend Aagesen var også inviteret som æresgæst.

Svend Aagesen var stolt og glad over, at moskeen blev bygget i Hvidovre, for det var den første egentlige moske, der blev bygget i Skandinavien.

Det var Ahmadiyyaerne, som stod bag byggeriet af moskéen i Hvidovre. Ahmadiyya blev dermed allerede i 1960'erne offentligt kendt som "muslimerne i Danmark", hvor der har eksisteret en ahmadiyyamenighed siden midten af 1950'erne. Blandt andet konverterede læreren Svend Aage Madsen (1928-2007) til Ahmadiyya og tog navnet Abdul Salam Madsen ('Tjener af Den Fredsskænkende Gud').

Moskéen er i øvrigt opført af menighedens kvindeorganisation, som donerede deres smykker og andre værdier til formålet. For at mindes kvinderne er moskéen derfor navngivet 'Nusrat Djahan', som er et kvindenavn i Pakistan.

Menigheden har siden 1950'erne undergået en udvikling fra en religiøs minoritet bestående hovedsageligt af danske konvertitter til en etno-religiøs minoritet bestående hovedsageligt af pakistanske immigranter. Antallet af ahmadiyyaer i Danmark angives af bevægelsen selv til at være cirka 600.

Vores besøg indledtes med velkomst ved Annelise Wildenradt, Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, som herefter gav ordet til Imad Malik, som er besøgsansvarlig i moskeen.

Rundvisningen startede i Bederummet, som er at sammenligne med den kristne kirkes kirkerum.

En moské bygges således, at selve bygningen peger i retning mod Mekka. I Bederummet er én bedeniche der angiver bederetningen. Til højre for

Bederummet - Foto: Jørgen Snedled

bedenichen findes en forhøjning, en prædikestol, hvorfra imamen prædiker i forbindelse med bønnen.

Der er hverken bænke eller stole i Bederummet. Den rituelle bøn består af en række knæfald og dybe buk, hvorfor gulvet er dækket med tæpper, og man tager fodtøjet af, inden man betræder rummet.

Bederummet i Nusrat Djahan Moskeen er et stort, rundt og meget smukt rum, bygget i 60'er stil med rå, lysegrå mursten i en vekselvirkning med små, farvede ruder. Menigheden sidder på gulvet med ansigtet mod Mekka og Medina under bønnen (der er stole til bedende med særlige behov).

Handlingen i Bederummet ledes af en imam, som er den muslimske leder af bønnen. Der er tilknyttet to imamer til Nusrat Djahan Moskeen, en lokal samt landets chef-imam for Ahmadiyyamenighederne. I praksis beregnet til både mænd og kvinder, men af forskellige grunde følger mænd og kvinder bønnen fra hver sit rum.

Fra Bederummet fortsatte vi til Biblioteket. I sagens natur var der spørgsmål til Koranen og Imad fortalte. Koranen er muslimernes hellige bog. Det er en samling af åbenbaringer, som profeten Muhammed modtog af Gud gennem sit profetvirke gennem 23 år. Koranen indeholder retningslinjer for alle livets forhold, fx. hvordan man skal behandle sine ældre, forholde sig til sin næste, håndtere økonomi, m.m.

Samme år som moskéen blev indviet, 1967, blev Abdus Salam Madsens oversættelse af Koranen også udgivet – den første komplette oversættelse af Koranen til dansk. Det er en oversættelse, som i dag opfattes problematisk af andre muslimer, men som ikke desto mindre har været mange danskeres første bekendtskab med Koranen på dansk.

Herefter gik vi ud i den velholdte have, og fik forklaret moskeens bygning, her-

under De 5 Søjler, som er et vigtigt element i islam. De udgør kernen af islamisk praksis, idet hver af disse søjler er en religiøs handling - i en bestemt rækkefølge. Den første er den letteste. Den sidste er den sværeste. Den første er trosbekendelsen – Shahada. Den anden er de daglige bønner – Salath. Den tredje er at give penge til gode formål – Zakat. Den fjerde er faste under Ramadanen – Sawm. Den femte er pilgrimsrejsen til Mekka – Hadj.

Herefter var moskeen vært ved et kaffebord i Moskeens Fællessal. Der var mange spørgsmål, som Imad beredvilligt besvarede.

Til sidst besøgte vi kvindernes Bederum, hvor de kan følge den religiøse handling via højtalere og storskærm.

Det var en god og berigende eftermiddag. Vi fik et indblik i en religion, som fylder i den daglige, danske informationsstrøm, men som de fleste af os ikke rigtig kender til.

Tak til Imad Malik for hans grundige, venlige og imødekommende modtagelse af Hvidovre Lokalhistoriske Selskab.

Tak til Pia Igwebuike for noter indsamlet under besøget.

Faktaboks: Islams Ahmadiyya Menighed er en islamisk retning grundlagt i Indien i 1889, der i dag findes i 213 lande. Den bygger på et sunnitisk grundlag, men er i dag ikke anerkendt af øvrige muslimske retninger. Retningen mener, at selvom profeten Muhammed var den største profet, er han ikke den sidste, som øvrige muslimer mener. Grundlæggeren af Islams Ahmadiyya Menighed, Mirza Ghulam Ahmad, anses for at være islams reformator - en Messias.

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Eget hus

Af Erik Zinglersen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Artiklen "Eget hus" er en let bearbejdet udgave af første kapitel fra bogen **Et hjem, et hus og et forstadsliv i velfærdsstatens Hvidovre 1960-1973**.

Bogen udkom i juni 2023 og er skrevet af Erik Zinglersen, der blev født i 1952 og boede sine første 8 leveår i Hvidovreparken, hvorefter han sammen med sin bror og forældre, flyttede til et nybygget statslånshus på Rebæk Allé 83. Her boede han indtil 1973, hvor han havde færdiggjort sin HF-uddannelse og flyttede til Roskilde.

Bogen fortæller om hvordan det var at vokse op i Hvidovre, netop i den periode hvor der var voldsom gang i den økonomiske vækst og Hvidovres indbyggertal voksede fra knapt 40.000 til over 50.000 indbyggere.

Eget hus

Hvordan kunne en almindelig familie få råd til et parcelhus?

I begyndelsen af 1960 flyttede jeg, min bror og vores forældre ind i et nybygget

Min mor, min bror Peer til venstre og jeg i 1958 i lejligheden i Hvidovreparken. Privatfoto

parcelhus i Hvidovre. Det var ikke alle beskåret at få eget hus, men det var en brydningstid, der gav muligheder for almindelige mennesker. Der var økonomisk vækst, faldende arbejdsløshed og indtil 1959 gunstige lånemuligheder. Familien kom fra en toværelses lejlighed i et alment boligbyggeri og fik med huset en masse nye udfoldelsesmuligheder, ikke mindst for min bror og mig.

Men hvad var mine forældres baggrund, og hvad lagde stierne til den familie og de børn de fik? Min mor kom fra Randers, min far fra København, og de mødte hinanden efter 2. Verdenskrig. Min mor boede på et værelse i Smallegade 38 D, på Frederiksberg og min far boede hjemme hos sine forældre på Johan Kellers Vej 27. Hun havde fået en kontoruddannelse i Randers, han var udlært som maskinarbejder på skibsværftet Burmeister & Wain og fik sit svendebrev 31. juli 1944. Efter krigen aftjente han sin værnepligt. Da tjenestetiden var afsluttet og sikkert fordi det var svært at få arbejde, gjorde han efter krigen tjeneste i CB (Civilbeskyttelsestjenesten) og stod vagt ved lejren for tyske flygtninge på Kløvermarken, Amager.

Mine forældre mødte hinanden gennem min farfar, der ligesom min mor, også arbejdede på Toldboden i København. Det må være sket omkring 1947 og de blev gift d. 24. juni 1950 i Solbjerg Kirke på Frederiksberg.

Efter de var blevet gift, flyttede de ind i det der i dag hedder Hvidovreparken, hvor de kunne tage den nye lejlighed i besiddelse, umiddelbart efter byggeriet stod færdigt i 1949 til 1950.

Familien bestod på det tidspunkt kun af mine forældre Kai Fogtmann Zinglersen og Karen Margrethe Zinglersen (født Havn), begge født i 1925. Jeg kom til i 1952 og min bror Peer i 1957. I lejligheden, som vi boede i indtil 1960, delte hele familien soveværelse.

Forhistorien

For at give lidt baggrund er det interessant at se på den baggrund og de sociale forhold, min far og hans forældre havde. Min farfar Albert Kristian Harting Zinglersen, født i Slagelse og min farmor Ellen Zinglersen (født Fogtmann), født i København, flyttede også ind i et helt nybygget alment boligbyggeri i 1933 på Johan Kellers Vej 27, 2. th. Det var en stor forbedring i forhold til den

Huset efter flytningen i 1942 til Kærmark 62 i Hvidovre. Privatfoto

lejlighed i Jerichausgade 52, stuen, hvor de havde boet i en ældre lejlighed. De var blevet gift d. 26. september 1924, og min far blev født 21. februar året efter.

Selv om det var en væsentlig boligforbedring for dem, var det alligevel lidt trangt, og for dem som for mange andre, opstod der et ønske om en kolonihave eller en grund man kunne placere et hus på. Midt i 30´erne købte de eller lejede de en grund på Blommehaven 43, Valby, og opførte et træhus på omkring 20 m^2. Her tilbragte de sommeren. Udstykningen kom fra den gård der hed Ny Østengaard og gav navn til grundejerforeningen "Ny Østengaards Villaby". Grunden med det lille hus havde de nogle år, men af mig ukendte årsager købte de grunden i 1942 på Kærmark 62 i Hvidovre. Udstykningen skete fra Pedersgaard efter 1937.

Det hus, de byggede på grunden, var ikke nyt, men flyttet fra Blommehaven og etableret i 1942. Om de har flyttet det på en blokvogn eller skilt det ad, melder historien ikke noget om, men de beskedne midler afgjorde dette. De havde således en sommeradresse i Hvidovre og en vinteradresse i lejligheden. For dem var købet af grunden ikke drevet

Min farmor laver mad på en gammel Nilfisk støvsuger i 1941. Privatfoto

af den store bolignød, der opstod efter 1. Verdenskrig og skabte en stor tilflytning af mange boligløse fra København. Mange boede ulovligt i små træhuse hele året, hvilket skabte konflikter med det sogneråd, der sad i Hvidovre frem til 1925, hvor flertallet skiftede fra Venstre til Socialdemokratiet. Borgmesterposten beholdt Socialdemokratiet helt indtil 2021, hvor det skiftede til SF.

Min farfar, der var født 1900, kom ud af en børneflok på fem, gik ud af syvende klasse, havde ingen formel uddannelse og havde haft mange forskellige jobs i sine unge dage. Han arbejdede som havnearbejder, kom til at arbejde i pakhuset og avancerede senere til toldpakhusmester i Vestindisk Pakhus, hvilket var en social opstigning. I det daglige cyklede han til sit arbejde.

Min farmor der var født 1896, blev uddannet porcelænsmaler og var hjemmegående, men underviste i mange år på aftenskole i porcelænsmaling. I sine unge dage havde hun arbejdet på Den Kongelige Porcelænsfabrik, i dag Royal Copenhagen. Hun havde mistet sin far i en alder af ni år og sin mor da hun var 24 år, men var heldig at komme ind på "Tegneskolen for Kvinder".

Mine bedsteforældres have

Som for så mange andre var køkkenhaven det vigtigste. En lillebitte græsplæne, en meget stor køkkenhave og en del frugttræer, der efterhånden blev store og næsten dannede en hel skyggefuld lund om sommeren, som jeg husker det. Gødningen kom fra lokumstønden der havnede under frugttræerne. Under krigen dyrkede min farfar tobak, som blev behandlet efter alle kunstens regler. De lavede så vidt muligt alting selv, hvilket gav en stolthed og haven muliggjorde disse udfoldelsesmuligheder. Det må have givet en stor følelse af frihed.

Jeg er hos min farmor og farfar i haven på Kærmark 62 i 1954. Privatfoto

Der var ikke mange faciliteter. Petroleumsblus til at lave mad på, et flueskab på nordsiden af huset, et kølerum under huset og vand, der skulle hentes fra en hane tæt ved havelågen. Som et kuriosum kan jeg nævne at min farfar havde en sofacykel. Jeg så den dog aldrig i brug, men den stod alle årene i skuret. Endelig blev de private fælles veje vedligeholdt med grus og tjære, som blev varmet op, hvilket var noget, et sjak i grundejerforeningen Pedersgaard stod for. Elektricitet blev først installeret i løbet af 40´erne. Kloaknettet kom nok først til kvarteret i slutningen af 40´erne eller i begyndelsen af 50´erne, men blev først sluttet til, da mine forældres hus blev bygget i 1959.

Naboen mod øst på Kærmark 60 hed fru Voss og gik altid i natkjole og forklæde. Jeg tror kun hun var omkring halvanden meter høj. Hendes lille træhus lå for enden af haven og blev først erstattet af et parcelhus i midten af 1960´erne.

Hele området havde lidt af en Klondike karakter. Der var som nævnt grusveje, en del holdt høns, nogle duer og et par grise var der også plads til. Nogle boede der hele året i nogle ret små træhuse. I området var der fem til seks små marketendere, hvor man kunne købe daglig-

Ida og Emil Kock foran deres købmandsbutik, Allingvej 70.
Billedet må være fra 40'erne.
Foto Forstadsmuseet.

dags fornødenheder. De mindste bestod af et lavloftet træskur, hvor man kunne få de basale fornødenheder. Udenpå skuret fandtes de kendte emaljeskilte fra Carlsberg og Tuborg. I løbet af 1960´erne forsvandt de små købmænd eller marketendere, som det hed den gang.

Lejligheden på Hvidovrevej, hvor vi boede, lå kun én kilometer fra haven. Her var pladsen blevet lidt trang, efter at min bror blev født i 1957. Derfor besluttede min farfar og farmor at forære mine forældre grunden, således de kunne bygge et hus. Men hvorfra hentede man inspiration til byggeriet og hvad skete der i samfundet på det område? Man tog på en af de mange byggeudstillinger det år.

Familiens tur til byggeudstillingen

I juni 1958 drog mine forældre til Søllerød Krat med mig ved hånden. Jeg var fem og et halvt år gammel. Min erindring om turen er meget svag, blot nogle huse på en bar mark, men min far tog et billede af et af dem.

Da jeg i foråret 2022 besøgte vejen i Rudersdal Kommune, hvor byggeudstillingen fandt sted, fandt jeg huset, der ligger på Arnevangen 16. Huset, der var tegnet af arkitekten Karl Bisgaard, faldt de for. Det er dog meget forandret i dag.

Jeg tror, de faldt for dette hus, fordi var praktisk indrettet med kælder, lyst, åbent og ikke mindst lå i den lidt billigere ende. Vores forældre var meget kvalitetsbevidste og havde desuden æstetisk sans.

Byggeriet af vores hus

I løbet af 1959 blev huset bygget. En del frugttræer blev fældet og vi fik tilladelse til at rive det gamle træhus ned. En del af det fungerede dog som skur for håndværkene i byggeperioden og en tid efter.

Bisgaard der stod for entreprisen og havde hyret en blikkenslagermester, en snedkermester, en tømrermester, en murermester, en entreprenør, en rådgivende ingeniør, en maler, en glarmester, en kloakmester og en elektriker, der var min fars gamle lærlingekammerat. Endelige gravede min far selv de 25 meter, til indføring af vand i huset for at spare

Det var muligt at søge indendørs under byggeriet i 1959 og det gamle træhus stod en tid endnu.
Min bror Peer er kun 2 år, og jeg sidder i midten med en murerkasket som jeg havde lånt.
Privatfoto

penge. Renden afslørede gammel havbund.

I de papirer jeg har set igennem, er der også en vejledning til vinterbyggeri, så byggeriet må have varet fra tidligt 1959 til december. Som tidligere nævnt blev huset først færdigmeldt i 18. februar 1960, hvor vi allerede var flyttet ind.

Det begyndte at gå rigtigt stærkt med boligbyggeriet i Danmark. Håndværkerne havde kronede dage, og der var tit pauser i byggeprocessen, især da murerne havde mange andre byggeopgave kørende samtidigt. Det var ikke ualmindeligt, at de lige satte et par mu-

rerspande for at vise, at byggeriet sørme var i gang, og så kørte de igen. De kunne også finde på at smide affald ned i hulmuren, hvis de ikke gad af gå ned fra stilladset. Hulmuren blev isoleret med Leca. Ellers er mit indtryk, at byggeriet var godt udført og af gode materialer. Det var stadig traditionelle byggeteknikker, med et fuldmuret hus inde og ude. Vinduesrammer var af teak og gulvet var af bøgeparket. Dørene var lette og moderne af teak, uden fyldninger.

I 1961 byggede min far et skur på 10m^2 med vejledning og hjælp fra min morbror, der var uddannet snedker. Ansøgningen blev indsendt 19. februar og tilladelsen kom 28. februar. Det hele var færdigmeldt 15. september samme år. I ansøgningen skriver vores far "Ærbødigst" med efterfølgende underskrift. De har nok bygget i foråret.

Arkitekten og huset

Karl Bisgaards hus, der sandsynligvis blev bygget første gang i 1954, hed Furesøhuset. Brugsarealet var på 84 m^2, og bestod det af stue, køkken, entre, to kamre og et soveværelse til forældrene. Halv kælder til fyr, værksted, viktualierum og vaskekælder. I kælderskakten stod en metalaffaldsspand som skraldemændene skulle bære op på skulderen.

Samtidig med at familien flyttede ind i det nybyggede hus, skrev Hvidovre Avis d. 15. januar 1960 i overskriften: "2 Hvidovre arkitekter hentede førsteprisen hjem. Udvalget for præmiering af nybygninger i Hvidovre har afsluttet sit arbejde, og 3 ejendomme er bleven hædret med indmuringsplade, medens ejere og arkitekter fik pengepræmier og diplomer." Bisgaards hus, der var identisk med vores, vandt ikke første, men tredjeprisen af de huse der var indstillet til konkurrencen. Præmien var 100 kr.

Byggeriet nærmer sig afslutningen. Privatfoto

Huset ligger på William Boothsvej 11. Det var en tid med stor interesse for det nybyggeri der for alvor tog fart.

Økonomi, vækst, boligbyggeri og arbejdsløsløshed

For at forstå tiden mine forældre byggede hus i, skal man se på hvad der skete i samfundet sidst i 1950´erne. Den økonomiske vækst lav, arbejdsløsheden på omkring 10 procent og der var ikke de store forbrugs- og opsparingsmuligheder. Boligbyggeriet var i meget langsom vækst, og det var mest etageboliger. Mine forældre flyttede som nævnt ind i et af de nyopførte almene boliger i 1949 eller 1950, en meget central del af velfærdsstatens udvikling, der langsomt foldede sig i ud i 1950´erne, men for alvor tog fart i 1960´erne.

På kanten af 60´erne

Vores hus blev færdigt i slutningen af 1959. Mine forældre var 35, min bror var to, jeg selv var syv og gik i første klasse. Vi var nu klar til at tage hul på en ny epoke i vores liv og tage del i den store vækstperiode i 1960´erne.

Feriemuligheder for min far, farfar og farmor

Fordi min farmor arbejdede på Den Kongelige Porcelænsfabrik, havde hun i lighed med andre ansatte mulighed for at låne et sommerhus i Tisvilde. Huset var finansieret af Arne Emil Krog (1856-1931), der var kunstnerisk leder fra 1891-1916 og direktør fra 1910. Han ønskede at give de ansatte en feriemulighed, hvilket min farmor, farfar og far benyttede sig meget af inden de fik grunden i Hvidovre. Huset blev døbt Arnekrogen efter Arne Krog og er stadig et tilbud for ansatte og pensionister fra Den Kongelige Porcelænsfabrik. I dag ejes Porcelænsfabrikken af Fiskars koncernen, men sommerhuset er organiseret i "Fonden Arnold Krogs Legat", hvor medlemmerne kan leje sommerhuset.

Familiehygge ved Arnekrogen omkring 1930. Fra venstre min oldemor Hansine, min farfar Albert, min farmor Ellen. Derefter to ukendte, tante Rita, min far Kai der er omkring fem år, stikker hovedet frem til højre, samt onkel Johan. Min far forblev enebarn.

Stemningen hos min farfar og farmor

Mine erindringer om mine og vores forældres besøg i haven er ikke så præcise. Men følelsen af at det var spændende at gå rundt i en hel frugtplantage, komme ind i det kølige træhus, høre primussen varme vand, sove i en harmonikaseng og spise i den lille bitte stue, ligger alligevel dybt i mig.

Arbejdsløshed og byggeri

I 1958 var arbejdsløsheden stadig omkring 10 procent, men året efter var den faldet til seks, og i 1960 hvor vi flyttede ind, var den nede på fire. Den forsigtige optimisme fra 1950´erne forandrede sig med et slag og indvarslede en voldsom vækst i forbrug og byggeri. Kvinders erhvervsfrekvens var omkring 45 pct. i 1960 og var i 1970 steget til 55 pct. Hvor antallet af nybyggede enfamilieshuse i 1950 var 4773 årligt, var det i 1959, hvor mine forældre byggede, steget til 7787. I 1973 hvor parcelhusbyggeriet kulminerede, var tallet 33.941, altså mere end fire gange så højt.

Side 598

Boganmeldelse

Af Poul Sverrild

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Et hjem, et hus og et forstadsliv i velfærdsstatens Hvidovre 1960-1973

Det er titlen på en ny bog om at vokse op i én af efterkrigstidens hurtigst voksende forstæder og om at vokse op sammen med velfærdssamfundet og den største velstandsstigning, Danmark oplevede i det 20. århundrede. En erindrings- og historiebog fra Hvidovre fra generationen, der fulgte lige i hælene på de store årgange fra 1940'erne.

Historien om familien Zinglersen er naturligvis unik, som enhver familiehistorie er, men den er samtidig næsten eksemplarisk for sin tid og sit sted. Bogen er en fortælling fra velfærdsforstaden, som dengang var dér, den lyse fremtid lå.

Hvidovres historie gennem de seneste 100 år er først og fremmest en historie om familier, der kom til og skabte nye rammer om tilværelsen. To store bølger har skyllet ind over den lille landkommune. Mellemkrigstidens sommer- og småhustilflyttere, og efterkrigstidens danske tilflyttere til statslånshuse og almene boligbyggerier fulgt af globaliseringens tilflyttere fra udlandet.

Familien Zinglersen tilhørte den anden bølge i Hvidovre.

Som Erik Zinglersen skriver, var hans families historie en rejse i det 20. århundrede, og han summerer forbilledlig klart rammerne for familiens rejse op:

'Min farfar og farmor kom fra små kår og havde ikke megen uddannelse, men fik efterhånden mulighed for at flytte ind i et moderne socialt boligbyggeri, hvor min far voksede op. I den periode skiftede de også den sommergrund, de havde i Valby, ud med en i Hvidovre. Den havde de, indtil de forærede mine forældre grunden, så den næste generation kunne bygge et økonomisk overkommeligt statslånshus. Det muliggjorde, at vi kunne flytte fra den tværelses lejlighed, hvor hele familien havde boet i ti år. Både min far og mor fik en faglært uddannelse, hvilket ikke bare gav dem bedre økonomiske muligheder, men også overskud til at interessere sig for litteratur og musik, båret af deres store nysgerrighed. Den arv gav de videre til min bror og mig, der via forskellige omveje endte med at få en længerevarende uddannelse, der igen gav os nye muligheder.'

Erik Zinglersens Hvidovrehistorie folder sig ud med afsæt i adressen Kærmark 62 (senere blev adressen flyttet om hjørnet til Rebæk Alle). Men starten foregik i det almennyttige boligbyggeri Hvidovreparken. Vi er i Hvidovre Nord og Eriks skolegang foregik på begge bydelens skoler med hovedvægten på Holmegårdskolen.

Der er en stærk privat vinkel i beretningen, men den bliver hele tiden relateret til fænomener i tiden, og derigennem får også det private almenrelevans. Eriks skolegang foregik i de sidste år med opdeling af eleverne efter 5. klasse og med lørdagsundervisning, men det var også i de år, hvor det blev muligt efterfølgende at skifte spor og tage en toårig HF i stedet for en studentereksamen. Den vej blev Eriks vej, og beretningen illustrerer, hvor meget det betød at kunne springe til den nye uddannelsesmulighed.

For en anmelder, der har samme fødselsår som forfatteren og også er vokset i et enfamiliehus i Hvidovre efter nogle år i en almennyttig bolig, er det en hel særlig fornøjelse at genbesøge mange af hændelserne i barndommen gennem Erik Zinglersens erindringer.

Side 599

Detaljer som nødhjælpsprojektet 'Aktion Djellaba' i 1962, hvor også min mor - med min hjælp - syede tæpper om til påklædning til frysende mennesker i Algeriet, havde jeg glemt. Hos os var det ikke en Husqvarna symaskine men vistnok en Pfaff, men oplevelsen var den samme. Tilsvarende deler årgangene omkring vores, erindringer om Cuba-krisen, og lokalt var eksplosionen på Vigerslev Gasværk definerende. Da den skete på en lørdag, bliver det klart, at vi gik i skole om lørdagen, og vi, der oplevede eksplosionen, husker klart, hvor vi var, da den skete. Sådan har vi alle definerende øjeblikke, som det er perspektiverende at trække frem mange år efter.

Erindringerne er eksemplariske forstadserindringer i og med, at de indeholder ankomsten til forstaden - og afskeden. Vi er mange, som af skæbnen er blevet hængende, men for det store flertal er forstaden Hvidovre heldigvis en station på rejsen - og man kan kun håbe, at Hvidovre stadig kan det, som det kunne for familien Zinglersen dengang. For det er næppe sundt for noget lokalsamfund med alt for mange hjemmefødninge.

Erik Zinglersens uddannelse og senere arbejdsliv som gymnasielærer har på bedste vis sat sit præg på bogen. I et fyldigt appendiks får vi både slægtens bolighistorie og udstykningshistorien i Hvidovre sat ind i en større sammenhæng. Historien om familiens vej til netop 'Furesøhuset' og afsnittet om byggeudstillingerne giver et godt billede af mulighedsrummet for almindelige familier i opgangstiderne, som bar velfærdssamfundet frem i 1960'erne. Det er oplagt at bruge bogen eller dele af den i undervisningssammenhæng, for når man bruger boligen og hjemstedet som omdrejningspunkt for omverdensforståelsen, kan alle forholde sig til det.

Det er en bog, som fint afbalancerer det private og det personlige, og som leverer en byggesten til historien om et Hvidovre, som ikke bare er blevet historie i kraft af tidens gang, men som også helt konkret bliver revet ned om ørerne på os.

Bogen, der er på 104 sider og rigt illustreret, kan købes på Forstadsmuseet eller ved at skrive til forfatteren på erik@zinglersen.com

Prisen er 150 kr. + forsendelse, der for tiden er 60 kr.

Skriv navn og adresse i mailen.

Frelsens Hær i Hvidovre

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Det internationale trossamfund Frelsens Hær har været til stede i Hvidovre i mere end 100 år, og er i dag en fast forankret institution med børneinstitutioner, krisecenter og museum og arkiv på Catherine Boothsvej. Når man besøger stedet, møder man i forholdet 1:1 en historie, som er enestående i lokal kontekst, men faktisk også nationalt idet de gamle bygninger fletter Hvidovres historie sammen med hovedstaden og resten af landets historie.

Historien om Frelsens Hær i Hvidovre startede i mellemkrigstiden, hvor Hvidovre gik fra en lille landsby til den boligforstad, som vi møder i dag. Frelsens Hær var kommet til Danmark i 1887, og den slog i de følgende år rod i mange byer: København og andre byer med en høj andel af industrivirksomheder som for eksempel Frederikshavn, Helsingør og Esbjerg. Det var en tid med masser af opbrud, og 1800-tallets mekanisering af landbruget, betød et enormt overskud af mennesker, som i jagten på et livsunderhold søgte mod byerne, hvor industrierne gav mulighed for arbejde. For nogle af de nye byboere lykkedes det at skabe et godt liv, men for mange blev mødet med byen en barsk omgang med bristede drømme og social armod. Velfærdssamfundet var endnu ikke etableret, og der var et tomrum som religiøse bevægelser som Frelsens Hær kunne udfylde med deres erklærede formål om at lade forkyndelse gå hånd i hånd med socialt arbejde[1].

Catherine Booth-kolonien tegnet af Jørgen Jørgensen, der købte Svendebjerggård og stod for ombygningen til kvindehjem. Med undtagelse af udhuset øverst til venstre er hele anlægget intakt. Frelsens Hærs Museum og Arkiv.

Frelsens Hær havde byen som sit arbejdsområde. Alligevel blev blikket rettet mod Hvidovre, der i 1918 havde i alt 820 indbyggere. En medarbejder ved Frelsens Hær var blevet bedt om at finde et sted, der kunne være egnet til

1 Bogen om Svendebjerg, Forstadsmuseet 2022, s. 16.

at oprette et kvindehjem for både ugifte mødre og unge kvinder, der havde brug for hjælp til at finde retning i livet. Hvidovre lå nær København, hvorfra mange af kvinderne, der fik ophold på hjemmet kom, og samtidig må det have været et plus, at der var kort afstand til Rigshospitalet, hvis fødeafdeling blev brugt, når kvinderne på hjemmet skulle føde.

Vi ved ikke, hvordan netop Svendebjerggård kom i søgelyset ved Frelsens Hær – der er umiddelbart ingen annoncer om salg af gården i aviserne i årene op til, men sikkert er det, at Cort Christian Petersen, der ejede gården, må have haft mod på noget andet end landbrugstilværelsen, for han købte Jægerkroen i Ishøj og drev den i en periode.

Medarbejderen, som var sat til at finde et egnet sted hed Jørgen Jørgensen. Han var arkitekt, og havde tidligere stået for en modernisering af Frelsens Hærs danske hovedkvarter, som stadig kan ses på Frederiksberg Allé 9. Det gik imidlertid ikke så nemt med købet, som håbet på trods af, at det var en bestilt opgave.

Frelsens Hær er en international organisation, og hovedkvarteret i London afslog at lade den danske afdeling købe en ny bygning. 1. verdenskrig rasede, og vurderingen var, at der var ikke penge til at købe nye bygninger.

Jørgen Jørgensen var imidlertid ikke en mand, som lod sig stoppe, og han købte selv Svendebjerggård. Pengene til udbetalingen havde han dels via en arv og dels via lån fra venner i Frelsens Hær[2]. Derefter gik en travl tid i gang: de tidligere marker blev udparcelleret til grunde og Jørgen Jørgensen tegnede ombygningen af den tidligere bondegård til et kvindehjem. Målet var nemlig at udstykke markerne i parceller, sælge dem og derved skabe et overskud, som sammen med selve gården skulle doneres til Frelsens Hær. I 1918 modtog sognerådet en ansøgning om at ombygge den tidligere gård til dens kommende formål.

Der er ikke noget usædvanligt i at Svendebjerggård blev handlet og afviklet som landbrugsejendom. Det er en skæbne, som groft sagt overgik samtlige af Hvidovres gårde i første halvdel af det 20. århundrede. Men alligevel blev handlen bemærket og blandt andet omtalt i avisen Aftenbladet. Heri beskrives, hvordan den københavnske omegn var ved at blive transformeret med udstykninger af jordlodder, hvor "travle Mennesker flittigt arbejder med Vinteren og kommende trange Tider for Øje". Mange gårde var opkøbt og udstykket med spekulation for øje, men avisen fremhæver, at der skete noget ganske andet i et enkelt tilfælde ude i Hvidovre: "Nu har imidlertid en Mand, der foruden at have Blik for Forretning, tillige interesserer sig for Filantropi, faaet den Idé at lade Udstykningsgevinsten komme Samfundet til Gode. Manden, der beklæder en ledende Stilling i en af Landets største velgørende Institutioner, og hvis Navn og hidtidige Virksomhed borger for, at han i fremtrædende Grad har Hjærte for de Smaa i Samfundet, har sikret sig en Gaard paa ca. 49 Tønder Land, der er beliggende ved Flaskekroen.[3]" Andre aviser omtalte også begivenheden i mindre omfang, men tilføjede dog at både mand og organisation ønskede at være anonyme i første omgang.

2 Jørgen Jørgensens levnedsbeskrivelse, s. 10. Frelsens Hærs Museum og Arkiv.

3 Aftenposten 22. maj 1917

Anonymiteten blev ikke fastholdt – hverken på mand eller organisation, og mindre end en måned efter første omtale kunne Aftenbladet nævne både Jørgen Jørgensen og bragte mindre end en måned senere, den 18. juni, artiklen "Svendsbjerggaard's Børnehjem ved Flaskekroen sikret.", hvor både Jørgen Jørgensen og Frelsens Hær blev nævnt[4].

Målet med at komme til Hvidovre var at oprette et redningshjem for unge kvinder og et mødrehjem for ugifte mødre, og den 23. juni 1919 kunne

Hjem tilbydes

paa Catherine Booth-Koloniens Modre hjem for ugifte Kvinder, der venter deres Nedkomst første Gang. Moderen og Barnet kan modtages igen fra Stiftelsen Henvendelse til Catherine Booth-Koloniens Mødrehjem, Hvidovre pr Valby. Telf. Hvidovre 22, eller Frelsens Hærs sociale Kontor, Ohlenschlægersgade 8, København B Telf. Vester 7707

Der blev annonceret for et ophold på Catherine Booth-kolonien i hele Danmark. Nationaltidende 8. april 1921.

Catherine Booth-kolonien åbne under stor festivitas. Det prominente gæstebud omfattede blandt andre prins Georg af Grækenland, prins Valdemar af Danmark og hans datter prinsesse Margrethe, samt Frelsens Hærs øverste chef, general Bramwell Booth, samt lederen af den danske afdeling, Lucy Booth-Hellberg. Redningshjemmet flyttede efter få år tilbage til Frederiksberg, mens mødrehjemmet blev fastholdt i Hvidovre[5].

Catherine Booth-kolonien

Else, Ketty, Gudrun… Helt almindelige kvindenavne i 1930'erne og navne på kvinder, som i 1930 var indskrevet på kvindehjemmet. Kvinder, der var blevet gravide uden at være gift og dermed stod i en svær situation i en tid, hvor børn stadig blev betegnet som uægte, når forældrene ikke var gift.

Kvinder var målgruppen for Catherine Booth-kolonien, men det var ikke for deres skyld alene, at hjemmet var blevet oprettet. Det lå klart allerede fra starten i 1919, hvor Major Helga Hansen, der var socialsekretær i Frelsens Hær skrev:

"At dette hjem er en velgerning for i reglen ganske unge kvinder, som ved deres fald har bragt sig – og desuden et ganske skyldfrit lille barn – i forhold, hvis vanskelighed de dårligt forudså omfanget af, siger sig selv.

Vi modtager gerne den vordende moder et par måneder, om det skal være, forinden barnets fødsel og beholder hende sammen med barnet, når hun vender tilbage fra Rigshospitalets fødeafdeling, i indtil otte-ni måneder.

Men i første og sidste række mener vi herved at gavne barnet. Mødrehjemmets opgave er at redde for barnet den største rigdom, det mest uopvejelige jordiske gode: Dets egen moder. Der tales så mange overfladiske og vildledende ord om kvinders ret til at have et barn. Skal vi ikke lade den tale fare, og i stedet med al energi hævde barnets ret til at have virkelige forældre. Og svigter faderen sit barn, skulle dog moderen læres af holde fast.[6]"

4 Aftenposten 18. juni 1917

5 Bogen om Svendebjerg, Forstadsmuseet 2022, s. 19.

6 Håb for alle, 3. kvartal 1919. Gengivet efter Bent Dahl Jensen (red.): Suppe, sæbe og frelse 125 år. Frelsens Hær i Danmark 1887-2012, 2012, side 137-138.

Vaskeriet var i drift fra start. Foto formentlig taget omkring 1930. Frelsens Hærs Museum og Arkiv.

Børnene blev passet af personalet på Catherine Booth-kolonien, mens moderen arbejdede eller fik undervisning. Udateret. Frelsens Hærs Museum og Arkiv.

Da kvindehjemmet åbnede i 1919, kom kvinderne fra hele landet, men efterhånden kom flere og flere fra København. Under opholdet arbejdede kvinderne enten på det gartneri, der var blevet oprettet som en del af Catherine Booth-kolonien eller på Dampvaskeriet Svendebjerg. Derudover var der undervisning i husgerning, barnepleje og sygepleje. Mens kvinderne fik undervisning eller arbejdede, blev børnene passet af hjemmets personale.

Dampvaskeriet Svendebjerg hentede og bragte vasketøjet i hele Storkøbenhavn. Udateret.Foto: Forstadsmuseet.

Kontakt mellem Frelsens Hær og Hvidovres beboere

Med købet af Svendebjerggård kom Frelsens Hær til at sætte et markant aftryk på Hvidovre. Udviklingen af kvarteret ligner de omkringliggende kvarterer som Risbjerg og Ny Hvidovre, hvor københavnske familier også etablerede sig på jordlodder udstykket fra landsbyens gamle gårde. Svendebjerg tiltrak dog flere familier fra Frelsens Hær – eksempelvis Jørgen Jørgensen, der flyttede ind på Svendebjergvej 18 med sin familie, Drachmann, der etab-

lerede Svendebjerg Varehus på hjørnet af Catherine Booths vej og Idrætsvej og Aasted på William Booths vej 5. Jens Aasted var skrædder af profession og syede uniformer for Frelsens Hær[7].

Man kan kun forestille sig, at Frelsens Hærs uniformer har været et endog meget synlig indslag i gadebilledet. Udover de familier, der havde bosat sig i kvarteret, var der også en lang række medarbejdere på kvindehjemmet. Det var både officerer i Frelsens Hær, der arbejdede på hjemmet, men også ansatte, der ikke tilhørte trossamfundet. De ansatte kunne være tidligere indskrevne kvinder, der her fik mulighed for arbejde efter deres ophold. Der var indrettet værelser til medarbejderne både i den tidligere firlængede gård og den lade, der i dag rummer børnehaven Solgården, og som efter Jørgen Jørgensens køb af Svendebjerggård blev fuldstændig ombygget fra brugsbygning i landbruget til at rumme omsorgsinstitutionen.

Der er ikke mange historiske beretning om møder mellem kvindehjemmets beboere og de lokale i Hvidovre. De lokale blev inviteret indenfor til en årlig fest på kvindehjemmet, som skulle rejse støtte til hjemmet, kun få børn fra Hvidovre optræder som plejebørn på det tilknyttede børnehjem og bilen fra vaskeriet må have vækket opsigt i de bilfattige mellemkrigsår.

Vi har dog en beretning om et forhold mellem en lokal og en kvinde på hjemmet. I januar 1930 forsøgte en karl på Spurvegården at tage sit eget liv. Det blev anmeldt til politiet, og under opklaringen kom det frem, at han havde været forlovet med en kvinde på kvindehjemmet, og da hun gjorde det forbi, ønskede han ikke at leve længere[8]. Hvordan historien endte, står hen i det uvisse. Da folketællingen blev gennemført i november 1930, var kvinden ikke længere indskrevet på Catherine Booth-kolonien, så vi kan ikke følge hendes videre liv, ligesom den ulykkelige ungersvend heller ikke optræder som tyende på Spurvegården[9].

Fra kvindehjem til børnehave

Som tiden gik, blev forholdene på Catherine Booth-kolonien utidssvarende og gennem indsamlinger ved blandt andet Småbørnsdagen forsøgte Frelsens Hær at skaffe penge til en tilbygning til den tidligere gård. Arbejdet startede i 1944 med etableringen af "Byggefond til Om- og Tilbygning til Mødrehjemmet". Det lykkedes ikke bare at rejse penge til en tilbygning, men til en helt ny bygning, der kunne åbne som mødrehjem i 1955. Forholdene blev markant forbedret med eksempelvis enkeltværelser til mødrene og deres børn, der tidligere havde sovet på fælles sovesale. Den bygning ligger også fortsat på Catherine Boothsvej, og er i dag omdannet til krisecenter. Tiden arbejdede for de ugifte mødre og deres børn, så det ikke længere var ugleset at blive gravid udenfor ægteskab.

Med åbningen af den nye Catherine Booth-koloni blev de gamle gårdbygninger overflødige, og man kunne igen tænke over en ny anvendelse. I selve den firlængede gård blev der indrettet flere

7 Folketællingen 1930, Frelsens Hærs Museum og Arkiv og https://www.wikitree.com/wiki/Aasted-6

8 Rapport 10. januar 1930, Politimesteren i Københavns Amts Søndre Birk, Station Hvidovre. Forstadsmuseet.

9 Folketællingen 1930

Børn på Solgårdens legeplads omkring 1970. 50 år efter at Jørgen Jørgensen tegnede tegningen i starten af artiklen, er det tydeligt, at det er samme bygning, der huset børnehaven. Foto: Forstadsmuseet

boliger, som tilbud til aktive i Frelsens Hær, ligesom organisationen stadig har opmagasinering på stedet.

En anden udadvendt brug fik den tidligere lade ved at den endnu engang blev ombygget og denne gang til børneinstitutionen Solgården. Da Solgården åbnede i 1957, var der både småbørnsstue, børnehave og fritidshjem med plads til lidt over 100 børn, og gennem tiden har uendelig mange Hvidore-børn været igennem de bygninger, som for mere end 100 år siden blev ombygget til kvindehjem. Institutionen er gennem hele historien blevet drevet af Frelsens Hær, men det har varieret i hvor høj grad et kristent livssyn har præget hverdagen i institutionen.

Historiens vingesus

Den travlhed, som udspiller sig ved Solgården ved aflevering og hentning af børn kan sagtens måle sig med det leben, som indskrevne gravide og mødre på hjemmet, plejebørn, menige medarbejdere og officerer fra Frelsens Hær gav på stedet for 100 år siden.

Svendebjerggård, Frelsens Hærs kvindehjem og senere krisecenter samt kvarteret Svendebjerg rummer en fortælling, der er langt større end de ca. 40 tønder land, som Jørgen Jørgensen købte i 1917. Når man står ved indgangen til børnehaven i gårdrummet mellem Solgården og den firlængede gård, kan det være svært ikke at sende en tanke til både de utallige kvinder og børn, som har haft ophold på Catherine Booth-kolonien og til de medarbejdere fra Frelsens Hær, som gjorde det muligt. Mange flere vinkler på historien vil givetvis blive fundet i fremtiden, men lige her blandt de gamle bygninger er der mulighed for at mærke historiens vingesus og tage læring fra fortiden med ind i fremtiden.

Besøg på Borgen

Af Karen Johansen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Den 12. september, en dejlig varm sensommer eftermiddag drog ca. 30 Hvidovre-borgere til Folketinget.

Inviteret af vores lokale socialdemokratiske folketingsmedlem Maria Staghøj Durhuus.

Foto: Karsten Qvist

Store var Forventningerne til besøget i Folketinget:

At være i og se huset - se malerierne af tidligere og nuværende medlemmer - se de smukke rum og møbler - stå og se ud over folketingssalen og gå på den smukke trappe hvor valgets sejrherre kommer op af, og som et lille plus mødte vi både Uffe Elbæk og Nick Hækkerup som hilste venligt.

Maria fortalte om ugens gang i folketinget, og sin egen politiske vej dertil.

Måske kan turen gentages næste år, men så vil vi også krydre dagen med besøg i Snapsetinget.

Foto: Karen Johansen

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på hls.nemtilmeld.dk/ eller på telefon til Anders Aalund (Tlf.: 2420 2655) eller Karen Johansen (Tlf.: 2992 0417).
Indgang: 25,- kr.
Medlemmer gratis - hvis ikke andet er oplyst.
Servering: 25.- kr. - hvis ikke andet er oplyst.

I Rytterskolen kan der højst være 30 personer - øvrige steder 100-150 personer

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Erik Zinglersen fortæller om sin bog:

"Et hjem, et hus og et forstadsliv i velfærdsstatens Hvidovre 1960-1973"

Mandag d. 8. januar kl. 13.30-15.30
Mødested: Magistergården
Hvidovre Kirkeplads 2

Bogen fortæller hvordan det var at vokse op i forstaden Hvidovre.

Dagligliv, skolegang, fritid og kulturelle interesser beskrives, men knyttes også til den større fortælling om samfundsudviklingen, og hvad der gjorde at en almindelig familie fik råd til hus.

Erik er vokset op i Hvidovre Nord, gået på Holmegårdsskolen og Præstemoseskolen, været værnepligtig i flyvevåbnet, og Indtil sin pension, gymnasielærer på Køge og Roskilde Gymnasium.

Arrangementet afholdes i Magistergården sammen med Hvidovre Kirke.
Gratis adgang, kaffe og kage 20 kr.

Åbent Hus i Rytterskolen

Tirsdag d.16. januar kl. 14-16
Onsdag d.13.marts kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en kop kaffe. Det er muligt at se Rytterskolen, og høre skolens Historie. Men også muligt at småsnakke over medbragte fotos eller andet. Ingen tilmelding disse dag, men tag en god ven eller nabo med.
Gratis adgang, kaffe og kage 25 kr.

Murersvenden Finn Reidl fortæller

Mandag d. 29. januar kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen,
Hvidovre Kirkeplads 1

Finn Reidl har haft et langt liv som murerlærling, svend, konduktør og har udfyldt alle de opgaver en dygtig håndværker stilles over for.
Han har utallige bygningsværker bag sig.
Sådan som han har svunget murskeen, bliver det en eftermiddag med anekdoter fra et rigt liv.

Risbjergskolen set med Kurt Karlsens øjne

Mandag d. 19. februar kl 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

Kurt Karlsen vil med skoledrengens øjne fortælle om sin skolegang på Risbjergskolen (1959-69).
Men vil også med nutidens øjne fortælle om Risbjergskolens betydning for Risbjerg kvarteret i denne periode.

Jim Stjerne Hansen – mit liv med fodbold

Tirsdag d. 27. februar kl 19-21
Mødested:
Kometen, Hvidovrevej 280

Jim Stjerne Hansen blev meldt ind i HIF i 1960, da han blev 7 år, og var anfører for ynglinge-holdet, da det vandt DM i 1971.
Blev divisionsspiller i Hvidovre, hvor han opnåede 72 kampe og efter sin hjemkomst efter udstationering i Brasilien, i Brøndby, hvor han opnåede 82 kampe.

Var spillerrepræsentant i HIFs fodboldbestyrelse under Svend Borring Sørensen og senere næstformand under Henning Hebo. I 1988 ansat som Generalsekretær i Dansk Boldspil-Union (DBU), som han forlod i 2014 efter 26 års tjeneste, for at gå på pension.

Jim Stjerne Hansen er vokset op i Bredalsparken. Han startede skolegangen på Risbjergskolen, men blev før 6. klasse flyttet til Præstemoseskolen, hvorfra han i 1970 tog realeksamen.

Jim vil fortælle historier og anekdoter fra et langt liv i Hvidovre, HIF og dansk og international fodbold og fra sit arbejde i A.P. Møller med bl.a. 2½ år i Rio de Janeiro.

Julemarkedet og et spændende år på Forstadsmuseet

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Julen nærmer sig med hastige skridt, hvilket betyder, at årets julemarked i Avedørelejren, som bliver arrangeret af Forstadsmuset og Cirkusmuseet, er lige om hjørnet. Markedet bliver afholdt d. 10. december fra kl. 10-15, og som altid vil der være masser af boder, underholdning bl.a. med Jonna Glifberg og Øjvind Ougaard, hvor sidstnævnte er kendt fra sit samarbejde i sin tid med Monrad og Rislund og senest Søren Østergaard i Zirkus Nemo. Derudover er der artisteri, julesang, julemand og meget mere, så tag dit gode julehumør på og kig ud.

Gang i boden ved julemarkedet i 2022. - Foto: Ebbe Forup

Et årsskifte giver altid anledning til at kigge tilbage på året, der er gået. Mange aktiviteter er blevet afviklet, og organisatorisk er der sket ændringer på museet. Samtidig er vi heller ikke gået fri af de besparelser, som hele Hvidovre Kommune er blevet ramt af, men det er heldigvis de positive elementer, der har domineret, og som vi vil se tilbage på. Alt skal ikke nævnes her, men en appelsin i turbanen som Flemming Holberg Fengers tilbud om at sponsorere en række små film om butikslivet, der takket være HLS, kom til museet, er værd at fremhæve. Det gav os mulighed for at både at få indsamlet beretninger og ikke mindst få formidlet historien om Hvidovres butiksliv. Filmene har fået forpremiere med et flot fremmøde, men får liv både på de sociale medier og ikke mindst til HLS´ udstilling om butikkerne, som kommer på Hovedbiblioteket i 2024.

Et andet stort formidlingsprojekt, som vi har arbejdet på i 2023 og som kommer til at løbe ind i 2024, er udviklingen af en ny hjemmeside. Selv om det er et stort arbejde, har vi valgt selv at lave siden. Det sparer os for betragtelige summer samtidig med, at vi får et ejerskab til siden, som vi ikke havde fået, hvis den var lavet eksternt. Det betyder ikke, at vi ikke har fået gode råd fra eksterne kræfter, men vi kommer selv til at stå på mål for resultatet. Vi var en tand for tidsoptimistiske inden arbejdet gik i gang, men der bliver arbejdet så hurtigt som muligt, så hav lidt tålmodighed med os.

I september afviklede vi sammen med HLS og Hvidovre Hovedbibliotek et foredrag med bysbarnet Søren Pilmark. Idéen var opstået hos HLS´ Jens Fre-

Fortsættes på Bagsiden

derik Jørgensen, der efter en høflig forespørgselsrunde, fik alle med på idéen. At det, sagt på godt jysk, ikke var en helt skidt idé vidnede de 460 fremmødte om i en totalt udsolgt Kometen.

I juni blev Hvidovre og Brøndbys samarbejde om Forstadsmuseet endelig formaliseret. Det giver os sikkerhed og mulighed for at bruge ressourcerne bedst muligt til gavn for borgerne i begge kommuner. Vi har heldigvis god erfaring med samarbejdet, der har kørt uformelt i adskillige år. Det formaliserede samarbejde gav os også mulighed for at formulere museets mission, vision og værdier. Det arbejde har stået på i efteråret og danner ledestjerne for de ting, vi sætter i søen fremover. Det betyder ikke, at vi kommer til at detailplanlægge, så vi ikke kan tage gode ting ind, som pludseligt opstår.

I år har vi desværre også måtte sige farvel til Befæstningsdagen, som vi kender den. I kommunens sparerunde røg tilskuddet til arrangementet. Tilskuddet gjorde, at vi kunne hyre skuespillere, toiletvogn, lave markedsføring m.m. Derfor så vi ingen anden udvej end at gentænke arrangementet. Det er selvfølgeligt ærgerligt, da glæden hos de mange børn, der var igennem spillet, ikke var blevet mindre med årene, men vi måtte konstatere, at engagementet fra tidligere samarbejdspartnere var stærkt aftagende, så det kun var HLS, museet og God Fritid Til Alle, der var tilbage til at afvikle det. I år blev dagen således afviklet ved Horsedammen i Brøndby i stedet for, og fokus blev rettet mod det voksne publikum. Det gav et flot fremmøde og nye erfaringer, der skal bruges på at udvikle den bedst mulige dag på volden med den økonomi, der nu engang er.

Trods udfordrede kommunale økonomier, uro og mildt sagt varierede varme- og energipriser som resultat heraf, går vi optimistiske og fortrøstningsfulde 2024 i møde, for som vores vision siger, så vil vi med udgangspunkt i byernes kulturarv være en central aktør i udviklingen af Brøndby og Hvidovre og den fremmeste formidler i byrummet for alle borgere. Vi glæder os derfor til at møde gæster både til arrangementer, på arkivet og som frivillige, der vil være med til at løfte opgaverne.

Julemanden glæder sig også til julemarkedet 2023. Foto: Ebbe Forup

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

42. årgang - Nr. 1 - 2024

Indhold

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formanden har ordet 3
Fra byens hovedgade til sidegade 4
Nyt fra Forstadsmuseeet 14
Kristine og Hjalmar Svensson 16
Textilmessen i Hvidovre 20
Hvidovre 1984 29
Poul Sverrild - Hvidovres historiefortæller 34
Arrangementer 42
Bagsiden 44

Forstadsmuset:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren, 2650 Hvidovre
Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
forstadsmuseet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab:
Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1, 2650 Hvidovre
hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk/

Kontingent:

150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk: LaserTryk

Trykt i 850 eksemplarer

ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Billedet er fra juli måned 1983 da der blev solgt ud af alt i Textilmessen til meget billige priser.

Blad 2024 nr. 2
Deadline: Uge 14
Omdeles fra: Uge 19

Arrangementer:
Tilmelding online på
hls.nemtilmeld.dk/
Kontakt evt. Karen Johansen eller Anders Aalund

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Torben Kok Rasmussen	2070 5435	rasmussen,tk@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant & sekr.:	Finn Ivo Heller	2023 0868	hls.sekr@gmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Vi har en sponsoraftale hos NemTilmeld og får dermed - uden betaling - adgang til NemTilmelds tilmeldingssystem til alle vore arrangementer. - Læs mere her: nemtilmeld.dk/

Formanden har ordet

Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Kære læser

Tidligere var der altid sne og frost om vinteren. Hvor tit har man ikke lagt øre til dette udsagn og tænkt tilbage på tiderne, før vi selv var med til at ændre på klimaet. Her omkring årsskiftet og lidt ind i januar har det ikke været nødvendigt at mindes. Vintervejret har slået til i rigelige mængder. Det i en sådan grad, så man har haft svært ved at færdes på fortove og især cykelstier. Der går alt for lang tid inden man når til en bedring for de bløde trafikanter her i kommunen.

Således lettet for lidt brok om snerydning, vil jeg selvfølgelig begynde det nye år med at ønske alle et godt nytår. Et år hvor du kan glæde dig til endnu en udstilling i forretningernes tegn. Denne gang er det villavejene, der står for tur. Udstillingen løber af stablen i maj måned. Der vil man også dagligt kunne stifte bekendtskab med de nye film om forretningslivet i Hvidovre. Premieren var allerede sidste år, men vi mener, at mange flere skal have fornøjelse af filmene. Flere detaljer senere.

Starten af året er jo også den tid, hvor kontingentet skal betales. Selv om der allerede er mange, der har betalt, vil jeg selvfølgelig stadig opfordre dem, der ikke har nået det endnu, til at få dette på plads.

Selskabet følger løbende med i ændringer af bygningsmassen. Hvis det skønnes nødvendigt, søger vi at gøre vores indflydelse gældende.

Den 26. marts afholder Selskabet ordinær generalforsamling i Kometen. Du kan læse mere om dette på midtersiderne. Alle i bestyrelsen føler sig stadig både raske og rørige, men derfor har vi alligevel i ny og næ snakket om, hvad vi gør for at få friske kræfter til at melde sig. Dette gælder også arrangementsudvalget og interviewgruppen. Tænk meget gerne over om det ikke er noget for dig at bidrage med et par timer i ny og næ.

Det burde være muligt at finde nogle kandidater, idet Selskabet nu har passeret 750 medlemmer.

Som I måske har læst i Hvidovre Avis, har der været tanker om at Seniorrådet skulle afholde møder og have kontorhold i Rytterskolen. Det er nu endt med at rådet har fået mulighed for at udføre deres arbejde for byens borgere i Aktivitetscentret i Hvidovregade. En løsning Selskabet er meget tilfredse med, da vi følte at det ville blive svært, at få både rådets og Selskabets aktiviteter til at fungere samtidigt i Rytterskolen. Vi har undervejs haft et fint samarbejde med forvaltningen.

Afslutningsvis vil jeg gerne pege på de mange arrangementer, du kan opleve i 2024. Har du forslag til emner, der kunne være af interesse for vores medlemmer, hører vi meget gerne fra dig.

Med venlig hilsen

Anders Aalund

Fra byens hovedgade til sidegade

Af Torben Kok Rasmussen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Dette er første del af beretningen om Gadens historie. Den fulde beretning vil senere blive udgivet i en særskilt publikation.

Tilbage i tyverne strakte Hvidovregade sig fra Hvidovre Torvevej i nord og sydpå til stedet, hvor den mødte Kettevej.

På dette tidspunkt var landsbyen midtpunktet i Hvidovre, hvorfor husnumrene i gaden startede ved det, som vi i dag kalder Hvidovre Torv. Senere da, anlægget af Holbækmotorvejen effektivt afbrød forløbet af Gaden, blev den sydlige del omdøbt til Kirkegade og husnummereringen for denne del ændret til at begynde i den sydlige ende, for det var jo nærmest byens nye centrum, hvor det nuværende rådhus ligger. Gadens forløb langs nord og østsiden af det nuværende Torv, fik navneændring til Hvidovre Torv, hvilket nødvendiggjorde en ændring af husnummereringen i Gadens forløb fra Torvet til Vigerslev Allé.

Matrikulskort i 1:4000.
Plan 1.
Hvidovre By.
Hvidovre Sogn, Sokkelunds Herred,
Københavns Amt.

Gadens forløb fra Hvidovre Torvevej til den nordlige side af strædet mellem matr. 49 og matr. 3be/50a

Side 614

Vi begynder denne tur gennem gaden fra den nordlige ende, og starter med at se på nord og øst siden (Ulige numre).

Oliemaleri af Lauritz Christiansen. Malet 1923.-
Hvidovrrevej set mod nord
Foto: Forstadsmuseet

Vi er tilbage i 1923, hvor vi bliver mødt af dette syn, når vi kommer ud fra kirken og ser mod nord.

10 år senere har stedet ændre sig radikalt.

Der lå nu 2 huse med mansardtage.

Huset på vestsiden, der i dag har adressen Hvidovrevej 136 (matr. 4al), er opført i 1931 med forretninger i stueetagen og lejligheder ovenpå.

Bygherren var købmand Bang-Rasmussen.

Hvidovrevej i retning nord, set fra Hvidovre Torv. Årstal 1935
Foto: Forstadsmuseet

Om huset på østsiden, der var Hvidovregade nr. 1 på matr. 3i, ved vi, at det var opført i 1912 af købmand Holger Michael Hansen, der i 1930 boede på 1. sal og ernærede sig som repræsentant. Købmandsforretningen i stuen var overtaget af købmand Bang-Rasmussen. Ja, det var ham der i 1931 byggede huset på hjørnet af Hvidovre Torvevej og Femagervej. I 1940 lå Brocksgård Cigarforretning og Bubi Trikotage og Manufaktur i huset, der blev nedrevet i 1944.

Herefter kom Hvidovregade nr. 3 på matr. 3ac, der var en gammel bygning, hvor skomager Lundén havde sin forretning, og herefter kom en gartnermark, der lå øde hen med en masse frugttræer.

Bygningerne på Hvidovregade nr. 1 og nr. 3 blev nedrevet ca. 1944 for at give plads til den røde butik og beboelsesbygning, som vi ser i dag.

Ovenstående billede fra 1944 viser begyndelsen på byggeprojektet. Stilladset for bygning af det nye hus ses mellem bygningen fra 1931 og huset på Hvidovregade nr. 5.

Side 615

Harly Henningsen, der voksede op i Hvidovregade nr. 7A, fortæller at man fra toppen af den nye bygning, ved krigens slutning, kunne se helt ud til Bellahøj, hvor der var ballonopstigning i anledning af Sankt Hans.

Hvidovregade 1 med stillads for starten på opførelsen af den nye butik og beboelsesbygning.
Årstal ca. 1945 Foto: Forstadsmuseet

Den nye bygning var færdigbygget i november 1946.

På hjørnet ved Hvidovre Torvevej lå nu Hovedstadens Brugsforening. Når man kom ind i butikken, lå slagteren til venstre, købmanden i midten og bageren til højre. Dernæst kom Brocksgård cigarforretning, så skomager Lundén og Bubbi manufaktur til sidst.

Årstal 1947 Foto: Forstadsmuseet

I tiden op til nu har der ligget mange forskellige detailbutikker og liberale erhverv i bygningen. Det er dejligt, at der nu er kommet én specialbutik tilbage. Som vi kan se, rummer bygningen nu en ejendomsmægler, en fodterapeut, et vinhus og en frisør.

Fra mælk til vin! Vinhuset har bygget et serveringshus på Torvet, der hvor det tidligere Mælkeforpagterhus lå.

Ja, skikkene forandrer sig, nu har vi på Torvet fået lavet mælk til vin!

Nordsiden af Hvidovre Torv Årstal 2023 Foto: Torben Kok Rasmussen

Side 616

Uden sammenligning kommer jeg til at tænke på brylluppet i Kana, hvor vand blev lavet til vin.

Hvidovregade nr. 2, matr. 7ap (nu Hvidovre Torv). Lars Peter Mortensen var mælkeforpagter. Efter hans bror, gårdejer Christian Mortensen, overtog Lars P. Mortensen den 23. marts 1904 matrikel 7a (gården direkte overfor kirken) og blev 1909 sognefoged.

Og så lige lidt slægtshistorie da den er typisk for den tid.

Gården var tilbage i 1834 "ejet "af gårdmand Peder Larsen, der sammen med sin hustru Maren Nielsdatter fik en søn og to døtre, så arvefølgen var klar. Sønnen Morten Pedersen, der var født i 1805, overtog gården efter sin far.

I 1870 havde han og hans hustru Karen Christendatter fået tre sønner og to døtre, og som det var skik på den tid, overtog ældste sønnen Peder Mortensen hovedparten af ejendommen, nemlig den udflyttede gård Sønderkær. Den næst ældste søn Christian Mortensen arvede den tilbageværende gård overfor kirken, og yngste sønnen Lars P Mortensen fik mælkeforpagtningen, der på denne tid primært omfattede at indsamle mælken og levere og sælge den til de store mejerier i København, der så stod for forædlingen og distributionen.

Efter Christians død overtog Lars P. Mortensen gården, som han 18. juni 1919 solgte til direktør PC Christensen for kroner 200.000 (cirka 95,24 øre per kvadratmeter inklusive bygningerne), men beholdt selv huset samt en ½ tønde landjord, og matr. 7an, der senere er indgået under kirkegården.

For at sætte 200.000 kroner i perspektiv kan vi forsøgsvis sammenligne med gennemsnits indkomsten i 1908, hvor den gennemsnitlige årsindkomst for mænd i hovedstaden var 1736 kroner og i landdistrikterne 881 kroner. Det kan man da kalde et klassesamfund.

Den sidste del af gården blev i 1927 solgt til Hvidovre Udstykningsselskab og revet ned i 1930 for at give plads til anlægningen af den nye omfartsvej, der fik navnet Hvidovrevej.

Huset på matrikel 7ap lå her, indtil det blev nedrevet for at give plads til det nye torv, som blev anlagt i 1952.

Yngste sønnen Lars P. Mortensen fik mælkeforpagtningen, og han boede i huset på Hvidovregade 2. Årstal 1909. Foto: Forstadsmuseet

Så kommer vi til nr. 5 som ligger på matr. 3e, der var en del af Åstrupgårds marker. Niels Bonavent ejede gården fra 1881 til sin død i 1933.

I 1899 tog Tømrermester Carl Sofus Petersen (CSP) skøde på grundstykkerne 3e og 3f.

I 1914 byggede CSP huset på Hvidovregade nr. 5 matr. 3e (nuværende Hvidovre Torv 5) som et 2 lags beboelseshus inklusive retiradebygning. På dette tidspunkt lå huset i det åbne land i udkanten af landsbyen.

I 1915 åbnede Ester Bonavent Hvidovres første børnehave i huset. Billedet herunder er taget i karnapstuen i stueetagen, hvor mørklægningsgardinerne i vinduerne mod vest havde svært ved at holde eftermiddagssolen ude.

Hvidovres første børnehave.
Årstal 1915 Foto: Forstadsmuseet

Huset har primært været anvendt til beboelse. Blandt andre har skolelærer L.C. Christiansen, præst Egede Schack og senere præst N.H. Søe boet i huset. I 1939 havde skolelærer Søren Birktoft købt huset. Følgende historie om Birktoft ligger på Forstadsmuseets hjemmeside.

"*Den 29. december 1944 skete der et dramatisk mord lige udenfor præstegården ved Hvidovre Kirke. Søren Birktoft, lærer, sognerådsmedlem og formand for menighedsrådet, blev skudt af tre unge modstandsfolk. Han var uretmæssigt blevet anmeldt som stikker af pastor Stiigvad ved Hvidovre Kirke. Stiigvad blev senere idømt fem års fængsel. Birktoft efterlod sig sin kone og deres tre små piger. Hans død var til stor fortvivlelse for familien og for hele lokalsamfundet.*

Om aftenen den 29. december 1944 ringede det på døren hos lærer Søren Birktoft i hans hjem på Hvidovregade 5. Udenfor stod tre unge bevæbnede mænd, der udgav sig for at være betjente fra det tyske sikkerhedspoliti. De trængte ind i huset og beskyldte Søren Birktoft for at være kommunist og for at arbejde illegalt for modstandsbevægelsen. Birktoft sagde, at han altid havde været socialdemokrat, og det ville præsten kunne bekræfte. Sammen gik han og de unge mænd nu over mod præstegården. Ifølge de tre unge mænds forklaringer til politiet et halvt år senere, satte Søren Birktoft pludselig i løb et stykke fra præstegården, mens han råbte: Jeg er socialdemokrat! Den ene af de unge mænd greb hurtigt sin revolver og skød Birktoft, som faldt til jorden. En af de andre affyrede så det dræbende skud i panden." [1]

Den 1. august 1941 åbnedes en ny børnehave i huset som skulle betjene beboerne i kommunens nordlige del. Der var plads til cirka 50 børn. Selve institutionen lå i stueetagen, samt i det store kælderrum. Der var indrettet en ret stor legeplads med gynge og sandkasse o.s.v. Betalingen for en børnehaveplads var 3 kroner per uge per barn.

Frk Esther Bonavent - Hvidovregade 21 var leder. Udover lederen var også en uddannet børnehavelærerinde, en ung pige og det nødvendige rengøringspersonale ansat. Sognerådsformand Arnold Nielsen var formand for bestyrelsen, kommunelærer Søren Birktoft, der havde købt ejendommen i marts måned i 1940 og selv boede på første sal, var næstformand og sekretær og sogneråds medlem J. Rasmussen var kasserer. Læge frøken Maiken Borrig og fru Helene Jeppesen var tilknyttet institutionen.

Huset fungerede i kort tid som nødskole, dengang besættelsesmagten 19.april 1945 beslaglagde Kettevejens skole til brug for indkvartering af tyske flygtninge, der var kommet hertil for at søge sikkerhed for de allieredes

1 https://forstadsmuseet.dk/historien-om/hvidovre-kirke/

Nødskole i huset, billedet er taget i karnapstueen. Årstal 1945. Foto: Forstadsmusset

bombardementer i deres hjemland.

Siden har huset rummet forskellige liberale erhverv som Pensionat, Dinner transportable og Lægehus, indtil det i 2011 atter ændres til 2 beboelser, og herefter sælges som 2 ideelle anparter.

Næste hus er Hvidovregade nr.7 og nr. 7A kendt som "Lykkens minde".

Husets Bygherrer var også her Tømrermester Carl Sofus Petersen. CSP sad i sognerådet fra 1/4 1909 til 31/3 1913, hvorefter han sad i sognerådets bygningskommission.

Billede af huset taget fra Hvidovre Torv. Årstal 2021. Foto: Torben Kok Rasmussen

Nummer 7, der ligger på matr. 3f, blev bygget i 1898. Der var en treværelses lejlighed til venstre og en noget mindre toværelses lejlighed til højre. Lejligheden i stuen til højre, og senere stuen til venstre, husede Hvidovres første kommunekontor i perioden 1917-1924.

Bageren lå også i huset fra begyndelsen, og over butikken er der senere bygget ovenpå helt op til anden sal. Opgang 7A blev i ca. 1938 tilføjet, som en fint integreret tilbygning til den oprindelige "Lykkens Minde", der er beskrevet på Forstadsmuseets hjemmeside[2]. Butikken har i tidens løb huset forskellige handlende og liberale erhverv.

Lidt om Tømrermester Carl Sofus Petersens baggrund:

CSP var født i Valby den 19. januar 1861 som søn af arbejdsmand Peter Larsen og Ragnhilde Larsen. Han blev døbt i Hvidovre Kirke 31. marts samme år. CSP´s fars slægt havde ejet huset Hvidovregade 7 siden 1822, og det ser ud til at familien flyttede fra Valby og herud til farmoren, da hun i 1870 blev alene i huset. Efter hendes død arvede sønnen Peter Larsen huset og efter ham CSP´s mor Ragnhilde. I 1913 overgik huset til CSP, der i 1915 solgte det til manufakturhandler Jens Mathiasen.

Mere om huset når vi kommer ned i gaden.

Hvidovregade nr. 9, matr. 49

I 1911 var husets beboere folk på Alderdomsunderstøttelse.

Jacob Olsen, 86 år

2 https://forstadsmuseet.dk/historien-om/lykkens-minde/

Rejsegilde på Hvidovre Torv 7, "Lykkens Minde" Årstal 1898. Foto: Forstadsmuseet

Margrete Olsen, 85 år
Ane Frederikke Bolette Jensen 72 år

I 1930 boede Marie Larsen 75 år i den ene del af huset. Marie var på fattighjælp, og hun havde 2 logerende.

I den anden del af huset boede jord- og beton arbejder Christian Andreas

Bemærk de typiske landsbyforhaver.Årstal 1937. Foto: Forstadsmuseet

Andersen med sin hustru og deres søn.

Jeg har ikke kunnet finde billeder af huset fra dengang, men dette billede er taget foran huset. Hvidovregade nr. 7 og nr. 5 ses til højre. Bemærk de typiske landsbyforhaver der var foran husene på dette tidspunkt.

Og dog, på Forstadsmuseet ligger også et billede med teksten Hvidovre Børnehave, formentlig 1936. Hvis dette sammenholdes med Harly Henningsens erindringer om en børnerig familie, tror jeg dette kan være Hvidovregade nr. 9.

Harly Henningsen fortæller i et interview med mig.

"Der lå en lille hvid ejendom, hvor der boede en børnerig familie, kan jeg huske, fordi jeg var uvenner med dem og vi kom op at slås. Senere kom der en dame der købte huset, hun havde tre små hunde, kan jeg huske. Hun boede der i mange år, jeg tror hun var den sidste der havde det".

Huset, der i 1939 ejedes af mælkeforpagter Petersen, indeholdt 2 små to værelses lejligheder.

For at muliggøre opførelsen af det nye Forretningshus tilbød Bagermester Nørregaard Christensen, der på dette tidspunkt ejede Hvidovregade

På Forstadsmuseet ligger også et billede med teksten Hvidovre Børnehave - Årstal omkring 1945. Foto: Forstadsmuseet

Side 620

nr7, at frasælge ca. 25m2 af den del af ejendommen, der lå op til Hvidovregade nr.9, under forudsætning af, at der blev tinglyst benyttelsesret for ejeren af Hvidovregade nr. 7, på den nye vej der skal anlægges mellem Hvidovregade nr. 9 og nr. 11/13.

Byggetilladelse blev givet den

Det nye forretningshus på Hvidovre Torv 9 Årstal 1981. Foto: Forstadsmuseet

23.marts 1960.

Hvidovregade nr. 4 Nørregård matr. 6a.

Hvis vi vender os mod vest, ser vi hvor vognporten til den firlængede Nørregård lå.

Gården var den østlige af de to sammenbyggede gårde og lå på torvets

Nørregård set fra Hvidovregade Årstal ca.1900. Foto: Forstadsmusset

Nørregård set fra haven ca. 1915. Foto: Forstadsmuseet.

sydøstlige del. Den anden gård var Lars P. Mortensens Gård, der havde fået sit navn efter den sidste bonde på stedet. Gården lå på det sydvestlige hjørne af det nuværende Hvidovre Torv.

I midten af 1800-tallet var gården ejet af Peder Jensen, som også var sognefoged.

Jens Pedersen, der var født på ejendommen, som havde været i slægtens eje i omkring 200 år, overtog gården i 1870. Han var gift med Mette Marie Larsen, der var født i Brøndbyøster. Gårdens areal var 50 tdr. land inklusive gårdsplads og have. 7 tdr. land lå ude ved Kalvebod Strand. Dyreholdet bestod af 16 køer, 7 ungkvæg og kalve, 6 heste, 8 får og 10 fedesvin.

I 1901 blev gården drevet af familien og deres 5 børn plus en tjenestepige. Herudover havde man daglejere.

I 1930 var gården tilsyneladende solgt. Kun døtrene Bertha og Marie på hhv. 51 og 52 år var tilbage på gården som husassistenter. Gården blev på dette tidspunkt drevet af Hans Jensen Poulsen og 2 medhjælpere.

Det sidste Nørregård husede var et snedkeri, der tidligere havde ligget ovre på Landlystvej, i en fabrik som modstandsbevægelsen sprængte i luf-

ten. Snedkeriet lå i bygningen herud mod Hvidovregade. Ved porten lå Maach´s Autoservice, der var et autolakereri. I den vestlige bygning lå Brdr. Thomsens Renseri.

Ved kommunens køb i 1951 var både Nørregård og mælkeforpagterboligen meget faldefærdige og erklæret uegnede til beboelse og erhverv.

Hvidovregades nordlige forløb ca. 1950.
Foto: Forstadsmuseet.

Hvidovre Torv blev anlagt i løbet af 1950'erne. Torvet fik i 2004 ny belægning af natursten og smedejernsgitteret omkring torvet, Hvidovre-gitteret, blev renoveret. Der blev anlagt en vandkunst lavet af Hvidovrekunstneren Svend Hansen i det ene hjørne og en torvecafé med udeservering flyttede ind i det andet hjørne[3].

Dagens Torv med torvecafé og vinhusets udeservering danner desuden ramme for begivenheder arrangeret af ildsjæle. Af de mere faste arrangementer kan nævnes Juletræ, decemberhygge, vinterjazz og 2 årlige øl- og vinfestivaller. Herudover holdes "pop-up" arrangementer som tøndeslagning, dans på torvet, sportsbegivenheder på storskærm etc.

Hvidovregade nr. 6-8 matr. 44a. Det gamle hus der lå på lodden (1,25 td. Land) blev drevet som et gartneri. Ejeren var gartner Ole Peter Andersen.

Tilbage i 1682 var denne lod en del af gård nr. 17, der i 1718 blev delt og udflyttet som Dansborg og Bredegaard.

I 1895 overgik resterne af ejendommen til O.P. Andersen, der i en periode var medlem af Sognerådet.

I 1930 boede O.P. Andersen i huset sammen med sin dattersøn Jens Ingeberg Petersen, der var gartneriforpagter.

I 1931 solgte O.P. Andersen ejendommen til sin svigersøn Jens Frederik Petersen, der også var medlem af Sognerådet i en periode. Prisen var 11.800 kroner plus aftægt for O.P. Andersen selv.

Jens Frederik Petersen byggede i 1938 et nyt beboelseshus Hvidovregade nr. 47 matr. 74. Huset ligger der stadig, men efter at det nu har stået tomt i en årrække, har Hvidovre kommune besluttet, at nedrive bygningerne og bruge arealet i forbindelse med Aktivitetscenteret. Men mere om det når vi kommer længere ned ad gaden.

Huset på matr. 44a blev nedrevet i 1946 for at give plads til Kildegårdens bebyggelse.

Hvis du efter at have læst dette, har fået lyst til at høre mere om netop denne del af byens historie, kan jeg anbefale, at du læser Harly Henningsens beretning om hans opvækst her i fyrrene. Du finder artiklen i blad nr. 3 – 2022.

3 https://forstadsmuseet.dk/historien-om/lykkens-minde/

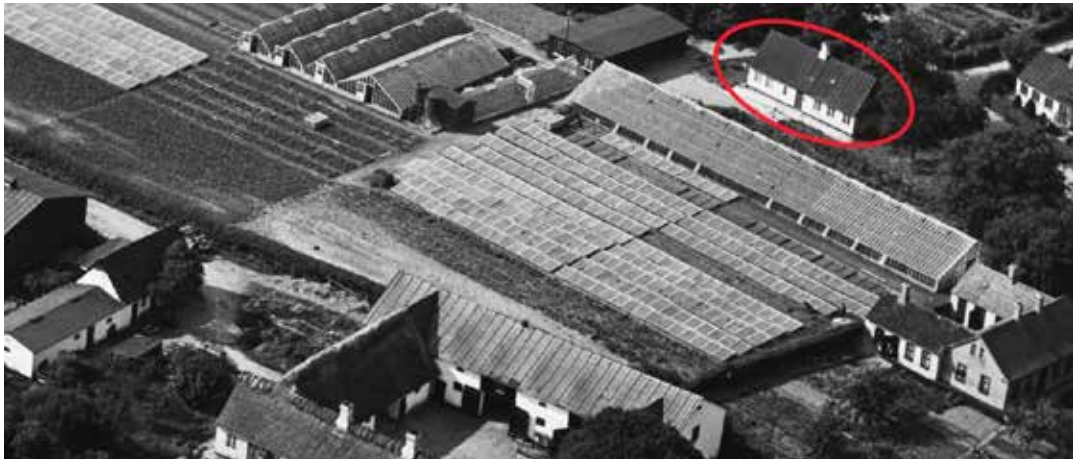

Det gamle hus der lå på matrikel 44a, hvor O.P. Andersen drev gartneri Årstal 1937.
Foto: Danmark set fra luften.

Det var beretningen om Hvidovregades nordlige forløb før og efter ændringen til det Hvidovre Torv vi ser i dag.

Kildehenvisninger:

Forstadsmuseet.dk

- Ernst Andersens arkiv
- Hvidovre Kommunes byggesags-arkiv
- Folketællinger
- Kirkebøger
- Danishfamilysearch.dk
- Danmarksetfraluften
- Danmarks Statistik
- Historiske kort på nettet
- Det kongelige bibliotek
- "Danske Gaarde" af J. C. B. la Cour,1906-18
- Facebook/Hvidovre i gamle dage

Rettelse:

Der har sneget sig en decideret fejl ind i årets kalender. Selvom Schønnemann har tegnet mangt og meget i Hvidovre, er han dog ikke manden bag Risbjergskolen. Det er i stedet Hans Wilhardt, som også har efterladt sig flere bygninger i Hvidovre. Bl.a. det store klubhus på stadion, bebyggelsen "Bag Rådhuset" på Sognegårds Allé og Præstemoseskolen.

Side 623

Nyt fra Forstadsmuseeet

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I disse år er Hvidovre fyldt med en masse jubilæer, der afspejler, at udviklingen i Hvidovre tog et ordentligt ryk for 100 år siden. Det er en fornøjelse at være med til – både der, hvor vi er aktive deltagere, og hvor vi oplever, at museets materiale bliver søgt af jubilæumsforeningernes folk, der har grebet historien og vil give den videre til kommende generationer. Arkivets materiale tilhører i bund og grund os alle og skal arbejde til gavn og glæde for mange. Tænk, hvis vi skulle nøjes med de historier, som kun en lille flok museumsmedarbejdere kunne nå at fortælle i løbet af et arbejdsliv.

Slutningen af 2023 bød på en vigtig milepæl for Forstadsmuseet. Hvidovre og Brøndby har længe haft et tæt samarbejde om lokalhistorien, og nu er der lavet en helt officiel samarbejdsaftale mellem de to kommuner. I dagligdagen betyder det ikke de store ændringer, men der er nu grundlag for at løfte opgaverne meget bedre på tværs af kommunegrænsen.

En nyhed, som netop skal bruges på tværs af kommunegrænsen, er en helt ny, flytbar udstillingsvogn, som vi går og venter på skal ankomme i disse dage. Vi har længe haft en drøm om en container eller en vogn, hvor vi kunne lave midlertidige og mobile udstillinger – noget, der fylder lidt mere i gadebilledet end de velkendte fortorvsklistermærker, og hvor vi kan arbejde tredimensionelt

Fest for Hjemmeværnets 3. deling Foto: Forstadsmuseet

med formidlingen. Vi kan løfte sløret for, at den allerførste udstilling bliver i sensommeren i den nordlige del af Hvidovre. Emnet er hemmeligt lidt endnu, men vi glæder os uendelig meget til at vise jer den.

Givers morfar, Knud Børge Hansen, var medlem af Hjemmeværnet, og billedet er taget ved en fest for Hjemmeværnets 3. deling, men vi kan ikke genkende det ellers genkendelige tapet og gulv. Hvis nogen ved, hvor billedet er taget eller kender personerne, vil vi blive glade for at høre om det på:

forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk.

OBS!

Vi får løbende nyt materiale ind i museets samling. Ofte er der både styr på mennesker og steder, hvis der er tale om billeder, men vi vil gerne bede om hjælp til at finde ud af, hvor ovenstående billede er taget.

Mød os i vores bod på Historiske Dage den 9. og 10. marts.

9. marts kl. 13.30 holder vi oplæg på Historiske Dages blå scene sammen med Vibeke Andersson Møller fra Nationalmuseet.

Brøndbyøster Torv 2/5
Spurvegården 7/5
Strandhavevej 16/5
Nygårds Plads og Vestbadet 23/5
Bredalsparken 28/5

Forstaden som arkitekternes legeplads

Den 9. og 10. marts deltager Forstadsmuseet endnu engang i Historiske Dage, hvor vi serverer en lille bid af forstadens kulturarv for publikum, der tæller flere tusinde mennesker. Sidste år var mere end 10.000 mennesker igennem Øksnehallen.
I år har vi valgt at sætte fokus på efterkrigstiden og Hvidovre og Brøndby som arkitekternes legeplads, og forsommeren kommer derfor til at byde på rundvisninger i nogle af de mange banebrydende byggerier, som blev opført i tiden efter 2. verdenskrig. Der er lidt tid til, men billetter kan allerede bestilles på www.forstadsmuseet.dk.

Kristine og Hjalmar Svensson

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

- i samarbejde med Jonna Hansen[1]

Det kan være interessant at se et portrætmaleri eller portrætfoto. Det bliver meget mere interessant, når man hører historien om den person, der er portrætteret.

Det er den oplevelse, jeg har haft, da Jonna Hansen en dag viste mig et maleri af hendes farmor. Hun og jeg gik i gang med at finde frem til historien om farmoren, Kristine Svensson og hendes familie.

Det fremgår af portrættet, at det er malet af Gorm Hansen i 1945[2].

Kristine og Hjalmar Svensson

Kristine blev født i Nørre Jernløse sogn den 16. november 1892 og døbt Kristine Hansine Hansen.

25. september 1911 fødte hun en søn, der blev døbt Kaj. Kristine var da ugift. Af kirkebogen fremgår det, at Kristine på "Ti månedsdagen for Barnets Fødsel" opholdt sig på Frederiksberg.

Portræt af Kristine Svensson. Privateje.
Foto. Jens Frederik Jørgensen. September 2023.

1 En slægtsbog, som Irene Jensen, Svinninge har udarbejdet, har været til stor hjælp.

2 Maleren Gorm Hansen (1886-1952) findes der meget lidt om på nettet. Han har tilsyneladende portrætteret flere kvinder – også den lille havfrue!
Gorm Hansen var uddannet fra Teknisk skole i København og derefter fra Kunstakademiet samme sted 1903-07 ved Frants Henningsen. Han har tilsyneladende ikke boet i Hvidovre.

Det er senere i kirkebogen blevet noteret, at "Forhenværende Trafikassistent Jens Nørregaard af Regstrup er udlagt som Barnefader".

28. oktober 1916 bliver Kristine gift på Københavns Rådhus med Hørkræmmer Hjalmar Alfred Svensson, der var født i 1895. I 1902 blev Hjalmar adopteret af tømrer Johan Emanuel Svensson og hustru Karen Marie, og Hjalmar fik familienavnet Svensson. Kristine og Hjalmar fik i 1917 sønnen Børge. Begge sønner bar fra da af familienavnet Svensson.

Ifølge folketællingen fra 1925 boede Kristine og Hjalmar Vasbygade 47, og Hjalmars erhverv var anført som autoophugger.

Kristine og Hjalmar flytter til Hvidovre

25. april 1939 ansøgte automobilhandler Hjalmar Svensson Hvidovre Sogneraad om byggetilladelse til en beboelsesbygning på Parcel nr. 2008 af udstykningen af Beringgaard.

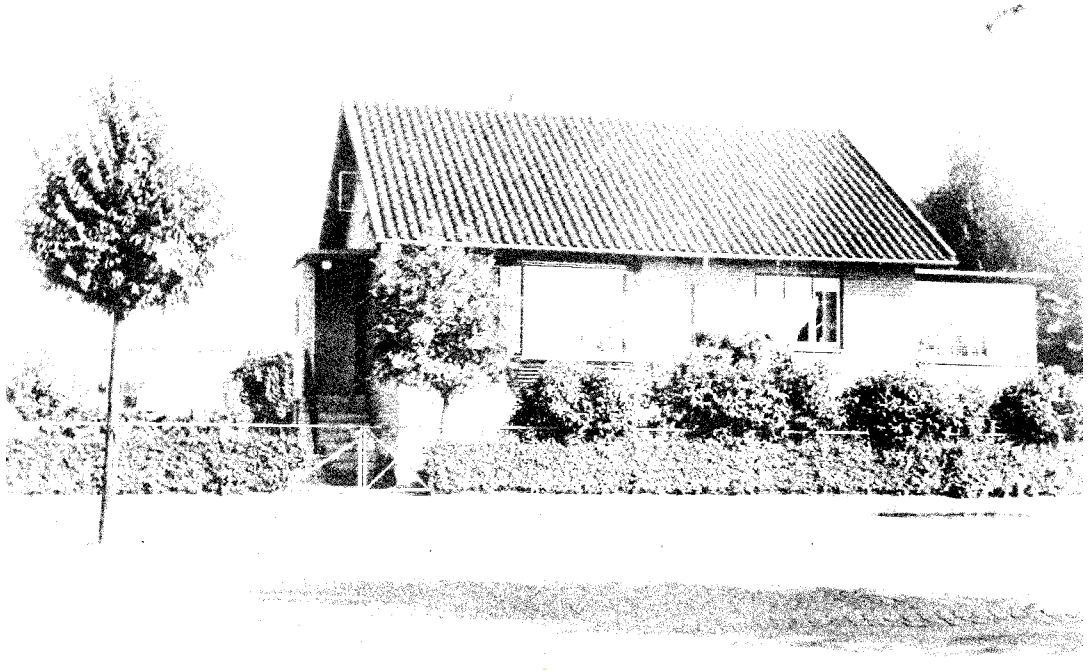

Gammel Køge Landevej 229, set fra vest 1943-44.
Privatfoto modtaget fra Jonna Hansen. Kilde: Forstadsmuseet

Det var efter datidens standard et stort[3] og gedigent hus med karnapvindue mod Gammel Køge Landevej, og i kælderen var der indrettet en billardstue. 3 instanser i kommunen godkender byggeriet i løbet af kun 6 uger. Inden 1 år stod huset færdig.

Hjalmars virksomhed på stedet – Gammel Køge Landevej 229/ Aamarkvej 2 handlede med brugte biler under firmanavnet "Køgevejens Automobillager".

Hjalmar søgte oprindeligt også om tilladelse til at opføre en værkstedsbygning med udstillingslokale for

3 90 m2 i grundplan med kælder, stueetage og 1. sal. Husets arkitekt var Kristen Thomasen, Østergade 14, K.

automobiler. Det ændredes og erstattedes af ansøgning til at opføre 2 lagerskure. I årene frem til 1950 blev de 2 lagerskure udvidet og to nye blev opført.[4]

Hjalmar var en meget aktiv forretningsmand. Han forstod at tjene gode penge inde i Vasbygade, der dengang rummede mange virksomheder, der tog sig af at få penge ud af samfundets affald: Destruktionsanstalt, autoophuggere o. lign.

I Hvidovre gav han plads til småvirksomheder og lejede lagerskure ud til virksomheder, der ikke stillede de store krav til lokalernes standard og indretning.

Ekspropriation

I 1950-51 fandt der ekspropriation sted til "anlægget af en jernbane fra København til et sted i nærheden af Solrød Strand". Hjalmars ejendomme og bagvedliggende arealer eksproprieredes. Hjalmar fik tilbudt at blive boende, indtil S-banen skulle anlægges. Det takkede han nej til. Han var en principfast mand, der ikke ville bo til leje hos "Statsbanerne".

Fredtoftevej 14

Så var det godt, at Hjalmar i 1940-41 havde fået bygget et dobbelthus på Fredtoftevej 14 og 14A, hvor hans to sønner og familier var flyttet ind. Kristine og Hjalmar flyttede nu ind i den ene lejlighed. Sønnen Kaj flyttede ind på adressen Sydkærsvej 2 (i dag er adressen Asminderødvej 2) i et hus som Hjalmar havde købt.[5]

Kældergulv og kælderydermur på Fredtoftevej var støbt vandtætte – da huset kunne risikere oversvømmelse ved højvande i Harrestrup Å og Kalveboderne. Dette har så vidt vides aldrig været tilfældet.

Børges familie – hustruen Inger Lili og de tre børn, Jonna, Ole og Steen blev boende i den anden lejlighed. Børge var uddannet smed, og senere blev han kendt som kunstsmed.

Mere om Hjalmars ejendomme

Hjalmar ejede også den grund på Gammel Køge Landevej, hvor "Milow" kom til at ligge – nr. 233. Han ejede tillige et sommerhus på det vestlige hjørne af Gammel Køge Landevej og Stenstykkevej. Og i en periode også et sommerhus på Greve Alle 6, hvor Jonna boede en kortere periode, efter at hun var blevet gift med Herman.

Minder om Kristine og Hjalmar

Det må siges at være enestående, usædvanligt, at få malet et portræt af sin kone. Det er der kun få ægtemænd, der får gjort! I hjemmet var der mange malerier. Væggene var nærmest "beklædt" med dyre malerier.

Her fornemmer man Hjalmars næse for penges værdi.

---

4 I 1950 havde følgende virksomheder til huse på adressen: Børge Svensson - T. Mastrup & C. Nygaard - Ahlqvist Persson og V. Scharff Hansen - Ernst Monrad A. Asmussen - H. Boesen - "A/S Dansk Påhængsvognfabrik" "Dapa"

5 Butiksarealet på Sydkærsvej 2/Asminderødvej 2 lejes i 1966 ud til købmand Børge Nielsen.

Kristine var hjemmegående og havde ung pige i huset. Hun var meget blid - og god ved alle. Farmor holdt Jonnas fødselsdage, hvor Jonnas veninder var inviteret med.

Jonna har boet hos Hjalmar og Kristine i syv år af sin barndom – under krigen, og mens hun gik i skole. Der var meget ballade derhjemme, da faren "drak som et hul i jorden".

Kristine og Hjalmars død og bisættelse

Kristine blev begravet den 8. januar 1967 fra Risbjerg Kirkegårds Kapel – det lille gamle kapel.

Hjalmar døede d. 16. juni 1977. Han blev bisat fra Krematoriet på Roskildevej, og urnen nedsættes på Risbjerg Kirkegård.

Begge grave er nedlagt.

Mere om Kristine og Hjalmar Svensson?

Donation

Jonna har besluttet, at maleriet skal doneres til Forstadsmuseet, når hun er død. Hendes datter har ikke interesse i at få portrættet, da hun ikke husker sin oldemor.

Portrættet og historien bag er en god lokalhistorie!

Kristine og Hjalmar Svensson. Privatfoto modtaget fra Jonna Hansen.
Årstal ukendt.

Har nogen af læserne supplerende oplysninger om Kristine og Hjalmar Svensson, hører Jonna og jeg det gerne.

Side 629

Textilmessen i Hvidovre

Af Stig Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Artiklen er baseret på interview med Connie Weis Hansen, som har arbejdet 25 år i Textilmessen.

Mange af læserne kender nok Textilmessen lige overfor M. Bechs Alle. Det var en af byens store forretninger, hvor man kunne købe alt fra hvidevarer, springmadrasser, og tæpper til knappenåle. I storhedstiden var der hele 3 etager samt en fjerde etage med kantine til personalet. Der var 25-30 ansatte i Hvidovre. Textilmessen havde desuden afdelinger i Valby, Ålekistevej, Borgbjergvej, Greve og Nykøbing Falster.

Connie Weis Hansen

Connie Weis Hansen har arbejdet i Textilmessen fra 1962 til den lukkede i Hvidovre 1. juli 1987. Hun fortæller her historien om sine oplevelser gennem de mange år.

Ansættelse i Textilmessen 1962

Connie har boet i Hvidovre hele sit liv, hun startede på Sønderkærskolen i 1944 og gik som 15-årig i lære som butiksassistent på en 4-årig uddannelse. Efter et par år i en københavnsk forretning med børnetøj og syning af vugger så Connie en annonce fra Textilmessen, hvor de søgte en medarbejder. Connie tog til Textilmessen og blev præsenteret for Åge Christiansen, som var afdelingsleder i Hvidovre-afdelingen. Hun blev spurgt, hvad hun havde lavet tidligere og fortalte at hun havde solgt børnetøj "Jamen, så kan De starte i børneafdelingen på mandag" og det gjorde hun så.

Åbningsdagen: Billede fra åbningsdagene hvor folk strømmede til for at købe gode åbningstilbud. Textilmessen havde skaffet nogle af de dagligdags ting, man havde savnet under krigen. Der kunne købes "Rigtigt hvidt engelsk sygarn" og "Lagenlærred på Indkøbstilladelse" denne tilladelse var jo nødvendigt at have i de strenge rationeringstider, som strakte sig et stykke op i 50'erne

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Avedøre - Hvidovre

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Lokalhistorie i Avedøre og Hvidovre

Indkaldelse til generalforsamling

Tirsdag d. 26. marts 2024

kl. 19:00 - 21:00

i Kometen

(Medborgersalen)

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Årsregnskab 2023

Indtægter	Årsregnskab for 2022	Regnskab for 2023	Budget for 2023
Kontingenter	90.700,00	96.625,00	90.000,00
Porto - bladudsendelse	2.244,00	1.584,00	1.630,00
Arrangementer	8.291,15	25.372,57	9.000,00
Annoncer	600,00	1.350,00	600,00
Salg	250,00	250,00	300,00
Renter		35,82	100,00
Hvidovre Kommune	5.530,00	5.678,00	5.678,00
Diverse	140,00	26,50	200,00
I alt	107.755,15	130.921,89	107.508,00
Udgifter			
Gebyr Mobile Pay	933,75	991,36	1.000,00
Gebyr bank	2.842,35	2.736,39	3.000,00
Arrangementer	11.390,70	10.669,15	11.000,00
Møder: Best. m.v.	6.405,30	6.344,35	6.500,00
Medlemsmøder	3.672,00	7.144,20	5.100,00
Trykning	42.077,94	45.232,65	42.500,00
Porto	2.100,00	2.040,00	2.200,00
Kontorhold	60,00	6.850,70	1.000,00
EDB systemer m.v.	38.841,64	5.441,72	5.000,00
PR m.v.	6.987,40	8.607,35	8.000,00
DLF	7.690,00	2.500,00	8.000,00
Renter bank	1.152,21		
I alt	124.153,29	98.557,87	93.300,00
Resultat	-16.398,14	32.364,02	14.208,00
Egenkapitalbevægelser			
Egenkapital i alt primo	100.204,52	83.806,38	84.276,38
Overskud/underskud	-16.398,14	32.364,02	14.208,00
Egenkapital i alt ultimo	83.806,38	116.170,40	98.484,38
Aktiver			
Kassebeholdning	2.276,70	4.355,25	
Driftskonto	53.949,03	87.541,26	
Depotkonto	69.723,65	69.739,89	
Aktiver i alt	125.949,38	161.636,40	
Passiver			
Egenkapital i øvrigt	83.806,38	116.170,40	
Forudbetalt kontingent + porto	42.143,00	45.466,00	
Passiver i alt	125.949,38	161.636,40	

Regnskabet er revideret og fundet i orden.

Hvidovre den 5. januar 2024

Hubert Steffensen, revisor

Anders Aalund, formand

VALG TIL BESTYRELSEN

Medlemmer af Bestyrelsen:

Ikke på valg:
Anders Aalund.
Knud Kofoed Sørensen.
Torben Kok Rasmussen.

På valg - villig til genvalg:
Karen Johansen.
Poul Sørensen.
Jørgen Snedled.
Finn Ivo Heller.
Stig Sørensen.

Øvrige tilknyttet bestyrelsen:

Revisor: Hubert Steffensen
Revisorsuppleant: Inge Larsen:

Fra Forstadsmuseet:
Bitten Larsen

Fra Kommunalbestyrelsen:
Kenneth Bak, Amanda Irene Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Budget for 2024

Indtægter	Budget	Udgifter	
Kontingenter	96.000,00	Gebyr Mobile Pay	1.200,00
Porto - bladudsendelse	1.500,00	Gebyr bank	3.000,00
Arrangementer	15.000,00	Arrangementer	13.000,00
Annoncer	1.300,00	Møder: Best. m.v.	7.000,00
Salg	300,00	Medlemsmøder	8.000,00
Renter	100,00	Trykning	44.000,00
Hvidovre Kommune	5.600,00	Porto	2.200,00
Diverse	200,00	Kontorhold	3.000,00
I alt	120.000,00	EDB systemer m.v.	5.700,00
		PR m.v.	8.500,00
Egenkapitalbevægelser		DLF	8.500,00
Egenkapital i alt primo	116.170,40	I alt	104.100,00
Overskud/underskud	0,00		
Egenkapital i alt ultimo	116.170,40	Resultat	15.900,00

Side 633

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Dagsorden:

1. **Valg af stemmetællere**
2. **Valg af dirigent**
3. **Bestyrelsens beretning**
4. **Museumschefens orientering**
5. **Fremlæggelse af revideret regnskab**
6. **Behandling af indkomne forslag.**
7. **Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år**
8. **Valg til bestyrelsen (i henhold til §5 i bestyrelsens forslag til vedtægter)**
9. **Valg af 3 bestyrelsesmedlemmer (Vælges for 2 år)**
   og to bestyrelsessuppleanter (Vælges for 1 år)

Tilmelding til generalforsamlingen er ikke nødvendig.

Kun medlemmer har stemmeret.

Gæster er velkomne uden taleret.

Ikke-medlemmer betaler 25 kr. for deltagelse i mødet.

Efter den ordinære generalforsamling vil Forstadsmuseet holde et oplæg

På bestyrelsens vegne og med venlig hilsen

Anders Aalund

Formand for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Connie startede jo som nævnt i 1962, hvor der var en markant økonomisk vækst i samfundet med stigende levestandard. Der var råd til at købe nye ting til hjemmet, som for en stor dels vedkommende kunne erhverves i det velassorterede magasin.

I Dag - Fredag - den 4. Juli Kl. 8,30 aabner

TEXTILMESSEN Hvidovre lokale Varehus

Hvidovrevej 129 (Hjørnet af Bytoften)

I denne Anledning indbyder vi alle til at deltage i vor store Aabnings-Gættekonkurrence

Fredag den 1. August Kl. 14

PRÆMIE-LISTE

KUPON TIL LØSNINGEN

Løsning:

Navn:

Adresse:

TEXTILMESSEN Hvidovrevej 129 - Kbhvn. Valby.

HUSK AT MÆRKE KUVERTEN »GÆTTEKONKURRENCEN«

TEXTILMESSEN Hvidovre lokale Varehus

Hvidovrevej 129 (Hjørnet af Bytoften)

TEXTILMESSEN

Rebus: På åbningsdagen 4. 7. 1947 var der en annonce i Hvidovre Avis, hvor man kunne deltage i en lodtrækning om et tæppe 2,5 x 3,5 meter, frottehåndklæder, damaskdug, silkedug, viskestykker og en del gavekort. For at deltage skulle man skrive løsningen på en rebus og indlevere den i forretningen senest 1. august.

Kan du løse rebussen?

Textilmessens historie

Textilmessen blev grundlagt i 1933. Butikkens ejer var Svend Malmkjær, som åbnede Textilmessen i Hvidovre d. 4. juli 1947 med en stor konkurrence, hvor man kunne deltage i lodtrækning om mange fine varer. Hovedpræmien var et vendetæppe i uld.

I starten var Textilmessen ganske lille. Den startede i bygningens højre del, på hjørnet af Hvidovrevej og Bytoften. Der var en trikotageafdeling og en lille herreafdeling på første sal. Malmkjær havde i starten samtidig en mindre manufakturforretning på modsatte side af gaden.

Alt i finere Kolonial
samt Smør, Margarine, Konserves, Biscuits og Ost køber man hos
Arnold Christensen
Hvidovrevej 129 . Tlf. 1623

Han var ejer af hele ejendommen, hvor Textilmessen lå, samt den bagvedliggende blok. Begge er for øvrigt tegnet af den anerkendte arkitekt Svenn Eske Kristensen, som har tegnet blandt andet Bredalsparken, Grenhusene og Hvidovrebo.

Apotek.

Hvidovrevej 129 ..... 75 16 66
Apoteker Sv. Nielsen.
Apot. har ikke nat- og helligd.ekspd. Åbent: Mand.-torsd. kl. 8-18, fred. kl. 8-20, lørd. kl. 8-15.

Roskilde Andelssvineslagteris Udsalg
Hvidovrevej 129 . Telefon Hvidovre 792
Kød . Flæsk . Paalæg . Ost . Konserves
ALTID REEL BETJENING

Der lå en købmandsforretning, en slagter og et apotek ved siden af Textilmessen. Svend Malmkjær udvidede forretningen, efterhånden som lejemålene i ejendommen blev ledige, og til sidst rådede Textilmessen over underetage, stue, første sal og en del af anden sal. Der var 25 til 30 ansatte herunder 2 dekoratører, en gardinmontør og en chauffør, alle på fuld tid).

Storhedstiden

Textilmessen var det lokale Daells Varehus og kunne på mange punkter konkurrere med dette. Der udkom et årligt katalog med hele sortimentet af gode tilbud. Dekoratørerne bidrog også med juleudstilling og nisser i de mange udstillingsvinduer.

I underetagen var afdelingen med gardiner, gulvtæpper, senge, sengeudstyr, madrasser, hvidevarer og barnevogne. I stueetagen var damelingeri, strikvarer, slacks, bluser og nederdele samt den store herre- og drengeafdeling. På 1. sal var der alt i småting, besætning, strikkegarn og broderier. Desuden en stor afdeling med pige- og babytøj. På 2. sal i kjole- og konfektionsafdelingen var der et stort udvalg af kjoler, dragter og frakker.

Jeg spurgte Connie hvilke konkurrenter hun tænkte Textilmessen havde i lokalområdet. Hun kunne kun komme i tanke om Wandorff og Jørgen Møllers herremagasin.

Arbejdspladsen

Textilmessen var en god arbejdsplads. Dette skyldes i høj grad bestyreren Åge Christiansen, som var et meget rart menneske og god at tale med. Connie nævnte, at hun var gravid samtidig med at Hr. Christiansen og frue ventede barn. Det kunne de tit tale om, og Connie kunne spørge ind til, hvordan hans kone havde det, og han hvordan vi andre havde det. Han var en person man altid kunne komme til med sine bekymringer, og selvfølgelig kunne han ikke løse det, men han var lyttende og interesseret. Personalet havde et godt samarbejde i forretningen; hvis der manglede nogle i den ene afdeling, kunne man gå ind og hjælpe til, så kunderne fik den service, de skulle have.

Når der var pause, havde vi en frokoststue på 3. sal. Vi havde frie forhold, alligevel skulle man ligesom mange andre steder dengang stemple ind, når man mødte, stemple når man gik til frokost, stemple når man kom tilbage, og til sidst når man gik

Interiør.(juli 1947)
Foto: Hvidovre Avis

hjem. Christiansen gennemførte, at vi kunne få lov til at lave en kande kaffe og tage en ekstra 10 minutters kaffepause om formiddagen.

Da Textilmessen havde 50-års jubilæum i 1983 inviterede Åge Christiansen os alle sammen hjem i villaen, hvor vi festede.

Krise

Textilmessen var jo en rimelig stor arbejdsplads, og den var organiseret med tillidsrepræsentant. Da den tidligere forlod arbejdspladsen, var det Connie Weis, der overtog dette tillidshverv. Der blev derfor et formelt samarbejde med Christiansen, hvor de talte om de foreliggende opgaver i en god tone. De kunne nogle gange sidde og grine af, at lige meget hvad de sagde til ejeren Malmkjær, så sagde han noget andet. Men en dag blev Connie kaldt op på kontoret, hvor Malmkjær sad. Connie spurgte: "*Nåh, hvad skal vi nu lave?*" Malmkjær Svarede: "*Ja, vi skal sådan set ikke lave så meget, fordi jeg skal bare meddele dig noget. Den nye verden er kommet, hvor man slår noget ind på kasseapparatet, og så bliver varelageret talt op med det samme.*" Det ville koste ham så og så meget, og det havde han gået og overvejet, at det havde han ikke lyst til være med i. Han fortalte at ingen af børnene eller børnebørnene ville overtage, så han havde tænkt sig at lukke Textilmessen. Da jeg kom tilbage til personalet, var de selvfølgelig nysgerrige efter at høre, hvad der var talt om, og jeg kunne give den kedelige meddelelse, at deres arbejdsplads ville lukke om et halvt år, nærmere betegnet d. 1. juli 1987.

TexValby: Textilmesssens afdeling i Valby på hjørnet af Mellemtoftevej og Toftegårds Alle.

For Malmkjær var det en del af hans livsværk, han måtte opgive. Der er ingen tvivl om, at forretningen ville have fortsat, hvis han havde haft nogle arvtagere. For ham var det op ad bakke at stå med de fremtidsud-

sigter: Ingen til at tage over og ikke mindst en investering i fremtiden som Malmkjær ikke kunne håndtere. Hvis man ser på en anden forretning indenfor samme branche, Jørgen Møllers herreekviperingsforretning, havde han jo en fuldstændig anden tilgang til de nye teknologiske muligheder, som fik hans forretning til at blomstre. Styring af varelager er en helt basal del af enhver forretning i dag, men Malmkjær valgte at stoppe, mens legen var god.

Der var stort udsalg måneden efter lukkedagen, hvor varelageret blev solgt til særdeles favorable priser.

Kun Textilmessen på Ålekistevej fortsatte med en søn som bestyrer og forretningen i Valby overtog Åge Christiansens bror og omdøbte den til det i anden sammenhæng velkendte navn: "Damernes Magasin"

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Efterskrift

For mange af os kom det som en stor overraskelse at Textilmessen lukkede. Den var kendt som en institution i byen, hvor man kunne få alt, hvad man skulle bruge til hjemmet. Connie og de andre medarbejdere skulle ud at have andet arbejde, og for hendes vedkommende blev det i hjemmeplejen i kommunen. Connie bor i Bredalsparken og er yderst aktiv i beboersammenhænge trods sine 85 år.

Hvidovre 1984

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Hvad skete der i Hvidovre i 1984?

Hvidovre Avis beskriver i avisen den virkelighed, som avisen mener - "ugeaktuel" – er interessant og vigtig for læserne. Avisen vælger sin vinkel på begivenhederne.

Når jeg nu læser avisen og vælger emner ud, er det mit valg af hvad, jeg synes er interessant 40 år efter ud fra en lokalhistorisk synsvinkel.

Årets begivenheder har således været igennem to filtre – avisens og mit valg af stof. Hvis nogen savner oplysninger om året 1984, vil det være helt forståeligt.

Hvidovre Avis kan læses på Forstadsmuseet. Der er to tykke mapper med de indbundne aviser. Årgang 1984 består af ca. 2.000 sider og måler 6 cm i højden.

Hvor avisen har skrevet spaltevis om begivenheder, er det her kortet ned til overskrifter i ganske få sætninger.

God læselyst - at læse gamle aviser er spændende, synes jeg.

Føljetoner

Sagen om at afværge konkurs i Store Hus var en stort emne i 1983. I maj 1984 finder sagen sin afslutning, da et flertal i Folketinget (Soc, radikale og SF) vedtager lovændringer, der gør det muligt at udskille forretningerne i Store Hus fra boligerne og få afviklet den gamle gæld, uden at lejerne skal deltage økonomisk. "Hurra for det", siger afdelingsbestyrelsens formand, John Stahlschmidt Møller.

Sønderkærskolens skæbne fylder meget i 1984. I januar viser det sig, at proceduren for skolelukninger ikke er overholdt, så Sønderkærskolen overlever det møde i kommunalbestyrelsen, hvor et flertal i kommunalbestyrelsen ville have vedtaget at lukke skolen fra 1. august 1987.

I marts gør undervisningsminister Bertel Haarder det muligt at nedlægge skoler uden afstemning.

Kommunen beslutter ikke at ansætte en ny skoleinspektør på Sønderkærskolen, men vil konstituere en leder efter at Jens Sindberg Jacobsen er gået på pension 29. februar. Ole Asbjørn Petersen bliver fungerende skoleinspektør.

Sønderkærskolen fyldte 60 år den 13. september.

Et knebent flertal i Hvidovre kommunalbestyrelse besluttede den 20. november, at Sønderkærskolen nedlægges fra skoleåret 87-88, men Det konservative Folkeparti betragter ikke sagen som endelig afklaret, hvis der kommer et andet flertal efter valget i 1985.Sagen om Sønderkærskolens fremtid fortsætter i de kommende år.

Side 639

Ved folketingsvalget den 11. januar får Hvidovrekredsen 4 folketingsmedlemmer valgt: Ivar Nørgaard (S), Isi Foighel (Kons), Ole Henriksen (SF) og Pia Kjærsgaard (Frp). Viggo Fischer, der bor i Hvidovre vælges også. Valget koster Jørgen Kruse Rasmussen (CD) sin plads i Folketinget.

Efter folketingsvalget fortsætter VCQM-regeringen med Poul Schlüter som statsminister.

Regeringen meddeler i december, at den vil beskære kommunernes statstilskud (bloktilskud). Hvidovre vil miste 66 mio. kr.

Dette emne høres der mere om i 1985

Januar – marts:

I januar siger Henrik Persson p.g.a. stort arbejdspres på sit arbejde stop som formand for Kulturrådet efter blot 2 måneder på posten. Han efterfølges af Per Hannibal.

Arbejdsgiverkampagne for at få flere unge i lære har skaffet 40 unge fra Hvidovre en lære- eller praktikplads.

Det tidligere "Stormly Hansens gartneri" er truet af konkurs, da den seneste ejer, Bonde Nielsen, er løbet ind i økonomiske vanskeligheder. Den 25-årige gartner, Torben Andreasen køber og vil investere i nye drivhuse, udstyr og maskiner. Han har ikke gartnerfaget fra fremmede. Morbroren, Svend Knudsen er indehaver af nabogartneriet på Rosmosegård.

Fra februar kan breve fra Hvidovre nå hele verden på få minutter, da Hvidovre Postkontor nu har fået postfaxtjeneste.

Hvidovre Kommune sælger i februar 18 "usælgelige" grunde i Baunebakkekvarteret til Interabia Operations. 4 byggehold vil arbejde parallelt, og byggeperioden pr. hus vil være 6 uger, så grundene vil være fuldt udbyggede inden årsskiftet.

Rosenhøj Boldklubs stifter og formand gennem 18 år – Jørgen Kruse Rasmussen - taber i februar et kampvalg om formandsposten med 38-37 til ungdommens kandidat, Inga Kjær.

5. februar har Hvidovre Nærradio indviet nyt studio på den gamle Strandmarksskole. 3. maj starter Nærradioen RADIOBINGO i samarbejde med "Lions Club Hvidovre".

Sejer Andersen tiltræder 1. marts som ny teaterleder af Hvidovre Teater efter Holger Munk, der har været leder i 13 år. Holger Munk føler sig udsat for "uærligt kulissespil og fordægtige politiske rævekager"

Hvidovres Helge (Jensen) stikkes i slutningen af marts ned på "La Strada", får et halvanden cm. knivstik i maveregionen. Han vil ikke lade sig indlægge og tager hjem.

”Revy 84” i Frihedens Idrætscenter i marts bliver en uforglemmelig oplevelse. Restauratør, Peter Stie, i Restaurant ”Halvleg” er arrangør. Revymaster er Jan Schou, der er på scenen sammen med Anita Ziegler, Sir Benny, Lilli Holmer og Richard Ragnvald.

Stortalentet Peter Schmeichel debuterer i slutningen af marts i 1. division for HIF.

Victor Borge vil 1. april kl. 12 indvie kommunens nye computerstyrede klokkespil på rådhuset. (Aprilsnar)

Avedøres første 10 år med Hvidovre. Gunnar Gärtner og Erik Holm konkluderer: ”Joh, det var vist alligevel godt, at Avedøre blev en del af Hvidovre”.

April - juni

Avedøreværket skal ikke bruge naturgas for at producere varme. Afsætningsproblemer for gassen er ved at være overstået.

Svend Borring Sørensen. Kilde Hvidovre Avis, 2.5.1984

Tidligere viceborgmester Sv. Borring Sørensen (Kons) fylder 8. maj 60 år. Han var medlem af kommunalbestyrelsen i 21 år, 1954-75.

Gammel gård på Bjeverskov Alle må lade livet for på den 2.200 m2 store grund at give plads til 3 kvalitetsvillaer, siger ejendomshandler Bøje Sandgaard, der sammen med Hvidovre Byggeindustri skal stå for byggeriet (Bjeverskov Alle 22 A, B og C).

Poul Heick forlader i maj Fremskridtspartiet, ”Glistrups one-man-show” og fortsætter i ”De frie Demokrater”. På et medlemsmøde besluttes det at nedlægge Fremskridtspartiet i Hvidovre

Bjeverskov Alle 22, 1984. Kilde Forstadsmuseet

Sven Christensen
Foto: Forstadsmuseet

Sven Christensen går i maj af som formand for FIH (Fællesrepræsentationen for Idrætsforeninger i Hvidovre), da han mener, at kommunen opfatter FIH som en besværlig samarbejdspartner og ikke giver FIH afgørende indflydelse på nogen ting. Per Frost fra Hvidovre Cykle Klub bliver ny formand.

Planstyrelsen tillader i midten af maj, at den kristne friskole, Esajasskolen, må opføre en skolebygning i villakvarteret på grunden Kirkegade 16.

Nordeuropas tidligere største gartneri – Frandsens gartneri på Byvej, er blevet ryddet op af langtidsledige SID-medlemmer, og der kan i maj etableres 300 nyttehaver til pensionister.

Kommunens "Sankt-Hans-arrangement" ved Rebæk Sø aflyses på grund af strid regn og blæst. Arrangementet ved Hvidovre Havn gennemføres. Jesper Klein holder båltalen.

Juli – september:

Boldklubben Friheden afholder sommerfestival og Kræmmermarked på Avedøre Holme, på P-pladsen ved Brøndby Havn i dagene 11. – 15. juli.
25.000 besøgende er ikke nok til at skaffe klubben et forventet stort økonomisk overskud.

Den spændende Hvidovre-film om en svunden tid – "Dengang i tyverne – da byen flyttede på landet" præsenteres i juli af filmfolkene bag filmen, Jimmy Andreasen og Harold Ryan.

Arbejdstilsynet påbyder i juli kommunen at forsegle karlit-lofterne1 i daginstitutionen "Krebsen".

De første 278 forbrugere modtager naturgas i Hvidovre. Borgmester Inge Larsen drejer håndtaget og starter i september gasbrænderen hos storaftageren gartner Svend Knudsen.

Gudmindrup kolonien 1960. Kilde: Forstadsmuseet B 9505

1 Karlit er en lyddæmpende plade af sammenpressede stenuldsfibre. Var tidligere meget brugt til beklædning af lofter i daginstitutioner.

Hvidovre Cykle Import 1984. Kilde: Hvidovre Avis 1984 og Forstadsmuseet B 16085.

”Støtteforeningen Danalund Ungdomshus Venner” køber i august Hvidovre Kommunes tidligere feriekoloni i Gudmindrup, der har ligget ubenyttet hen i ca. 8 år.

4.000 trampede den 50 km. lange Hvidovre Tour den 26.8.

Cykelhandler John Sørensen, ”Hvidovre Cykle-Import”, sælger i september forretningen på Hvidovrevej 344-48, og der kan bygges nyt butikscenter på Hvidovrevej samt lejligheder.

Oktober – december:

Forfatteren P. F. Jac – opvokset på Engholm Alle, udgiver i oktober sin tyvende digtsamling og forventer i 1985 at udgive sin første roman.

F.P. Jac Kilde: Hvidovre Avis 3.10.1984.

Arno Guzek, Beatles ekspert, der aldrig har hørt Beatles live, skal i oktober deltage i Otto Leisners program ”Kvit eller Dobbelt”, men udelukkes, da han beskyldes for at være professionel. Selv siger han, at han lever af sit arbejde som ingeniør.

Måske kommer han med i programmet i februar 1985.Hvidovre Badminton- og Tennisklub fejrer 8.11 sit 50-års jubilæum med 450 medlemmer, et fordoblet medlemstal siden 1975 fortæller formanden, Benny Riisager.

Kommunaldirektør Poul Køppen fejrer 17. december 40-års jubilæum i Hvidovre Kommune. Han stopper som kommunaldirektør 1. juli 1985.

Poul Køppen. Kilde: Hvidovre Avis 12. december 1984.

Side 643

Poul Sverrild - Hvidovres historiefortæller

Af Ole Asbjørn Petersen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Den 23. november 2023, fortalte Poul Sverrild i Kometen om sit eget liv og vejen til det senere professionelle liv i arbejdet med historien.
Selskabets næstformand, Karen Johansen, bød de fremmødte velkommen og introducerede aftenens foredragsholder. Imponerende 115 var tilmeldt arrangementet. Karen fortalte, at hun havde et vækkeur med. Lad det være sagt med det samme, der blev ikke brug for vækkeuret. Poul fortalte levende og engageret, og de to timer fløj af sted.

Poul indledte med at sige: "Det er egentlig lidt skræmmende at stå overfor så stor en forsamling og skulle fortælle om sit eget liv. Normalt er jeg på hjemmebane, når det drejer sig om de faglige forhold, jeg skal redegøre for, men i dag, hvor jeg selv er rodet ind i historien, er det noget anderledes."

Poul havde valgt at dele foredraget op i to dele:

1. Drengeårene i Risbjergkvarteret - søn af to skolelærere

Lejerbo på Hvidovrevej, bopælen på hjørnet af Poppel Allé og Vestkærs Allé, barnepigens bolig på Krogstens Allé og Sønderkærskolen.
Foto: Karen Johansen

2. Hvorfor blev Historie hans livsværk?
Udfordringer som leder af Forstadsmuseet.

Drengeårene

Poul viste et foto, der kunne illustrere den tætte verden ens barndom og kommende ungdom bestod af. Poul havde forsynet fotoet med streger, der viste Lejerbo på Hvidovrevej, bopælen på hjørnet af Poppel Allé og Vestkærs Allé, barnepigens bolig på Karise Allé og Sønderkærskolen.

Pouls forældre ville i starten af halvtredserne gerne bygge hus. Det var en tid, hvor der var mangel på byggematerialer og manglende valuta til at købe brændsel til brænding

af tegl. Der blev mulighed for at få statslån til under 1% for at afhjælpe boligsituationen, og ligesom mange andre benyttede Pouls forældre sig af muligheden. De købte grunden af en tømrer ved Københavns Sporveje, som havde haft sommerhus der i mange år. Mens de stod og skulle afslutte handlen, kom en bil kørende, og en mand stod ud med en tegnebog svulmende med penge. Han ville købe straks og betale kontant. Sælgeren så på ham og sagde, at han havde en aftale med mine forældre, og den agtede han at overholde. Det gjorde han, og pengemanden måtte køre med uforrettet sag. Grunden købes i 1952, og familien kunne flytte ind i 1954 den dag, hvor Poul blev 2 år.

Poul fortalte om selve området, der er en Hvidovrehistorie, som illustrerer udviklingen af velfærdssamfundet. Naboer og genboer gav et godt billede af kvarterets sammensatte karakter. På det ene hjørne boede en tidligere søfyrbøder og syndikalist Hansen i sit selvbyggede hus i halvanden etage. På det næste hjørne lå snedker og retstatsmand Larsens lille rødstenshus fra 30`erne. De var svogre. Udflyttere fra København købte ofte grunde i klynger enten som beslægtede eller som nære arbejdskolleger. På det tredje hjørne lå Pedersens sommerhus af træ, som i 1961 blev erstattet af et etplans rødstenshus. Kommunen krævede nu, at der skulle være vandkloset, som betingelse for helårsbenyttelse. I 50`erne flyttede på et tidspunkt en senere dansk ambassadør ind i området. Det var en tid i et område med en social spredning, som næppe opleves i nye boligområder i dag.

Skolen var ind imellem lidt kedelig, så Poul kunne godt blive lidt "syg".

På Krogstens Alle fandtes et græsareal, der aldrig hed andet end "marken". Her kunne børnene frit og uden voksen indblanding udleve deres drømme, men da nogle begyndte at tage kniv med og skære i de nyplantede træer, så kom gartneren, og så var det slut for en tid med at komme på marken. Boligejernes haver blev benyttet på forskellig vis. De fleste var anlagt med henblik på selvforsyning af frugt og grøntsager. Poul var så heldig, at hans forældre lod haven være legeområde og byggeområde for Poul og vennerne. Specielt vennen Tyge kunne alt det praktiske, der gjorde hverdagen spændende. Vejene kunne også benyttes til leg og boldspil og specielt legen "krig" står klart i erindringen.

Pouls forældre var begge lærere, som blev ansat i 1947 med tjeneste på

Kettevejskolen (Sønderkærskolen). Ikke helt uproblematisk, da hans fars moster Eva Askgaard var ansat på skolen. Hun var bange for, at det skulle hedde sig, at det var fordi, hun var ansat på stedet. Gennem 4 generationer havde familien beskæftiget sig med lærergerningen. Da Poul i 3., 4. og 5. klasse om efteråret lod sig være syg (han pjækkede), fik han læst alle de bøger, der var i lærerhjemmet. Poul havde det godt i skolen, men syntes, det var lidt kedeligt.

Forældrene oplevede den stigning i velstand, som mange oplevede i de år, hvor mange fra Hvidovre købte sommerhuse i Odsherred. Pouls forældre købte i 1964 sommerhus nord for Fjerritslev i en skøn natur, og stedet har lige siden været familiens tilholdssted i ferier og fritid. Familien havde anskaffet sig en folkevogn og ture til Norge, Sverige, Tyskland og Italien kunne lade sig gøre.

Poul starter på Sønderkærskolen den 13. august 1959, og en oplevelse står særlig klart. Det var første gang han mødte sin kommende hustru.

Man ser Ulla tydeligt på klassebilledet. Med Pouls ord: hende kunne man ikke undgå at blive forelsket i. I skolen mødte han forskellige lærertyper på godt og ondt. Der var karaktergivning og opstilling på gangene. Drengene til den ene side af døren til klasselokalet og pigerne til den anden. Mærkeligt, konstaterer Poul, for man sad dreng pige ved siden af hinanden ved bordene. Poul nåede at få en "sveder", fordi han havde forladt opstillingen. Hans far fandt det latterligt. Poul ser ellers sin skolegang som noget af den bedste tid for folkeskolen. Overvejende god disciplin og med mulighed for eleverne til bl.a. at skrive og opføre egne skuespil.

Teenage- og studieår

Efter 5. klasse blev man delt i en boglig og almen retning.

Som femtenårig forlod Poul herefter Sønderkærskolen for at starte på Falkonergårdens Gymnasium i 1. real. Pouls søster gik der allerede, hvad der nok har haft en betydning for hans optagelse. Mange i den nye klasse havde også større søskende på stedet. Det var en brat overgang, men det blev 5 pragtfulde år for Poul. Nye kammerater fra nye miljøer. Horisonten blev udvidet. Studenterhuen blev sat på i 1971, og hvad så? Gerne væk fra Hvidovre, men det krævede at være gift for at få en lejlighed. Ulla og Poul endte med at få en lejlighed på Østerbro, ikke en mondæn, men en med fælles toilet på bagtrappen, intet bad og ikke varmt vand. Pris: 147 kr. om måneden.

Poul valgte at studere historie. Det tog lidt over 10 år at få en magisterkonferens i historie, og det var lidt under gennemsnittet. Poul valgte at specialisere sig i britisk imperiehistorie og var nødt til at rejse til England for at samle materiale til specialet. Han mødte op i det engelske rigsarkiv med sit årskort fra universitetet og et foto af en temmelig langhåret ung mand. Han blev ikke lukket ind. Så tog han ud på den danske ambassade, hvor en ambassadesekretær udfærdigede et dokument fra Her Majesty the Queen of Denmark. Det hjalp. Mødet med studerende fra specielt engelske og amerikanske universiteter var meget berigende og fik Poul til at se, hvor provinsielt Københavns Universitet var. Studieoplevelsen blev noget forringet, efter instituttets udflytning til de forfærdelige bygninger, som Københavns

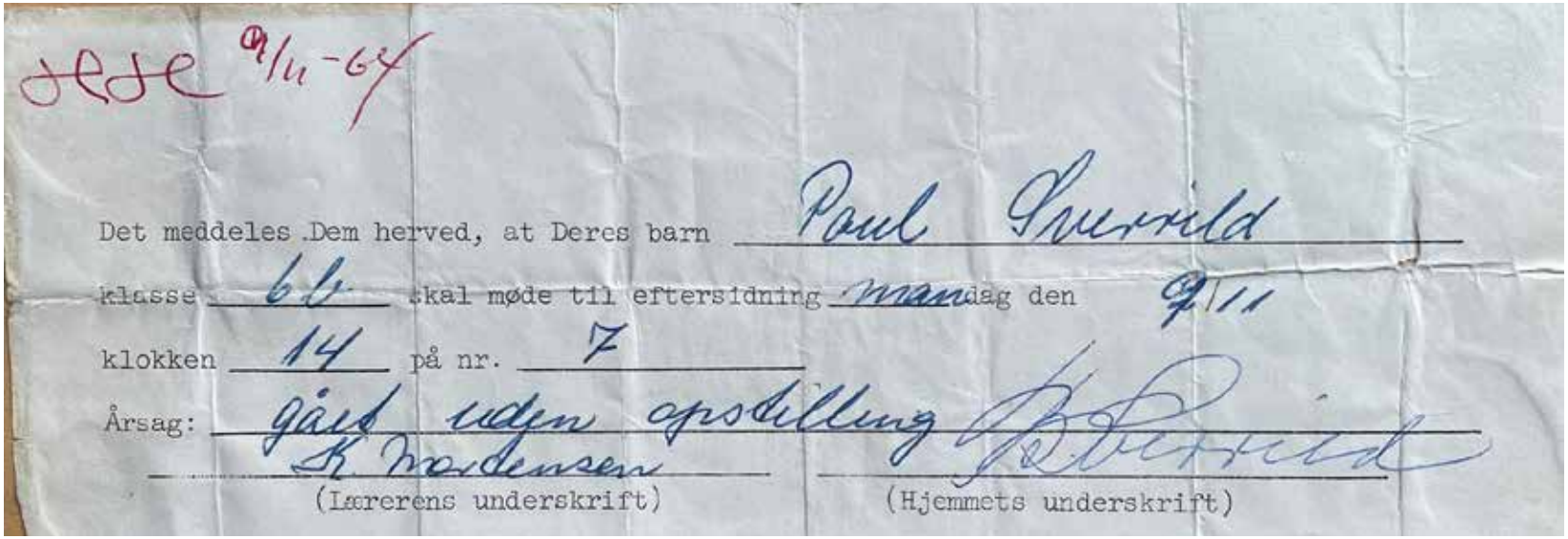
Det meddeles Dem herved, at Deres barn Poul Svendsen
klasse 6b skal møde til eftersidning mandag den 9/11
klokken 14 på nr. 7
Årsag: gået uden opstilling
K Mordensen (Lærerens underskrift)
(Hjemmets underskrift)

Det blev også til en enkelt "sveder"

Universitet Amager (KUA) kom til at bestå af.

Tilbage til Hvidovre

Så kommer der børn til i ægteskabet, og Ulla og Poul så sig om efter noget større. Forældrene kunne hjælpe med penge til udbetalingen, og de købte et rækkehus på Ørager 22. Det var ikke Hvidovres naturskønhed, det politiske miljø eller foreningslivet, der trak. Det var hjælp fra forældrene til børnepasningen. Umiddelbart efter universitetet blev Poul indkaldt til civilforsvaret i Hillerød i 8 måneder. I det forløb blev der bevilliget et flerdages kursus om lokalhistorie. Det blev interessant for Poul, og han så muligheden for en kommende beskæftigelse indenfor dette område. Samtidig gjorde hans far ham opmærksom på, at der skulle være stiftende generalforsamling i noget, der skulle hedde Lokalhistorisk Selskab. Poul var med fra slutningen af 70`erne.

I kælderen i det dengang nye hovedbibliotek fandt man plads til Lokalhistorisk Arkiv. Stadsbibliotekaren havde bemærket, at der kunne fås et statstilskud på 50 % til at drive virksomheden. Pensioneret kontorchef Nordlund fra Matrikeldirektoratet blev ansat som leder og skrev sammen med Poul en lille tynd bog med titlen: "Da Hvidovre blev mindre". I Lokalhistorisk Selskab var Poul med til at starte vores tidsskrift, som jo stadig udkommer og nu i flot format og tryk.

Vejene kunne også benyttes til leg og boldspil

Tiden efter afslutningen på Københavns Universitet

Poul blev ansat som arkivar på Rigsarkivet og holdt op efter to år. Sammen med tre andre unge historikere startede han tidsskriftet Siden Saxo. Et flot tidsskrift, som skulle være modstykket til Skalk, der var et køkkenbordsarbejde på billigt papir. I Hvidovre havde Ole Høfft, leder af bibliotekets kontaktafdeling, fået øje på Pouls arbejde omkring lysthusbeboerne. Han mente, at der kunne laves en film om dem. Poul blev rådgiver på projektet, som han stadig er stolt over lykkedes. Ole Høfft kontaktede Poul om muligheden for at medvirke i et beskæftigelsesprojekt for unge arbejdsløse. Det lykkedes. Man indsamlede interviews om 20`erne, 30`erne og 50èrne, lavede projekter om udendørskunst og om parker og miljø. Poul fik tildelt to små nabolokaler til skolebiblioteket på Sønderkærskolen, hvor hans far pudsigt nok var skolebibliotekar.

I 80`erne blev stillingen på Lokalarkivet i Hvidovre slået op. Formand for teknisk udvalg, Jens Kristensen, var meget historisk interesseret og var nok medvirkende til, at Poul fik den nyoprettede halvtidsstilling.

Arbejdspladsen flyttede nu fra Sønderkærskolen til Medborgerhuset. I Hvidovre Avis kan man læse, at Poul i sin tiltrædelseserklæring fortalte, at Hvidovre historisk set er en spændende kommune, hvor fremtidens planlægning kan lære af at tage udgangspunkt i fortiden. Samarbejdet med bibliotekarerne var ikke altid det bedste, bl.a. havde de en flad 70`er mødekultur, der lå langt fra Pouls forestilling om arbejdslivet.

Et af de resultater, der kom ud af de historiske projekter, var øget fokus på formidling. Det gjaldt i høj grad for museets senere arbejde. "Hvis der ikke formidles, har man ingen eksistensberettigelse. Viden har kun værdi, hvis den bruges af nogen". Som eksempel fremhævede han de to film om Jens Kristensen og modstandsmanden Helge Wiese, der blev skabt af Hans Chr. Thomsen og Stig Sørensen.

Poul var i en årrække dybt involveret i udviklingen af Teater Vestvoldens egnsspil, der trak fulde huse, men det fortjente sin egen historiefortælling

Større projekter

Det store faglige gennembrud kom i forbindelse med Kulturby 96, hvor man opstillede en fantastisk udstilling på Rytterskolen. I januar 97 flyttede udstillingen til Rundetårn. Det var en spøjs oplevelse at slæbe et sommerhus i fuld skala op ad sneglegangen og ind på loftet over Trinitatis Kirke. Sommerhuset kunne tages ned og anbringes på nye lokaliteter. Det blev forsvarligt indpakket og opmagasineret på Poppelgården i

Avedøre. Desværre fik museet efter nogle år at vide, at det ikke længere fandtes.

I 1999 fik vi et kommuneatlas og i 2007 blev Hvidovre kulturarvskommune. Fokus var på bebyggede kulturmiljøer. Villakvarterer, de store almennyttige boligkomplekser, Avedøre Holme og Avedøre Stationsby. Kulturarvsstyrelsen fik interesse for denne rejse gennem det 20. århundredes byggede kulturhistorie, og museet blev indstillet til statsanerkendelse. Det glippede dog på ministerniveau, og det var tydeligt at mærke Pouls skuffelse.

Forstadsmuseet

Da forsvaret trak sig ud af Avedørelejren, skulle kommunalbestyrelsen se på anvendelse af bygningerne. Kulturinstitutionerne skulle komme med ønsker. Poul ville gerne derud og havde et projekt om 100 historier, 100 punkter. Den senere borgmester, Milton Graf Petersen, gav ham det råd, at han aldrig skulle navngive et projekt med et præcist tal. Erfaringen havde talt.

Milton foreslog navnet Historien i Gaden. Det blev vedtaget. Afgørende for den kommende beslutning om projektet blev nok en tur til London. Hele kulturudvalget, stadsbibliotekaren og kulturdirektøren drog afsted. Man så bl.a. nye busstoppesteder i et lidt belastet område, hvor hvert stoppested fik sin egen historie. Det kunne bruges.

En søndag eftermiddag ringede telefonen hos Poul, Det var Milton, der fortalte, at man lige nu sad i gruppemøde og skulle til at fordele bygningerne i Avedørelejren. Poul tog sin cykel og beså området og ringede tilbage en halv time senere.

Officersmessen vil være passende. Forskellen på at ligge på første sal i et bibliotek og så komme ud i egen bygning med egen indgang, var jo kæmpestor.

Arkivet fik adresse i officersmessen. Historien i Gaden blev sat i gang samtidig med indretningen af bygningen tog fart. Der blev også tid til af afholde Aeronautisk dag på Avedøre flyveplads. Det blev en stor succes.

Cirkusmuseet

Københavns Amt finansierede på samme tid registreringen af en kæmpe samling af effekter fra samleren Ølund "Barly" Jacobsen og flere kræfter ledte efter et sted at skabe et cirkusmuseum baseret på samlingen. Det endte med, at det blev Hvidovre og i Avedørelejren. Der var én ansat, men der var brug for bedre organisering. Der kom ingen gæster for at se udstillingen. Den ene ansatte sagde op. Poul blev bedt om at træde til og fik den flotteste titel, han nogensinde havde haft. Strategisk ledelseskonsulent. Poul havde intet at gøre med indretningen af bygningen, men kunne se, at to kommunale kulturinstitutioner finansieret af kommunen ikke ville give flere penge. Han foreslog en besparelsesmulighed ved at lave en enhedsledelse for de to institutioner. Derfor blev Cirkusmuset lagt sammen med det lokalhistoriske arkiv og Mikkel Knudsen og Anja Olsen blev ansat som inspektører i 2004.

Det er gået godt, og Cirkusmuseet har haft et stadigt stigende besøgstal. Det er blevet en kommunal attraktion.

Historien om en mor

En medarbejder fra Kulturarvsstyrelsen gik forbi Rytterskolen og så navnet Hans Peder Pedersen-Dan. Medarbejderen arbejdede med at genanbringe nogle gipsoriginaler fra danske billedhuggere. Han kontaktede Ole Høfft og fortalte, at der var en forbindelse til Hvidovre. Poul blev kontaktet, og han konstaterede, at gipsoriginalen var skrøbelig og anbefalede, at den skulle støbes i bronze.

Ved Pouls 50-års fødselsdag på Rytterskolen deltog borgmesteren og redaktøren på Hvidovre Avis, Niels Erik Madsen også. Han overbeviste borgmesteren om det fornuftige i at overtage finansieringen, og i dag ses bronzefiguren flot sat op ved Rytterskolen.

Et projekt med at åbne fredskrudtmagasinet som cafe med navnet Krudtcafeen, hvor forbipasserende på Gl. Køge Landevej kunne få en kop kaffe og lidt at drikke, mens de kunne orientere sig om Vestvolden, måtte nedlægges, fordi rummet efter lukning gennem en vinter var direkte sundhedsfarligt at opholde sig i. Kulturarvsstyrelsen søgte at hjælpe. Man fjernede al jorden ovenpå, men lige lidt hjalp det. Vandet sivede stadig ned.

Vigtigheden af, at museet får et internationalt outlook

Undervejs opdagede Poul, at man ikke kunne læse noget om Hvidovre i litteraturen, og dansk historie var usynlig i udenlandet. Grunden var, at der ikke var tradition for at skrive på eller oversætte til engelsk i modsætning til Sverige, der allerede efter 2. verdenskrig publicerede videnskabelige resultater på engelsk. Poul har selv oplevet, at deltagelse i konferencer i udlandet har løftet hans faglighed betydeligt. Han har afholdt masterclass på Universitetet i Edingburgh. Poul skrev sammen med Bitten Larsen i 2012 en videnskabelig artikel i et slovakisk tidsskrift om mass-housing altså store byggerier. Det har måske undret nogen, at Pouls sene PHD- afhandling udkom på engelsk, men det skyldes ønsket om, at den kunne indgå i den internationale litteratur om forstadshistorie.

Otium eller?

Nu er det to år siden Poul er gået på pension og hvad så? Han har stadig kontakt med Forstadsmuseet og ser det som et privilegium, at den institution, han har været primus motor i, har haft mange menneskers opbakning og deltagelse.

Han arbejder i foreningen By og Land med fredningsindstillinger af moderne byggeri efter 1940. Det er ikke altid lige nemt, men det er lykkedes at få Irmas Kaffetårn og Vestbadet i Rødovre fredet herunder C.T.H. Sørensens fantastiske haveanlæg omkring bassinerne fra anden halvdel af 50èrne. Poul er også formand for Byplanhistorisk Udvalg i Dansk Byplanlaboratorium. Han har stadig travlt, og hvis man ikke kan få fat i ham i Hvidovre, er det fordi, han er oppe i det sommerhus, som familien fik i midten af 60érne.

Sidste billede viser Poul på sidste arbejdsdag foran indgangen til Forstadsmuseet. Et godt billede, der viser Poul foran det, der må kaldes hans arbejdsmæssige livsværk. Salen klappede længe og taktfast. Vi havde fået en oplevelse, der vil blive stående i lang tid.

Sidste afbejdsdag Fotobraf ukendt.

Side 651

Arrangementer

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Åbent Hus i Rytterskolen

Onsdag d.13. marts kl. 14-16
Tirsdag d. 21. maj kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en kop kaffe. Det er muligt at se Rytterskolen, og høre skolens Historie. Men også muligt at småsnakke over medbragte fotos eller andet. Ingen tilmelding disse dage, men tag en god ven eller nabo med.
Gratis adgang, kaffe og kage 25 kr.

Risbjergskolen set med Kurt Karlsens øjne

Mandag d. 19. februar kl 14-16
Mødested: Lille Friheden
Lille Friheden 1

Kurt Karlsen vil med skoledrengens øjne fortælle om sin skolegang på Risbjergskolen (1959-69).
Men vil også med nutidens øjne fortælle om Risbjergskolens betydning for Risbjerg kvarteret i denne periode.

Jim Stjerne Hansen – mit liv med fodbold

Tirsdag d. 27. februar kl 19-21
Mødested:Kometen,
Hvidovrevej 280

Jim Stjerne Hansen blev meldt ind i HIF i 1960, da han blev 7 år, og var anfører for ynglinge-holdet, da det vandt DM i 1971.
Blev divisionsspiller i Hvidovre, hvor han opnåede 72 kampe og efter sin hjemkomst efter udstationering i Brasilien, i Brøndby, hvor han opnåede 82 kampe.

Var spillerrepræsentant i HIFs fodboldbestyrelse under Svend Borring Sørensen og senere næstformand under Henning Hebo. I 1988 ansat som Generalsekretær i Dansk Boldspil-Union (DBU), som han forlod i 2014 efter 26 års tjeneste, for at gå på pension.

Jim Stjerne Hansen er vokset op i Bredalsparken. Han startede skolegangen på Risbjergskolen, men blev før 6. klasse flyttet til Præstemoseskolen, hvorfra han i 1970 tog realeksamen.

Jim vil fortælle historier og anekdoter fra et langt liv i Hvidovre, HIF og dansk og international fodbold og fra sit arbejde i A.P. Møller med bl.a. 2½ år i Rio de Janeiro.

Rundvisning på Hvidovre kirkegård

Onsdag d. 24. april kl 16-18
Mødested : Ved Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads.

Museumsinspektør ved Forstadsmuseet Bitten Larsen, vil stå for rundvisningen, og fortælle kirkegårdens historie og lidt om dem som har fundet hvile her.

Vi serverer en forfriskning efter rundturen (gratis).
Rundvisningen er gratis for medlemmer, andre betaler 25 kr.

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Forretninger på villaveje

Udstillingen om forretninger på villaveje afholdes på Hovedbiblioteket i perioden 4. - 18. maj.

Der vil være betjening hver dag i tidsrummet kl. 11-16.
Den 7. og 14. maj vil der tillige være hjælp at hente fra kl.16 til 20.

Forretningsfilmene vil blive vist hver dag kl. 11 og 14.

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på
hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til:

Anders Aalund (Tlf.: 2420 2655)
eller
Karen Johansen (Tlf.: 2992 0417).

Indgang: 25,- kr.
Medlemmer gratis
- hvis ikke andet er oplyst.

Servering: 25.- kr.
- hvis ikke andet er oplyst.

I Rytterskolen kan der højst være 30 personer
- øvrige steder 100-150 personer

Side 653

Bagsiden

Fra Forstadsmuseet

Adressefelt

Vi har en fin billedsamling fra familien Skovbro, der nok kendes af mange i både Avedøre og Hvidovre. Bent Skovbro gik i skole på Sønderkærskolen, var aktiv i DUI, og fulgte i sin fars fodspor som smed. Lærepladsen var hos Samson, hvor han var med til at smede rækværket ved Hvidovre Torv. Han blev selvstændig og etablerede sig først i Sydhavnen og på Gungevej, men rykkede så til Stavnsbjergvej 10, hvor han byggede et nyt autoværksted.

Hans datter, Susanne, har fortalt: "Værkstedet blev hurtigt et samlingspunkt for byen. Der var altid liv og glade dage. Han vil gerne have en ny sejlbåd, og går gang med at støbe en båd på værkstedet. Den bliver selvfølgelig søsat og prøvesejlet i Avedøre Gadekær til stor fornøjelse for alle byens børn og voksne. Det er også her, han bygger de små sporvogne til Tivoli. De bliver flittigt prøvekørt rundt om gadekæret med pitstop hos købmand Bærentsen, hvor der sagtens kunne være et par kasser øl ombord."

Side 654

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Avedøre - Hvidovre

FORSTADSMUSEET
HISTORIEN I GADEN

42. årgang - Nr. 2 - 2024

Hvidovre
Lokalhistoriske
Selskab

Indhold

Formanden har ordet 3
"Bedemand Marianne" fra Hvidovre 4
Fra Sukkertop til Frihedens Idrætscenter 6
Jordbonitet 10
Propforeningen 13
50-års jubilæum 18
Årsberetning 2024 20
Referat af generalforsamligen 2024 24
Murersvenden Finn Reidl fortæller 26
Nyt fra Forstadsmuseet 28
Jim Stjerne Hansen - mit liv med fodbold 30
Bestyrelse og udvalg 33
Arrangementer 34
Bagsiden 36

	Navn:	Telefon:	E-mailadresse:
Formand:	Anders Aalund	2420 2655	hlsformand@gmail.com
Næstformand:	Karen Johansen	2992 0417	katojo@live.dk
Kasserer:	Knud K. Sørensen	4183 3108	hlskasserer@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Torben Kok Rasmussen	2070 5435	rasmussen,tk@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Jørgen Snedled	6178 7548	hlsredaktionen@gmail.com
Bestyrelsesmedlem:	Poul Sørensen	2175 7482	anne1poul@gmail.com
1. suppleant:	Annelise Wildenradt	2650 7418	awildenradt@hotmail.com
2. suppleant:	Stig Sørensen	2614 9126	stigsor@gmail.com

Arrangementer:

Tilmelding online på
hls.nemtilmeld.dk/
Kontakt evt.
Karen Johansen eller
Anders Aalund

Scan og tilmeld

Vi har en sponsoraftale hos **NemTilmeld** og får dermed - uden betaling - adgang til NemTilmelds tilmeldingssystem til alle vore arrangementer. - Læs evt. mere her: **nemtilmeld.dk/**

Forstadsmuseet:
Alarmpladsen 3, Avedørelejren,
2650 Hvidovre - Tlf.: 3649 0030
E-mail: forstadsmuseet@forstadsmuseet.dk
forstadsmuseet.dk/

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab:
Rytterskolen - Hvidovre Kirkeplads 1,
2650 Hvidovre
hvidovrelokalhistoriskeselskab.dk

Kontingent:
150 kr. + evt. porto / Pensionister 125 kr. + evt. porto

MobilePay nr.: 94672

Jyske Bank: 5025 1028523

Redaktion:
E-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Jørgen Snedled (Tlf.: 6178 7548)
Bitten Larsen (ansvarshavende)

Tryk: LaserTryk
Trykt i 850 eksemplarer

ISSN: 1602-7051
ISSN: 2596-5808 (online)

Forsidebillede:
Optog med fru Karen Schrader i spidsen.
Årstal ca. 1938 - Kilde. Forstadsmuseet.

Blad 2024 nr. 3
Deadline: Uge 26
Omdeles fra: Uge 34

Formanden har ordet

Anders Aalund

Kære læser

Selskabets ordinære generalforsamling blev afholdt den 26. marts. Under Niels Ulsings kyndige direktion forløb generalforsamlingen uden problemer af nogen art. Bestyrelsen havde ellers lagt lidt fælder ud i form af to manglende punkter på dagsordenen vedr. valg, men også det blev klaret med en enkelt håndsoprækning. Du kan læse mere om generalforsamlingen længere inde i bladet.

Siden sidste generalforsamling er vi vokset med lidt over 50 medlemmer, hvilket jeg synes er imponerende. Faktisk har vi fået omkring 100 nye medlemmer i løbet af det sidste år, men har så til gengæld måttet sige farvel til omkring 50.

Heldigvis er der ingen, der har meldt sig ud på grund af utilfredshed.

Som det fremgår af materialet vedr. generalforsamlingen er Finn Ivo Heller ikke længere suppleant i bestyrelsen. Kære Finn tusind tak for indsatsen gennem årene. Du har heldigvis givet tilsagn om at ville værefrivillig fremover.

Som ny suppleant har vi fået Annelise Wildenradt, som mange af jer allerede kender for hendes store arbejdsindsats i Arrangementsudvalget og ved diverse arrangementer, hjertelig velkommen Annelise.

Arrangementerne i Rytterskolen skulle meget gerne fremover blive lettere, at deltage i, også for dig der har nedsat hørelse. Skolestuen er blevet forsynet med teleslyngeanlæg.

Alle vore arrangementer bliver optaget. Kvaliteten af disse optagelser er forbedret betragteligt ved hjælp af udstyr, vi låner af Forstadsmuseet. Bestyrelsen har besluttet, at vi skal have vores eget, så vi ikke er afhængige af om andre bruger det. Er der et arrangement, du gerne vil genopleve kan dette lade sig gøre senere på året, helt præcist hvordan er endnu ikke afgjort.

Endelig langt om længe er vi klar med udstillingen om butikker på villaveje. Enkeltheder kan ses inde i bladet. Ikke mindre end 184 veje, gader, alleer, vænger og boulevarder er repræsenteret, hvilket i hvert fald overrasker undertegnede. Det bliver helt sikkert spændende at gå på opdagelse.

Ved samme lejlighed sætter vi gang i vores database med butikker og forretninger. Så kan du sidde derhjemme og gå på opdagelse.

Endnu en aktiv periode i Selskabet står for døren.

Du må have en rigtig god sommer

Med venlig hilsen

Anders Aalund

”Bedemand Marianne” fra Hvidovre

Af Jytte og Vagn Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

HLS har været på rundtur i Hvidovres kirker og kirkegårde, og emnet blev afrundet med et foredrag den 1. 11. 2023 af den lokale ”bedemand” Marianne Gyldholm på Rytterskolen i Hvidovre. I første halvdel af foredraget fortalte Marianne om sit liv. Marianne Indledte med at sige, at hun er en ”Hvidovre Bonde” hun har altid boet i Hvidovre med undtagelse af en meget kort periode i sin ungdom, hvor hun boede på Vesterbro.

Marianne boede på Kettegårds Allé og startede sin skolegang på Præstemoseskolen. Efter udfordringer i hendes familie måtte hun et halvt år senere flytte til Sønderkærskolen, hvor hun gik i 10 år. Da hun startede på Sønderkærskolen, blev hendes navn råbt op, men hun reagerede ikke, fordi efternavnet efter hendes mening var forkert. Hendes klasselærer påstod, at hun havde et specielt efternavn, men Marianne sagde, at hun hed Petersen, for det stod der på deres postkasse. Ved aftensmåltidet i hjemmet fortalte Marianne om episoden i skolen, og hendes forældre måtte fortælle, at hendes far ikke var hendes biologiske far, så derfor hed hun ikke Petersen. Marianne var meget glad for at gå i skole, men tidligt fik hun lyst til at tjene sine egne penge. Hun fik sit første job hos en bager i Spurvegården. Senere startede hun med et rengøringsjob om morgenen før skoletid på sin egen skole. Marianne fik rengøringen af sit eget skolelokale, så hun opdrog sine skolekammerater til at sætte stolene på plads og rydde alt op, før de gik hjem om eftermiddagen. Så var det nemt for hende at gøre rent næste morgen. Efter morgenjobbet havde Marianne nogle gange behov for at gå hjem for at sove et par timer, derefter mødte hun i skolen ved spisefrikvarteret. Det bevirkede, at hun kom til at mangle kundskaber specielt i matematik og fysik, som hun skulle have brugt senere i forbindelse med en ønsket uddannelse. I hendes skoletid havde hun også arbejde i Rådhusrenseriet og i en grillbar i Damhus Tivoli.

Da Marianne gik ud af skolen, fik hun job på kontoret på en maskinfabrik i Herlev, hvor hun fik et tilbud om at uddanne sig som maskinarbejder. Det var ikke noget for Marianne. Hun startede derefter med et rengøringsjob på plejehjemmet Krogstenshave. Personalet tilbød Marianne et job som nattevagt, men som 16-årig blev det en svær opgave. Hun kendte intet til pleje af ældre mennesker, og det var ikke altid, at beboerne sov om natten, som hun var blevet lovet. Marianne kom derefter i dagvagt på plejehjemmet, hvor der var mere personale til at vejlede hende. Hun indså hurtigt, at hun måtte uddanne sig som social og sundhedsassistent. Marianne har arbejdet 20 år i sundhedssektoren på hospital, plejehjem og været hjemmeplejeleder i 10 år. Desuden har Marianne haft arbejde i psykiatrien.

Marianne Gyldholm - Foto: Karen Johansen

Igennem arbejdsperioden i "Sundhedsvæsenet" blev arbejdsforholdene meget forringet, så hun ville prøve at se efter noget andet arbejde, hvor hun kunne bruge sin erfaring fra sundhedssektoren.

Et dødsfald i familien, som Marianne skulle tage sig af gjorde, at hun fik kontakt med en bedemand. Det forløb var positivt, så hun fik øjnene op for, at bedemandfaget kunne være en mulighed for hende. Marianne fortalte, at der ikke er en decideret bedemandsuddannelse, men det sker ved oplæring og "selvbetalte" kurser. Marianne blev ansat af "Begravelse Danmark" i 2004 og fik forretning i Lejerbo på Hvidovrevej. Hun fortalte, at når der sker et dødsfald, er det anmelderen af dødsfaldet, der hæfter for udgifterne i forbindelse med bisættelsen eller begravelsen. Efter en læge har skrevet dødsattesten, begynder bedemandens arbejde. Det består af indberetninger om dødsfaldet til de offentlige myndigheder. Desuden begynder samtalen med dødsanmelderen angående de praktiske opgaver f.eks. valg af kiste, kistepynt, kirke eller kapel. Det er forskelligt hvor meget anmelderen ønsker, at bedemanden skal tage sig af, men Marianne fortalte, at hun ofte står for alt det praktiske arbejde i forbindelse med dødsfaldet. I nogle tilfælde indebærer bedemandsarbejdet også at mægle mellem uenige parter blandt den afdødes pårørende. Kun i et par tilfælde har Marianne oplevet, at hun ikke kunne få parterne til at nå til enighed, og hun måtte derfor overlade mæglingen til Skifteretten. Marianne har været bedemand i 20 år, og hun sagde, at dødsfald blandt børn og unge mennesker selvfølgelig påvirker hende meget. I de tilfælde kan hun ikke undgå at tage arbejdet med hjem. Ellers er bedemandsarbejdet noget, hun har en professionel indgang til, og ikke noget hun er påvirket af, når hun er hjemme hos familien. I dag er der flere muligheder for, hvor det sidste hvilested skal være. Man kan vælge kistebegravelse, kremering med nedsættelse af urne på kirkegård, i en skov eller asken kan spredes ud over havet. Marianne anbefalede, at man skrev sine ønsker ned i hæftet "Mit sidste ønske" som hun havde taget med til foredraget. Til slut blev der stillet mange relevante spørgsmål af de 35 deltagere, spørgsmål som Marianne besvarede på en meget fin måde.

FAKTABOX:

Ordet rustvogn stammer fra det militære begreb "rustning". Rustvognen var oprindeligt et køretøj til transport af militærets udrustning. Når udrustningen var afleveret, tog rustvognen ofte de faldne soldater med tilbage. Og dermed fik rustvognen sin relation til døden.

Bedemand er oprindeligt en person, som beder, dvs. indbyder til barnedåb, bryllup og begravelser. I købstæderne har man haft kommunale bestillingsmænd med eneret til erhvervet, og som også mod betaling ordnede alle formaliteter med de kirkelige handlinger.

Fra Sukkertop til Frihedens Idrætscenter

Af Mikkel Nyboe

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Man kan gå til næsten al sport i Hvidovre, og et af de steder der gør det muligt, er Frihedens Idrætscenter. Her kan du læse om baggrunden for etableringen af centeret. For der har ikke altid været skøjtebaner og svømmehaller i Hvidovre.

Det gode idrætsliv i 1960'ernes velfærdsstat

I tresserne bredte der sig over hele landet et ønske om bedre sportsfaciliteter og idrætsanlæg. Der var højkonjunktur og råd til at forfølge det gode liv. Og det gode liv handlede blandt andet om idræt, fællesskaber, sundhed og trivsel. Der var stadig flere både borgere og politikere, der så det som en kommunal opgave at sørge for rammerne for et sådant godt liv. Andre havde andre grunde til at støtte idrætslivet - i Hvidovre Avis er der også indlæg fra dem, der først og fremmest ser idrætten som et middel til at holde de unge væk fra gadehjørnerne. Men under alle omstændigheder er der altså i 1960'erne et udbredt ønske om bedre forhold for idrætten - også i Hvidovre.

Hvidovre Stadion blev indviet i 1954. Her kunne der ud over fodbold dyrkes atletik, og skolernes idrætsdage havde også plads her. Men borgerne i Hvidovre havde brug for meget mere. I Hvidovre var der for eksempel ingen svømmehaller eller friluftsbade. Børn og unge måtte sendes til Rødovre for at lære at svømme. Byggeriet af Dansborghallen skred frem (den blev indviet i 1966, og her kunne man spille indendørs håndbold), men det var ikke nok. Der skulle for eksempel være bedre muligheder for at løbe på skøjter – uheldet ved Rebæk Sø i marts 1965, hvor en isfejertraktor gik gennem isen, viste jo tydeligt, at der var brug for kunstige skøjtebaner. Læser man aviser fra perioden er ønsker om skøjtebaner og friluftsbade dominerende.

Den snørklede vej fra idé til Frihedens Idrætscenter

Området mellem bebyggelsen 'Friheden' og Gl Køge Landevej kaldtes Sukkertoppen – formentlig pga. den facon området havde. Indtil 1965 var her marker (se billede fra 1958) – og planen var oprindeligt, at området skulle udlægges til industri.

Frihedsgårdens jorde, Sukkertoppen 1958. I baggrunden ses Strandmarksskolen.
(Foto: Forstadsmuseet)

Side 660

Skøjtehal, svømmehal og bowlingkælder bygges i samme kompleks på Sukkertoppen

Skøjtebane på 30 × 60 meter — uden overdækning — skal allerede tages i brug til vinter

I Hvidovre Avis kunne man i april 1965 læse om planerne for det nye skøjte-, svømme- og bowlingcenter. (Foto: Hvidovre Avis, 2/4. 1965

Nye byggerestriktioner umuliggjorde dog de planer, og kommunen overtog retten til at disponere over området. Planerne var mange, men uenigheder i kommunalbestyrelsen gjorde det vanskeligt at sætte noget konkret i gang. Først var der snak om at anlægge et friluftsbad, og i starten af 1963 kuldsejlede et ambitiøst projekt om et kulturcenter med biograf, bibliotek, motel, teater- og koncertsal. Men senere, i 1965, vedtog kommunalbestyrelsen en plan om et svømme-, skøjte- og bowlingcenter. (se foto)

Imidlertid strammede staten i 1965 kommunernes muligheder for at låne penge til anlægsarbejde, og selvom økonomien i Hvidovre var god, fik det også konsekvenser for byggeriet her. Man besluttede derfor at gribe byggeriet ved Sukkertoppen an i etaper. Først anlagde man skøjtebanen. Den blev konstrueret med et fundament, så man sidenhen kunne overdække den. Siden skulle resten af det storstilede projekt følge. Konsekvensen blev, at store dele af 'Sukkertoppen' forblev ubebygget. På fotos fra sidst i tresserne kan man se den første skøjtebane som sidenhen blev overdækket og udbygget til en egentlig skøjtehal (se foto).

Resten af området blev ikke bebygget. Bowlingcenteret og skøjtehallen blev skrinlagt. Man besluttede at nøjes med at færdiggøre skøjtehallen. Men i midten af halvfjerdserne sker der noget. I 1976 blev byggeriet af et topmoderne Frihedens Idrætscenter påbegyndt, og det stod klar til åbning i januar 1979. Engstrandskolen, der skulle afløse den udtjente Strandmarkskole, blev også bygget på området sidst i 70'erne.

Sukkertoppen set fra luften 1966 - Bemærk den endnu ikke overdækkede skøjtebane
(Foto: Forstadsmuseet)

Udendørs skøjtebane på Sukkertoppen omkring 1970
(Foto: Forstadsmuseet)

Et moderne idrætscenter

Frihedens Idrætscenter var med sine mere end 8000 m2 landets største af sin slags, og man kan i Hvidovre Avis spore en ikke ubetydelig stolthed over anlægget. Billetautomaten blev f.eks. fremhævet for sin evne til både at kunne spytte børne- og voksenbilletter ud (se foto).

Derudover var man også med rette stolt af hæve/sænkebunden i svømmehallen, som gjorde det muligt at variere dybden til alt mellem 30 og 180 cm. Udspringstårne og den olympiske 50 meter bane var det imidlertid ikke blevet til. Økonomien var ikke til det. Drømmen om de 50 meter blev udskudt til det kommende Avedøre Idrætscenter, som blev endeligt vedtaget i 1980, hvor det også skulle vise sig for dyrt. Politisk var det ikke uproblematisk at få vedtaget, at der overhovedet skulle være en svømmehal i Avedøre. Borgernes brug af svømmehallen i Frihedens Idrætscenter levede ikke op til de forventninger, man havde haft på baggrund af det store ønske om en svømmehal – Frihedens Idrætscenter tiltrak kun 20% af det forventede antal besøgende svømmegæster i starten af 1980'erne. Sidenhen har man blandt andet indført gratis adgang for pensionister, og det har formentlig hjulpet på besøgstallene. Der har i hvert fald i snit været mere end 60.000 svømmegæster årligt de sidste 10 år.

Efter curlingkvindernes store succes ved vinterOL i Nagano i 1998 blev centeret

Halinspektør Per Arild demonstrerer den højteknologiske nye billetautomat ved indvielsen af Frihedens Idrætscenter i januar 1979 (Foto: Hvidovre Avis)

Side 662

Borgmester Britta Christensen tager første spadestik til de nye curling- og skøjtebaner, år 2000
(Foto: Forstadsmuseet)

i 2000 udvidet med en curlinghal og en yderligere skøjtehal (se foto).

Nu har man i hvert fald sikret borgerne historisk gode muligheder for at stå på skøjter.

De første 25 år blev Idrætscenteret personificeret ved halinspektør Per Arild. Han havde succes med at skaffe store arrangementer til centeret. I 1980 blev EM i curling for både herrer og damer afholdt i Frihedens Idrætscenter. To år senere, i 1982, var det VM i skøjteløb. Her måtte man male isen over for at dække curlingbanerne. Det var godt nok kun træningspassene der forgik i Frihedens Idrætscenter, selve konkurrencen foregik i Brøndby. Efter Per Arild fulgte Allan Rønberg, inden man i 2019 valgte at gå bort fra den traditionelle halinspektør og i stedet centralisere driften af kommunens idrætsanlæg.

Frihedens Idrætscenter – et sted med mange forskelligartede aktiviteter

Siden indvielsen har der i Frihedens Idrætscenter været mulighed for svømning, skøjteløb, curling, isstok (som vel bedst kan beskrives som en variant af curling), ishockey, bordtennis, indendørs fodbold, skydning, håndbold og volleyball. I perioder har der også været badminton. Men i årernes løb har der også været alle mulige andre typer af aktiviteter: Jazz ved poolen, Halloweenarrangementer, isdisco, firmajulefrokost med instruktører i ishockey, curling eller isstok, 300 m2 hoppepude, dimissionsmiddage for kommunens 9. klasser, indendørs fodboldstævner for kommunens institutioner, iværksætteraftener, borgermøder, teaterforestillinger og tumleleg i hallen for småbørn, for slet ikke at tale om veteranknallertklubben Stemplet, som holder til i centerets sydøstlige hjørne.

Frihedens Idrætscenter – stadig et besøg værd

Selvom det ikke er så lige til at finde opgørelser over antallet af besøgende tilbage fra centerets første år, er der med 231.804 besøgende i 2022 (hvor man havde kameraer til at registrere antallet af besøgende) meget der tyder på, at det gode liv rent faktisk fortsat indebærer et Frihedens Idrætscenter.

Jordbonitet

Af Jens Frederik Jørgensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

I Forstadsmuseets arbejde med at få renskrevet/transskriberet gamle protokoller fik jeg tildelt "Jordboniteringsprotokollen 1897 – 1926".

Siden 1600-tallet er Danmark blevet målt op af landmålere for at fastslå, hvor stort et areal godser, gårde mv. havde. Opmålingen var i tønde land svarende til det areal, man normalt ville tilså med en tønde korn (139 liter).

Tønde land:
14.000 kvadratalen = 5.523 m2

Skæppe:
1/8 tønde land =
1750 kvadratalen = 690,39 m2

Fjerdingkar:
1/32 tønde land =
437,5 kvadratalen = 172, 60 m2

Album:
1/96 tønde land =
145,8 kvadratalen = 57,53 m2

Jordens værdi havde også langt tilbage i historien været vurderet ud fra, hvor stort et udbytte, jorden kunne give. Det kaldtes hartkorn og blev bl.a. brugt til at fastsætte fæstningsafgifter (landgilde), beskatning samt værdi ved udstykninger og sammen-lægninger. Det var ikke kun vigtigt at kende jordens areal målt i tønder land mv., men også brugsværdi i hartkorn.

Jorderne blev vurderet i hartkorn i henhold til en 24-trins-skala, hvor den bedste jord fik takst 24. Den bedste jord kunne bruges til at dyrke rug og byg (hartkorn). "Havrejord" var dårligere, og græsarealer lå på endnu dårligere jord.

Et højt hartkorn gav prestige, men også høj skattebetaling. I 1800-tallet blev der blandt de jordejere, der havde højeste hartkorn, udpeget et par repræsentanter til Skolekommissionen. Frem til begyndelsen af 1900-tallet blev hartkorn anvendt til ligning af skat. 2/3 af skatten blev udskrevet på baggrund af hartkorn og den resterende tredjedel på grundlag af formue/lejlighed.

Jordboniteringsudvalg

I 1897 var det bestemt ved lov, at der i hvert sogn skulle udpeges/udmeldes 2-3 personer til at varetage hvervet med at fastsætte et jordstykkes hartkorn.

Det var lægdsfolk[1], der blev udpeget som faste jordboniteringsmænd, og det var et meget betydningsfuldt hverv. De underskrev en højtidelig erklæring – en ed – om at *"varetage Hvervet efter bedste Indsigt og med samvittigheds-fuldhed, saasandt hjælpe Mig Gud og hans hellige Ord".*

De udpegede var gårdejere og jordbrugere, der kendte de lokale forhold[2]. De havde ved selvsyn kendskab til, hvor stort et udbytte en mark havde givet gennem flere år.

1 Lægdsmænd var på samme måde udpeget til hegnsynsmænd. I spørgsmål om mark- og vejfred var der udmeldt vurderingsmænd, der skulle vurdere den skade, som husdyr forvoldte på andres marker, når de slap løs eller slap ud af indhegninger.Frem til 2002 blev ejendomsværdien fastsat af vurderingsmænd, der havde indgående lokalkendskab!

2 I protokollens periode var følgende udpeget: Gaardejer Peder Olsen, Gartner Peter Knudsen, Gaardejer Lorentz Hansen, Gaardejer L. P. Mortensen, Gaardejer H.C. Jensen.

Sådan foregik bonitering.

Når et jordstykke skulle boniteres, rekvirerede sælgeren en land-inspektør til at lede og bistå udvalget. Hvis man kendte den interesserede køber, var han også indvarslet til at deltage i vurde-ringen sammen med naturligvis sælgeren.

Landinspektøren mærkede jorden op og udarbejdede måske en plan over gårdens arealer. Jordstykkerne fik et bogstav som mærke og blev vurderet hver for sig. Jordboniteringsmændene fortog herefter deres "bedste Skøn" over jordens værdi. Vurderingerne blev ført til proto-kol, og de tilstedeværende blev bedt om at tilkendegive og underskrive, at de *"Intet havde at erindre mod den foretagne Bonitering."*

Alle boniteringer er ifølge protokollen sluttet i enighed.

Jordboniteringsudvalgets sidste bonitering - og nr. 22 i alt - fandt sted i 1919. I 1971 blev reglerne om Jordboniteringsudvalg ophævet ved lov.

Strandlodder

I 1903 var der indkaldt jordbonitringsmænd fra henholdsvis Glostrup og Brøndbyvester for at bonitere de arealer, der var gravet op ud for de strandlodder, som byens gårde havde til græsning og høst af tagrør. De lokale jordboni-teringsmænd kunne have personlige interesser i boniteringen. Derfor var udenbys jordbonite-ringsmænd indkaldt.

De fremmødte *"befarede terrainet langs Kysten fra Skjellet mod Vigerslev, og konstaterede, at de opgravede Arealer saa godt som udelukkende var begroet med tarveligt Græs og Siv, og Arealet var hyppigt udsat for Oversvømmelse, så de Rør, der fandtes paa Stranden var af maadelig Beskaffenhed."* Jorden blev vurderet til 2-3 mod maksimum på 24.

Ekstra opgaver for Jordboniteringsudvalget

I 1926 mente man, at udvalget ville være nyttigt at bruge til at fastsætte værdien af den jord, der blev afgivet i forbindelse med en bro- og vejudvidelse af "Gammel Køgevej" ved grænsen til

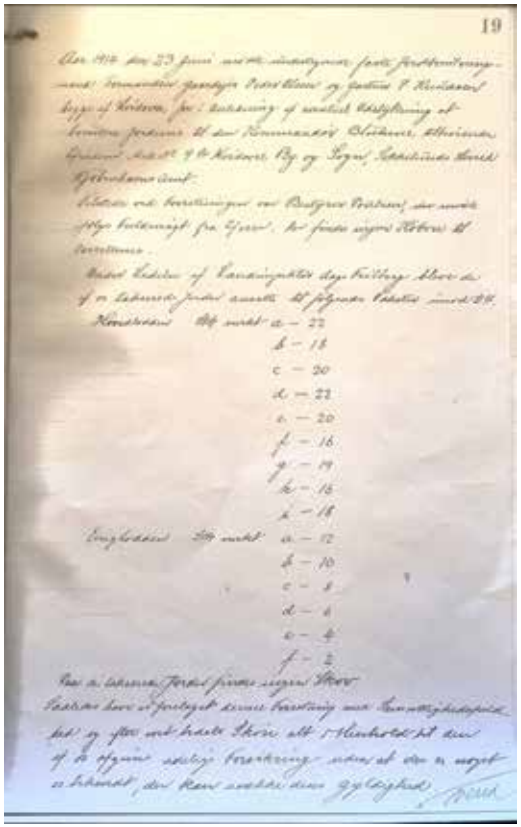
19

Kilde: Fra Jordbonitetsprokollen vedr. fastsættelse af bonitet for "Bakkegaarden" i 1914. Gården lå Hvidovregade 26-28, lige syd for Bytoften og var ejet af Kommandør H.E.Bluhme.

København og tilsvarende værdien af jord samt erstatning for ulemper ved anlæg af "den nye vej bag om Byen"

– Hvidovrevejs forlængelse fra kirken til Kettevej. I første tilfælde opnåedes enighed, men i sidste tilfælde ville sognerådet ikke godkende resultatet, da det mente, at beløbene var for høje.

Boniteten af Avedøres jorder

En henvendelse til Byhistorisk Hus i Glostrup førte ikke frem til en jordboniteringsprotokol, der omfattede Avedøre.

Men på et matrikelkort for Avedøre fra 1814 er boniteten anført.[3]

Jorderne omkring landsbyen blev vurderet til en bonitet på 20-21, enkelte endog på 23.

Afslutning

Jordboniteringsprotokollen viser, at jorden i Hvidovre havde høj bonitet, bortset fra Strand- og Englodderne.

2/3 af jorden havde bonitet 16-20 og en del jordlodder endda 21-22, med maksimum på 24.

De bedste jorder hørte til "Eriksminde", "Spurvegård", "Bakkegården", "Sønderkær" og "Nørregård". Her blev enkelte jordlodder tildelt taksten 22. Hvilke jordlodder, der fik tildelt den højeste bonitet, kan ikke ses, da der ikke foreligger oversigter og kort over de enkelte jordlodder på de boniterede ejendomme.

Både for Hvidovre og Avedøre gælder, at boniteten af jorden nærmest gården er højest. Denne jord har været mere overkommeligt at kultivere end jordstykker, som lå længere væk fra gården. Denne jord er givetvis også blevet tilført gødning fra gårdenes møddinger.

Så et ofte hørt udsagn om de fede jorder i Hvidovre og Avedøre bekræftes af protokollen og matrikelkortet.

Protokollen viser hvilke små udstykninger, der fandt sted i begyndelsen af 1900-tallet og giver oplysninger om navne på sælgere og købere.

Der findes ingen boniteringer fra de store udstykninger, der fandt sted i 1900-tallets Hvidovre. Ved salg skulle jorden nemlig ikke vurderes efter dyrkningsværdi, da jorden skulle bruges til at bygge et hus på og anlægge en have.

3 Geodatastyrelsen har indscannet ca. 100.000 historiske kort, der findes på www.historiskekort.dk

Propforeningen

Af Jens Frederik Jørgensen

Den 25. august 1927 blev Hvidovre Propforening (HP) stiftet på Frihedskroen. Krofar, Laurits Petersen var idémanden.

HPs formål var at yde økonomisk støtte til opklædning af konfirmander fra hjem, der levede under beskedne økonomiske vilkår. Propforeninger var skudt op i kommunerne rundt om København, der i 1894 havde fået den første af slagsen.

Artiklen bygger på omtale af foreningen i Parcellisten[1] og Hvidovre Avis samt på foreningens medlemsblade "PROPPEN" fra 1938 til 1955.[2]

Medlemskab

Som medlem af HP betalte man et årligt kontingent – i begyndelsen 1 kr. Fra 1939 til 1955 var kontingentet det trods alt beskedne beløb på 2 kroner. Medlemmerne fik som bevis på medlemskabet en "mønt" kaldet "proppen".

Kilde: Et prægestempel til en "Prop" er fotograferet hos Gravørmester Sven Erik Langemark af Jens Frederik Jørgensen. (Se evt. Blad2 2021)

Mønten var præget med foreningens logo. Medlemmerne var hovedsageligt handlende og bedre stillede borgere, der gerne ville støtte foreningens gode formål. [3]

Foreningen havde også et socialt og selskabeligt formål. Der afholdtes fester. Til den første festlighed - et pølsegilde på Frihedskroen - deltog kun mænd. 13. november 1927 var der en ny fest på Frihedskroen. Nu deltog også damerne i kaffebord, dans og pakkeauktion fra kl. 19 til 02.

Navne på nye medlemmer og medlemmernes mærkedage var faste rubrikker i medlemsbladet.

Opklædning af konfirmander

I 1927 var der i Hvidovre mange familier, der levede i økonomisk armod. Lysthusbeboerne havde fået ret til at bo i kommunen, men det var småt med penge i familierne. Sygdom, arbejdsløshed, begyndende økonomisk depression – i det hele taget tidernes ugunst - gjorde det svært for familierne at have råd til at fejre børnenes konfirmation.

1 Parcellisten" var et uge/månedsblad, der udkom i Hvidovre i perioden 1927-33 udgivet som "Medlemsblad for Parcel-, Grundejer-, Sports-, o.a. Foreninger, i Hvidovre og Omegn".

2 PROPPEN findes på Det kongelige Bibliotek. Bladet kan bestilles til at læse på Det kongelige Biblioteks læsesal. Bladet kan også findes digitalt på Det kongelige Biblioteks hjemmeside, www.kb.dk

3 Medlemmernes navne var f.eks. opført i Parcellisten i 1928, nr. 4 og nr. 5.

Konfirmationen var en skelsættende begivenhed for børn på det tidspunkt. Konfirmationen markerede *"Barnets Overgang til den mere alvorlige Del af Tilværelsen"*. For langt de fleste børn var skoletiden forbi, nu skulle mange rejse hjemmefra og ud at tjene som pige i huset eller som arbejdsdreng. Konfirmationen for drenge betød også, at de nu kunne begynde at ryge!

Ifølge foreningens formål kunne vanskeligt stillede forældre søge hjælp til opklædningen af konfirmander, uanset om der var tale om en kirkelig eller borgerlig konfirmation. Støtten var alene et spørgsmål om, at der var trang til stede, og hver ansøgning blev vurderet grundigt.

I "PROPPEN" er indholdet af opklædningen beskrevet således:

"Alt hvad de skal bruge, Pigerne forsynes med fikst Undertøj, en Kjole, Frakke og smaa lækre nydelige Sko.
Drengene faar et smukt Sæt Tøj, Manchetskjorte og Kravetøj og ligeledes et Par smukke Sko."

Der var Stor Tilfredshed hos dem, som har nydt Gavn af Propforeningens Arbejde."

Illustration fra PROPPEN.

Ikke alle var glade for at "blive udstillet". Marianne Lauring skriver på internettet om at få konfirmationstøj fra Københavns Propforening : "*Jeg var inde i Crome og Goldschmidt og købe konfirmationskjole med min mor. Hun havde et købsbevis på x antal kroner, og så hang der modeller, man kunne vælge imellem på et stativ for sig.*

Min mor var en type, der blev vred over at føle sig "sat i bås", så da jeg forelskede mig i en kjole, der ikke hang på det stativ, fik hun det ordnet, så hun bare betalte differencen (der vist ikke var så stor igen)."[4]

Men med et kontingent på 2 kr. fra cirka 300 medlemmer var det begrænset, hvor mange man kunne hjælpe. Der måtte skaffes midler på anden måde.

Propforeningens aktiviteter

De to elementer i foreningens arbejde var markeret i foreningens motto: "At gavne og fornøje".

En lang række festlige arrangementer, indsamlinger mv. var måden at skaffe de nødvendige midler.

Hver sommer, som oftest den første weekend i juli, blev der afholdt en stor fest med basar, boder, forlystelser og underholdning. I de første år på festpladsen ved Frihedskroen, senere også *"mere centralt i kommunen ved Risbjerggaard"*.

Der var optog, som de handlende stod for. Optogene kom både fra nord og syd til festpladsen. Foran optoget red rytterne.

De handlende havde givet gaver til gevinster i tombolaer og forskellige spil. Foreningens kvinder havde op til basaren haft travlt med at sy, hækle og strikke gevinster. 30 frivillige i foreningen var fra onsdag morgen til sent søndag aften i gang med at sætte festpladsen op og med at passe de forskellige boder.

Der var stort bal lørdag aften, nogle gange tillige en revy.

4 https://forum.slaegt.dk/index.php?topic=5697.0

Kilde. Proppen 1953

Om festen den 3. -5. juli 1942 berettes der i "PROPPEN" bl.a.:

"3. og 4. juli, er der Gevinst-keglespil og Præmieskydning i Frihedskroens Kælder. Basar 5. juli ved Frihedskroen.
Ved Basarens Lykkelotteri kan der vindes en Pakke rigtig The!
Handlende gav Gaver trods Dyrtid og Vareknaphed. Krig, Rationering og Maximalpriser blev fejet til Side denne Dag. Der var sommerklædte Kvinder og ranke solbrunede Mandfolk i Spenderbukser."

Sommerfesten på Festpladsen ved Frihedskroen et år i perioden 1931- 33
Kilde: Forstadsmuseet.

HP havde 2 årlige andespil henholdsvis i Frihedskroen og på Risbjerggaard.

I de sidste krigsår var der ikke andespil, men "Flæskespil".

I 1939 var der et meget velbesøgt "Torskegilde" på Frihedskroen: *Torskegilde kr. 1,75 al den torsk, man kan spise, sange, og incl. bærepenge.*"

30.8.1942: "Propolympiade en slags Fagenes Fest med mange farceagtige Ting på kommunens Idrætsbaner – Dansborgarealet - af Propforeningen kaldet Hvidovre Stadion. Vil vare 3-4 timer, foregå i Lyntempo. 50 øre for at komme ind ad Hovedindgangen paa Høgevej.
1.500 Mennesker på Stadion, selv om Stadion formeligt sejlede i Vand.

En Maskinarbejder udtalte sig kritisk om arrangementet: *At man skulde betale for at se saadan noget Møj, og at man skulde give en Krone for en Bajer!*

Om at blive "proppet" mv.

"la´ mig se din Prop" Kilde: PROPPEN 1944 nr. 7

"Proppen" skulle man altid have på sig. Hvis man så blev "proppet", dvs., hvis et andet medlem bad om at se proppen, og man ikke havde "proppen" på sig, skulle man betale en mulkt – i 1938-39 på 10 øre, senere 25 øre. Mønten blev lagt i en lommebøsse.

Foreningens medlemmer kunne også markere medlemskabet ved at bære en nål.

En fane og flag med logo hørte til foreningens udstyr. Udleje af flagstænger, boder samt brikker og plader til andespil gav en skærv til HPs arbejde.

På kroer og værtshuse samt hos handlende blev der opsat vægbøsser. Det var steder, hvor småpenge kunne sidde løst. Tümmler, der var vært på Hvidovre Kro, var i 1937 den første, der fik en vægbøsse sat op. Gæsterne skulle betale 10 øre, når de begik bommerter ved billardbordet, f.eks. "Springball"._

Små bidrag modtog foreningen gerne. Der blev indsamlet mælkekapsler og stanniol, der kunne sælges. Ølkapsler frabad man sig, da de ingen "salgsværdi" havde!

Medlemsbladet PROPPEN

I 1938 begyndte HP at udsende et månedligt medlemsblad. Der blev spurgt, om det nu var forsvarligt at bruge foreningens midler til et medlemsblad. Bestyrelsen svarede, at bladet det første år kunne udgives uden udgift for foreningen. Mon ikke det skyldtes de ca. 30 annoncer, som handlende havde i bladet.

I de første år var bladet garneret med små vittigheder og oplysende artikler.

Set i lyset af de klimaspørgsmål, der i dag diskuteres, så er denne lille artikel fra PROPPEN nr. 7 1942 ganske tankevækkende:

"Ved De
hvad der vilde ske, hvis al den Is og Sne, der ligger paa Grønland, pludselig smeltede?

Vandstanden i samtlige Verdenshave vilde stige ca. 30 Meter!

Det lyder ganske utroligt, men ikke desto mindre er det sandt. En Ø som f. Eks. Lolland vilde med andre Ord fuldstændig forsvinde i Havets Bølger, saa for Lollikernes Skyld maa vi jo haabe, at det ikke sker alt for pludseligt!"

Det var nydeligt altsammen

Fredag den 26. september uddeltes der hos formanden udstyr til 18 konfirmander, 7 piger og 11 drenge.

Tøjet leveredes for pigernes vedkommende af Textil-Messen, Alt for Damer, fru M. Kristensen, og Drengenes af »500 Par Bukser«, »Astof«, — fod-

Hvor meget konfirmandstøj blev uddelt

I perioden 1927-55 blev 445 konfirmander klædt på. Det var ca. 15 hvert år.

I PROPPEN 10-1952 kommer en sjælden oplysning, nemlig om hvilke forretninger der leverede udstyret:

Som eksempler på hvad opklædning kostede, blev der i 1941 opklædt 14 konfirmander til en pris i 2023-kroner på 3.000 pr. konfirmand. I 1954 var den gennemsnitlige pris – ligeledes for 14 konfirmander - i 2023- kroner steget til 4.460.

Krisestemning

I 1955 var der krisestemning i HP. "*Den årlige basar var ikke særlig godt besøgt, mest unge og børn, der mødte op. Basaren gav dog et ikke helt ringe overskud – 1.961,05, men alt for lidt efter det, basaren bød på. Konfirmationstøj er dyrt, der skal mange penge til. Nu kommer de store årgange."*

Bestyrelsen fortalte, at *"det kan ske, at man kommer til at tale om Propforeningen og dens arbejde, og der falder måske en bemærkning som denne: "At de gider" Men vi må være glade for, at der i årevis har været nogen, der har været villige til at udføre arbejde for dem, der er kommet i trang, og som behøver en håndsrækning".*

Propforeningen var hidtil kommet godt igennem, men nu var der et alvorligt hvis. Bevillings-myndighederne havde gjort ophævelser over HP´s tavlelotteri. Det hævdedes at komme på tværs af den københavnske børnehjælpsdags nummersalg, der også skete fra tavler. Men, fremhævede HP, at deres tavlelotteri "*solgtes ved den lokale handelsstands uegennyttige medvirken*".

Ophør

HP havde haft sin storhedstid. Foreningen havde stået for store byfester, nu var det ikke længere årets store begivenhed. Familiernes økonomi var bedre, så behovet for støtte til opklædning af konfirmander var ikke længere så stort. Der var kommet flere offentlige velfærdsforanstaltninger.

Forsøg i begyndelsen af 1950erne med på lidt tilsvarende vis at samle ind til et friluftsbad gav ikke noget større økonomisk resultat.

De frivillige lagde i højere grad deres kræfter inden for idrætsforeninger og kulturelle foreninger.

I 1983 var slut det med HP. Og fra 1983 måtte man holde Børnehjælpsdag i Hvidovre.[5] Det lokale velgørende arbejde var blevet overhalet af et hjælpearbejde, der dækkede bredere, nemlig hele københavnsområdet.

Hvidovre Handelsstandsforening / Erhvervsforening fik formuen og delte frem til • • • • de opsparede midler ud til trængende konfirmand familier.

Propforeningen bør mindes for i mange år at have ydet en stor og rosværdig indsats for at skaffe midler til konfirmanders tøj – og for at skabe fest i Hvidovre.

5 Børnehjælpsdagen er en selvejende institution i København, stiftet i 1904 af kommunelæge Johan Carlsen. Institutionens formål er at indsamle midler til humanitært arbejde blandt børn og unge. Det sker ved salg af det landsdækkende Lillebror-Lotteriet, bladet Lille-Bror fra 1923, små samlermærker samt ved organisering af Børnehjælpsdagens Kræmmermarked.

50-års jubilæum .....

Af John Stahlschmidt Møller

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

..... for Avedøres indlemmelse i Hvidovre Kommune: En hyldest til fællesskab og sammenhæng

John Stahlschmidt Møller - Privatfoto

For et halvt århundrede siden, i kølvandet på den omfattende kommunalreform i 1970, blev Avedøre, som tidligere var en del af Glostrup Kommune, officielt en del af Hvidovre Kommune. Denne væsentlige ændring, motiveret af Avedøres geografiske nærhed til Hvidovre, blev set som et skridt mod forøget samhørighed og forbedret samarbejde på tværs af kommunegrænser. På dette betydningsfulde 50-års jubilæum står vi over for en symbolsk og afgørende gestus: Proklamationen af ophævelsen af den usynlige grænse ved Avedøre Havnevej, som længe har adskilt vores samfund.

I årevis har Avedøre og dets beboere - især dem i Avedøre Stationsby - følt sig marginaliseret af resten af Hvidovre. Denne opdeling har skabt en følelse af at være en "ny bydel", på trods af fem årtiers tilknytning. Den usynlige grænse ved Avedøre Havnevej har fungeret som en tavst adskillende faktor, der skaber afstand mellem borgere og hæmmer stræben efter et samlet lokalsamfund i harmoni.

Integrationen var fra starten ikke uden udfordringer. Konflikter opstod hurtigt, primært på grund af uenighed om økonomisk kompensation til Glostrup Kommune, undervurdering af presserende behov for investeringer i institutionspladser, modstand fra Avedøres borgere, og Hvidovre Kommunes tøven med at adoptere Glostrups byplanlægning for Stationsbyen.

Mit personlige forhold til Avedøre

Da jeg voksede op i Hvidovre Nord i 1950'erne og 60'erne, var jeg uvidende om Avedøres eksistens og mødte sandsynligvis aldrig nogen fra Avedøre i mine første tyve år. Min tilknytning til Hvidovres forskellige bydele blev styrket gennem HIF, skolernes idrætsdag, og senere, som del af ungdomsoprøret, da vi, de langhårede, samledes på tværs af bydelene.

Mod alle odds førte kærlighed og boligmangel til, at jeg i slutningen af 1970'erne etablerede en familie i et rækkehus i Avedøre Stationsby. Her konfronteredes jeg med tendensen til at stigmatisere folk baseret på deres bopæl. Min egen erfaring med eksklusion og fordomme på grund af adresse viser tydeligt, at den usynlige grænse langs Avedøre Havnevej er en realitet for mange.

Vejen frem

Idet vi markerer dette vendepunkt, bør vi genoverveje vores opfattelse af fællesskab og tilhørighed. Afskaffelsen af den usynlige grænse ved Avedøre Havnevej symboliserer begyndelsen på en ny æra

præget af forståelse, inklusion og sammenhold. Denne erklæring understreger, at vi har mere til fælles, end hvad der adskiller os, og at vores fælles fremtid afhænger af vores evne til at se ud over ydre forskelle.

Lad os gribe denne historiske anledning til at fejre de fremskridt, vi har gjort, og de broer, vi har bygget - ikke mindst under Britta Christensens lederskab som borgmester. Vi må værdsætte hver enkelt bydel og borger og arbejde sammen mod en fremtid, hvor ingen føler sig ekskluderet eller nedvurderet på grund af deres bydel. Sammen kan vi sikre, at Avedøre og Hvidovre, skulder ved skulder, bevæger sig ind i de næste 50 år som et stærkere og mere forenet samfund.

Som borgere bør vi overveje vores indimellem ubetænksomme bemærkninger, og som kommunalbestyrelse bør vi prioritere investeringer i de bydele, der har mest brug for det, frem for dem med "den største megafon" eller de største stigninger i ejendomsvurderinger. Det er med stor beklagelse, at jeg har observeret forfaldet i min barndoms bydel, Hvidovre Nord, og bemærket, at Avedøre stadig står over for udfordringer, der kræver brobygningsprojekter til resten af Hvidovre.

Forretninger på villaveje

Udstillingen om forretninger på villaveje afholdes på Hovedbiblioteket i perioden 4. - 18. maj.

Der vil være betjening hver dag i tidsrummet kl. 11-16.
Den 7. og 14. maj vil der tillige være hjælp at hente fra kl.16 til 20.

Forretningsfilmene vil blive vist hver dag kl. 11 og 14.

Årsberetning 2024

Af Anders Aalund

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Bestyrelsens beretning for perioden 17. marts 2023 – 26. marts 2024 er aflagt af formanden for Hvidovre Lokalhistoriske Selskab (HLS), Anders Aalund, på den ordinære generalforsamling tirsdag den 26. marts 2024 i Kometen.

Den 18/3-2024 mødte jeg borgmesteren i Kulturhus Risbjerggaard. Her fik jeg lejlighed til atter at spørge om, hvornår vi kunne forvente samme service i kulturhuset, som den der ydes i Kometen hvad angår hjælp til at flytte møbler. Det mente borgmesteren var faldet på plads, i hvert fald for "ældreforeninger". Jeg er ikke ude på at fornærme nogen i Selskabet, men for langt de fleste medlemmers vedkommende, kan vi nok godt leve op til den forudsætning. Lad os se, det kan jo godt være, vi fremover også afholder arrangementer i Strungesalen. Dog skal vi nok have opgraderet køkkenet inden. Det har nok lidt længere udsigter.

Det kan godt være, at Selskabet hovedsageligt har fat i den ældre del af Hvidovres borgere, men evnen og lysten til aktivt at deltage i foreningslivet har vi til fulde. Og det smitter tilsyneladende, hvilket kan ses på vores medlemstal, 756 betaler kontingent til HLS. Det synes vi i bestyrelsen er et imponerende tal. Tallet har været lidt større, men nu har vores kasserer Knud Sørensen taget konsekvensen af manglende indbetalinger. Der flere årsager til de manglende kontingentindbetalinger såsom bortgang, fraflytning, sygdom men heldigvis ikke utilfredshed.

Men HLS byder jo også på mange spændende aktiviteter i løbet af året. Det vil jeg gennemgå lidt senere.

Vi bider også fra os, hvis vi oplever noget, der ikke lyder rigtigt i vores ører. Et par eksempler:

Kommunen skal spare og et af resultaterne af dette var opsigelsen af lejekontrakten på det hus hvor Hvidovre Seniorråd havde deres virke med at hjælpe ældre medborgere. Det betød, at der skulle findes en ny lokalitet til dem. Ad omveje fandt bestyrelsen ud af, at man havde set sig varm på Rytterskolen. Seniorrådet var på besøg og fandt i lighed med HLS, at bygningen ikke var egnet til at huse dem. Dels er bygningen fra 1722 og tillige fredet med de begrænsninger, det giver.

Heldigvis blev løsningen en anden, nemlig at seniorrådet fremover holder til i Paletten i Hvidovregade.

HLS skrev også et venligt brev til forvaltningen, hvor selskabet forklarede, hvad Rytterskolen var for en størrelse, og beskrev hvordan, vi havde passet på den igennem hele selskabets levetid. Vi fik også et meget venlig svar på vores henvendelse.

På dette sted vil jeg også gerne citere et høringssvar vi sendte afsted, da det kom på tale, at kommunen ville nedrive gartnerbygninger tilhørende Rosmosegård:

I vores arbejde med at sikre vores bys historie for eftertiden, kommer vi jævnligt ud for, at udviklingen af byen har efterladt lokaliteter meget svært genkendelige. Tag for et eksempel Hvidovregade, hvor bygningernes beretning om tiden fra sognekommune til købstad er udvisket. Selvfølgelig skal vi i Hvidovre følge med tiden, men det kan jo gøres ved at udviklingsplanerne bliver udarbejdet således, at de historiske bygninger indgår som en integreret del og dermed fortæller områdets historie til de kommende beboere.

Ser vi på Gartnerhaven, havde en klausul til udviklingsselskabet om, at de bevaringsværdige bygninger skulle bevares for at fortælle områdets historie til de kommende beboere, nok været til at leve med.

De gamle gartnerbygninger bør kunne integreres i det kommende boligområde. De har en høj SAVE vurdering (3) og er generelt en repræsentant for Hvidovres industrielle gartnerierhverv. Gartnerboligerne på Avedøre Tværvej er også bevaret og et godt eksempel på, at man ikke skal rive bygningsarven ned, da bygningerne fint kan indgå i boligmassen som fælleshuse, institutioner eller andet som tjener et formål, og samtidig bevare vores markører for tiden som ligger før os.

Som I nok kan høre, er vi klar, når vi møder noget uhensigtsmæssigt.

Den første mandag i hver måned, afholdes der bestyrelsesmøde, med mindre det er en helligdag. I de tilfælde venter vi en uge. På disse møder gennemgås løbende sager, eksempler herpå har I lige hørt om. De enkelte udvalg fortæller om deres aktiviteter og regnskabet bliver gennemgået. Vi får en orientering om aktiviteterne på Forstadsmuseet.

Deltagere ved bestyrelsesmøderne er også Amanda Irina Larsen og Kennet Bak fra kommunalbestyrelsen. Vi har et virkelig godt samarbejde med dem, og kan takke for hjælp med at "komme hurtigere igennem" til administrationen og politiske udvalg. Tusind tak for jeres støtte.

Alt er blevet nedfældet i referater, der bliver til mens vi mødes. Finn Ivo Heller har i sine 8 år i bestyrelsen stået for dette arbejde i de fleste af de 8 år. Han har desværre meddelt, at han ønsker at bruge sine kræfter i andre sammenhænge. Men herfra skal lyde en stor tak for din indsats.

Livet i selskabet kan jo også i stor grad følges i vores blad. Det er fantastisk, at vi til stadighed har kvalitetsstof til at producere ca. 150 sider om året. Tusind tak til forfatterne, redaktøren, webredaktøren, korrekturlæserne og omdelerne. Det er en velsmurt proces, der holder denne fine repræsentant for selskabet i gang. Bladet bliver til stadighed beundret, når vi viser det frem.

Vi er også gået ind i filmbranchen. Takket være en storslået donation fra Flemming Holberg Fenger lykkedes det i et fint samarbejde mellem Forstadsmuseet, de medvirkende og HLS at producere en film om forretningslivet gennem tiderne i Hvidovre. Der var premiere i august 2023.

Holberg Fenger var så tilfreds med resultatet, at han forslog produktion af endnu en film, denne gang om sportslivet i Hvidovre. Endnu en gang tusind tak til Flemming Holberg Fenger.

Inden gennemgangen af vores arrangementer er det selvfølgelig på sin plads endnu engang at takke arrangementsudvalget for deres store arbejde med at finde spændende emner at samles om. Som i ved er der meget, der skal klappe, når vi samles. Så også en stor tak til de mange frivillige, der altid er klar til at løse de forskellige opgaver i forbindelse med arrangementerne.

HLS ligger ikke stille så allerede ca. 14 dage efter 2023 generalforsamlingen var dørene åbne til endnu et åbent hus-arrangement i Rytterskolen. Som sædvanligt blev det til et par hyggelige timer, hvor snakken gik.

Den 20. april var borgmester Anders Wolf Andresen på besøg i Kometen, hvor han i anledning af sit første år som borgmester fortalte om sine visioner og planer for kommunen. Vi hørte også om hans baggrund. At han ikke var helt kendt i området, da han flyttede til Hovedstaden illustrerede han ved at fortælle, at han troede, han var flyttet til Rødovre, da han fik værelse på Rebæk Søpark Kollegiet. Jeg synes vi må give ham, at han er kommet efter det.

Den 25. april var der igen åbent hus i Rytterskolen.

Sport, fisk og "løgnehistorier" var overskriften, da vi havde besøg af Allan Riboe. Allan fortalte levende om sine mange oplevelser rundt omkring på kloden, i alt 105 destinationer. Forretningen Hvidovre Sport fik selvfølgelig også mange ord med på vejen. En forretning han drev fra 1983 til 2009.

Det er efterhånden en tradition at HLS besøger Risbjerg Kirkegård, denne gang den 25. maj hvor formanden for kirkegårdsbestyrelsen Børge Grøn-Iversen gennemgik kirkegårdens historie og udvikling. Undervejs på rundturen fortalte kirkegårdsleder Tommy Hjort Nilsson om hvilke tiltag, man havde i støbeskeen. Vi så blandt andet den spæde begyndelse på en skovkirkegård.

Vi er vidtfavnende i HLS, så vi besøgte selvfølgelig også Nusrat Djahan Moskeen som led i vores række af besøg i kirker og trossamfund i Hvidovre. Besøget var den 13. juni. Vi fik en meget spændende gennemgang ved religionshistoriker Imad Malik. Du kan læse meget mere i blad 2023-4.

Der var mødt 67 medlemmer og 2 gæster op til generalforsamlingen Foto: Jørgen Sendled

Tro det eller lad være, men Rytterskolen lagde den 10. juni atter lokaler til et åbent hus arrangement. Det er ikke fordi, vi er ved at løbe tør for ideer, men disse arrangementer er virkelig populære.

Vi kommer også uden for kommunens grænser. Den 12. september besøgte vi folketinget, hvor en af vores lokale folketingsmænd(kvinder) Maria Durhuus viste rundt, hvilket hun gjorde rigtig godt.

At vi også mestrer de helt store arrangementer var besøget af Søren Pilmark et bevis på. I samarbejde med Forstadsmuseet, Cirkusmuseet og Hovedbiblioteket lykkedes det at fylde Kometen til noget, der mindede om bristepunktet. Søren Pilmark var i topform, så både han og de mange fremmødte havde et par fantastiske timer. Han gik endda tre kvarter over tiden. I foyeren kunne man købe øl, vand og vin, så alle havde en rigtig god aften.

Når man snakker Hvidovre, kan man ikke komme uden om sporten. De gode resultater kommer dog ikke af ingenting, hvilket vi den 5. oktober havde inviteret Sten Skovgaard Larsen til at fortælle om. Med en blanding af faktuelle oplysninger, anekdoter, fotografier og filmklip fik vi et tilbageblik på idrættens vilkår i perioden 1925 hvor HIF blev stiftet og frem til 1955 hvor Hvidovre Stadion blev indviet.

Og så var der atter åbent hus i Rytterskolen den 18. oktober.

Noget jeg egentlig aldrig havde forestillet mig at skulle deltage i, var et foredrag fortalt af en bedemand. Men 1. november havde HLS besøg i Rytterskolen af bede-

mand Marianne Gyldholm. Marianne er vokset op i Hvidovre og fortalte om sit liv og de mange år som bedemand. Noget hun gjorde om jeg så må sige meget levende.

Som Karen Johansen skrev i bladet: "HLS har været på rundtur i Hvidovres kirker og kirkegårde og nu er tiden inde til at høre om vejen til det sidste hvilested".

En person, der har været med hele vejen i HLS´s historie er Poul Sverrild. Jeg tror ikke, der er et eneste medlem af selskabet, der ikke kender eller har hørt Poul fortælle levende og indsigtsfuldt om emner med Hvidovre som omdrejningspunkt. Den 23. november havde vi inviteret Poul til at fortælle om sig selv. Det blev en virkelig minderig aften, hvor Poul med sædvanlig underspillet humor fortalte om sit liv i især Risbjerg kvarteret, men også om hvordan har var blevet præget af de indtryk, han havde oplevet undervejs. Hvidovres historiefortæller var en stor oplevelse.

Erik Zinglersen er vokset op i Hvidovre Nord. Han voksede op i en meget spændende periode, som han har beskrevet i sin bog "Et hjem, et hus og et forstadsliv i velfærdsstatens Hvidovre 1960-1973. Bogen blev udgivet i 2023. Den 8. januar 2024 havde HLS i samarbejde med Hvidovre Kirke arrangeret et møde med Zinglersen i Magistergaarden. Her han kom ind på nogle af de betragtninger, der er beskrevet i bogen. Der var mange i salen, som kunne nikke genkendende til meget af det, der blev sagt.

"Murersvenden Finn Reidl fortæller" var overskriften den 29. januar i Rytterskolen. Og fortælle, det gør Finn meget gerne. Han havde endda taget øl og vand med til mange fremmødte. Han har haft et langt liv som lærling, svend, konduktør og har udført alle de opgaver en dygtig håndværker stilles over for. Masser af anekdoter blev det også til.

Den 19, februar var der arrangement i Lille Friheden, hvor Kurt Karlsen fortalte om sin skolegang i Risbjergskolen i perioden 1959-1969. Med nutidens øjne fortalte Kurt Karlsen også om skolens betydning for Risbjergkvarteret i denne periode. Der var en livlig snak efter foredraget, hvor både tidligere elever og lærere bidrog.

Fodbold var på programmet den 27. februar hvor Jim Stjerne Hansen fortalt om et rigt liv i fodboldens tjeneste, både som spiller og generalsekretær for DBU. Over 100 tilmeldte havde fundet vej til Kometen. Det meget spændende liv Jim Stjerne Hansen har haft kunne såmænd nok have fyldt endnu en aften. Det er heller ikke mange, der selv har sagt gode stillinger op hos A.P. Møller, men også det har Jim Stjerne Hansen præsteret.

Der har i år allerede været åbent hus i Rytterskolen to gange, 16. januar og 13. marts.

Som I nok kan fornemme er det et travlt og meget livligt selskab I er medlem af. Til at supplere vedr. arrangementsudvalg og bladomdeling vil Karen Johansen få ordet.

Interviewgruppen vil Torben Kok Rasmussen sige lidt om.

På bestyrelsen vegne
Anders Aalund

Referat af generalforsamligen 2024

Af Poul Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Dagsorden:

1. Valg af Stemmetællere.
2. Valg af dirigent.
3. Bestyrelsens beretning.
4. Museumschefens orientering.
5. Fremlæggelse af revideret regnska
6. Behandling af indkomne forslag.
7. Fastsættelse af kontingent for det følgende år samt godkendelse af budget for indeværende år.
8. Valg til bestyrelsen (i henhold til §5 i bestyrelsens forslag til vedtægter).
9. Valg af 3 bestyrelsesmedlemmer (vælges for 2 år) og 2 bestyrelsessup pleanter (vælges for 1 år).
10. Valg af revisor
11. Valg af rivisorsuppleant
12. Eventuelt

Ad 1.
Formanden Anders Aalund bød velkommen og forestod valg af stemmetællere.

Ad 2.
Niels Ulsing blev foreslået og valgt. Dirigenten konstaterede at generalforsamlingen var rettidigt og lovligt indkaldt. Dirigenten fastslog at dagsordenen manglede punkt 10 og 11 (Valg af revisor og valg af revisorsuppleant) og 12 eventuelt.
Generalforsamlingen vedtog at fortsætte med disse tilføjelser.

Ad 3.
Anders Aalund aflagde bestyrelsens beretning.
Der var ingen kommentarer til beretningen der herefter blev godkendt. Finn Ivo Heller takkede for sine oplevelser gennem 8 år som medlem af bestyrelsen. Karen Johansen efterlyste aktive frivillige til hjælp ved foreningens mange arrangementer.

Ad 4.
Bitten Larsen aflagde beretning fra Forstadsmuseet herunder omtalte hun filmene om butikkerne i Hvidovre. De mange aktiviteter som museet har stået for det sidste år blev også berørt. Generalforsamlingen tog beretningen til efterretning.

Ad 5.
Knud Sørensen fremlagde og kommenterede regnskabet og besvarede spørgsmål vedr. portoregnskabet. Generalforsamlingen godkendte regnskabet.

Ad 6.
Dirigenten konstaterede at der ikke var indkomne forslag.

Ad 7.
Knud Sørensen fremlagde budgetforslaget for indeværende år og kontingent for 2025 (uændret). Knud Sørensen besvarede spørgsmål vedr. den regnskabstekniske opstilling af regnskabet
Budget og kontingent blev herefter godkendt.

Ad 8.
Karen Johansen, Jørgen Snedled og Poul Sørensen var på valg. Alle modtog genvalg da der ikke var modkandidater, fastslog dirigenten at alle var valgte.

Ad 9.
Stig Sørensen genopstillede og blev valgt Annelise Wildenrath blev valgt uden modkandidater.

Ad 10.
Som revisor genopstillede Hubert Steffensen. Han blev valgt uden modkandidater.

Ad 11.
Inge Larsen modtog genvalg som revisorsuppleant. Hun blev valgt uden modkandidater.

Ad 12.
Der var ingen indlæg.

Herefter takkede dirigenten for god ro og orden og fastslog at generalforsamlingen var slut.

Formanden Anders Aalund takkede dirigenten for god afvikling af generalforsamlingen.

Farvel og Tak til Kulturrådet

Kurt Karlsen og Jens Frederik Jørgensen vil give et historisk tilbageblik på Hvidovre Kulturråds virke gennem 57 år og om dets betydning for kulturlivet i Hvidovre.

Onsdag den 4.9. 2024 kl. 19-21

Medborgersalen (Kometen), Hvidovrevej 280

Murersvenden Finn Reidl fortæller

Af Knud Kofoed Sørensen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Den 29. januar fortalte Finn Reidl i en mere end fyldt Rytterskole om sit liv som murer og de forandringer, der er sket i faget, siden han som 15-årig kom i murerlære.

Finn kom til verden i 1943, og boede det første år på Nørrebro. Familien flyttede den 1. maj 1944 til Sydhavnen, der var et eldorado for børn at vokse op i. Her var der lys, luft, grønne områder og vand, hvor man kunne bade, selv om forældrene forbød det, fordi det var farligt. Efter en lykkelig barndom kom livets alvor, da han, som de fleste andre på den tid, forlod skolen efter syv års skolegang.

Det var nok mere faderens, end det var den unge Finns ide, at han skulle i lære som murer. At det blev murerfaget, der vandt, skyldes at her var der mulighed for at få en læreplads efter at flere andre fag, bl.a. klejnsmed havde været på tale. Selv om læretiden bestod af mere praktik og mindre teori end i dag, erfarede Finn, at hans evner udi tegning var lidt mangelfulde. Det oplevede han især ved svendeprøven, hvor han måtte forsøge sig mere end en gang, inden han efter 5 år i 1962 kunne kalde sig murersvend.

Som det sig hør og bør blev han forlovet i 1962 inden giftermålet blev indgået i 1965. Parret flyttede i eget hus i Tårnby, hvor de boede i fem år. De solgte huset uden at have et andet på hånden, og planen var at blive boende på Amager. Da dagen for fraflytning nærmede sig, havde de stadig ikke fundet et andet hus, så søgeom-rådet måtte gøres større. Det medførte, at de fandt deres endelige hjem på Strandbovej i Hvidovre den 1. oktober 1969.

Finn havde haft adskillige arbejdsgivere, men faldt til ro hos Brdr. Rasmussen A/S, der havde hjemme på Frederiksberg. Her var han i 20 år, så det er ikke i Hvidovre, at Finns huse skal findes. Han har været beskæftiget i mange byggerier,

Finn Reidl på arbejde - snendestykke? - Foto: Privat

Side 680

Finn Reidl på arbejde - Foto: Privat

fx. 48 række-huse i Espergærde, hvor han som 30-årig var formand for første gang.

Finn arbejdede i 80`erne i fire år som konduktør, hvor hans arbejde bestod i at afgive tilbud på kommende arbejder og have ansvaret for, at arbejdet blev udført korrekt i forhold til planerne.

At murerfaget ikke er helt ufarligt fremgik af nogle få uheld, han har været vidne til. Om vinteren kunne det også være en meget kold fornøjelse at stå på et vindomsust stillads, alligevel har Finn ikke et øjeblik fortrudt, at han blev murer.

Finn havde medbragt alle de almindeligste værktøjer en murer bruger – der manglede vist kun et forkromet øjemål.

Finn er en levende fortæller, der gennem sine oplevelser har et rigt lager af anekdoter til stor fornøjelse for de mange tilhørere. En stor tak til Finn for en god eftermiddag i Rytterskolen.

Nyt fra Forstadsmuseet

Af Bitten Larsen

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

En veloverstået deltagelse i Historiske Dage, ditto generalforsamling i Hvidovre Lokalhistoriske Selskab, forsommerbyvandringer om Forstaden som Arkitekternes Legeplads, filmprojekt om sport i Hvidovre, ny hjemmeside, Avedøre-Hvidovre forenet i 50 år, deltagelse i byhistorisk konference i Helsinki i april, planlægning af 100 års jubilæum for Sønderkærskolen i slutningen af maj, lokalplaner for Sønderkærsskolen og Præstemoseskolen og alt det daglige arbejde, der omfatter lokalhistoriske opslag på Facebook, samarbejde med vores gode frivillige, afleveringer af materiale til arkivet og registrering af samme, så det er tilgængelig i arkiv.dk, samarbejde med dedikerede frivillige, snakke med folk der vil bestille foredrag og byvandringer…

Foråret har været travlt og budt på uendelig mange gode møder med brugere af historien, og det bekræfter os i, hvor meningsfuldt det er at have forstadens kulturarv i Hvidovre og Brøndby som kerneområde.

25. maj trækker vi i festtøjet - Sønderkærskolen 100 år

Ud mod Hvidovrevej ligger en af Hvidovres mest markante bygninger. Måske opdager man den slet ikke, fordi Hvidovrevej og bygning ligger så tæt op ad hinanden, men kigger man op, mødes man af blødstrøgne, røde mursten, vinduer i en fast rytme og en nyrenset frise med børn. Drister man sig ind i skolegården, møder man det store lindetræ, som i årtier har tilbudt skygge til legende børn. Har lindetræet ligefrem altid har stået i skolegården? Det er i hvert fald allerede stort på nedenstående luftfoto fra 1950'erne.

Fejringen er i støbeskeen, men vi kan løfte sløret for lidt af planlægningen: Rundvisninger på skolen, mulighed for

Rejsegilde var selvfølgelig noget, der blev fejret i 1923. Foto - Forstadsmuseet.

at dele sin skolehistorie med vores interviewgruppe, opvisninger fra de mange gode foreninger, der i dag sikrer liv i bygningerne sammen med eleverne på Hvidovre Heldagsskoles og Musik- og Billedskolens elever.

Når bladet her er omdelt, forventer vi, at dagen er klar, og programmet kan læses på Forstadsmuseets hjemmeside.

Lærerkollegiet anno 1961. Året, hvor undervisningen blev varetaget med slips og hår à la Marilyn Monroe. Foto - Forstadsmuseet

Jim Stjerne Hansen - mit liv med fodbold

Af Jørgen Snedled

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Tirsdag d. 27. februar 2024 fortalte Jim Stjerne Hansen sin livshistorie fra barndommen i Hvidovre til sin pensionering som generalsekretær i Dansk Boldspil Union (DBU).

Jim Stjerne Hanse
- Foto: Jørgen Snedled

Jim er født i 1953 af et forældrepar, som kom til Hvidovre i 1950 som nygifte. De fik en lejlighed på Claus Petersens Allé 43 på et tidspunkt, hvor store sociale byggerier skød op i byen, således også Bredalsparken.

Deres ægteskab startede med en tragisk hændelse, idet de i 1951 fik et tvillingepar, der var dødfødte. Da Jim så kom til verden i 1953, blev han et rigtigt ønskebarn, der blev forkælet dagen lang.

Jim voksede op i et trygt miljø i Bredalsparken, hvor der var masser af legekammerater – der var ikke mange børn, der blev sendt i børnehave dengang, og mødrene gik derhjemme.

I 1960 da Jim var 6 år og 10 måneder gammel, tog hans far ham med op til Hvidovre I.F. for at melde ham ind. Jim fik dog at vide, at han ikke var gammel nok, så han måtte vende tilbage, når han blev 7 år.

Lagkageholdet var det første hold, Jim kom til at spille på. Der var ved lodtrækning udtaget 13 drenge, hvoraf de syv var årgang -52, og de sidste seks var årgang -53. Disse 6 drenge var med til at vinde Københavnsmesterskabet for lilleputter i 1965 og senere Danmarksmesterskabet for ynglinge i 1971.
De seks var Jan Ziegler, Teddy Hebo Larsen, Torben Gullak, Lars Aasted, Søren Larsen og Jim.

I 1972 debuterede Jim som 18-årig på Hvidovres første divisionshold, der vandt Danmarksmesterskabet i 1973. På samme tid skulle han til at tænke over uddannelse og arbejde.

Jim tog HF-eksamen fra Vallensbæk Statsskole i 1972 og begyndte i august samme år en elevuddannelse hos A. P. Møller.

Karen Johansen byder de mange tilhørere velkommen - Foto: Jørgen Snedled

Med kontortid 9-17 og to ugentlige aftener med undervisning i bl.a. Sø- og handelsret og to ugentlige træningsaftener i HIF, blev det vanskeligt for Jim at mobilisere de nødvendige kræfter til weekendens kamp. Efter endt elevtid hos A.P. Møller blev Jim ansat som shippingmand i rederiet. Det betød igen en udvidelse af arbejdstiden, og det fik den konsekvens, at Jim ikke kunne finde tid til træning og kampe på divisionsniveau, samtidig med at skulle bestride et tidskrævende job hos A. P. Møller.

Jim forlod derfor HIF i 1977 og flyttede til Valby Boldklub i Københavnsserien, hvor broderen Tommy stod på mål, og han selv blev spillende træner.

I 1978 blev Jim udstationeret i Rio de Janeiro for at drive Mærsks offshoreskibe dernede. Der var ikke tid til fodbold som andet end tilskuer, hvor Jim mindes en velgørenhedskamp, der blev spillet for at samle penge ind til ofrene for store oversvømmelser i Amazondeltaet. Jim havde købt billet til kampen, men der blev ikke solgt mange billetter – før Pelé meldte sin deltagelse i kampen. Så gik det imidlertid stærkt, og der blev hurtigt udsolgt – 140.000 billetter blev revet væk!

I 1980 blev Jim hentet tilbage til København i en stilling som befragter i A. P. Møller for rederiets bulk/bilskibe. Allerede i maj 1980 sagde Jim imidlertid op hos A. P. Møller, da han fik tilbudt et job som Branch Manager i TIP Trailer på Avedøre Holme.

Lysten til fodbold var dog stadig stor, og da Jim selv kunne tilrettelægge sin arbejdstid i sit nye job, begyndte Jim i Brøndby I.F.

Da Hvidovre netop havde vundet Landspokalturneringen og lå i toppen af 1. division, mente Jim, at det ville være for stor en mundfuld – efter tre år helt væk fra fodbolden, at forsøge at spille sig på barn-domsklubbens 1. divisionshold. Jims far var mildest talt ikke begejstret for dette klubskifte, kaldte det for "faneflugt" og lod Jim forstå, at hvis de to klubber skulle komme til at møde hinanden, ville hans støtte gå til Hvidovre.

Første træningsaften i Brøndby var i slutningen af juli måned 1980 med 3. holdet, men da træneren for 1. holdet Tom Køhlert erfarede, at Jim var mødt op i klubben, tog han ham straks ind i 1. holdstruppen. Allerede den 24. august 1980 debuterede Jim på Brøndbys 2. divisionshold, hvor han hurtigt blev udnævnt til anfører.

I 1981, hvor bl.a. Finn Laudrup, John Frandsen og Flemming Hansens blev hentet til klubben, var Brøndby suveræne i 2. division og sikrede sig oprykning til 1. division – samme år som Hvidovre hentede sit seneste danske mesterskab. Jim nåede at spille 82 kampe for Brøndby, de sidste 26 blev spillet i klubbens første år i 1. division, hvor Brøndby med bl.a. Michael Laudrup på holdet blev nr. 4, mens Hvidovre sluttede som nr. 8.

Da halvtidsprofessionalisme kom på tale i Brøndby, var det tid til at sadle om. Jim søgte nyt job i A. P. Møller virksomheden Svitzers Bjergningsentreprise, hvor han fra 1. marts 1983 blev ansat som befragter og senere udnævnt til Operations- og befragtningschef.

I foråret 1985 blev Jim igen involveret i fodbold, idet han fik en forespørgsel om at indtræde i Hvidovres bestyrelse. Selv om det stred mod Jims ønske og planer om at holde sig væk fra fodbolden i en rum tid, besluttede han sig for at gå ind i arbejdet, da han havde fået så meget

godt af den klub. Han blev næstformand under Henning Hebo, hvor han sad til udgangen af 1987.

I foråret 1988 søgte Jim stillingen som generalsekretær for DBU – et job han fik i hård konkurrence med en række akademikere. Han tiltrådte stillingen 1. august 1988.

I forbindelse med DBU's 100-års jubilæum i 1989 blev der afholdt mange arrangementer. Til kampen mod det brasilianske landshold var det lykkedes Jim at få Pelé til landet. Ved Morten Olsens kamp nr. 100 skrev Pelé "100" og satte sin underskrift på en landsholdstrøje. Det var her Danmark slog "brasserne" med 4-0.

I forbindelse med jubilæet blev de udenlandske gæster bl.a. inviteret til at overvære en forestilling Copélia med Den Kongelige Ballet - meget utraditionelt for et fodboldforbund.

UEFA og FIFA begyndte i starten af 90'erne at ansætte flere danskere til internationale opgaver. Jim blev meget hurtigt sat på listen over de såkaldte delegates, som er UEFA's øverste myndighed på stadions under afvikling af kampe i UEFA's turneringer for klub- eller landshold. Jim fik også en post i UEFA's disciplinærudvalg, som han bestred i 33 år.

Jim synes, at han har levet en meget privilegeret tilværelse, og har fået en masse oplevelser. En masse spændende rejser og arbejdet med mange spændende mennesker - både nationalt og internationalt.

Jim stoppede i DBU i 2014 efter 26 år i jobbet. Mange har spurgt Jim, hvorfor han gjorde det, for han var jo ikke så gammel (61 år)
" Jeg gjorde det, fordi jeg skulle til at have min 5. formand, og jeg vidste, at han og jeg var så uenige, som man kan være om linjen for dansk fodbold, og hvad der skulle ske med unionen fremadrettet."

Hvidovre
Fysioterapi
og Rygskole
Strandmarksvej 18, 2. sal • 2650 Hvidovre
Tel 36 49 38 38 • mail@hvidovrefysioterapi.dk
www.hvidovrefysioterapi.dk

Bestyrelse og udvalg

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Formand:
Anders Aalund
Nørremarksvej 6
tlf: 2420 2655
e-mail: hlsformand@gm

Næstformand:
Karen Johansen
Vestkærs Alle 8
tlf.: 2992 0417
e-mail: katojo@live.dk

Kasserer:
Knud Kofoed Sørensen
Dansvej 12
tlf.: 4183 3108
e-mail: hlskasserer@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Torben Kok Rasmussen
Hvidovre Torv 5
tlf.: 2070 5435
e-mail: rasmussen.tk@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:
Jørgen Snedled
Borrisvej 1
tlf.: 6178 7548
e-mail: hlsredaktionen@gmail.com

Bestyrelsesmedlem
Poul Sørensen
Strandvangsvej 11c
tlf.: 5130 8591
e-mail: anne1poul@gmail.com

1. suppleant
Annelise Wildenradt
Hvidovrevej 472, 3. th.
tlf.: 2650 7418
e-mail: awildenradt@hotmail.com

2. suppleant
Stig Sørensen
Sognegårds Alle 46 1. th
tlf.: 2614 9126
e-mail: stigsor@gmail.com

Arrangementsudvalget
Karen Johansen (tovholder),
Anders Aalund
Poul Sørensen
Birgit Møller-Kristensen,
Annelise Wildenradt,
Gitte Jakobsen.

Kommunikationsudvalget
Jørgen Snedled (tovholder),
Anders Aalund,
Torben Kok Rasmussen,
Stig Sørensen,
Knud Kofoed Sørensen
Bitten Larsen

Interviewgruppen:
Torben Kok Rasmussen (tovholder),
Anders Aalund,
Jens Frederik Jørgensen,
Inger Hansen,
Stig Sørensen,
Finn Reidl
Bitten Larsen
Niels Larsen

Forretningsudvalg:
Anders Aalund (tovholder),
Karen Johansen
Knud Sørensen

Side 687

Hvidovre Lokalhistoriske Selskab

Forretninger på villaveje

Udstillingen om "Forretninger på villaveje" afholdes på Hovedbiblioteket i perioden 4. - 18. maj.

Der vil være betjening hver dag i tidsrummet kl. 11-16. Den 7. og 14. maj vil der tillige være hjælp at hente fra kl.16 til 20.

Forretningsfilmene vil blive vist hver dag kl. 11 og 14.

Åbent Hus i Rytterskolen

Tirsdag d. 21. maj kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

Eftermiddagen hvor vi mødes over en kop kaffe. Det er muligt at se Rytterskolen, og høre skolens Historie. Men også muligt at småsnakke over medbragte fotos eller andet. Ingen tilmelding disse dage, men tag en god ven eller nabo med. Gratis adgang, kaffe og kage 25 kr.

Finn Ivo Heller -mit liv med cyklen!

Tirsdag d. 11. juni kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen,
Hvidovre Kirkeplads 1, Hvidovre

Finn vil fortælle om barndommen, opvæksten og livet med cyklen som omdrejningspunkt.

Finn har haft mange års virke for Cyklismen i Hvidovre og på landsplan. I bestyrelsen for Cyklist-forbundet i Hvidovre og som igangsætter af mange aktiviteter.

I en lang periode var han næstformand i hovedbestyrelsen i landsforbundet. Han skabte mange kontakter med konstruktive dialoger med embedsværket og politikere. Han var ikke bange for at sige sin mening om cyklistforhold på diplomatisk måde, så han altid var på god fod med netværket. Han nyder stadig stor respekt for sin cykelviden og sin indsats.

Side 688

Sommer og sang i Rytterskolen

Onsdag d. 17. juli kl. 14-16
Mødested: Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1

" En dejlig juli-eftermiddag mødes vi i

Rytterskolen med vores husmusikant Henning, som vil sørge for at et rigtigt sommerrepertoire. Han spiller, og vi synger. Der vil blive serveret kaffe. Tilmelding nødvendig"

Niels Larsen fortæller om et spændende og udfordrende liv, med Hvidovre som base.

Tirsdag d. 20. august kl. 19-21
Mødested: Kometen
Hvidovrevej 280

Niels Larsen (f.1952) er nok den eneste Hvidovreborger, der både har trykket hånd med Helmut Kohl og Indira Gandhi. Disse muligheder skyldtes Niels Larsens 38 år i politiet, hvor han nåede at arbejde med mordsager, som livvagt, narkostrømer og toldbetjent, inden han sluttede karrieren af i undervisningsafdelingen. Niels Larsens udgangspunkt var imidlertid Hvidovre, hvor han voksede op i barndomshjemmet på Tavlekærsvej, mens han havde sin skolegang først på Strandmarksskolen, og senere på Dansborgskolen. Inden Politiet kaldte var Niels spejder, bydreng, soldat, højskoleelev på Ollerup og lærervikar på Dansborgskolen, hvilket du kan høre meget mere om i hans foredrag. Tilmelding nødvendig.

Alle er velkommen til vores arrangementer.

Tilmelding er nødvendig på
hls.nemtilmeld.dk/
eller på telefon til:

Anders Aalund (Tlf.: 2420 2655)
eller
Karen Johansen (Tlf.: 2992 0417).

Indgang: 25,- kr.
Medlemmer gratis
- hvis ikke andet er oplyst.

Servering: 25.- kr.
- hvis ikke andet er oplyst.

I Rytterskolen kan der
højst være 45 personer
- øvrige steder 100-150 personer

Adressefelt

Luftfoto af skolen og nærområdet i 1956.
Danmark set fra luften.

Foto:Det kongelige Bibliotek.

Side 690